Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonComercial 3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) **license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format
Adapt — remix, transform, and build upon the material

Лит
266

2000

Morceaux choisis

de classiques anciens et modernes

trad en arm.

2e partie Poésie

ՓԱՐԱԿԱՆԱՑ ՀԱՅՈՒԹԻՒՆ

Venise 1880.

à l'usage des classes

supérieures.

Լաս
266

25.
№ 1160
2115
т 3.
№ 830.

Տ8.8
ՏՏ.Ծ

ԾԱՂԿԱՓԱՂ ՀԱՏՈՒԱԾՔ

ՅՕՏԱՐԱՋԳԻ ՄԱՏԵՆԱԳՐԱՑ

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆԻՑ

№ 1160 ղ.
№ 830 տ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՓԵՐԹՈՒԱԾՔ

БИБЛІОТЕКА
ВОСТОЧНАГО ФАКУЛЬТЕТА
ИМПЕРАТОРСКАГО С.-ПЕТЕРБУРГСКАГО УНИВЕРСИТЕТА

ՎԵՆԵՏԻԿ

Ի ՎԱՆՍ Ս. ՂԱԶԱՐՈՍ

1880

Ж 2265 ատկ.

1991
38

(2006 - 60)
266-2003
28-265

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ

Քանզի կարևոր պէտք են համբակաց և յուսումն դրագիտութեան վարժիլ սիրողաց՝ ընդելանալ ընդ հանճարեղ և չքնաղ դրութիւնս բանահիւսից և բազմաղան քերթուածեանց, որովք ճոխացեալ են մատենագրութիւնք ազգաց՝ հնոց և արդեաց, ծաղկաքաղ առնելով 'ի նոցուն տամբ 'ի լոյս զառաջիկայս, ուշ եգեալ կրկին և նորանոր խնամովք զպատրաստեանն 'ի բազում ամաց հետէ գրեաթէ բովանդակալէս նորաճոյղ յօրինել։

Եւ արդ նախընտիր արարեալ եղաք 'ի սմա վոքր 'ի շատէ հատուածս զանազան ոճոյ և տեսակի բանաստեղծականին, քաղեալ մանաւանդ բազում ինչ յիմաստալից քերթուածեանցն Հոմերի, Վիրգիլեայ, Սոփոկլի, Ռասինի, Միլտոնի, Ալիւերեայ և այլոց. որոց սքանչելի թարգմանութիւնք արդիւնք են քաջ և ճարտար զրչաց նորոյս Բագրատունւոյ և Գերպ.

*

եղուարդայ Հիւրմիւզ, գերագոյն վարժապետաց յաւուրս մեր արուեստի տաղաչափութեան, և ճըշդրիտ և հայկաբան թարգմանութեանց։

Ա. այսքիւք ծանուցանեմք դի և զհամառօտագոյնն սորին խորհեցաք առանձինն ընծայել 'ի լոյս յառաջեան 'ի դիւրութիւն նախնական վարժոցաց, ստուար յոյժ համարեալ վասն նոցա զառաջիկայս։

Իսկ զընթերցումն սոցին սիրաւառեալ սիրտք մերազնեայ պատանեաց, արծարծեսցին և միաք իւրեանց 'ի խանդ ստոյգ գեղեցկին, ըստ օրինակի Աբրևմտեայց զսրդացելոց, 'ի վսեմագոյնս միշտ նկըրտելով և 'ի ճշմարիտ բարգաւաճանս, նահանջելոք 'ի նկնախոհ և 'ի ստորաքարշ ընթերցմանց։

ՀԱՄԱՌՕՏ ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ

ԶՄԱՏԵՆԱԳՐԱՑ ԾԱՂԿԱՓԱՂԻՍ

ԱԼԷՔՍԻՈՒ Ալէքսիոս. — Եռանդուն քերթող իտալացի. գրեաց երգս հայրենասիրականս՝ առ 'ի վառել զդիս ազգակցացն 'ի խորհուրդ ազատութեան հայրենեաց։ (Ծն. 1812 — Մեռ. 1878)։

ԱԼՖԻԷՐԻ Վիտտորիոյ. — Գերահռչակ թատերգակ քերթող իտալացի. հրաշալիքք 'ի բազմաթիւ թատերգութեանց սորա համարին Սաուղ, Մերովէ, Փիլիպպոս, Պոլինիկես, Անտիգոնէ, Ռոզեոպէ, Աֆիոքս։ Գրեաց և երգիծաբանութիւնս և զվարս իր, և այլն։ (1749 - 1803)։

ԱՌՆՈՑ Անտոն. — Թատերգակ բանաստեղծ և առակախօս գաղղիացի. անդամ Գաղղիական կաճառին։ (1766 - 1834)։

ԲԵԴՐԱՐՔԱ Փրանչիսկոս. — Մին 'ի չորից գլխաւոր քերթողաց և պարծանաց իտալիոյ. 'ի բազմաթիւ մատենագրութիւնս սորա զառաջին տեղի ունին քնարերգական Նոտֆն և Տաղք երգեալք 'ի գովեստ և 'ի յիշատակ Լաւրա տիկնոջ գաղղիացւոյ։ (1304-1374)։

ԳՈՌՆԷՅԼ Պիէռռ. — Գերահռչակ թատերգակ գաղղիացի, անդամ Գաղղիական կաճառին. հրաշահիւսք են 'ի թատերգութիւնս սորա Սէդ, Որաբէռս, Կինննա, Պոլիէուտոս, Ռոմպեռս. նկեղ 'ի գաղղիական չափս և զոսկեղինիկ մատեան Նմանութեանն Քրիստոսէ. (1606 - 1684)։

ԴԱՍՏՈՑ Դուբռովոյ. — Մին 'ի չորից գլխաւոր քերթողաց իտալիոյ, դիւցազներգակ. գլուխ գործոց և անմահացուցիչ համբաւոյ նորա է քերթուածն անուանեալ Երուսաղէմ ազատեալ, և հովուերգութիւնն Ամինտաս, և այլն։ (1544 - 1595)։

ԵՈՒՆԿ Եդուարդ. — Անուանի քերթող անգղիացի. գլխաւորը ՚ի մատենագրութեանց սորա են Վէրջին դատաստան, և գլուխ գործոց նորին Գիշեր եղերերգութիւնքն: (1681 - 1765):

ԵՒՐԻՊԻԴԷՍ — Գերազոյն քերթող յոյն ողբերգակ. երեւելիք յողբերգութիւնս սորա են Ալկեստ, Մեդէա, Հիպոլիտոս, Էլեկտրա, Իփիգենիա: — (Ն. Ք. 480 - 407):

ԺԻԼՊԵՐ Յովհաննէս Լաւենդեր. — Երգիծաբան քերթող գաղղիացի. ՚ի գրութիւնս սորա երեւելիք են Դաւն Ո՚րլեանեցւոյ, Ջոդոփովրիէն էմ, Յաջողութիւն Սաղոմոնոյ: (1751 - 1780):

ԼԱՖՈՆՏ Վէյոոր տը. — Կենդանի քերթող գաղղիացի. անդամ գաղղիական կաճառայն: Գլխաւոր մատենագրութիւնք սորա են Փափիկ, Տաղ և Բերղերութիւն, Բերղերացի ասիոպոնական, Նոցափերդութիւն, և այլն: (Ծն. 1812):

ԼԱՄԱՐԴԻՆ Ալֆոնս. — Գերազանց եղերերգակ և քնարերգակ գաղղիացի, և պատմաբան: Հռչակապանծ ՚ի մատենագրութիւնս սորա են Բերղողական խորհրդածութիւն, Բերղողական և Կրօնական փափկութիւն, Ճանապարհորդութիւն Արեւելք, Պարոն ժիրոնդինոյ, Ոսոմն ընտանեկան դրուագներ: (1790-1869):

ԼԱՖՈՆԹԷՆ Յովհաննէս տը. — Աշխարհահռչակ առակախօս գաղղիացի, մին ՚ի պարծանաց Լուդովիկեան դարուն, անդամ գաղղիական կաճառայն: (1621 - 1695):

ԼԸՄԻԷՐ Անդռէ. — Թատերերգակ գաղղիացի: Երեւելիք յողբերգութիւնս սորա են Իփերմնեստրէ, Գոլէլէմ Թել, Ադրէն Մոլապոյ: (1721 - 1795):

ԼԸՎԱՎԱՍԷՕՐ Պեռնարդեն Ժրուռնէ. — Քերթող Գաղղիացի: Ի մատենագրութիւնս սորա ընտիր է Գէրճ Յովէյի յետէալ ՚ի չափս գաղղիականս: (1735 - 1850):

ԿԵԹԷ Յովհաննէս Վոլֆկանկ. — Հանճար մեծ և գլուխ քերթողաց Գերմանիոյ, Թատերերգակ, եղերերգակ, և անուանի բնագէտ: Յանթիւ մատենագրութեանց սորա հրապարակիւս են Թատերերգութիւնքն Փաուստոս, Իփիգենիա ՚ի Տաւրիս, դիւցազներգութիւնն Հերման և Տորոթէա, և ամենայն բնագիտական գրութիւնքն: (1749 - 1832):

ԿՈԼԶՄԻԹ Օլիվէր. — Գրիչ անգղիացի: Ընտիրք են ՚ի գրութիւնս սորա Գիւղն ծոյլ, Հռովմէական պատմութիւն, Պատմութիւն Յառնոյ, Պատմութիւն Անգղիոյ: (1728 - 1774):

ԿՐՈՍՏԻ Թովմաս. — Սրտառուչ քերթող և վիպասան իտալացի: Գլուխ գործոց սորա է Մարիա Վիոլէնդէ գեղեցիկ վիպասանութիւնն: (1791 - 1855):

ՀԱՑՆԻ Հինրիխ. — Անուանի բանասէր հրեայ, ծնեալ ՚ի Գերմանիա: Ընտիրք են ՚ի գրութիւնս սորա Լիւեր կամ Տաղ անուանեալ քերթուածքն: (1797 - 1856):

ՀԻԿՈՑ Վիկտոր. — Հռչականուն կենդանի բանաստեղծ գաղղիացի, անդամ գաղղիական կաճառայն: Երեւելիք են ՚ի մատենագրութիւնս սորա Տերիա ասիայինէ, Պարտն, Երգն արհարդց, և այլն: Են սորա և բազում արձակ վէպք, այլ բազում ինչ դեռ ՚ի նոսա ընդդէմ կրօնից: (Ծն. 1802):

ՀՈՄԵՐՈՍ. — Տիեզերահռչակ քերթողահայր յոյն, անմահացեալ Իլիական և Ոդիսական կրկին քերթուածովքն: (Ն. Ք. 900):

ՄԱՆԶՈՒ Բռոնբէրդ. — Քերթող իտալացի. Թարգմանեաց յիտալական չափս զՀովհաննէսեան և զԱլեխանեան Վէրգիլեայ: (1714 - 1800):

ՄԱՆՑՈՆԻ Աղեքսանդր. — Հռչականուն վիպասան և թատերերգակ և քնարերգակ քերթող իտալացի: Գեղեցիկ է յոյժ պատմական վիպասանութիւն սորա Խօտէլոտ. և Ադելէ, Մաբէնոյ Ֆոլկերոյ Թատերերգութիւնքն, և Տաղն Պօճանեան, և տաղն ՚ի Հինդն Մայիս: (1784 - 1877):

ՄԵԹԱՍԹԱԶԻՈՑ Պետրոս. — Թատերերգակ իտալացի: Երեւելիք են յողբերգութիւնս սորա Որբն Էգիպտոս, Հռետորս, Աղեքսանդր ՚ի Հնդիս, և այլն: (1698 - 1782):

ՄԻԼԿՈՒԱ Կոլոս. — Եղերերգակ քերթող գաղղիացի: Անուանեալ են ՚ի գրութիւնս սորա Երկանութիւն Հերոդէ, Ճանապարհորդն, Մահ Հռոդրոսայ, Ժանդարմահ Մարսէլէոյ, Անոյշ պերճոյ, և այլն: (1782 - 1816):

ՄԻԼՏՈՆ Յովհաննէս. — Աշխարհահռչակ դիւցազներգակ անգղիացի. յօրինեաց զՀրաշալի քերթուածն Կորուստ Դրախտին՝ գլուխ գործոց իւրոց: (1608 - 1674):

ՄԻՇՈՑ Յովէփ. — Պատմաբան և բանաստեղծ գաղղիացի, անդամ գաղղիական կաճառայն: ի մատենագրութիւնս սորա երեւելիք են. Պատմութիւն յայսրութեան Մէլորոյ (՚ի Հնդիս), և Պատմութիւն Խաչակրաց: (1767 - 1839):

ՄՈՆԹԻ ՎԻՆՉԵՆՅՈ. — Հռչակաւոր քերթող իտալացի։ Հրաշալի է ի մատենագրութիւնս սորա իտալերէն թարգմանութիւն Իլիականին Հոմերի, և յողբերգութենան՝ Աբէլոպէի, և այլն։ (1754 - 1828)։

ՇԻԼԼԷՐ ՓԷՏԷՐԷԼՈՒ. — Աշխարհահռչակ թատերգակ քերթող և պատմաբան գերմանացի։ Երեւելիք են ի մատենագրութեանցն Ճաւ յողջոյն պէնէդրեական պատմութիւն, Պատմութիւն երիտասարդ պատերազմին։ Ի թատերգութիւնն հրաշահիւսք են Մարդատապան, Տօն Քարլոս, Վալէնշթայն, Մարիա Սթուարտ, Գուլիէլմ Թել։ (1759 - 1805)։

ՈՎԻԴԻՈՍ ՆԱՍՈՆ. — Հանճարեղ քերթող հռովմայեցի. երեւելի են յայժ Այլբանութիւնք սորա։ (Ն. Ք. 42 - 18)։

ՈՐԱՏԻՈՍ ՓԼԱՒՈՍ. — Մեծանուն քերթող հռովմայեցի։ Հրաշալի են ի մատենագրութիւնս սորա Աբհեսք ֆերմոլոյն, Երդ և Երգիծաբանութիւնք։ (Ն. Ք. 64 - 7)։

ՈՒԻԼԼԻՍ ՆՇԽԱՅԼ ԲՈՒՔԸ. — Քերթող ամերիկացի, ծնեալ ի Մասաչուսէտ։ Նշանաւոր է ի գրութիւնս սորա Ժամավաճառութիւնք ճանապարհորդութենաց։ (1807 - 1855)։

ՊԱՅՐՆ ԳԷՈՐԳ ԿՈՐԴՈՆ ԼՈՐԴ. — Անուանի քերթող անգլիացի. գլուխ գործոց սորա է Ճանապարհորդութիւն Չայլտ-Հարոլդ ազգի։ (1788 - 1824)։

ՊԱՐԹԵԼԸՄԻ ՅՈՎՀ. ՅՈՒԲԱՆ. — Պատմաբան և հնագէտ գաղղիացի։ Գլուխ գործոց սորա է Ողջոյնութիւն Էրոերոյն Անոխարսիոյ։ (1716 - 1795)։

ՊԱՐՈՑ ՅՈՒԲԱՆ ՎԼԼԷ ՓԷ. — Հռչակաւոր էպիկուրեան, որ ուր ուրեմն գարձեալ ի զգաստութիւն՝ ի վտանգի մահուն յօրինեաց զղջական նուագն՝ զոր եդաք ի Ծաղկաքաղիս։ (1608 - 1675)։

ՊԱՐՊԻԷՐԻ ՅՈՎՆԷ. — Քերթող իտալացի. ի գրութիւնս սորա երեւելիք են Եղանակք, Նահանջ և Քառաձորդական ճաշ։ (1785 - 1852)։

ՊԻՆԴԵՄՈՆԴ ՀԷՊՊԼԷՓ. — Անուանի քերթող իտալացի։ Նշանաւոր են ի մատենագրութենանցն, Գիբէլտնդն և Աբդինոս ողբերգութիւնն, և վերազանց թարգմանութիւն Ողիսականի Հոմերի իտալական չափս։ (1753 - 1828)։

ՊՐԱՅԷՆ ՈՒԼԼԷՓ. — Քերթող ամերիկացի. գրեաց հատակոտոր երգս, յորս նշանաւորք են Մարքաֆէրին, Հոլշ Երէկոյէ, Մահ ծաղկանց, և այլն։ (1794 - 1878)։

ՌԱՍԻՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ. — Աշխարհահռչակ թատերգակ գաղղիացի, անդամ Գաղղիական կաճառոյն։ Ի հրաշահիւս թատերգութիւնան գլուխ գործոց համարին Գոնդալիա, Պայէզիտ, Բրէտանէյ, Իֆիգենիէ, Մէհրտատ, Փեդրա, Անդրոմահ։ (1639 - 1699)։

ՌԱՍԻՆ ԼՈՒՎԻԶԻՈՆ. — Հռչակաւոր քերթող գաղղիացի, որդի վերնոյն։ Գլուխ գործոց սորա է Երէ ի լրծոն, քերթուած հրաշահիւս արդարև։ (1692 - 1763)։

ՌԻՊՈՒԼ, ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ. — Քերթող գաղղիացի. գրեաց հատակոտոր երգս, յորս գեղեցկագոյնք են Հրէլտրն և Մանկիլ, Ողբերութիւնս Քրէտոս, Կանինէն էվլերոյ, և այլն։ (1796 - 1860 ?)։

ՍԵՍԴԻՆԻ ԲՈՒԴՈՒԷԼՓՈՒ. — Քերթող իտալացի։ Գեղեցիկ և շնորհալից է փէս անուանեալ վիպասանական պատմութիւնն, և կրկին թատերգութիւնքն Գուէլֆոյ ի Մոնֆօրթէ, Յովհաննէս Ս. Ռօզայ։ (1792 - 1822)։

ՍՈՒՄԻ ՇԱՆֆՈՒՈՐ. — Նշանաւոր քերթող գաղղիացի. անդամ Գաղղիական կաճառոյն։ Անուանի է յամենայն գրութենանց սորա երգն ի վերայ Անհաւատութիւն. և թատերգութիւնքն Սոուղ, Կլէոպէնէոդրա, Կլէոպատրա, Յովհաննա Տ'Արք, Եւէտթերի Փրոնկէյ։ Ունի և քերթուած մի անուանեալ Քերթուած ապոստոլին։ (1788-1845)։

ՍՈՓՈԿԼԷՍ. — Գերահռչակ թատերգակ յոյն։ Հրաշալիք են ի թատերգութիւնս սորա Իդիպոս Թագաւոր, Անտիգոնէ, Էլէկտրա, Իդիպոս ի Կոլոն և այլն։ (Ն. Ք. 498 - 405)։

ՎԻՐԳԻԼԻՈՍ ՊՕԼԻՈՆ ՄԱՐՈՆ. — Աշխարհահռչակ դիւցազներգակ, հռովմերգակ, քերթողահայր հռովմայեցի, անմահացեալ երգիկ մատենիւքն Ենէական, Մշակական, Հովերգական։ (Ն. Ք. 70 - 19)։

ՎՈՒԴՆԻ ՓԻԼԻՓՈՍ ԱՐԹՈՒՐ. — Գերահռչակ թատերգակ քերթող, իմաստասէր, պատմաբան գաղղիացի, գլուխ աստուածեան աղանդաւորաց։ Ի բազմաթիւ մատենագրութենանց սորա հռչակեալք են յայժ Հանբլեան դիւցազներգութիւնն, Պատմութիւն Կարոլոսի ԺԲ, Դաբն Լուդովիկոսի ԺԴ. և ի թատերգութիւնան Զայէրա, Աւգէրա, Մերոպէ, Մերովէ. ի վերջինս յայսոսիկ միայն չէք ինչ ընդդէմ կրօնից։ (1694 - 1778)։

ՏԱՆԴԷ Ալիղիերի. — Աշխարհահռչակ քերթողահայր իտալացի, գլուխ գրականական պարծանաց Իտալիոյ: Ի բազմաթիւ մատենագրութիւնան գլուխ գործոց և անմահացուցիչ Համբաւոյ նորա է Կոտակերգութիւն ասպուածային: (1265 - 1321):

ՏԷՆԱ Ռէյնոլդ Հէնրիկս. — Քերթող ամերիկացի. գրեաց Հատակոտոր երգս, յորս նշանաւորք են Անհոգութիւն, Աքսաւն օրհնական, և այլն: (1787 - 1850?):

ՏԷՇԱՆ Անդռէ. — Քերթող գաղղիացի. Թարգմանեաց զԱստուածային Կոտակերգութիւնն Տանդէի, գրեաց և երգիծաբանութիւնս, և այլն: (1800 — ?):

ՏՐԼԻԼ Ցոյնք. — Անուանի քերթող գաղղիացի. Թարգմանեաց զՄիլտոն և զՎիրգիլ. գրեաց զԲնաբուծութիւն: (1738 - 1815):

ՓԵԴՐՈՍ Յուլիոս. — Հռչակաւոր առակախօս հռովմայեցի, ազատագիր Մեծին Օգոստոսի:

ՓԻՆԵՕԹԻ Լաբէնդիս. — Ջուարթամիա առակախօս իտալացի: (1739 - 1812):

ՔՈՒԼՈՎ Իւան. — Հռչակաւոր առակախօս ռուս: (1768 - 1844):

ՔՍԱՎԻԷ ՏՐ ՄԷՍԴՐԸ. — Նշանաւոր բանասէր գաղղիացի: Հռչակաւոր են ի մատենագրութիւնս սորա Շրջաֆայութիւն ընդհանրապէս, Գերէ կավէսոս, Օրէսդէս Սեվերէս, Բոլոն Ասորի: (1764 - 1852):

ՖԼՈՐԻԱՆ Պէրսոն Քլարիս դը. — Անուանի առակախօս գաղղիացի: (1755 - 1794):

ԾԱՂԿԱՓԱՂ ՀԱՏՈՒԱԾՔ

ՅՕՏԱՐԱԶԳԻ ՄԱՏԵՆԱԳՐԱՑ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏՈՒԻՐՔ ԱՌ ԱՅՍ

Զօրութիւնս այս մտաց գեղափայլ առաւել քան յերականն պարսպել ի կարելին, որոյ ընդարձակագոյն են սահմանք քան զերականին. և քան զկարելին ևս նախամեծար առնէ յաճախ զկեղծիս, որոց չիք սահման:

Բարբառ նորա բնակեցուցանէ զանապատս, կենդանացուցանէ զանզգայագոյնս յէից, փոփոխէ այլ յայլմէ ըզհանգամանս և զգոյնս՝ որովք զանազանին, և կուռ գիտէ միմեանց այլակերպութեամբք՝ ձգէ զմէզ ի կայս կախարդագ՝ յաչխարհն մտացածին, ուր քերթողք մտացեալ զերկիր, մտացեալ զանձինս՝ ընդ իմանալիս ևեթ գերակայս հաղորդք գտանին:

Անդ զտաղս ևւրեանց ի բուբաստանաց մուսայիցն ծաղկաքաղ առնեն, և վտակք խաղաղաւէտք մատուցանեն նոցա ալիս կաթին և մեղս, և Ապոլոն ինքնէ՝ յերկնից՝ աւանդել նոցա զքնար իւր, և յանկարծակի չունչ աստուածային զինքնացեալ զղայս մտաց նոցա՝ արկանէ զնոսա ի ցնորս սասթիկս, և բռնադատէ խօսել ի բարբառ գիւցական՝ որոյ այնուհետև գործարան ևեթ գտանին ինքեանք:

Այլ են ի նոսա վարեալք ի խանդից, որ աստուածային կոչի կամ աւիւն քերթողական: Եւքիլ, Պինդար և այլք առ հասարակ ի քերթողաց մերոց երևելիք այնու հրոյն վառեին, որ և ի գիրս նոցա փայլէ անդ: Եւ դու՝ զնոցանէ ասեմ: Դեմոսթենէս ի բեմի և աննշանաւորք ոմանք յակումբ՝ ցուցանեն զայն հանապազ: Եւ դու ինքն նկարագրել կամիցիս զբնութիւնն և զաղէտս, որք ի ծայրագոյն սաստկութեան ոչ ևս բերեն յիւրեանս ընչմարանս ազատութեան. բոց ի շրթանց և յաչաց քոց հատանիցի, և ցուք բանիդ քոց զկատաղութեան կամ զղջառանցանաց բերցեն զնմանութիւն: Անդ դու ոչ ինչ աւելի քան զբնութեան բերես բարբառ:

Հուրս այս, որում պատան է կենդանացուցանել զամենայն արգասիս մտաց, արծարծանի է բանաստեղծութեան առաւել կամ նուազ սաստկութեամբ՝ ըստ պահանջելոյ իմաստիցն առաւել կամ նուազ քան զարժանն. և ըստ առաւել կամ նուազ վսեմութեան հանճարոյ քերթողին՝ որ բնաւորութեան կրիցն պատշաճիցի, և տպաւորագոյն ըզգացման՝ որ յանկարծ ի սիրտ նորա զարթուցեալ, և անդէն ի մերս ազդիցի:

Այլ ոչ միշտ երկոքին բարեմասնութիւնքս այսոքիկ՝ պատահին ի միասին: Ցեսէ ես քերթող զոմն սիրակուսացի, զի ոչ երբեք տաղս այնպիսի գեղեցիկս յօրինէը, որպէս յորժամ խանդք սաստկիք զառանցուցանէին զնա:

Բանաստեղծութեան՝ գնացք և բարբառ առանձինն է: Ի դիւցազներգութեան և յողբերգութեան՝ յանդիման առնէ նա արուեստն ինչ քաջայաղթ կապակցելով ըստ հաճոյից զմանուկս նորա, փոփոխելով զձանօթ հանդամանսն և յաւելլով առաւել հոգեշարժս, և պայծառացուցանելով զայնոսիկ մերթ դրուագօք, զարմանալեօք, և մերթ բալմայեզանակ ասացուածովն վայելչութեամբ, կամ գեղով իմաստիցն և ազդեցութեանց: Բաղում այն է, զի վերջն՝ այսինքն է եղանակ յօրինուածոյ գործողութեան՝ առաւել աշխատ առնէ զքերթողն և յաճախէ նմա փառս՝ քան ըզյօրինուած տաղիցն:

Այլոց ազդէ ազդէ բանաստեղծութեանց կազմութիւն ոչ այնչափ տաժանելի է քերթողին. սակայն պարտ է նմա

դիւտս իմն ամենայն ուրեք յանդիման առնել, և նորանոր կեղծեօք կենդանացուցանել զամենայն՝ ըստ բուն հարկանէ. զքերմութիւն բոցոյ իւրոյ ազդել՝ի մեզ, և յուշի ունել հանապազ՝ զի որպէս Սիմոնիդէս ասէ. Քերթութիւն՝ է նկար խօսուն, և նկար՝ է քերթութիւն համր: Բանաստեղծութեան, որպէս ասացի, է լեզու առանձինն: Ի բաժանել քերթութեան և շարագրածոյ լիւրեանս զբարբառ, բաժին եղ նմա՝ երևել միշտ՝ի ձոխ կամ յընտիր պաճուճանս, և աւանդեցան նմա ամենայն երևին երևին երանգոյ էից, հարկ է վերայ եդեալ վարել նոքօք անխափան, և է զեղծանելն նոքօք՝ դոլ անբուժելիս:

Արկ նա ընդ իշխանութեամբ իւրով զբազմութիւն յոյժ բանից, որ արգելեալ են շարագրածոյ. և զյոլովս ևս՝ի բանից երբեմն ձգեալ երկար և երբեմն զսպեալ երկար զսուղս՝ յաւելմամբ կամ բարձմամբ տառից կամ վանկից: Իշխանութիւն է նմա և նորս ստեղծելոյ, և ազատութիւն պահեալ նմա է կիր արկանելոյ զնաւթանեալս, կամ որ յօտար գաւառս ուրեք վարին, համանշանակս զբազումս գործելոյ, և նորաձև իմն գաստակարգելոյ զսոսա, և վարելոյ ամենայն համարձակութեամբ՝ որով քերթողականն պերճախօսութիւն զանազանի ի հասարակաց բարբառոյ:

Դիւրութեանցն ընդհակելոյ հանճարոյ՝ հաղորդին և նուագարանք առ հասարակ, որ օգնեն նմա: Ասեն տաղիցն այլագարանք ի փոխութիւնք, ազդի ազդի զանազանեալք ի ընէ ի տալս կերպարանացն: Քանզի դիւցազնականն չափ ոտին՝ ահաւոր իմն ձևով և մեծավայելուչ ձեւի, և սահմանեցաւ այն կերգս վսեմականն. մեծավերջն ի ձահ պատահէ խօսից, և թատերականն քերթութիւն վարի նովաւ: Իսկ այլք՝ի ջոփուց պատշաճին ի պարերգութիւնս, և վարին անաչխատ ի տաղս և յօրհնութիւնս:

Այսու օրինակաւ յառաջեցին քերթողք ըզնարս ախորժելի առնելոյ զերգան:

ՊԱՐԹԵՎԸՄԻ

ՅԱՂԱԳՍ ԳԵՐԹՈՂԱԿԱՆ ՈՐՈՒԵՍՏԻ

Նըկարչաց և քերթողաց յոր ինչ և գամ մի կամ իցէ
Եղև միշտ հասարակ համարձակել իշխանութիւն: —
Գիտեմք նախ, և ըղդոյն հայցեմք և տամք միմեանց օճան.
Այլ ոչ թէ անհամբոյրք զի խառնեսցին ընդ համբուրից,
Ոչ զի՝նդ հաւս օձք զուգեսցին և ոչ դառինք ընդ վտիտից:
Վ՛երհից ինչ ըսկըզբանց և մեծամեծս յանձն առեալց
Մի և միւս ծըւէնք կըցի սահպ ծիրանի մեծապայծառ
Մինչ անտառն և բագին նըկարագրի անահատական
Եւ ընդ մարգ ծաղկաղըւարճ՝ ոլորատպատոյտ զեւուն վըտակ,
Կամ թէ գետըն Ղւենոս և կամ ալեզն անձրևածին:
Լիցի աղէ զոր կամիս՝ եթէ միայն պարզ ինչ և մի:...
Բարւոյն կերպարանօք պատրիմք բազում ի քերթողաց.
Ի հակիրճըն նըկըրտեալ՝ լինիմ մըթին խըրթնաճաճանչ.
Որ ի նուրբըս դընիմ գիմ՝ ջինք և ոգիքըն լըքանին,
Պերճադուսնից գաւանեալն այտնու փըչմամբ փըքրոցուածոց,
Սուղ՝նդ երկիր յոյժ անքոյթն և երկիւղածն ի մըրըրկէ:
Որ հրաշիւքն ըղձանայ փոփոխել գիրըն միաբուն,
Դըժկին ի մայրիս կենդանագրէ՝ յալիս վարազ:
Անարուեստ փախուստ մեղաց յայլ լինն ածէ մոլորութիւն:
Վերջինըն Ճարտարաց առ եմիլեանն հանդիսարան
Ջեղընդուսնս և ըղձիրգ հերս ի պըղընձին Ճըշդըրտեսցէ,
Ի կատար գործոյն յետնեալ՝ թէ չգիտեցէ զոլորն ածել:...
Առէք, բանահիւսք, ուժգոյ ձերում նիւթ ի կըշիռ,
Բընութեամբ ի ձիգ իմ ուսքդ նցին բերող, իմ հետս ըմբռաս:
Ոմ ըսս կարի իւր ի գէպ՝ նրն ընտրեսցի ուշն ուշով,
Ոչ բանից յորդ աղբիւր՝ ոչ կարդ յըստակ պակասեսցէ:
Կարգին, եթէ չխաբիմ, այս ընտրութիւն է և շընորհ,
Զի զոր ասս այժմ է ասել՝ այժմ ասացէ զոյն ասաստօր,
Բազում ինչ յամեցուցեալ՝ յառաջնկոյն թողեմ պատեհ.
Զայս սիրեալ՝ զոյն հերքեսցէ աւետաւոր տալից քերթող:..
Զպայմանեալ յերազանս և զքերթածաց պահել վերանգս
Թէ չկարեմ կամ թէ չգիտեմ՝ ընդէր քերթող ես ողջունիմ.
Չիմ ընտրեմ թիւր ամթոյ անգիտանալ քան ուսանիլ:

Կատակայ իրք չառնուն յանձն ոգիլ տաղիւք ողբերգական.
Բայց սակայն ամբառնայ և կատակերգ երբեմն ըղձայն
Եւ ուռուցիկ բերանով կոգի Բրիմիս ծանրագաստումն.
Եւ հետևակ մընչէ բանիւ բազում անգամ ողբերգակ:
Պելէոս և Տելեփոս վըտարանդին և տառապեալ
Մերժեն երկոքեան ըղփուք և ղբառըս կանգնաւորս,
Թէ փոյթ վայիւքն առնիցեն շարժել ըղսիրտ լըսարանին:
Գերթածաց չէ բաւական գեղեցկութիւն, լիցին քաղցունք,
Եւ զոգի ունկընդրին յո և կամին առեալ ածցեն: [կան.
Զերգ խընդան ընդ խընդացօղ՝նոյն ընդլացօղ լան դէմք մարդ-
Արտօսր կինէն թէ խընդրես՝նախ քեզ վայել է սուգ ունել.
Յայնժամ.ըոյդ աղէտք հարցեն զիս Պելէոս դու կամ Տելեփէ.
Զանկոզդ անձամ թէ խօսիս՝ ծիծաղեցայց կամ նիրհեցից:
Թաղծադիմին՝ դէպ են տըխուր, սըրտմըտելոյ՝ սպառնալից
[ձայնք,
Խայտացեալոյ՝ ցընծալի, ծանրաբանին՝ լուրջ և ըզգօն:
Զի բնութիւն նախ ընդուստ առ ամենայն բախտ պայման
Յերիւրեալ ըղմեզբերկրէ, կամ թէ գըրդէ ի բարկութիւն,
Կամ յերկիր ծանրաթախիծ սրգով հակէ տառապագին,
Ապա լեզուին թարգմանաւ ըղկերս հոգւոյն բերէ ի գուբս:...
Խըտիր մեծ է թէ սորուկ և թէ դիւցազն ոք խօսիցէ,
Ծերը հասուն, թէ՝ ծաղկափթթիթ տիօք աշխոյժ երիտասարդ,
Եւ սիկին տիրուհի, եթէ գայեակ ոք ժըրտպըւսիս,
Թանգար ասատանդական, թէ բուսաբեր անդոյ մշակ,
Ասորի, եգերացի, յԱրգոս սընեալ թէ ի Թեբէ: [Թող-
Կամ համբաւոյն հետևեա կամ թէ պատեհս յօգեա, քերո-
ԶԱքիլլեսըն փառացի եթէ յատեան երթիցէ հանիս,
Անվեհեր, բարկասիրտ և ամեհի և անողոք՝
Ոչ օրէնս իւր գիտիցէ, յոյս զամենայն դիցէ յիւր զէն:
Մեդէ լիցի անողորմ և աննրկուն, Ինոլ ողբարկ,
Նենգաւոր Իքսիոն, Յով թափառոտ, սըրտուտ Որեստ:
Թէ անփորձ և անսովոր ինչ ընծայես ի տեսարան,
Եւ դէմս ինչ նորագիւտ կերպարանել համարձակիս,
Նոյն նըման պահեսցի մինչ՝ ի սկըզբանէ ցըկատարած:
Դըժուարին ջհասարակացն է տիրապէս տեղծաբանել.
Լաւ իցէ զնչևականն արկանել քեզ տաղս ի հանդէս,

Ֆան անլուրս ի մէջ բերել և անծանօթս յառաջագոյն։
Որ ինչ նիւթ աշխարհալիր՝ քեզ սեփական ինչ եղիցի,
Յարհամարհ ի բացերև դու սահմանին Թէ կացցես ոչ,
Ոչ Թարգման հարազատ բառ ընդ բառի փոխել առցես,
Ոչ ի կիրճ նրմանութեան վարեալ անկցես յանձուկ ուրեք,
Ուսաւ էլս ոչ ներեսցեն ամէն և կամ գործոյն օրէնք։
Մի որպէս պարբերական քերթողն երբեմն ըսկըսանիր.
« ԸզՊրիամեան երգեցից բախտ և զմեծասկանծ Ձակատա-
[մարտս »։
Զինչ պարծողդ այդ արժանի այդքան պոռոտ բերես գոչման.
Ճըչեսցեն լերինք յերկուսն և ծընցի մուկըն ծաղրալից։
Ֆանիծն վայելուչ ևս՝ այն որ ոչ ինչ նիւթեալ անդէպ.
« Զայրն ասա, Մուսա, ինձ՝ որ յետ աւուրց առման Տրովայ
Ըզքաղաքս որերոյ հեռս ըզբարս և ըզքաղաքս »։
Ոչ ծուխս ի վայրկանց, այլ ի ծըխոյ հնարն տալ լոյս.
Չի սքանչելիս զարմացուն բերես ի վեր այնուհետև,
Զնախփատն և զսկիլլայն ընդ Կիկլոպայ և զՔարիբդիս։
Ոչ ըզդարձ Դիոմիդեայ ի մահաւանէն Մելէագրի,
Ոչ ըզմարըն սրովական ի յերկուսրեակ ձըւոյ հինու։
Մինչ ի կէսն իւր փութացեալ և զունկընդիրն յափըշտակէ
Ի խոռն անդ իրացն ի մէջ՝ ոչ ինչ ընդհատ իւր ի յայտնիս։
Զոր չյուսային յօրինուածով դէղեցկանալ՝ Թողու և բաց.
Եւ այնպէս իմըն սըտէ՝ պատիրս ի սայդըն խառնելով,
Չի ոչ մէջն ըսկըզբան՝ ոչ միջոյն վերջն օտար դըտցի։...
Կամ գործին իրք ի Թատերս և կամ եղեալք վիպասանին։
Թուլագոյն չարժէն զոգիս որ ընդ ականջըն անցանեն
Ֆան որ դընինն ինքնագիմ հաւատարիմ աչաց հանդէպ,
Եւ անձամբ հանդիսատեան անձին իւրում աւանդէ զայն։
Սակայն մի զարժանն ի ներքս՝անդ գործելոյ՝ տար ի տեսիլ.
Եւ բարձեալ շատ 'ինչ յաչաց՝ պերճ՝ ապա բան պատմեսցէ
[յայտ։
Մի զմանկունան ակն յանգիման ժողովըրդեան սպանցէ
[Մեդէ,
Յայտնապէս Ատրևս ժըպիրհ մարդկան ընդերս էլիեսցէ մի,
Կամ դարձցի Պրոկնէ ի հաւ կամ Թէ Կադմոս ի վիշապ օձ։
Զոր այսպէսն ինչ ցուցանես՝ անհաւատեալ և ատեամ իսկ։..

Որ ընդ անարգ նոխազին ողբերգական տաղիւ մարտեաւ,
Հոլանեաց ըզկնի ուրեմն և զայծամարդսըն վայրենիս,
Եւ անվըթար ծանրութեամբըն խըստակիծն հառ խաղալ.
Չի յախորժ նորութիւն զբօսեցուսցէ և ի հրապոյրս
Չհանդիսատեան յետ զոհից ըզկնեղն զապերասան։
Այլ օրէն ըզմարդապայն աղաչեղուս և զծաղրածուսն
Ընծայել այնպէս լցէ, այնպէս ըզլուրըն ի խաղ չըրջել.
Չի որ աստուած ոք ի մէջ և որ դիւացաղն ոք մատուսցի
Յառաջն յոսկի պայծառ ու ի ծիրանիս արքունական,
Յաչխարհատանդս 'ի նըսեմ մի զառածցի նըշատ բանիւ,
Կամ յերկրէ ի բաց անցեալ՝ ըզհողըմս և զամպս ըմբըռնեսցէ։
Թէթևութեան վիժել տաղս ողբերգութեան չեալ անպատեհ
Իբր յատուրըս ասնական հարկատուրեալ բամբիչն ի խաղ՝
Ասինպէս դոյզն ինչ ամէնխառն ի խեղկատակսըն խառնեսցի։
Զանպատշաճ և զսիրական բընիկ անուանս և զբայս աւեթ
Չաւեշտաբար բանահիւս ոչ սիրեցից ես, Պիսոնեանք։
Յերանգոյն ողբերգական ոչ ձըգնիցիմ ցայն որոշել,
Մինչ ոչինչ դընել խըտիլ՝ Դաւոս էցէ որ խօսիցին,
Թէ յանդուգնըն Պլաթիաս կըթեալ քանքար ի Սիմոնէ,
Թէ սանական գից Սիլէն գաստիարակ և սպասաւոր։
Ի յայտնեաց տաղ ըսուղծից՝ զոր ամենայն ոք յուսասցի,
Եւ սակայն ձեռն արկեալ տաժանեսցի զրաչան քըրտամբք.
Ասինչափ է զօրութիւն կարգի բանից և հիւսուածոյ,
Ասինչափ լերս հասարակաց յանկչին չընորհք վայելչութեան։
Ի մայրեաց եղեալ պայք ըզդոյշ կացցեն յիմ գաստակինք,
Չի մի գուհկաց ինչ հանդոյն և գոգ մանկանց հրապարակի
Կամ կարի գողտրիկ աղնւք լըսինեալ երբէք խենեշասցին,
Կամ զաղերըս ժայթքեսցեն և լուսանաց խօսք խայտառակ։
Չի ոյց հայր և սուացուած և երիվար է՝ զայրանան,
Ոչյոր ինչ սիսան մըրկի կամ ըզնըշխն հաճի գընող՝
Ընդունին մըտադիւր և ոչ պըսակըս տան պարգև։...
Ոչ ամենայն գաստաւոր խըռպոտ տաղից լինի հասու,
Եւ հոռոմ քերթողաց չնորհեալ ներաւմն է տարադէպ։
Իսկ արդ յայդ ինչ ապատան մոլորիցիմ ըստ քիմս ի գիր,
Կամ Թէ զմեղս ակընյայանի համարեցայց ամենեցուն՝
Ցուսով Թողութեան աներկեան և յապահովս.

ի սուիւեսից աղատ գըտայ, իսկ գովուԹեան ոչ արժանի։
Դուք գՀելլէն տիպարս ի ձեռս ածէք ըզտիւ ածէք զգիչեր։..
Ոչ Թողին ինչ անփորձ և մերասեր ըսահզծաբանիք.
Եւ ոչ փոքր առին պարծանս հարկանելով ձեռըն յանձին
Լըքանել զՀելլէն շաւիղս և զառաջինն իրս հըրչակել,
Եւ ղօգկեանս որ ուսուցին և որ գամ մի զպատմուճանեալս։
Ոչ պերճ զինուք ուսարուԹեամբ վեհ քան լեզուաս գոր Լա-
[ոհոն,
Թէ գեգեր և խարտոցի ձիւըն սատան էր քերԹողաց։
Ո՛վ արիւն պոմպիլեան, լերուք տաղից դուք պարսաւիչ
Զոր ոչ աւուրք յորվք և ոչ քերուին ընկճեաց երկար,
Եւ ոչ տանիցս եղընգամբք յըղկեալ կոկեաց յամրոկ գոր-
[ծոյն։...
Ըսկիզբն ուղիղ քերԹուԹեան է և աղբիւր՝ խմասուԹիւն.
Սոկրատեան մատեանքն եցեն քեզ բաւական նիւԹ ընծայել,
Եւ երկին հիւԹելոյ՝ բառքն ինքնակամ գայցեն ըզՀետ։
Որ ուսաւ զինչ հայրենեաց՝ բարեկամաց զինչ եցե պարտ,
Ո՛ր սիրով ծընօղն եցե՝ որով եղբայր, հիւր սիրելի,
Զինչ աւետնակալ, զինչ գաւառն ունկընդր գործ,
Զինչ պայմանք ղօրավարին առաքելոյ ի պատերազմ,
Նա գիտէ իւրաքանչիւր ումեք զարժանըն տալ անշուշտ։
Հըմուտ նըմանողն ըզվարս և զբարըս տայ պատուհէր
Կըրկրտել, և անգուստ ի դուրս բերել ձըշդրիտ բարբառ։
Է զի աստ անդ ըշխոհիչ վէպ և բարուց նըմանահան,
Ոչ շընորհ ինչ ունելով՝ ոչ մէտ կըշռոյ և ոչ արուեստ,
Փաղցը ի քիմս է մեծասէս ժողովըրդեան և զբօսուցիկ,
Քան Թէ տաղք անհիւԹաւորք և նուագաւոր մեներաց
[հընչմունք։
Զհանճար Յունաց ետ Մուսա՝Յունաց ողորկ լեզուով իսօսել,
Սակն որ ոչ յայլ ինչ բընաւ քան ի գովեստ էին ադահ։
Մանկտին հռովմէական կըրԹի յոտսումն երկայն հաշուին
Ըզգըրաքն ի մատունըս կոտորել հարիւրաւոր։
Ի հընչից Եթէ գարեաց բարձցին երկուքըն՝ զինչ մընայ.
Գոգցէ որդին Սլբենի. — կարօղ էիր ասել՝ Թասոս.
Վա՛յ քաջիդ, գու զօրաւոր լինցիս պահել ըզմեծուԹիւնդ։
Սակ անգրէն գառնայ գայ մի գարին, արդ զինչ լինի. — կէս
[գանգ։

Ոըր միանգամ ժանգ և հոգ ըսատացուածոց կայս ի տոգորս
Զոգիսն արբուացեն, եցէ՞ տաղից կայս քերԹածաց
Որ օձմամբ եղևնիս կընքեալ պահեստ փայլըն նոճեայ։
Կամօգաեալ կամին քերԹողք կամ հեչտուԹիւն մատուցանել,
Կամ զօգուտս խօսել կենաց և զախորժակ միանգամայն։
Որ զինչ պատուիրեացես՝ հակիրճ խօսիւք լեր համառօտ,
Զի փոյթ առցեն միտք հընչուք և անկորուստ կացցին ըզբանն.
Սմենայն աւելորդ ի ԹաԹաղանն սըրատ զերծ։ [մարտին,
Պաճուճեալքն ի զուարճուԹեան պէտս՝ լինցին հուսկ ձըշ-
Մի զորպէտ պահանջեսցե գալ առասպելք հաւատարիմ,
Մի զկերեալ վըհուկ ձուաղանն ողջ ի պորտըն հանցէ մա-
Երախանք ալևոր՝ զաղս հալածեն անշահեկանս, [նուկ։
Սապեաք վըսեմական՝ զորտսպատեսակս չընչաց քերեն.
Զամենայն ընտիր զհաճոյս որ զպետանին խառնէ՝նդ անոյշ,
ԸնԹերցողին ի հեչտանս ընդ նըմին զոյգ և տա ի խրատ։
Սյն մատեան չահի Սոսեանց արծաԹ, ընդ ծով այն անցանէ,
Եւ երկայն յաւիտեանս հընչակելոցս նօԹձի գըլչին։
Սակայն են և յանցանք որոց հաճոյ Թըւի ներել.
Զի և ոչ լոյս զոր կամի ձեռանըն և միտք՝ արձակէ ձայն,
Եւ ըզԹաւ պահանջողին ըզսուսկըն տայ բազում անգամ.
Եւ ոչ աղեղն հարցէ միշտ՝ ուր միանգամ լսպառնասցի։
Բայց ուր բազում ինչ փայլէ ի քերԹածի՝ չտարայց ընդ միտ
Ըզսահաւ ինչ արատ զոր կամ եհեղ անհոգուԹիւն,
Կամ Թէ բնուԹիւն մարդկային ըստ արժանի չըզգուշացաւ։
Զինչ ապա. զոր օրինակ գրագէտ գըտիր՝ Թէպէտ խրատեալ,
ԵԹէ զնոյն մեղիցէ ցանգ՝ ոչ արժանի է ԹողուԹեան,
Եւ ծաղըր կայ քնարահար՝ որ միշտ ի նոյն լար սըխալէ,
Սյսպէս լինի գերԹեան յաճախ լինի վրիպակն այն ֆիբրըս
Զոր լաւուԹիւն երկից ու երից հանդերձ ծաղոս զարմա-
[նամ,
Եւ նոյն ինքնըս ցանուամ յորժամ նիրհէ քաջըն Հոմեր։
Սակայն յերկար ի վաստակ մարԹի Թէ քուն սըպըրդեցի։
ՖերԹուածք, որպէս նըկար, է ինչ՝ որ մնա եԹէ կայցես,
Եւ է՝ որ քաջ ի բաց կացեալ ըզքեզ յինքն յանդուսցէ.
Սիրէ այս ինչ ըզմուԹ, լուսով կամի գալ այն ի տես
Որ ի նուրբըն սրուԹենէ դառաւորին երկընչի ոչ։

Գամ մի եղև սա հաճոյ, նա տան անգամ լեցի՝ կըրկնեալ։
Ո՛վ երեցըդ պատանեաց, թէ և ձայնիւ հայրականաւ
Յուղիղ անդըը թեքիս և դու քեզէն ես խմաստուն,
Զայս քեզ առջիր ասացեալ՝ յեռեալ ի միասըդ անմռունց.
Են են ինչ՝ որոց ուղիղ չնորհն միջանի և տանելին.
Զափաւոր իրաւագէտ և դատաստաց ոք ապաքէն
Ի պերճախօս Մեսալային հեռի դընի քաջուԹենէ,
Եւ էէ գիտուն յԱՀլոսի Նասիեէեայ չափ, սակայն յարդի.
ՓերԹողաց՝ ոչ մարդ ոչ դիք ոչ սիւնք ներսն լինել միջակ։
Իբր ի հեշտ խընջոյս ինասեն անմիաբան արուեստականք
Եւ Թանձր օծանելիք և ընդ սարդիկ մեղու խաչեալ,
Զի եր և առանց սոցին յընԹրիսըն խրախանալ. [րեալք
Ասյպէս տաղք ի հեշտուԹիւն ոգւոյ ծընեալք և ձարտա-
ԵԹէ դուն ինչ ի բարձուէն ընկըրկեացին՝ գըլին ի սոյը։
Որ խաղուց չկացեն տեղեակ՝ յասպարիսին խորչի զինուց,
Անհմուտան անուշ՝ գընդի և շըընչական ներսի հանդարտ,
Զի մի քըրքիջ աներկիւղ բարձցեն ակուամբք կուռ բոլորեալք.
Որ անգէտն կցէ տաղից՝ ժըտի սակայն ըստեղծանել։
Ընդ՚ը ոչ. աղատ՝ աղնիւ և մանաւանդ դրամից գըլխով
Սակեալ Թիւ ապետական և անարատ ամենևին։
Դու մի խօսիր կամ առներ ինչ յակամայս ԱԹենասյ.
Ասյն քո խելք և այն է միտք. խոկ եԹէ ինչ հարցես ի գրի,
Ինչպէ յոնկըն գտաղնի Մեսեայ՝ ի հօր քոյ և ի մերս,
Եւ զինն ամ, մտագաղաԹիցէ ի նեըքս արկեալ, կացցէ ի պահ.
Գոյ ջընջել զանտեան և լցս, ձայն արձակեալ չունի գտա-
[նալ։...

Խընդիր է, բնուԹեամբ լեցին Թէ արուեստիւ տաղք գովելիք։
Ոչ ուսումն կըրԹուԹեան առանց առատ ձոխ երակաց
Եւ ոչ՝ Թէ զինչ բերտ հանճար օգուտ իցէ՝ տեսանեմ ես.
Ասյպէս սիրով գաշնաւոր զմիմեանց նըպաստ հայցեն դոքա։
Նըկըրտեալն ի ցանկալի ասպարիսին ժամանել կէտ
Վաստակաց յոյժ ի տղայ սիս՝ ի քերան ի ցուրտ համբե-
[րատար,
Ժուժկալեալ հրաժարեաց յԱստըղկանէ և ի գինւոյ.
Որ զգինեամս երդէ փողար՝ ուսաւ սաստիւ նախ վարժողին։
Զարդիս շատ է ասել՝ ես հրաշալի տաղս յօրինեմ.

Ըզյեանեալըն քոս առցէ, ամեթ է ինձ յետըս մընալ՝
Ըստուգիւ յոր ոչն ուսայ զանգիտուԹիւն լեալ խոստովան։..
Որպէս ոք զի չարակեղ բոր կամ գալըուկըն տանջիցէ
Կամ շամբուշ բանդագուշանք և զայրագինն Անահիտ,
Ի մըլին հըպել քերԹող խիԹան ուշիմք փախչին ի բաց,
Խուճապէ մանկըտին և անըզգոյնք պընդին ըզհետ։
Բարձրավիզ սա յորժամ տաղս ըզգայուելով շըրջի Թափառ,
Զերդ հաւորս պիշ ի կեռնեխս եԹէ ի գուբ անկցեկամ հոր,
Թէպէտ յերկար գոչիցէ՝ ձեռըն տուք, ով քաղաքացիք,
Մի գըտցի ոք բընաւ՝ որ զնա հանել արասցէ փոյԹ։...
Ասրդարև մոլի նա, և օրինակ նմին իբր արջոյ [խամ,
Զգայուագղին Թէ խորտակել զընդդիմակաց զօրեաց խաղ-
Ըզարքեան և բանիբուն փախուցանի ժանտ տաղասաց։
Իսկ կալեալ զոք՝ պինդ ոնի և ընԹերցմամբ ըսպանանէ,
Տըզրուկ անբաժ ի մորԹոյ մինչև ալեամբ չգուրդ առեալ։

ՈՐԱՏԻՈՍ · Աբուեսպ ֆերնողյան։

Ա. Ռ. Ա. Կ Ք

ԳՁԵԼ ԵՒ ԳԱՌՆ

Ինչպէս դեւտաքին հասկն վարեալք ի ծարաւոյ գայլ և գառն.
Գայլ ի վերոյ ըզկայ հառ, գառն ի բացեայ ի սառուռ: [լոյն,
Հէնն ի հրապոյր յայնժամ դերդեալ յարիւնախանձ որկո-
Գերդիւռ ի մէջ՝ երակ բողոք բառնալով.
« Ընդ քո զալիսդ պղտորես ինձ ի յուժպ »:
Պատասխանի եւս գեղձիաբարձն ահաբեկ.
« Ցիս, գայլ, զնաիդ կարեմ զոր դուդ բողոքես,
Չի քէն ալիքդ ինձ ի յարբուսին լիջանեն »:
Յաղթահարեալ վհատիլն ի սաստ գայլն յաւել.
« Ահյլ անիծեր դու զիս, ամիսք են վեցեակ »: [ժամ»:
Կըրկնեաց գառնիկն. « Եւ ոչ ծընեալ դեռ ևս էի ես յայն-
Իսկ նա երդուեալ. « Օ՛ն և ճն, հայր քո ուրեմն անէծ զիս ».
Եւ ժանտաճուտ ժանեաքն ըզնա յօշատեաց:
Ի ձառ առակս այս այնօրիկ պատահէ,
Որոց զանմեղս կեղեքեն բարբանօք:

ՓԵԴՐՈՍ

ՇՈՒՆ ՊԱՏՐԱՆԱՆՔ

Որ զօտարին յափըշտակել լինչ խնդրէ,
Իրաւապէս զնըմն իսկ մատնէ ի կորուստ:
Ընդ գետ ի լող միս ի բերան անկեալ շուն,
Ետես ի ջուրցն անդ հայելոջ ըզսուտըր իւր.
Եւ այլ իւրմէ անտի զաւարն համարեալ,

Հասեւթած առնել և զայն խորհեցաւ.
Ահյլ ի պատրանս ագահութիւն ըմբռնեալ,
Զոր ունէրն ի բերանի՝ եւիք զայն,
Եւ ոչ միւսումն զոր խնդրէր պատահեաց:

ՓԵԴՐՈՍ

ՓԱՂԱՓԱՅԻ ՄՈՒԿՆ ԵՒ ԴԱՇՏԵՅԻ

Փաղաքայի մուկն ազնիւ
Ընդ եղեկան հեշտ բանիւ
Զգեղջուկն ի տուն հրաւիրեաց
Ի ճաշկերոյթ փըշրանաց:
Ի կապերտի պարսկական
Ճաշք համադամք սըփռեալ կան.
Ո՛հ քաղցրութեանն յոր անգէն
Սիրտ բարեկամք վայելէն:
Էր անթիւրի այն ըսպաս,
Եւ էէր խորանիկ ինչ պահաս.
Ահյլ վաղ երակ անգ ժըլտոր
Ոչն արտաքուստ եկաւոր:
Փանդի առ դուրս տաճարին
Յարեաւ չըռինդն ահագին.
Խոյս ետ ի ծակ կոչնատէրն.
Եւ հիւրն ըզհետ մըտանէր:
Լըռեաց չըշուկ. ոչ ոք է.
Մըկունքն եւիք ի ծակէ:
Ահե կոչոյն հիւրասէր.
« Եկ բաղմեացուք ի ճաշ մեր »:
« Շատ է, ասե դաշտեցին,
Եկ դու վաղիւ ի տուն իմ.
Թէ և իմ սէր աղքատին՝
Զինչ առ կոչնովքըդ քոյին:
Ահյլ իմ անդորը է սեղան,

Յոր վայելեմ անխափան.
Ա՛յն ըղբօսանք քաւ լինէն,
Զոր ա՛ն՝ երկիւղ չըփոթեն »:

ԼԱՖՈՆԹԻՆ

ԳԱՌՆ ԵՒ ԳԺՆԻԿ

Շանթք և ամպրոպք որոտընդոստ,
Հողմ ըղմայրիս սաստանէր,
Օգ մըրըրկեալ ի խիստ չառաչ
Նըշագս ահեղ յօրինէր:
Ա՛հաբեկեալ ի թաւ մայրիս
Գառն ի հօտէն իւր մոլար,
Յայս կոյս և յայն փուռթայր ձեպէր
Սիքօթ խընդրել իւր դադար:
Դըժնիկն անդէն ձայնեալ առ նա,
« Եկ մուտ, ասէ, յիմն ի ծոց.
Ես պահեցից ըզքեզ յամրի
Ի սպառնալեաց խեռ ամպոց »:
Եմուտ անմեղ գառն ընդ նովաւ
Եւ ժանտ փըշոցն ի բերան
Գըղեալ կըռուեալ պատառեցաւ
Ա՛յն ասրանիւթ պատմուճան:
Ա՛նց դադարեաց թաւխ մըրըրկին.
Գառն ելանել կամեցաւ.
Ա՛յլ ի ժանիս փըշոցն անդուռթ
Ա՛յնպէս անզերծ արդեալ՝
Չի և ապրել այլ չէր հընար
Յանապօրոյն ի մագլաց,
Թէ ոչ ըզգեղճն ի նա թողլոյր
Գուցէ և զմորթն ի թիկանց.
Բայց քըձքըձեալ եղ ի վերջ
Եւ կողավէր եղկելին.

Եւ քան հողմոյ նըզովս կարդայր
Դըժնեայ բարուց վանատրին:
Հէգ դատախազք քան ի գաւիթ՝
Ի պաշտպանաց խիթասցին:

ՓԻՆԵՕԹԻ

ԳԱՅԼ ԵՒ ՀՈՎԻՒ

Գայլ քանասար ալէոր
Ի սպանդ գառանց լեալ անզօր,
Աղդ զայս առնէր առ հովիւ.
« Ա՛հա խոնարհ բեհ սըրտիւ
Ես ըզքնամ ի մեղաց,
Ոչ ևս առնեմ չար խաշանց.
Բայց դիր ընդ իս դու պայման՝
Կարգել ինձ զոյզն ինչ գարման »:
Ասէ հովիւն խմաստուն.
« Աղէ հարցէք ծեր գայլուն,
Զի չէղեն բանք այգպիսիք
Մինչ ողջ էին քո ժանիք »:

ՏԵՐՈՍՍԻ

ԱՂՈՒՆՔՍ ԵՒ ԱՐԱԳԻԼ

Խրատէ առակս ումեք երբեք մի ՚ի քասել.
Իակ որ ՚ի քասէն՝ արդարասէս տուժեսցի:
Աղուհաւս ասի ի ձաշ նախ հրաւիրեալ զարագիլ,
Լոյծ ի պնակի պատրաստելով նըմա ումպ,
Զոր ձաշակել երբեք նըմա չէր հընար:
Հրաւէր ապա արար և ինքն արագիլ,
Եւ մատուցեալ ի փըշրանօք շիշ ի մէջ,
Կըտուց ի նեղքս արկանէ. ինքն ի չագուրդ,

Սովալըլուկ ըզձաշակից իւր Թողեալ.
Եւ մինչ ի զուր լիզոյր նա զուրն անօթին,
Աւանդի չըքնաղագիւտ հաւտին այսպէս խօսեցեալ.
« ՀամբերուԹեամբ պարտի կըրել որ ինչ պլուտ ոք արար» :

ՓԵԴՐՈՍ

ԷՇ ԵՒ ԱՌԻՒԾ ՈՐՍՈՐԴՒ

Ահր անբարի յախուռնախօս խրոխտապանծ
Պատրէ զանգէտս, այլ առ գիտնոյ է ծանակ :
Առիւծն ընդ էշ յորս արշաւել կամեցեալ՝
Թագոյց ըզնա ի Թուփ մացառս, ետ խըրատ
Սարսել զերէս եգեալ կառաչ անսովոր,
Զի 'նդ սըրանալն ինքն ըզնոսին որսասցի :
Անդուստ ապա մեծունկին ուժգին զօրուԹեամբ
Բարձեալ ի վեր յանկարծ զըռինչ անհեԹեԹ,
Եւ նոր հրաշիւք խառնվէ զերէս ի մորեաց.
Որք մինչ ահիւ ընդ հետ ծանօթ դիմէին,
Յոխորտ վազիւք տապնապէին առիւծուն :
Եւ երբ ապա ի Յարդոցաց խոնջեցաւ,
Զէշըն կարդաց և ըզզօրանըն ետ ըզռէշ :
Աըդ նա յայնժամ եհարց ըզնա խրոխտաբար.
« Ա՛յս քեզ ձայնիս զնաւրդ արդիւնք Թըւեցին » :
« Ո՛հ, արդարև էր ահագին, ասէ նա,
Զի Թէ ծանօթ սիրտ քո և ազգ ինձ ոչ էր՝
Նովին ահիւ և ես ինքնին փախչէի » :

ՓԵԴՐՈՍ

ԳԱՅԼ ԵՒ ԿՈՒԻՆԿՆ

Որ վախագէ յանօրինէն վարձըս բարեաց,
Կըրկին մեղաւ. զի չարժանըն իսկ նախ օդնեաց,
Եւ զի չունի անսըխուրան երԹալ ի բաց :

Ոսկր ի կոկորդ մըխեալ գայլոյն մինչ կըլանէր,
Ի տանջանաց ցաւոյն յաղԹեալ նըկուն լինէր.
Ապա սկըսաւ մէն մի առ իւր ի սակ ձըգել,
Զայն ցաւս ախտին չիւր որկորոյն է բաց խըլել :
Հուսկ ապա խորդն երդմամբ մեծաւ եղեալ ի բան,
Եւ զայնչափ՝ինչ երկայնուԹիւն իւրում ուլան
Չաւատացեալ անդր ի յորկորն այն ահագին
Բաղմավըտանգ բըժըշկուԹիւն գործեաց նըմին :
Որում փոխան մինչ Թախանձէր ըզսակն ի վարձ,
« ԱպաԹաւոր իսկ ես, ասէ, չնորհաց ի գարձ,
Որ ողջ ըզդըխդ ի քեզ տարեալ ի մեր ժանեաց,
Եւ տակաւին վարձըս խընդրես փոխարինաց » :

ՓԵԴՐՈՍ

ՀՊԱՐՏՆ ՁԱՅՑ ԵՒ ՍԻՐԱՄԱՐԳ

Մի յօտարին պանծալ բարիս ցանկալի,
Իւրով գոյիւք կեալ միշտ զաւուրըս կենաց,
Զայս Եսովպոս երդեաց մեզ քաջ յարացոյց :
ՅաւակնուԹեամբ զուր յօրացեալ վէսըն ձայ՝
Սիրամարգի անկեալ փետուրս արկ զիւրեաւ.
Պըճնեալ զարդուքն յընչաց քերէր զիւրն երամ,
ԵրԹեալ խառնէր սիրամարգաց յայնիւ տարմ :
Նոքա հասեալ Թափեն ըզզարդ լիրք հաւուն
Եւ չարագան կըտցօք տանջեալ վըտարեն :
Ձայն անչընորհ յաղդ իւր դառնայր՝ կորակոր.
Ուանաի վանեալ լինէր արխուր նըշաւակ :
Մի ոմն անդուստ յորոց երբեմն անդոնեաց,
« Թէ գոհ ընդ մեր էիր, ասէ, աստիճան,
Եւ ըզբնուԹեան տուրան ըստանձնել ընարէիր,
Ոչ այն ընդ քեզ բաստիր ձաղանք անցանէր,
Յաղէտըդ ոչ և այս աքսոր գայր գիզոյր » :

ՓԵԴՐՈՍ

(2 806-60)
4991
38
266-2003

ՇՈՒՆ ԵՒ ԳԱՅԼ

Թէ քանիւն աղատութիւն ցանկալի՝
Յուցից զայն համառօտիւ աստանօր։
Շան գիւղացւոյ պատահէ գայլ նիհարեալ.
Եւ ողջունեալ ըղմիմեանս՝ իբրև կացին, ասէ գայլ.
« Ինչ աղէ դու այդքան գոանիս յօրացեալ,
Եւ որովք խորտակօք իրան քեզ արարեր այդպիսի,
Զի սովամահ ես կորընչիմ որ քան ըզքեզդ եմ հզօր »։
Պատասխանեաց նա պարզօրէն. « Ընդն հասանէ և քեզ բախտ՝
Թէ զնոյն պաշտօն յանձն առնուցուս հարկանել »։
Զո՞ր, ասէ նա։ — « Զի պահակեր լինիս դրան,
Եւ զիջերի ի գողոց պահպանեսցես զապարանս »։
« Աւասիկ կամ, արդէն ընդ ձիւն արդէն ընդ բուք մաքառիմ
Դըժընդակ վարեալ կենցաղ ի յանտառս.
Գանիւն ինձ դիւրագոյն լինի բնակել ընդ յարկաւ,
Եւ պարապորդ յագել առատ կերակրով »։
« Աղէ ապա եկ դու ընդ իս », յաւել շուն։
Բայց գայլ ի գնալըն տեսեալ ըզպարանոց ուղեկցին,
Զի էր մաշտեալ ի շըղթայէն, հարցանէ.
« Ա՛ւ ինչ է այդ, բարեկամ »։ — « Ոչ ինչ բնաւին », ասէ շուն։
Կըրկնէ գարձեալ գայլ, « Ա՛յլ ասա աղաչեմ »։
« Զի ամեհի Թըւիմ, կապէն զիս ցերեկ.
Հանգչիմ ի տուէ, հըսկել ի գալ գիշերոյ,
Եւ ընդ երեկս արձակեալ շըրջիմ ուր կամք և իցեն.
Ինքնին ինձ դայ նըշանակ,
Ի սեղանոյ իւրմէ ինձ ակն իմ ընձեռէ ոսկրոտի.
Ընկենուն և ընտանիք ինձ պատուս,
Եւ զանախորժն այլոց քաքաւ ի ճաշակ.
Աւսպէս անկան փոր իմ լըցեալ յագենայ »։
« Իսկ Թէ ուրեք կամք իցեն գնալ, աղէ ասա, գո՞յ հրաման »։
« Բնաւին ոչ », ասէ շուն։ Յայնժամ ընկերըն կըրկնէ.
« Վայելեսջիր քեզնէն, ո՛վ շուն, յոր գովեսգ.
Թագաւորել իսկ ոչ կամիմ, եթէ չիցեմ ինքնիշխան »։

ՓԵԴՐՈՍ

ՍԱՐԴՆ ԵՒ ԵՒՆՈՒՆ

« Ո՛վ դու Աբամաղդ, որ ի քոյ ուղղոյդ,
Նորահնար գիւտիւ՝ ի նորոգ ծընունդ
Ածեր ըզՊալլաս, զիմ հին Թըշնամի,
Լուր արդ բողոքոյս ի կեանսդ անգամ մի։
Պրոկնէ զիմ պատառս տանի կորզելով.
Շուրջ յածեալ, հատեալ զայերս և ըզծով.
Զիմ ճանճս ըմբռնէ հուպ գրանս առ երկ.
Աչինք բաժին իմ են. և ցանցիս պատատ՝
Լի նոքօք լինէր, Թէ չէր հաւդ այդ ժանտ.
Զի ես պընդակազմ նիւթով զոյն յերկ »։
Աչսպէս յանդուգն ի բերան
Սարդն՝ ոստայնանկ երբեմն՝ ուռնէր ըզբողոք.
Որ լեալ զարդիս մանող ոք
Ժըպրհէր կապել զամէն միջատ Թևական։
Փլըմփլայ քոյրն՝ ուռնէլով որսոյն ուշ,
Ա՛ւ սարդն հեռատես՝ չըրթէր ըզճանճ յայերաց,
Վասըն մանրիկ ծնընդոցն և իւր, վայելք դուժ.
Զոր որկորաստ ձագուկքն՝ ի կատուց մըշտաբաց
Ճըռուողելով՝ Թոթռալաթաս երամ խուռն,
Թախանձէին յանյօգաւոր դեռ ի ճիչ։
Ի սարդըն հէգ չըմիայր լինչ
Բայց գլուխն և ոտք միայն, անդէպ գարմանիչ.
Ածաւ ընդ քարչ լինքն համբուռն.
Ծիծառն անցեալ՝ տարաւ զոստայն և զայլ ախ,
Սարդն ըզծայրից առ ի կախ։

ԼԱՖՈՆԹԻՆ

ՍԻՐԱՄԱՐԳ ԵՒ ՀԵՐԱ

Տըրտունջ կալաւ սիրամարգ
Առ գիշուհին իւր Հերա,
Զի ձայն խըռպոտ և անարգ
Դըժոխալուր ետ նըմա։

« Եւ ի՛նչ, ասէ, լուսինեակին
Ան չքքոսի հետ հաւիկ՝
Զայն ընկալաւ ներդաշնակ
Լինել գարնան երգեցիկ »։
Յառեաւ Հերա մեծապէս.
« Կարկեաց, ասէ, ապաշնորհ.
Խանդալ ղնա՛րդ չամաչես
Զայլոց ըզձայն գեղաւոր,
Որ ըզլանջքըն սիրուն
Մանեակ ունիս հիասքանչ,
Քան զծիածան գոյն ի գոյն
Փայլ արձակեալ և ճաճանչ։
Ոյր ի սրտան շողշողեն
Անհնախըտիղ այդ պիսակք,
Ո՞ւմ ի հաւուց օդեղէն
Քոյդ շնորհեցան պերճ գիսակք։
Ո՛չ ամենայն կենդանւոյ
Զիրք ամենայն են բաժին.
Եւ քեզ ղնա՛րդ միայնոյ՝
Պարգեւք ամէն շնորհեսցին։
Թեթեւաթռիչ ես բաղէ,
Արծուոյ սրաւ սիրտ արի,
Եւ զերդ խուժանն եսկ ասէ՝
Ագռաւ՝ գուշակ ես չարի.
Արդ ո՞ երբեք ի սըրտունջ
Հատաւ զնւրոյ կարկաչէն։
Հանպա լըռեա, կամ թէ ոչ՝
Կապտին վիւոուրքդ առ ի քէն »։

ՂԱՖՈՆԹԷՆ

ԿՆՏԱԿԻՔ ԵՒ ՍԱՆԴՐ

Կընտակք երկու գըտին փըղոսկր ի բացէ.
Այր յընկերէն կորզել ձըգներ մեըցացէ։
Կորոյս յաղթողն և զոր ուներ խուն գիսակ.
Եւ ահա սանդր եր պայքարին մըրցանակ։

ՖԼՈՐԻԱՆ

ՆՇ ԵՒ ՍՈՒՕԿ

Էշ սոխակի պատահեալ.
« Ըզքէն, ասէ, այլ ընդ այլ
Զըրոյց անբաւ
Յարդ ընթացաւ,
Թէ ես երգիչ քաջղղոր.
Այլ գիւրհաւան ես ոչ եմ
Մինչեւ ունկամբս իմ լըսեմ.
Դու ինձ հասպա
Երգ ինչ ասա,
Տեսցուք իցէ գաշնաւոր »։
Յայնժամ սոխակ հրաշապէս՝
Ցիւր մըխեցաւ ի հանգէս.
Ուռնոյր փափուկ գեղգեղէր,
Բիւր գայլայլիկս յօրինէր.
Պարզեալ ըզձայնն և գեղոյր,
Հընչէր հովիտ և բըլուր.
Ան այգածնին
Ան երգեցկին՝
Բնութիւնք համայն կան ի լուր։
Հողմք լըռեցին, հաւուց պարք,
Մակաղեցան և ոչխարք.
Ի հաւն հարեալ զաչս հովիւ,
Նորին գերեալ էր ձայնիւ.

Լըռեաց Թըռչուն.
Լըռեր բնութիւն.
Էյն ետ պատգամ սուղ բանեւ.
« Զըրոյցքն, այո՛, են արդար,
Եւ չէ տաղտուկ քոյդ բարբառ.
Այլ լինելիր դու քաջուս
Ի նուագ երգոց բազմահնչուս,
Թէ վարժէիր
Այս ոտս ընտիր
Աքաղաղի մեր տեղւոյս »:
Լըռեալ զվըճիռ զայս անկարծ՝
Թըռեաւ տոխակ քաջ ի բաց:
Մի տար և զմեզ, ո՛վ Աստուած՝
Ի ձեռս անմիտ դատողաց:

ՔՒՒԼՈՎ.

ԳՈՐՏՔ Ի ԽՆԴԻՐ ԹԱԳԱՒՈՐԻ

Մինչ ծաղկէին Աթէնք արդար օրինօք,
Ազատութիւն խեղ ըզքաղաքն ապրիլեաց.
Եւ ժըպիրհ յանդըգնութեան ըզվաղեմին լուծեալ սանձ,
Պառակտեցան դունդք այլ և այլ դաւակցաց.
Գրաւեաց զամրոցն Պիսիստրատ բըռնաւոր:
Եւ մինչ ընդ դառըն գերութեամբն ատելիեցիք հեծէին,
Ոչ ըզ անգութ և անողորմ ոք էր նա,
Այլ ըզ բնաւից է ծանրակիր բեռըն նոր.
Ի բառնալ նոցին բաղձ ըզայնմանէ,
Զայս յայնժամ նոցին Եսովպ արկ առակ:
Թափառական և լայն ճահիճս ազգ գորտոց՝
Թագաւոր ի Դիոսէ ձրչիւ մեծաւ խընդրեցին,
Սանձահարել զապերասան խըրեանց բարս:
Ծիծաղեցաւ հայրն աստուածոց և վերուստ,
Եւ ետ գերան փոքրիկ նոցին Թագաւոր.

Ըղըղդելով և ճըղփմամբ ահաբեկեցաք զազգն երկիւղ:
Եւ մինչ ի տիղին անկեալ դըներ խորասոյզ՝
Ոմն ի գորտոց լըռիկ մընջիկ հանեալ ըզգլուխն ի լըճէն,
Եւ զթագաւորն հեռաւօտեալ կոչէ ըզնկերսն համօրէն:
Նոքա ի բաց եդեալ զերկիւղ, անգր ի լըղ
Ամապարեն ընդ հակառակս իրերաց,
Եւ ըզվայտիւն ընդոստ ամբոխն ըսատակ,
Թըշնամանեալ զայն բազմաբիւր լուտանօք,
Ասաքեն առ Արամազդ միւս այլ խնդրել Թագաւոր,
Զի անպիտան նախընծայեալն էր նոցին:
Յայնժամ յըղեաց նոցա Դիոս ըզվիշապ.
Որոյ սկսեալ դըժնեայ ժանեօքըն խածատել ըզգորտեաքն,
Ընդ վայր յայնժամ ի հարուածոյն խոյս տալիկարքըն տային.
Հեղձամըղձուկ ըզկիլիչ նոցին արար ահ:
Աղերսաւոր գալա առ աստուածն ապա յըղեն ըզՀերմէս,
Տառապելոցըն ժամանել յօգնութիւն:
Զայս Արամազդ յայնժամ նոցին ետ պատգամ. [բին »:
« Զի ապաշնորհք բարւոյն գըտայք, ժուժկալեցեք արդ ա-
« Եւ դուք իսկ, ո՛ քաղաքացիք, յաւել նոցին Եսովպոս,
Համբերեցէք չարին, զի մի ձեզ չարագոյն ինչ հասցէ »:

ՓԵԴՐՈՍ

ԵՐԱՓԻՇՏ

Ընչապըտուկն ապուշնայ,
Նոխազ մորուքեղ,
Ուչիչ ականջեղ,
Եւ արջ Թաթեղ ընդ նոսա՝
Դաշնակաւոր խընդրեցին երգ յօրինել:
Գըտին Թըմբուկ ծակ և գավին կիսաթեղ,
Տիկ խըլաձայն, և սրինգ ջախջախ միջաբեկ.
Նըստան ի մարգ, յուռուզն ի ստուեր դիւրաթեք:
Չարկանէին ջանիւ զանցնիւր ըզգործն,
Բայց արտանուագ երգոցըն ձայնք հընչէին:

Ի վեր վազեալ անդէն ձագուկըն կապիկ,
« Կացէք, ասէ, զուր մըրցակիցք իմ ձըգնիք.
Ի՛նչ իցէ մարթ նուագաց մերոց գոլ դաշնակ,
Մինչ խառն ի խուռնըն մեք նըստիմք այսպուռնակ.
Դու արջ եղբայր, նկատ քո թըմբկաւոյդ ընդ աջմէ,
Փողարն իշակ Թող բաղմեսցի ի ձախմէ,
Ես նոխազին նըստայց հանդէպ աստանօր,
Հնպատ նըւագս առեալ հարցուք նորանոր »:
Փոփոխեցան տեղիք, այլ ոչ եղանակք.
« Ոչ այդպէս, ո՛չ, էշն անդ գոչեաց, բարեկամք.
Գեղջնս ընտիրըս Թէ կամիմք գեղգեղել,
Հարկ ըստ կարգի աւագութեան է բաղմել »:
Ձուր անասցին իշոյն խրատու և յարեան,
Դարձեալ աղմուկ, գարձեալ չըփոթ խառնաձայն:
Անդ ուռենւոյն յանկարծ ի յոստ էջ սոխակ.
Սոքա անդէն բարձեալ առ նա աղաղակ՝
« Ողջամբ եկիր խօսնակդ, ա՛րա մեզ չընորհ,
Դիր կարգ ի մեզ, զի նուագս իցեն դաշնաւոր.
Են ահա վինք առ մեզ և ափիկ և թըմբուկ,
Միայն ասա Թէ մեք զի՞րդ բազմեսցուք »:
« Ա՛ռ յօրինել, ասէ, նըւագ գեղեցիկ,
Ձարտարութիւն խընդրի և կիրթ լսելիք.
Իսկ դուք եղբարք ո՛րպէս զնարդ և նըստջիք,
Ոչ լինիցիք երբեք ձարտար երգեցիկք »:

ԿՌԻԼՈՎ.

ՓԻՂ ԵՒ ՇՆԻԿ

Ընդ պողոտայս փիղ ածէին
Հասարակաց ի հանդէս,
Ֆանղի առ մեզ յաղթ կենդանին՝
Հաղիւ երբեք դայ ի տես:
Խըռնէը խուժան ըղձկաւ փըղին
Ի վեթխարին կալեալ դէտ.
Բայց և չընիկ մի եղ չընչին

Դէմ կենդանւոյն անհեթեթ:
Տեսեալ ըղփիղն ընդ ամբոխին
Հաջէր ճըչէր վազվազէր,
Խուն ինչ մեկնէր, դառնայր կըրկին.
Փիղն անխըռով յառաջէր:
« Ա՛խ խայտառակ դըժուժդ ի չանց,
Գոչեաց առ նա այլ մի չուն.
Ի փիղ հաջել ի սիգապանծ
Զէ քեզ ի ձահ քաջըւթիւն.
Ո՞չ տեսանես, մինչ գաս ի վէգ
Ընդ հըսկայիդ պըղնգակուշտ
Դա քեզ չառնէ երես երբեք,
Զայնիդ չանսայ բանդագուշ »:
« Ահա այդ իսկ է իմ խրախոյս,
Կըրկնեսայ չընիկն ըզբարբառ,
Զի դէմ փըղին ես սինըքորս՝
Համարձակիմ ի պայքար.
Զինէն այլ չունք առցեն ձառել,
Թէ վա՛շ չընիկ քաջարի,
Որ անվեհեր ի կըռիւ էլ
Ընդդէմ փըղին վիթխարի »:

ԿՌԻԼՈՎ.

ԵՂՋԵՐՈՒ ԵՒ ԱՐՋԱՒԻ

Եղջերու հալածական ի Թաւամուր անտառաց,
Խուսափեալ ի յորսողացըն մեծաւրտա մահուանէ,
Կայր ահիւ դիմեաց ի գիւղ մօտաւոր,
Եւ ի դամ ուրեք անկաւ ի դիպան:
Եւ մինչ Թաքչէրն անդանօր, ասէ արջառ. « Եղո՛ւկ դու,
Զի՞ գործեցեր, քեզէն ի մահ ընթացար,
Ընդ յարկաւ մարդկան եղեալ անճանաչուր »:
Իսկ նա աղերս արկեալ ասէ. « Դուք ևեթ չիս Թէ ինայէք,
Ժամ առեալ սրացայց գարձեալ ի վախուսս »:

Գիշեր տուընջեան յաջորդեալ,
Աչէ մըշակըն տերև, և ոչ ի նա ակնարկէ.
Երթևեկեն չինականք, ոչ ուրուք լեալ երազէ.
Գերդաստանիկն խակ անցեալ, և չտեսանէ ինչ բընաւ:
Յայնժամ հըրճուեալ երէցն,
Շնորհակալս մընչիկ եղանցըն կալաւ,
Չի յերեսաց արկածիցն ասպընջական եղեն նըմ:
Պատասխանի ետ նըմա մին ի նոցունց.
Օ՞ն և ՚ն թէ ոչ քեզ կեալ ըղձանամք.
Այլ բազմաչեայն եթէ երբեք եկեսցէ,
Ի վտանգի մեծի լինիմք քոյին:
Մինչ այս մինչ այն, գառնայ ինքնին աերն յընթերեաց,
Եւ հիւծ զեղինըն տեսեալ՝ մատչի ի մտուրն, և սասէ.
« Ա՛ռ իմ՛ տերևիք սակաւ, և չինք յարդ.
Ի՞նչ ինչ աշխատութիւն առնուլ զոստայինըս սարդի »:
Եւ ի չուրջ յածել նըմ յայց ի նընդիր,
Դիպեալ աչացըն բարձր եղջերք եղջերուին,
Տանի զաւարն, և տայ զենուլ ազդատուփին ի կոչունս:
Աղէկ առակս այս՝ զի յիւրում իւրաքանչիւր ոք ի տան
Ի առաւել չըրջահայեաց և առաւել քաջատես:

ՓԵԴՐՈՍ

——

ԿՈՒԻ ՇԱՆՑ ԸՆԴ ԿԱՏՈՒԱՑ ԵՒ ԿԱՏՈՒԱՑՆ ԸՆԴ ՄԿԱՆՑ

Չինք տեղի չինք ժամանակ՝
Յորում չկեն լեալ կըռիւք.
Եթէ խընդրես օրինակ,
Ըզքեզ խակ կան բիւրք անթիւք.
Ի տարերաց ըսկիզբն առեմ թէ կամիս,
Չի ցանգ անհաշտք հակառակին իրերաց.
Նոյնպէս և բնաւ արարածք այսր աշխարհիս՝
Յար ի մըրցանս են յար ի կռիւ ի հերձուած:
Երբեմն ուրեմն էր ապարանք մեծաչէն
Ուր բազմութիւն չանց և կատուաց գըլանէր.

Բայց այնչափ կարգք եղան ի տանըն տեառնէն,
Չի այլ ոչ ևս անդ կըռուոյ ձայն ոք լըսէր.
Անդ պաշտամունք իւրաքանչիւր սահմանեալ,
Եւ կերակուրք չափով կըշռով բաշխէին.
Եւ որ կագէր յանկարծ՝ դանիւ հարուածեալ
Ըզյանցուածոյն վրէժ լուծանէր զարժանին.
Եւ էր զնոսին այնուհետև տեսանել
Ոչ երբ ըզչունս և ըզկատուս ոխերիմ:
Այլ զի զվիմեամբք առնէին միշտ եվեվել
Իբրև եղբարք եղբօրորդեակք մըտերիմ:
Բայց տեսեալ ոչ ընդ երկար
Խաղաղութիւնն այն և սէր.
Չի Թանըն չէր հաւասար,
Կամ ոսկր ուժք պակասէր.
Այլք յաւելուն թէ և քած
Կորեանցն՝ ի հոգս ի չընտան
Փաղցեալ նըքթէր՝ զի չէր հայ,
Եւ թէ կատուք զայն կերան:
Անդ յայտնկէն վեր ի վայր
Պալատն ողջոյն գըղըրդէր.
Չընչէր գաւիթն և դահլիճ,
Թընդայր մառան, խոհարան:
Շանցն և կատուաց յուժգին ձիչ՝
Դրացիքն ամէն խառվեցան.
Կատուաց կանչիւն և բողոք՝
Ըզկանոնացն էր նորոց.
Եւ շանց հայհոյն անողոք՝
Լի էր ցասմամբ և զայրուց:
Խըմբընկեցիչ վիսաստաբանն
Ասէր՝ թէ դատ պարտ է տալ,
Եւ՝ սա օրինաց տանուտեառն՝
Ի պատուհաս շանց փուքալ:
Սակայն եկ տես նոր արկած,
Չի այն թըղթեանն ամենայն,
Մուրհակք և գիրք օրինաց,
Զորս ծառայից պալատանն

Էր ամիսներեալ ի մի խորշ,
Մըկանց էին լեալ կըրծօն։
Դարձեալ բողոք բարձրագոչ.
« Բարձցին մըկունք օն և օն »։
Յայնժամ կատու մի, կատու ծեր խորագէտ,
Յանձն առ ձըգնել ունել զմըկունս մի առ մի,
Մինչև անհետ լեալ ջընջեսցի նոցին ձեռ։
Եւ տանուտէրն հանգեաւ հոգով առ վայր մի։
Եկից դարձեալ ես յիմ բան՝
Թէ ընդ երկնիւք չիք էակ
Որ չունիցի ախոյեան
Իւրում բնութեան ընդդիմակ.
Այլ դու Հանաս վայրապար՝
Եթէ զպատճառըն խընդրես.
Զոր Տէրն արար՝ լաւ արար,
Այսչափ միայն գիտեմ ես։
Այո՛ գիտեմ և զայս յաճախ պատահար,
Զի զղջընչից կադին բաղուածք չարաչար.
Մարդիկ, մարդիկ, ըղձել պիտէր ոխս յուԹասուն՝
Դարձեալ յըղել ի ձեր նախկին դըպրատուն։

ԼԱՖՈՆԹԻՆ

ՀՈՎՒՒԵՐԳԱԿԱՆՔ

ԴՐՈՒԱՑ ՇԻՆԱԿԱՆ ԿԵՆԱՑ

Վաչ երջանիկ մըշակաց՝ զկըրեանց նըսիհ Թէ գիտեցեն,
Ոյց կինքնին երկիր արդար ի մարտամըխ զինուց փարատ
Ի ծոցոյ հողոյն բըխէ գիւրապատրաստ պարէն կենաց։
Ապարանիք բարձրաձեղունք աշխարհամուտ գրամբք հոյա
[կապ
Թէ հոսեն ոչ ի գաւԹաց զայգորեկեացն ուղխից կոհակս,
Ի գրանգիս ոչ պակչռոին կամարաշէն պերճ նըկարքիս,
Ոչ ի պըղինձս եփիւրացիս և ի հանդերձս ոսկեճամուկս.
Եւ ոչ ասըր լուսանկարկ յատորնական դեղ չըսպարի,
[Նին.
Ոչ ծորածոյ իւղոյն պարզուածք կասեաւ ի պէտս ապակ
Այլ հանգիստ յապահով, կեանք անպատիր ձոխ ընչաւէտ,
Այլ անդորր ի գիւր վիճակս, անձաւք և լերձ ջուրց կենդանի,
Այլ հովիտք հովանաւորք և անդէնոց մեղմիկ բընչիւնք,
Եւ ընդ ծառով հեշտալի քուն հանգըստեան ոչ պակասեն.
Անդ արօտք և անտառք և երէոց որջք և մորիք,
Եւ արբուն ժիր մանկուԹեան սակաւապէտ և երկասէր,
Աստուածոյ պաշտամունք և սըրբանուէր հարց ալևոյԹք.
ԱրդարուԹիւն զվերջին հետս առ նոսին արկ մեկնեալ յեր
[կրէ։

Զես սակայն անոյշ Մուսայք գեր ի վերոյ քան զամենայն,
Որոց կամ պաշտօն տանիմ յանհընաթին ի սէր հարեալ,
Ընկալցին նախ և յուսցեն զերկինից չաւիղս և զարփից պար,

Ըզպէսպէս զարեգական նըւազուԹիւն և ղըւանի կիրս.
ԹԽ ուստի դողումն երկրի, ծովք ըզԹումբս իւ փըւզեալ
[ուժով
Ոռնուն կուտակագէզ և լինքն անդրէն իջեալ նըստին.
Զի այնպէս ձըմեռնական ՀեպՀն արևք Թանալ յանդունդս,
Եւ կամ ընդգէմ ինչ արգել ղի յամրայն կայ գիշերայց:
Իսկ ԹԽ յայդ ոչ զօրեցից ժաման լինել բնուԹեան սահմանս,
Զի ցուրտ արիւն զառագաստ սըրտիս պատեալ անկցի կըը-
[ձիմ,
Գեղօրէք, գեառք ի հովիտս լինձ քաղցրասցին վըտակահոսք,
Ըզկոխոջ ջուրց սերեցից և ըզմայրիս անվառունակ:
Օ՛չ, ուր գաշտք և ըՍպերք և Տայիգետ գեղապարեալ
Ի կուսից լահնուհեաց, ու ի հովասուն ծործորս Հեմեայ
Ո՞վ տարցի զիս և ոստովք պաշտպանեսցէ մեծ հովանեաւ:
Երանի՛ ում պատճառաց էից գիտաց գոլ խելամուտ,
Եւ զարհաւիրս ամենայն և զանողոք ճակատագիրը
Եւ զանյագ տարտարոսի շունդ և շըշուկ առ ոտն եհար:
Նա և այնմ իսկ երանի՛ որ ղգաշտայլն ծանեաւ ըզդիս,
ԸզՊան, ըզծերը Շահարիկ և զքոյր հարսունս յաւերժական:
Ոչ ըզնա խուրձ ամբոխին, ոչ Թագաղանցըն ծիրանիք
Եւ գրուժան հարազատից ընկճեաց երբէք վըրդովիչ խազմ,
Ոչ Դակեանն հինախաղաց ի գաշնաւորն իջեալ խաբեայ,
Կամ հռոմէական պերճաԹուԹիւնք ուաւրքայուԹիւնք կորըս-
[տականք.
Ոչ ի գուԹ հեծեաց մուրկին կամ մախացաւ ընդ գոյաւոր:
Զոր ուղէշք մըտագիւր և զոր բերին անդք ինքնակամ
Զարգհանըն ժողովեաց, և ոչ օրինն ինչ երկաԹիս,
Ոչ զառեանն աղխատրոյզ կամ զաշխարհին հառս գիւան:
Այլ Թիակաք ըզկոյր յորձանս յուղեն ուի զինըս խիզա-
Սըպըրգեն ի գահլիճս և ի տաճարս արքունականս: [խեն,
Ի որ սուր ածէ չինից և չուառական երդումարգաց՝
Բմպել ակամբք ուի ծուրացի նընջել ի քուն ծիրանիս:
Այլ ոք ըզգանձսըն խորեալ և յորջասոյզ ոսկին գըրպայ,
Որ յակճիռս ի բեմս է պիշ, որ ի Թաստերս բերանաբաց
Ընդ կըրկին ծափս ըզմայլեալ՝ ժողովըրդեան ուաւագան-
Խընդան ԹաԹաւեալք ի ճապաղիս արեան եղբարց, [ըսյն:

Եւ ըզտունս և զանուշակ դրանդըս սեմոյ փոխեալ յաք-
[սորս՝
Ընդ այլով արեգակամբ ըզհայրենին խընդրեն յատակ:
Մըշակն արդիւնարար կոր արօրով վարէ զերկիր.
Անդաստ ամին արարք, անտի զԹուխեակս և զհայրենիս,
Տածէ անտի զքոյ նախրաց և զզըւարակս արժանաւորս:
Եւ ոչ դուլ առնու երբէք՝ մինչև տարին մըրգովք զեղու
Կամ որգւովք խաշանց և կամ ի դեմետրեան հասակաց որայս,
Եւ ծանրէ առհմականաք զակօս՝ յաղԹօղ լեալ համբարաց:
Եկըն ձըմեռն, ի մամուռս՝ հատքըն լեսուն սիկիոնեանք,
Խոզք դառնան կաղնով բերկրեալ, անտառք մաԹուղ մա-
[տուցանեն,
Եւ աշունն առաջի զաղջ պղջ պըտղոց հասուցանէ,
Եւ ի մարմանդըս բըլոց եփին անոյշ բարձր այգեկութք:
Անդ քաղցրիկ մանկըտեակք շուրջ ի համբոյր կախին շըը-
[Թանց,
Պարկեշտ և ծընդասէր պահէ ամնակն ըզսըրբուԹիւն:
ԿաԹնաբուխ տարածէն ըսանունս երինջք, և գեր ամիկք
Ի զըւարԹ մարգագետին կան ոգորեալ խեԹիկիչ եղջերըք:
Նա զտօնուստ խրմբեւ զաւուրս և զանձն հեղեալ ի գալարիս,
Ուր հընրատ անդ ի միջի, լընուն ընկերք տաշտ ԹաԹաղուն,
Փեղ, Սպանդարամետ, ձօնեալ նըւէր՝ ըզքեզ կարդայ,
Եւ հովուաց սուր սըլաքաց գընկ հանդէս ի նըշդարին,
Եւ զբիրտ անգամն հոլանկ ի չինական ըմբըշամարտս:
Զայս երբեմն վարեցին կենցաղ նախնի սաբինեցիք,
Զայս Հռոմոս և եղբայրն, այսպէս աճեաց քաջն Եարուբէ,
Եւ Հըռոմ քան զամենայն գեղեցկագոյն էից ցուցեալ՝
ԵօԹնաԹիւն մի բըլուրս յինքըն պատեաց չուրջ պարըսպաւ:
Եւ յառաջ քան ղգաւաղան գիկոհական Թագաւորին,
Մինչ չև աղգ ամպարիշտ ի զուարաԹաց չհայտեալ ըսպանդ,
Զայս ոսկեղինըն Զըրուան անցուցանէր ըզկեանս յերկրի.
Եւ ի լուր չև էր եկեալ փըքոցուռոյց փողոց գոչիւն,
Եւ յանոստ սաղըս դարբնաց կայծակնացայտ չաչէլ սուսերց:

ՎԻՐԳԻԼԻՈՍ. Մշակեցաւ:

ՄԵԼԻԲԷՈՍ ԵՒ ՏԻՏԻՐՈՍ

ՄԵԼԻԲԷՈՍ

Տիտիրէ, դու ընդ յարկաւ լայնատարած բաղմեալ փիճուդ,
Ընդմուսայդ վայրենի ի նուրբ եղէգն եղանակես.
Ընդհայրենի մեք ըղսահման Թողաք և զանդըս ցանկալիս,
Մեք՝ փախըստականք ի հայրենեաց, դու Տիտիրէ՝
Հանդուցեալ ընդ հովանեաւ՝ ըղգեղանուշն Ամարիլլեայ
Ժառոց անտառիդ ուսուցանես կըրկնել զանուն:

ՏԻՏԻՐՈՍ

Ասուած, Մելիբէէ, էտ մեզ զանդորըր զայս կենցալ.
Զի ինձ միշտ լինի նա ինքն աստուած, և ստէպ ամիկ մատաղ
Ընծորայն Թացցէ բադին ի փարախ ասաի մերմէ.
Նա իմոց այսոցիկ Թոյլ արձառոց էտ Թափառել,
Եւ դեղջուկ եղեգամբ զոր ինչ կամիմըս նըւագել:

ՄԵԼԻԲԷՈՍ

Ոչ խանգամ ընդ բաղդ քոյին, նա աւանիկ զարմանք էն ինձ:
Ուր այսքան յուղն աղմուկ ընդ արտորդքս առ հասարակ.
Զայծերացն ահա ընդ իս ածեմ արխուր ձեռով ի բաց.
Եւ զայս իսկ, Տիտիրէ, հաղիւ բերեմ մաղապուր այծ, [ռնին
Որ այժմիկ լուծեալ զերկուընա՝ եթող, աւաղ, ի մերկ ժայ-
Երկուորեակս ի յոյս հօտին ընդ արնկախիս արբակաղնեօք:
Զաղէտըս զայսոսիկ, եթէ չէին մեզ միտք ահեակ,
Յիշեմ զի գուժեցին յաձախ կաղնիք ամպահարեալք,
Եւ սոսկալ ի փապարեալ սղոցըդն ձախող գուժեալ ագռաւ.
Այլ ասա մեզ, Տիտիրէ, ո՛վ ոք աստուածն այն քո էցէ:

ՏԻՏԻՐՈՍ

Ըզքաղաքըն զայն որ Հռովմ յորջորջի, ո՛վ Մելիբէէ,
Անմիտըս կարծէի մերումն այսմիկ հանդուսնատիպ,
Ցոր հովիւքս ըզխաշանց մատաղ երկուսնս ածեմք յաձախ.
Իբր ըզգամիս առ ըսկուռնդ, իբր ուլս առ մարսըն գիտէի,
Իբր ըզջուջ ընդ մանունց սովոր էի համեմատել.
Այլ այնչափ ի մէջ այլոց նա քաղաքաց գլուխ ամբառնայ,
Որչափ նոճք ի մէջ ճապուկ ուռենց սովոր են ամբառնալ:

ՄԵԼԻԲԷՈՍ

Եւ ուսաի՞ այդքան քեզ հարկ հասեալ ըզՀռովմ տեսանելոյ:

ՏԻՏԻՐՈՍ

Ցըղձից ազատուԹեան. այն որ Թէպէտ և անագան, [տակ ք
Սակայն հաշտ ի պարապորդս յիս ակնարկեաց, մինչ ըսպի-
Ի վերալ մորուացըս վաղ կըտուրք ի վայր անկանէին.
Սակայն հաշտ յիս ակնարկեաց, հաս պարագայդ նա ղէտ
Մինչ եԹող Գալատէ, և զմեզ ուռն Ամարիլլիս. [ամայ,
Զի ցորչափ գրաւեալ ուռնէր զիս Գալատէ, ոչ իսկ ժըխտէմ,
Ոչ ինձ յոյս ազատուԹեան, ոչ պախրէից էին խընամք.
Թէ և շատք ի մերմէ զոհք ի բակէ էլանէին,
Եւ մակարդէր պանիր պարարտ վասն ապաշնորհըն քաղաքի,
Ոչ աչ ծանրաբեռն ինձ պըրղնձէօք ի տուն դառնայր:

ՄԵԼԻԲԷՈՍ

Զարմանայի, Ամարիլլեակ, հիմ կարդայիր տըխուր առ դիս,
Ո՛չմ ըզմիրգըս կախեալ ցնուրբանց կողերըն Թողուիր.
Զի ի բաց կայր Տիտիր: Ըզքեզ չոՀիքս իսկ, Տիտիրէ, [բէին:
Ծառքս իսկ ըզքեզ, և զքեզ աղբերքս իսկ այսքիկ հրաւի-

ՏԻՏԻՐՈՍ

Եւ զինչ, Մելիբէէ, առնել էր ինձ. չէր իսկ հընար
Անլաղչ ինձ մերկանալ յանձինէ ի բաց ղստըրկուԹիւն,
Եւ ոչ հաւատս ընդ իս այլուր գտանել երբէք ուրէք ըզդիս.
Անդանօր ըզպատանեակըն զայն եղև ինձ տեսանել,
Ոմ բագինքս ամի ամի կըրկին վեցեակ ծըխեն աւուրս.
Անդանօր նախ քան զաղերս ասաց նա ցիս. Աբածեցէք,
Մանկտի, զնախիր որպէս յառաջ, և զէշնամըն լըծեցէք:

ՄԵԼԻԲԷՈՍ

Մերուենիդ բարեբաստիկ, մնասցեն ասպա քեզ անդք քոյին,
Եւ նոքին լայնալիրք, Թէպէտ և մերկ ապառաժուտք,
Եւ ի կընիւն տըղմաԹաԹաւ զարօտըս չուրջ ծածկեսցէ լիճ.
Մի և ձարակ անընդել տուժեսցի խաչնըն սաղմնատուիկ,
Եւ մի ժանտք գրացուց հօտին վարակեսցեն ըզնա ախտածք:
Մերուենիդ բարեբաստիկ, դու աստ ի մէջ ծանօԹ գետոց,
Դու ի մէջ սուրբ աղբերաց վայելեսցես զուլ հովանի.
Ասի ցանկ սահմանակից, ուրանօր չուրջ ձարակաւոր

Ի ծաղկունս ուռենատանին պարեն յաւէրժ հիբլեան մեղուք,
Ըզքեզ մեղմ ի բըզզիւն յորդորեսցէ յաճախ ի նիրհ.
Երդս անտի տերևաքաղն արկցէ հողմոց բարձր ընդ ժայռիւ:
Ոչ կերկերեալք, զորըս խնամես, յայնժամ վայրի աղաւնիք,
Ոչ տատրակն իսկ լըռեսցէ ի յերկնաբերձ բարուցն հէծել:

ՏԻՏԻՐՈՍ

Եղջերուք ապա թեթևք ճարակեսցին նախ ընդ եթեր,
Մերկըս ծովք ըզծըվնուն արկցեն յերէրս արտակիտեալ,
Եւ ի բնիկ սահմանաց մոլորականք՝ Պարթեւըն նախ
ԶԱրարիս արըցէ նըժդեհ, և ըզՏիգրիս Գերմանիա,
Քան թէ բնաւ ի սըրտէս մերմէ նորայն սահեսցին դէմք:

ՄԵԼԻԲԷՈՍ

Իսկ մեք ի ծարաւուտն ասաի գնասցուք կէսք յԱֆրիկէ,
Ալյք ի Սկիւթըս տարագէմք և ի սրընթաց կրետեանն Ո-
Կամի բնաւ տերեզերաց տարաշխարհին ի Բրետանէ: [վաքս,
Ո՞չ նսկ յետ երկայն ամաց լիցի զսահմանս ինձ հայրենիս,
Եւ ո՞չ զաղքատն հիւղս գըմբէթ սիզակուռատակ,
Յետ հընձոց ինչ տեսանել, զիմ պետուհիւն, և զարմանալ:
Զանդաստանըս զայսոսիկ ըզմըշակեալս ի մէնջ այսպէս
Զօրակա՞նըն ժանտ կալցի, խո՞ւժըն զորայքըս զայսոսիկ.
Ահա ո՛ւր հերձուած ընկէք քաղաքացիս զառածեցոյց,
Ահա ոյդ ոմանց ի հունձըս զարտորայս սերմանեցաք:
Պատկինեա արդ ըզսոանձի, Մելիբէէ, արկ զորթս ի կարպ.
Երթայք, ով գեղանըսիհ երբեմն իմ հօտ, երթայք՝ իմ ուրախ.
Ոչ ևս ընկողմանեալ գալարագեղ ի քարայրի,
Տեսից ըզձեզ ի հեռուստ ըզմացառուտ կախեալ ժայռէ.
Ոչ երգս արկից ի մըրմունջ, ոչ ևս կինէն դուք արածեալք
Ըզծաղկաւէտ, այծք, ըզսինձ ճարակիցիք և զդառն ուռիէ:

ՏԻՏԻՐՈՍ

Ալյ դու աստ ի գիշերիս հանգիր առ իս, Մելիբէէ,
Ի գալար տերևակոյտ. են իսկ հասուն մեզ աստ խընձորք,
են քընքուշ աստ շագանակք, է մեզ կաթին կիթ յորդա-
Բարձրաձայնըք ի բացէ ահա ծըխեն գըմբէթք չինից, [ռատ.
Եւ ձըգին երկայնին ըստուերք լերանց ահա բարձանց:

ՎԻՐԳԻԼԻՈՍ. Հովերգական:

ԳԱՐՈՒՆ

ՀՈՎԻՆՆ

Ո՛վ դու պարարտ հօտի խաչանցդ հովուուհի,
Եթէ այսրէն ըստ դիպուածոյ ինչ տեսնէր
Զանցս ընթացից փախուցելոյ երընչի:
Իբր ըզմաշեալ լուանի բերէ ըզպատկեր
Ուլանըն դեղ, իսկ գոյն մորթոյն ըսպիտակ,
Բայց ունելով լոկ թոյրաթուխ նիհ յաղդեր:
Խուռն ըզկողնէքըն խոյացան բովանդակ
Մեղուք բըլբլին, և զօրն ի բուն վայրապար
Արկեալ խընդիր, արդ կամ ահա խոնջ վաստակ:

ՀՈՎՀՈՈՒՀԻՆ

Ընդ եզը ընդ այս չէանց բընաւ նախրաց պար.
Ալյ որպէս միչան՝ ընդ հանդըրուանն ի ժամ արդ
Երինջ քոյին՝ անշուշտ անգրէն գարձ արար:
Արդ ի գալարդ ըսփիւռ ալըճնեալ ծաղկազարդ
Ընդ վերադարձ պայծառ աւուրց, եկ բազմեաց
Ի հեշտաչունչ մեղմիկ օդոյն սիւք զըւարթ.
Ի մախաղէդ ըզքաղցրաձայնդ առ ի բաց
Զընտել սըրինգ, և կաչկանդեա զերդ կամք են՝
Զոգիս համայն, ըզբնաւ բերկրեալ զարարած:

ՀՈՎԻՆՆ

Ահա բազմիմ. և զըլանալ քաւ չինէն,
Զոր ինձ աստուածքըն պարգևեն մարդասէրք
Ա՛ռ քաղցըր բանս և առ հայցուածն որ ի քէն.
Իւ արեգակն ընթանայցէ, կացցեն գեռք:
Դաշտք գալարագեղք, բըլուրք ծաղկաբերք,
Պարեխք խորափիտք, մենաւոր անճաւք.
Աղէ տուք ողջոյն օդոյն անուշակ՝
Որ ածեն այսրէն զեղանակ զըւարթ:
Ո՛չ ևս այլ լըսի ի թաւ անտառին
Խորտակիչ բընոց հողմ մըրըրկալից,
Ալյ դաշնակաւոր երգոց և ձայնից
Շուրջ քաղցրանըւագ ծաւալն հընչէն:

Ծագէ արեգակն ի մայրեաց բըլըոյն,
Ի սըրբանըշոյլ լոյս գեղապարոյր,
Եւ ահա զարթնու բընութիւն արխուր,
Զըմբրեաչն ի թըմբիր և ձըմեռնահար:
Պըսակին ի գեղ դալար փափկասուն
Լեռնաբերձ կատարք, խորաձորք հովտաց.
Պըճնին յերերուն ոսկ տերևազգեաց
Մայրք անտառախիտք՝ պաղեալք սառնահար:
Ըզցըրտասառոյց բեռնըն Թօթափեալ
Գետք երագընթացք վազեն ճեպընտոպ.
Եւ ջուրցն հոսանաց մեռ քերեալ զափամբ,
Զարդարին եղերք վառ ծաղկածաւալ:
Նաւաշն ի բացե Թողեալ ըզցամաք,
Յանդոյր կեղակալծ՝ սըրտիւն ապաստան,
Պարզէ զառագաստս ի հանդարտութեան,
Ընդ անծանօթ ոհս ալեացն անդընդոց:
Հաւք յիւրեանց դադարս առնեն վերադարձ,
Եւ անդեայք դառնան ի մարդագետին,
Գայ ընտելական սըղոխ զեփիւռին
Ի մայրս անտառին՝ ի հողմոց տատան:
Եւ ի համբրէն արծարծի մարդիկ
Հոգեառանդն աշխոյժ՝ յորդորիչ մըտաց
Ի հեշտ վայելումն անմեղ քաղցրութեանց,
Զոր ածեալ Աստրիկ պարզեաց ընդ երկիր:
Որ ի սերկեանս օդք քաղցրասիք շընչէին
Ըզմիջաւուրըք, յոր բերկրէին հօտք անդեայք,
Ընդ մարդ դալար և ընդ բըլուր ծաղկածին.
Եւ ձայն ալեաց ծովեզերաց, և շառաչք
Հեղեղատաստ ուղխից զափամբք քարախիտ,
Ոչ լիս բերկրանս ազգին երկոցս հանդուրնակ:
Այլ վնասակար չոգի պատէ ըզսոճիդ.
Պարձցուք ի չհնս ուստ ամբառնայ ծուխն ահա.
Դիչերավարն յառնէ, ծածկի արփենիդ,
Եւ ի լերանց մըռայլ ըստուեր խլեալ գայ:

Բ. ՍԵՍԱԿՆԻ

ԵՂՋԵՐՈՒ ՑԱՓՇՏԱԿԵԱՆ

Եղջերուին այնորիկ չըքնաղագեղ Էր կերպարան, [ռեայ
Եղջերք բարձունք, և տածէին ըզնա մանկունք որդիք Տեւ-
Գետեալ ի ստեանցըն մայրենի, տածէր և Հայրն ինքնին Տեւ-
Որում անդեայն հնազանդէր արքունական, և լսէնալիր [ռէ,
Դաշտորայք նըմա յանձն էին ի պահ. և քոյր նոցին
Սիլուիա զամենայն ածեալ խընամ դարմանիկ
Զուսեալն ի հլուիթիւն, և բոլորիւք փափկիկ ծաղկանց
Զեղջերս երեսն գեղապարգէր, սանդրէր ըզնա, [րեալ
Լուանայր յաղբիւր ականակիտ. նա ձեռնընդել կայր սովո-
Առ սեղանովըն տերունի, և ընդ անտառըս Թափառեալ՝
Դառնայր ինքնին ապա անդրէն ի տուն ի սեռն ընտանիս,
Անագան իսկ մընացեալ ի տարաժամ երեկոյի:
Սըմա բարակք Յուդեայ յորսըս կատաղիք, մինչ գեգերէր
Ըստ գիպուածոյ ի բացեայ՝ ընդ հեզասահ լուղեալ ընդ գետ
Եւ զգետեղերք ի դալարաւոլ մեղմիկ ըզոտք, մրաին ըզհետ:
Ինքն իսկ Յուլոս, գեղեցիկ գովից յայնժամ վառեալ ի սէր,
Ոստոյց ի կոր եղջերէն սըլաք, և ոչ աստուածուհին
Եթող անօգնական վրիպել աչըն, Թըռեաւ ծըղօտն
Ի չըկահիւն սաստիկ, հանդ ընդ փոր նորին և ընդ երանս.
Կարեվէրք քառոտանին դիմեալ ի յարկ անդր ի ծանօթ,
Անկաւ հառաչանօք ի դոմ՝ յարիւն Թաթաւեալ,
Ելից ըզյարկն ի պոռոչ՝ երբ օգնուիթիւն պաղատեցավ.
Նախ Սիլուիա քոյր ըզծըղնս հարեալ զուսովք ձայներ նը-
[պատա
Աղաղակաւ, և զոռկս ի ձիգն ըզչինականըս կարդայր:
Նոքա իսկոյն գան հասանեն, զի հրապուրիչն անողորմ՝
Կայր դարանեալ ի լուռ մայրիս. կէսք ի խանձողըս կիսայ-
Այլք ի կոճեղս ոստալեցըս զինուորին, հայթայթէք [րեաց,
Զայրոյթ ի զէն որ ինչ ումեք և պատահէ առ ձեռին:
Եւ Տիւռոս ի պատառել ըզքուն կաղնեղ քառահերձ՝
Սկսա ի ներքս արկեալ ուժգին, մըղեգնոտի զարհուրելի,
Յափըշտակէ ըզսպար, կոչէ զամբոխն անդր ի մի վայր:
Յայնժամ պատեհ գըտեալ յեղեռնն ժանտաժուռս աս-
[տուածուհին,

Իջանէ ի բարձուէ դիտանոցին, և զկայ առեալ
Ի գըմբեթարդ յարկ դոմին՝ ուր ի ծայրէ անտի նըշան
Հովուական, և կոր եղջերը անդընդային ածէ շառաչ.
Շուրջ ընդ անտառն առ հասարակ գընայ յանկարծ սօսա-
[հիւն մեծ,
Մայրիք խորինք ատն արձագանգ, եռաւղեկան աստուա-
[ծուհւոյն
Լըսէ լեռ ի հեռուստ, լըսէ սպիտակ ծըծըմբայնով
Ջուրըգետըն Նար, և վերնեանք լըսեն ի բաց աղբերակունք.
Սըրտաթրոնդ ահիւ փարին մարը ըզմանկամըքըն դերկա-
[պինդ:
Յայնժամ մըշակք ամէնից դիմեն ի ձայնըն երագունք,
Համախըմբեն ուր եղջերեայն կոչ առնէ փող ահեղագոչ.
Նոյն և արբունք տրովացի բացեալ ըզդրունըս պատնիշաց՝
Հրոսեն ի յօգն Ասկանեայ, և յարդարեն ճակատամարտ,
Ոչ ևս ի կռիւ գեղջկային ըսպառազինք ի բիրտ մահակս
Եւ ի խանձողըս կիսակէզ, այլ երկայրեօք դռռան սուսերք.
Նիզակախռուռն յառնէ հունձ սեաւ, փայլեն պըղինձք յար-
[փոյն ի ցոլ,
Լոյս մինչև յամպս արձակեն. որպէս մինչ ծուփք նախկին
[հողմով
Ըսպիտակել առնուն, ուռնուռ ապա տակաւ ծով, կուտակէ
Կոհակս ի վեր, և յանդընդոց մինչև յաստեղս անդր ամ-
[բառնայ:

ՎԻՐԳԻԼԻՈՍ. Ենէական:

Ա.ՑԳՆԿՈՒԹ

Ակ ղուարթալից աչնայնոյն ահա դըշխոյ այգեկուԹ՝
Սըփռ՝ ի լերինս, ըզծափաձայն գոչիւնն հընչեն լերինք հա-
[նուր,
Եւ այգեկուԹ, այգեկուԹ՝ ընդ գիւղօրէն լըսի համայն:
Ո՞ւմ ոչ, ոհ, սիրտ խընդուԹեամբ գեղազըւարճ զեղուռ նո-
[րոգ,
Մինչ լերինք մի քան ըզմի ընդ այգեաց պերճանըս ճոխանան:

Գեղայօրէն վայրայած կախեալ նոցին կան ի կողաց
Պարոյրք էրքնաղք առ ի շէղ. կարակնաձև ի դըրասանդս
Նիվին այգիք արեգակամբ գեղեցկնելով ըզղիւղըզն ի կախ,
Եւ որԹատունկ ամուսնոյն ծառոյ ի ծառ յուռ սաղարԹուց
Տաշտագեղ բաղկատարած զուգախառնին նոր բարուհակք,
Եւ բուրեն հոտ մեղրահամ յելս մայիսի այգեաց ծաղկունք
Բուրումն անոյշ՝ որ ի զմայլումըն զազգելիս յափըշտակէ:
Ակ ըլինչ խօսիմ. ահ, ամենուստ ձեռն ի ձեռին ընդ գիւղ-
[հարսունս
Մանկունք և հարք ալևորք և առոյգանձըն պատանեակք
Եւ սպասեակք՝ դաս ժիրաժիւր, ի կուԹս այգեաց դիմեն ի
Սահապատ ըզձողաբարձս՝ ոմն այլ ընդ ընուռ ըզսակառիս. [ձահ.
Եւ Թիկնաւէտ ուսք և բազուկք խըրախամիտք ածէն բե-
Որպէս ձեռքն ի ծաղկունս ապրիլըն գործօն մեղուք [րեն:
Սաւառնեալք ամպանըման, կոծին յայերս օդք ի տըզղիւն.
Ոմանք մեկնին, դարձ առնեն յաճախագունդ այլք եկաւորք.
Սա ոք ըզբեռնըն դընէ, և նա ըզծուծըն ժողովէ, [նոյշ:
Եւ իմաստունք խորհին ճըղնին, փեթեակն ողջոյն բուրէ ա-
Կամ որպէս երկայնագիծ տողեալ ի շար ընդ արաւրէս
Ի նեբըլին օԹևանաց շարժի մըրըմանց ազըն մանրիկ
Առնել համբաւ ձմերանի, հըլչին ընդ ուշն յուռնըս միմեանց.
Մինչ այս մինչ այն խօրքըն ըլնուն և գիշանայ կոյս մըԹերին:
Ակ յգեկուԹըն վախճանեալ ՝ ի կարգ ածեալ գործք շինա-
[կանք.
Մարք տընարարք կախեն ընդ յարկն ընտիր ողկոյզըս խա-
[ղողի,
Եւ եփեն Թանձր ըզխաղմուզ. մինչ կաշըմբուռըն պատանիք
Փոխանակաւ ճըղնելով հընձան հարեալ զհիւԹըն քաւեն,
Ըզպոխեալն ի գինի տապով ի ջեր արեգական:
Դըղըրդին ի Թընդիւն նրկուռք գինուոյն և շռմարանք.
Եւ ամենուստ լըսին ընդել բաբռոսական ոճք չըեայտոտք:

ԵՐՄԻՆԵԱՅ ԱՊԱՍՏԱՆԵԼՆ Ի ՄԱՅՐԻՍ

Իսկ յայնժամ Երմինէա յերկիւարէն առաջնորդեալ՝
Հասանէ ի հինաւուրց մայրեաց անտառ հովանաւոր.
Եւ դողդոջուն ի ձեռանէն անկանին Թոյլ երասանակք,
Ընդ մէջ մահու և կենաց բերեալ ըղձիպ կիսակենդան:
Երիվարն ըղդարձադարձ ճանապարհօք ըղձա վարեալ
Յո՛ և ոչխատ առեալ տանէր. աներևոյթ ծածկեալ յաչաց.
Եւ համբուն չէր իսկ վըտանդ Թէ հետամուտ ինչ ոք եցէ:
Որպէս ըղհետ բազմատաճան որսոյն յերկար արշաւանաց,
Հատկըլեալ՝ չունչ ի բերան դառնան բարակք յոդքնատը-
[խուր.
Կորուսեալ ըղդազանին հետս ընթացից վիախըստական,
Մացառաղօղ ընդ անտառ ի բացարձակ դիւրից դաշտաց.
Սապէս հետեալքըն քրխատունեայք դարձ արարեալ դան ա-
[մենեքին
Կորակոր ղայրոյն ի սիրտ՝ վաստակաբեկ խոնջք յընթացից:
Իսկ կուսին ձեպեալ անդուլ ղարհուրագին և թափառատ,
Ոչ իսկ ընդ կրունկ դառնայ նայել Թէ ոք ըղհետ իւր պընդիցի:
Ճեպ ըղդիշերն ի բուն արեալ, և զբովանդակ օրն ի դլուխ՝
Աստանդական թափառեր անառաջնորդ և անխորհուրդ,
Ոչ այլ ինչ լըսեալ և կամ տեսեալ զիւրև էից պատկեր՝
Բայց զաչացն իւր արտասուս և ղհեկեկանըս հեծութեան:
Այլ մինչ արև ի լուսազարդ լուծեալ կառացն յատելանէն
Զերիվարաց զամոլն ի բաց՝ խորասուզի յալիս ծովուն,
Հասեալ կոյս յալիս վըճիտ դեղապարոյրն ցորդանանու,
Եւ ի՛ջեալ յերըր դեսոյն՝ անկեալ դընէր ընկողմանեալ:
Ոչ ինչ բընաւ ճաշակեաց՝ յիւրոյ վըշտաց գըտեալ ճարակ,
Եւ արտասուաց լոկ ծարաւի. այլ քունն անդէն խաղաղաւէտ,
Հէգ մահացուաց անդորրութիւն՝ թևատարած փարեալ զնո-
[վիմբ,
Ի թըմբիր ըղդայութեանց՝ յախորժական ի մոռաց
Աւրկեալ համայն և լըռեցոյց ցաւոյն ի նմա ըղնըստուերիւն:
Այլ և ի նինջ խաղաղ քընոյն ոչ անխըղճիւրտ դադարէ սէր՝
Երևոյթ կերպարանօք վանդորրութիւնըն վըրդովել:
Ոչ թափեաց ըղքունն յաչաց, մինչ ի գեղգեղ հաւուցն ի ձայն

Որք ըղեարթ ողջունէին ըղծառատոհնկ ոստս անտառաց,
Եւ ի մըրմունջ յորձանաց դետոց՝ մայրեաց տերևախիտ,
Եւ ի խայտալ քաղցրիկ օդոյ վէտ վէտ յալիս և ընդ ծաղ-
[կունս,
Ի բանալ աչացն՝ ի տես գան մեհեաւոր դադարք հովուաց.
Եւ ձայն տըխուր Թըռչի լըսել խառն ընդ ոստոց ուալեաց
[մըրմունջ,
Իբր ի հրաւէր ողբոց ըղսիրտըն չարժելով ի հեկեկանս:
Եւ մինչ դեռ լայրն, այլ լիւն անդուստ աղդողագոյն ձայնից
[հընչիւն՝
Ընդվիժեալ և հատանէր զլուրոյ լալեացն զհեկեկանս,
Պէն դուռնակ, որպէս էրն իսկ, հովուականաց երգոց նըւագ,
Սըրընդացն անտառային խառնեալ ընդ վանդս անփառուս
Ի վեր վազեալ և ձայնին գընայ ըղհետ յուշիկ ի քայլ, [նակ:
Եւ տեսանէ ալեւոր ընդ հովանեաւ բազմեալ ախորժ
Առ երի մակաղելոյ խաչանցն՝ ի հիւսըս կողովից
Եւ ի լուր գեղգեղելոյ երից մատաղ իւր որդեկաց:
Ըղդողի հարան սոքա նորոյ զինուց ի տեսն յանկարծ.
Ողջոյն նոցա քաղցր ի ժըպտիտ տայր ի խրախոյս Երմինէա,
Եւ ըղհերան ոսկեծըղիս և ըղծաւի աչս հոլանեալ՝
«Աւէ ըղհետ լերուք, ասէ, ախորժ ձերոցըդ պարապմանց,
Ո՛ բարեբաղդ ընտանեակ, և սիրեցեալ առ ի յերկինէ.
Ոչ խաղմարար մարտից վըրդով կաղմածք զինուցս իմ այս
[ածեն
Հեշտալի ձեր վաստակոց և ոչ երգոցըդ քաղցրութեան»:
Յաւելեալ ասա ի բանս՝ «Իսկ զնա՛րդ այս, ասէ, հայրիկ,
Զի ըզոյ ուժգին մարտից ծաւալ շուրջանակի ըղտահմանաքս՝
Եւ ձեզ անդորր եցէ աստէն խաղաղաւէտ ի յօթևան,
Աներկիւղ յաղխատութեր վտանգէ զինուց ասպատակաց»:
Իսկ նա «Որդեակ իմ, ասէ, այս ընտանեակքս և հօտքս աս-
[տէն
Անվըրդով կացին միշտ զերծ յաղտնից մարտից ասպատակաց,
Եւ ոչ չըռինդ զինուց երբեք զայս մեհեաւոր ամբոխեաց խորշ:
Այս շնորհք երկնից եցեն, որ զհեք դասակս անյանց հո-
[վուաց խնամեալ՝
Մեծարել հաճի. և կամ որպէս չանթիք երկնատեղաց

Ոչ ի խոնարհ Ձայթել գիտեն, այլ յերկնապիշ բարձր ի
[կատարս,
Սապէս և գոռ տարաշխարհիկ ի փայլ զինուցըն բարկաձայթ
Ըզդոռոզ Թագաւորաց և՛ե՛թ ընկճէ պերճ գագաթունս,
Եւ ոչ անյագ զօրականին աւարառուս տենչ ի հրապոյր:
Անարգ և անտեսեալ յայլոց, այլ ինձ ցանկալի յոյժ. [նաց,
Փարթամ գանձուց չեմ ցանկացող, ոչ արքունի գաւազա-
Եւ ոչ անյագ տենչ փառասէր, ոչ հոգիք յանքոյթ սիրոս
[օթեցան:
Յականակիս վիժեալ առուաց արծաթափայլ ջրոյց վրսակ
Անկասկած ի չար Թունից հարկանէ զիմ պէտս ի ծարաւ.
Եւ խաչինքդ իմ այդոքիկ և բանջարոցըդ պարտէզիկ՝
Անարծաթ ինձ պատրաստեն զոյզն սեղան սակաւապէտ:
Զեզ յոլովից ցանկացողք, կեամք սակաւուք ասա՛ շատա-
[ցեալ.
Դոքա որդեակք իմ են ահա, որք ըղնաչանցն ունին ըզպահ.
Զեն իմ ծառայք, կեամ ինքնուրոյն ասա ի խըշոխս յայս մե-
[նաւոր
Կացեալ դէտ Թէթև այծից և եղջերուացն ոստոստեալց,
Եւ ձըկանցըն կայտառեալ ի Թինդ յալիս գետոյս այսմիկ,
Եւ հաւուցն ընդ երկին Թռիս և Թըռիչըս պարզելոյ:
Եղեն երբեմն յառաջդ յիմ տես, յոր զառանցեկ անփորձ
[հասակ,
Իղձք այլ ի սիրտ, և զնաչնարած արհամարհեալ կեանս հո-
[վուհան՝
Ինոյս ի յերկրէն իմ հայրենի եռուս վարել կեանս ի Մեմփիս.
Անդ ի դրանիկ խուժաբիլանաց խառնեալ և ես առ ի պատիս,
Եւ Թեպէտ պարտիզաց և ծաղկոցաց վերակացու,
Տեսի սակայն և ծանեայ անդ զարքունեաց չարեաց ոճիր:
Եւ ի հրապոյր փառաց՝ յանդուգն ի յոյս եղեալ ապաստան՝
Ժուժկալեցի ընդ երկար անբերելի չարեաց ի տակ.
Այլ տակաւ ի Թառամել ծաղկափըրթիթ առդոյգ սիոց
Ընդ անեկակ ակընկալեաց չիջեալ յիս հուր բուռն եռանդան,
Ոգբս առեալ լոյսն զնոնարհ կենցաղ զիմ զայս անդորրաւէտ,
Եւ անձկայրեաց խաղաղութեանն իմոյ ըզհետ զոր կորուսի՝
Այժմ. Մնասջիք բարեաւ, մնասջիք դուք արքունիք. և այս-
[դունակ՝

Ա՛ւ ծանօթ մայրիս գարձեալ՝ գըտի զաւուրս երջանկու-
[թեան»:
Ի խօսել ծերոյն այսպէս, Երմինեա յակճիռս եղեալ [ներ.
Ի քաղցուենի չըրթանցն ի կախ կայր անչըշունչ ունկընդ-
Եւ բանիցն իմաստութեան Թափանց ի սիրտն եղեալ ի խոր
Խաղաղեր իմն ի մտանէ զամբոխ կըրից բազմավըրդով:
Կայր մըտախոհ ցըմիծ ժամս. և հուսկ ուրեմըն հաստատեր՝
Յայնմ ի Թաքուն մեծութեան առ ժամանակ գագարել պէթ
Մինչև բաղդն հեշտաբար ղեկս ըղգարձնի գիւրացուսցէ:
Ապա խօսել կալեալ, ասէ. «Ո՛ բարեբաղդ դու ծերունի,
Որ անցեալ երբեմն ընդ փորձ չարեաց՝ եղեր դու խելամուտ,
Ի գուէթ գորովանաց ընդ տառապանս իմ չարժեացիս.
Ժողովեա և զնա ընդ քեզ յայս օթևանըս ցանկալի,
Մեծ է ինձ գոլ քեզ բնակակից ընդ հովանեօքըս հեշտաբար.
Թերևս լինցի գիւր սակաւուք մտհաշըշուկ կըրից սըրտիս:
Թէ ցանկալի ինչ քեզ լցեն ակունք և կամ ոսկի, արծաթ,
Այլ խաժամուժըն գիւցական տանի պաշտօն իւր աստուածոց,
Շատ ինձ գեռ ևս են ի լընուլ նոքօք ըղձիցդ ըզցանկութիւն»:
Եւ բանիցն ըզհետ կայլակըս սըրտառուչ ցատոյց ընդ այտս՝
Ի գեղանի աչացն ոլոռն ոլոռն հեղեալ բիւրեղափայլ,
Պատմէր նմա ըստ մտանէ զիւրոյ բաղդին ըզչար արկածս.
Ընդ որ հովիւըն գորովեալ՝ լայ ընդ նորա լալիս խառնէր:
Կարեկից գըթով ասյա քաղցըր բանիւք տայր մըխիթար,
Եւ հայրենի խանդաղանօք սիրողաբար հիւրընկալեալ՝
Առեալ ըզնա մուծանէր առ տարեւոր իւր ամուսին,
Զոր ըստ սըրտի իւրում երկինք էին շնորհեալ համանըման.
Կայան ազատ՝ ըզգեղջկականն առնու զանձամբ գըրգլեակ խո-
[չոր,
Եւ զհերօքն ածեալ ձրգէ անփառունակ քող ի ծածկոյթ.
Այլ աչացն ի չարժել և անդամոցըն վայելուչ
Եղանէր շատ իսկ յայտնի ոչ անտառաց գոլ բնակաւոր:
Ոչ հանդերձ գըձուձ քողարկ լինէր գեղըն չըքնաղափայլ,
Եւ ոչ վեհից որ ի նմա ազնուականըն պերճութեանց.
Ի գուշնաքեայ իսկ և վաստակս անփառունակ աշխատու-
[թեանց
վեհ իմն ի նմա արտափայլէր վայելչութիւն արքայակերպ:

Հօտիցն իւրոց ոչխարաց ի մարմանդ վայրս առաջնորդեալ,
ի փարախ ցանկապատին անշուք ցըպոլիլն ածէր անդրէն,
Եւ ըզԹաւ ըստինսըն նախ մեղկաջօջափ ձըմլեալ մատամբ՝
Ախոռիլն ապա չուրջանակի սեղմեալ կըԹէր ըզկաԹն ի դոյլ։
Յառաջ զամառնային տօԹաժամուըն կիզանուտ,
Մինչ ոչխարակքն հանդչէին՝մակաղեալ չուրջ ընդ հովանեօք,
ի կեղևս հաստաբուն կաղամախից և սարդենեաց
Բաղմօրինակ քանդակօք զրոշմեր զանուանըն տարփելի,
Եւ բիւրից ծառոց ի բունըս փորագրեալ տայր ի քանդակ
Ըզդըժնեայ էլըս վախճանի խիստ և ողբմ տարփիցն իւրոց,
Եւ այսրէն մատուցեալ ի քանդակացն իւր յընԹերցուածն՝
ի գեղահոս շնԹս արտասուաց ըզնազելի զայոս ոտոգեր.
Եւ յաւելոյր լալագին. « Ո՛ ծառատունկդ իմ ընտանի,
Անջինջ ի ձեզ կալարուք զայս ցաւագին վըշտաց իմ վէպս.
Զի Թէ յանկարծ ըստ գիպաց հաւատարիմ ոք տարփածուս
Ընդ ախորժ ձեր հովանեաւ Թափառական հիւր օԹեսցի,
Ընդ բազմագեմացաւոց աղէտս իմ դըԹացեալ քաղցր ի դորով.
Ասասցե. Ո՛հ, եղեռնաւոր և ամպարիշտ դառն հատուցումն
ի բաղդէն և ի սիրոյ տըւեալ աննենդ սիրեցողին։
Ո՛ դիտե, եկեսցե օր. Թէ հաճեսցին երբեք երկինք
ԳըԹածաբար լըսել զաղերս ըզսըրտառուչ մահկանացուի,
Զի և նոյն ինքն՝ ուժ զարդիս ի մուտացնս իցեմ Թերևս,
Եկեսցէ՝ դիպացի և տալ՝ այսր ի մայրիս յայց ի զընին,
Եւ յածել չուրջանակի աչացն՝ ի տես գայցէ նըմա [մին,
Ուր անկեալ կայցէ 'նդ հողով դիւրաԹառամ այս հէգ մար-
Եւ ի կաԹել դոյզն արտասուաց հատաչախառըն հեծուծ- [Թեամբ,
Զանագանն հատուսցէ սակ դառն աղիսիցըս վըշտամբեր։
Եւ այսպէս, Թէ կենդանեաւ հէք և Թըշուառ գըտայ սըր- [սիւ,
ի մահուն իմում հոգիս գէԹ բարեբախտ երջանկասցէ.
Եւ ոսկերացըս ցուրտ աճիւն վայելեսցէ ի ցանկալին
ԳուԹ տարփանաց սիրելոյն՝ յոր վայելել այսրէն ինձ չեր» ։
Սպասէս կուսին խուռ ծառոյ ողբմագին արկեալ բարբառ,
Արտասուաց կըրկին աղբիւրս ի գեղանի աչացն հոսեր։

ԴԱՍՍՈՑ· Երեսադիմ պատմեալ։

ՄԱՑՐԵԻՈՐՆ

Ընդ գալարիս կաղնին բազմոստ մեռեալ կայ,
Բայց ճիղն յեռին մայրևորին հինօրեայ.
Որ ի տապարն դ' երկայն մեղեին յենու զանԹ,
Հառաչակուռ ոտըն զոստով կըգեալ անդ.
Եւ ըզվաղուեան շահեալ կոտոր սեաւ հացին՝
Ըզճակատուն քիրըն սըրբէ դառնագին.

« Արուեստ դըժնեայ տապարակիրըն լինել.
Ո՞ր գիք կընքեաց գիս յայս վաստակ մահառիԹ.
Ես ըզպայծառ մանկունդ հարի անարգել,
Այլ ուր ծընայս՝ սիրեմ ըզքեզ գեռ մայրիդ։

Գոյդ հովանի աշխարհ է իմ ուր հնացայ.
Գիտեմ զհասակ չուրջ ըզդարիս յաղԹ կաղնեաց։
Երբեք է նիրհ դ' որմովք շինի ոչ հանգեայ.
Ոչ քաղեցի զերկըս անգոյ կամ այգեաց։

Զիս զրօրեաց մայրս ի մամուռ ե' ի կեղև.
Հանդոյն ի բոյն տեսի նընջել զորգեակս իմ,
Որ երբև գիս վըստահ չիւրեանց ոյժ ԹեԹև՝
Ընդ ծառս ի վեր զոր հատանեմ սողային։

Եղեն և իմ աւուրք բարեաց, ահ և սեաւք,
Զոր պիտեն մայրքս, հաղորդք չարեաց կամ վըհայք.
Կրեցի ասուէն ըզսով, ըզվիշտս և ըզցաւք.
Են, են այո՛ և մարմինք խիստ հոգւոյ կայք։

Վարանի նա կապեալ յիս բուռն ընդ լըճով.
Իակ ծառն յոգւոյ եղեալ 'դ հարուածս չար ընդ նոյն,
Իբր առ տըմոյն ցնորեալս յորսոյս առ սիզով
Խօսի առ սեաւն այն պատառող ըսիրտ կաղնւոյն։

Ահ ձեօք և իմ դարուն, երազք և ըշնորք
Անցին, ահ ծառք, որ ամբքեք զգուրտ և ըզբ.

Զատըդ Թացի դառնահոսան արտասուօք.
Սակայն վան իմ կաթեաց յաճախ մեղըր ձեր:

Գամու գամու յունկն իմ հընչէն ձայնք չինից,
Գոչիւնք ցաւոց խուռն ամբարձեալք ի յերկին.
Հեշտ է ինձ յոյժ խարշափ դողդոջ սալարդից,
Ուստ քաղցր հոսէ քուն ի հոգի ե՛ ի մարմին:

Բայց սուր սօսիւն սուվեալ ընդ սօսն ընդ հացի,
Զայն ողբական սարոյն մեղմիկ ի շշուկՋ
Խոր և անձառ յիս արձագանգս իւին ունի,
Զոյր ամենուստ լըսեմ զանվերջն ըմմըրմունՋ:

Են իմ բազուկք ձեր ոստոզուարճ և վարսք պինդ,
Երգոց աւաչք և նըւագք լուրՋք ե՛ անուշիկք.
Եւ ընդ կընճռեալ ճակատս ընդ ձերն իբր ի թինդ
Հոդմ մենութեանց սահի, եղբայրք իմ կաղնիք:

Ախ զերդ ոտիս յաղարտ վարեալ ըզլերինս,
Տատար յաՋուամ՝ զասպընՋականս իմ սիրուհս
Հարեալ համայն՝ կապեմ խըրձունըս ջընջլինս
Ըստ ուիդ հարկին, և շեղՋեմ զոստս և ըղբուհս:

Տըրտում է արդ հոգիս և աչք մըթագդեաց.
Քանդիչ մայրեացս էս ատելի եմ անձին.
Վտաւանս հարիւր մերկեալ նոցուն յըստուերայց,
Բայց տեղն մարդկան. ներո՜ւմն աստուածդ իմ:

Առ անանկութեան ամբարըշտիմ ի ձեր ծոց
Ո՛վ սըրբարանք մայրեաց, սիրուհդ ինձ ընդ վայր.
Վասըն մանկանց յողորմ հիւղիս սուվերոյ,
Կոտոր լինչ է հացի անկեալ մէն մի ծառ:

Տընանկութիւն՝ ընդ ուամ երկաթս ոգորի,
Եւ զոր գիտեմ՝ ոտյ մոռանալ ինձ ընաւին.
Նա Թաւալէ, լացեալ զանկեալն ի յերկրի,
Ի պէտս աւուր հարիւրեմեան ըզկաղնին:

Ո՛հ երանի, — թ՛ երանութիւն է ձոխից
Յաստուածախօս հին ծըմակաց բացական, —
Վա՛չ մըշակին, վա՛չ սերմնացան բոլորից
Որք ի հաւուց ձըլեալ ըզդաշտն ընկալան:

Զամպարըշտին նոքա առ դիւտ լինչ հացի.
Ի ձիգն անհոգ, անփորձք կարեացս իմ դողով,
Զարկին Թաւալ զյարկն ապաւէն ընտանի,
Ըզծանօթս հին՝ զորս հատանեմ դողալով:

Ողջ լերուք բունք՝ անհուն ազգաց դուք սուրբ յարկք,
Մեղուաց, մարդկան և Թըռչնեկաց եթերին.
Ճօճեալքդ ի ձեմ հոդմածածան աչտարակք,
Յերգս և ի մեղս ոյց կողք խոյտան զովագին:

Մի այլ մընայ գառըն կընքով գրոշմեալ արդ...
Հարեց ընդ փոյթ ըզսերըալերս յիշատակ...
ԶասպընՋականս՝ զհայր անտառիս և ըզզարդ.
Անկցի և նա... յեռոյ և ես նոյնդունակ »:

Մայրեւորդ հին՝ հար կործանեա անբարբառ,
Են հինաւուրց անտառք դիպողք առ տապար.
Դու զերդ մըրրիկ՝ ես բարեգործ ե՛ ահարկու,
Դառն է պաշտօնդ և ծանր երկաթ քո հատու.
Զի սըրբանուէր են քեզ շերմք անտառքս այս
Եւ աղաւնեացդ ի բոյն ուղիչք եւտուն կայս:
Կաղնին ինքնին պաշտեալ ի կրօնս հայրագուԹ,
Զօնեաց սէզ խիտ վան հարսանեաց անկողնոյդ.
Ի հեշտ ի քուն ընդ հովանեաւ անդ նորին
Արքուն տիոցդ երազք ի ցնորս երկայնին:
Խնամ է խըլել, ծախել ի բոց անխընայ
Զաստուածընկալ տաճարի սիւնս հինօրեայ.
Բայց այսահիր հովտաց ձորոց անարև
Հարկ է պարզել ղգըմբեԹս ի լոյս ոսկեԹև.
Զի բեղնաւոր յարփւոյն ծագել կըշռակի,
Յերկրէն նամիս փախիցեն դևք խաւարի,
Եւ պատրաստեալ նովաւ ի հունձ դաշտք անդէն,

Աբքայապանծ կաղնեաց մարդիկ իչխեսցեն։
Ատուած կամի, կանդնին ոստանք ընդ մայրեաց
Ի՛ ամպք յաճախ չեն ի չինից ինչ ի բաց։
Զերդ ծառ՝ստ աւուրց թափիկ տերևս ե՛ ընձիւղէ,
Եւ ոչ ըղկամն և զդործ մեղուաց ինչ խըտրէ,
Սակայն աշխարհ հրլոս ի շունչ փոթորկի,
Նորոգանալ միշտ ի պարոյրս իւր պարսի։
Զի աճեսցին ազգք ընդ բըլրոցն հովանեաւ
Աբրան տոհմիդ պարզէա տերից տապարաւ.
Ընդ կեռասիւքն անդ պըտղաւէտ կարմրերփեան
Բիւր սեաւ արտունձք առցեն ընթրիս մեծաձայն.
Յայր գեղանի մանկունք՝դ երիկս յիւրեանց դարձ
Երգովքն ընդոստ ի սայլս էլցեն վերամբարձ,
Եւ խրմբեսցեն ի ճաշ գրացիք զուարթագոյն
Բեհեակաւ զճերմակն հաց առ ոտիւք ձիթենւոյն.
Եւ ժողովուրդս այս համօրէն ցիր դաշտաց,
Ընկերացեալք սիրով ի գործըս ձեռաց,
Լըցցեն երգովք ըղնահապետն այն աբի՝
Մըրրկալից տեսող աւուրցն երկաթի,
Որ յարդարեաց զամայս ի վար մարդկային,
Եւ առ գործել ազատ որդւոցն ըզբաժին,
Աւ ոտն եհար կոծովք զպաշտեաւն հովանի
Ըզսէր և զահ բազմադարեւանն անտառի։

ՏՐ ԼԱԲՐԱՏ

ԳՆԱՐԵՐԳԱԿԱՆՔ

ԱՌԱՒՕՏՈՒ ԱՂՕԹՔ Ի ԴՐԱԽՏԻՆ

Արդ լըրջացաւ ամենայն և ի գաշտ անդըր փութացան.
Իսկ եղեալ ըստ կամաց արևկաստաղարթ հովանոցին,
Յանարգել գըտան տեսիլ այգուն ծագման և արևու,
Որ դեռ եղեալ՝ անուշք կառացն առ եղերօք քերքը ծովուն,
Եւ յերեսս երկրին ընդ լայն ըզձառագայթսըն ցօղախառն
Արձակեալ՝ մերկանայր յանպարագիր գաշտավայրն
Զարևելս ողջոյն գրախտին և զբաշվերան մարգս Եդեմայ։
Խոնարհեալ պագին երկիր և աղօթիցն ըսկիզբն եառուն՝
Որ այգուն այգուն մատչէր ըստ արժանի յոճ կերըպակերպ.
Զի ոչ ոճ նորանոր և ոչ եռանգըն սըրբանուէր
Պահասէր նոցա յօրհնել զշաստիչն իւրեանց ի սերտնըջատս,
Որ ի թիւս խօսեալ բարբառ և որ երգեալ յանպատրաստից։
Պերճ և արագ ի չբրթանցըն խաղային բանիցն հոսանք
Չեռևակ կամ ի չափով տուընս յօրինեալ գեղգեղաձայնս,
Անկարօտըս տաւղի և կամ փանդռան քաղցրերգուեթեան.
«Ոյ են այս հրաշակերտք, ծընօղ բարւոյն, Ամենակալ,
Ոյ է այս տեղերացըս յօրինուած չբքնաղագեղ։
Զի՛ պահչելի գուս ինքնին իցես էակդ անճառելի՝
Որ ի վեր քան զերկինս նըստեալ հանգչիս աներևակ,
Կամ՝ընդ աղօտ ինչ նըշմարեալ մեզ ի սրբուպս արարածոցդ,
Որ և անդր ևսկ քաջ ի բաց քան զամենայն մըտաց հասուածն
Ըզքո փայլեն բարուրեթիւն և զզօրուեթիւնդ աստուածեղէն։

Որ հրմուտ ևս էք ի բան, որդիք լուսոյ, դուք հրեշտակք,
Խօսեցարուք. քանզի զնա տեսանէք դուք, և խումբ առեալ
Բոլորեալ կայք զաթոռովն յերդ պարաւոր հընչմանց յեր-
[կինս,
Անգիւերը և բերկրալից տուընջեան ի լոյս մեծապայծառ:
Ըզնա յերկրի արարածք փառաւորեացեն համաբոլոր, [ձան:
Զինքն առաջին, զինք վերջին, զինքն միջին, զինքն անվախ-
Դու յաստեղն ամենագեղ, ցայգոյն յեսնիդ յոլարկաւոր,
Եթէ ոչ առ աչալուրջն պատշաճիս դու մանաւանդ,
Տըւընջեանն առհաւատչեայդ, որոյ բոլոր քո լուսալիր
Զայգ պըսակէ գեղածիծաղ, ըզնա գովիս ի քում շընորհանդ՝
Յելս անդ առաւօտուն, յայն նախընծայ ժամ գեղեցիկ:
Աբեգակն, աչք և հոգի մեծամարմին ասեղերացս, [ձրացոյ
Եւ դու զնա մեծ ծանիր քան զքեզ, և զգովութիւնսըն բար-
Յարչաւանդ յաւիժընթաց, ի վերանալդ յերկինս ի վեր,
Ի բարձունսըդ ժամանել ի միջօրէ, և կարճատել:
Դու լուսին, որ հանդիսիս հասց յարեգակն ընդ արևելս,
Հասց փախչիս անշարժ արփեօքն ի սրտալար ճախըսն պընդե-
[լովք.
Օ՛ն և դուք միւս հընդեքին մոլորահետ բոցք թափառիկ,
Որ յօրինէք խորհրդաւոր պար իմն անխուռ գեղայարմար,
Երգեցէք զնորին գովեստ որ զլոյս կոչեաց ի խաւարէն:
Օգք և սարերք, անդրանիկք ծոցոյ բնութեան յորեքդիմիք,
Ընթացեալք քառահոլով ի շրջանակ յաւերժական,
Ո՛վ դուք բազմակերպիք, որ զընաւս յօդեալ և սնուցանէք,
Յեղմունքդ անդրաւ՝ փոխոխեսցեն մեծի Հաստիս նոր նոր
[գովեստ:
Եւ դուք մեք և շամանդաղ, որ յայս կէտ թուխ և խըրճնե-
[րանդք
Ի բըլրոյ ուխ ծրխաշունչ լըճէն եղեալ վերասլանայք,
Մինչև արև՝ ոսկեգոյն ներկանէ զծոպսրդ ասրակերպ,
Հասց՝ ծն արիք ի պատիս սեղերաց մեծ Աբարչին:
Եւ նյոյ զի թէ յարկիկիք ամպովք զերկինն այլագունեալ,
Կամ նյոյ թէ արբուսրիք զերկիր պաքեալ ի տեղ տարափ,
Յելանելդ եւ յիջանելդ՝ հանիքք յաւիժ զնորա գովեստ:
Զգովեստ նորա, դուք ի քառից ծագաց երկրի ընձեալ հող-
[մունք,

Հընչեցէք մեղմ կամ ուժգին, խոնարհեցէք ըզգլուխսըդ,
[շոճք,
Տունկք ազդի ազդի, և դուք ճօճեցարուք յերկրըպագել:
Դուք ևս, աղբերք յընթացըս ձեր կարկաչասահք, քաղցր ի
[մըրմունջ
Օ՛ն առեալ ի ձեր խոխոջըդ պատմեցէք զնորա գովեստ:
Խառնեցէք ըզձայնսդ ի մի, առհասարակ չունչք կենդանիք,
Թըռչունք որ երդ ի բերան յերկինից ի դրունսըն վերանայք,
Ի ձեր թևս և յօդհնութիւնս բարձր արարէք զնորա գովեստ:
Ո՛ր ի ջուրսըն զեռունք, և որ յերկիր շըրջիք ի ձեմ,
Որ կոխէք զայն սիգապանծ և որ սողիքըդ նուաստաբար,
Վըկայ լերուք զի չըլըռեմ, ոչ վաղորդայն, ոչ ընդ երեկս:
Բըլբոյն զբարբառս իմ կամ հովին, և աղբերաց կամ հո-
[վանոյն
Տամ ի փոխ, և եղանակիս ուսուցանեն զնորա գովեստ:
Խընդա, Տէր ասեղերաց, լեր միշտ բարեաց առատաձնորհ.
Եւ թէ դիշեր գոսմարեաց և կամ թաքոյց ինչ էար, յըրուեա,
Զոր օրինակ ըզնաւարն աւասիկ արդ հալածէ լոյս»:

ՄԻԼՏՈՆ. Կրօսոպ Դրախտին:

ՖՈՒՆԴ ՏԵՍՈՒՆ

Որպէս խարակ ի ծագաց
Բարձու լերին առապար
Անկեալ Թափով դըղըրդման,
Թաւալագլոր սըրաւալը,
'Դ. ոլորատպոյտ ափափայս
Ձախը ի հովիտըն յորսայս
Աւեալ՝ մինի և մինայ.
Անդ ուր անկաւն անյարիր
Կայ ծանրաբեռն յիւր կուտակ.
Եւ ոչ դարուց ի չըրջիլ
Ի վաղեմին անգր ի ծագ՝
Տեսանէ զանին արևուս,

Թէ զօրուԹիւն ձեռընտուռ
Ոչ վերառնուլ զինք Ջանայ.
Սապէս անկեալ որդին հէք
Կայր յանցանացն առաջին,
Յօրէ՝ յորմէ խոստացեալ
Յասուծմն անձառ, գառնագին
Աւրկ զինքն չաղէտս ցաւոց,
Ուստ զնւրըն խրոխտ պարանոց
ԶմարԹէր այլ ևըս կանգնել:
Ո՞վ չատելի ծընեղոց,
Ո՞վ ոք ուրեք էր կարող՝
Ասել առ Սուրբըն սըրբոց
Յանմատչելին՝ Ներեա, Թո՛ղ.
Կըռևել նոր դաշն չաւիտեան,
Եւ զդըժոխոց չաղԹական
Աչունուլ զաւարն և կորզել:
Ահա Մանուկ մեզ ծընաւ
Ահա տըւաւ մեզ Որդի.
Պողան ոսոխ զօրուԹիւնք
Շարժման յունկցն առ ահի.
Նա զձեռն առ մարդ կարկառէ,
Որ ողջացեալ և չառնէ
Բան ըզնախկին վտառաւոր:
ՅեԹերական կայենից
Բըղխէ աղբիւր վայրկենաւ.
Ընդ ապալերըս փըշոց
Կենդանացայտ ծաւալեալ.
Կողերք ըզմեղըս ծորեն՝
Եւ տատասկայ վոխարէն
ՓըԹԹի ծաղիկ անդադաղ:
Ո՛վ դու Որդի, հակից
Մըչաընջենին, մինչ ևւրև,
Ո՞ր դար կարէ քեզ ասել՝
Ըսկիզբն եղև քո ինև:
Որ եսգ յերկնից լայնատփիւռ
Անպարագիծ դու ի ծիր,

Զոր բանք քոյին ըստեղծին.
Եւ դու զգենուլ չանձն առեր
Հողազանգուած զայս մարմին.
Զինչ արժանիք, ո՞ր չընորհ
Յայսքան պատիւ զնա հանին.
Թէ ի խորհուրդս իւր Թաքուն
ՅաղԹող գտանի ԹողուԹիւն,
Անհուն է յոյժ գուԹ նորին:
Ծընաւ նա՝ յօր. ՅեփրաԹա
Ի նըկատեալ անգ տեղին
Կոյս ոք վիհալն էլ գընաց
Իսրայէլի փառք առհին,
Յըղի որգւով այնքանեաւ.
'Սա իւրոց խոստմանց նա ծընաւ.
Յորմէ սպասեալն էր՝ եկաց:
ՁԱստուածորդին՝ մայրն անձառ
Պատեաց ի կտաւըս գըձուձ,
Եւ ի մըսուրն ալքատին
Մեղմագորով էգ, հանգոյց.
Եւ, երանի՛, գեռնամած
Երկիր եպաղ առ Աստուած,
Զոր սուրբ արգանդ իւր եբաց:
Հրեշտակ յերկնից առ մարդիկ
Ձևետաւոր բաստիս այս,
Ոչ հըզօրաց սաւառնի
Պահպանական անգը ի կոյս,
Այլ յերկիւղած մեջ հովուաց,
Խիստ աշխարհի անպիտաց,
Լուսապայծառ երևի:
Զորով ընդ ցայգըն ծաւալ
Երամվին չուրջ գալով
Բիւր գունդք զուարԹնոց փարեցան
Հրացայտ Թևաքն յածելով.
Եւ վառ յեռանդն հեշտային՝
Փառս առ Աստուած երգեցին,
Որպէս յերկինս անգ երգի:

Կըրկնեցին զերգն հըրաշուական,
Դարձ արարեալ ի բարձունս.
Ընդ անցեալ ամպըն փեռեկ
Համբառնալով և յանհունս
Զայնն հեռացաւ սըրբանուէր,
Մինչ ղն ոչ ևս այլ լըսեր
Դասակ հովուացն երջանիկ:
Փութանակի ի խընդիր
Օթևանին այն հիքի
Ելին նոքա և տեսին՝
'Սա ասացելոյն օրինի.
Յանձարրապատ անդ տեսին
Տաղաւարեալ ի մըսրին
Շըչեալ զերկնիցն արքայիկ:
Նընջեա, Որդեակ, և մի լար,
Նընջեա, Զաւակդ երկնաւոր.
Ոչ իչխեացեն ըզդըչխովդ
Շաչել մրըրիկք ահաւոր.
Կաղմք յամպարիչտ ի յերկրի,
Հանգոյն ձիոց ի մարտի,
Վազել քոյին յանդիման:
Նընջեա, ոհ Դու երկնային.
Աղգք և ազինք ոչ գիտեն
Ո՛վ ոք ծընաւ. այլ ընդ փոյթ
Վեհ ըստացուած քո լցեն.
Եւ զթագաւոր խմացին
Անդ ի խոնարհ հանդըստին
Եւ ընդ հովով ծածկութեան:

Ս. ՄԱՆՑՈՆԻ

ՊԵՆՏԵԿՈՍՏԷ

Ո՛վ դու ծընող մայր սըրբոց,
Պահեր վերնոյ քաղաքին,
Անապական սուրբ արեան
Աւանդապահ յաւէտ հին.
Որ ընդ յոլով չարս ամաց
Կըրես, մըրցիս և հայրես,
Եւ ըղխորանսըդ լայնես
Ծովէ մինչև անգը ի ծով.
Հանդիսարան յոյսողաց՝
Տուն Աստուծոյ կենդանւոյ,
Ո՞ւր էիր քնաւ, որ եղև
Վայր նորածնիդ օթևոյ,
Յանօրինաց մինչ ի մահ
Վարեալ քոյին թագաւոր,
Ներկեաց ըզվեահան ի բոսոր,
Իւր գերահրաշ սեղանով:
Եւ մինչ ի մահ խաւարէն
Ելեալ մարմնոյն աստուածեան,
Շընչեաց երկրորդ այլ կենաց
Ըզչունչ հրշոր ղօրութեան:
Եւ մինչ կալեալ ի ձեռին
Ըզքաւութեան փրկանակ,
Աստի առ Հայր վերելեակ
Յերկինից գահոյն համբարձաւ:
Հաղորդ կարեացն հեծութեանց,
Քաջածանօթ գաղտնեացն իւր,
Յաղթանակին դու նորա
Ծընունդ անմահ՝ կայիր ո՞ր:
Հըսկողդ արթուն երկիւղիւ,
Յանչուշութեան լոկ անքոյթ,
Գըտեալ զորմունս ի ծածկոյթ
Մնայիր ցըսուրբ օրն անձկաւ:
Մինչև հանգեաւ քոյդ վերայ

Նոր նորոգող սուրբ Հոգին.
Եւ զանբասառ բոց հըրոյն
Վառեաց քոյումդ ի ձեռին.
Մինչև նըշան բարձր ի լեառն
Եղ ղբեղ ազգաց և ազանց,
Եւ ի շըրթանց քոց հոսեաց
Բարբառելոյ յորդ աղբիւր:
Հանգոյն լուսոյ սըրաթև
Անձրևելոյ ընդհանուր,
Որ յով ուրեք թէ հանդչի՝
Երիվըն ծնանի բիւրուց բիւր.
Ա՛յսպէս եղև լըսելի
Բազմապատիկ ձայն Հոգւոյն.
Հայն, Արաբիկ՝ 'դ Ասրւոյն
Լուան ի լեզուս բընաւորբ:
Երկրըպագողըդ կըռոց,
Սըխռեալ համայն ընդ ափունս,
Դարձ և հայեաց ի Սալէմ,
Ըզսըրբաձայն լուր դոչիւնս.
Խոնջ է յանարգ պաշտամանց՝
Դարձցի առ նա ինքն երկիր:
Եւ դուք հարսունք՝ բերկրալիք
Կենաց բացողք ըղբրջան,
Որ ընդ յանկարծ ընդոստնուէ
Զարթնուք Թագուն ձեր բեւեռն.
Որ փոքր միւս և և բանայք
Զարգանդ երկանց ցաւագին,
Ա՛ռ սուտանուէն հարսնաւէր
Մի երգեսջիք օրհնութիւն.
Նըւիրական է Սըրբոյն
Որ ի ծոցիդ ձերում կայն:
Էլ՞մ անազան հեծէ դեռ
Պաշտեալ համբոյր որդեկաց.
Եւ նախանձու չարժէ զձին
Ա՛ռ ծընող ծոցն ազատաց.
Զըգիտիցէ՞ ղ'ամբարձ Տէր

Յարքայութիւն ղհէքս ընդ իւր.
Զի խորհեցաւ ի ցաւս իւր
Ցողջոյն որդիս Եւայէ:
Աղատութիւն նոր երկինք
Եւ նոր ազինս աւետեն,
Նորոգ բաժինս, ընկճեալ փառք
Ի շքեղ հանդէսս յոքնադէմ.
Եւ նոր անդոյր անվերդով.
Հրապուրանաց անլըսող,
Ո՛ւմ ե աչխարհ այսանող,
Բայց զոր կապուել չըմարթի:
Աղերսաւորք, ո՛վ Հոգիդ,
Ա՛ռ քոյ պայծառ սեղանովք,
Ընդ մեցառուս ամպիս,
'Դ անմարդի ծովս յածելով,
Ի ցուրտ Անգեանց ցըվիքան,
Յիպեռնեայ ցԹաւն Հայիդի,
Յերուսեալք 'դ համայն կողմն երկրի,
Միախորհուրդք կամայ քոյ,
Հայցեմք ի քէն. Է՛ջ Հոգիդ,
Խազաղաւէտ հաշտօրէն,
Յերկրըպագողըս քոյին
Եւ ոչ գիտակ քեզ չեցեն.
Է՛ջ վերածնող և վառեա
Ըզսիրտս յերկեցս չիջամեռ.
Եւ հատուցումն երկնանուէր
Լիցի յաղթողն ընկճելոց:
Է՛ջ, Սէր, հանգիր ի հոգիս,
Ըզբարկութիւն ցածո գոռ.
Անփոխելի առաւ խորհուրդս
Յըվերջին օրն ահաւոր:
Փոյթ զբութիւն բարերար
Սընուցանէ զտուրըս քոյին.
Հանդոյն փըթթող արեգին
Զծաղիկ ի յամր ընձիւղէն:
Որ և մեռցի յամր ապա

Ի դալարիս անառեսեալ,
Եւ անյարիր վառ գոնովք
Վերջաւորացըն լուծեալ,
Թէ ոչ առ ինքըն դարձցի
Եթերային ձոյլ օդովք
Կենդանարար լոյս ամբք,
Այն որ անխոնջ միշտ հասանէն։
Հայցեմք ի քէն մաղթելով,
Ա՛ռ աղօտ միտս եղկելոյ
Է՛ջ երբև շունչ ցանկալի
Եւ մխիթար սիւք օդոյ.
Է՛ջ յոխորտ միտս ուռուցիկ
Իբրև մրրիկ ահաւոր,
Եւ պակուցուսին աղեւտ խոր
Զի ջքոյ երկիւղդ ոսոսացէ։
Ա՛ռ քեզ, Լերկինս՝ որ իւրն է,
Զակն ի վեր հեքըն կալցի.
Զոդբսըն լուծցէ ի բերկրանս,
Խորհեալ թէ ուր նըմանի.
Ո՛ւմ շատ տըւաւ ի պարգև,
Տացէ փոխան հաշտ ակամբ,
Ամենիսանձիկըն լուսեթեամբ,
Որով քեզ տուրն հաճոյ է։
Ցանձառելին ի Ժըմիտ
Շընչէտ մանկանց մեր տղայոց.
Զերկիրն պարկեշտ Ծիրանի՝
Օրհոդիկ տուր գեղոյ.
Տուր սուրբ հըրճուանս հոգեկիր
Միայնասէր կուսանաց.
Եւ սուրբ արա ըզհարսանց
Ըզպարկեշտ սէրն և գորով։
Զաւ դիր յոխորտ պատանեաց
Ցոգիան ի սիրտ խանդավառ.
Ողղեա ի կեան անվըրէպ
Կորովամիտն ըզհանճար.
Պըճնազարդեա զալեզուէդ

Ամբիծ ըղձիւք հըրճուարար.
Եւ փայլեա յակըն Թափառ
Վախճանելոյն լի յուսով։

Ա. ՄԱՆՑՈՆԻ

Ա՛Ր ԼՈՑՍՆ

Լոյս սուրբ, ողջոյն ընդ քեզ, անդրանիկ դուռ երկնից ծը-
Եւ կամ՝ մըշտընջենին յաւէտակից դուռ Հառագայթ. [նունդ
Իցէ՛ ինձ անբասիր ի դոյն ըղքեզ կարդալ անուն։
Փանդլ լոյս է ինքն Աստուած, և ոչ բնակեալ յաւիտենից՝
Բայց ի լոյս անմատոյց. ի քեզ ապա բնակեաց Աեթ,
Ի քեզ, Ծագումըն ըղբարթ անեղական ղուարթ էութեան։
Կամ թէ լաւ Աբա սիրես ջինջ արփենի կոչիլ վըտակ,
Ո՞ ղաղբերակընդ պատմեսցէ. քան զարեգակն և. քան զեր-
Էիր դուռ կանուխ, եւ յէական ձայնին բարբառ՝ [կինս՝
Ծածկեցեր որպէս օձոյ ըղտիեզերս, որ ելանէր
Ի խաւարուտ յանդընդախոր ի ջուրց ի դուրս երևեալ,
Յանապարոյր և յանկազմ ուռայնութեան ծոցոյ ստացուած։
Խրոխտադոյն Թևօք ի տես քո վերըսաին այժմ այսրէն
Հուսկ ուրեմն աւասիկ ի դըժոխոց զերծեալ ըզձէն, [գամ՝
Թէպէտ և ընդ երկար ի մըթագին վայրն ընդըմնեալ։
Մինչ ի Թռիչս իմ վարէի 'նդ միջին խաւարն ու'նդ արուա-
Ըզվիշն երգեցի և ըզհիշեցին յաւերժական [քին,
Աչքառայն նուագօք մատանց յորփիկական ի փանդռանէն։
Երկնային ուսոյց Մուսա զիս յանդըգնել յէջըսն մըռայլ
Եւ գալ այսրէն էլանել. դործ նորացոյց և տաղնապող։
Ձողոպրեալ դամ մի անդուստ՝ դառնամ առ քեզ ի քոյդ
[տեսիլ,
Եւ քո ջահ կենդանարար եւ սիրական յիս արծարծի։
Իսկ դուռ բնաւ չըդառնաս առնել աչացս այսոցիկ այց,
Որ ի զուր Թաւալին հանդիպել քոյ սուրբ նըշուլիցդ,
Եւ չըդտանեն աշալուշ. այնպէս ի խոր չինջոյ խաւար
Շըլըմփիւն զակնակապիճս և կամ աքողեաց Ձայրատ մըթեր։
Ա՛յլ ես ոչ դադարեմ ըզմուսաձեմ փարել վայրօք,

Յաղբեւս ականակիաս, ի հովանուա մայրեաց անուառս,
Եւ ի բլուրս արեգաւէտս, ի սէր ըմպելոյ սուրբ նըւագաց:
Բայց դու, Սիոն, մանաւանդ, դու և վըստակքըդ ծաղկա-
[զարդ,
Որ թանան զոտըս քո սուրբ և ընթանան կարկաչահոս,
Ոչ ապահաս առնեմ ըզձերդ՝ գիշերայած չըրջել ըզձեօք:
Ոչ և զինըմանս ինձ յաղէտըքըս յայսոսիկ մուանամ ինչ, —
Ո՛ տայր ինձ և ի փառըս պարծանացն հաւասարել, —
Ձերկոսին մահկանացուս, զՄՆոնեան կոյսն և զկոյր Թամիր,
ՁՏիրեսիաս և զՓինևես, ըզհինաւուրըցն մարգարէս: [հոյս,
Իմասաս յայնժամ որոձեմ՝ որ չափս ինքնին տան նուագա-
Որպէս հաւըն ըզբարթուն եղանակէ գերդան ի մըթան,
Սաքրեալ ի թաւ հովանոց գիշերային գեղգեղէ ձայնս:
Ահասցես տարեաւ գառնան ժամք, սակայն առ իս տիւ
[չառնէ գարձ.
Ոչ ևս ըզքաղցըր եկս այգուն տեսանեմ ոչ գերեկոյնն,
Ոչ ըզծաղիկ գարնայնի, և ոչ ըզվարդ ամարայնոյ,
Ոչ ըզհօտս և զանդեայս, զաստուածագիծ ոչ մարդոյն դէմն.
Ամպք և աղջամուղջ մըշտագիշեր զիս պաշարեն:
Որոշեալ ի մարդկան զըւարձալից ճանապարհաց, [կանի,
Մատեան չըքնաղ հրմտուրեանց համակ սպիտակ ինձ ներ-
Ուր բնուրեան ըընկերաւ են գործք և կամ քերեալ վանն
[իմ խոպառ,
Եւ բնաւ ըստ միոյ ի մըտից իմասուրեան չինեն վիակեալ:
Վասն որոյ, լոյս երկնային, ծագեա ի ներըս չիս մանաւանդ.
Յամենայն ի զօրութիւնս ոգւոյս մըտցեն ըզոյ ճառագայթք.
Ակն ի հոգւոյըս հաստեա, բարձ փարատեա զմէգս ի նմանէ,
Չի զմեռուս աչաց տեսից զաներեւոյթս և խօսեցայց:

ՄԻԼՏՈՆ. Կոչեսպ Դրոխիին:

ԹՇՈՒԱՌՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐԴԿԱՆ

Մարդոյ կանանցածնի իբրև զի դոյզն եղաւ սահման.
Աւուրք ըզր կեայ նա յերկրի՝ աւուրք ցաւոց և տըրտմու-
[թեան.
Սրանայ չոյտ քան ըզփայլակն, թօթափեցաւ զերդ ծաղիկ.
Իբրև ըստուեր ի խոնասփիւռ՝ ո՞ ըզնորուն տեսցէ կընիք:
Բայց զաղմաղմուն և յայդ պատկեր՝
Խոնարհիս դու, անմահ Տէր.
Ի դա զաչացդ անպարագիծ
Թօթափեալով զահնարկիս:
Եւ զահեղակերպդ ըզքո դատաստան՝
Մերկապարանոց առնես յանգիման:
Բայց ո՞ զալեխորհիս բաւեսցէ սըրբել
Յընթացս անդ ըզգեա՝ որ պըղտորեալ ջուրք՝
Յաղբերաց անտի վիժեն թուանաքեր:
Թէ զհանգերձեալս նորուն վարես և զբաղդ սանձես ի ձե-
Եւ ժամանակ նըմա չափես ընդ որ վազել անհնարին, [ւին,
Դադարեա, Թոյլ տուր ազէ, զի վայր մ՚ի գիւր եղեալ մարդ-
[կան՝
Ըզպըղխուրն ամբարեսցէ իւր կեանս օտար իբրու վարձկան:
Չի հատեալ բընոյ ծառոյն՝ ոչ մեռանի անյոյս անդարձ,
Ա՛յլ յոստաբաց նորուն ի բուն բողբոջք ի քուն կան կենաց.
Տեսցուք ըզնա միւսանգամ զի ծերացեալ նորուն կոճղ՝
Բարուխակս աճիւնաճիղ արմակեսցէ սաղարթագեղ,
Յորժամ արմատ նորա յերկար
Ի սիրտ երկրի նինջ էառ.
Եւ արմ գօսացեալ հողմոց խըստաչունչ՝
Ի հող ուի փոշի գիակն անչըշտունչ:
Եթէ երբեք ալիք պայծառ նըմին մերձի այցելու,
Յանկարծոյն ոգի բերեալ ըզներս Թափէ նա մահու.
Եւ գարնանի հատեալ սըզոխք՝ չիւր նա չըրջի մանկութիւն,
Եւ հերապանծ գիտակ ի վեր նա ամբառնայ ծաղկածին:
Բայց մարդոյ՝ գամ մի ընդ սեամն ըզգաչըսպարս ձըգեալ
[մահու,

Զի՞նչ նըմին մընաացէ այլ քան ըզդագաղսըն երկրաչու.
Հեղեղատին քան ըզնուր երագահոս սահին իւր կեանք,
Սահին անցանեն, սին չէ Թողեալ իւր յիշատակ.
Մինչ տուընջեան աստղըն պայծառ
Յերկնից չողայ ի կամար,
Ռուն երկարաձիգ ըզնովաւ անկցի,
Եւ մահահանգոյն նինջ ի սիրտ երկրի:
Աստուածՙ հզօր, իսկ առ իմՙ ըզքինուդ վրէժ անտեսելոյ՝
Ոչ ի գիրկըս զնս քընոյդ Թողես սուզել աներեկոյ,
Ժամանակեալ ինձ անդրկին ըզզարԹուցման զիմ Ժամանակ,
Եւ ըզպահ զայն ցանկալի յոր առնիցես ինձ յիշատակ:
Վախճանեալ միանգամ մարդոյ ըզնԹացս իւր համառօտ,
Ինչՙ Թէ լուծեալ ի կապանաց տըրտմահաղորդ՝
Տեսցէ ի հանդիպոյ ըզյաւիտեանց ծագեալ արև.
Ի դոյն ես քաջայոյս ընդ մարտս անցեալ երկարատև,
Ըսպասեմ հանդերձելոց՝ զոր կեանք անմեղ յուսան պարգև:
Այզ ձայնիւդ առնես ինձ, Տէր, բանիցդ ես տայ պատաս-
[խանի.
Եՙկ աղէ պարզեա բաղուկ, կեանք իմ չընորհ ես քում ձե-
[ռին.
Երբեմն առ քեզ ապախաւսաւոր, բայց զարդիս ծուռը ի գետ-
[նի,
ՈՙՀ, զոր յանցեայն՝ վիշտք իմ և ցաւ զոյն քաւեցին բազ-
[մադիմի,
Կընիք յաւիտենից ի գըպրոցիւնդ արկցես կենաց.
[ընաց:
Յոր դրոշմեր զառ քեզ յանցուածս և զանարգանս քոց օ-
Ըզդոռող ափափայից հարԹիցեն զգլուխըս Ժամանակք,
Եւ լեռնաբերձ ծերացեալ վէմ ի վհՙ սուզաւ հիմն ի յա-
[տակ.
Զուրք ըզքարինս փորոքեցին, ծովու զեզերսըն բաղնեալ
ՅաղԹական ողղեաց, զափունս ընկճեալ ի հանդիպոյ:
Զայգոյն ըզմարդ եղծանես, Տէր, և գողգոլուն նորուն
[քայլից
Հըզօր բաղկիդ կարկառելոյ՝ նեցուկ նըմին յառնես յերկ-
[նից:

Դուս զգէմն նորուն Թարշամես, դուս կերպարան փոխես նը-
[մին,
Դուս... զի՞նչ ևս այլ. հաստատեցեր ի նմա զերեսդ՝ և եղ ո-
[գին:
Զկնք նորա ընդ ծընընդոցն այնուհետև մաան և բաժին.
Սա՚ւասիկ ի մահացուաց և յիւր մեկնեալ իսկ սիրելեաց՝
Հաւաստորոգ ոչ ևս ելցէ նոցայն խընդի կամ Թէ վըշտաց:
Ո՞ր այն յոյս ամրեսցէ յերկիր խոնարհ վիշտս ընծորին,
Մինչ ի հեծել լալահառաչ կենաց նորա տըւաւ բաժին.
Զայս նըմա ձակատագիրք՝ երկինց հրամանքըն կապեցին,
Չի գառն հոգին հեծեծեսցէ, և վըշտակիր ծիւրեք մարմին:

ԼԸՎԱՎԱՍԵՕՐ

ԽՈՐՀՈՒՐԴՔ ՅԱՌԱՋՆՈՒԹԵՆՆ

Միայն կամ ես, այլ հոգիս
Մերկացեալ յիւրն ի կաւէ,
Ի մի խորհուրդ փայլակէ
Որպէս ինչ էրն վեհ և սուրբ,
Եւ վճռութիւնն ահարկու՝
Աւրարածովք ինձ լընու:
Երկնաշընորհ ինչ պատկեր
Բերէ աչացս առաջի,
Որ վիս զմայլեալ ի հոգի՝
Տանի յերկինս ընդ նըմա.
Դա ինքն Ոգին է սիրոյ,
Դա արեգակն հաւատոյ:
Երբ նայն հեծէ՝ ես ըզբոյր
Ըզդամ ծաղկանց համբրէն,
Մինչ խօսի՝ գանգ մի անդէն
Լըսեմ յերեթս ես ըզսէր.
Թէ ժըպտեացի՝ է և չող՝
Որ արփենեացն է յաղթող:
Վեհ վիս ըզդամ ընդ նորա
Կարեաց կենացս ընդհանուր.

Ոտք իմ կոխեն առաքնուր
Ըզնոշանագանս և զյանցուած,
Իմոյ սըրտիս Թըռչնոց
Զկք ոչ ու Թև զուգընթաց:
Եւ ոչ երկիւղ ինչ ազգէ
Մարտ ապառնոյն յիմն հոգւոյ.
Մեռայց արդեօք, բայց ես ոչ
Կարեմ ի սուր լքանել.
Շընչոյս ցյետին տուրևառ՝
Կեցցէ խորհուրդս իմ խապար:
Անկցի մարմին, այլ հոգի
Ի սոյն խորհուրդ լծորդեալ՝
Համարեսցի յաւէժ կեալ
Ընդոյնպունակ ցանդ ըզկեանս,
Զի չկարիցէ վհատգոյն
Գտանել ուրեք խընդութիւն:

ԳՆԲՐԱՆԻՒՆ.

ԿԱՆԹԵՂ, ԳԻՇԵՐԻ

Փուն ընդ արթունս ի ներս Թէթև՝ յանկողնոյդ
Զքո քոյ տեսեալ զառկայծ լապտեր չկնանուա,
Որ նըւաղեալ տակաւ ընդ մայր ըստուերին,
Զյարկ սենեկիդ պատէ ի սուգ խաւարին.
Իբր հուսկ ողջոյնք ականողեաց մահաքուն.
Երբ ի ձաձանչ յետին փայլիցն երերուն՝
Ձեմեալ ձօձին հանգերձքդ ի կախ աստ անդ ցկիր,
Իբրև զուրուր՝ ըստ տապանին խուսեալ դիր:
Անդ միաք Թաւիաւ ընդ պըտուտից ալս անբաւ,
Ո՛չ լար ի ձեռն, ոչ ջահ՝ գընայ դիմագրաւ,
Խորք անըսպառ, նըսեմ խորհուրդ գերագոյ,
Ուր կանն ի չիւռն գաղանիք մահուն խուզելոյ:
Անդ մենաւոր պարտասելում առ խընդիր
Երբ պատառին ոսքն ի կըտաւ մահակիր,

Խօսի ի սիրտ. Ա՛յսպէս կենացս ի զըրաւ,
Զերդ լոյսդ աղօտ՝ պատքով ձիթոյն կայ ծարաւ,
Ա՛ռ դոյզն ինչ ժամս օր մի արկցուք մեք հայցուած.
Ա՛յլ անարգիւն անդ ուխտք լինին մահացուաց,
Զի անյապաղ խաւարեսցի մեզ գիշեր:
Իբր լիժ անձկով բերեալ ի հաւ ողբանուէր՝
Կորզէ զաւուրս մեր մեծավիհ գերեզման.
Ոտք կից ամիսս, ձեռք սեղմ կողից ընդ երկայն,
Իբր այն զինև Թաւալգլորը հոսի հողմ,
Որպէս բացուստ գնայուն տապան սևաքող.
Եւ յամր հընչեն տաղք սըրտմախաուն աղօթից,
Զայն առ դագաղն արկեալ. Լինիս դու տուն ինձ.
Եւ առ մոռաց. Իըրեւ զմահիճս ի խոր գեռ,
Զի խըզեսցի բնաւ աչխարհն շաղկապ յեռ:
Զի Թէ այդրէն ի կեանս առնեմ վերադարձ,
Իբր ոք օտար ումպէտ տաղտուկ Թըւեցայց:
Պակասելոյն յաչաց՝ բաւնի լիշատակ,
Եւ ըզԹափուր տեղին ի կշիռ լընուն այլք:
Վասն այն մեռեալք՝ առ խօսս ընդ մեզ զըրուցայ՝
Դուն ինչ ուրեք Թողուն ըզվիհ գամբանաց.
Եւ էն գիտե լոկ իբր անխոիր տարտամ սիրտ
Ի տխուր քաղաքն յամր յերկարե ղցաւոց վիշտ:
Եւ զի՞նչ ապա. փափուկ մարմինն հեշտասէր,
Աչք Թաթաւուչ յերկնից ի փայլ լուսաբեր,
ԸզգայուԹիւնք՝ ի սպաս հոգւոյն կազմք յաւէտ
Եւ ընդ կենաց Թելս ի կըշիռ զուգահետ,
Հանայն վիժածք ժամանակին լինիցին,
Եւ ի մօտոյ մատն և ապուռ օրհասին:
Բնաւ այսոքիկ լեցին նըշխարք յերը ի փուտ,
Ապա որդունք, ապա ոսկերք ցամաքուտ,
Զորս ի յապայս մեռելաԹաղն ի շունչ իւր,
Սոված շիրմին յաղԹ սընօրէն քաջաժիր,
Բեկեցե ջախջախ՝ ի բիր նորոգ վերապել,
Կամ մաքրեսցէ ի ժամ Թօնուստ զիւրն ըզԹէ.
Ապա վոչխ եղեալ ուրեմն յայն հասցեն՝
Ոեմ զինչ բընաւ կարդալ անուն ոչ գիտեմ,

Թողասուզեալ անհետ ի սիրտ տարեբաց,
Ի ծոց երկրին՝ յԱս ի ծաւալ դաշտ շիրմաց,
Ուր յամենայն դադարս ոտից գընաղոյ
Կոխան լինի մարդկան աղին հատ փոշւոյ.
Ուր ցուցանել դոյզն ինչ տեղւ չէ իսկ հնար
Որ մեռելոց բնաբնից եղեալ չիցէ վայր:
Նա թէ մոռանոհ լնցիս, զի յայդ խուն վայրկեան
Ամբոխ կըրկից և դառնութեանց խուժեալ դան,
Պատեալ թափանց ըղմեաք ի խինդ վայրենի,
Իբր անգեղաց տարմ խոյացեալ յորս ի մի.
Զի տաղտկութեան որդն ոչ նընջէ բընաւին,
Եւ յամենայն խորտիկս է գալտ համ դառնին,
Զի անառակին ոգեպարար և մաքուր
Ի բաժակին յատակս ունի միշտ մըրուր.
Զի ընդ աղօտ յակն արկանել է արժան
Ըզմոերմութիւն սուրբ և ըղձեր քաղցրութեան.
Զի յայտ ի լոյս ընդդէմ անէծք արձակին
Եւ ցանդ ի մէզ ըզսեր տածեմք օտարին.
Զի առ վայելս անարդ և խոլ հաճոյից
Չարկ է թէ միաք անկցին յապուշ թըմբրալից.
Իբր առիւծուց յասպարիսին դառապարանք՝
Փոփոխ ի նուագ լի բաժակաց գինեհարք,
Ի ցնորական և գըլխապար ծուխս շոգւոյն
Յաչըս դնէին ըզմօտ պատժին զահն և զհոյն.
Թերևս ահ մարդ գայր ի կենացն ըստացուած
Իբր ի պարգև վըրհժխընդիր խիստ ձեռաց.
Զերդ վերարկու դըժնեայ արկեալ ըզթիկամբ,
Տակաւ ցօսկերս այրիչ է բոց ի հրատապ:
Ամսոկս մինչ բնաւք անձկով կենաց ծարաւին
Եւ յոր ձրգեն ըզմեզ օրէնքն Աներին,
Շատք առ ի մէնջ պէսպէս չարեացն առ վըշտի,
Կամեցան զոյն կարձել ձեռօքն խըրովի.
Յոչինչ եգեալ զմահուն ահեղն երկեան,
Զի մի անցցեն ընդ դըժոռարին հանգէստ այն:
Եւ վանեցին զաւուրան հանդոյն եղծ գինւոյ,
Յոյր ի ձաշակ կընձռեն երեսք ի մռայլ.

Եւ ըղդըժոխս արկեալ ընդ կեանս ի նըժար,
Վիշտք դըժոխոց Թուեցան նոցա գիւբատար:
Ո՛վ որ երբեմն եղեր ողորմ նըշաւակ
Գոռ հանդիսի այսոյն՝ էլեն հակառակ,
Որ դըլխակոր ընդ անիծիւք անիրաւ
Լացեր տըխուր, և մահ ինքնին իսկ պակեաւ,
Դու Յովը արդ Թուիս զերդ ըզարթուն բօթաբեր
Ի մեայլ յաւէժ մատնել զդիշերն յոր եղեր.
Խընդրեալ յերկնից եթէ բընաւ Թըշուառ մարդ
Իւրոյ ցասմանն ի բոց չանթից էր ինչ պարտ.
Գոյր իսկ ի դէպ բաղկաց անմահ Անեղին
Յար հալածել ըզհողմավար չիւղ յարդին:
Եւ գայ ծիծաղ գառն ըզչըրթամբքս արդ Թափառ,
Ծաղր այպանաց՝ որ բընաւին չիք բարբառ.
Ընդ լուտանաց դողուշն ունի զնս յանկարծ,
Հերք քըստմընին, մարմինս ի պաղ սառնամած,
Եւ առ խարխափ յածիմ անբաւ ընդ ոչխս,
Իբր ըստուգիւ գոլ խելամուտ Թէ կամ ես.
Զի ձախրասլաց միաք ընդ անլոյս վայր մըթոյն
Զերդ զաչացուս խաւարամած ձագ արծուոյն,
Անհուպ անտես յիւրն ի Թըռիչ մենաւոր,
Կործան Թաւալ անկեալ յերկիր խոնջ անզօր,
Հուսկ ի վերջն ի նիրհ նընջէ ծանրաքուն,
Զար քան ըզմահ՝ Թէ մեայր յաւէժ յայնմ ի բուն:
Տէր, զի հոգին յետ բնաւ ձրգանց խայտառակ,
Դառնայ առ սեամոդ որպէս զորդին անառակ,
Գոյ ինչ արդեօք նըշոյլ յուսոյ ի քէն զատ,
Բայց բնաւ գառնիք են ի Թախիծ սրգասատ:
Ընդ վայր ըզմարդ խուզեն գոռոզ միաք մարդոյ.
Առանց քո կեանք են խոլ ցընորք երազոյ,
Ոյր ի կափոյց տակաւ աչացն ի Թըմբիր
Ոչնչութիւն զընդոստ լանջաց պատէ ծիր:
Ուր չես գու յայտ՝ նոյն և զանձնէն է անգէտ,
Եւ զոր Թողուս՝ ի չիք գառնայ նա ումպէտ.
Ո՛վ ջահ միակ յաքսորանաց ի մուԹ վայր,
Թէ գու չէիր, և այլ իսկ զինչ մեզ մընայր:

ՌԸՊՈՒԼ

ԳԵՐԴԱՍՏԱՆ

Մինչ երևի մանկիկ՝ շուրջ պար ընտանեաց
Խընդան ի ծաղը. յաղու և վառ այն հայեաց
Աչքս ամենից:
Եւ տրխրագոյն բազմակընճիռն անդ ճակատ
Պարզի յանկարծ մանկանն ի տես սըրտակոթ
Կայտառեալ անմեղ հըրճուալից.
Թէ զսեամն ի մորչ պատէ յունիս, կամ ձըմեռն
Ըզնաւրուկիս ի խուղն ի նեըքս՝ առ ի յեռ
Կըցէ զաթոռս երերուն,
Երբ գայ մանկիկ՝ խնդն հասանէ բերկրավառ,
Ցընծան, խայտան, ընկնա ձայնեն, և անդ մայր
Դողայ ի քայլըքն նորուն:
Մերթ արկանեմք մեք խօսս, ըղձոց չարժելով,
Ըզհայրենեացն, ըզպըճեռից, զԱռաւծով,
Զհոգւոյն՝ յաղօթս վերամբարձ.
Եմռւա մանուկ՝ բարեաւ մընայք զերկնից բանք,
Հայրենիք սուրբ քերթողք. և լուրջ հեթեթանք,
Ի ժամս փոխին յեղադարձ:
Ի գիշերի՝ մինչ փառս ոգիք երաղեն,
Կեղերձաձայն յորժամ ի սուգ հեծեծեն
Աչիք հեծեալ յեղեգնուտ,
Թէ այգն յանկարծ յեղերց ծագէ զերդ լապտեր,
Ի լոյս՝ ընդ անդ զարթնու շըշուկ խընդաբեր.
Հաւուց մըրմունջ, պղինձք ի թռունդ:
Մանկիկ, դու այդն ես, և ոգիս ի այն գիւր
Որ զքաղցրաբոյր ծաղկանց չընչէ զօգս ի սփիւռս,
Որ առ ի քէն գայ բուրեալ:
Այնձն իմ պուրակ նըմանէմ ոստովք թանձրակուռ
Ի քէն ևեթ ընու յաւաչ քաղցրալուր
Եւ ի նըշոյլս ոսկեփայլ.
Զ'ի քաղցրութիւն քո գեղեցիկ աչք զերդուն,
Զի քո փափկիկ ձեռինք օրհնեալ և սիրուն
Դեռ ևս անփորձ ընդ չարիք,

Երբեք մատաղ հետքդ ի մեր կաւ կոխեցին.
Գըլուխ սըրբիկ, խարտիշագեղ հերք փայլին,
Ոսկեպըսակ հրեշտակիկ.
Դու տապանին ի մեզ անբիծ աղաւնեակ.
Ոչ ոտք դողարիկ դեռ չըրջելոյ ի հասակ,
Թևդ ի կապոյտ ի փետուր.
Հայիս յաշխարհ, անգէտ ելով դեռ նըմին,
Կո՛յս երկակի. մարմին անբիծ գըլխովին,
Հոգի՝ անախտ և մաքուր:
Ո՛վ, զի՛ սիրուն քաղցր ի ժըպիտն ես մանկիկ.
Մխոք գիւրալուր, ամենաղգած իւր ձայնիկ
Եւ գիւրամոք արտասուք.
Թափառէ զաչս ի զարմացումն հիացիկ,
Կեանս յամենուստ շընչէ ոգին իւր փափկիկ,
Եւ ի համբոյր գան չըրթունք:
Տէր, մի տացես լինձ և որ լինձ սերելիք
Եղբայր, ծանօթք, բարեկամ և թշնամիք
Անգամ ի չարն ահարկու,
Մի տեսանել, Տէր, անծաղիկ ըղգարուն,
Զվանդակ՝ առանց թըռչնոց, զըրճիճն անմեղուս,
Եւ ի մանկանց զնրկ՝ ըզտուն:

Վ. ՀԻՒԿՈՑ

ՑԻՇԱՏԱԿ ՄԱՆԿՈՒԹԵԱՆ

Եկայք, եկայք քաղցր իմ աւուրք մանկութեան,
Իերկրել ըզմիտս անոյշ դիմաքդ հըրճուական.
Ջերդ ի ծաւալ խոպան ամայս կիզանուտ
Հանդչին հայեացք աչաց ընդ մարգ գալարուտ:
Անմեղ աւուրք, պարզ ըզբօսանք՝ ցընդեալք ցերը,
Իբը ի հարաւ վարին ծաղկանց բոյրքն յըսփիւռ.
Ըզձեզ իմ սիրտ, ծանրաթախիծ և սըրտաւար,
Խընդրէ յօժար, յածեալ ընդ ոտն անցելոյն:
Երբ գեղջն երէց՝ մատամբն յամաց ցըրտագին՝

Փայփայելով զայս իմ ասէր. Լեր ուշիմ.
Երբ ձեռքս անբիծք՝ յերեկորին պաշտաման
Շարժեալ զբուրվառ, արծարծէին բոցով զսյն.
Վաղայարոյց մինչ քան ըղձոյն այգածին,
Ի նախին իմ չուս, յանկարծ ընդ քօղ դըռնակին
Պիշ դիտեի ընդ արևելս հեռատոհան
Նախկին նըշաւդ զառաւօտին երրորդ ժամ:
Երբ ընդ պուրակս յածեալ բուհոյ ի խընդիր,
Դեղերկի յեղեր վէսարեայ ոտինածիր,
Եւ ի ցըրտին ջուրան ըղտօթոյն մեղմեալ տապ,
Վայելէի ի խաղս աւուրն անպարապ.
Օր ցանկալի յողջ եօթնեկին բովանդակ,
Ի կապանացն յոր ազատեալ կայ համբակ.
Ոչ անդ խոժոռ դաստիարակ ահաբեկ,
Ոչ ընդունակք աղտոյ՝ պայծառ պերճ հանդերձք՝
Որովք պըճնեալ ի կիւրակէս, յօր տօնի,
Չէր լինձ ազատ զըւարճանալ ըստ կամի:
Ահա առ իմ՞ աւուրքն՝ որոց արդ բաղձամ,
Ի գիւր սըրտիս ծանրատաղտուկ ձանձրութեանե,
Ածին զինեւ դարձեալ թախիծ սըրտմաղձեաց:
Ֆանզի, ասա՛ղ, տեսի զիմ մայր յողբ ուխ ըզց,
Յորժամ բարձաւ հայրն իմ ախտիւն չամր և չար,
Որով տակաւ զարփին դիտեմք լուրթ մըթար,
Եւ չամր ըզցայգս անցուցանեմք ցանգ անքուն,
Որ առ մի մահ՝ ածեալ տապնապս յոգնաքուն
Խըզէ զոստայն աւուրց կենաց թել ընդ թել,
Եւ յոր արուեստ անգաւական է յօգնել:
Ֆանիցս հեռի ախտացելուհին ի մահճաց
Մայրն իմ աչօք կարօտ յուսոյն ըղձանաց՝
Առ որ դարման տանէր բըժիչկն՝ ասէր զայս.
Ո՞չ յերիկէ գըտանես լաւ: — Յոյժ պակաս:
Եւ Թանային աչքն արտասուօք, ղոյգ նըմին
Ի տես նորուն և ես լռեի ողբագին:
Նա ցիս ասէր. Ա՛ւ ինչ հեծեծդ այսգուշակ.
Երթաս տակաւ և Թառամիս գու որդեակ.
Ընդ հուպ կըրկին հիւանդք լինին մեզ ի տան,

Ո՛ն երէք խաղալ ընդ համատիս մանկերամ:
Եւ հանգըստանան առ ի խընդիր եղեալ իմ,
Զայն բարբառոյ հընչէր ընդ խոր իմ սըրտին.
ԶիաՓրդ խընդաս մինչ քոյդդ ի տան կան ի սուգ:
Յայնժամ սըրտում դարձեալ ի յարկ մեր անշուք.
Ձեռք ըղձիմք, ըղտախտակաւն արմուկն յեց,
Ողոմ ողոմ անգրկեն լայն գառնահեծ:

ՌՐԳՈՒՆ

ՄԱՆՈՒԿ ՑՈՐԻԱՆԻ

Ի նըսեմ խըչտիկ
Ա՛ւ խոնարհ բազնաւ
Ի նինջ կայ մանկիկ
Մօրն ընդ ըստուերաւ.
Եւ յանուշն ի քուն
Բիբք իւր վարդափայլ
Երկրայնոյ փակեալ
Երկինի տան ողջոյն:
Չէ՞սայինն յերազ
Դիտէ մերթ մարմանդ,
Ընդ ափամբ զաւազ
Լըցեալ յագամանդ.
Ֆոցաձեմ զարփիս,
Ոսօրիսորդս ընդոյր
Ի ծոիս ձիւնաթոյր
Գիրգ բարձեալ ոգիս:
Ո՛վ զմայլմանց անուրջ.
Երազէ զաղբիւր,
Եւ ձայն քաղցրաշունչ
Ի խորս անդ ի ջուր.
Ֆորք իւր գեղադոյն
Թըւին մերձ առ հայր,
Եւ Թևս առեալ մայր
Իւր հաւուց հանդոյն:

Բիւրք անդ հեշտական
Պարղին յանդիման,
Ի վարդ և շուշան
Տուն լցեալ համայն.
Լինք զբաշխալն
Ուր ձկունք սողին,
Ալիք խորշոմին
Յեղեգանց ոսկի:
Յերաղեա մանկիկ
Ընկնէա սըրտիս սէր.
Դու անգէտ ողջիկ
Ուր արփիդ հոսէր.
Ջերդ անշունչ մամուռ
Գընաս դու անփոյթ
Հոսանաց ի պտոյտ.
Այլ ընկնէա համբոյր:
Աղու զբաղթուն.
Յուղուիջդ քունես,
Ոանհանգըստութիւն
Ջեռամբ ցըրտակէզ
Ի ձակատդ ալնիս,
Ուր ոչ մի կընձիւ,
Եղընգամբ ժըպիրհ
Ոչ գըրեաց. վաղիւ:
Ընկնէ՛ անմեղիկ.
Հրեշտակք լուսագեղ
Որ գիտեն կանխիկ
Ըղմարդկան նըսեհ,
Զնա տեսեալ անդէն
Անոքրուտմ անհոգ,
Ի ձեռան արտասուօք
Համբուրիկս ածեն:
Շըրթունքն անդ հըպին
Ընդ մեղուն ընտել.
Սա առ ցօղ նոցին
Մընէ. գաբրիէլ.

Հրեշտակն առ նըմին
Շարժէ հուսպ զըրան,
Մի մտան ի բերան,
Մխասնէ ի յերկին:
Այլ անդուստ մայրիկ
Յօժար յորորել,
Համարի՝ պարիկ
Զար եկեալ ընկճել.
Կայ ընդ նա յակճիռ,
Եւ լըսէ մընչել.
Եւ ի՛ մի համբոյր
Տայ նըմին ժըպտել:

Վ. ՀԻՒԿՈՑ

ԱՂՕԹՔ ՄԱՆԿԱՆ ԶԱՐԹՈՒՑԵԼՈՑ

Ո՛վ Հայր, զքեզ իմըս պաշտէ հայր,
Փեզ ծունը ածէ մահացուն.
Քաղցր և ահեղ անուանդ՝ իմ մայր
Երկրըպագէ եռանդուն:
Ասեն թէ այս արեգ պայծառ
Խաղ լինի ի քո առաջի,
Եւ ընդ ոտիւք քոյին անձառ
Իբր ըղկանթեղ տատանի:
Ասեն թէ դու և ձընձղուկց
Տաս ի դաշտի ծընանել,
Եւ աղածրի մանրիկ մանկանց
Հոդի՝ ըղքեզ ճանաչել:
Ասեն թէ դու ես որ պըճնես
Ըղբուրաստան ծաղկաւէտ,
Եւ ոչ առանց քո տայ պարտէզ
Անոյժ պըտուղս ի մեր պէտ:
Ի քո պարգեւըս տիեզերք
Սու հաստարակ վայելեն,

Եւ ոչ վեռուն զբրկի երբեք
Յայսմ ի բնութեան խրախճանէն։
Գառն իւր արօտ առնու զծոթերն,
Ուրն ի ցըրդին ճըգոի դիւտ,
Ճանճ ի չըրթունըս պընակին
Զևմոյ կաթին ծըծէ նիւթ։
Զամբ արտուտին եառուր ըզկուտ
Զոր սերմանող տայ հողմոց.
Ճընճղուկ ի կալ դիմէ անձկոտ,
Տըղայն ի մօրն իւր ի ծոց։
Եւ ինչ առնումք օր ըստ օրէ
Զանհատական քո պարգևս.
Ամէն ցերեկս ի միջօրէ
Աղերսելով ցանգ ըզքեզ։
Ամուսած, և ես Թոթով ի բան
Կարգամ զանունդ ահաւոր.
Բայց, և ձայն տրխեղծ մանկան
Ի նուագ խառնի երկնաւոր։
Ամէն Թէ դու, Տէր, ախորժես
Զաղերս անշօր մանկըտոյն,
Չի պարզամիտք են քաղցր և հեզ,
Թէպէտ ի միտ ոչ առնուն։
Ամէն Թէ մեր պաշտօն խոնարհ
Փեզ հեշտալուր ընծայի,
Եւ Թէ զուարթնոց յերկինս է պար,
Եւ մեք հրեշտակք եմք յերկրի։
Օ՛ն Թէ լըսես յայնչափ բարձանց
Զուխտ մեր սըրտից եւանգուն,
Ես հայցեցից ջերմ ի լծախանճ
Զաիեզերաց պէտս համբուն։
Տուր, Տէր, աղբերց յըստակ ըզջուր,
Եւ ըզվետուր ճընճղկին,
Գառանց դըզաթ սուրբ և մաքուր,
Դաշտաց ըստուեր ցօղագին։
Տուր հիւանդին բըժըշկութիւն
Եւ մուրացկին հաց յաղուրդ.

Տուր բնակարան ողորմ որբոյն,
Եւ գերելոց արձակուրդ։
Բազմածընունդ արտ ըզտուն
Հօր առ ի քէն երկիւղած.
Տուր ինձ լինել ղօն ուխտաւոն,
Եւ մայրս իցէ անկասկած։
Ուշիմ եղէց, Թէ և տըհաս,
Ահն տաճարի մանկան պէս,
Այգուն այգուն զոր ի սընարս
Մահճիս գիտեմ բերկրասես։
Զարդարութիւն տընկեա յոգիս,
Ճըշմարտութիւն ի չըրթունս.
Պըտղաբերեցէ բանդ ի սըրտիս
Զերկիւղ ըզբարըս քաղցունս։
Եւ քաղցրասցի քեզ իմ բարբառ
Իբրև ըզծուխն այն դիզան,
Յանուշահոտ զոր ի բուրվառ
Ճօճեն տըղայք ինձ նըման։

ԼԱՄԱՐԴԻՆ

ԱԳԱՐ ՑԱՆԱՊԱՏԻ

Առաւօտեաց. ըզգենուին ամպք լոյս հրաշասփիւռ,
Եւ զբազմերանգ զգենոյր երկիր ըզպատմուճան իւր. [գոյն,
Սաղարթք ծառոց, բողբոջք փափուկք, ծաղկունք գունա-
Եւ ամենայն որ խոնարհեալ էր յկնքըս ցօղոյն՝
Կանգնէր ի լոյս արշալըրշոց. և գեղ յաւելոյր
Ի սիւգ քաղցրիկ առաւօտու չըքնաղն այն աւուր։
Բայց սըրտաճղոյն չիք ինչ պայծառ.
Լոյսն այն և սէր ուօգ հեշտապար՝
Թախիծ Թըռչին առ հէքն Ագար։
Ի քաղցրահոտ ծակտեաց իւրոց
Բուրէ երկիր ճամբակ խընկոց.
Կրկնան երամք մատաղ Թըռչնոց
Իբր ի վայելս կենաց նորոց։

Ա՜յլ, ո՜հ, առ սիրան այն՝ խառն ի խուռն ի ամեն.
Եւ ըզդայ նա զի դէմք զուարթունք զոր սիրէն՝
Առ սիրտ բեկեալ՝ անկարեկիր ակնարկեն:
Եկայց Ագար առ խորանաւն՝ ուր Աբրահամ.
Շըրթունքն ի դող կապուտակեցան արիւնաքամ,
Եւ ցըցուեցան երակք յերեր ջինջ ճակատուն,
Իբրու մըղեալք ի բըռնութեանց գոռոզ ոգւոյն՝
Աչք իւր սեակք՝ էին պայծառք ուանարատասուս.
Եւ լոյս երկնից որ թարգմանէ զբըբաց լեզուս՝
Յոլոյր ցայտէր յարաևանանց ձիզ և հրահեաս:
Կայր առ երի պատանեկիկն իւր սիրուն,
Մանեակ արկեալ ըզձեռն ի ձեռըս նորուն.
Եւ բոլորակ և փափուկ ոտք պատանկին,
Ոըք ի վրանաց կապերտս ևեթ նազելին՝
Յուղևորի սանդալս ըզսպեալք լինելեն:
Յառեալ ի մօրն իւր դէմն՝ ըզդայր կիրք վըսեր.
Ընդ ձիւնափայլ լանջսըն թընդայր սիրտն ի վեր.
Բոց դեռաբծարծ ցասման զերեսսըն վառէր.
Եւ ընդ տրխեղծ հասակին չափ արտավաղ՝
Գըրգռէր զոդին յառնանըման փարաւաղ:

Իսկ ընդէ՞ր գայ Նահապետան այն
Կորաքամակ ի գաւազան,
Աչիք ճապաղ ի կուրծս ի վայր.
Ճակատ՝ յոր գիծք աստուածաճառ՝
Զօրհասական առեալ տիպար.
Շըրթունքն յերեր, և գարշապար
Ոչ ևս յընթացս արիաբար:
Թէպէտ և քաղցր է սիւդ այդու,
Թըւի չընչէլ նա զոդ մահու:
Ա՜հ, մարդ կարէ տանել վըշտաց,
Եւ սիրտ հըզօր իբրև Աստուած՝
Չերբէ զհարուածն այն մահացուաց.
Ա՜յլ արտասուք՝ թէչք և թակարդ.
Կընոջ ի սէր գիրդ՝ կապեալ մարդ՝
Առնու վարակ և սիրտ արի,
Եւ եղեգան պէս երերի:

Առեալ տայ հայց և ջուր ցԱգար,
Ա՜յլ ոչ իշխէ խօսել մի բառ,
Եւ ոչ յերեսն աչս ամբառնալ.
Ա՜յլ վերառեալ զալ իւր լըռիկ՝
Ըզվարսագեղն օրհնէ մանկիկ.
Ա՜պա թողու զկինն առ բաղդ իւր
Յամայութիւն անդ թաքթաքուր:...
Եւ նա երթայ սէգ և յուշիկ զիւր ճանապարհ.
Կամարաձև շըրթունք ըզսպեալք, աչք անխաւար՝
Գեղեցկագեղ և բարձրափայլ երեսու գոհար,
Ընդ որ սըրտին խաղայգէ չունչ կենդանարար:
Զուգընթացիկ երթայ յերի մանկիկըն լուռ,
Զեռն իւր ի ձեռսըն մայրենի. սակայն տըխուր.
Գանգի կըրկնէ նորուն լինի քաջ երագէտ,
Եւ սերմ վայրագ ազգի՝ յայտնի նմա ևս ընդ ևս:

Իսկ առաւօտ տեղի տայ.
Ոսպնեակն արեգակ
Յանամպ երկինս ամբառնայ,
Տեղեալ ճաճանչ հրաբաստակ:
Խուսեն պաճարք ի բըլրոց
Ի հովանիս ինչ ծառոց.
Ոսարևելեան փետրաւորք
Երանգ երանգ գունաւորք՝
Ի խընկահոտ սաղարթուն
Հանգչին ի ծոց բաբախուն.
Ժամ հանգըստեան է համբուն:

Բայց Ագարայ ոչ գըտանի
Յանապատի անդ հովանի.
Եւ ճանապարհ ծանր երկայնի.
Մինչև մանուկըն գըլխակոր
Բանայ ղշըրթունս տապատոչոր,
Ջուր խընդրէ. չէք ջուր անգանօր:
Առեալ գընէ զպըղպջան՝նդ երկնաւ տօթագին,
Լաւ զայն գըրեալ.քան ըզվերմոտ խիտ շոձին.
Ոսարգահատել զուր գուն գործէ զծարաւին:
Իսկ նա պատքեալ անհընարին՝ չարչարի.

Աչքըն կապոյտ յարիւն մածեալ խաւարի.
Ափշեալ՝ թէ հիմ չըտայ Տէր ըուր յամայի:
Մայրըն նըստէր, նա թալկանայր և նուաղէր.
Եւ մեռանէլըն՝ վըճարել մօրն խակ էր.
Ապա բարձեալ տանի զորդեակն հեռագոյն,
Դընէ զդըլխիկն ի սուուերը թըփոյ մ'ամայւոյն.
Եւ ծածկելով զերեսս իւր՝ բաց հեռանայ.
Նըստի անդ՝ ուր որդեակն ոչ ևս ի տես գայ.
Եւ սպասելով մահու նորին՝ զայս մընչայ.
« Աստուած տեսցէ յօրհաս քո, ով իմ որդեակ.
Չի էկարեմ ես ըզքեզ գիտել մեռուն ակ.
Չիշնեմ յերեսդ ակնարկիլ,
Պըշնուղ ի մահ՝ ի ծրար խընդիցս ասպատակ.
Եւ ոչ արբեալս յաչացդ ի լոյս կասլուսակ՝
Ըղքո չընչոյդ ըսպառել:
Երբ վարդագոյն ժամս հասկիր ի հօրան,
Կամ ծաղկաճեմ հանդոյն աղատ այծեման,
Չանկանէր այս լինէ ի յուշ.
Երբ խաղայիր ի վէտս առատ աղբերկան,
Երբ խոնջ՝ ի քուն մըտանէիր ժըմտական,
Չիմրդ խորին և անուշ:
Ո՛հ, ո՛չ. երբ անդ ըզքեւ կացեալ հըսկէի,
Տեսեալ զմաքուր չըրթներդ ի չարժ՝ յերազի,
Անդ առ խաղիս ծըմակին,
Ցնգիպատս՝ յիմ բընին՝ հուպ խոր Նեղոսի,
Ֆանիցս ըզհող հարցն խմոց քեզ մաղթէի
Ժառանգութիւն և բաժին:
Իսկ այժմ ի ծոց իւր կոչէ զքեզ ցուրտ տապան,
Չանդամք քո դիրգ ձերմակ՝ երկրի տալ կոխան.
Եւ հուսկ համբոյրս արդ ցուրտ քեզ,
Չի սառուցեալ ձեռք ի վերայ քո եդան:
Այլ Թողից ինը ես զիմ մանկիկ անկենդան
Գըլուխ ի վարս խառնադէզ»:...
Յարեաւ, եկաց առ ըզրբըզնկնին՝ ըզոր անդ Տէր
Յանապատին խորհոջ՝ աղբիւր առաքէր.
Եւ լըւանայր ըստէպ զձակատ որդեկին,

Մինչև ժըմտէր և նա 'նդ բարի վիճակին.
Եւ պապաղէր հըրճուալից բանս առ մայր իւր՝
Տեսեալ զըմտակն ի ձեռս նորին զովաջուր:

Ն. ՈՒԻԼԼԻՍ

ԼՈՒԴՈՎԻԿՈՍ ԺԷ

Յայնժամ երկնից դրունք ոսկեղէնք բացան, և լոյս անե-
Երևեցաւ ի խորոց սըրբաբանին դըղըրդելոյ. [մատոյց
Երկինք համբրէն կացին առ վայր մի հոլանի,
Եւ արդարոց հոյլք լուսեղէնք տեսին մանկիկ փայլեալ հոգի
Չի դայր հասանէր ընդ մանրերամ խառնէր ղուարթունս
Յաստեղազարդ անդ ի կամարս:
Ինքըն մանկիկըն դեղանի յերկրէ աստի գնայր փախըստեայ,
Ի կապուտակ աչկունս ըղնխատ վըշտակրութեան բերելով
[Նիշ,
Եւ զդունատեալ գիմաք խարտեաշըքն խոպոպիք գեղածը-
Կուսանք երկնաձեմք ընդ յաղթանակ վըհայական [փեալ.
Ածեալ բոլորկէն ի գլուխ նորա զըարթ երգովք
Յեռեալ պըսակ անմեղութեան:
Բարբառք ընդ ամպըս լըսելի եղեն յայնժամ որ ասէին.
« Զուարթուն պատանեկիկ, ժըպտի 'նդ անբիծ փառըս քո
Ե'կ արդ ի դիրկըս նորին, ուստի ոչ ևս մեկնեսցիս. [Տէր.
Եւ դուք որ զՏէրըն միշտ տերանց օրհնէք, բանակ սրովբէա-
[գունդ,
Հրեշտակապետք և մարգարէք, դիք արքային չուք երեսաց,
Առէք ի վկայն երգ յաղթական»:
Իսկ մանկիկն ասէր յանձին. «Ո՞ւր իմ երբէք թագաւորեալ.
Կապեալ եմ ես, չեմ ես արքայ. ի խորս անըլոյս աշտարակին
Կայի յերկին անդ ի քուն. ո՞ւր ապա իմ թագաւորեալ,
Ուստ լինէ, Տէր: Եղիւկ զիս, հայր իմ ի գահէձաց լեալ չարա-
[մահ.
Նոքա լեղի լինէ արքունեցն. որը ի խընդիր մերն իմոյ գամ,
Չոր լինէ յերկինս անուրջք ցուցին»:

«Զայնէ Փըրկիչըն քո ըզքեզ, կըրկնեն անդրէն նըմա զուար-
[թունք.
Յեղեռնաւոր երկրէ զհոգի քո հրաւիրէ առ ինքն Աստուած.
Թոյս յամպարիշտ տուր աշխարհէ, ուր Խաչն ոտին առնի
[կոխան,
Ուրանօր անդրը քան ըզմահ վազեալ եղեռն արքայասպան,
Ի գերեզմանս իսկ թիլ արկեալ ըզԹագաւորս յուզէ սպա-
Գըրկախառնեալ ընդ արհաւիրս»: [նող,
Կըրկնէ մանկիկն. «Ի սահաւոնէն ասպ լըցի երկայնաւուրս,
Անցին ուրեմըն զինեւ վիշտք որ կային ինձ առաջի.
Իցէ՞ Թէ ոչ ի յայդուն խըրթերը զիս աչ բանտապանին,
Ի յերկինսաւորս անըրջոյց զարթնուլ անդրէն ինձ ի չըզԹայս.
Իցէ՞ Թէ լուսաւ ինձ Տէր, և ոչ երազք էցեն, ո՜հ, այսոքիկ.
Իցէ՞ Թէ հաս Տէր ըզչըզԹայս իմ, և վիճակ էլ ինձ բարի
Զրաւել ի հէք կենաց աստի:
Զըգխոնցեք դուք արդեօք երբ աւազելի կեի կենցաղ.
Օր երաքանչիւր ածէր ազէտս ինձ նորանոր,
Եւ չէր ի լալ իմուշ ինձ մայր՝ որ երդս առ ողբս իմ յեղյե-
Կամ ի ժըպիտ մայրենի հնարէր զարտասր իմ ըսփոփել. [ղէր,
Ի պատուհաս անվախձան մատնեալ ի զոհ, ծիւրեալ ծըն-
[գեալ,
Խըլեալ ի բնէ իմմէ ի բաց արկայ ընձիւղ գեռաբողբոջ.
Զոր ի յորդանս գործեալ ոճիր: [սեալ,
Սակայն լուսարուք. մինչ արհաւիրքս այս ի վերայ իմ չև հա-
Յուշ ի հեռուստ գեղանըսկիզբն ինձ անկանին աւուրք փա-
Որոց չըշրուինչ աղօտաձայն յիս ի ներհչել իմուշ ազդեր, [ռաց
Մինչ ժողովուրդք ցընծալից հըսկային շուրջ զինեւ ի պահ:
Այլ ի նըսեմ խորհուրդըս ծածկեցան յանկարծ բընաւք.
Տեսի զբախտին խոստմունս ի բաց սրացեալ յիմոցս ակընա-
[կալեաց,
Եւ անտէրունչ ի յերկրի ընթեալ մանուկ զիս ապիկար.
Ո՜հ, զի եղեն ինձ Թըշնամիք:
Կենդանըդն նոքա ի վիհ զիս ընկեցին յեղերական.
Աչք իմ նուաղեալ ի լալեաց՝ ոչ նա ըզլոյս տեսին զարփւոյն.
Այլ դուք, ըզոր այժմըս ճանաչեմ, եղբայրակիցք իմ դուք
[զուարթունք.

Դուք ինձ ի քուն այց առնէիք: Յարիւնախանձ ձեռըս նոցա
Թարշամեցան աւուրք իմ, Տէր, այլ ամպարիշտք միշտ են Թը-
[շուառ.
Մի՛ առ մաղԹանս իմ, ո՜հ, փութակեր հանդոյն նոցին ըզլըսելիս,
Վասըն նոցին առ քեզ մաղԹեմ»:
Յայնժամ հրեշտակք երկնին. «Ե՛կ դուս ըզհետ մեր արի էկ,
Ահա բանայ քեզ տապանակն, և ի ճակատ քո գեղանի
Յեռուզմք ըզմի յասուելոց, ուր Թիկնամեջըս քոյին Թևս
Ընկալ ի Թիս քըրովբէականըս կապուտակըս ծիրանիս,
Եւ զմանկանն ի լալս էկ ի չարժել ընդ մեզ ղորըան,
Կամ զարփւոյ ի լուսեղէն նորել ի չուչչ ըզմանկուԹիւն
Ի հրաճաճանչ կամարն իւրեանց»: [արգալք.
Եւ լըսեցին յայնժամ զուարԹուԹիւն, երգոյն ի լուր կային
Մանկիկն արկեալ զաչս ի խոնարհ ընդնըսաղեալս ի յարտա-
[սուաց,
Հոլլք աչխարհայ ի խորանարդ երկնից ըզկայ աւուն լուս-
Եւ ձայն Բարձրեալն ետ այսանակ. [մուս,
«Ի մարդկեղէն մեծուԹեանց ի բացեայ գքեզ կալայ զար-
[քայդ.
Ի գահոյից ի չըզԹայս անկեալ՝ ըզքոյդ օրհնեա զարկած:
Ըզգերագոյն գերուԹեան չաուեր դուս զիւորձ Թագաւորաց.
Թէպէտ բազուկք քո զկապուտակ առեալ ըզնիչըս չըզԹա-
Այլ ոչ ճակատ քո ըզԹագին: [յից,
Դուս ընդ բեռամբ կենաց, որդեակ իմ, ընկճեցար վաղամեռիկ,
Մինչ ղորըանաւ քով կայր երկիր յուզեալ ի յոյս և ի նա-
[խանձ:
Ե՛կ արդ. և Տէր իսկ քոյին, Թէպէտ անվիչտ եղով բնուԹիւն,
Եղև հանդոյն քեզ վըշտամբեր, և ալքոնի ցոյզ ի յաչքս՝
Քո պէս փըշովք պըսակեցաւ»:

Վ. ՀԻՒՍՈՑ

ՊՈԼԻԿՏՈՍ Ի ԲԱՆՏԻ

Աղբերք բերկրութեանց և աղունց մըթից
Պատրող հեշտութիւնք, զի՞ կայ իմ և ձեր.
Մարմնոյ ուռչխարհն սէր ամենատարտ,
Էր լըքեալք յինէն՝ ոչ Թողութ զնս ցարդ:
Օ՜ն անդր ի բացե, դըրգանք և պատիւ,
Որք ընդդիմամարտ բերեք ինձ կըռիւ.
Վայելք ձեր համայն
Խուսեն անկայուն
Ի քըթթել ական.
Չերդ նուրբ ապակի
Չի շողայ փայլուն,
Այլ վաղ խորտակի:
Չեզ ոչ տեսչացայց, Քանպք է նանիր
Ի հրապոյրս ապօ ածել ինձ պատիր.
Զուր ինձ ցուցանէք զաստուածամարտից
Ընդ ոլորտս երկրի զկենցաղ բերկրալից:
Անդուստ և երկինք ցուցանեն փոխան
Զարդար վըրիժուց նոցուն դատաստան,
Որով գահավէժ
Գոռոզք տան ըզվրէժ.
Առկախեալ երկաթն
Իջանէ յանկարծ
Յերջանկին գագաթն
Երբ կայն անկասկած:
Խուժադուժ Դեկոս, վադր արիւնարբու,
Քեզ Բարձրեալն յերկար Թէ զիւրսըն Թողու,
Չերջանիկ բաղդիդ զահաւոր վախճան
Վայրկ մի և այլ տեսցես քեզ ժամանն.
Վրիժառուն Ըսկիւթ գայ Թափել ի քէն
Չարեան վրկայեցն և Հայոց ըզքէն.
Փըրկուեցիւն քեզ չէք,
Ճայթեցեալն յամպոց
Երկնատատաս չանթիք,

Ընկըրկին ոչ և՝
Ի զէզ և ի կոծ
Թէ և աչխարես:
Թող ցասմանդ ի սպանդ Փելիքս զնս զենու.
Չաչըսըն չըլացայց նախանձորդն հուժկու.
Թող մահուամբս ըզնս կալցի իւր փեսայ,
Եւ ըստըրկաբար մարզնս ակերանայ.
Ոչինչ դըժկամակ եղեց ես ընդ այն,
Այլ են իմ տենչանք, ըզճանամ մահուան:
Ոչ ևս լինչ ուշիս,
Աչխարհ դու առ իս.
Սիրտ իմ Աստուածոյս
Բորբոքի ի սէր.
Ըզհարսն իմ բարեոյս
Չամարիմ արդել:
Ո՛վ վըսեմ խորհուրդք և սուրբ հեշտութիւն,
Ի՛նր ըզձիք ձեր՝ սիրտ առնի պատարուն.
Ի սուրբ ի հրապոյրս ըզմայլեալ հոգի
Յեփցս ի տեսիլ ոչ ևս պարանի:
Առաջք ի խոստմունս և առաստգոյն
Պարգևաց ի տուրս յորդիք լիութիւն.
Կեանքդ այդ յա մերամ
Եւ մահ երջանիկ,
Որում ըզճանամ,
Փուն է անուշիկ,
Եւ անոյք ի հաճոյս,
Ցանգիչեր ի լոյս:
Քիւ աստուածավառ հուրդ անչիջական,
Քիւ ըզպաւչինէ տեսից անասան:
Ահա տեսանեմ, և վառ ի սուրբ սէր,
Ոչ ըզգամ գեղոյն, որ զնսըն գերէր.
Աչք իմ պատարուն լուսոյն երկնային՝
Յաչացն ի շողիւն ոչ ևս բըլչակնին:

ԳՈՌՆԵՑԻ. Պուիկոս:

ԴԱՒԻԹ ԵՐԳԻ ՋՅՆՂԹԱՆԱԿ ԵՒ ՋՀԱՆԳԻՍՏ

ՍԱՒՈՒՂԱՑ

Ո՞վ այն որ գայն, ո՞վ այն որ գայդ,
Լըսեմ և ոչ տեսանեմ։
Ահաւ ամպ փոշւոյ ի մըրրակառն
Ասպատակեալ հիւսիսոյ։
Բայց պատառն, և փայլակեն
Սուսերք ի նմա բիւրաւորք.
Ահա Սաւուղ ամբարտակեալ՝
Պատեալ ըզգլուխն հուր ոլոտամբ։
Երկիր թընդէ յորոտաձայնս
Երիվարաց և ընտուց,
Ծով և ցամաք ուերկինք գոչեն
Նահատակացն յահել գոռս։
Գայ հասանէ Սաւուղ իւրով
Անգաւնացեալ զօրութեամբ,
Կառս, երիվարս և հետևակս
Պուղէ զվիւեամբք խառն ի խուռն.
Գնան յերեսաց նորա քըստմունք
Ցոսկերս արանց ամենայն,
Յաչաց իւրոց բըղխէ ցայտէ
Ահ և դողումն Աստուծոյ։
Ո՞ւր են պերճանք ձեր ամպարիշտ,
Ո՞ւր խաղք, որդիք Ամմոնայ,
Եւ ոսընհար լինելդ՝ արդար
Ժողովըրդեան Բարձրելոյն։
Անհաւասիկ անձուկ են արդ
Դաշտք գիականըդ ձերոց,
Անհա գիշեր մեզ կոճռպեալ
Կառափանցդ հունձք արիւնոտ.
Տեսէք ի սուտ աստուածըս ձեր
Վըստահութիւն՝ յո՛ տանի։

Իսկ ուստի այլ գայ մարտագոչ
Փողոյ մըընչիւն յիս յանկարծ։
Սուսերն Ընքնին է Սաւուղի
Որ հողէ զաղգն եգովմայ։
Անյապէս Մովաբ, այսպէս և Սովբ
Ընդ անօրէնն Ամմղէկ՝
Յընդին փոշի. Սաւուղ հեղեղ
Ի գլուխս տարւոյն ամանոր՝
Հեղեղատաւ՝ գերիվեր, խըլէ,
Եւ տապալէ զամենայն։

. . . . . .

Խանջ, ծարաւի առ ափամբ
Իւրոյ բընիկ վրտակին
Հանգչի քաջացն Աստուծոյ
Ի մշտաղուարճ հովանիս
Անձկացելոյ սարդենւոյն։
Զաւակ նորա սիրաբուն
Զինքն ի ոխովին մատուցեալ՝
Ընդ վիշտ նորա սաքրջանայ,
Այլ ընդ գալուստըն բերկրի.
Յամենեցունց հընչին ձայնք
Փաղցր և անոյշ արտասուալ,
Անհաս ի վեր քան ըզբան։
Մինն ի դըստերց լուծանիկ
Չձանձանչաւէտ սաղատարան.
Իսկ սիրատարփ ամուսինն
Ըզթևան արկեալ գերկս ածէ.
Այլ ոմն ի շքեղ ճակատին
Ըզփոշոտեալ քիրսըն իւր
Սըրբէ վըճիտ ալեբաշն.
Այլ ոք տարափ հոտաւէտ
Ծաղկանց սըփռէ ի վերայ,
Ի որ ըզձեռն իւր արգոյս
Ոտոգանէ արտասուօք.
Եւ ի որ կայ քըրթմընջէ,
Չի ոք զիւրև անց ի սպաս։

Սակայն արի արբուհն Հռայ
Յայլ ինչ ի գործ համախուռմբ։
Մինչև գայցեն հօրըն գընդաւանք,
Աստ մին յորդւոց գործէ գուն՝
Զինչ և փայլուն ի վերըսաին
Սըրբել ըզսուրն արիւնոտ.
Անդ ի նախանձ միւսըն մըտեալ՝
Ասէ. Ես ևրբ ձօձեցից
Զնիզակդ՝ յոր այժմ իմըս բաղուկ
Ոչ գըտանի բաւական։
Այլ ոք զասպարըն՝ մանկաբար
Խաղուք փորձէ զանդամովք։
Խընդութեան արտօսր
Յաչսըն ուռուցիկս
Արքայն խաղայ.
Գիտէ զի աղնիւ
Տոհմին սիրէլոյ՝
Ինքն ե հոգի, կեանք։
Ո՛վ ըրքնաղ հանգիստ,
Ո՛վ քաղցր օթևան,
Ուր շուրջ կան ըզքև
Սէր այգպիսի սերտ,
Հաւատ սըրբափայլ։
Բայց ծածկի արև,
Լըռեն սիքք բոլորը,
Եւ ի քուն խաղաղ
Նիրհեցաւ արքայ։...
Հանդչի արքայ, սակայն անուրջք հըղօրին
Զարհուրագին կերպարանօք երևեալ՝
Մահու խուճապս առնեն նըմին յանդիման.
Ահաւասիկ սպարեաքն ոսոխ բըռնաւոր,
Յիւրմէ բաղկէն սուսերահար ի մարտի,
Ոգի ահեղ՝ ոչ ևս ի վնաս ինչ ատակ։
Ահա փայլակն՝ որ զքաջս ողջոյն չըլացոյց.
Սուսերն այն իւր՝ որ ոչ խնայէ և ոչ յոք,
Զարին բընաւ հաւասարէ նոյ վաւթարին։

Ակայպես ոչ զօրհանապազ հընչէ անտաւ
Յահաւոր՝ ահեղագոչ ձայն առիւծուն,
Զի և նա զըզդայուԹիւնան ի հանգիստ տայ.
Նա և ոչ ամայաբնակ քարանձաւաց
ԼըռուԹիւն քաջալերէ զանդուոյ գասակս,
Ոչ տուարած աներկևան կայ յերկիւղէն,
Զի գիտէ՝ ԹԷ ելանէ արիւն ուի խաղմ։
Բայց արքայ զարԹնուս, ղէն, ղէն մըռընչէ.
Ո՞ր ախոյեան կայ, կամ առ նա տայ ձայն։
Տեսանեմ ըզհետս ահագին հըրոյ՝
Որոմ Թըշնամի տեղւ տացեն գունդք.
Զիսրայելեան զէնս համակ հատարակ
ԱնԹըւկատ արեամբ հայիմ Թըխացեալ։
ՇանԹեռանդ փայլակին ահա սըլանայ,
Ֆաթ ի պարտաւիէն ոչ այնչափ երագ
Ելեալ սըրատցն՝ որչափ խորտակէ
ԵրկաԹ ի ձեռին յաղԹողըն հըղօր։
Ի Թուիչ անմատոյց մինչ ի յերկինս հուսկ՝
Արծուի խրոխտապանծ՝ նա զԹևսըն ձըգտէ
Ըզզարմանալին և զքաջահընչող
Եւ զատուածատուրս յամպարըշտաց մահ՝
Որ ի սուտ մեհեանս անօրէն պատկերս
Իւրեանց կառուցին ստեղծագործ աստուածս։

Ալֆիէրի. Սաաաղ։

ՊԱՐՔ ԴՍՏԵՐԱՑ ՅԵՂԻՆ ՂԵԻՆԱՑ Ի ՏԱՃԱՐԻՆ

Ա.

ՊԱՐՆ ՈՂՋՈՑՆ ԵՐԳԻ

Տիեզերք առհասարակ լի են փառօք աստուածօրէութեանն.
Օ՛ն նըմին պագցուք երկիր և կարդացուք ըզնա յաւէժ.
Տէրութիւն նորա կանուխ է քան զծընունդ ժամանակաց.
Երգեսցուք, հարցուք հրեշակ ըզբարիսն իւր:

ՄԻ ՁԱՅՆ ՄԻԱՑՆ

Զուր բընակութիւն խնդատ անիրաւ
Օրհնաբանիչ նըմին ազգի հրամայեացի լեզուակապս.
Կեցցի անուն իւր անկորուստ:
Օր աւուր վիպասանիչ զփառս նորա և զզօրութիւն.
Տիեզերք առհասարակ լի են փառօք աստուածօրէութեանն.
Երգեսցուք, հարցուք հրեշակ ըզբարիսն իւր:

ՊԱՐՆ ՈՂՋՈՑՆ ԿՐԿՆԻ

Տիեզերք առհասարակ լի են փառօք աստուածօրէութեանն.
Երգեսցուք, հարցուք հրեշակ ըզբարիսն իւր:

ՄԻ ՁԱՅՆ ՄԻԱՑՆ

Նա ծագիանց սըրտահաճոյ չնորհէ երփունս,
Պըսակէ զպըսուղս, հասուցանէ,
Եւ բաժանէ նոցա չափով
Ըզշրջունըս տուրընջենի և զզովութիւն գիշերայց.
Պարարեալ նոքօք անդոյ՝ հատուցանէ տոկոսեօք:

ՍՅՈ, ՁԱՅՆ

Տայ հրաման արեգական կենագործել ըզգիւութիւն.
Պարգեւք իւրում ձեռինն է լոյս,
Իսկ սուրբ օրէնքն, օրէնք ամբիծ,
Ճոխագոյնն է ի պարգեան ազգի մարդկան ընձեռեալ:

ՍՅՈ, ՁԱՅՆ

Ո՛վ դու լեառնըդ Սինայի, պահեա՛ յաւէժ ըզսիշատակ

Մեծափառ հրեշականուն աւուրն այնմիկ յաւիտենից,
Յորում ի գլուխ քո բոցեղէն [տուեալ
Թանձրախիտ մըռայլ ամպովք պարզածածկեալ Տէառն Աս-
Յաչս ընկէց մահկանացուս ըզլսուն նըշոյլ փառաց իւրոց.
Ասա մեզ, առ ինչ այն բոց, փայլատակունք,
Գոռնդաձայնդ ծըլնոյ ցոլմունք և բարկաձայթ յօդըս չը-
Եւ չեփորայք և որոտմունք: [ռինդ,
Գայր արդեօք ի տապալել ըզտարերաց հաստատած եւ կարդ.
Ի հինօրեայ հիմանց իւրոց
Մինթէ գըգըդէլ գայր նա զերկիր:

ՍՅՈ, ՁԱՅՆ

Անդ յայնժամ լըճեալ նորա՝ յայտնել մանկանցն Եբրայեցւոց
Ըզըրդոյ պատուիրանաց իւրոց ըզլոյն անապական,
Աւ երանիկ գայր Ժողովուրդն՝
Ըզսիրոյն իւրոյ հրաման տալ, ըզսիրոյ մըշտընջենի:

ՊԱՐՆ ՈՂՋՈՑՆ

Ո՛վ աստուածեղէն օրէնք գեղաշուք,
Ո՛վ արդարութիւն, ո՛վ բարութիւն վեհ. [տար՝
Ո՞րչափ ինչ են իրաւունք, զինչ քաղցրութիւն ծայրատա-
Ընդ նըմին Տէառն Աստուծոյ զօդիլ սիրով և հաւատով:

ՄԻ ՁԱՅՆ ՄԻԱՑՆ

Յանողոքմ լըճոյ՝ ղՀարըս մեր փըրկեաց,
Եւս և հայց անուշահամ ջամբեաց նոցա յանապատին.
Նոյն զօրէնս իւր մեզ չնորհէ, զանձն իւր իսկ տայ գըլխովին [մեզ,
Փոխարէն այսքան բարեաց զինքըն սիրել պատուիրէ:

ՊԱՐՆ

Ո՛վ արդարութիւն, ո՛վ բարութիւն վեհ:

ՆՈՑՆ ՁԱՅՆ

Զանգընդոց առ ոտս իւրեանց եհեղէ զալիս,
Յանջըրդի վիմէ վըտակս ուղևից յարբուսմբն բըղխեցոյց:
Նոյն զօրէնս իւր մեզ չնորհէ, զանձն իւր իսկ տայ գըլխո- [վին մեզ,
Փոխարէն այսքան բարեաց զինքըն սիրել պատուիրէ:

ՊԱՐՆ

Ո՛վ աստուածեղէն օրհնք գեղաշուք, [տար՝
Ո՛րչափ լինչ են երաւունք, զինչ քաղցրութիւն ծայրատա-
Ընդ նըմին Տեառն Աստուծոյ զօդիլ սիրով և հաւատով:

ԱՅԼ, ՁԱՅՆ ՄԻԱՅՆ

Ո՛վ որ սէրդ ճանաչէք բայց յԵրկիւղէ ծառայական,
Անշընորհք, ոչ կարէ զձեզ քաղցրագութ Տէրն ածել զնա-
Եւ լցէ՞ ինչ գըժպըհի սըրտից ձերոց սիրել ըզնա. [րև.
Սէր իւր լցէ՞ ձեզ տաժանիք:
Երկիւղն ծառայատոհմ ի գըժընդակ բըռնաւորէ, [Թեան,
Իսկ որգւոց՝ սէր է բաժին Լուրեանց վճռակ ժառանգու-
Կարօտիք՝ զինոյն Աստուած լեացուսցէ զձեզ բարուքեամբք,
Եւ ոչ կամիք սիրել ըզնա:

ՊԱՐՆ ՈՂՋՈՅՆ

Ո՛վ աստուածեղէն օրհնք գեղաշուք.
Ո՛վ արդարութիւն, ով բարուքիւն վեհ. [տար՝
Ո՛րչափ լինչ են երաւունք, զինչ քաղցրութիւն ծայրատա-
Ընդ նըմին Տեառն Աստուծոյ զօդիլ սիրով եւ հաւատով:

Բ

ՄԻՆ Ի ԴՍՏԵՐԱՑ ՊԱՐՈՒՆ

Ո՛վ ասող ի մէզ նոր ներշողեալ,
Մանուկս այս ըսքանչելի զինչ լինիցի յաւուր միւս:
Դէմ խրախուսէ գոռոզ պերձից,
Ոչ ի հրապոյրըս խաւարի
Վըտանգաւոր նոցին ոլոյ:

ԱՅԼ, ՈՒ

Ա՛յլք զաստուածոյն մինչ Գոթոզեայ
Խուռն ընթանան խընկիել զբադին,
Մանուկ արի կարդայ քարոզ՝
Թէ Տէր ևեթ է յաւիտեան.
Եւ ձայն ածէ, նոր Հեղնաս,
Ա՛ւ այս երկրորդըս Յեղաբեկ:

ՄԻՒՍ ՈՄՆ

Ո՞վ յայտնեսցէ, սիրուն մանուկ, մէզ ըզծընունդ քո թա-
Իցէ՞ որդի միւսմ ուժք մարգարէիցըն սըրբոց: [քուն.

ԱՅԼ, ՈՄՆ

Սիրելին սոյնպէս տեսաւ Սամուէլ
Աձեցեալ ի հովանիս խորանին.
Նա եղև Եըրայեցւոցն յոյս և պատգամ,
Ո՛ տայր քեզ՝ նըմին գունակ՝ մընխիթարել զիսրայէլ:

ԱՅԼ, ՈՒ ԵՐԳԷ

Ո՛վ բիւր անգամ երանի՛
Մանկան զոր Տէրըն սիրէ,
Որ լըսէ զձայն նորին կանուխ,
Ոամ և ինքն հաճի Աստուած դաստիարակ մընանել:
Յաչխարհէ սընեալ հեռի, յերկինից պարգևան համօրէն
Ի պաճուճեալ ի ծնընդենէ.
Եւ ժանտագործըն չարին չուպ
Չանմեղութիւն իւր չըրջէ ոչ:

ՊԱՐՆ ՈՂՋՈՅՆ

Երանի՛, մեծ երանի՛ մանկութեան՝
Զոր Տէր ինքն ուսուցանէ 'նդ Թևոցն իւրոց հովանեաւ:

ՆՈՑՆ ՁԱՅՆ, ՄԻԱՅՆ

Նոյն է հովիտ մի զանխուլ
Աւ գեաղեբբ ջինջ ուղխից
Աներևան է հիւսիսոյ
Փըղթել գիրգ չուչան ծաղիկ՝ սիրասընունդըն բնութեան.
Յաչխարհէ սընեալ հեռի, յերկինից պարգևան համօրէն
Ի պաճուճեալ ի ծնընդենէ.
Եւ ժանտագործըն չարին չուպ
Չանմեղութիւն իւր չըրջէ ոչ:

ՊԱՐՆ ՈՂՋՈՅՆ

Երանի՛, բիւրիցըս բիւր երանի
Մանկան զոր Տէրն ուսուցանէ հըլու իւրոյն օրինաց:

ՄԻ ՁԱՅՆ ԵՒԵԹ

Ո՛վ Աստուած իմ, զօրութիւն գեռաբուսիկ
Զի յընթացըս դողդոջուն յայնքան վըտանգս ընթանայ.
Զի հոգի որ զքեզ խընդրէ՝ անըընծութեան տենչացեալ՝
Գըտանէ խուչըս խորհըրդոյն,
Եւ թըշնամիք տան պատեըազմ:
Յո՛ սուրբըքըն քո թաքչեցին.
Ծածկեն զերկիր մեղաւորք:

ԱՅԼ, ՁԱՅՆ

Ո՛վ դաւթեան մեծ արքունիք և սիրելին իւր քաղաք,
Աինուանի լեառն յորում Տէր բնակեաց յոլով ժամանակս,
Ո՞րպէս յանձնըդ ձըգեցեր ըզբարկութիւնն երկնաւոր:
Սիոնի դու, քաղցըր Սիոնի, զի՞նչ ասիցես՝ հայեցեալ
Յեկամուտ կենն ամպարիշտ
Բազմեալ, եղե՛ւկ, ի գահ քոյոց արքայից:

ՊԱՐՆ ՈՂՋՈՅՆ

Սիոնի դու, քաղցըր Սիոնի, զի՞նչ ասիցես՝ հայեցեալ
Յեկամուտ կենն ամպարիշտ
Բազմեալ, եղե՛ւկ, ի գահ քոյոց արքայից:

ՆՈՅՆ ՁԱՅՆ ԴԱՐՁԱԼ

Գեղապարոյր երգոյ վոխան՝
Յոր Դաւիթ նուագէր առ քեզ ըզըբդեանուէր հնացմունան,
Եւ օրհնէր զնւր զԱրարիչն, ըզՏէր և զհայր իւր գըթած,
Սիոնի դու, քաղցըր Սիոնի, զի՞նչ ասիցես հայեցեալ՝
Զի եկամուտ ամպարիշտին գովի ասուածդ,
Եւ անուանն՝ որում արքայդ երկիր պագին՝ հայհոյի:

ՄԻ ՁԱՅՆ ԵՒԵԹ

Մինչև ցե՞րբ տեսցուք, ով Տէր, մինչև ցե՞րբ,
Զամպարիշտս ամբարձեալ քե՛զ ընդդիմակ.
Տե՛ս զի գան մինչ ի տաճար քո խրոխտալ.
Խօսս ունին զերկըրպագուսդ՝ ըզքո գրոհ:
Մինչև ցե՞րբ տեսցուք, ով Տէր, մինչև ցե՞րբ,
Զամպարիշտս ամբարձեալ քե՛զ ընդդիմակ:

ԱՅԼ, ՁԱՅՆ

Զի՞նչ օգուտ ձեզ, բարբանջեն, ի վայրենի լուսնթենիդ.
Յայսչափ կենացս անուշից
Ի պիտոյիցն հի՛մ փախչիք.
Աստուածըդ ձեր չառնէ ինչ ձեզ:

ԱՅԼ, ՁԱՅՆ

Զուարճասցուք, յերդ պարեսցուք, ասէ այն գունդ ամ-
Ի ծաղկանց՝ ի հոյլ ծաղկին, ի հաճոյից ի հաճոյս [պարիչս,
Տարցուք ըզմեր ցանկութիւնս:
Ըզգայաղերկ է որ յուսայն ի հանդերձեալ.
Թիւս աւուրց ամաց մերոց անցաւորաց՝ անընատոյդ.
Ձեռեսցուք յաւուր յայսմիկ՝ կենդանութեանս ի վայելս.
Իցէ՞մք վաղիւ, զայն ո՞ գիտէ:

ՊԱՐՆ ՈՂՋՈՅՆ

Ո՛վ Աստուած իմ, կոծեացին, մըրընչեացեն առ ղափալ,
Եղկելիքն որ զքաղաքին քո սըրբոյ
Ոչ տեսցեն ըզմըշտալոյս ճառագայթ:
Մեզ է անկ յերդըս պարիչ, մեզ՝ որոց դուն ցուցանես
Ըզձաձանչըդ քո զանմահ,
Մեզ է անկ երգաբանել զքո մեծութիւնդ և զպարգեւս:

ՄԻ ՁԱՅՆ ԵՒԵԹ

Յամենայն սին բերկրութեանց՝ յոր սիրտք իւրեանց ըզմոյ-
Հուսկ յետոյ՝ զի՞նչ մընասցէ: Որ ինչ մընայն յանըընդոյ՝ [լին՝
Որոյ պատրանք է ըստ գոյեին
Ի զարթնուլն. ոմ զարթուսն ահաւոր.
Մինչդեռ տընանկն՝ և քում սեզան՝
Ձաշակեսցէ զնաղաղութեանըդ քո զանձառ քաղցրութիւն,
Աբբցեն նոքա և սոսկալի և յանըսպառ բաժակէն՝
Յորմէ դուդ մատրուակես՝ յաւուր ահեղ քումդ յաստանդ՝
Ողջոյն աղքին մեղաւորի:

ՊԱՐՆ

Ո՛վ զարթուսն ահաւոր.
Ո՛վ երազ ըզնդելի.
Ո՛վ պատիրք բօթաւելիք:

Գ

ՍԱԼՈՎՄԻԹ

Ո՛վ քանի՛ երկիւղ, քորք իմ. քանի՛ շըշուկ անհընարին։
Ամենակալ Տէր, այս լեռն երախայրիք
Խոունկք և կընդրուկք և պատարագք՝
Զոր մեզ այսօր կայր ի քո նուիրել սեղանդ։

ՄԻ Ի ԴՍՏԵՐՑ ՊԱՐՈՒՆ

Զինչ յերկիւղս այդս մեր տեսիլ։
Ո՞ կարծէը բնաւ թէ չողայցեն
Սուսերք սատակիչք, տէգք արիւնահեղք
Ի տանս յայսմիկ խաղաղութեան։

ԱՅԼ ՈՔ

Զի՛ է ղի անփոյթ ղԱստուածոյ իւրմէ
Լուռ յայս ծանրը վիշտ կայ Եիրուսաղէմ։
Զի՛ է, քո՛րք իմ, ղի մեզ ի թիկունս
Արիւն դէթ Աբէննեը ոչ բանայ ղբերան իւր։

ՍԱԼՈՎՄԻԹ

Աւաղ. յարքունիս՝ ուր չեն այլ օրէնք
Քան զուժգնութիւն և զբըռնութիւն,
Յորում պատիւք, պաշտամանց բարձք
Են արիւնուր անարգ և կոյր ոնկընդրութեանց,
Ո՞վ կամիցի, քոյր, ձայն բառնալ
Վասն աւաղուկ անմեղութեան։

ԱՅԼ ՈՔ

Ի վըտանգի ատա և յեաին աղմըկի
Ո՞ւմ պատրաստի արքայական սուրը պըսակ։

ՍԱԼՈՎՄԻԹ

Տէր հաձեցաւ բարբառել.
Իսկ ղոր յայտնեաց մարգարէին նա իւրում,
Ո՞ կարասցէ Թարգմանել մեզ.
Զինուորիցի՞ մեզ ի նըպաստ,
Զինուորիցի՞ մեզ ի տաճնապ։

ՊԱՐՆ ՈՂՋՈՑՆ

Ո՛վ աւետիք, ո՜ պատառնաշիք,
Ո՛վ մըթային գաղտնի խորհուրդ.
Քանի՛ չարիք, քանի՛ բարիք
Մի՛ սա միջէ պատմեալ կանուխ.
Զնա՛րդ ընդ այսչափ ցասումն
Յօրինեացն սէր այնչափ։

ՄԻ ՋՈՑՆ ՄԻՈՑՆ

Յայսմհետէ բարձցի Սիոնէ. անագորոյն քոց հըրոյ
Կերիցէ ղզարդ իւր զամենայն։

ԱՅԼ ՋՈՑՆ

Տէր հովանի է Սիոնէի,
Հիմունք նորա են բան նորա մըշտընջեան։

ԱՌԱՋԻՆ ՋՈՑՆՆ

Զամենայն փառըս նորա յաչացս անհետ նըշմարեմ։

ԵՐԿՐՈՐԴՆ

Յամենայն կողմանց ըզըլոյս նորա չողեալ նըշմարեմ։

ԱՌԱՋԻՆՆ

Ի խորխորատ անդընդային սուզաւ Սիոնէ։

ԵՐԿՐՈՐԴՆ

Սիոնէի բարձր է գլուխ իւր յերկինս։

ԱՌԱՋԻՆՆ

Ո՛վ տըխուր նըշաստութիւն։

ԵՐԿՐՈՐԴՆ

Ո՛վ անմահ փառք պարծանաց։

ԱՌԱՋԻՆՆ

Ո՛վ ցաւոց գերաշխարան։

ԵՐԿՐՈՐԴՆ

Ո՛վ յաղթական նուագաց երգք։

ԵՐԲՈՐԴ ՈՄՆ

Լըռեացուք յամբոխմանէս, յաւուր միում Աստուած մեր
Զայս մերկասցի գաղտնի խորհուրդ։

ԵՐԵՒԻՆ Ի ՄԻԱՍԻՆ

Պատկառեացուք ի ցասմանէն,
Ակն կալցուք սիրոյ իւրում։

ՅԱՅ ՈՒՐ

Ըզսիրատարփ քեզ սըրտին,
Աստուած իմ, ո՞ զնաղաղութիւն վըրդովէ։
Նա զբարձրեալն յամենայնի խընդրէ զՀայոյդ,
Եւ ոչ ուրեք խընդրէ զանձն իւր։
Մխեթ յերկիրի, նա և յերկինս,
Դուցէ՛ այլ երանութիւն քան զանխըռով անդորր հեշտ՝
Սըրտի սիրով քո զմայլէլոյ։

ՌԱՍԻՆ - Գոռոզէ։

ԵՐԳ ԱՂՔԱՏԻ

Ո՛հ, աղքատիկ եմ ես այր
Ամենևին ամայի.
Ալ իմ սըրտիս մխիթար
Անգամ մի գէթ ըղձայի։
Ի ծընողացս անդ ի տան
Էի մանուկ հեշտածին,
Ալ արդ նոքա թաղեալ կան,
Եւ ինձ գաւնիք են բաժին։
Ճոխին պարտէզք ծաղկին հոյլ,
Եւ ղհասկ գիտեմ ոսկեթուռ.
Ալ իմ շուխղս է ամուլ,
Որ վիշտս ևեթ տայ սըքնուր։
Սիրեմ ցաւովք լըռեչայն
Բերկրելոց կալ յերախան,

Որոց սըրտիս ամենայն՝
Մաղթեմ աւուրս բարուքեան։
Սակայն, ո՛վ Տէր, ոչ թափուր
Ի ընաւ թողեր զիս հեշտից,
Ֆաղցր ըսփովանս ընդհանուր
Յաչխարհ սըփռեալ քո յերկնից։
Ահա յամէն գիւղօրէք
Ամբառնայ սուրբ քոյին տուն,
Եւ երգեհոն սաղմոսերգք՝
Համայն զսկանջըս լընուն։
Ո՞չ այդ արփի և լուսին
Եւ ինձ ծագին գըթասէր,
Եւ ի զանգակ գիշերին
Եւ ես խօսիմ ընդ քեզ, Տէր։
Բացցին երբեմնի բարեաց
Դուրք բարձր ի խինդ տաճարիդ,
Եւ ես ի զգեստ հարսանեաց
Առաքմեցայց սեղանիդ։

ՈՒՀԱՆՏ

ԿԻՆ ՆԱՒԱՂԱՐԻՆ

« Ջինչ այդ դըդչիւն յանապանիս ի լըճիս.
Դըստարիկ սիրուն, տես զինչ է այդ »։
« Բադք են դրացւոյն անկեալ ի լոյղ ընդ ալիս.
Նընջեա մայրիկ, նընջեա հանդարտ »։
« Ջինչ այդ չըշուկ ի ջուրս յախուռն և ուժգին.
Ո՛հ, զանգիտեմ ես, ո՛վ դըստարիկ »։
« Մըշակ վարէ զհաւասարիմ իւր ըզձին.
Նընջեա, ո՛վ մայր, նընջեա քաղցրիկ »։
« Մըրըրկածուխ հընչէ ահեղ չառաչիւն.
Լո՛ւր, դըստարիկ, լո՛ւր ըզվայս և կոծ »։
« Երգ ձըկնորսի է և թիակացըն ճողփիւն.
Նընջեա, մայրիկ, զերծ ի հոգոց »։

« Ո՛Հ աղէտք, ո՛հ վըտանգք, բայց բայց լինճ ըզդուըս
Չի բեկանի սիրտ ի ծոցիս »։
Եւ սըրտահար թաղծեալ թըռեաւ եղ ի դուրս
Ճիչ բարձեալ մայրըն ցաւալիս։
Եւ առ խաղն շամբուտ ափանցն հանդարտիկ՝
Դի անկենդան տարածեալ կայր
Ի սեաւ խիճին՝ գունաթափեալ և ցըրտիկ։
« Ո՛Հ, Տէր գըթած, գա իմ է այր...
Ախ՛, իմ գըսարիկ, նընջել կամիմ այժմիկ արդ,
Նընջել այո՛ զգիչերն ի բուն.
Կամիմ նընջել քաղցր և յերկար և հանգարտ,
Զանարթնեակնըն նընջել քուն»։

Ռ. Վիճ

ԵՌ ԼՈՒՍԻՆ

Սըփռեալ այսրէն ի թուփ և ձոր
Ըզքո խաղաղ լոյս միգազգած,
Ազդեցութեամբ քոյով անդոյր
Խաղաղանայ սիրտ իմ յանկարծ։
Ցիր ըզմարգաւս երեսաքդ յածին
Ամպարկեալով քաղցրահայեաց.
Ջերդ խանդակաթ աչք մըտերմին
Ջըկտեալ դէտակն յիմ բախտ կենաց։
Տըխուր և զուարթ ժամուցն համայն
Ազդէ յոգիս մէն մի ձայնիկ.
Ընդ խինդ և ցաւ վարեալ գընամ
Յառանձնութեանըն միայնիկ։
Ընթա՛, ընթա՛, առուակ սիրուն.
Բերկրանք առ քս այլ ոչ գարձցին.
Խաղք և համբոյրք անցին հանգոյն,
Հանգոյն երգուհեաըն ուխտ սիրոյին։
Ամլ ըստացայ ես մի նըւագ
Ըզցանկալին զայն պատուական,

Այր յիս անեղծ կայ յիշատակ,
Ի պատուհաս տանջողական։
Կարիաքդ ի սահ յեմակ հովտին
Ոչ յընթացեցն առցեն դադար.
Ցերգս իմ մըրմունջքըդ խառնեացին,
Դաշնակելով բարեյարմար.
Մինչ ընդ գիչերըսըն ձըմերաց
Ուռնուս ըստ հունդ յորդավըտակ,
Կամ ի գարնան պայծառազգեաց
Ընձիւղես ծիլ նորագիտակ։
Ո՛Հ, երանի՛ ում վըճարին
Յատուկ կենացս՝ անքէն և հաշտ.
Եւ կենակից ընդ մըտերմին
Ջըսարձացեալ բարեացն ի բաստ,
Որ անծանօթք մահկանացուաց
Եւ արհամարհք թըւին մարդկան.
Ընդ խորշ սրտին բաղմամանուած
Գընայ ի մութ գիչերական։

ՀՆԹԷ

Ի ԿՈՏՈՐԱՆ ՄԱՆԿԱՆՑՆ ՌԵԹԼԵՀԵՄԻ

Ըզվըկայիցն հաւաքեցէք ըզծաղիկ,
Զոյս ընդ բանալ զաչս յաբփնին,
Որպէս ըզվարդ նորափըթիթ խնամ մըրրիկ,
Բարձ հալածիչըն Փըրկչին։
Դուք նախընծայ սիրոյ Փըրկչին ողջակէզք,
Մատաղերամ զոհելոց,
Ա՛ս սեղանովըն պըսակեալք, մանկունք հեզք,
Ախմաւենեօք պարիք հոծ։...
Մինչ բըռնաւորն ըզչարագոյժըն լըւաւ,
Թէ արքայից արքայ գայ՝
Հնազանդ առնել ըզժողովուրդն ընդ իւրեաւ
Եւ տալ Դաւթի գնւըրն գահ,

Ծանրացաւսուքն՝ առ գուժաբերըն գոչէր.
« Յաջորդ հասեալ ղես վանէ.
Աւրի գահիճ, յափըշտակեա ըզսուսերը,
Ներկեա զորբանս յարենէ »։...
Երթեալ գահիճըն մերկացեալ ըզդաշոյն,
Եւ խողխողէ յախերկան՝
Ըզդեռաբոյս մատաղ մարմին մանկըտւոյն.
Հոգիքն ի վեր նորք՝ դառնան։

Ա. Բ. ԿՂԵՄԷՑ

ՁԱՆԳԱԿ

Ողջոյ ևմ կոչնակ.
Մեռկոց ողբակ.
Կայծակաանց խորտակ։

Որմապատեալ պինդ ի գետնի
Կաւաթուրծ ձայնըն խոր դընի.
Երևեսցի այսօր զանգակ։
Հապա, ընկերք, ժիր ի վաստակ։
Ձերմ ի ձակատուէ
Քրտըն կաթեսցէ.
Գործքըն գովեն ըզգործօն,
Այլ երկինք տան զօրհնիւց ձօն։
Ա՛ւ այսքան մեր խնամով ձեռնարկ՝
Խնամով և բան կարգել է հարկ.
Թէ խառնեսցի յայն ճառ բարի
Զուարթուճեամբ գործն յառաջ վարի։
Օ՛ն արդ տեսցուք ուշիւ ուշոյ՝
Զինչ ծագեսցէ ի դոյզն ուժոյ։
Գրեսցի խոտան և այր վաթսար,
Որ ոչ խորհի զգործոյն կատար։
Պարտ և պատշաճ իսկ է մարդոյ,
Որում տըւան ձիրք հանճարոյ,

Ի խորս սըրտին քաջիկ քընել
Զոր ըստեղծու ձեռաքն ընտել։
Աղէ, առ վայտ ըզբուն շոշէ,
Այլ տես զի քաջ ցամաք լիցի.
Որպէս զի բոյն ընդոստ յահուր՝
Մըտցէ՝նդ երակսըն զարամուր։
Եռան եռք պըղընձին.
Տուք զանադն ընդ նըմին,
Զի զանգակին կարծըր խառնուրդ
Յօրինուսըն հոսեսցի ուրդ։
Զոր ի խորոչ փոսակիս արդ
Ի ձեռն հըրոյ ճարտարէ մարդ,
Ի բարձրավայր զանգակատան,
Արձանասցի վկայ մեծաբան.
Կացցէ ճնասցէ և յապագայ
Յուսկըն մարդկան արկանել ձայն.
Գոլ ողբակից սըգաւորաց
Եւ երգակից ընդ անմեղաց։
Երկրածընայըս դէպք յոլով՝
Զոր բաղդն ածցէ գիւրահոլով,
Բաղխեալ ընդ շուրթըն մեռաղեայ
Հընչեսցէ՛ն քաջ ի բացեայ։
Տեսանի արդ ձերմակ փըրփուր.
Ոսրեմն հալին քըծուարքն ի հուր.
Օ՛ն, խառնեցէք յայն զալքալի,
Զի և՛ս երագ երագ հալի։
Ի զանգուածոյն օ՛ն անդր ի բաց
Բարձցի փըրփուրըն թանձրամած.
Զի ըզտադոյն մեռաղն այն
Յըստակ պայծառ տացէ ձայն։...
Տեսէք, զիարդ փողք Թըխանան.
Մխեսցուք ի ներքս ըզդաւազան.
Եթէ թացեալ և փայլեսցէ,
Զուրմանըն ժամ հասեալ լցէ։
Հապա ընկերք ժիր ի վաստակ,
Փորձել ըզձայնըզդ զայդ խառնակ.

Թէ զուգեսցի՛ կարծր ընդ կակղին,
Տալ մեզ նըշան Թէ յայլոցին:
Զի ուր հըզօր ընդ վտիտին
Եւ խառնի մեղմն ընդ ուժգնին,
Անտի ծնանի ձայն նեղդաչնակ:...
Ժամ է սկիզբն արդ տալոյ հոսման.
Ահա նըշանք և պատառման:
Այլ չև հոսեալ, ծն, ջերմն ուխտիւք,
Եկայք՝ աղօթիս մատուսցուք:
Վերացուցեք ըղխնկին ի բաց.
Պահեա՛ նվըտանգ զտունս այս, Աստուած:
Զիա՛րդ չըշեալ խոտորն ընդ փոս
Զեռայ հրաշէկ և ալէհոս:
Հուր բարեբար է զօրութեամբ՝
Թէ մարդ վարէ արկեալ ըզբռամբ,
Եւ զոր չինէ և զոր ստեղծուն,
Է՛ երկնաձիր ուժով սորուն:
Այլ ձերդ երկնից՝ ահեղ է յոյժ,
Թէ կոտորեալ զկապանն անժոյժ
Աղատասուն բնութեան զաւակ,
Յուկամ վաղէ գնայ համարձակ:
Եւ, վա՛հ, Թէ զերծ և անարգել
Թողեալ լիցի աճել վարգել,
Կոհակակոյս խանձիւք բոցոյ
Ընդ արահետ բազմամարդոյ.
Զի ատելի է տարերաց
Ճարտարութիւն մարդոյս ձեռաց:...
Կաղմակերպեալ հողոյն ի խաւ
Յաչողապէս ձևըն լըցաւ:
Գայցե՛ արդեօք ի լոյս երագ,
Պահել զարուեստն և ըզվաստակ.
Թէ անյաջո՛ղ ձուլումն լցէ,
Եւ կաղապարըն պայթիցէ.
Ա՛հ, գուցե մեր ի յուսով կալ,
Մերձենայ վտանգ դառնակալ:...
Փղուղիք լինի արդ զայդ դարձեալ,

Զի քաջ լըցաւ իւրըն վաստակ.
Զըւարճասցին աչք և սիրտ արդ
Ի տես գործոյս դեղեցկաւարտ:
Կոփկոփեսցէ ուռն անգադար
Մինչև պայթեալ ձուլըն պատուար,
Փըչրեսցի ձևն անպիտան,
Ուելցէ զանգակն յերևան:
Ըզգոյշ ձեռամբ՝ կարէ ձարտար
Փըչրել ի դէպ ժամու զկաղապար.
Այլ վայ, Թէ չև պաղեալ համակ՝
Պղինձըն զերծցի բոցակտակ:
Շանթիւք ձայթմամբ խօշականաւ
Պայթուցանէ զտուն շուրջ զիւրաւ.
Իբր ի վըհիցըն սանդարաց
Շըրջացանեալ հուր ուաւերած:...
Աստուածային հըրճուա՛նք անձաւ.
Տե՛ս իբր հանգոյն աստեղ պայծառ
Ի պատենէն ոսոչի փայլուն,
Մետաղըն ջինջ և լըսըրծուն:
Ի կառարէն ցըշըրջանակ
Արեգական ցոլայ դունակ.
Եւ ըղքաջ հնարըս ձարտարին
Նուրբ գինանշանքն այն բարբառին:
Եկայք մըտի՛ք արդ, ո՛վ ընկերք,
Շուրջ բոլորեալ ակուամբ առէք,
Ի զանգակիս մըկըրտութիւն.
Կոչեսցի նա Զայնակրնքեան.
Միահաւանս և միահարթ
Զօդել խըմբել զչէնըն զըւարթ:
Յայսմ հետէ այս պաշտօն նորին,
Յոր սակս եստեղծ ձեռք ձարտարին.
Զերկրաքաղեցաղ Թողեալ կայան՝
Յերկնից կապոյտն հասցէ խորան,
Աստեղատանց գոլ դրացի,
Ուր խառն չանթից չարժեսցի.
Տացե բարբառ ի բարձանց,

Հուվիցն հանգոյն լուսապանծ,
Որք զԱրարիչն օրհնեն ի պար
Եւ զանն ածեն պսակահամբար:
Յանկ առ վըսեմն և յարակայ
Բացցի բերանըն մեռաղեայ.
Եւ զխախըստեայն ժամանակ
Կալցէ առ մէն ժամ երագ:
Լիցի Թարգման և բաղդին ժիր.
Ասլ և անգուեթ ուանկարեկիր՝
Տատանաշարժ լցէ ընկեր
Փոխոխական կենաց Թատեր:
Եւ ուսուսցէ Թէ որպէս ձայն
Որ ի նմանէն՝ ցըրուի յոնայն,
Ասյսպէս ինայուն ինչ չէք բնաւին,
Ուամեն երկրպագքըս յապաւին:
Արդ զօրութեամբ ձիգ պարանոց
Հանէք ի գըոյ զղանդակն ի բաց.
Ի գահ ձայնիլ ամբարձցի վեր,
Ողորտանալ յօդս և յայեր:
Հա՛ քարշէցէ՛ք, քարշէցէ՛ք ևս.
Ահա կախեալ Ճոճայ Թեթևս:
ԽաղաղըՆՆ նման լցէ ձայն,
Եւ ցընծասցէ քաղաքս համայն:

ՇԻԼԼԵՐ

ՆԿԱՐԱԳՐԱԿԱՆՔ

ՆԿԱՐԱԳԻՐ ԴՐԱԽՏԻՆ

Ասյսպէս ահա յառաջ գործեալ՝ յադինայլին մերձի սահ-
[մանս:
Փափկութեան դրախտն հեշտավայր՝ յոր մեռ հասեալ էր
[նա յայնժամ՝
Կանաչ ցանկովըն պըսակէր զերդ պատնիշաւ ինչ դաշտա-
[կան
Ըզդագաթըն սպրհարթ երկնակատար առանձնոցին:
Թանձրախիտ կողք ամայեացս ի ԹաւաԹուփ խոզանացեալ
Վայրենեալ շուայլեալ ըստ կամ՝ յարդարէին զայն անմիա-
[տոյց:
Ամէնն ի գլուխ նորա յանհաս բարձունս, անտառատուն,
Բարձրաբուն մայրք և շոճք, արմաւենիք և եղևինք.
Խուռնախիտ հոծեալ կարգօքն հովանի կուռ ի հովանի,
Կաղմեն Թաւր ինչ մայրեաց հրաշատեսիկ, վեհինամեմ:
Ասլ քան զդիտակս իւրեանց ի վեր կանգներ դրախտին դա-
[լար որմած՝
Որ պարզէր նախահօր մերում տեսիլ ծայրածաւալ
Շըրջապտիւ ի պարագայ կողմանս իւրում իշխանութեան:
Բարձրագոյն քան զորմածն որ ընդ իւրև պարսպածէր՝
Երևէր ընտիր ընտիր դեղեցկատուղ տընկոց պըսակ,
Ծաղկունքն և միրգք ոսկեշող յօրինեալն երինից կիսուած:
Արեգակըն սըրտակաթ զայն համբուրէր ճառագայթիւք

Քան թէ զամէն երեկորոյ զգեղապարոյր յերկինից կաթոր,
Կամ զաղեղնըն խոնաւուտ մինչ առագէ Աստուած զերկիր:
Աչապեսկ էր սկրաչարժ տեսիլ գեղոյ զըւարթ վայրին:
Ըստ մեռել՝ ի սուրբ օդոյ էր անցանել ի սըրբագոյն՝
Սըրտահեչտ և գալնային ուրախութեամբք հոգեպարար,
Զօրաւոր մերժել ըզնաւթախիծ, բայց ոչ զանյուսութեան:
Հեշտաշունչ սիքք թօթափեալ ըզխընկաբոյր ըզթևս իւ-
[րեանց՝
Հոտ սըփռէին անոյշ ի բնէ, պէսպէս վայրացն եղեալ գուշ-
Յորոց չորթեալ ածէին զաւարսըն զոյն ըզխընկաւէտ: [չակ
Որպէս նաւաղք առխըթեալ ըստ սարսանդըն Բարբոյս
Եւ անցեալ ըզՊրասոնիւ, հողմք հիւսիսի մինչ անդր ի ծով
Ըզմաբայ բերեն բուրմունս ի խընկաբեր ափանց անտի՝
Երջանկին Արաբայ, և ընդ յամէնըն հեշտացեալք
Մըտադիւր ծանրանաւէն, և հինաւուրցըն Ովկիան
Զուարճացեալ ի հոտն անոյշ ցըմեծ փարասիսս ծիծաղի.
Նոյն և այն չոգիք քաղցունք հարկանէին ի Թըշնամին,
Որ գայր Թուռնէզ զայնոսիկ, Թէպէտ յաւէտ յայնս հեշտա-
[նայր
Քան Աղմոդ ի ծուխս ձըկանն՝ որ հալածեալ ըզտարփաւորն
Ի Տովբիթեան որդւոյն հարսնէ, զբնիւս շտապեալըն փախ
[ի փախ
Ի Մարաց մինչ Եգիպտոս՝ ուր և արկաւ ի խիստ կապանս:
Մըտահոգ և յամրաշարժ ընդ մացառուտս և սեպացեալ
Կողըս բըլոյն էլ Սառան, այլ չէգիտ այլ ևս արահետս:
Ոլորք փըշոց յանկապատ և մորենեաց չըւայլուԹիւնք
Ի մարդոյ և յանասնոյ զանցըս խընուն ձանապարհին:
Մի ևԹԹ էր գուռն անդէն՝ դէմ յարևելս ի հանդիպոյն,
Զոր տեսեալ վերապին, ըզբուն մըտիւքըն քամահեալ,
Եւ ի մի վազ ԹևԹև անկուշելով ինն և ընդոստ
Ըզցանկով բըլոյն և զբարձր որմունկ անկաւ ի ներքս յոտին:
Որպէս գայլ հուղկահարուս սովալըլուկ զհետ նոր որսոյ՝
Զմակաղատեղս հովուաց յանքոյթ բակս ընդ երեկս ի գաշտ
[գիտեալ
Դիւրաւ ոստնու զվանդակօք ի փարախ անդըր միջամուխ.
Կամ զերդ գող հրոսեալ ի գանձ ձոխ մեծատան յառ և յա-
[պուռ,

Այր գուբք ըստուար՝ հաստ յամրափակ նիգ չերկընչին ի
[յարձակմանց,
Ընդ պատուհան կամ ընդ երդ մագլէ սողոյ գամըս գտա-
[նել,
Նոյնպահանի մեծն յելուզակ յաստուածեղէնն հրոսէ գաւԹԹ,
Նոյն և ըզկնի գրոհ ետուն յեկեղեցի իւր զեղս վարձկանք:
Նա սլացեալ ի կենաց ծառն՝ ի բարձրաբուն ի տեղոջ
[անդ,
Նըստաւ յայն՝ իբր հողմաղ, ոչ ձըշմարտին հասեալ կենաց,
Այլ կենդանեաց նիւԹէ մահ, չածէ զմըտաւ զկենսատուին
[յԺ՝
Եւ զի էր ի բարւոք պէտ՝ անմահուԹեան առհաւատչեայ.
Այլ գործէ առ զայն ևԹԹ ի հեռաբաղ իւր տեսուԹիւն:
Ոչ ոք անշուշտ, Թող զԱստուած, գիտէ զբուն յարդներկայ
[բարբոյն.
Նա և պէտք լաւագունից վարին յումպէտ կամ զեղծանին:
Ի ներքոյ իւր տեսանէ նոր հիացմամբ յանձուկ վայրկ
Զամենայն դանձս բնուԹեան՝ ի հեշտ մարդոյն ըզգայու-
[Թեանց,
Նա մանաւանդ զերկինս յերկրի. վասըն զի գրախտն երա-
[նաւէտ
Աստուծոյն էր ձեռաստունկ պարտէզ յեդեմ ընդ արևելս:
Եւ եդեմ ընդարձակէր ընդ արեգ կոյս՝ ի յԱբրանայ
Յաշտարական ալբունաշէնս Յունաց մեծին Սելևկեայ,
Կամ մինչև ցանդր ուր որդիքն եդեմայ նախ բընակեցին
Յերկարեալ յառաջագոյն ըզժամանակն ի Թէլասսար:
Էնն յանուշակ աստ վայրկ զչբընաղ պարտէզ իւր նրկարեալ՝
Յարգաւանդ երկրէն բուսոյց զազգ ազգ ընտիր ընտիր տըն-
Ըզտոհմիկս աղնըւագոյնս ի տես, ի հոտ և ի ճաշակ: [կոց,
Ի նոցին կայր ի միջի ծառըն կենաց ամբարձաձիգ՝
Գեղեցիկ խայծեալ պըտղովն անմահուԹեան ոսկեբողբոջ:
Հոտ ի կեանըս մահըն մեր՝ գիտուԹեան ծառն ածէր ի բոյս,
Բարեգոյն հանճար՝ մեծագնի գընեալ չարին ծանօԹուԹեամբ:
Ի հարաւ կոյս ընդ եդեմ անցանէր գետ լայնածաւալ
Անխոտոր ընԹացիւք, բայց ընդ լերամըն անառատախիտ՝
Երկրասոյզ կորընչէր. արկեալ էր զոյն լեառն Աստուածոյ

Իբրև Թուամբ ինչ ամբարտակ ի պարսիղին շտապ յորձանիցն։
Ուխքն ընդ երակս յոքնավըտառ երկրին ախորժ ծարաւուս
[Թեամբ
Ի վեր ծըծեալք՝ բըղխեին ակնավըճիտ ցըրտին աղբիւր՝
Ըզպարտէզն առոգանել առուս առուս սըփռեալ վըտակս,
Ոյց անակ խուամբ առեալ և խուռնընթաց անկեալ ի վայր
Ընդ խոխոմն ինչ առասպար՝ հանգիպէին անդէն գետոյն
Որ եղեալ ընթանայր ի մըթասոյզ ալից իւրոց։
Այնդ յայնժամ ի չորս առաջըս բաժանեալ ի մեծամեծս,
Յայլ և այլ կոյս արշաւեալ՝ փորէ ի փոր Թափառէին
Եւ 'նդ տէրութիւնս անուանիս, զորոց ընդ վայր է աստ
[Ճառել։
Աասացուք մանաւանդ, Թէ արուեստին ինչ իցէ հնար.
Ի'բր յաղբերս շափիղեայ ոլորտապտոյտ գընան վըտակք
Ընդ առագ ոսկեհատիկ և 'նդ մարգարիտս արևելեան.
Ի'բր ի չըրջան մանուածապատ ընդ գետնատող հովանեօք
Ըզծորանսըն ծաւալէին յայց ուր խընդիր մեն մի տընկոյ,
Եւ ի սնունդ երփներանդ դրախտավայել դուսից ծաղկանց,
Զորս ոչ նուրբ ինչ յօրինեաց արուեստ ի կարգ, ի փունջ
[չըքնաղ,
Ամլ առատն էհեղ բնութիւն ընդ բլուր, ընդ մարդ և ընդ
[հովիտ,
Ուր արև վաղորդայնի ջեռուցանէ զդաշտավայրս նախ,
Ուր սաղարթք թանձրախիտք ածեն մայրեաց մուխ մէջ
Ամյասխսի էր տեղին, ասպընջական երանելի, [օրեայ։
Հովասուն, զարմանազան ի կերպակերպ դիմաց տեսիլ։
Անտառակք՝ որոց ճոխ փայտք ցօղեն ոեւին և հոյզ անոյշ,
Դարաստանք՝ որոց պըտուղք ոսկեկերպ և ոսկեփայլք
Ամ ի կախ ձօձեալ ձեմին, սերտափափագք, քաղցրաճաշակք,
Երեկոյնեայ ստոյգ առասպելք, որ Թէ լցեն՝ ասեն միայն։
Ի մայրենի անդ ցան և ցիր կան դիւրք և մարգք անօսրա-
Եւ հօտք և անդեայք ձարակաւորք յարօտ գալար, [գեղք,
Կամ բըլրակք ամբառնան արմաւենեօք լի սընկախիտ։
Ծաղկաւէտ ծոց ջըրասուն ինչ ծործորոց սըփռէ զիւր գանձս՝
Երփնազարդ ծաղկանց երանգս, և գեղափերթիք ըզվարդ ան-
[փուշ։

Յայլ ինչ կոյս՝ այրք և անձաւք հովանաւորք, զով առան-
[ձնոցք,
Եւ այդի՝ զայնս օթոցիւ պատեալ իւրով տարածանէ
Զծիրանի ողկոյզն՝ առատ սողոսկելով գեղեցկուղէշ։
Կարկաչուտ միանգամայն ալիք սահեալ ընդ բըլրոյ շէպ
Ճապաղին, կամ ժողովէն ի մի զհոսանս իւրեանց ի լիճ
Որ ծաւալ առեալ պարզէ զապակեղէն զիւր հայելին
Աւ դարևանդ խոտորկըտուր ափանց ի մուրս պըսակելոյ։
Հաւք ի նուագսըն պարապին, որոց սըզոխք դարնանաշարժք
Զանուշից շընչեալ բուրմունս անդաստանաց և ըզմայրեաց՝
Ի մի ձայն միաբանեն ըզծածանեալ դաղդոջ տերևս,
Մինչդեռ Պան համաքոլոր ամենավար անցեալ ի պար
Ընդ Շընորհս և ընդ ժամս ածէ գարուն յաւէտազուարճ։
Ոչ ենիայ մարդ գեղեցիկ, ուր ծաղկաքաղ Պերսեփոնէ՝
Ինք ծաղիկ գեղեցկագոյն՝ խլեցաւ ի Թուխս Սանդարպետէն,
Դեմքերէ տառապագին ընդ համաչխարհ խընդրեաց ըզնա,
Ոչ հեչտասուն անտառակըն Դափնիէ առ Որոնտեաս,
Եւ ոչ հոգիաչունչն ի կասաղէայ բըզխեալ աղբիւր,
Ի կըշիռ ինչ մըտանել կարէ 'նդ դրախտին եդեմական,
Թող Թէ կըղզեակըն Նիսէ՝ զորով Տրիտոն պատ առնու գետ,
Ուր հինաւուրցըն Ֆամ՝ Ամմոնըն կարգացեալ հեթանոսաց
Եւ Աբամադ լուգայի՝ առեալ Թաքոյց զԱմալթէա,
Եւ զորգին ծաղկափթիթ ըզպատանին Սպանդարամետ,
Ի բաց տարեալ մեհուսի յաչաց Ռէայ մօրուն իւրոյ։
Ամար լեառն՝ ուր Թագաւորք եթովպացւոց պահեն զսա-
[տերս,
Թէպէտ և կարծեցեալ ոմանց բուն դրախտ իսկ Ճըշմարիտ,
Ընդ երկնաւն եթովպական՝ առ Նիլոսին աղբերակամբք
Ի վայրըն պատեալ ժայռէ յոր Թէ էլցէ զօրն ոք ցերեկ,
Նա իսկ համբուն չէ ինչ մօտ յասորնականըս դարաստան,
Ուր վիրագն եառս զհամայն հեշտանս առանց ինչ հեշտանաց,
Զամենայն չունչ կենդանի՝ նորատեսիլ և ընաշխարհիկ։

ՄԻԼՏՈՆ

ԱԴԱՄ ԵՒ ԵՒԱ Ի ԴՐԱԽՏԻՆ

Երկուք ի նոցանէն աղիւսակերպ հաստակազեղ
Վըսեմաբերձ աստուածանման՝ զևւրեանց բընիկ վառուն ըղ-
[գեցեալք,
Ի մեծ շուք մերկամարմին՝ ամենայնին թերևեցեալ տեառքը,
Եւ պատուոյն պարծանաց երևէին արժանաւորք: [էին
Յաստուածային աչս իւրեանց ծագէր պատկեր վեհ Աբար-
Ողղութեամբ և հանճարով և սերտ և սեռըն որրբութեամբ.
Սեռն և սերտ, սակայն ի ստոյգ որդիական ազատութեան՝
Որ նոքօձ ի մարդկիկ ըղձըչմարիտն իշխանութիւն: [դէտ.
Զեն հաւասար երկոքեան, որպէս բնութեամբ իսկ չեն հան-
Ակըն եղեալ ի մըտաւոր լմաստութիւն և յարութիւն,
Կինն ի դըրդանըս քընքշանաց, ի շնորհ անոյշ սիրայորդոր.
Ակը միայն վառն Աստուծոյ, կինն Աստուծոյ և առն իւրում:
Գեղեցիկ և լայն ճակատ մարդոյն և աչք բարձրահայեաց
Զգերազդոյն իշխանութիւնըն գուշակեն յայտ յանդիման.
Յակընթեայ խոպոպք վարսից յերկուս ջոկեալ 'ի ճակա-
Տատանին ողկուզօրէն և առնացի վայելչութեամբ, [տուն՝
Սակայն ոչ ի խոնարհ քան զկորովի ուսովք իւրովք:
Կինն ոսկի սքողեալ հերովք՝ որոց լջեալ ցերը և անզարդ
Մինչև ի մէջսըն փափուկ՝ պէսպէս ծըփին գեղագանգուրք
Զերդ խաւարծի որթոյն ի խնդրս ողոր՝ նըշան կապոյ հլու-
[թեան.
Զօր ըզգօն և մեղմական պահանջեալ առնըն տէրութիւն,
Եւ շնորհեալ ի կնոջէն, և յառնէն լաւ ևս ընկալեալ.
Ինքնարդոյ հնազանդութեամբ և պատկառոտ շնորհեալ
[խրոխտով,
Փաղցրախորժ դիմամարտիկ սիրատենչակ դանդաղանօք:
Զև ի պարկեշտ անդամոց մարմնոյ նոցին էր ինչ թաքուն,
Չի գեռ ևս առ նոքօք ամօթ մեզայ չէր ի միջի:
Ամօթ՝ անվայելուչ գործոց բնութեան, շուք անպատիւ,
Ծընունդ մեզայ, քանիօն աղմըկեցեր դու զմարդկան ազգ
Սին առ աչըս պաճուճեալ անբըծութեան կերպարանօք.

Ի կենաց մարդոյն մերժեր զերջանկաւէտ կեանըս նորա,
Զպարզութիւն սեռըն և սուրբ և զանարատ անմեղութիւն:
Ա,յսպէս զոյգն անցանէր մերկ, ոչ յերեսաց ինչ խորչե-
[լով
Ոչ յԱստուծոյն, ոչ հրեշտակաց, զի չածէր 'չար ինչ ըզմը-
[տաւ.
Ա,յսպէս ձեռն ի ձեռն արկեալ գնային ամոլքն ամենագեղ
Յորս լցեն երբեք զոդեալ ի դըրկախառն համբոյր սիրոյ.
Ադամ՝ ամենալաւն ի մարդկանէ, յորդւոց իւրոց,
Եւա՝ չըքնաղագեղն յաղջըս կանանց, իւրոյ դըստերց:
Ընդ թաւալթուփ հովանեաւ որ քաղցր ի սեզ չըրչէր կա-
Բաղմեցան առ ափին ականակիտ բըղխեալ աղբեր, [նաչ՝
Ի վաստակ գեղածիծաղ պարտիզին այնչափ աշխատեալք,
Որչափ հարկ էր յանուշել ըզզովարար օդոցըն սիք, [բար:
Ա,ս ի քաղցր ըզքուն առնել, զծարաւ և զքաղց՝ առողջա-
Բաղեցին անձամբ զնայրիս երեկորին ընթրեաց իւրեանց,
Պըտուղք ախորժահամք զոր ոսոք առ ձեռն ընձեռէին,
Մինչ ինքեանք ի կողմ եղեալ ոչն առնուին առ ի հանգիստ
Ի փափկիկ սիզաբուսակ ծաղկանըկար ի բաստեռուսս:
Ծըծէին զանուշակ ուզիւղ մըրդոյն, և ծարաւեալք՝
Ըմպէին ի կեղևս նոցա զվըտակն աղբերահոս:

ՄԻԼՏՈՆ

ՍՏԵՂԾՈՒՄՆ ԹՌՉՆՈՑ ԵՒ ԶՈՐՈՑԱՆՆԱՑ

Եւ ասաց Աստուած. Հանցեն ջուրքըն զեռուն բազմասե-
[րուն
Աբարած կենդանացու, և թռիչքն հաւք վերոյ երկրի [թևք:
Ի ներքոյ 'նդարձակ երկինչ հաստատութեան սաւառնա-
Եւ արար վիշապաձկունս Աստուած և զբնաւ չունչ կենե-
[ղուստ,
Զամենայն կայուառ ի ջուրս և որ անդուստ եռան ազգ ազգ.
Ըստեղծ և ըզվերջըչունըս թևաւորս մեն մի 'ստ տոհմից:

Եւ եաեա զն էր բարի, և ըղնոսին օրհնեալ ասէ.
Ածեցէ՛ք, բազմացարո՛ւք, լըցէ՛ք ըզերկրսըդ ծովածիրս,
Ըզլըճացդ և ըզդեւոց, և բազմասցին Թըռչունքդ յերկրի։
Իակ և իակ նեղուցք և ծովք, ծոց ամենայն, ամենայն խոր՝
Եռացին յանթիւ սերոնդ ի լուզակաց խուռն յոդնահոյզ,
Ո յց Թևաքն և ջինջ Թեփուվք ընդ կապուտակըն կոհակաց
Սողաւեալ վըտառ վըտառ խուԹ և խըրուտս ի ծով գործեն։
Կէսք մենակեացք կամ ընդ ընկերս ըզերուս խըրեանց ձա-
[րակին լօս,
Եւ չըրջին յայրըս բըստոյ, կամ խաղալով փայլակըն սուր,
Յուցանեն արեգական զկնտ վէտ շատիկան ոսկեձամուկ։
Աչքք հեշտիս ի գաղտակուղս խեփոր մընան տամուկ խայծին,
Կամ ի զրահ պատենաղէն սպասեն որսոյն ընդ խարակաս։
Կորաքամակ դեզփինք և որթք ծովու խոպան ի խաղաղ
Անարի, անձոռնի և ահագին վիշապ ձըկունք [ջուրս.
Թաւալեալ յաղթահարեալ ըզմեծածուխն՝ յուզեն մըրրիկ։
Անդանօր Լևիաթան, սոսկալիթիխարն ի կենդանիս,
Ի մանուկս անդընդոցըն տարածեալ երբ հըրուանդան՝
Կայ ի քուն կամ գնայ ի լուղ, ծըփին ցամաք ինչ Թըւե-
[ցեալ,
Ականջքն ի ներքըս ձըգեն, քԹափողք ժայԹքեն ծով մի
[ողջոյն։
Մեղմախառն անձաւք՝ ձահիճք՝ ափունք հանեն զանԹիւ
[ձագունս
Ի ձըւոցն որ նոյնհետայն բեկեալ ի դէպ ջախջախանօք՝
Յուցանեն ըզմերկանդամ մանկտին, որ փոյԹ փետրազգեցիկ
Եւ ի Թռիչըս պատրաստեալ Թևաքն ելեալ վերասլանան,
Եւ կանչիւք յաղԹանակօք սաւառնացեալ յօդըս վերին՝
Փամահեն վերկրաւ՝ տեսեալ զայն ի հեռուստ ընդ բարձր
[ամպով։
Ասա արծուին և արագիլ ի քարակտուր ժայռս ափափայս
Եւ ի դիտակըս մայրից կառուցանեն ինքեանց դադարս։
Ոմանք հոլաԹևեն յոխորտաբար յօդոյն գաւառ,
Իմաստնագոյն կէսք ի ձև մըտեալ՝ համուռ գըծեն շաւիղս.
Ներամուտք ժամանակաց՝ ըզկարաւանսըն զօդաչուս
Արձակեն, որոց յերկրի և ի ծովուց վերայ Թռուցեալ՝

Օ ժանդակեալ միաձանց Թևոք դիւրին գործեն զնրերանց
[փախուստ։
Խոհական խորդոցըն տողք՝ այսպէս ի հողմոյ վերընեակք
Ամի ամի զհետասըն ուղղեն, յանցին ի ծուփ ծածանին օդք
Մաղեալք և հոսեալք անԹիւ փետրովքն և անհամար։
Իակ Թըռչնիկք ոստ ի յոստոյ զպուրակս երգովքն առնեն
[ուրախ,
ԹօԹափեալ զօրըն ցերեկ ածեալ ըզԹևսըն նրկարէն.
Եւ անդէն իակ պանծալին ծիծառնուկ ոչ լըռէ յերգոյն՝
Գեղգեղեալ ըզցայգն ի բուն զողբանըշագ զիւր հեծու-
[Թիւնան։
Աչքք յարծաԹի ծովակ՝ ի գետս ի լիով լուանան զմանրա-
[Թև լանջս.
Իակ կարապ՝ կարապնաձերս ուշամբ՝ յերկուս լուսափայլ
Ի լոգիկ շըքեղաշուք, Թևձակածև լայնչի ԹաԹիւք [Թևս,
Մըխկրճ հարեալ շուրջ ածէ ի լոգարանս ըզպերճանս իւր.
Ըզնոնաւ տարըրն լըքեալ բաղում անգամ Թևատարած
Ելանէ վերանայ ի միջնաբերձ օդոյն գաւառ։ [ջին,
Աչքք երկրակոխ գետնաքնաց յոտից ի ձեմըս պարծ շըր-
Աքաղաղ՝ ցըցոնաղարդ փողակարդաց լըռնին ժամուց,
Եւ միւս այն՝ գեղատարտուն փաղփեալ ի գոյն պէսպէս երփ-
Ծիրանի ծիածանին և աստղախառն ականողեաց։ [նից
Օրինակ զայս ջուրք լըցեալ ձըկամբք և օդք Թըռչնոց տար-
Վաղորդայնն և երեկոյն ըզհինգերորդ ասնեցին օր։ [միւ՝
Հուսկ ուրեմն վեցերորդ և վերջին օր արարչաբեանն
Ի հընչիւն երեկորնեայ ուառաւօտին տաւղաց ծագեաց.
Եւ ասաց Աստուած. Հանցէ երկիր աղգ աղգ չունչ կեն-
[դանի,
Հօտ, անդեայ և սողուն, գազան երկրի զարմանազան։
Լըւաւ երկիր, և անդէն բացեալ զարգանդն արգասաւոր՝
Ծընաւ միանգամայն արարածոց կենդանի հոյլս,
Կատարեալ կերպարանօք՝ անդամապատ և բարգաւաճս։
Ի հողոյն՝ իբր չիւր խըշտեաց՝ երեվայրի եւ կանգնեցաւ
Ի բնիկ կայան յանտառ անկոս, ի Թուփ՝ Թաւուտ կամ ի
[քարայր։
Զոյգ առ զոյգ ընդ ծառովք յարեան կացին և ընԹացան,

Նախկին ի դաշտ մարդագետին, կէաք ցիր ընդ ցիր առան-
[ձնակեաց,
Այլք երամ երամ հոլեալ հաւանընկեր արօտականք,
Եւ բըղխեալք ի գետնոյն ի յոգնախումբ տողեալ ջուխը:
Ի ուրեք ղն հողակոշտք պարաբտարօտ՝ ծնանին զերինջ,
Եւ է՝ ղն կիսանձնեայ երևեալ չէկ առիւծ մագիք
Ելանել ղերծուցանել ըզկետակողմ իւրոյ մարմնոյն.
Եւ գոգցես ի կապանաց ինչ ձողօպրեալ, և ոստուցեալ
Կանգնի կայ և թօթափէ զնայոտաբղէտ բաշսըն գեղասլանծ:
Ինծ, վագր և ընծառւծ յայոտումն եղեալ խըլըրդաբար,
Սահեալ զանձամբք ընկենուն ըզփըխրեալ հողըն կոյտ ի
[կոյտ:
Երագոտն եղջերու բառնայ յերկրէ զդլուխն ոստախիտ.
Բևհմովթ, յայղեանդամն յորդիս երկրէ, հաղիւ զօրէ
Զվիթխարն հասակն հանել թափել յիւրմէ կաղապարէն:
Գեղջնաբարձ և բառաչոտ խաչն որպէս տուընկըս բուսանի.
Գետառէ, թեփոտ տիտեռն երկմիտք ընդ ծով և ընդ ցա-
[մաք:
Ամենայն սողուն երկրի, որդն և ժիժմակ ծընան հա-
[մայն.
Են որ զձագուրկ հովահարան ըստ օրինի չարժէն թևոց,
Եւ զմանրիկ ըզբարեբեջախ պըճնեն պատկերան յերանգ ե-
[րանգ
Եւ ի թռչըցս ձոխութեան պերճապայծառ ամարայնոյ,
Ի խայտուց ոսկեձամուկ, կապոյտ՝ կանաչ և ծիրանի:
Եւ են՝ որ իբրև գիծ մի 'նդ քարշ տանին զերկայն իրանս՝
Յերկրի զկետսըն գրոչմելով մանր ըզմանիւս ոլորտապոյտ:
Սոքին ոչ ամենեքեան են ի նուաստից բնութեան ի կարգ.
Կէաք յօձից, տոհմ սոսկալի երկայնութեամբն և թանձրու-
[թեամբ,
Գալարեն ըզքընթըրնոցսըն կամակորս, և յարեն թևս:
Զեռայ նախ մըրջիւն անօրէն՝ հանդերձելոց կանխագու-
Սիրտ մի մեծ ընդգըրկեալ ի նըրկնաձև դոյզն հասակի: [չակ,
Օրինակ թերևս յապայս իրաւակշռըն զօգուտեան,
Տաւաղէ յոսխտ միաբնակ ըզտոհմանթիւս խառնաղանձին:
Ըզկնի մեղուն իգաբուն երևեցաւ էլ գունդագունդ,

Ա,ն որ զևւր այր դատարկապորտ՝ սընուցանէ քաղցրաճա-
[չակ,
Որ չինէ զբըջջաց խըցկուռնսըն մոմակերտըս մեղրաբուխս:
Այլք անթիւ են և քեզէն բնութեան նոցին ես խելամուտ,
Եւ անուանս եգիր նոցա՝ զորս աւելորդ է երկրորդել:
Եւ օձին չես անհըմուտ՝ խորամանգին ճըճեաց վայրի,
Որ է զի է անհեգեգ, յայղեամարմին, սլըղընձակնեայ,
Թաւաբաշիւք քաստքնելի, թէպէտ և քեզ անվնասակար՝
Զիշխէ ինչ մեղանչել, լըսեալ կոչոյդ և գայ հըլուս:
Ադդ երկինք ի փառս իւրեանց նըշողէին համապայծառ,
Եւ թաւալ առեալ գնային ըստ հոլովմանց բուռըն բաղկի
Մեծաղօր սկզբնաչարժին արկէզոցնախ յընթացս իւրեանց:
Եւ երկիր բովանդակեալ ի հանգերձան ձոխապաճոյճ
Միծաղէր զուարթածաղիկ, օդ՝ ջուր՝ երկիր էին խըռնեալ
Ի թըռչըն հաւ՝ ի լողորդ ձուկն՝ յանասուն երկրահողով.
Եւ օրըն վեցերորդ էև տակաւին էր եղեալ յանգ:

ՄԻԼՏՈՆ

ՆԿԱՐԱԳԻՐ ՎԱՀԱՆԻՆ ՕՓԻԼԵԱՑ

Զայս ասացեալ և ըղնա թողեալ անդէն՝ չոգաւ առ փուքսն,
Ի հուր զայնըս գաթձուցեալ՝ հրաման ի գործ եւս անկանել:
Եւ քըսան փուքք անդ ի բովսըն փըչէին առ հասարակ
Ըզպէպէս գիւրաւառ օդոյն չոգիսըն չընչելով, [մի,
Զի մերթ առ ձեռըն գըցին իւրաւմ փուքթոյն, և մերթ այլ
Որպէս ինքն ախորժիցէ՝ հանել ըզգործն ի գլուխ:
Ըզպըղինձն անպարտելի էարկ ի հուրն, ևս և զանագ
Եւ զոսկին պատուական ընդ արծաթոյն, և կանգնեցոյց
Այպ զմեծ սաղն ի կռճէղն, և բուռն հարեալ առ ի ձեռին
Ըզկռանըն զօրաւոր, և ի միւսում կալաւ զաքծանն:
Եւ առեալ արար նախ ասպար մի մեծ հաստահարուստ,
Գործ ճարտար՝ կարակնակերտ, ածեալ զնովաւ ծընօտ
[պայծառ
Երեքկուղ, լուսաճաճանչ, և զբառնալեան իւր արծաթի:

Հինգ էին վահանին պատուածք, իսկ նա ի բընկ անդ
Բազում ինչ հրաշակերտս իմաստութեամբ սըրտին գործէը:
Յօրինեաց անդէն ի նմա զերկին, զերկիը և զըծով,
ՁԱրեգակն անաչեստ և ըզԼուսին լուսատատար,
Անդ զարփիան ամենայն՝ որովք երկինք են պըսակեալ,
Ըզհոյլսն և զԲազմաստեղս և զըզօրութիւնն Որիոնի,
Եւ զԱրջընն՝ զոր և Սայլ ևս անուանեն յորջորջանօք,
Որ ցանգ անդրը չուրջ եկեալ՝ դէտ յՈրիոն ակն ունի պիշ,
Եւ միայն ի անհաղորդ լոգարանացն Ովկիանոս:
Անդ արար յօդաձայնից մարդկան կըրկին քաղաքըս չէնս.
Ի մինն էին հարսանիք և մեծասպաս խրախուսիք կոչնոց,
Եւ զհարսունս յառագաստից բոցաճաճանչ վառեալ ջահիւք
Անծէին ընդ ոստանն՝ հարսանեկան հընչիւք բազում.
Եւ մանկտի պարաւոր շըրջան առեալ կաքաւէին,
Եւ փողք և փանդռուռնք բարբառէին ըզձայնս ւերեանց,
Եւ կանայք զարմանային՝ կացեալ առ դուրս իւրաքանչիւր:
Ժողովուրդն ի հրապարակ կային խընդնեալ, յուղէր պայ-
Աըք երկու կագէին ըզտուգանաց փոխարինի [քար.
Աըկեալ առն ըսպանելոյ. մին լու ի լու հրապարակին
Պարծէր ողջոյն հատուցեալ, միւսըն չառեալ ինչ կայր յու-
Խընդրէին երկոքեան իրաւարար՝ առնուլ վըճիռ: [րատ.
Երկոցուն կողմանց ի նպաստ ատեն անաւ դոչէր ամբոխ.
Իսկ քարոզք ըզԺողովուրդն հանդարտէին, և ծերուներք
Բազմէին յողորկ ի վէմս ի նուիրականն հոլեալ ակուամբ,
Եւ վճռականն ի նուիրակացն օգաձայնից առեալ ի ձեռս՝
Եւ նոքօք յարուցեալ ասէին դատ մի 'ատ միոջէ:
Եւ ոսկւոյ կըրկին քանքար անդէն եդեալ կայր ի մէջ՝
Տալ այնմիկ՝ որ զիրաւունս իւր ի նոսին ցուցցէ ՀընդրԻս:
Իսկ ըզմիւս քաղաքն՝ երկուք պաշարէին զօրաց բանակք
Սպառազէն փայլակնացեալք, որ յերկչաւիղ կային խոր-
[հուրդ.
Կամ ի սպառ սատակել, կամ բաժանել ըզընտաւն յերկուս
Որչափ ի ներքս էցեն ինչք ի ցանկալի Յայնմ ապատին.
Իսկ նոցա 'մբոստացեալ՝ զինուորէին գաղտ ի դարան:
Ըզպարիսպըն սիրելի կանայքն և տղայ մանկտին պահէը
Ամբարձեալք ի նմա, և արք ևս ընդ նոսին յեցեալք յալես:

Նոքա գնային, և Աթենաս Պալլաս ոչ Արէս վարէր զնոսին,
Երկոքին ոսկեղինք և պաճուճեալք ոսկեհանդերձ,
Գեղանիք և մեծանձնուն ի զէն ի զարդ իբրև աստուածք,
Ընդ հանուրս երևելիք. իսկ զօրականն էր գոյզն ընդհատ:
Մինչ սոքա հասանէին ուր ի գարան Թուէր նոցա դէպ,
Առ գետով՝ ուր և ջըրարբքն էին դուարայ բոլորեցուն,
Անդ սոքա բազմէին ամրածածուկք ի պղինձ հրաշէկ:
Մեկուսի յամբոխէն նըստէին գէրք իւրեանց երկու,
Նըկատել՝ եթէ տեսցեն զհօտս և զանդեայս կարաւիներըս.
Ելանէին նոքա ատեպ, ընդ որս գային կըրկին տուարածք
Զուարճացեալք ի ձայն սրընգաց, և դաւանաց ինչ անըղ-
[գաստք:
Զայն տեսեալ նոցա հեռուստ, փուԹանակի տըւեալ դը-
Անդէոյ երամակս, ընտիր սպիտակ օդեաց ճահուկս [ռոյԹ
Օցտէին վըտարանդիս և զհաշնարածս հարկանէին:
Իսկ նոքա, լըւեալ ըզյոյժ գուժին չըշուկ առ անդէովք՝
Մինչ բազմեալ կային յատեան հրապարակի, անդէն և անդ
Յերիվարս օդապարիկս հեծեալ ժամն լինէին չոյս,
Եւ զտեղն առեալ զափամբ գետոյն, մտրտի տըւեալ ճակատ,
Սատակէին ըզմիմեանս և պղընձակուռ նիզակաց սայրս:
Անդ գեղերըը Հեռ և Վըրդով, անդ և Օրհաս կորըստաբերը
Զոմն ըմբըռնեալ կենդանի նորոգ խոցով, զայլ ոմն անխոց,
Եւ զայլ ոք կենդանեաւ՝ ձըգէր զտից ընդ խազմականան.
Եւ էին զուսով իւրով ձորձք ԹաԹաւեալ յարիւն արանց:
Շըրջէին զօրէն մարդկան չընչաւորաց և կըռուէին,
Եւ զմիմեանց մեռեալց ձըգձըգէին ըզգեհակոնս: [ւանդ,
Եգ ի նմա և դեռահասիկ արտ մի փափուկ, անդ արգա-
Լայնատարած՝ երեքկնաթօր, և մաճակալք ի նմին յոգունք
Տանէին և բերէին շըրջեալ հարկիս այսըր և անդր.
Որոց ի գլուխ ժամանեալ արտավարին դարձադարձիւ՝
Եկեալ այր մի անդէն մաուսցանէը նոցին ի ձեռս
Դաչխուրան անոյշ գինւոյ, և դաւնային նոքա 'նդ ակօս,
Տենչացեալք ի խոր անդոյն գալ ժամանել անդրէն յաւարտ:
Հարկանէր այն ի թիկանց, իբր աւօրեալ, երկիրն մըԹին,
Թէպէտ և էր ոսկեհնչեալ, և հիացումն էր այս մեծ յոյժ:
Եգ ի նըմին և արտորայ մի հասկաթուռս, յորում մըշակք

Սայրասուր գերանդիք ի ձեռս ըզհունձս հարկանէին։
Եւ որպէսքն՝ էր որ յերկիր թօթափէին թանձր ընդ ակօսս,
Էր ղոր կապօղք որպէսցին առնէին զայնս ոզորակապ։
Եւ որ զորոյն կապիցեն՝ երիք ըզհետ գնային նոցա.
Հասկաքաղ մանկտի յետուստ բարձեալ ի գիրկսըն բերէին,
Մատուցեալ անդուռ ի նպաստ. ի մէջ նոցա պետըն լըռիկ
Յուպ ի ձեռին կայր ի վերայ դադչին սըրտիւ բերկրապա-
Կազմէին նուիրակք կոչունս ընդ Թեոզնիւ մի մեկուսի, [տար։
Եւ զննեալ եղըն մի մեծ՝ հանգերձէին, և անդ կանայք՝
Մըջակացըն հայս յընթերիս՝ թրէին գերմակ ալիւր առատ։
Եդ ի նմին և այգեստան մի բարդաւաճ ողկուզալիր,
Վայելուչ և ոսկեկուռ, և սեաւ ի խայծ անկեալ ողկոյզքն,
Եւ կանդուն կայր ձողաբարձ յարծաթի խեչըս ծայր ի ծայր։
Աւուամէջըս կապուտակս և յանագէ զնովիմբ ած ցանկ.
Մի ևեթ էր յայն շուխլ՝ գընալ կրելեաց ի կուռիս այգեցն։
Կուսագէզ օրիորդք և պատանեակք քընքշասըրտիկք
Ի հիւսուածոյ սակառիս զանուշահամ բերան ածէին.
Ցոյց ի մէջ հընչուն քնարաւ մանուկ մի քաղցըր նըւագէր,
Եւ 'նդ աղիս բարեյարմարս գողտրիկ ձայնիւ զուգեր գեղ- [գեղ,
Նոքա 'նդ նոյն յերգ ուի չըռինչ յոտին գոփիւն ղհետ կայ-
Աւրար ևս ի նըմա եղջերաբերձ երընջուց ջրիս. [թէին։
Եւ երինջքն յօրինեալ էին յոսկւոյ և յանագէ,
Եւ բընչելով ի գոմոյն ելանէին յարօտըս կոյս
Ըստ վրտակ մի կարկաջուն և ըստ շամբուտըն նըրբաստեղն։
Անդիորդք խաւն ընդ երինջսըն ոսկեղինք երեփային չորք,
Եւ ըզկնի նոցա գամփռուհիք երագոտուհիք ինըն գնային։
Ամէն առիւծք երկու յառաջընթաց կովուցն ի բոյլ
Զբառաչուս ցուլն ունէին յահեղ պոչիւն վարեալ ընդ քարշ,
Եւ դիմեալ գամփռուհիք ի նա հասանէին և պատանիք։
Իսկ նոցա պատառեալ զմեծամարմին զուարակին մորթ՝
Զփորոտին և զարիւնըն լափէին բոսորաբուխ.
Հովիւքըն զուր վանէին՝ յորդորելով ըզժիր գամփռուհուն,
Որ խըրտուցեալ յառիւծուցըն չառնուին յանձըն գօշիլ,
Եւ եղեալ և մատուցեալ մօտ հաջէին և խորչէին։
Աւրար ևս անդ լուսակիրն հօտից արօտ մի լայնալիր

Կաղակըրկինն հոյակապ՝ ի գեղեցիկ հովտի միւմ,
Գոմս եզանց, մակաղատեղս և հանգըրուանս յարկածածուկ։
Դըրուագեաց պնդ և ըզպար Կաղակըրկինըն հոյանուն,
Ամենայն նըման զոր երբեմն ի մեծ անխոսն անդ ի Կնոսոս
Դեդալոսն յօրինեաց գեղահիւսական Աբիադնեայ։
Պատանիք անգանօր և օրիորդք չըքնաղագիւտք
Ըզձեռացըն դաստակէ կալեալ միմեանց առնուին պար.
Աղջկունք նուրբ բարակման զգեցեալ բեհեզըս կըտաւիս,
Մանկտին բաճկոն քաջղըղը՝ լուսանըկար դոյն ինչ ի ձէթ.
Եւ նոցա՝ բոլորեալ էին պըսակք գեղեցկահիւսք,
Իսկ սոցա՝ դաշտինք ոսկիք ըզկամարացն արծաթեղէց։
Մերթ ոսիւք հանճարեղօք մանեկաձև հիւս գային շուրջ,
Թևթևակի յոյժ իբրու բրուտ մի զի կալեալ ի ձեռս ըզ- [դուրգն
Եւ նըստեալ զփորձ առնուցու՝ թէ ի շըրջանն ընթանայցէ.
Եւ մերթ անդրէն կարդ ընդ կարդ հարկանէին կայթս ընդ [միմեանս։
Յոգնահոյլք ըզտենչալն պարոյն կուտեալ կային գումարք
Հեշտացեալք, և ի խըմբի նոցին գուսան աստուածեղէն
Երգէր քնարաւ, և երկուք ոք յափսիթերս անդ խաղալիկք՝
Ի սկըսնուլ նորուն յերգ՝ ի մէջ նոցա ձախր առնուին։
Եդ ի նմա և ըզգեստոյն Ովկիանոս մեծ զօրութիւն
Ա՛ւ վերջին պարուն ակաւ ճարտարագործ վահանին այն։
Իսկ յորժամ բովանդակեաց զասպարն ըզմեծ և հաստա- [բեստ,
Յօրինեաց և զըրահս քան զձառագայթս հըրոյ պայծառ.
Յօրինեաց և սաղաւարտ պինդ յիրանունս նորին պատշաճ,
Գեղաշուք՝ բազմաքանդակ, և գարգմանակ արկ ոսկեփունջ.
Յօրինեաց և սրընապանս ի կռանակուռ անագ թիթղանց։
Վըճարեալ զկազմածս ողջոյն Կաղակըրկինն հըրաչակա- [նուն,
Զամենայն բարձեալ տարաւ մերն Աքիլլեայ եդ առաջի։
Նա ալացաւ՝ իբրև չահէն՝ ի ձիւնեղէնն Ոլիմպոսէ,
Վառուածս արփիագեղս առբերելով ի Հեփեստեայ։

ՀՈՄԵՐՈՍ. Իլիական։

ԿԱՌԱՐՇԱՒ

Իսկ նոցա բոլորեցուն բարձեալ համայն մլուրակ ի ձիան
Եւ չհասեալ փոխովքն առին ձայն բոցաչունչ խրախուսա-
[նաց։
Եւ նոքա Թափառականի սրարշաւ ընդ դաշտն ընթանային
Ի բացէ ի նաւացն, և ընդ լանջօք նոցին փոշի
Յառնէր կայր՝ ամպոյ նըման կամ մըրըրկի փոթորկայոյզ,
Եւ ի շուրջ հողմոյն հոսեալ ծածանէին բաշիցըն հոյլք։
Կառքըն մերթ ընդ գետինն արդիւնաբեր գնային ի սող,
Մերթ ընդ օդ խըրև ի թռիչս, իսկ վարիչք պինդ կային ի
[նիստ.
Բոլորեցուն Թընդէր սիրտ ոստոցեալոցն ի յաղթուԹիւն,
Յորդորէին զյովտական ընդ հարԹըն Թըռուցեալ, մըր-
[կեալ զփոշին։
Իսկ յորժամ ժիր երիվարք զբեռինն ընԹացս հանէին
[յանդ՝
Ցեաս ի ծով սպիտակափառ, անդ քաջուԹիւն իւրաքան-
Ել ի վեր, անդէն ձիանն հարկանէին քաջ ասպարէզ, [չիւր
Անդ Փերեսեան քաջին քաջոյն ի դուրս ձայիկքն ոստէին
Ցետ նոցուն ցոլանային Դիոմեդեանքըն դեղազարտ [չոյտ։
Տրտվացէք՝ ոչ յոյժ ի բաց, այլ կարի շատ հուպ առ կըռան,
Մինչև այն խմըն Թըւեալ՝ եԹէ ի կառն համբառնայցեն,
Եւ չընչդովըն ջեռնուին Թիկունք և լայն ուսք եւմելեայ.
Փանդն զգլուխն ի վերայ նորուն արկեալ սըլանային։
Անցանէին իսկ Թերևս և կամ յերկբայս առնէին գնԹ,
Թէ գուշակն Ապոլոն՝ որդւոյն Տիդեայ սըրամըտեալ չէր,
Որ ընկէց ի ձեռաց նորա զմըտրակն արփիագեղ։
Արտասուք առ զայրացուկն յաչաց նորա ԹօԹափեցան,
Զի զզամբիկըն տեսանէր երագափոյԹ ևս յառաջեալ,
Եւ զի իւրքըն պատժեցան գոռոզԹել առանց ինչ մլըտրակի։
Իսկ Ապոլոն՝ որդւոյն Տիդեայ նենգող՝ չէանց զԱԹենասաս,
Որ դիմեալ վաղվաղակի և առ հովիւն հասեալ արանց՝
Մատոյց ի ձեռան ըզմըտրակն, և յերիվարսն յաւել կորով։

Եւ ապա զհետ Ադմետի որդւոյն պընդեալ սըրամըտապին՝
Խորատակեաց ըզլուծ ձիոցն աստուածոտհին, սարտեան ձա-
[յիկքն
Այսր և անդր ըստ ձանապարհն, և գլորեցան սամիքն յեր-
Եւ նա ինքն առ անուին հոլովեցաւ ի բազմոցէն, [կիր։
Արմըկունք իւր և բերան և քրԹափղք ցըտեցան շուրջ,
Ճըմլեցաւ ձակատն առ յօնս, և լըցան աչք իւր արտասուօք,
Եւ ոգեղ ձայնին հագագ աղօտացեալ նըւաղեցաւ։
Իսկ Տիդեանն ի կողմ եղեալ՝ ըզձիս վարեր սալասըմբակ
Յոյժ քան զայլս յառաջադէմ, ոչ էտ ձիոցն Աքենասա ոյժ,
Եւ նըմին պարծանս, որ զհետ չէին Ատրիդես գայր Մե-
Բայց զերիվարս հօր իւրոյ քաջալերեր Անտիլոքոս. [նելաս։
Գուն և դո՛ւք դիք, ընդ ոլորս ըստէպ մըտիք ձեպ ըզձե-
Ընդ սոսին ի հակառակըս մըթանել ոչ հրամայեմ՝ [պի.
Ընդ Տիդեան քաջին ձիանս, որ առ տեղեաւս այժմ Աթե-
[նաս
Պարգեւեաց աշխուժուԹիւն և շուք փառաց յաւել նըմին.
Ադր զերիվարան Ատրիդեան ըմբռնեցէք, մի յետնեալքիք.
Հապա չոյտ, մի նախատինս Սևուկ զամբիկն հեղուցու
[զձեօք.
Եւ բնաւ ընդդէմ եղէ ձեզ յետնիլ, ո՛վ քաջք, և ըզքանիլ։
Ահա և զայս ևս ասեմ, և ձըշմարտեալ ելցէ ի գլուխ.
Ոչ ևս ձեզ տարցին խընամք առ Նեստորի հովուին ազանց,
Ադր անդէն ընդ հուպ ըզձեզ սուր պըղընձով սատակեսցէ,
Թէ անփոյԹ արարեալ՝ նըւաստագոյն տարցուք պարգև։
Ադր ըզհետ պընդեցարուք, ձեպ տուք աղէ ի հասք ըշտապ.
Իսկ ապա յիմ պարանոց՝ խելս ինչ խառնել՝ հնարաւորել
Զի չաձգիւ ուրեք ուղղոյն սրպըրդիցեմ. և չըվրիպեմ։
Զայս ասաց, և ի սաստից իշխանին ակն ածեալ նոցա՝
Վայր մի ուժգին ընԹացան, և նոյնհետայն այնուհետև
Զնըստագոյն ուղղոյ նեղուց ինչ Անտիլոք եաես արին։
Էր պախուսն գետնոյն՝ ուր ձմերային մծրացեալ ջուրց
Խորխոշեալ էր զարահետն և ղվարն ողջոյն վոսացուցեալ.
Զգուշացեալ ի բախմանէ անուոց՝ ընդ այն դնայր Մենելաս։
Անտիլոք առ ի շեղ մըղեալ ըզձիս սալասըմբակ
Զարտուղի խուսափեալ յառաջ վարէր սուղ ինչ ի բաց։

Զահլի հարաւ Ասրիդէս և ձայն եբարձ առ Անտիլոք.
Թօլաբար ձիավարես, Անտիլոքէ, արդել ըզձիսդ, [ռաջ,
Քանզի նեղ են մեզ անցքս, ընդ հուսկ ընդ լայնն անցցես յա-
Գուցէ զեան երկոցունցս ածցես ընդ կառս իմ բախելով:
Զայս ասաց, բայց Անտիլոք ևըս քան զևս յառաջ մըղեր
Մըտրակ ի կուշտ տագնապաւ՝ չըլըւելոյն իբր արարեալ:
Եւ որչափ ինչ գընդակին և կորովի ծըղեօք ձըգումն՝
Որ արկեալ երիտասարդ՝ հուժկու ոիոցն առնել հանդէս,
Ասինչափ ի բաց սըլացան, և Ասրիդեանքն հարթեան ձա-
Քանզի նա ինքնին կամաւ իսկ արդելաւ ի չվարելոյ, [ւիկք,
Զի մի զձանապարհայն ընդհարցին ձիք սալասըմբռնիք,
Եւ ըղկառսըն սընդակաղմ չըրջեսցեն վէր ի վայր հարեալ,
Եւ ի փոչի գլորեսցին նոքին ձեպեալքն ի յաղթութիւն:
Եւ խարտեաշըն Մենելաւ գոչեաց առ նա կըշտամբանօք.
Անտիլոք, չիք որ քան զքեզ անօրէն յաղգ մահկանացու.
Կորիր. ղի ստոյգ ըզգօն քեզ չասիաք աքայեցիքս.
Այլ ոչ այդպէս, ծն և ծն, առանց երդման տարցես պարգև:
Զայս խօսեալ՝ առ երիվարսըն իւր խրախոյս եբարձ, ասէ.
Մի՛ դուք ինձ ինչ կայք մընայք, ի սըրտառուչ մի՛ նկըղմիք
[սուգ.
Վաղագոյն նոցին քան ձեր պարտասեսցին ծունկք և թա-
[թուլք,
Զի անկեալ են երկոքին նոքա յաստեաց առուգութեան:
Զայս ասաց, և յարքայէն սաստից նոցա պատկառելով՝
Սաստկագոյն հարեալ արշաւ՝ հասին նոցա հուպ հապըշ-
[տապ:
Նըստէին արգիացիք անդ ի զընէն ձիոցն յատեանն,
Եւ նոքա Թըռիչս առեալ փոթորկէին զփոշին ընդ դաշտն:
Եւ ետես նախ զերիվարն Իդոմենևս կրետացւոց պետ,
Զի նըստեր արտաքոյ հրապարակին բարձր ի դիտի.
Եւ Թեպէտ և ի բացէ զգոռալն լըսեալ՝ զայրըն ծանեաւ,
Եւ նըշմարեաց զերիվարն երևելի զայլովք զանցեալ,
Որ այլով ամենայնիւ յոտից ցըգլուխ երաշխ էր նա՝
Սպիտակ նիշ բոլորաձև լուսնատեսիլ ի ձակատուն:
Ցոտն եկաց՝ բարբառեցաւ առ հրապարակն արգիացւոց.
Ո՛վ սիրելիք, առաջնորդք արգիացւոց և զօրագլուխք,

Ե՞ս միայն նըշմարիցեմ արդեօք ըզձիս, եթէ և դուք:
Ինձ այլք աստանօր յառաջադէմ Թուին երիվարք,
Եւ այլ ոք տեսանի կառավարել, իսկ այն զամբիկք
Աքիլեան յաստպարիսին՝ որ ժըրագոյնքն էին ցայն վայր:
Քանզի նոսա տեսի զնոսա զնըպաստաւէտ առեալ պարոյր,
Բայց նըշմարել չմարթեմ այժմ, և աչք իմ շուրջ չըրջանա-
Ընդ գիւըրն տրովական ակընկառոյց կան ի զընին: [կաւ
Կամ զերծան ի վարոյէն դանդաղաւանդք, և ոչ զօրեաց
Պինդ ուռնել սանձ ըզկիսուն, և չաջողեաց ձախրել զնովին-
Անդ կարծեմ դըլեալ ըզնա, համայն և զկառսըն խորտա-
[կեալ,
Եւ օցեալ ըզձայիկան աւիւն ի սիրտ մըղեգնութեան:
Ցարուցեալ հայեցարուք և դուք՝ զի ոչ ձանաչեմ քաջ.
Ինձ թըւի սակայն լինել էտոլացի այր ի զարմէ, [մեզ:
Պետ յԱրգեանս, ձիավարսիսին Տիդեայ ձետ քաջըն Դիո-
Ոյիլեանն երագ էաս ասէ առ նա քամահաբար.
Զի՛ տարաժամ բաջաղիս, Իդոմենևս, քանզի ահա [դաշտ:
Բարձրաքեաց այն զամբիկք հեռուստ ընդ լայնն արշաւին
Ոչ տիովք ինչ մանկագոյն գտանիս ի գունդ արգիացւոց,
Եւ ոչ սըրատեսիլ ինչ ակնարկեն աչքդ ի գըլխոյդ.
Այլ ի բայ բանից անգուլ չաղակրատես, չէ քեզ վայել
Լեղւատարր լինել, զի գոն ասա քան ըզքեզ այլք լաւա-
[գոյնք:
Նոյն ձայիկք են նախարշաւ՝ յառաջադէմքն իսկըզբանէ,
Եւմելեանքն, և ինքն առեալ զերեսանական յառաջ սուրայ:
Սըրտմըտեալ կրետացւոց ընդ նա պետին՝ դիմախօսեաց.
Էաս՝ քաջըդ խազմարար՝ չարալեզու, յայլ ամենայն
Տըրպագոյն յԱրգիացիս, զի միտք են քեզ ապերասան:
Հապա եկ, զեռոտանի և կամ ըզսոն գիցուք ի գրաւ,
Դատաւոր ղԱտրիդէան Ագամեմնոն մեզ կացուցեալ,
Ո՞ր երկձիք յառաջս էցեն. ի տոյժս անկեալ առցես ի միտս:
Զայս ասաց, Ոյիլեանն յարեաւ անդէն երագն էաս՝
Մըռմըռեալ զայրագին՝ պատասխանի տալ խիստ բանիւք.
Եւ անշուշտ էին անդրագոյն և անցանէր երկոցունց հեռն,
Աքիլլի եթէ ինքնին չէր յարուցեալ և բարբառեալ.
Մի՛ և այլ այժմիկ, էաս և Իդոմեն, պայքարեսջիք

Դըժնդիւք դառըն բանիւք, քանզի և է իսկ անպատեհ.
Նա 'ևանիկ և ցանուիք այլուայ ումիք որ յայդ իշխէր:
Այլ բաղմեալ ի հանդիսիդ՝ կալջիք դէտսին երիվարացն,
Ինքնին նոքա նըկըրտեալ երագափոյթ ի յաղթանակ՝
Այսր առ մեզ եկեալ հասցեն, յայնժամ տեսջիք ամենե-
[քեան
Զերիվարս արգիացւոց՝ ո՛ր առաջինք և ո՛ր երկրորդք.
Զայս ասաց, և Տիգեանն յառաջ վարեալ մերձեցաւ յոյժ
Մըտրակեալ զուսսըն անդուլ, ձիանն ի վազս յուզին ձե-
[պելք:
Եւ փոշւոյն ցընցուղք անհատ ըղկառապետան հարկանէին.
Կառքն ոսկեկազմ դըրուագեալ և անագով պաճուճազարդ
Ի վերայ դէմբ երագտոն երիվարացն, հազիւ թէ հազ
Հետս ինչ ի մանըր փոշւոյն ըղնին անուոց թողուին խեցգ.
Թըռչէին նոքա հապճեպ, և անց եկայ ի հանդիսին.
Բազում քիրան հոսէր ձիոցն յերկիր յուլանդն և ի լանջաց:
Ինքն ոստեաւ վազեալ ի վայր ի պաղպաջուն կառաց անտի
Յեցուցեալ զմըտրակն ի լուծն, և Սթենելոս քաջ հյուսա-
[ցաւ՝
Զմըրցանակն էառ փուքթով, կին և ունկնեղ եռոտանի,
Եւ ցընկերսըն մեծանձինս տանել, և ինքն ըղձիան ելոյծ:
Ըզնորին ըզհետ Նելեանն Անտիլոքոս երիվարեր,
Նենգաւ՝ ոչ սրընթացիւք կանխեալ անցեալ ըզՄենելեաւ.
Համայն և այնպէս զերագոտն հուպ վարէր ձիս Մենելաւոս:
Եւ որչափ տարակաց լինի յանուոյ ձի կառամուտ [դոր,
Որ զտէրն ընդ դաշտ ձըգիցէ կառաքն հանդերձ մեծայօր-
Որոյ ծայրք ձարից ապուոյն չըփին ընդ հեցս անուոյն ի գիւ,
Եւ նա յոյժ մերձ ընթանայ, և ոչ բաղում ինչ վայր ի մէջ
Յարշաւել անդ իւրում ընդ լայնածիր դաշտագետինն,
Այնչափ յետնէր Մենելաւ ի աքանչելոյն Անտիլոքեայ.
Իսկ յառաջ և գընդակի ասպարիսաւ ի բաց մընայր,
Այլ ի ձեպս եհաս առ նա, զի յորդիկին աչեոյժք հըզօր
Ի զամբիկն ագամեմնեան՝ ի Սևուկ անդըր գիսադէզ:
Եթէ այլ ևս երկոցունցն ասպարիսէր ընթացք յառաջ,
Անցանէր յայնժամ զինովաւ, և ոչ կըրթէր ի տարակոյս:
Իսկ արի պաշտօնեային Իդոմենի՝ Մերիոնէս

Տէգընկէց մի կայր յետնեալ ի Մենելեայ մեծափառէ.
Զի զեղաբաշ երիվարք տարտամագոյնք էին նորա,
Եւ էր ինքն անհըմտագոյն ի հանդիսել յասպարիսի:
Իսկ որդին Ադմետեան եհաս վերջին յամենեցունց
Փարչելով զկառսըն չըքնաղ և յառաջոյ վարեալ ըզձիս:

ՀՈՄԵՐՈՍ. Իլիական:

ՀՆՆԴԵՍ ՑՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՐՈԿԼԻ

Իսկ զանբաւ փայտակոյն յորժամ լըցին աստի անտի,
Անդ նըստեալ միաժողով ակն ունէին. այլ նոյնհետայն
Հրամայն ետ Աքիլլևս քաջամարտիկ Միրմիդոնայց
Վառել ի պղինձ և լըծել իւրաքանչիւր ի կառս ըղձիս.
Եւ նոցա յարուցեալ փութանակի զգեցան ըզղէնս,
Եւ ի զոյգան էլին հեծան պատերազմողք և կառապետք:
Յառաջոյ կառամարտիկք, հետևակացն ըզհետ գայր ամպ,
Բիւրաւորք, և ի մէջ զՊատրոկլ ընկերքըն բառնային:
Ծածկէին ըզդին հեծելք իւրեանց հատեալ և ընկեցեալ,
Իսկ գիւցազն Աքիլլևս ըզդէլոնեան յետուստ ունէր՝ տըրտում,
Զի յուալարկէր զանարատ ընկերն ի վիհ Սանգարամեոս:
Ի տեղին հասեալ նոցա Աքիլլևսի նըշանակեալ՝
Եդին ի վայր, և անդէն դիզին ըզփայտըն չեզջաչեզք:
Յայնժամ քաջոնն Աքիլլևս գիւցազն և այլ ինչ արկ ի միտ.
Ի բացէ ի խարուկէն կացեալ կըտրեաց զհետս իւր դեզման՝
Զոր գետոյն Սպերքիոսի ծաղկազըլաւոր սընուցանէր.
Եւ յոգւոց եղեալ ասէ՝ ակընկատոյց ի ծովըն Թուխ.
Սպերքէ, հայր իմ Պելևս ի զուր նուիրեալ ուխտ եդ ընդ
Ինձ յանդրէն ի դարձիս ի բնագաւառն իմ սիրելին [քեզ՝
Ձեզ ըզվարսըս խըզել, հանել և զոհ սուրբ զանդէոց,
Եւ խոյոց որձըս յիսուն զենուլ անդէն յաղբերակունդ՝
Ուր կան քեզ սըրբանըվեր անդք և բագին անուշաբոյր:
Զայս ուխտեաց ծերունին, այլ դու զնորհուրդ իւր ոչ ըը-
[ներ:

Իսկ արդ զի չէք լինձ դարձ անդրէն ի քաղցուէնին իմ բնիկ
[աշխարհ,
Տայց ըզդիսակս ի դիւցազնէն Պատրոկլոս՝ առնուլ գընալ:
Զայս ասացեալ՝ եդ ըզդէտն ի սիրելւոյ մըտերմին ձեռս,
Եւ զնդնզձուկ արտասուաց բորբոքեցոյց յամենեսին.
Անբաղայ մինչև ի մուտս արեգական ձըգեին կոծք,
Թէ Աքիլլես մատուցեալ յԱգամեմնոն չասէր ճեպով.
Ատրիդէս, — քանզի ժողովքս աքայեցւոց զհետ երթիցեն
Հրամանի քումմանաւանդ, — է յապելոյ ի լըճաց ժամ.
Իսկ զարդիս ի խարուկիս արձակեա, դուլ տուր և պատուէր
Պատրաստել ընթրիս, իսկ յայս խընամ տարցուք յորոց
[դնացեալս
Ի ջերմոցն է առաւել. սակայն մնասցեն աստ ընդ մեզ պէտք:
Արդ յորժամ լըսաւ զայս արանց արքայն Ագամեմնոն,
Ետ ընդ ետ ցըրուեաց զամբոխն ի հարթադարձ խըրեանց
[նաւակս,
Եւ մնացին յուզարկաւորքն անդ և ըզվիայոսըն չարեցին՝
Ցօրինեալ ոանաչափս հարիւր աստի անտի զնաւորոյն,
Եւ ի գլուխ փայտակուտին զդիակն եդին՝ խոցեալք ի սիրտ:
Եւ բաղում պարարտ խաշինս և ծանրաքայլ կորեղիւբ
[ցուլս
Առ խարուկաւըն մորթեալ հանդերձեցին. և ի բնաւիցն
Աքիլլեայ մեծանձին ըզճարպն առեալ ըզդին ծեփեաց
Ցոտից ըզգլուխ, և կուտէր շուրջանակի զմորթեալ շաղկըն.
Եւ զմեղու և զևւղոյ սըրուակսըն եդ յեց յանկողնին,
Եւ քառեակ երիվարս ահիոպարանս յապուրակի
Արկեալ անդր ի փայտակոյտըն՝ մեծամեծս յոգւոց էհան:
Էին արքային իննեբեակ շունք սեղանաստպաք,
Զերկոսին ի նոցանէն արկ ի խարոյկըն փողոտեալ,
Եւ ըզրովեանցըն մեծանձանց երկոտասան արի մանկունս
Պըղընձով խոշոշեալ, չարեաց ոձիրս ածեալ զմըտաւ.
Ընկեցեալ անդր և զսասանիկ հրոյն բըռնութիւն ի ճարակել՝
Զայն հառ այնուհետև և զսիրելին կարդաց զընկերս. [տին.
Ողջոյն քեզ, ովվ Պատրոկլէ, և անդ ի տան Անդարտէ-
կատարեմ քեզ ասասիկ զյառաջագոյն խոստումնս ի դլուխ.
Ըզլորովեանցըն մեծանձանց երկոտասան մանկտի հուժկու

Զայն ընդ քեզ ծախէ հուրըն զամենայն միանգամայն.
Իսկ զԷհեկտոր ըզՊրիամեանն՝ ոչ տայ հըրոյ լափել, այլ շանց:
Զայս ասաց ըսպառնալից, բայց շունք չէին յայն դիշամուխ,
Այլ ի տուէ և գիշերի Աբրամազդայ դուստրըն Աստղիկ
Հալածէր անտի զշընուն և ի վարդի օծանէր իւղ
Յաստուածեղէն, զի մի զնա ի քարշ ձըգելն երդիծցէ ինչ:
Իսկ Գուշակն Ապոլոն սըփռեաց զևրև ամպ կապուտակ
Ի յերկնից մինչև յերկիր, և զամենայն վայրըն ծածկեաց
Զոր դիակնըն գրաւէր, զի բարկութիւն արեգական
Մի զմարմնոյն անկեալ՝ ջըլջքն և անդամովք խըռուեցուսցէ:
Բայց փայտակոյտ մեռելըն Պատրոկլոսի տոչորէր ոչ:
Յայնժամ քաջոհան Աքիլլես դիւցազն ըզմիտս ընդ այլ տա-
[րաւ.
Ի խարուկէն մեկուսի կացեալ մաղթեաց Հոմմոյ երկուց՝
Հիւսիսոյ և Զեփիւռին, ուխտեալ զընտիր ընտրեաց յաշտից,
Եւ առատ հեղեալ նըւէրս ոսկի նուագաւ՝ յաղերս ածէր,
Գալ ըստեպ՝ զի դիզափայտըն ճեպեսցի վառել ի բոց
Եւ դիակունքն հըրդեհեսցին: Յայնժամ Իռիս երագաթև
Ունկն եդեալ խընդրուածոյն՝ եկն առ Հոմմոնան էհաս
[հրեշտակ:
Սաստկաշունչ Զեփիւռոսին նոքա ի տանն առեալ ակուռք՝
Թրախ լինէին ի կոչունն. և ընթացեալ եկաց Իռիս
Առ սեամսըն կըճեայս. զոր իբրև յայն արկեալ տեսին,
Յոտն եկաց բազմականն, և մէն մի զնա կոչէր առ իւր.
Իսկ նա չառ յանձըն բազմել, այլ ըզպատգամ իւր խօսեցաւ.
Ոչ բազմոց, զի զոյն հետայն Հովկիանու գնայցեմ հո-
[ասնս
Յերկիրն եթովպացւոց՝ ուր անմահիցըն մատչին զոհք,
Զի նդ նոսին լցցիմ և ես հաղորդակից ի դահամանան:
Այլ Աքիլլես զԷհեկտոր և զդուստրըն Զեփիւռոս
Աղաչէ գընալ առ նըսեն՝ ուխտեալ զընտիր ընտրեաց յաշտից,
Զի զնաւորսկն ի բորբոքումն արծարծիցեն՝ յոր կայն եդեալ
Պատրոկլոս՝ զոր կոծին աքայեցիք համագումար: [մամբ
Ասացեալ զայս՝ ինքըն գնաց. նոքա յարեան անհուն գոչ-
Վարեալ զամպս յառաջագոյն իւրեանց մեծաւ փոթորկելով:
Եւ էկին փուԹանակի շընչովքն ի ծով, ալիքն ուռեան

Ի բարձրաձիկ փըչմանէն, և յարգաւանդն հասին Տրոյա.
Եւ անկեալ ի խարուկին՝ մեծ դոչեաց բոցն աստուածա-
[հրաւ:
Եւ զիչերն ի բուն փըչեալ ահեղամռունչ ի փայտակոյտն՝
Հատին բոց բորբոքահասն, և զայգն ի դլուխ ժիրն Աքիլ-
[լևս
Կըրկնատաչա բաժակ ի ձեռսըն յոսկեղէն ի Թակուհէն
Առեալ հեղոյր դինի յերկիր, Թանայր համակ զառաքատուրեան,
Եւ զոգի եղկելոյն Պատրոկլոսի ձգնեալ կարգայր: [րոց
Որպէս հայր յողբս հարկանի՝ յայրել զոսկերս որդւոյն Ի-
փեսայի, որոյ մեռեալ ըղձէք ծընողն ի սուգ նըստոյց,
Այնպէս ողբայր Աքիլևս յայրել զոսկերս ընկերակցին,
Սողելով առ խարուկսն և ատեպ ըստեպ յոգւոց եղեալ:
Իսկ յորժամ եկն Արուսեակն աւետաւոր լուսոյն յերկիր,
Ոյր ըղձէա ի ծով սըփռի քըրքմահանդերձն Առաւօտ,
Թառամեցաւ անդ հըրդեհն և դադարեաց բոցոյն բորբոք.
Եւ Հոդմունք մեկնեցան գնացին դարձեալ անդրէն ի տուն
Ընդ Թրակեան ծովուն անդունդս՝ որ ոռոգուցիւք մոլեալ
[հեծէր:
Բայց ընդ այլ կոյս Պելեանն ի խարուկին մեկուսացեալ
Կողմնեցաւ վաստակաբեկ, անկաւ զնովաւ քուն անուշակ:
Այլ նոքա զԱտրիդեաւ Ժողովէին միահամուռ,
Որոց զինքն ոտիկ խօշուն և դաւթեզյն խընճոյ զարթոյց.
Յարուցեալ նըստաւ կանդուն և խօսեցաւ առ նոսա զայս.
Աւրիդէս, և որ հանուրց ևս այլ ելևանք աքայեցւոց,
Ի գինի սևատեսակ նախ չինջուցէք զնաւրոյկդ ողջոյն
Յոր վայր հըրոյն զօրութիւն սիրեաց կալաւ առ հասարակ:
ՁՄենետեան Պատրոկլի զոսկերսն ապա հաւաքեսցուք
Ընտրելով հաւատեաւ. են իսկ ինքնին դիւրածանօթ,
Զի նա ի մէջ խարուկին դըներ, իսկ այլք առաջդի
Զեղերօքն այրեին խառնիխուռն ալք և անգրուվարք:
Եւ դիցուք զայնս յոսկեղէն շիշ և ի ճարպ կըրկնապատիկ,
Մինչև իմ իսկ ի գըժոխսըս կափուցեալ խաղաղիցիմ:
Իսկ դամբան՝ ոչ եթէ մեծ ինչ յոյժ գործել պահանջիցեմ,
Այլ առ անգամ մի այսչափ. ապա և զայն աքայեցիք
Մեծաւորը և բարձրաբերձ կառուսքիք գուք որ ապրիցեքդ

Յետոյ իմիք մընացորդք ի նաւատոմարն յոգնատախտ:
Զայս ասաց, նոքա Պելեանն երագոտինն եղեն հըլօր:
Նախ ողջոյն ըղնաւրոյկըն շինուցին ի սեաւ գինի [տաւ:
Յոր վայր բոցն էր ծաւալեալ, և Թանձր աճիւն ղինքեալ նըս-
Եւ զոսկերսն ըսպիտակս հեզահամբոյր զինաւորակցին
Ժողովեալ ողբովք յոսկի շիշ և ի ճարպ կըրկնապատիկ,
Եւ եդեալ ի խորանն ընքողեցին նուրբ կրտաւով:
Եւ ծրարողըր կարակնեալ ըզգերեզմանն՝ առ խարուկսն
Արկին հիմն, և կոտեցին անդէն ի նմա զհողըն քըրքերր,
Եւ կանգնեալ զհողապատեան շիրիմն՝ անդրէն եղեն ի բաց:

ՀՈՄԵՐՈՍ. Իլիական:

ՏԵՍԻԼ ԳՈԹՈՂԻԱՑ

ԳՈԹՈՂԻԱ, ՄԱԹԱՆ, ԱՐՆՆԵՐ

ՄԱԹԱՆ

Դըշխոյ մեծ, ևցէ՛ այս վայր քո տեղի.
Չի՞նչ վըրդով զքեզ դըղըրդէ, որ ահ պատէ զքեզ սարսուռ,
Ցէր իրիք խընդիր եկեալ ևցես ի մէջ ոսխացդ.
Յայս տաճար անվաեր ժըռիս երբեք մերձենալ,
Մերկացուր յանողոք ոխուԹենէն յայնմանէ, ...

ԳՈԹՈՂԻԱ

Մըտադիր ուշի ուշով լինէ ունկըն դիք երկոքին:
Ոչ կամիմ ասասանօր զանցեալն ածել ինչ ձեզ յուշ,
Եւ ոչ տալ ձեզ համար զարեանցն որ իմ հեղեալ է.
Որ ինչ գամ մի արարի, Աբեններ, պարտ լինէ վարկայ:
Ոչ առնում ինձ գատաւոր ըղժողովուրդ մի ժըպրկըս.
Որ զինչ և լըւ զինեն յանդըգնուԹիւն իւր արար.
Զիս երկինք ինքնին խընամ կալան առնել անբասիր:
ՏկրուԹիւնն իմ կառուցեալ ի չքեղաւոր յաջողմունս՝
Աստղի Գոթողնայ ծովէ ի ծով սարսեցոյց.
Ինև խոր խաղաղուԹեամբ Երուսաղէմ վայելէ,
Յորդանան ոչ սեասնէ զմըրտրական Արուսիին,

Ոչ ըղձէս փղձչտացին՝ աւերածովքն անբսպառ
Վրկանդել զափուռըս իւր իբր առ ձերովքն ալքայիւք։
Աստրին զնս առ գըշխոյս և իբր ըղքոյր իւր ունի.
Հուսկ ուրեմըն նենդագործն աղետարար խմում տանս՝
Որ մինչև առ իս ձըկտեր հասուցանել ղգըժնուԹիւն,
Յէու, վերագն Յէու, ի Սամարիա կայ և դող.
Տագնապեալ ի հզօրագոյն իւրմէ գրացոյն յամենուստ՝
Զոր գըրգռել գիտացի յերկուզակին այնմ ընդդէմ,
Արդ Թողու զնս ի կողմանս յայսոսիկ վէհ սիրուէն։
Հանգըստեամբ ըմբռչնիցէ զարգիւնս իմոյ հանճարոյս,
Բայց մըղձկուստ իմըն ժըխոր յաւուրց հետէ յիս բունեալ
Զիմոյ երջանկուԹեանս ընդ մէջ ըզԹերսըն խըզէ։
Երազ մի, – և ես իբրեք ինձ ընդ երազ մի խոովել, –
ՏըրամուԹիւն ինչ ի սըրտիս սընուցանէ ուտել զայն.
Այսր և անդր անդուստ խուսեմ, նա 'նդ ամենայն սլընդի
Ի պահու խաւարակուռ խոր գիշերոյն արհաւրաց [ղհետ.
Մայրն իմ Յեզաբէլ եկն ելոյ ինձ յանդիման,
Իբր յաւուր մահուն իւրոյ, Հոխատաճոյճ պըճնուԹեամբ.
ԶուառուԹիւն իւր չէր բնաւին անուսադեալ ըզպերճանսն,
Այլ ունէր և ըզդեղոյն պայծառուԹիւն հնարագիւտ
Յոր հոգայր նա ի սընդոյր և ի ծարիր չըպարել,
Ի դարման ինչ անկարկատ Թըշնամանաց հասակին.
« Դողացիր, ասէ առ իս, արժանաւոր ինձ գուստր իմ.
Անողորմն Աստուած Հրեից զանցուցանէ և ըզքեզ։
Յաւէ ինձ, զի անկանիս, գուստր իմ, յահեղ ձեռսըն իւր» :
Ի վախճան զարհուրելի սոցին բանից՝ Թըւեցաւ
Թէ ուրուն իւր ի կողմըն կորացաւ անկողնոցս,
Եւ ես Թևըս ձըգէի փարիլ զնըրև գիրկ ընդ գիրկ.
Բայց ոչ այլ ինչ գըտի՝ քան քըսմնելի խառնակոյտ
Ոսկրոտոյ, շըչեալ շաղըց՝ ընդ սիրմ ընդ գեռ Թաւալեալ,
Գարշելի անդամաԹիս, ձըրձեալ պատառս արիւնուռչտ,
Զոր լափէզ շընեբամն ապշոսկեն ի միմեանց։

ԱՌԵՆՆԵՐ

Մեծգ Աստուած։

ԳՈԹՈՂԻՆ

Ի սոյն չըփոԹ՝ աչաց իմոց երևի

Մանուկ մի մատաղ ի պատմուճան լուսերանգ՝
Որպիսի եբրայեցւոցըդ քահանայք ըղգենուն։
Տեսիլ իւր զարԹոյց ըզնըշաղեալ ոգիս իմ.
Իսկ իբրև ի միտս եղեալ ի մահաբեր ալմըկիս
Պըշնուի 'նդ հեղ և ազնիւս պարկեշտագիւղ երեսս իւր,
Ըզդացի յեղակարծումն արիւնաբբուս պողպատ՝
Զոր նենդողն եհար մըխեաց ցերեսախաչն ի կըշտիս։
Ա՛յնչափ ինչ գուռնակ գուռնակ իրաց խառնուրդք այլանդակ
Կըցկըցան գիպաց յօդուած Թերևս ձեզ Թըւիցին.
Ես ինքնին առ ժամանակ մի յամօԹոյ երկիւղիս՝
Արդասիս համարեցայ արիսրատեսիլ գողշըշոյ։
Բայց հոգիս իմ գերևաւ ի յիշատակս այգոցիկ՝
Երկիւղս անգամ ի քուն ընծոյն տեսիլ յերազեաց,
Երկիւղս աչք իմ սըրսմագինք տեսին հանդիպ նըկարեալ
Ըզնոյն ինքըն զոյն մանուկ՝ միշտ ի խոցել զնս յորդոր։
Խոնջ ուրեմըն յորոց զնս խուճապէին արհաւիրք՝
Առ բահաղ գնայի յաղերս՝ զի հըրակեսցէ ի կեանս իմ,
Եւ առ յոտըս սեղանոյ իւրոյ հանգիստ ինձ խընդրել.
Զինչ մըտաց մահկանացուացս՝ ոչ գործեցեն ահափեսք։
Ի տաճար այսըր Հրեից մըղեաց ազգումն իմըն զնս,
Եւ անկաւ ինձ ի սիրտ զԱստուած նոցին առնել հաշտ։
Ընծայիւք ցածուցանել համարեցայ զցասումն իւր,
Թէ Աստուածն այն, զինչ և է, գոյցէ նոքիմբք ի համբոյր։
Ֆըրմայետըդ բահաղու, մի գըներ մեզ հիքուԹեանս.
Մըտանեմ. ժողովուրդըն փախչի, զոհն առնու գուլ.
Քահանայն մեծ յիս գիմե սըրսմրտուԹեամբ մոգեգին.
Մինչդեռ ինքն առ իս խօսէր, ոմ հիացումն, ոմ երկիւղ,
Տեսի զնոյն ինքըն մանուկ ընդ իս մտնու սպառնալից,
Որպիսի ահեղ անուրջքն ի միտս ընծոյն նըկարեաց։
Տեսի զնս, նոյն կերպարանք, նոյն և հանդերձ կըտաւի,
Ձեմելիքք ոտիցն և աչք, նըկարագիր համօրէն.
Նոյն նա է։ Զոյգ առ մեծի քահանային ընԹանայր.
Բայց խոհոյն անհետ ընծա յաչաց իմոց պարկին։
Աւագիկ է վըրդովումն որ զնս աստէն ստիպէ կալ։
Եւ խորհուրդ ընդ երկոսին ձեզ հարցանել կամեցայ։

ՌԱՍԻՆ. Գոթիէ

ԳԵՐԵԶՄԱՆՔ ՀԱՆՃԱՐԵՂԱՑՆ ՅԻՏԱԼԻՒ

Ի սըրբազան ագարակ Սըրբոյ Խաչին պարագիր
Հանգչին առ Քրիստոս՝ որք ըղձայր իսկ յարդարեն սըրբագոյն.
Անմահութեամբ խնդն լի է խաղաղեալն այն մոխիր.
Թէպէտ չեցէ այլ ինչ անդ բայց լիշատակ անցելոյն,
Եւ խուն նըշխարք վեհազանց ի վիհ Թոհլոյն անկելոյ.
Մխքանչելոյ աստանօր ու Սվիներեայ ոսկրոտի,
Եւ աստեղաց հետահան Գալիլեոյ աստ դընի,
Եւ տառապանք իւր ընդ իւր. գառնայ ի հող աստ կըրկին
Մագդիաւելեայ հոգն, ի վայր՝ յորմէ առաւըն նախկին:
Առքա հանճարք չորեքին քառից տարերց հանգուռնակ
Յարուցանել համօրէն ազգ նոր՝ լոյն բաւական:
Իտալիա, Թէպէտ բիւր ած քեզ աղէտս ամանակ
Զարքայակերպըդ գըձձեալ զարդու փառաց պատմուճան,
Սակայն զլացաւ և զլացել ընօրհել այըց աշխարհաց
Հանճարս՝ առողս խոյանաց յաւերակաց իսկ միջոց.
Անմահութեամբ տոչորեալ է տակաւին և եղծ քոյ,
Յորմէ վայրք քեզ հատանին վերակենցաղք վառ ի վառ.
Այսպիսի ոք Կանովա նախնեաց վերից զուգափառ:
Այլ ո՞ր արդեօք հանգիցեն եւորուբացիքն երեքեան,
Տանդէ, Պետրարք, ուոչ նըւազ ինչ կամ կըրսեր ի նոսին
Ըստեղծագործն այն հանճար ուարձակ բանին երգահան,
Այն՝ որ զըրոյցս հարիւր վիպասանեաց սիրային. [րակ,
Ո՞ր արդ ոսկերքն այն հանգչին վերէք քան ըղկաւս հատա-
Մեծք ի մահու իւր ի կեանս. միթէ դարձան ի փոշի,
Եւ չունիցի՞ ըզնոցանէ կիճ հայրենեաց բան յուշի:
Չիմ ոչ հատին քարահատք՝ նորուն արձան կիսանդրի.
Որդիական հոգ նոցին չսանդեցաւ մօրն երկրի:
Ապաշնորհ Ծաղկաւան. Տանդէ նընջէ հեռ՝ ի քէն
Սկիպիոնի նըմանեալ ի ծանակիչ քեզ ափոնս.
Հերձուածք և վէճք որ ի քեզ՝ քան քաղաքի մարտից քէն
Արտասահման արարին ըզքեզդող, զայն՝ զոյր անուն
Որդիք քոյին և Թոռունք զուր պաշտեսցեն հանապազ՝
Խայթեալ խըղճիւ հնացելով. նա և ալըսակն ինքնին արդ

Չոր Պետրարքեայ ուր ուրեմն կառ ճակատ գամինէզարդ
Յերկիր բռնեալ է օտար. և կեանք նորին և համբառ
Եւ գերեզմանն իսկ դըրժեալ՝ է քո հող ոչ ձօնեցաւ:
Պոգաչէիոյ աւանդեայ ըզհողն՝ յերկիր հայրենեան.
Ո՞չ աւասիկ յաւագայ միջն կացցէ յանգորըուն,
Եւ քաղցր և վեհ չընչեցեն մաղթանք հոգւոց հանգըստեան
Յայն՝ որ ըստեղծն ըզտուակեան յուշկապարիկըն լեզուս,
Գուսանութիւն զայն ինքնին, որոյ և ձայնք՝ երգք իսկ են,
Եւ քերդուածիւն է բարբառն: Այլ և զնորին իսկ դամբան
Չար տապալեայ է զայրուց նախանձամուղըն բորեան.
Չկայ արդ նըմա տեղի ուոչ ի սինըքըր գերեզմանս,
Չի մի ուրուք ծանուցեալ հանցէ և դայն հառաչանս:
Եւ Սուրբըն-Խաչ է վերհիյն արդ մոխրոյ զուրկ է նոցին.
Եւ յաղագս այսր իսկ զըրկման քաջ ևս լինի նըշաւակ.
Իբր յերախանս կեսարուց՝ բարձեալ Բրուտեայ կիսանդրին
Այծէր քաջիկ ևս ի յուշ ըղհռովմայ նոտիրն այն զաւակ:
Քեզ երանի՛ Հռաւենա, զի տարագիրն այն անմահ՝
Նընջէ յեզերդ հին՝ յակառըն պետուրեան զաղփաղփուն.
Այլ երանի՛ և Արկուայ, որ ամբարեալ պանծայ բուն
Նըւագաւորըս նըշխարս՝ պահեալ սիրով ի գիրկս իւր.
Մինչ Ծաղկաւան զարտաւած մեռեալն հայցէ յողբ ի զուր:
Առ իմ բըրդուձիգ այգեկիկ ի պատուական ի քարանց,
Պորփիւր, յասպիս և ակաս, ընտիրք կըճեայց և գոհար,
Անփուռա պահէլ զսակրոտի վաճառական դըքսատանց.
Ո՞չ աւանիկ գիւրալոյծ կայլակ ցօղոյ ամպավար
Յերեկորնեայ աստեղց վառք ախորժ սըփռեն զովութիւնս
Մանուածաւալ ի մարմանդ որ զմեռելոց պատէ զհող՝
Ոյց լոկ անուանքն առ Մուսայս են մահարձանք և կոթող:
Ո՞չ աւանիկ խորագոյն անդ յարդութեամբ ձեմք լինին
Քան ի չիրիմըս յըղկեալս որ ծածկէ զգըլուխ գոտոզին:

ԼՕՐՏ ՓԱՅՐՆ

ՅԼԱՄԱՐՏ Ի ՍՊԱՆԻԱ

Ահաւասիկ բացաւ կըրկէս, Թոլուն ըզդաչըն համարձակ.
Եւ բիւրաւորք ըզբիւրուք հոծ հանդիսատես շուրջ կուտա-
[կին.
Զև ոըբեմն աւադ վոզոյն նախկին հաւէրն հնչեալ հադագ
Եւ ոչ մի տեղի Թափուր տարաժամեալ մընայ եկին:
Անդ ալաքաք և մեծամեծք, և բամբըշանց պար խուռնե-
[բամ...
Լըռեն բարբառք և հընծիւն. և ի նիւս սօս երիվարաց
Սպիտակ ի գլուխըս գարգմանակ, ոսկեմըրակ ուլ Թէթև
[տէգ,
Հանդերձին քառեակ ասպետք ի կեղակարծ գործ մըրցա-
[նաց.
Եւ խոնարհեալ նախ հանդիսին յառաջադէմ գան առ ի վէգ.
Ձոխ ըզթիկամբ նոցուն ամլան. արձակ արձակ արշաւեն
[ձիք.
Բազմ[ը]վըտանդ Թէ ի սերկեան առյարիղն փայլեն յաղթող՝
Զամբոխին բարձր ըզկայթիւն և ըզսիկնայց քաղցր ակնար-
[կիք՝
Որ վէհ գործոց վէհ մըրցանակ՝ տարցեն սըրտիւքըն մեծա-
[գոհ.
Ոչ մեծ քան զայդ Թէ արքայք և ոչ տալարք վոխարինին:
Ոսկեհանգերձ ըստ անձին արկեալ ըզդիկ յըզգեստ փաղ-
[փուն
Ի միջակին արձանացեալ կայ Թէթևտոըն մարտացուլ
Ցիւր յեցեալ ի զօրութիւն, և վառի սիրտըն էռանդուն
Ըզառաջոյն անգէտց յերկիր զարքայ տապաստ հարուլ.
Բայց յառաջ ըզքայըն ըզդոչ ընդ չըրջապատըն բերելով
Մի զանխուլ, քընին, ոտից յասպարիզին խոչ ինչ կայցէ.
Չէն յաջում էտ նիզակ, բացէ ի բաց կըռուի ձեռով.
Ոչ յաւելին իշխեսցէ մարդ զիրկ մըտերիմն յանդրուվարէ
Որ յաճախ ընդ վերելսին, էզումէ, ըզմահ փոխանակէ:
Երրակի փողից չէփոր, ահաւանիկ արշաւ նըշան,
Եւ որջն անդէն փետուկի. և անբարբառ ակընկալիք

Շուրջ գրաւէն ամենուսաւք ըզմարդածիրն արձակարան.
Ընդոստ ի գոյթ Թափ առնու անդ կենդանին քաջամար-
[ակիկ
Եւ մղեգին կառուցեալ զակն՝ ի գաւիր ոտին փորէ զերկիր.
Ոչ ահուր յիւրն ախոյեան անդ էտ ընդ էտ նահատակեալ՝
Աստէն կամ անդ ըսպառնալից ուղղէ զձակատըն վրէժխընդ-
[կիր
Թափ ըզնախկին տալ յարձակոյթ. և բարկացայտ մերթ
[տատանեալ
Հրաբորբոք զարիւնախառըն բիւս ի հիւ չըրջանակէ:
Եւ յանկարծուստ ոտնառէ. աչք սևեռեալ սրընդակասին.
Ի բաց ի բաց կաց, ա՛յ յանդուգնն պարմանի, հար բուռն ի
[տէգ.
Արդ ժամ էկէ կորըստեան կամ կորովց Հարտար բազկին
Ըզկատարըն մղեփնուԹիւն ըմպահկելով սանձակուռոր.
[ժոյգք.
Գեղաչափեալ քայլիւքն ի վալ ըզձախոր առնուն ձեպող նը-
Փըրփրեբաս արտիպ զբարակ ոչ ի վիրաց զերծ խուսափեալ՝
Եւ գունդագունդ ի կողաց հոտեն սըզտոր ուխք մահաշունք.
Ա՛ւ ցաւոցն բըռնուԹիւն խոյս տայ ձեռէ գըլոր Թաւալ.
Տէգ ընդ տէգ, Թըռչին սըլաքք, նա բարձրակոծ վայ բա-
[ռաչէ:
Բայց միւսանգամ գայ յասպարէզ. ոչ ըղնա տէգ անդ կամ
[մըկունդ
Բոցասըմբակ երիվարաց ընդոստ ոչ գոյթք պակուցանեն.
Խուժէ այր և վրէժխընդիր սուրան նորուն զէնք սըրտա-
[Թունդ.
Բայց զուր էն տէգք և ի զուր մարտիկն կորով իսկ համա-
[րէն:
Ատ երիվար պերճասռոյտ կայ գիտապատ կործանեալ,
Եւ միւսոյն, ոտքըմ տեսիլ, լանջք փետուկեալ արիւնաղանգ
Եւ մերկանդամ հոլանին Թագուն ընդերքըն կենսակալ.
Որ և ի մահ վիրաւոր բայց գետ ըզքայլս վարէ սայԹաք
Ուի դողդոջուն հանի կորով ըզվերելեակն ի վըտանգաց:
Պարտեալ ցուզ չընչասպառ ի Հապաղիս ԹաԹաւ արեանց
Ի վերջին հուր կատաղութեան զոտս հաստատէ յառպարէ-
[զին,

Խոց վիրաւոր, տէգք կողամուխ, կուտին բեկորք չուրջ գե-
[ղարդանց.
Անդ ապիկար ախոյեանք գազանական ի հանդիսին:
Յայն ի պահ ցըլամարտիկք յաչ ըզնովաւ ուահեակ խաղան
Կարմիր ճօճեն պատմուճանս ըշտապ ի չէշտ կըշռեն սուսեր.
Հոգեդարձ գազանն յետին ախոյենից մարտ փորոտայ.
Սէրն զայրոյթ. աչող անդ ձեռք ձըգէ ղհանգերձըն մահաբեր.
Մոլեգին ըսքողն աչք. և յաւազին տարուբերի:
Անդ ուր ըստուար իւր պարանոց ընդ ոլնուվարըն գայ ի կից՝
Աբիւնախանձ վարսեալ երկաթ թափ անցանէ չէշտակի.
Նա զհայ առնու. քըստմնին անդամք. բայց աննահանջ դեռ
[վըքալից՝
Տակաւ ընկճեալ և անկանի, յաղթող ի ձայն աղաղակի,
Եւ ոչ մի հանէ հեծուն անխռով ըզըունչ տըւեալ վերջին.
Պաճուճազարդ հասանէն կառք, կուտէն ըզդին անդ ան-
Տեսիլ ախորժական վայրագ աչաց բաղմամբոխին, [կենդան,
Անդ սանձամերժ ձախրասլաց քառեակ նըժոյգք ընտրա-
Զանարին ձըգեն ըզբեռն արշաւասոյր ի դաշտապար: [կան
Այս ըզբօսանք դըժընդակ տան ընծայեն մարդկանն հրա-
[ւէր...
Սովորեալ վաղ քաջ յարիւն զըւարճանայ սիրտն աննըւէր
Ի վրէժ քինու զընկերին դիտեալ ախորժ վըշտաց կարիս:

ԼՈՐԴ ՊԱՅՐՆ

ՎՃԱՌԱԿԱՆՆ ՎԵՆԵՏԻԿ

Վերացուցեալ յԱգուիլէ կոյս զառագաստ
Գայր աւետեացն այն քարող՝
Որ անտառացն ընկերշակէ արքային,
Մինչ ի հողմոյն վարեալ անգէտ նաւուղղին,
Ի ծոց դանդաղ ելն և աբխուր լըճակի՝
Գնայր ի մոլոր զարտուղի
Ընդ կըղզեկաց խառնաշըփոթ ինչ բաւիղ.

Ի գալ մերձել յափ կոյս նաւուն սըրբազան՝
Անդ բընակիչ մի միայն,
Թիւս էտ ձախրեաց ընդ այբս տեղ հաւքալաց
Յաւազանէն յուղելոյ:
Եւ Բարեպաշտն անդ ի նաւուն իւր խելաց՝
Դիտէր զկըղզիսն յերկարագոյն ի նըւագ.
Գուշակութեան շողաց ի սիրտ իւր փայլակ.
Ասաց, եթէ գայցէ օր
Զի մըթագոյն անդամօք ջուրցըն ընդ ձոր,
Յաղթողական ինքն ըզդարձ
Ունէր առնել գերեզմանաւ վերամբարձ:
Ըզբանսն ասաց՝ ուահպա ընդ շամքան երևէր
Բիւզանդական եկեղեցւոյ նման ըստուեր,
Որ ընդ եթերս ծածանելով ծածկէցաւ,
Եւ ի գանգաց անդ յարձագանգս ընդ կամար՝
Հանդրէն ափանցն անբարբառ՝
Սրացաւ գոչիւն անբաւ. Կեցցէ՛ սուրբ Մարկոս:
Անդ հանգիցես, այո՛, սակայն՝ հովանի
Ոսկեգըմբէթ լուսապայծառ խորանի.
Ո՛վ երկնաւորդ, անդ հանգիցես, այո՛, դուն,
Այլ շուրջ՝ անտառ սեանց փայլուն.
Եւ արքունիդ քո ի կամարս օդասլաց
Փայլատակեալ շողասցին պերճ և առյդ
Կորընթացի խրոխտ նըժոյգք:
Ի քոյդ անուն, ապագայ երգ մարտավար,
Գարանձաւաց ի խաւար
Մերժեսցին հէնք ժանտագործ:
Եւ ի դաշտաց մարտից ի խաղմ արտփելոց՝
Պալեստինու գերի վարեալ եկեսցեն
Արաբացի մահիկեղբիւրք բիւր այսրէն՝
Յոլալ ի մէջ քո լըճին:
Եւ յաշտարակս անդ ուխտանեանդ Հելլենին
Կայր ոմն ի վեր ելցէ ծեր՝
Որ զպատերազմ՝ նըկատեր,
Ըզդրօշ քոյին պատառատուն ի փառաց՝
Տընկել ի մէջ Թըշնամեաց:

Գայլեն արքայք ի գաւառաց բացաձիգ՝
Զաղաւուհիսդ առնուլ ի կին դեղեցիկ.
Եւ ընդ մօրուա յայդ ձահիճ՝
Ի գարշ մամուռ ելլեն ի վեր հրաշալիք
Ամբարտակաց՝ որ այլ ուրեք ոչ տեսան.
Եւ յայդ կղզեաց մերկութեան
Եւ ի ծոցոյ գիւթականացդ յայդ խեցեաց
Ելլեն ակունք ամենապերճ ընտանեաց:
Եւ ի նախկին անդ ի ծագել լուրջ այգուն
Նորածընունդ այս գարուց,
Յոլորտապտոյտ ջրորդարձից իւր մեկնեալ,
Ի Տըրոմնոս՝ կազմեալս նոճեացն ի բընիկ
Եւ ի կայտառ վերելակէը իւր նաւկնեալ՝
Կանխայարոյց Վէնեւիկ,
Մինչ նախանձորդք իւր դեռ ի քուն լինէին:
Եւ դեղեցիկ յարշալոյսոյն անդ գաւառս
Ֆայեանդուզըն Թանդար՝
Զաղնըւական իւրոց որդեացն ուղղէը լաւս՝
Գանձուց ի գիւտ բարեբաստ:
Անդ ոմն այսրէն առնէը գարձ
Ընդ իւր բերեալ բաղմաբեղուն ի Հընդկաց՝
Շնէթ զարտասուաց քաղցրաբոյր,
Զոր մըշտահոս կընդրկէին տայ արխուր.
Կամ ըղհատեալ կինամոնին ըղկեղև
Դափնեւսանեայց Գանգեսի:
Այլ ոմն առնոյր ըզպաստառ՝
Որ անդ ի գրախտս հիւսեալ հովտաց Գաշմիրի.
Կամ ըղպարսիկ օձոցս, և զսոր ոսկեփայլ
ՅԱնկիւրիոյ՝ ի մըրըկաց խեռ Թափեալ
Ելեսպոնտեայ, որոյ յաձախ բուռն ալիք
Ի ցանկութիւն ապառուամ
Ըզդիակունս և սուգ առնուն խաղալիկ:
Վ.ըտարանդի ի Կոլքոնտայ անդամանդ,
Ըզմիալուդս յիւր ցոլս ըզշուքն յաւելոյր,
Եւ մաքրափայլն անդ յակինթ
Իբրու արեան ինչ քարացեալ կարմիր չինի՝

Պաղպաջելով ըղսեաւ վարսիւք ծիծաղէը
Վենետկուհեացըն սիկնանց...:
Այլ արդ գարուց որոց վըտանգն էր մեծանձն
Յաջորդեցին հեշտութիւն,
Ծնունդք անաւագ, պերճութիւն,
Պալատք, պարտէզք, բարեկենդանք և մեկ քուն:
Բայց և անգուստ զգեմն Յերևելս հաստատեալ՝
Յամալխիդեան ձիթենաջուղ բըլրակաց
Յառաւօտուն անդ ի նոյն
Հաստաբազուկ ինն ջանէր մանկութիւն,
Զէնք յուս և երդ ի բերան,
Ալէք հանդէպ անսահման,
Եւ անվըհանդ արիութիւն ի սըրտին:
Մինչ հարց նոցուն միաք խորին
Օրէնս ի գիր հարկանէին խմաստուն
Որ զԺողովուրդըն զայն ուղղէր ծովայած,
Շընորհելով հաւաստեաց
Ի կառավար հաւուց նոցին Թըռչանաց
Չհաւատարիմն ի բևեռին սէր ըզսըզաք,
Որպէս զի՝ սեաւ ժամանակ
Մինչ փոթորիկըն մոլեգնի դիշերի
Չզօղեալ աստեղ ցոլից լըցցէ նա զքեռի:

Ա. ԱԼԻՔԱՏԻ

ԳԵՏՆԱԴԱՄԲԱՆՔ

Ընդ պատուարօք Հռովմայ՝նդ աղատըն գաչիւ
Կան քարանձաւք և գըմբէթարդ խորք անթիւ.
Յամս երկհազար հասին զայն ձեռք մահացուաց,
Վէմս արատոյս տըբեալ Հռովմայ տաճարաց.
Յայն անգընդաց եղ կանգնեցաւ Հռովմ ողջոյն
Հրաշակառոյցն իւր կերտուածովք վեհագոյն.
Անդ և յատակս եկեղեցին քրիստոսեան՝
Նորածնելոց եդիտ որդւոցն ապաստան,
Բըռնաւորաց մինչ սուրբք և աչք ժանտաժուռս

Նոցին անմեղ արեանցն էին հետամուտ.
Մինչև յաղթող նա ի մեայլէն եւ եկաց
Օրէնս մարդկան տալ՝ խաչ ի դրօշ կայսերաց։

ՏՐԼԻԻ.

ԲՐԳՈՒՆՔ ԵԳԻՊՏՈՍԻ

Ո՛վ վեհ արձանք Նիլոսի, չըքեղ տաճարք տըրտմութեան,
Զիա՞րդ ի ձեր գագաթունս յառեալ պարծին աչք մարդկան։
Զերոց գուռոց ձակատուց լերինք ցածնուն առաջի,
Սառուերդ անճառնիք երկայնին ի բացարձակ ի դաշտի.
Ա՛յլ մահացու մարդ տըկար ձեր պատրաստեաց ըղձընդունդ,
Նոյն ետ կենցաղ ձեզ անվերջ, զանմահութիւն անկապուտ։
Քանիցս ի լայն ձեր յօտին՝ նըստեալ ի խոր լըռութեան,
Զայն արձակեմ շուրջ ըղձեօք առ չեղջաչեղջն այն խուժան
Աղգաց ոտաձանց խուռներամ և դիւցազանց քաջայաղթ,
Զորս ուիք տարան վարեցին ի վեհ դարուց յորձնեռանդ.
Աըքայք և պերճ բըռնակալք, ամրապետք և սուղդանք
Տոհմք և սերունդք յոգնաթիւ, քաղաքանին և աւանք.
Անուանք երբեմն ահագինք՝ ցընորք են այժմ ուրուական.
Դուք և գարուց կայք գիւանք, և արքայից գերեզման.
Դուք գիտութեան գանձարանք, կրօնից և հին բարքառոց,
Ի հիացումն, յաճեկնուած, ի խրատ բարեաց խնամանոց։
Ընկալարդ զայս իմ նըւէր, ո՛վ որ ի գաստ քո հըզօր
Ի վէմ նոցին հաստաբեստ՝ քան ըզպղինձ կարծրակուռ
Քանդակեցեր զիմ ըզտաղս։ Անցիք չըքնանք անհամար,
Ծընունդք ազգաց և իշխանք, անցեք անցեք սուսերաբար.
Պարիսպս ես իմ մըրցանակ, և յաղթական արկածին,
Աւեր և ես անվերջ. կեցցեն իմ տաղք, մի՛ մեռցին։

ՏՐԼԻԻ.

ԳԻՒՂՆ ԱՄԱՅԻ

Սիրո՛նդ Աբուռն, դաշտավայրին չըքնաղագեղ գուղակ,
Ուր ողջութիւն ուառատութիւն մեզմին զերկրին մըշակին,
Զոր գարուն զըւարթագին կանխաժամն ողջուներ, [նեին.
Եւ զոր յոչ կամ՝ յելս ամառան թօշնեալ ծաղկունք ըզքա-
Դարաստան չըքնաղազարդ, վայր հանգըստեան ուանմե- [ղութեան,
Օթևան մանուկ տիոցս, յորում չըգոյր ինչ անհաճոյ.
Քանիցս հըրճուեալ խայտացի՝ կանաչազգեստ քո գալարիս,
Ուր և գոյն երանութիւն քաղցր ընծայեր ինձ զամենայն։
Քանիցս յատուկ հարեալ կայի գիտեալ ըզքոյ զարմանալիս.
Ըզտատասարս հովանացեալ, և զագարակըս բարեմշակս,
Զաղբերսըդ մըշտաբուղխ և զաղօրիս յարահոլով,
Զեկեղեցեակըդ վայելուչ գագաթնացեալ ի բըլրակին,
Զանտառակըդ մրեւնեայ խիտ հովանեօքըն հանգուցիչ։
Քանիցս օրհնեցի ես զառաւօտըն նորալոյս՝
Յորում գործք և վաստակք ապրին տեղի զըւարթ խաղուց,
Եւ համօրէն գեղըշն բնակք ղերծ ի հոգոց աշխատութեանց՝
Խուռըն գային ընդ հովանեաւ տերևախիտ ծառաստանին.
Ուր ըզբօսանք խաղուց ըզհատս յաջորդէին նորանոր,
Ուր ի վէգ գայր պատանին, և ծերունի զբօսնայր յակճիռս։
Քանի՛ մըրցանք ըմբշամարտից և կամ կաքաւք գարձադարձ,
Քանի՛ վազք և ճեմք և հակաճառք անդադար։
Եւ թէ նոյնք ինչ և նըմանք կըրկնէին խաղք անդադար՝
Ցըղփացեալ ջոկըն կայսաւ գառնայր գիմէր ի նոր ինչ խաղ.
Զեռն ի ձեռն խո՛ւմբ առեալ ի պար՝ ոչ այլ ինչ կամն ուներ [լով.
Բայց պարտասեալք յոգւոց թասել յերկկիր թասալ ընկե-
Բնաւ անփոյթ էր չինականըն զերեսացն ազատելոյ, [նուլ.
Մինչ աստանօր ակումբն ողջոյն հեգնէր ըզնա ծաղրարձակ.
Այսպիսիք քո ըզբօսանք, գի՛ղդ իմ քաղցրիկ. այս քո բեր- [կրանք
Զուարթապէս յաջորդեալք՝ հեշտ գործէին և զնխատ վաս- [տակ.

Եւ ախորժ նոցին ազդումն հընչէր ի վայրըդ հովանաւոր.
Ա՛յսպիսի զբօսանիդ. այլ, ո՛չ, Էանց դընաց զբօսանիք ա-
[մեն:

Գի՛շ քաղցրաժըպիտ, սիրելագոյն մարդաց մայրեաց,
Անչըքեցան դէղ քո և փառք, ոչընչացան և քո հրապոյրք:
Բըռնաւորին մըխեցաւ ձեռըն ժանտ ի քո հովանոյս խակ,
Եւ աւեր եղծեալ խամրեաց զամենայն քո գալարուքիւն.
Մ՛իայնակ մի ոք սիրացեալ կորզէից գըաւեաց ըզքեզ ողջ
[ջոյն,
Եւ գաշտք քոյին ծիծաղախիտ հազիւ կիսով արդ մըշակին:
Ո՛չ ևս ճառնչիք արեգական ի ջինջ ալեացըդ ցոլանան.
Կընիւն ուեղէգն՝ անդ խոչընդոտ հազիւ ներհին զեռալ խա-
[ղալ:
Ի համօրէն ամայութեանդ՝ հիւր մենակեաց՝ Հայիկ միայն
Սուր և խորին կըսկիծ բարձեալ ըզդուշանայ բընական խըռամ.
Յանմարդաձայն ճեմելիդ յածէ ազատ խորթ սիրամարդ,
Հոմանըշադ ձայնիւն աշխատ զքոյ զարձագանգսըդ առնելով:
Ծառատունկդ հովանաւորք գարձան յաւերս անկերպա-
[րանս.
Խոտ անպիտան աճեալ ծածկէ զկատարս որմոյըդ ցեղերոյ.
Եւ որդիք քո ահաբեկք Թողեալ ըզքեզ՝ զերկիր ծնընդեան,
Յահէ ձեռաց յափըշտակչին փախչին գընան յօտարութիւն:
Փոքրանակի հասանին գան չարիք յերկիր անաէրունչ,
Ո՛ւր ճոխութիւնք կան գիզադէզ և ե Թափուր ի մարդկանէ.
Իչխանք և մեծատունք ծալկել կարեն փոյթ և խամրել.
Շուտիչ մի և եթե որ ըզնոսին հատեաց՝ կարէ գարձեալ հաս-
[տել.
Ա՛յլ ըզգործօն ազդ մըշակաց, պարծանիք չինից ուսգարա-
[կաց,
Թէ միանգամ քըձքըձեցաւ՝ անհընար միւս անգամ կանգնել:
Էր երբեմն և Աֆղնա դեռ անձաշակ աղեւից, [ծով՝
Մինչ շատացեալ իւրաքանչիւր սակաւ հողոյ ինչ կալուա-
վայելչըր ըզվաստակոցըն չափաւոր քաղցըր արիտուր,
Հայթհայթելով ըզկարևոր պէտսըն, այլ ոչ և զաւելորդ,
Ընկերք աղնիւք էին նըմին առողջութիւն ուանմեղութիւն,
Եւ ճոխութիւն պատուական՝ գոն անգիտակ ընչեղութեան:

Ա՛յլ փոխեցան ժամանակք. և շահասէր տենչ վաճառուց
Գրաւեալով նենգաւ զերկիր՝ կապտեաց զկալըւածս հողա-
[գործին.
Մարգագետին՝ յորում երբեմն խիտ առ խիտ սըփռէին
[հիւղք՝
Ա՛յսօր յանարդ փարթամութեան ուի մնոսի չուք պերճու-
[թեան կայ.
Ջեղխութիւն շըռայլ և խոլ անյագաբար ցանկայ խընդրէ,
Եւ հարկ ծանր անմըտութիւն հատուցանէ գոռոզութեան:
Ժամք և աւուրք բարեբաստիկք՝ փըղթելնազարդք առա-
[տութեամբ,
Տենչանք խաղաղականք որք սակաւուք շատանային,
Ըզբօսանք առողջալարք՝ զարդարանք հաշտ տեսլարանին,
Նըկարէին յամենայն դէմս հըրճուեցուցեալ ըզդալարիս.
Ա՛յս ամենայն օտարացեալ խոյս ետ ափոնս խնդրել համ-
[բոյրս,
Եւ ոչ ևս երևին դիւզական բարք ուերջանկութիւն:
Ո՛վ Աբուսըն սիրանուագ, ծընող պահոց երանութեան,
Ծառուղիք քո ամայիք ըզբընաւորըն բողոքեն:
Ա՛յս մինչ ձեմս առեալ ըզգնամ ես առանձինըն մըտախոհ՝
Ի միջակից քոյին շաւիղս և յագարակըս կորզացեալս,
Եւ ի միտս անդրէն ամացն անցելոց գան քաղցր յիշատակք,
Յորըս կանդուն կայր տաղաւարն և շուրջ պատեր գաղ վայ-
[րենի.
Բաղմապատիկ զարթուցանեն և բազմակերպ խորհուրդըս
[յիս,
Եւ շուրջ մածեալ գելըն ըզսիրա՝ անձկաւ անցեալ բարօ-
[րութեան:
Ի յողդողդ ընթացս խմոց կենաց յերկիրս այս բազմահոգ,
Յանձկութիւնս իմ յամենայն, զի և ինձ ես Տէր զնմ բա-
[ժին,
Ա՛ին ունէի յուսապատառ կընքել զաւուրց խմոց նըշխարս,
Տրևապարդ ի հովանոցըս յայսոսիկ առնուլ դադար.
Յուսայի անդ արծարծել զաղօս լսպտեր նուաղեալ կենաց,
Եւ տակաւին զաւևայծեալ բոցն անշէջ պահել յանդորրուս
Յուսայի, զի անմեկին ե յար ի մէնջ հըպարտութիւն, [անդ.

Յերի մշակաց հանդէս առնել մատենայած իմ գիտութեանս.
Եւ պար առեալ նոքօք զերեկոյեանըս խարուկաւ՝
Զամենայն պատմել նոցա զոր լինչ տեսի և փորձեցի:
Զինչ նապաստակ հալածեալ յորսորդական շանց և փողոց՝
Մրտաթռուռնդ զորքըն խընդրէ յորմէ ելեալն էր զառաջինն,
Այսպէս յետ գըժոխըմբերը իմոց վըշտաց՝ ակն ունէի
Վերադառնալ և մեռանել այսրէն ի վայրն իմ ընտանի:
Ո՛վ երջանիկ միայնութիւն, զովող յեաղին աւուրց կենաց,
Ախաբէին տառապանաց հոգոյ՝ որք ո՛չ ևս էյեն իմ.
Երանի՛ որ 'նդ այսպիսեաք սաղարթաճեմ զով հովանեաք՝
Ըզմանկութիւն բաղմավաստակ՝ խաղաղաւէտ պսակէ ամաք.
Որ ըզքանէ զաշխարհս ուր սկսպէս փորձէն բուռըն փոր-
[ձութիւնք.
Եւ զի չկարէ գիմամարտել՝ ընարէ խուսափել և ձողսրերել:
Որոմ՝ չկաք ոք Թըշուառ ծընեալ ի հեծութիւն և ի վաս-
[տակ,
Եւ գեգերեալ ի քրայս բովուց, կամ գիմագրաւ յանասաս
[ալիս.
Ոչ գարապետ գըժպըհի, որ պերճաղդեաց կացեալ առ
[դրունս՝
Զալերսարկուն սովալըլուկ մերժեալ ի բաց հալածեսցէ.
Այլ ի հուսկ հասանել ժամու նորին՝ գան և հրեշտակք
Պարփակեալ մըխիթարել ըզլաւութեանցըն պաշտօնեայ.
Անտագնապ ալևորեալ ի շիրիմ անգըր խոնարհի,
Մինչգեռ հարթէ զուղին կամացըն զուգութիւն ընդ տէ-
[րունեան.
Եւ ամենայն զոր նըկատէրըն բովանդակ պայծառացեալ՝
Բանին նըմա երկինք մինչև աղցաւորիս անհետ եղեալ:
Փանի՛ ախորժ յաձախ ի կարճատել երեկորին
Լըսելի լինէր շըշունջ չընիթերակայ գեղջըն բըլուր.
Մինչ անտանիօր սաղապաճեմ և յանըզդոյշ անցեալ գնայի.
Մեղմագոյն ի վերուստ ձայնք ներգաշնակեալ քաղցր հընչ-
[էին,
Անգրագարձ ձայն հովուին առ երգըս հովուուհւոյն կոթ-
[նաբերի,
Պատուհնն ըզգաստ հօտից յանձուկ խընդիր գառանց որթ-
[ուց,

Աղաղակոտ զարմի սագուց լոյզ և մըխիթճ ի նըքօղակ,
Երամալ զուարթ՝ ի նմին պահու ի դըպրոցին եղեալ արձակ.
Հաջիւն շանց պահապանաց՝ ընդդեմ հողմոցըն շըշընջմանց,
Եւ ծիծաղ բարձրաձայն առհասարակէայ ուրախ ոգւոց:
Այս ամենայն հեզախառնեալ տակաւ դիմէր դայր ընդ յար-
[կաւ,
Լըցեալ ըզպահս յորում սոխակ ի գեղգեղմանցն առնոյր գա-
[գար:
Այլ արդ ո՛չ կըս լըսի ձայն ցընծութեան ժողովըրդեան.
Ոչ մի մըրմունջ ուրախարար խայտայ հողմոյ ի թևս թեթևս.
Ոչ գարշապարք ժիրք յոտնահետքս նըշմարին մարդագետ-
[նայն.
Սրացան, աւաղ, այս ամենայն ծաղկերանդ շուք կենդանու-
[թեան.
Այո՛, անցեալ է ամենայն, բայց մին միայն այրևացեալ,
Որ վայրահակ անդ առաջի կայ ծանծաղուտ աղբերակին,
Սովալըլուկ չքնաւ տիկին անցեալ զաւուրըք՝ յածեալ խնդրէ
Ըզկորուսեալն՝ յոգեպահիկ, ըզծործորդն զարդ մանուածոյ,
Եւ առ խարույկ ձմեռայնոյ քաղեալ կըրկուա լինչ տատասկի,
Դիմէ ի հիւղըն ցայգական և լոյ զդիէրըն ցառաւօտ.
Նա միայն միացեալ նըշխար յանշըքացեալ դասուց անտի,
Պատմաբան աբխրազդեցիկ վարանելոյ դաշտագետնին:

ԿՈՂՄԻԹ

ՀՐԴԵՀ

Անդ ի բարձուէ աշտարակին
Լըսեմք զվանդիւնըս զանգակին:
Դա փոթորկի է նըշանակ.
Շրկինն երկինք արեան գունակ.
Ո՛չ, չէ այդ շուք սըբընջենի.
Ո՛հ, ի փողոցս աղմուկք քանի՛:
Ծուխ ծառացեալ յայերս յահուր
Ընդ պողոտայս բաց ընդհանուր.

Զայրանալով հողմոյ փըչմամբ
Իբր ի հնոցէ բոց ապըստամբ,
Օդք շառագնին, հեծանք ձգընչեն,
Փըրթին մարգակք, լուսանցք կռընչեն,
Ճըչէ մանկտին, տագնապին մարդք,
Ընդ վըտտակօք մռընչեն սլաքարդք.
Համայն շտապէ, խուսէ, փախչի,
Այգըն պայծառ ի ցայգ թաքչի:
Ջեռաց 'ի ձեռս չըղթայաշար
Յածի դոյլիկն անդ անդադար.
Կամարաձև 'ի վեր ըլտապ
Սըրսկեն ջըրհանք զալեաց տարափ:
Ճեպի մըրրիկն այն ամեհի,
Համաձարակ զհեթ հըրդեհի,
Որոտընդոստ հարեալ լափէզ,
Ըզջոր հեծանս, ըզմիւդս և դեզ.
Կամեալ իմըն յարհաւրս՝
Յափըշտակեալ ընդ իւր զերկիրս՝
Տանել հանել յերկինից սահման,
Անհ ի գնալն՝ հըսկայանման:
Անձեռընհաս առ դիցըն սաստ
Յուսաբեկեալ մարդըս նըւաստ,
Տեսանէ զերկս իւր զեղծ խանգար,
Եւ զարմացեալ կայ վայրապար:
Այրեացաւեր եղև տեղին,
Մոլի մըրրկաց կարծր անկողին.
Լուսամըտից յունայն փորոգ՝
Արդ արհաւիրք դարանին լոկ,
Եւ ամպք երկնից ի բաւձանց
Կարկառին անդըր Թափանց:
Մարդ՝ ի վիրասն ամենակուռ
Ընչից իւրոց՝ գառնայ սըշնուռ.
Յուպ ի ձեռին դիմէ շտապաւ,
Մխեթ ծախեաց հըրդեհն ըզնաւ:...
Ըսփոփանք կաթոգին,
Կան մընան դեռ նըմին.

Համարէ զգլուխըս սիրելեաց.
Ողջ են գլուխք, ոչ ոք պակասեաց:

ՇԻԼԼԵՐ

ԿԱՏԱՐԱԾ ԳԵՂԱՋԱՐԴ ԱՒՈՒՐ ԳԱՐՆԱՅՆՈՑ

Տուբինջեան հրանուռ աստղն ըղկերամբք խանարհի,
Եւ քաղցրաբոյն Զեփիւռ՝ հովտացն ի ծոցի
Ըսթափ յածեալ ընդ դաշտորայս բոցակէզ
Ըզծաղկածին ցօղըն տեղայ ցիր ընդ սէզ:
Կընճռեին երեսք ալեացն ի հոլմ զովագին,
Եւ եղեգանց ծայրք ի շընչոյն մխտ կըքին:
Սըփռին ըստուերք. ահ դուք պուրակք հովանաւոք,
Կաղ ընդ դալար ձերդ հովանեաւ լինէ թոյլ տուք.
Թող հընչեացին ևս այս յեռին մի նըւագ
Փաղդը երգք մայրեաց և սահանաց կարկաչանք:
Ի կատարայ լերանց՝ մերձեալ հուսկ մըտին
Դեռ ծիծաղի տիւ ընդ ծաղկունս իւրածին.
Դեան ի գընացս ըսկայընթաց իւր ալեաց՝
Պարզէ տակաւ ի փըրփրադէզ ջուրս Թափանց
Ըզթանձր և մուդ կանաչ մայրեաց գետեզեր.
Նըշոյլ նըւագ զոստոց տերևան հերձու դեռ.
Ըզբարձրաբերձ տանեաց քարամբք կապուտակ
Յայտեն ի բաց պայծառ երփնից փայլքն յըստակ.
Եւ հրակայծակ շանթք ապակւոյն ընդ անտառ՝
Շլացեալ աչաց Թըւի հընդհէ բոցավառ:
Ահա գարնան խօսի երդիչն ի մայրւոյն,
Եւ քաղցր երեկ՝ գոգցես ածէ խանդս երգոյն,
Հեշտ են նըւագքն և խանդակաթ գայլայլեկք.
Եւ մինչ ախորժ ի լուր նորին կան մայրիք,
Ի թուփ փըչեալ և ծեր կընճռեացն առ արմին՝
Մուննջն Աբրաքնէ պարզէ ըղթելս ոսոհմին:
Յեղերս ալեաց անկեալ բըլիղն հողմավար,
Տըղայ գընայ ըզճանապարհ իւր Թափառ,

Եւ զտերևովք յածեալ ըղձիւք քաղցը հեշտի,
Ի հուսկ ճառանչս արփւոյն փայլեալ մեռանի։
Լորամարգին՝ նըժդեհ յափունքս երգև զնա՝
Լընու-ըղդաչաս յիւր գաղնային գայլայլիկս։
Ըզնասլասատակ ըստ որջն եղեալ անըզգայ՝
Վ.երջ մահու իւոցէ որսորդն՝ եգեալ ուշ։
Կաքաւն յըստուերս երեկորին անվեհեր
Յարձագանգաց խընդրէ զմոլոր իւր ընկեր։
Ո՛հ, զքո ըզսիրտ ոչ վառեսցեն կաթոգին
Նըստեմաստուեր ծագաց երկնից փայլք մըթին,
Եւ այս չըփոթ խառնուրդ մռայլից ընդ արփւոյն,
Այս տըրընջեան տարտամ պայքար ընդ ցայգոյն,
Նըւաղ այս բոցք ցիր ըզլերամբք չըրջակայ,
Այս մուռք պայծառ՝ ուր արեգին փաղփեալ կայ
Ծամն ոսկեհեր և պատմուճան շողշողուն,
Երկինք տակաւ ներկեալ՝ի լուրթ մըթնութիւն,
Եւ ընդ կապուտ քօղով չինչեալ տիւ լուսոյն։

ՄԻՇՈՑ

ՅՆՈՒՆԴՔ ԳՆՏՈՑ

Ծով՝ ուստի յինքն արև ձրգէ զգոլորշին,
Յալեաց անտի՝ որ ի յիւրմէն կորընչէն,
Տեսանէ միշտ լոյն զիւրև գեր ի վեր
Համատարած ամբարձեալ ծով ընդ եթեր։
Թեթև ամպոց մըթերք արդեպք ցան և ցիր,
Զորըս սրփռեն ի բաց հողմունք ժիրաժիր,
Ի չայեկան լուծեալք երբեմն ի յանձրև,
Ի յանդաստանըս մեր ցօղեն և ստորև.
Եւ ի սպիտակ մերթ ըզբըլուրս ի յերանդ
Ծածկեն ի ձեան տեղատարափս և ստորանկ։
Ի բարձրաբերձ քարաժայռիդ ի կատար,
Որ ամբառնան սառամանեօք պըսակեալ,

Ի չեմարանս՝ ուր մըթերին անդ գանձք մեր՝
Ողկոյնք ածեալ ալեաց չերթք ի վեր,
Համախմբեն ըզզօրութիւնս անդ իւրեանց,
Եւ ընդմերեալ ի խորս յուշիկ բանան անց.
Թափառականք ընդ երակունըս նոցին
Մինչ ի ստորոտս ապա ի վայր սողոսկին.
Եւ գնան վըտակք փոքրիկք յերկչոտ նախ ի ձեմ,
Գետս ըզնոսա սրընթացս ապա տեսանեմ։
Ի սառրոսից այսի լերանցըզ բարձանց,
Յոր Աննիբալ լերկացին վաղ հանց,
Փերրարացիդ պըղերգ, ըզքեզ տեսանիկ
Լընուլ գանձիւք եւրիգանեանք գան ալիք.
Եւ Հռոդանոս գետն և սաստիկ սրընթաց,
Յերկայնաձիգ ծընեալ ի նոյն կապանաց,
Գետահեալ այսր իակ առ մեզ եգեալ դեմ.
Եւ հակառակ նըմին եղբայրն իւր ի ձեմ,
Ի նոյն ծոցոյ առեալ ծընունդ համամայր,
Դիմեմ գընայ հետազօտել այլուր վայր։
Թափառականք զրաւեալ նոցին արշաւանք,
Խընդրեն զալիս նոցին նախնիքն օթեւանք,
Նոքա զնոսա հատուցանեն անդր ի ծով.
Եւ արևու զնոսա անդրէն ծըծելով,
Ընդ դաշտոցայս և ըզլերամբք վերըստին
Աձէ ի սպաս մեր հիւսիսի ըզնոսին։
Զայս սիեզերք ունին անչարժ կարգ յաւերժ,
Ի բարեբաստ պետութենէն տարամերժ
Հերքեալ հերձուած, տարերք ի նպաստ մեր հանուրք
Ծով և լերինք միաբանին և բըլուրք,
Աստղըն պայծառ տուընջենային և հողմունք
Իշեանք օդոցըս բըռնաւորք յանգըգռունք։
Իցեն նոցին և ի մարդիկ հանգուռնակ
Թագաւորեր ձայնակցութիւն ներդաշնակ։
Գոնեա ի միտ զայն որով եմք արդ առցուք,
Եւ իւ բընաւք կեան և չարժ ին համագոյք։

ԼՈՒԿ. ՌԱՍԻՆ

ՈՂԿԷԱՆ

Մռայլ ովկէան, ղէ՛ քաղցր է քո ինձ յափուշս
Սարսափդեալ դիտել ըզկուր ձկինորսին,
Եւ զհեռաւոր ծըծել հոմմդ հովուելիւնս՝
Ընդ հովանեաւ ոստոց ուռենեաց է բացին։
Կամ է ինձ յայամ երեկոյ յերեզդ յայց՝
Յախորժականս յածիլ մրտացըս ցընորս.
Ըղքո սիրեմ ես և անգամ զաւերած,
Շառաչ ծովուց խաղաղ զկիրս իմ ալըլտորս։
Մռայլ ովկէան, սիրեմ զշչխենդ վայրենի.
Այո դառն ալեօքդ՝ են ինձ աւուրք քաղցուենի։
Մռայլ ովկէան, ծիծաղախիտ է ճակատ
Մերթ պարզ փըթթիս յարուսեկին է ճաճանչ,
Եւ աղուաբար Թոթովէ ձայն քո հաստատ
Նըբիւրական բանս է յերկրէ անճանաչ.
Մերթ կուտակեալ ուռնուս յառնես և վազես
Կանաչաբաշ հանդոյն նժուդից է յարշաւ,
Եւ ընկըրկիս պատառելով զծովեզերս,
Բարձեալ քըրքիչ դըժոխալըր տեսակաւ.
Մռայլ ովկէան, ասպնջական սեգ դըժնի,
Այո դառն ալեօքդ՝ են ինձ աւուրք քաղցուենի։
Մռայլ ովկէան, և է ցայտել ջուրդդ է դէզ,
Եւ է նընջել քուն՝ իբր հընձեալ անդաստան,
Փով մեծուԹեամբ ընդարձակին միւք է մեզ.
Խօսի յոգիս մեր անձուկս ինքն անսահմանն.
Ո՞ր անաստուած կամ ո՞ր մոլն բնաւ առ քեւ
Իշնե՝ Հաստչէն ալեզերաց կալ յուրաստ.
ՅանչափուԹեան յայտնի Բարձրեալն արդարև.
Զերկնից տեսի՝ հայելոյդ բաց առագաստ.
Մռայլ ովկէան, որով հաւատաքս ըսկսանի,
Այո դառն ալեօքդ՝ են ինձ աւուրք քաղցուենի։

Ե. ՏԻՇԱՆ

ԾՈՎ

Հընդօր է ծով, այլ հզօրագոյն որ վարէ զնեռըն կոհակ.
Զեռըն քո, Տէր, կառոյց զափունս, պեղեաց զանդունդն ան-
[յատակ.
Շաւնչդ որ խաղաց է սկըզբանէ յերես նորին՝ խաղայ ցարդ,
Ի նոյն Թափոյ նհանգչեալ ալեաց՝ գլորին յառնեն անկանին։
Ի գաւառացն անձրևու ամպ եղեալ գընայ իբրու նախ՝
Այրեուցանել զերեսս երկրի, ածել հովատց ըզդալար.
Աչխարհք ազանց սպասեալ մընան հողմնավար լայն հովա-
[նոյն.
Եւ է տարափ տեղոյն՝ լըսեն խընդիւս զչընճոյն աւետիս։
Ես կարկառեալ հայիմ ընդ այդ համատարած կապուտակ,
Ուր տարմաբար ցընծան կայտառեն յարև կատարք բիւր ա-
[լեաց,
Իբր ամբոխի մեծի պարզեալք է վեր բազուկք ծափ է ծափ.
Դիտեմ զնաւս կըզգ՝ է կըզգոյ, հըրուանդանէ հըրուանդան,
Մերթ տարադէմք յաշխարհ հեռի, յերկրէ հընոյ մերթ է
[գարձ.
Հողմ քո համբոյր՝ վարէ զնոսին, մինչ բարձեալ գան ակալ-
[ձունք՝
Յաղխամաղխէ ծագաց երկրի, և կենաց քաղցը գանձուք,
Մինչև նաւաղն է նաւակայս բերկրապատար արկեալ ձայն՝
Մագըլցելով ընդ կայմ ծրարեալ խընայանէ զառագաստ։
Այլ ո՛ հանդուրժիցէ ժուժկալել քոց մըրըրկաց.
Ո՞ բաւիցէ 'նդգեմ կալ չընչոյն ծովայարոյց ծովասաստ։
ԱրգարուԹիւն քո, Տէր, հասեալ հարու զերկիրս է դա-
[լուկ,
Երբ է տորմիլ կուռ խազմամուղ՝ ընդ խրոխտ մկանունս
[պերճասահ,
Որ քաղաքաց տանին հըրգեհ ուաւերը անքոյթ պետու-
[Թեանց,
Յանկարծոյն Թափ չըրջալըտոյան անկանիցի փոԹորիկ.
Ասագաստից Թռուցեալ ձըրձին հանդոյն վըշոյն ծըւենից.

Կայմք խորտակեալ քակտին, ընդ կողս ի վայր զեռան ճող-
[փան վէժք.
Անհեղ նոցին մեհեանայք հոսին յանդունդս անյատակ.
Եւ ջրիք մարտկացըն վառելոց ի զարդ զինու ճակատուց՝
Յորձանասոյզ կածեալք կամ դի ցուրտ ի պարեխս ընկե-
[ցիկք:
Յայնժամ աղինք ահաբեկիք դուլ տան առ մի վայր ի կրռուոյ:
Ալիքդ անդուլք ծախեալ մաշեն զափունս երկրի հինաւուրց.
Դաշտք արգաւանդք զեղուն ի մօրս, տապալ դընին սարա-
[ւանդք,
Ամբովք ծովուն վարեն զաւազ ի շինամիջս ողողակ.
Մինչ ի բացն անդր ի կանաչ միջածովուն ի սենեակ,
Ուր լայնասփիւռ ծաւալին ջուրք և խորագոյնս սուզն լոր,
Ուր ի քընեն դործոց քոց, Տէր, չժամանէ ակն հետազօտ,
Անդ դու մարզես զորդնըն բըստոյ կանգնել զնաւարակս իւր
[ըստուարս,
Անդ ջուրըք ղօղեալ կառուցանել դարուց ի դար զիւր շի-
[նուածս.
Մինչև բարձցէ նդ մրկանունս ծայր՝ կալ ամբարտակ ձիգ ա-
[լեաց,
Ուվ բևեռացըն հարաւոյ վըշրեալ ցեղերս Յաբոնաց:
Դու տաս հրաման կրակաց և խորս ովկիանուս շինանուս՝
Պարզել ի վեր նորակառոյց լերինս, կանգնել գագաթունս,
Ի տեղ ապատանի մըրրըկակոծ երամուց:
Հաւք և ծըփանք ալեաց ածեն ժայռիկ ըղնստ և ըղծառ.
Թաղան աղբերըք կարկաչահոս, չըքնեն սըղոիք ըզըշակ՝
Որք ի խոռոչս անդ խաղալին չուրջ և բոլոր ծաղկածերք:
Դու հայեցեալ յարարս քոյին և ասացեր՝ Բարի է:
Փեզ հովիտք լուռք փառըս տան ալընձնեալք ի դեղ ամարան.
Եւ քեզ մայրիք՝ յովկիական հողմոյն շարժչեալք ի շառաչ՝
Ընդ գանչելոց ափանցն յաւերժ վերաձայնեն երգս յաւաչ:

ՊՐԱՑԿՆԴ

ՅՈՑ ՊԱՑԵԱՑ

Տէս երբ հեզիկ այդ ալեակ
Գայ մեռանիլ յափն ըսփիւռ.
Տէս ըղյողդողդ մեղմ զեփիւռ,
Ոյր շունչք կընձռեն անըզգայք
Զալիս՝ յոր գնայ մըտադիւր:
Օ՜ն ի թեթեւ նըրատիմք կուր,
Զոր վարեն ձեռք իւր հեշտեաւ,
Եւ շուրջ ծոցիս մեհեաւոր
Փերեմք առ ափն ըզգուշեաւ:
Ափունք ի մէնջ տան խուսափ.
Եւ մինչ երկչոտ դու ձեռամբ
Ըզդիւրադարձ ունիս զեակ,
Կըքեալ ի թիկն ես գոչուն
Ընդ ծոց ալեաց երերուն՝
Գըծեմ ակօս ինչ երագ:
Ո՜վ Տէր, զի՞ շունչ զովագին:
Յայգոյ բամբչան տըժգոյն լոյս
Փոխանակեաց արդ զարփին՝
Ի գիրկ Թեսեայ խորասոյզ:
Ըստ ծոց ծաղկանց կիսափակ
Ծաւալք ծըխոյն անուշակ
Ընդ օդս ասուէն զեղանին.
Եւ երեկոյն հողմ քընքոյշ
Ի հոտ բուրմանց քաղցրանոյշ
Խընկէ զալիս ծովակին:
Հընչէ ընդ ծով երգոց ձայն.
Լըսին գեղգեղք ընդ ցամաք.
Եւ զքաղցր հընչմանց միաձայն
Զերգս երկայնէ արձագանգ:
Զընկնորս ի խէթ յաստեղց սաստ՝
Ամիսի ծալեալ զառագաստ,
Ըղյարկն երգովք ողջունէ.
Խօլ պատանեաց մինչ երամ

Գոչմամբ ձայնից լինդուԹեան՝
Զողջամբ ըզգարձ իւր տունէ։
Ահա յըստուեր Թանձր համակ
ՄԹագնին երեսք լայն ծովուն.
Թաքչին եղերք, լըռին ձայնք,
Եւ զոդ պատէ լըռուԹիւն։
Ցայս ժամ ոգին ԹախծուԹեան
Բազմի մտայոյզ ինքն յինքեան
Յանձայն տեղիս ծովափնեայս,
Եւ մըտախոհ յաւեր վայր՝
Դիտէ 'նդ բըլրոց զառ ի վայր
Զանդին պալատս և տաճարս։
Ո՛վ հին և սուրբ ազատուԹեան հայրենիք.
Երկիր, ծընող վեհից գործոց համօրէն,
Յոր արդ ափրեն գոռոզ բըռունք դըժպըհիք.
Թագ քո անկաւ, և դիւցազունքդ ոչ ևս են։
Ա՜յլ ի ծոցիդ լսինեալ հոգին մեծափառ,
Իբր յարձանաց նոցուն չընչէ ըզհանճար.
Ջերդ ի կործան ուրեք տաճար դեռ ևս մարդ
Չ՛ի նմա փառաց աստուածՈւԹեանն առնու զաղդ։
Սակայն Թողցուք ըզձեր աձիւնըս վըսեմս,
Նախնիք Հռոմէոյ, Կատոնք, ըստուերք Բրուտոսեանց.
Ե՛կ երԹիցուք խընդրել յորմոցդ աւերած
Փաղցր յիշատակս և երջանիկ ևս ըստուերս։
Ովքատ ի հով այդ վայրի,
Յառանձնոյին՝ ուր զարդ տայր
ԶըւարճուԹիւն և հանճար,
Խուսէր ի չքոյն արքունի.
Անդ գայր Պրոպերտ յայց ԿինԹեայ,
Եւ յանգիման Դելիայ՝
Տիբուլ մընչէր գողտրիկ մըրմունջ սիրալի։
Անդ Թաւսոյն դադար երգոյն ի բացեայն,
Մինչ նա բաղդին և հանճարոյն նըշաւակ,
Յածեալ յերկիր, Թափառ ընդ ծով և անյարկ,
Վհէ արկածից եգիտ տատար գըԹուԹեան։
Մօտ ի նոյն վայրս յեւոյ անկաւ չընչաւպատ.

Փառք կոչէին ըզնա. հասեալ՝ պակասէ.
Գոգցես պըսակն որ մնայ նմին՝ խոսէ յար.
Եւ սարդն անժամ կայ լուկ չերմին հովանի։
Բըլրեր Պայեայ, գեղածիծաղ վայր սիրուն,
Հովիտ քաղցրիկ, դադար հեշտից պատարուն
Ինաւից որ մեծ կայսին յերկրի,
Ոչ ևս հընչէս ըզգանդ փառաց և սիրոյն։
Ոչ գոյ ձայնիս պատասխանի,
Բայց սուկ ալեաց ձայնն ողբալի,
Կամ արձագանգք որ յաւերակս աստ զարԹնուն։
Ա՜յսպէս փոխեալ անցանեն բնաւք.
Ա՜յսպէս և մեք խակ անցանեմք.
Եւ ոչ, աւաղ, մընան նըշմարք
Ինչ ըզկուրիս՝ յոր հատանեմք
Ըզծով, ուր չիք լընին համայնք։

ԼԱՄԱՐԴԻՆ

ՄԱՆԻՇԱԿ

Ով դըստրիկ դու գարնան, առաքինւոյ պարկեշտ սըրտի
Պատկեր աղուս գորովաշարժ,
Պալարեացս ի ծոցոյ ըզցուցանես դու զծառատունկս
Ի քաղցրաբոյր հոտ քո անոյշ, [չիւքս,
Ո՜հ, զքեզ քանի՛ սիրեմ խընդրել ընդ խիտ առ խիտ կանաչ
Ուր յաչացս իմ Թաքչիլ Թըւիս ուի լըսոյ։
Յոտըս կաղնոյ սաղարԹագեղ զոր ոտգին ալիք սուրբ՝
Օդ անուշակ ըզհանգըստեանդ ինձ աւետէ ըզաւգի։
Ա՜յլ ի ձեռացս աստի գըԹած մի տագնապիր ինչ գուս բնաւ,
Չիանձամ ընդ գեղ քոյին, ոչ քաղեցից ևս ըզքեզ.
Զէ ինձ հաճոյ երջանկուԹիւն
Վնասուք՝ ԹէպԷտ միոյ ծալկան։
Ա՜հ, զի՞ ոչ անորժ քոյոյ բուրմանդ հանգիստ, որ հոտ աղնիւ
Սըփռի ընդ օդս՝ առանց ըզքո ըսքանչելիսդ հոլանիլ,
Չի՞ զաղքատին չըմարԹեմ ի ջընջել անդ զարտասուսն՝

Ընթօղել ի նմանէ զբարեբարի կերպարանս։
Երկընչոտ որպէս ըղքեզ, յառանձնութեան ես անձկամ
Եւ անծանօթ անցուցանել զաւուրս իմ.
Ընկեր անմեկին վառաց մեր գոն պըղտոր յուզմունք,
Արժէցեն զայն խուն ինչ շղոմք։
Սակաւուք շահանամ. անգորրութեան ըզբօսանք
Բանան զիմ սիրտս յուրախութիւն...
Գո պէս, այո, միայնութեան ի խընդիր,
Եւ ի հովիտս այս ապաշէր կաթոգին՝
Գամ ասա խոկալ, և ըզնուագս հառաչել
Որ չէ ծընունդ քերդողական արուեստի։

Տ. Տ'ՕՐՈՒ.

ՁԻ

Նայն նըման և ընտրութիւն է ձիականըն պաճարի։
Զոր գամ մի զառուցանես ի յոյս աղգին գոլ պայազատս,
Անդըսայն ի տղայ տիոց հոգ մեծալան խնամոյ տարջիր։
Նախուստ իսկ մըտրուկ քաջաղն երիվարի եղեալ ի գաշտ
Ուղղաբերձ սօս ընթանայ, զաքսըն թեւթեւս առնու գընէ.
Ձեռներեց ի ճանապարհ և սպառնալից ուղիոց ի փորձ
Պիմադրաս նահատակի և յանծանօթ դիպեալ կամուրջ.
Ի խըրտռիլ սուն սօսափիւն՝ ոչ սոսկալի ահիս չըրանու։
Բարձրավիզ և գըլուխնուրբ, սուղ որովայն, գաւակ առյգ,
Եւ արի կուրծք քաջալանջ ի թանձրամիս թամբ յօրանայ։
Թոյլ ընտիր՝ չեկ և պնասակ, իսկ յոռեգոյն՝ գորշ և աշխատ։
Իսկ և իսկ եթէ երբեք չաչիւն զնուագ հընչէ հեռուստ,
Ոչ գիտէ հանգարտել, ականջք կանգուն, անդամք ի գոլ,
Եւ ընդ քիթս ըղմըթերեալըն փուընչելով մըրըրկէ բոց։
Բաշքըն Թաւ և զաշ ուսոյն իւր աղբախուսմբ անկեալ խաչ,
Եւ կըրկին ընդ Թիկնամէջս ողունք եղեալ սըփռուն ի վայր,
Եւ Թաթուլ սալասըմբակ դոփեալ Թընդոյ դափը հառանէ։
Ա յապխի էր յամիկլեան Պոլիգևկեայ նուաճեալն ի սանձ

Կիլտրոս և ղըրս հելլէնքն յիշատակեն երգաբանիչք.
Եւ ամոլք երիվարացն Արեայ և կառք մեծն Աքիլլէ.
Ի սոյն տիպ և ինքն ըզքաշն ի ձիակերպ սրկ ուլանէն
Զըրուանըն սուր ի փախուստ ի հասանել գալ ամուսնին,
Եւ ի խոխոջ խըրխընջիւն եղից ըզբարձրըն Պելիոն։

ՀԻՐԳԻԼԻՈՍ • Մշախան։

ՕԶ ԵՒ ՎԻՇՊ

Ուսիր վառել ի փարախս և եղևին ըզհոտևան,
Եւ զվիշապըն ծանուցս ի քաղքանեան վանել Ճնճղէր։
Բազում այն է զի նդ անչարժ մըրտիւք դըժալիր իժ հարկա-
[նող
Դարանեալ և զարհուրեալ յերկինից լուսոյն գնայ ի կորուստ,
Կամ Թէ սովոր մըտանել օձ ընդ յարկաւ և ըստուերաս,
Անդէպ ժանտ ժըպիրհ, և ի Թափել Թոյնս ի հօտին, [ի բեր,
Ընդ հողով բուռնէ, բուռն հար, հովիս, ի վերգ, հար բուռն
Ըզներոհատոն ըսպառնալից և զիրըքացեալ շըշոյղ ուլամբն
Հալածեա, զդլուխն ահաբեկ ի խորս ահա Թաքոյց ի խոյս,
Մինչ աղիք ողին և դումարտակ ոլորտատատ վէտ վէտ սըր-
[տան
Լուծանին, և զյամր ողրս ընդ քարշ ածէ յետին պարոյր։
Է և այն որ ի մայրիս Կալաբրացւոյըն չար վիշապ
Ուղղաբերձ կանգուն լանջօքն հոլովելով Թեփոտ Թիկունս
Եւ երկայն փոր խայտաբղէտ ի մեծամեծ նիշ նըկարէն.
Որ յորժամ դէպ յաղբերայ բըխեալ յորդեն, և մինչ եր-
Ի տամուկ Թանայ գարուն և հարաւովք խոնաւական, [կիր
Բնակէ ի լճիս և նըստեալ ամպարըշտին անդ առ եղէր՝
Զըկամըք և շաղակրատ գորտուովք լընու ղըժոխս սրկորն։
Իսկ երբև խաղըն կիզեալ և ի տօթոյ սկալն դեռինն,
Ի ցտաք վաղեալ կայտէ և աչս ածեալ շուրջ բոցավառս՝
Յանդըս մոլն պապաքով դըժնեայ և ի տապոյն գաղանացեալ։
Փաս լեցի ներհել յայնժամ ինձ ընդ երկնաս քուն քաղ-
[ցրանինջ,

Ֆաւ յորսոյս յոյն անկանել ըղևստաւէտ Թիկամբ մայրեաց ։
Մինչ նա զևորին ընկեցեալ՝ նոր մանկուԹեամբ պայծառաց
[փայլ
Ման առնու , կամ ըզկորևնան ի տան Թողեալ և կամ զձուս ,
Բարձրավիզ՝ և եռատայր լեզուք ի շուրԹն յարև շողայ ։

ՎԻՐԳԻԼԻՈՍ · Մ՛ալխախ ։

ՊՕԱ ՕԶ

Պօա գանգաղ ի ձմերան , յամառայինի եռանգուն ,
Ժամանակին նըշանակ , և Ասկլեպեայ սքրասուն ,
Ամերիկեան անտառաց սեգ հնաբուրց բըռնակալ ,
Գարշ և զաղիր յԵւրոպէ , յԱփրիկեցւոյն պաշտեցեալ ։
Հնբ է հընդկին և պահպան բաղմատեսակս այս վիրապ ,
Ձապուկ է սող և ի լըղ ի վազս ի Թռչէքս երագ ։
ՄերԹ գարանի յոճ՛անդոյ , ուր մակաղին մերձ գառինք
Ի լուր երգոյ հովուհկին հընչեալ յախորժն ի սըրինգ ,
Յանկարծ վազեալ ի վերայ՝ պատի զորսոին յաւհնուսս ,
Հեղձամըղձուկ ջաիջախ , անգէն լափե անփախուստ .
Եւ մերԹ յանդուգն յարձակեալ ի կենդանիս ամէհի ,
Զէգն և ըզկով կըլանե զուր խուճապեալս առ ոչի ։
Հաւք՝ ի նմանե սարսափին , սարսեն զեռունք , առիւծունք .
Է զի նորա կուր լինին վագերք անգամ երագունք ։

ՏՐԻԻ ,

ԳԵՏՆԱՓՈՐ ԴԱՄԲԱՐԱՆԱՑ ՍՐԱՀ Ի ՍԻԿԻԼԻԱ

Ահլ հրաշագոյն լինչ և ազգու եկն լինճ Թերևս անգ ի յայս .
Լայնատարած ընդ երկրաւ վայր աղջամըղձին , ուր կանգնին
Կան լերք անդրկք՝ իրանք ի խորչըս խորչըս՝ սինք ի հոգւոյ ,
Դեռևս ի նոյն ձորձ ընդ որով երբեմն ըզսիւգ չընչեին .
Ի մըկանունս անչընչացեալս և ի մեռեալ նոցին մաշկ [ցունց
Ահնքան հեղեալ քերան արուեստին , այնպէս ըզբնաւ ի նո-

Արտաքսեալ հիւԹ և զաւիշ , զի զկերպարան նախատիպ
Պահեն մարմինք նոցա և դեմք գարուց ի գարս անաըխեղծ ։
Հայի մահ անդր , և կասկածէ արկեալ ի վրէպ զնըր հա-
[րուած ։
Ամի ամի յառնել մեզ ազգ տերևաԹափ աշնայնոյն ,
Զի ոչ նըւազ քան ըզտերև ԹօԹափին կեանք մարդկեղինք ,
Եւ ի հրաւէր տալ մեզ հեղուլ աղիողորմ արտասուս
Ի վերայ հանգուցելոց , ի սառըերկրեայն ԽՀանէ
Խուռներամ երկիւղածաց . կախին լսպտերք յոգնաջահք ,
Իւրաքանչիւր ի սերեզնի նւր ի գնակըն դիմ ,
Հնծեալ ի գեմս անդ խընդրելով ըզտիպ ծանօԹ , և գտանէ
Որդի ըզհօր , եղբայր զեղբօր , և սիրելի զսիրելոյ .
Նըշոյք ջահիցն այնպէս գողգող հարեալ ի գեմս յայնոսիկ ,
Զի ջնջք նոցին երկԹացեալք Թըւին երբեմնն շարժունք ,
Ի մռայլօնս արկեալ ըզձեռն օրհասաբեր Պարկայնէս ։
Գանի՛ վըշտաց ի միասին կրելոց , քանի՛ հաճոյից
Նորոգին անդ յիշատակք . ամբ քանիօ՛ն վալանցիկք [չինն ,
Վերկենցաղեալ յառնեն հառաչք անդ ոչ ի գաչն լինչ մընչ-
Ահլ հեկեկանք երկարահեծք և խառնաձայնք հընչեցեալ
Ընդ գետնափոր կամարակապս՝ ուստի կըրկնին արձագանգք ,
Եւ Թուին ի ցուրտ մարմնոց անտի լինել բարբառք լըսելի ։
Անցք սուղ զաշխարհս անդ զերկոսին անջըրպետեն . կեանք և
[մահ
Ոչ այնպէս ուրեք երբեք գան առ միմեանս ի համբոյր ։

ՊԻՆԴԵՄՈՆԴ

ԱՄԱՐԱՍՏՈՒՆՔ Ի ԲՐԻՏԱՆԻԱ

Ահյսպիսի հրաշակերտ և բարեգուԹ օԹեան
Բրիտանիկըն՝ սեգ ի սերտ և ի հանճար խորագետ՝
Փոշւոյ իւրոցըն սիրելեաց կազմէ երբեմն ի հանգիստ
Ի համբաւեալ ամարաստանս իւր , ուր ամբիծ ըզմայլումն
Ընդ լըսելիս իմ և ընդ աչս ի ներքս ի յիս ներգործէ ։ [վեր ,
Յանկարծ բարձեալ տաներ ոք զիս ի զուարճալիս անգր ի

Ի տեսարանս անտառայինս ի լայնատփիւռ դըրդարանս,
Յանկարծ ի դորդ դալարադեղ նըռատուցանէը ոք զիս անդ,
Ի մէնաւոր նըռեմատոուէը պատըսպարանս յայնոսիկ,
Ի մէջ հովատացն այնոցիկ, ի գագաթունս անդ բըլրոց,
Ուր ոչ եհար պատերազմիկ տապար ըզզուարթ հովանիս,
Եւ ոչ ընդ վայր խընդրեցին հիւրք նոցին անդ հաւք զիւ-
[րեանց բոյն.
Ոչ խաբեցաւ գարուն տեսեալ անհետ զանուտս իւր ծանօթ,
Զոր սաղարթիւք իւրովք դառնայր կանաչագեղ ղարգարել.
Լոկ ի ձեռին ժիր մըշակի ցոլեալ երկաթ սայրատուր,
Ողորկատարր առնել զարօտ, և հըմտօրէն ըզկողերս
Հեռատանեայց տեսլեանց ի բաց յօտել զարդեղս յանդը-
[դունս:
Երեսունք ակնահաճոյք, անակընկալ պատահմունք,
Ուղիք ընքնաղք, հովանաւոր բազմոցք և այրք հովատունք,
Վըտակք համերք դանդաղաքայլք ընդ ծաղկաւէտ դալա-
[րիս,
Որոտընդոստ ուղիք ի ժայռից դահավիժեալ ի բարձանց,
Քարաժայռք՝ յորըս վըսեմ տըպատուրեալ արհւեըք,
Դաշտ և ծաղկոց, արուեստ չտայլեալ և գեղջկային պար-
[ղուԹիւն.
Հունձ ծածանեալ, և բարձրաբերձ ընդ ափափայս այծք ի
[կախ.
Հովիտ հընչեալ ի բառաչ, հընչեալ և ըզուր ի մայիւն.
Կամարաձև ընդոստուցեալ ըզլեօք կամուրջ վիմարդեայ,
Տաճար ծառոց անդ ի միջի սպիտակափայլ երևեալ.
Տարաշխարհիկ տերևեալ բոյսք՝ զամերիկեան հովանի
Ի Բրիտանեան արկանելով յերկիր, և ոստք՝ երդարանք
Հաստեալ այլոց հաւուց ի բնէ, եղեալ մերոցս հիւրընկալ.
Ի բազմոտեան ելն ի յեղջերըս պարծ ձեմեալ ընդ անտառ,
Ըստէպ ըզդլուխ իւր շըրջելով յետկոյս ի քեզ ակնարկուս:
Թիավարեալ կարապ ոտիցըն Թևաձաւօք ընդ ալիս,
Հերձանելով զարծաԹափայլըն լիճ ի վիզ կորովի.
Երէոց խակ ըզդացեալ ըզձեղ վայրացն այնոցիկ,
Եւ հիացմամբ փարեալ հողմոց ի գագաթունըս մայրեաց:
Ո՛հ, ընդէ՞ր չեմ և ինձ հանդարտաքայլ առնուլ անդ

Ձեմ ընդ ուղիս, և վարսագեղ ոստոցըն գիրկս ընդ իրեարս
Արկելոց՝ պատըսպարել ընդ հիւրասէր հովանեաւ,
Եւ հազիւ զաշխարհական լըսել մըրմունկ ի հեռուստ,
Չկրասեալ զաղգըս, խորտակեալ ըզԹագ և զցուպ արքունի:

ՊԻՆԴԵՄՈՆԴ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ

ԱԴԱՄ ՊԱՏՄԷ ՉՍՏԵՂՈՒԱՆ ԻՐ

Որպէս այն լինէ զարթուցեալ ի խոր քնոյ՝ գըտի ես զիս
Ընկողմնեալ հեշտաբար ի գալարիս ծաղկածաւալ [քեաց,
Ի քիրան հարեալ իմնկապատար՝ զոր արեգակըն ցամա-
Իւրով ճառագայթիւքն ըզծըխաշունչն արբեալ խոնաւ:
Դէպ ուղիղ ընդ երկինս յածեցի զաչս իմ հիացեալս
Եւ վայրկ մի հայեցայ 'նդ լայնատարածն հաստատուԹիւն,
Մինչև ապա յարուցեալ ի քնէ բերմամբ ոստեայ ի վեր
Իբը ի փայթ անդըր եղից, և կանգնեցայ կացի յոտին:
Շուրջ զինև տեսի բլուր, հովիտ և ծառս հովանաւորս,
Դաշտավայր արեգաւէտ և լայծ սահանս ջուրց խոխոջից:
Տեսի սաղծուածս անդ կենդանիս՝ չարժուն գնայուն և
[կամ Թըռչուն,
Ի Թաւ ոստըս ծառոյն՝ հաւուց երամ բիբեալ ձրձռուեալ.
Ամենայն լինչ ծիծաղէր, սիրոս ոլորէր ի խինդ ուի խոնկ:
Յայնժամ ընդ անձն իմ անցի, զընտեցի յօդ առ յօդ զիրանս,
Մերթ գնացի, մերթ ընթացայ գիւրադարձիկըս խաղալեօք,
Որպէս զևարդ և վարէր կենդանաւէտ զիս զօրուԹիւն.
Բայց ոչ էի, ուր և յորմէ եկեալ ի գոյ՝ գիտէի ոչ:
Ի խօսել փորձ փորձեցի, և նոյն հետայն բարբառեցայ.
Ձըպատակ գըտաւ լեզուս և բառական կարողապէս
Ի յօդել արագ արագ զանուանս երից որ առ ական:
Արեգակն, ասացի, դեղեցիկ լոյսդ, և դու երկիր
Ի նմանէ լուսաղարդեալ, գալարազուարճ, գեղածիծաղ,

Դուք բըլուրք և ծորձորք, դուք գետք, մայրիք, մարգագե-
[տինք,
Եւ դուք ջըքնաղ արարածք որ ի նոսին կեայք եւ չըրջիք,
Ասացէք, ծն ասացէք, եԹէ տեսեալ ինչ իցէ ձեր,
Ո՛րպէս յայս կերպարանս եկի, զնարդ կամ ասառնօր:
Ասպաքէն ոչ լինէին, ապա ի մեծ ումն արարչէ
Գերաբուն եղելոյ ի բարուԹեան և զօրուԹեան:
Պատմեցէք աղէ զնարդ ինձ ճանաչել լինիցի զնա,
Զոր պաշտօն մատուցանել՝ յորմէ չարժիմն, կեամ ուխտա-
ԵԹէ դոմ առաւել քան զոր գիտեմն երբերջանիկ: [ռամ
Մինչդեռ այսպէս ձայնէի մոլորելով ոչ գիտեմ յո՛վ,
Ի բացէ ի տեղւոջէ անտի ուր նախ զօդ շընչեցի
Եւ տեսի զառաջինն ըզոյսըս զայս երանաւէտ, [նոյ՝
Զընկալեալ լինչ ուսառեմն համբուն գարձուած պատասխա-
Նըստայ մըտայոյզ ի տախտ ուրեք կանաչազարդ
Թանձրախիտ հովանացեալ և չըռայլեալ ի ծաղկանց հոյլս:
Անդանօր նախ զառաջինն անկաւ զինև քուն մի անոյշ
Եւ քաղցրիկ ծանրաԹեամբ զԹըմբրեալ զգայուն իմ նը-
[ւաճեաց,
Սակայն ոչ և ամբկեալս, ԹԷպէտ ի միտս իմ ԹըւէԷ
Գնալ անկանիլ յանըզգայուն նախնի պայմանս և կորընչել:
Եւ ահա յեղակարծուստ եկն ի մնարիս եկայ իմոց,
Որոց յիս ներքին տեսիլն յանկոյց մեզմով զսըրտիս խոր-
[հուրդս՝
Հաւատալ ԹԷ գոյր յիս գեւ ևս էսԹիւն և չունչ կենաց:
Կարծեմ, ԹԷ եկըն ումն աստուածակերպ և ասէ ցիս.
«Տեղիդ քո քեզ ահն ունի, արի, Ադամ նախաստեղծ մարդ,
Որում կայ նախահայր լինիլ ռոհմի անԹիւ մարդկան:
Առ ի քէն կոչեցեալ՝ աւասիկ դամ քեզ առաջնորդ [Թիւն»:
Ի պարտէզն երանուԹեան՝ ի պատրաստեալ քո բնակու-
Ընդ բանիցըն բարբառել ըզձեռանէս կալեալ յարոյց,
Եւ ընդ դաշտըս և ընդ ջուրս անքայլելիըս յօդ սաղսպաճեմ՝
Ա՛ռ ասրաւ զիս կացոյց ի լեառըն մի անտառախիտ
Եւ սարահարթ, ցանկապատ գեղեցկատունկ և յօրինեալ
Յանտառախս ուի ձեմելիս, մինչ զի զոր իմ տեսեալ էր ինչ
Ընդ երկիրս յաւաջագոյն՝ հաշիւ ԹԷ Թուէր ակնապարար:

Մտաք լըցեալ չըքնաղ պըտղովքըն զաչս ի ձօձ զչուտելով՝
Աձէին բուռն ի տենչանըս քաղելոյ և ուտելոյ։
Եւ անդէն զդաստացեալ՝ գըսի արդեամբք սկն յանդիման
Զոր ձըշդրիտ էր երազոյն կենդանագրեալ ինձ ի պատկեր։
Ասա ըսկիզբն առնոյր անգրէն Թափառականն իմ մոլորուածն,
Եթէ որ ինձ էր ուղեցոյց կարապետեալ մինչև յայն բըլուր՝
Չէր երևեալ ի ծառաստանն անդ ինձ, տեսիլ աստուածե-
[ղէն։
Խրախամիտ և պատկառոտ իմն երկիւղիւ առ ոտն անկայ
Ի խոնարհ երկըրպագուս. նորա կանգնեալ՝ ասէ հեղկ.
« Զոր խընդրեսդ՝ ես եմ, Հաստիչ ամենայնի զոր տեսա-
Ի վերոյ քան ըզքեզ կամ շուրջ ըզքեւ կամ ի ստորև։ [նեոդ
Փեզ սակ ըզդրախտս, առ քոյս կալլիր՝ ի մըշակել և պահ-
[պանել,
Եւ վայելել ի պըտղոցն. իշխանաբար և զուարթամիտ
Կերիցես յամենայնէ որ ի պարտէզդ բուսեալ ծառ.
Ի սովոյ մի զանգիտեր. բայց ի փայտէն որոյ ճաշակ
Գիտութիւն ածէ զբարւոյ և ըզչարի՝ չինէ տընկեալ
Գրաւական ունկընդրութեանդ և հաւատոյ՝ ի պտղոխիզդ
Այս ծառոյն կենաց, քեզ յոչ պատուիրանիս կացցէ խըրատս,
Զգոյշ լեր անտի մի ճաշակել, և ապրեսցիս ի դառն արս-
[դեանցն
Ուշիմ լեր. յորում աւուր ըստուընգանեալ զայս մի հրամանս
Ուսուիցես ի նմանէն, առ օրին լեալ մահկանացու՝
Անհրաժեշտ մեռանիցիս, և կապտեսցիս ի պերճ բաստէդ՝
Վըտարեալ աստուածս յաշխարհ տառապանաց և աղետից»։
Զայս առանց ակնառուութեան բարբառեցաւ խիստ դա-
Ող հընչէ տակաւին ի լըսելիս ահագնալուր, [տակնիք՝
Թէպէտ և յիս չանկանել ի պատուհասն ապաստան կայ։
Բայց հառ դարձեալ անդրէն ըզզուարթագէմ իւր կերպա-
Եւ զայս օրինակ ի քաղցրախօս բանիւ ընկըսաւ. [րանս,
« Ոչ զայս գեղեցիկ սրմանէ ևեթ ցանկապատիս,
Այլ և զերկիր համօրէն պարդևեալ քեզ և վաւակիդ,
Զեզ լցոյ որպէս աերանց՝ ինքն և բոլոր ի նմա կենդան,
Կամ ի ծովս զեռուն կամ յօդս, երկոց ընկ, լուղակք և
[հաւք։

Ցոյր ի ցոյց՝ ահաւասիկ քեզ զանասունս և զթըռչնոց ասեմ
Իւրաքանչիւր ըստ ազգի՝ բերեմ առնուլ անուանս ի քէն,
Եւ մըտանել ընդ քեզ յուխտ ուխ հարկ խոնարհ ծառայու-
[թեան։
Նըմին ակըն կալչիր և ի ձըկանց՝ ի ջրայարկ տունսն,
Որոց ոչ ե հրաւիրեալ գալ այսր յատեան՝ զի ոչ կարեն
Անցանել յայլ ինչ տարը և չընչել օդ անօսրագոյն»։ [երկու,
Մինչդեռ խօսէրն՝ ահա պաճարք և հաւք գային երկու
Ի քըծինըս կըրկնելով ջրբրտահեաց ծուռը ի խոնարհ,
Օդասլաց թըռչուն հաւուց՝ ի հոլաթևան իջանելով։
Ըստ նոցուն գալ անցանել և ես զանուանսըն կոչէի՝ [ճար
Բնութեանցն եղեալ խելամուտ. այնպիսի մեծ էր յիս հան-
Զոր ընդհեալ էր յԱստուածոյ յանկարծագիւտ իմացու-
[թեան։
Այլ որ պակասն ինձ դեռ թըռչէր յատարածս անդ, զայն ոչ
[դըտեալ՝
Ահա տեսիլն երկնաւոր յանդըգնեցոյ յայս ժիտ բարբառ.
« Ո՛հ, յինչ ըզքեզ կարգամ անուն, զի՛ստ ամենայն այս ա-
[րարածս
Անցանես, ըստ ազգ մարդկան և ըստ բարձունս քան զմարդ-
[կան ազգ,
Զանցուցեալ զամենեքումբք որ ինչ անուն անուանելի։
Ինձ զնարդ ե ըզքեզ պաշտել զտիեզերացս արարչագործ,
Եւ զբարեացս ամենայնի՝ մարդոյն ևեթ պարգևելոց,
Ցոյր հանգիստ առատաձեռն և աննախանձ տարար խընամ։
Սակայն ոչ զոք տեսանեմ ընդ իս նոցին հաղորդակից։
Եւ էցէ ինչ ուրեք երջանկութիւն ի մեծութեան,
Ո՞վ միայն վայելիցէ, կամ ո՞ր հաճոյք ե բնաւ վայելն»։
Իմ յայս բանսըս ժըպրհեալ, յայնժամ տեսիլն՝ իբր ընդ
[ժըպիտ՝
Առաւել զուարթաճաճանչ, այսպէս դարձոյց պատասխանի.
« Զինչ կոչես դու մեծութիւն. ոչ ապաքէն երկիր և օդ
Հոծեալ են զանազան կենդանագղեաց արարածովք,
Եւ էիցեն ի հրամանիդ՝ գալ համօրէն խաղալ ըզքեւ։
Մինթէ էիցես խելամուտ լեզուի նոցա և բարբոյից.
Ի իմաստ և ի նոսին, և ոչ անարգս ինչ խոհմտին։

Տես ընդ նոսա զբօսել, տիրեալ նոցա և մեծ ի պետութիւնդ»:
Զայս ասաց ամենատէրն և տալ Թուեցաւ պատգամանի:
Ակերսիս ժըտեալ օձան բարբառելոյ՝ յաւելի զայս.
« Իմ մի ծանր ինչ քեզ Թուեսցին բանք, երկնաւորըդ զօ-
[րութիւն
Հեշտալուր լիցի, Աբրիչ իմ, և քաւեա զնս ի խօսելը:
Ո՞չ ապաքէն փոխանակ եդիր զնս քո ի վայրըս յայս,
Եւ ստորին արարածոցս էութիւն տեղի յոյժ ի խնարհ:
Կենակցութիւն որպիսի՞նդ անհաւասարս, ո՞ր յօրինուած,
Զինչ սեռն և սերտ հեշտութիւն պատկանեսցին գերա-
[պատշաճ »:...
Խօսեցայ զայս համարձակ՝ առեալ կամայ գուշ և պատուէր,
Եւ բանիցըս մուտ գըտի. վասն այնորիկ և ընկալայ
Պատասխանի այսգունակ յաստուածաշնորհ ի բարբառոյն.
« Մինչև ցայս վայր, Ադամ, փորձել էին իմ կամք ըզքեզ,
Եւ տեսի՝ զի ճանաչէս, ոչ զանաստուն պաճարս ևեթ՝
Որոց ի դէպ եդեր անուանս, այլ և ըզքեզ խակ դըլխովինն.
Յայս ի քեզ արարեալ զաղատ ոգիդ՝ զիմըս պատկեր,
Որ չըստուաւ անբանին, ուստի և իւր ընկերութիւն
Զուրկ քեզ պատշաճել. արդար էին քո իրաւունքդ
Ի մերժել զայն պարզերես. այդ եղիցին միշտ ի քեզ միտք:
Զև քո խօսեալ զնս չէ բարւոք մարդոյդ միայն կալ՝ գիտելի.
Զոր յայնժամն ականէիր կենակցութիւնն՝ էր քեզ կարգեալ.
Ի փորձ ևեթ յանգիման արարի քեզ զայն ամենայն,
Տեսանել՝ զինչ խորհիցիս դու զարգարոյն և զպատշաճէնն:
Իսկ զոր այժմ ածից առ քեզ՝ լիցի հաճոյ քեզ՝ անշուշտ լեր.
Քոյ է նա նըմանութիւն, դէպ օգնական, մյղ ոմըն դու,
Անձկալից կատարեալ ըստ ցանկութեան սըրտի քոյոյ»:
Դադարեաց, կամ թէ չէզև ինձ լըսելի բարբառ նորա:

ՄԻԼՏՈՆ

ԱՐՏԱՔՍՈՒՄՆ ՆԱԽԱԾՆՈՂԱՑՆ Ի ԴՐԱԽՏԷՆ

Հրեշտակն առ Ադամ կրկնեաց և նա զգեաւին նըւագ....
« Իշխուք արգ ի բարձանց ստոյ գըլխոյ գիտանոցս,
Ճանզի ժամն եկեալ հասեալ ըստիպել զմեզ գընալ ստոյ:
Տես ահա պարեկապանք կարգեալ լինին բանակ ի բըլուրդ՝
Ըսպասեալ գէտսն ունին ահնարկութեան՝ խաղալ գընալ:
Առաջոյ նոցա սատիկ ձօձէ սուսեր մի բոցավառ
Ի նըշան տարագրութեան. չիք մեզ հընար այլ ևս յաւել:
Երթ ազէ զարթո զնս. իմ հանգարտեալ և զնա ինքնին
Ճաղցրաբոյն բարեդուշակ լիմն անըրջովք և պատրաստեալ
Զոգիան իւր զամենայն ի ցածնագոյն հնազանդութիւն:
Ի պահէ ժամու գիցես ի մոխ իւրում զոր ինչ լըսարդ,
Մանաւանդ որ ինչ արժանն է հաւատոց նորա գիտել,
Ընդհանգերձեալն մարգկան ազին՝ ըզհանգերձեալն
Ի նորա գալ զաւակին, ի զաւակէ անտի կընոջ:
Կեցիք կեցիք, ի հաւատս համամիտք, երկայնաւուրս,
Թէպէտ և տըխրագոյնք վասն առաջին չարեացն անցից,
Սակայն մեծ ևս ըսփոփեալք ի յոյս երանական»:
Լըռեաց նա, և երկոցուն ի ստորոտ անդր իջեալ բըլրոյն,
Ընդ հասանելն ընթացաւ Ադամ յառաջ ի հովանոցն
Ուր ի քուն կայր Եւա, սակայն արթուն գըտաւ անդէն,
Եւ ընկալաւ զինքըն բանիւքս որ այլ էին ինչ սըրտմտելիք.
«Ոտսակ գասդ և ուր էիրն երթեալ՝ գիտեմ ես զամենայն,
Զի է Աստուած և ի քուն, և երազովք ուսուցանէ.
Բարեհնորհս լինիմ առաքեաց զնոսա գուշակ մեծ բարութեան՝
Ասի ինչ տըխրեալ և յոգւոց նեղութենէս անկայ ի նիրհ:
Ասի այժմիկ՝ առաջնորդեա լինիմ, ոչ ևս այլ ևս գանգաղանք.
Ընդ քեզ գընալ է մեզ ստոյ, իսկ աստանօր առանց քո
Ելանել է ստոյ յակամայ կամըս բըռնաբար: [մեզ՝
Դուք վասն իմ ևս ամենայն ինչ ընդ երկինքս, գուք բնաւ տեղի,
Որ վասն իմոյ կամաւոր մեղացս աստ գնաս տարագիր:
Բայց աստուստ բարձեալ բերեմ ինձ մըխիթար զվերջին զոյս
Զի թէպէտ և ամենայն ինչ կորեաւ, այլ չընորհ մեծ [յոյս,
Ըստ ոչ իմում արժանի պարգևեցաւ ինձ ձոխաբար.

Ինձ զաւակին աւետեաց Նորոգելոց է զամենայն »։
Զայս ասաց մայր մեր Եւա լըսաւ Ադամ ուրախութեամբ,
Սակայն չէտ պատասխանի, հրեշտակապետըն մերձ կայը
[այժ,
Եւ ի մխամբ լեռնակէն քրովբէախումբըն լուսագունդ
Գայլն լքանէին ի սահմանեալ տեղն իւրեանց,
Զեռային հրոյբերձական ինն երեսայթ յերեսս երկրին,
Իբր ի գետոյ ցոլեալ մեզ երեկորին՝ սողեալ յեղսիւր
Սուրայ գնայ, գրաւէ զդեսինն՝ հողադործին հետոյն ըզկնի
Ի գառնալ Նորին ի հիւղ։ Գայլն ռազմեալ ահեղ Ճակատ,
Յառաջոյ սուր Տեառն ի ձօճ փայլատակեալ բոց զայրագին
Զօրէն վարսամ, և ի շողիւնս իւր տապախառն
Եւ ի շղթին հանգուռնակից լիբեական հրակէզ օդոյն՝
Սկըսանէր ազազել ըզհեշտասառն երկիր դրախտին։
Զուարճնոյն յայնժամ ձեպեալ ըզծնողըս մեր տարտամն՝
առ ըզձեռացն,
Եւ տարեալ ուղիղ յարեգ դուռն և անտի ևս հետ ընդ հետ
Ցըլեռնոտն՝ ի տորակայ դաշտն, և երկու անեղեայթ։
Ի Թիկունս հայեցեալ կոյս, յարևելից կողմըն դրախտին՝
Որ երբեմն երանաւէտն էր զըրդարան և հանդըստոց,
Տեսին զայն վէտ վէտ շողեալ և լանթեւանդըն սուսերին.
Դուռն էր խըռնեալ ահագնացայտ կերպարանօք և հրազե-
[նուք։
Արտասուս լինէ բնականըս հեղեալ նոցա՝ ըզնկեցին փոյթ.
Տիեզերք համօրէն աչաց իւրեանց կայր առաջի՝ [նորդ։
Ընտրել տեղի հանդըստեան, և Տեսչըն Թիւնն էր առաջ-
Ձեռն ի ձեռն՝ հանդարտընթաց և դանդաչուն ի քայլս ոտին՝
Զամայի ճանապարհն իւրեանց կալան գնալ ընդ Եդեմ։

ՄԻԼՏՈՆ

ՄԱՀ ԱԲԵԼԻ

Ամպք թանձընկեցք յահեղ ջանթից ի գուսպար
Ըստուերախիտ զերկինիւք սըփռեն քօղ խաւար,
Աչերածուք հորիզընին ի ծագաց
Աղջամըղձինք ծաւալին թիւք մըրըրկաց.
Ընդ հոլմակոծ ծայրից ծառոց սօսափիւն
Վայրագ վագեր ըսպառնալեաց մըռընչիւն,
Խառն ընդ ճայթմանըս կայծականց հեռաւոր
Յարուցանէին յերկրի տագնապս ահաւոր։
Պաղտոխաթաւի Կայէն քինուն գըժոխոց
Ժանտ յատաժոյժ քըրտանց թացեալ դէմս և ծոց,
Յերկնատեղացն յառեալ ի հուր՝ յեց ի բահ,
« Հիմ չանթահար, գոչէ, չառնես զիս, Տէր, ահ.
Ծանր են ինձ կեանքս այս, ինձ գըժոխք բայցին ծն,
Գրծուծ պատառք զանձն իմ ծածկել չեն ըմբռն.
Եւ ձեռքս յամառ ի ծուխ քըրտանց եռանդուն
Ցերը գործեացեն անխոնջ զերկիր անբեղուն։
Կընոջըս ծոց ցամաքեցաւ չըռաւին,
Սոխալըղուկ հաց, հաց գոչէ մանկըտին։
Վասն իմ ոչ ինչ, զամէնն եղբօրս յաջողեր,
Մանկունք նորին մարքն և հարք գան ի վըսեր.
Ոչ ըզգեստուցն ի պաճուճանըս խրոխտան,
Եւ անդէոց նոցին անթիւ է հօրան։
Ա՛ռ ինձ և զայս կըսկիծ. զի հուր բոց երագ
Իջեալ յերկինից սըրբէ զնորին պատարագ.
Իսկ զիս առեան երկինք, և հուրըն ծախիչ
Իմ նըւիրացս և սեղանոյս է խոտիչ։
Սարսեաց, երկիր Աբել. հարից ըզքո կոր,
Եւ զուարճացայց լուծեալ ըզվերջ կամակոր »։
Լըռեաց Կայէն. յանկարծ ցելաւ սլարզ այեր,
Ճաճանչ հատաւ մինչ արեգակըն ծագեր.
Անդէն և անդ ըզգնացս արգել մըրըրկին
Շող փայլակեաց էջ յԱբելայ Ճակատին։

Ո՜հ ի ձակատ քո սուրբ, որդեակդ Ադամայ,
Շնորհք լաւութեան անձառ դեղով լուսանայ,
Սըրտիս խայտաս լիատատար հըրճուանօք
Որ սիրելեաց են բարձրելոյն տըւեալ ձօնք.
Դաշնակաւոր սըրընգիդ քաղցը նըւագ
Քան ըզմեղուի մեթեքս ամբարոյց անուշակ:
Գառանց ոչխաց ըղքեւ տըւեալ դույթ ի թինդ
Յերանութիւն հովուիդ կայաւէն մեծախինդ:
Երկիր ի տես սիրելոյն եղ ի կաքաւ,
Բուրաղբւարձ և ծաղկազգեստ ժըպտեցաւ
Գարշապարացդ առեալ տենչիս ըզսուրբ հետք:
Իսկ նա զկայէն տեսեալ դիմի ահաբեկ.
— Եղբա՜յր, գոչէ, եղբայր՝ լինիմք գըրկածու:
— Ի բաց, օձ չար, զինեւ պատիլ կամիս դու.
— ՓուԹա, եղբայր, ի մըրըրկես փախեցուք.
— Ի ցամաքէս մանաւանդ լեր խուսափուկ.
— Ջինչ մեզայ քեզ. ահա ստացուածք իմ, ընկալ.
— Վաստակաբեկ կորեայց, քան քեւ Հոխանալ.
— Կարգա առ Տէր, և առաք զանդըս գըտցես.
— Է՜հ, զնս մերժեալ Տէր, երբու զքեզ մերժեմ ես.
— Ո՜հ, այդ նախանձ քո մեծ ոճիր է, եղբայր.
— Մեզք Ադամայ՝ որ Թըշուառաց եղև հայր.
— Կարկեաց, յանդուգնն, հօր կարգաս դու անէծ.
— Եւ դու պանդուխ, ինձ սաստես. վըհէ լուծցես մեծ...
Տրոփեաց դոփմամբ, կըշտեաց ըզձեռն ապիրատ
Հարուած սաստիկ էջ յԱբելայ սուրբ ճակատ.
Ահ, անկաւ նա, Տէր... և առ քեզ պաղատի.
Ներէ եղբօրն յեսւին յաչացն ակնարկի:
Ա՜յլ ըսպանչէն դէմք հարկանէին ի դալկան,
Կըրթի յապուշ, քըստմունք յոսկերս ընթանան,
Դողան դաստակք, պատէ զնուալաւ ահ սըխուր,
Փօղ առնուն աչք և ատամունք ըզսարսուռ:
Զարհուրագին գիսակք ի վեր դիզանան,
Սարսի խըշխիւ երբ հողմահար անդաստան:
Որոտընդոստ ձայնէ մրըրկի յամպրոպաց.
Զայն արկանէ Եւա. ո՜հ ձայն մօրն հընչեաց.

«ՓուԹա, որդեակ սիրուն, զԱբէլ ած ընդ քեզ,
Եւ փախերուք ի փոթորկեալ վըտանգէս»:
Աբաննանայ Կայէն ի շուրԹըն ամփոփ.
Ի գիրկ պարզեալ մօրըն դիմե սրատարոփ.
Յահ և դալըկին առեալ սարսե ի կոչըն,
Ճիչ մեծ բառնայ, զօրէ ի խորըս մայրըն:

ՄՈՒՐՎՈՒ.

ՀԵԿՏՈՐԻ ԵՒ ԱՆԴՐՈՄԱՔԵԱՅ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆ ԵՒ ԲԱՆՔ

Զայս ասաց կինըն անօրէն, և ի տանէն Թըռեաւ Հեկտոր
Անդրէն ընդ նոյն պողոտայս ընդ հրապարակըն բարեշէնս:
Մինչ անցեալ ընդ մեծ քաղաքն եհաս ի դրունն Արևմը-
[տեան,
Փանզի նդ այն էր նըմա ի դուրս ի դաշտ անդր ելանել,
Ընթացեալ անդ ընդ առաջ եկն ամուսինըն յոգնաժիտ,
Դուստրըն մեծանձինն Էախոնիսի Անդրոմաքէ,
Էախոնիս՝ այն որ բնակեր յանտառախիտ Պլակայ ատորտ
Ի Թեբէ Ատորին Պլակի՝ կիլիկեցւոց արանց իշխան:
Էր սորա դուստրըն լեալ սըղըձադելեն Հեկտորի կին,
Որ դիպաւ նըմա նդ առաջ, ի միասին գայր և նաժիշտն
Ըզմանկիկըն մատաղ բարձեալ ի գիրկ՝ անխոս տըղայ,
ԶՀեկտորեանըն սիրելի՝ զգեղեցկափայլ նըմանն աստեղ.
Հեկտոր ընդա Սկամանդրիկ ձայներ, իսկ այլք Աստանիշիան,
Զի զուսանն Իլիոն Հեկտոր ևէԹ էր որ պահէր:
Հայեցեալ ընդ մանուկըն ժըպտեցաւ նա լըռելեայն.
Մատուցեալ Անդրոմաքէ կայր առ նըմին արտօսրաԹոր,
Եւ ձեռն ի ձեռն իւր խառնեալ՝ կարգաց զանուն և խօսե-
[ցաւ.
Ո՛վ վեհ, հոգիդ ի կորուստ մատնեսցէ զքեզ, և ոչ գըԹաս
Ի տղայ մանկիկդ և յիս Թըշուառս՝ որ վաղ ի քէն մնացից
Փանզի վաղ ըզքեզ ընդ փոյԹ աքայեցիք միաբոլոր [այրէ.
Դառն տըւեալ ըսպանցեն, և ինձ ի քէնդ վրիպելոյս՝

Լաւ է ի հող մըտանել. զի ոչ ևս այլ ևս սփոփումն,
Եթէ դամ մի դու ի մահ յուշարկեացես, այլ ցաւք ևեթ.
Զի ոչ հայր է իմ Համբուն և ոչ մայրիկ իմ մեծարոյ:
Քանզի զՀայկն իմ կորոյս աստուածազարմըն Ա.քիլլևս,
Եւ քանզեաց ըզքաղաքըն մարգախիտ կիլիկեցւոց
Ըզբարձրադուռնըն Թեբէ, և զԷտիոնն արի յաղևէն. [իւր,
Բայց կոչոպատեաց ոչ ըզնա, քանզի խըղճեաց զայն ի սիրտ
Ա.յլ այրեաց ըզնա իւրով ամենարուեստ զինուքն հանդերձ,
Եւ չերիմ կանդնեաց նմա, և տընկեցին շուրջ նըշդարիս
Լեռնայինքն Յաւերժահարսունք՝ ասպարակրին Դիայ դըս- [տելք:
Իմ եղբարք էին եօթըն հարազատք յաղարանս անդ,
Եւ նոքա բոլորեքին իջին ի գժոխս յաւուր միում.
Զի Ա.քիլլևս ժիր գիւցազն ըսպան զնոսա զամենեսեան
Ա.ռ յամրաքայլ անդէոնն և ըստահիկն օդեայ հօսիւ:
Իսկ ըզմայրն իմ ըզեամբերն ի Թանէզրաթուի Պլակայ սոռ- [րոտ,
Իբրև այսր էած ըզնա համայն իւրովքն ըստացուածովք,
Ընկալեալ փըրկանս անբաւ՝ աղատս անդրէն յետս արձա- [կեաց,
Եւ ի տան հօրս Ա.րտեմիս եհար ըզնա նետաղըստարձ:
Սակայն դու ինքն ես ինձ հայր, Էեկտոր, և մայր մեծամե-
Եւ եղբայր հարազատ, և ամուսին զուարթածաղիկ: [ծար,
Ա.յլ արդ եկ ողորմեա և կաց աստէն յամրոցի աստ,
Մի զըրդեակդ որբացուսցես և Թողուցուս ըզկինդ այրի.
Կացո զզօրն առ մոլաթուղն, ուր ի քաղաքս են եղք աջոզ,
Եւ գըտանի առ պարիսպըս Ճանապարհ դիւրամատոյց:
Զի այսր երկոյս հինիւ հրոսեալ արի արանց ի փորձ մատեան,
Իսատանքն երկոքին և մեծամուն Իգոմենևս,
Եւ նոքին իսկ Ա.տրիդեաք և հասատբուռն որդին Տիդեայ.
Կամ զի ոք պատմեաց նոցին՝ գուշակութեանց Ճարտարա- [գետ,
Կամ զի միաք նոցա զնոսա խրախուսեցին շահատակել:
Եւ նըմա պատասխանի մեծըն Էեկտոր սաղուարտաՃօՃ.
Եւ լինձ իսկ գըլխովին ամենայն այդ փոյթ է, կին դու,
Ա.յլ պատկառեմ յոյժ ի տրովեանց, յերկայնատեռ և տրո- [վուհեաց՝

Թէ խոյս տըւեալ վատաբար մեկուսեցայց ի Ճակատուէն:
Եւ ոչ սիրտ իմ հրամայէ, քանզի ուսայ քաջ լինել միշտ,
Եւ ի գլուխ հաֆատակաց գընդին տրովեանց կալ և կըռուել
Ի պարծանս հայրենի մեծի փառաց և իմ անձին:
Քանզի քաջ իսկ խելամուտ եմ ես ի միտս իմ և յոգիս,
Եկեսցէ երբեմն օր՝ յոր կորիցէ Իլիոս սուրբ
Եւ Պրիամոս և ժողովուրդ կորովատեզն Պրիամու:
Ա.յլ ջանեմ ես այնպէս փոյթ ըզմօտալըւա ցաւոց տրո-
Ոչ նորին իսկ Հեկաբեայ, ուռչ արքային Պրիամոսի, [վանց,
Ոչ եղբարցս հարազատից՝ որ բազմագունդք և քաջազօրք
Թաւալագլոր ի փոշւոջ անկանիցին ի թըշնամեաց,
Որպէս ըզքոյդ, յորժամ ոք ի պղնձակուռ սաքայեցւոց
Վարեսցէ արտասուագին՝ զաղատուԹեանդ հատեալ զարև.
Եւ գուցէ յԱրգոս երԹեալ՝ անկեաս ոստայն այլոմ ալկնոջ,
Կամ ջուր կրեսցես յաղբերն Մեսսէիսի կամ Հիպերեայ՝
Ընտիպեալ չարաչար և տագնապալեալ ի խիստ հարկէն:
Եւ Թերևս յարտօսրիջոյցըդ հայեցեալ ասիցէ ոք.
Բա կինն է դա Հեկտորի՝ զօրագունդն ի պատերազմ
Ի տրովեանց քաջաձիոց՝ ի կըռուի անդ զԻլիոնիս:
Ա.յսպէս ոք ասացցէ, և ցաւք ի քեզ նորոգեսցին [կեանդ:
Ա.ռ անձուկ առն այսպիսում ըզգերուԹեան Թափել ըզ-
Ա.յլ ըզմեռեալս հողակոյտ ծածկեսցէ զնս ի կափարումն,
Ըզկառաչ քո և ըզգեր և ըզքաջընծայդ չէ ըզեալ: [գեակն,
Ա.սացեալ զայս՝ տարածեաց Էեկտոր ահեղ գիրկս առ որ-
Եւ մանկիկն յետս ի ծոց գեղեցկամէջ իւրոյ սաղնաւուն
Ճիչ բարձեալ խոնարհեցաւ՝ ի տես սիրուն հօր զարհուրեալ,
Պակուցեալ ի պղնձոյն ուի ձիագէս գարգմանակէն,
Զահաւոր տեսեալ ՃօՃէղն ի գագաԹանց գըլխանոցին,
Ընդ որ հայրըն սիրելի և մեծարոյն Ժըմռեցաւ մայր:
Եւ անդէն բարձ ի գըլխոյն ըզսաղաւարտն ահեղն Էեկտոր,
Եւ առեալ զայն ի վայր՝ Ճաճանչաւէտ եդ ի գետնի.
Եւ զմանկիկըն սիրուն ողջագուրեալ ՃօՃեալ ի ձեռն,
ՅաղօԹս եկաց և ասէ առ Ա.րամազդ և առ այլ դիս.
Ա.րամազդ և այլ աստուածք, տուք և ըզսա զիմըս որ-
Լինել, որպէս և ևս, արժանափառ ի տրովացիս, [գեակ
Ա.յսպէս հըզօր զօրուԹեամբ և քաջաբար տէր յԻլիոն:

Եւ ելեւ ոք ասասցէ, բամ սա քան զՀայրն արիագոյն,
ի մարտէն յորժամ դարձցի և արիւնոտ բերցէ կապուտ՝
Սատակեալ զախոյեանն, և մայրն ի սիրտ իւր խընդասցէ։
Զայս ասաց և ամուանոյն զորդեակն ի ձեռս ետ սիրայնոյ,
Որ առեալ ընկալաւ ըզնա ի գիրկս իւր բուրաղուարթ
Արտասուախառնն խընդութեամբ. ապա յայն տեսիլ խան-
[դալատեալ՝
Փայփայեաց ձեռօքն ըզնա, կարգաց զանուն իւր և ասէ.
Նազելիդ իմ, մի անչափ զինեն ի սուգ հարցի քո սիրտ,
Զի յառաջ քան ըզՀրամանան ոչ ոք ի գժոխս ընկեսցէ զնս.
Իսկ յօրհասէն՝ և ոչ ոք ի մարդկանէ կարծեմ փախչէ,
Ոչ ըզվատ և ոչ ըզքաջ, յետ միանգամ ի լոյս գաղջ։
Այլ երթեալ քո ի տուն՝ քոյոց երաց առնիկըը պէտ,
Ոստայնիդ և լծդ, և ալախնայըզդ տուր հրաման
Ըզգործովք գալ իւրեանց. հոգասցեն արք ի պատերազմ
Որ ծընեալքն են Յինեան ամենեքին, ես մանաւանդ։
Այսց և առ ըզդբլնոցըն ձիսգի՝ Հեկտորն ահեղ.
Իսկ կինըն սիրային եղեալ անսի գընաց ի տուն, [տօսր։
Ըստէպ ըստէպ յետս հայելով և ջերմեռանդն հոսեալ արտ-

ՀՈՄԵՐՈՍ. Իլիական։

ՀԵԿՏՈՐԻ ԸՆԴ ԱՔԻԼԼԵՍՅ ՊԱՏԱՀՈՒՄՆ ԵՒ ՄԱՀ

. . . . . Աքիլլես եհաս առ նա
Արիսի նմանակերպ սաղաւարտաիրոխտ մըրցականին,
Ճօճելով յաջմէ ուսոյն զՊելեւոնեան հացին ահեղ,
Եւ զնւրև շողշողեր պըղնձէ հանգոյն փայլատակման,
Կամ հրոյ բորբոքելոյ, կամ արեւուն վաղորդայնի։
Յայն տեսիլ ըզՀեկտոր կալաւ դողումն, և ոչ խնկեաց
Մընալ անդ, այլ յետակուսեց զդրունսըն Թողեալ՝ փախե աւ
[ահիւ,
Եւ Պելեանն յոտս ի սրաթև քաջախելախ Թըռեաւ ըզհետ։
Զոր օրինակ ցինն ի լերինս, օդասլարիցն երագասուր,
Խոյացեալ Թեւեւաթռիչ ի դողդոջուն մի աղաւնեակ՝

Որ խոտորնակ խուսափէ, իսկ նա մերձեալ սրաձայն կանՅարձակի հասել ըստէպ, ունել ըզնա բերեալ խրախոյս. [չիւք
Ըզնայն և սա դէպ ուղիղ մղեալ սլանայր, սակայն Հեկտոր
Ընդ տրուէան պարիսպն յահէն ըղծունկան երագ չարժեալ
[սուրհայր։
Արդ սոքին ըստ գիտանոցն և ըստ հողմուտըն մոլաթուղ
Անցեալ միշտ ընդ պարըսպաւըն զարահեան հարկանէին,
Եւ եկին հասին յականսըն գեղաբուխ, ուր պըղպըջէն
Երկոքին աղբիւրակք յորձանահոս Սկամանդրոսի.
Մին բըղխեալ ջերմախառն, և ի նմանէ ծուխ ցոլացեալ
Իբր ի հրոյ վառելոյ. իսկ միւսն հոսեալ յաւուրս հընձոյ
Զօրէն կարկուի կամ ցուրտ ձեան, կամ ջըրամած պաղեալ
[սառնի։
Անդ կային մերձ առ նոքօք լիասահման լըւացարանք
Գեղեցկիկք, վեմատաշէ, ուր ըզպայծառ ձորձոնըն փափուկ
Լըւանայր կանանցն և գեղաղէշ դըստերք տրովեանց
Երբեմն յաւուրս խաղաղութեան՝ չև աքայեանց եկեալ մանկայն։
Ընդ այն գիմեալ վարգէնն, մինն ի փախուստ, միւսն հետա-
[մուտ.
Փախչէր քաջն յառաջագ, զնա քաջագոյն վանէր շտապաւ.
Զի ոչ երկ առնուլ և ոչ արշաւանի՝ եդեալ էր կէտ,
Որպիսի յաղթանակք դարըստպարացն են որերոյ,
Այլ զոգւոյն Հեկտորի ձիահրմտին էին արշաւք։
Իբր ըզկիսուն երիվարք գուպարայաղթք սալասրմբակք
Ասպարիսեն ճեպ ի ճեպոյ, և կայ եդեալ մըրցանակ մեծ
Եռոտանի կամ Թէ կին՝ պատիւ քաջի առըն մահու.
Նոյն սոքա զքաղաքաւըն Պրիամու սրաթռիչ ոտիւք
Պատեցան երիցըս շուրջ, դիք ի զընին կային հանուր.
Եւ սկըսաւ ասել Նոցա Հայրըն մարդկան և աստուածոց.
Ո՛վ դիք, զայր սիրելի հալածական ըղպարըսպաւն
Աչօք իմովք տեսանեմ ահա, և իմ մորմոքի սիրտ
Ընդ Հեկտոր, որ ճենճերեաց լինճ արշաւոց յոլով ազգերս
Ի կատար յոգնահալիս լերինն Իդայ, և յայլ նըւագս
Ի բարձրամուր քաղաքին. և զնա դիւցազն այժմ Աքիլլես
Չոստանիւըն Պրիամու սրընթաց ոտիւքըն տագնապէ։

Ա՛յլ եկայք հարցփորձ արկէք, դիք, և խորհուրդ առէք ի
[մէջ,
Թէ արդեօք Թաւմեալ ըղնա ի մահուանէն ապրեցուսցո՞ւք,
Թէ Պելեանն Ա.քիլլէ տացուք ըզքաջն առնել նըմուն:
Ա՛Թենաս ատտուածծուհին խաժակին առ նա բարբառեցաւ.
Ո՛վ հայրդ ամպաթուխ՝ կայծակնացող, ըմ՛նչ բանիդ իցէն.
Զայր ծընեալ մահկանացու, ձակատագրեալ վաղուց յօր-
[հաս,
Կա՞մ ե՞ք քեզ ի չարադոյժ մահուանէն արդ կեցուցանել.
Երթ ա՛յս. իսկ միւս դիքս ամենեքեան ոչ հաճեացուք:
Առ նա պատասխանի ամպրոպայինն ետ Ա.րամազդ.
Զօրացիր, Կառափնածին՝ դուստրը սիրուն, ոչ ինչ սերտիւ
Եւ սըրտի մըտօք ասեմ, և քաղցր առ քեզ լինել կամիմ:
Ա՛րի՛ սա կամաց խորհըրդոցըդ գործ տեսջիր, և մի դըշար:
Զայս խօսեալ՝ յորդորեցոյց զյաուաջամիսըն զԱ՛Թենաս,
Որ Թռուցեալ ի գագաթանց Ա՛լմպոսին էջ ՃեալընդՃեպ:
Ա՛յլ ըՂԷկտոր՝ ժիրն Ա.քիլլէս հապ ըշտապաւ վանէր ան-
[դուլ:
Որպէս զեղնորթ ի լերինս յորժամ բարակ հետաւոյրէ
Պոստուցեալ ի խըշտեայն ընդ ձորամէջս և ընդ անտառս,
Եւ ըզնա՝ Թըփամուտ Թէպէս յահէն սալարիցի,
Բայց ըզնին հետազօտեալ ընթանայ ցանգ մինչև գըտցէ.
Ա՛յսպէս ոչ Թաքեաւ Է.կտոր ի սրայարձակ Պելեաձնէն:
Եւ քանիցս անգամ գիմեալ ի գարգանեան դէպուղիղ դրունս
Ա՛ռնոյր վաղ արշաւասոյր ընդ ամրաչէնն աշտարակօք,
Զի Թերեւս ի վերուստ լինին օգնել նըմին նեւիւք,
Նոյնքանիցս ա՛Ճապարեալ վանէր ըզնա յառաջ ի դաշտ,
Բայց և նա գարձեալ անդրէն միշտ ի քաղաք կայս սըլանայր:
Զոր օրինակ հասանել ընթացեալը չկաք ինչ յանուրջս,
Ոչ վախչէլ մին ի միւսմէն, ոչ ժամանել կարէ միւսուն,
Ըմբռնել նոյնպէս ոտիւք սա զնա չմարթէր, ոչ նա զեր-
Եւ զնա՛յդ էր Է.կտորի յօրահասէ մահուն ապրել, [ծուլ:
Թէ զայս յետին նուաղ և վերջին ոչ Ապոլոն մատչէր առ նա,
Որ զարԹայց ըղզօրութիւն նորին և զծունկսըն Ճեպչէլս:
Իսկ դիւցազարին Ա.քիլլէս սաստէր գըլխոյն է զօրականն,
Եւ նետիւքըն դառնաԹոյն՝ ձիգ ի Է.կտոր չըտայր դընել՝

Մի խոցեալ ուրուք տարցի զպարծանսն և ինքն երկրորդ
[գայցէ:
Իսկ յորժամ չորրըր նըւազ ժաման եղեն յազբերակուընն,
Առեալ յայնժամ զոսկեղէնն կըշեռսըն Հայրն երկան ի վեր,
Ի նըժարան ընկէց երկուս երկարաքաշն մահուն վիճակս,
Ըզմինն՝ Ա.քիլլէ, զմիւսն Է.կտորի ձիահըմտին,
Եւ զմիջըն կալեալ ամբարձ, և Է.կտորեան օրհասին բաչն
Ի գըժոխս էջ մէտ ի մէտ. Գուշակն ելից զինքն Ապոլոն.
Եւ առ Պելեանն՝ Ա՛Թենայ հատեալ խաժակին ատտուածծու-
[հըն,
Առ ընԹեր մատուցեալ՝ բարբառեցաւ զԹեւաւոր բանս.
Ա՛կն ունիմ արդ, սիրելիդ Ա.րամազդայ՝ վերդ Ա.քիլլեա,
Մեզ պարծանըս մեծ տանել աքայեցւոց ի նաւատորմն
Ըսպանեալ ըզԷկտոր զանյագագոյնն ի պատերազմ:
Զկք արդ այլ ևըս նմա փախըստական ապրել ի մէնջ,
Եւ ոչ Թէ յոյժ իմն Ապոլոն կորովաձիգն աչնատ լինի
Առ ոտս հօրն ատպարափառն Ա.րամազդայ Թաւալելով:
Սակայն դու կաց առ տեղեաւս և ոգի ա՛ռ, և ես երԹամ
Եւ ըզմիսըս իւր հաՃեմ՝ կալ դուստրել ընդ քեզ ի մարտ:
Զայս ասաց Ա՛Թենաս, և նա բերկրեալ հոգւոյն անսաց,
Եւ եկաց ի վերայ պըղընձաձեռ հայեցոյն ի յերց:
Իսկ նորա Թողեալ ըզնա՝ ի գիւցայինն Է.կտոր չոգաւ
Անձամբ և անվըհատ ձայնիւ հանգոյն Դեմիսթենեայ.
Եւ կացեալ առընԹեր՝ բարբառեցաւ ըզԹըռչուն բանս.
Զիզ ըզհետս մըտեալ, եղբայր, տագնապէ զքեզ ժիրն Ա.
[քիլլեա
Զոստանիւքս Պրիամեան երագ ոտիւքն հալածելով.
Ե՛կ աղէ՛ զտէղն առցուք և պընդաւոյս կռըցուք ըզդէմ:
Եթ նըմա պատասխանի մեծըն Է.կտոր սաղուարտաՃօՃ.
Ցիրաւի, Դէմիսթոբէ, ինձ սիրելի էիր կանխաւ
Ի մէջ եղբարց զոր Պրիամոս և Է.կաբէ ծընան որդիս,
Եւ այժմ ևս առաւել գընեմ ի մոլ մեծարել զքեզ,
Գանգի ընդ յաին սրկանելդ՝ յանձին կալար իմ աղագաւ
Ելանել ըստ պարիսպն, իսկ այլք ի նէրքս անդ կան մընան:
Առ նա կըրկնեալ Ա՛Թենաս ասէ խաժակին ատտուածծու-
Եղբայր՝ յոյժ աղաչեին արդարև հայրն և մայր արգոյ [հին.

Եւ ընկերք միահոյլ զծընկոլք փարեալ մի 'ւսդ միոջէ
Մնալ ինձ անգ, զի այնպիսի զգոյն հարեալ կան համօրէն.
Սակայն անձն իմ յիս իներքս յանհընարին սուգ տառապէր:
Օ'ն արդ այժմ դեմ ընդ դեմ մաքառեսցուք արիաբար,
Մի արգեանց ինչ առնիցի խընայ, տեսցուք Թէ Աքիլլես
Հարեալ ըզմեզ՝ արիւնոտ տարցի՞ կապուտ ի գոգեալ նաւան,
Եթէ Թերևս ի քումմէ գեղարդանէդ անկցի տապաստ:
Զայս ասէր Աքենաս և նենդանօք կարասէտէր:
Իսկ յորժամ ընթացեալ հասին սոքա հուպ առ միմեանս,
Առնա նախ բարբառեցաւ մեծն Հեկտոր կորդակախորհուրդ.
Ոչ ևս այլ, որդիդ Պելեայ, երկեայց ի քէն, որպէս յառաջն
Ըզպրիամու մեծ ոստանիւ փախեայ երկեցս, ոչ ժուժեցի
Կալ առաջի եկից քոյ. բայց այժմ հոգիս զիս յորդորեաց
Ի գիմի քեզ հարկանել, զի կամ սպանից կամ ըզսաւիցիմ:
Այլ արդ էկ՝ ըզդեան ընդ մեզ կացուք վըկայս, նոքին լիցին
Վէհադոյն երաշխաւորք և ոստիկանք դաշանցս ուխտի.
Մի ես ըզքեզ զգզուեցից դըժնէաբար Թըշնամանօք՝
Թէ լինձ տայցէ Ժոյժ Աքրամադդ, և ըզհոգիդ քո խլեցեմ.
Այլ աւար առեալ ի քէն ըզգեքնալ զէնսըդ, Աքիլլես,
Տաց ազգայեանց ըզմարմինդ, ըզնոյն և դու՝նդ իս առնիցես:
Ակնարկեալ շոյան Աքիլլես ի նա ակիզօք աչաց՝ ասէ.
Մի՝նդ իս, Հեկտոր՝ դըժպըհիդ, ըզպայմանաց ինչ բան ձա-
[ռեր.
Զոր օրինակ առիւծուց և մարդկան չիք ինչ ուխտ աննենդ,
Եւ ոչ գայլք և գառինք հաւանընկերք միամըտեն,
Այլ չարիս միշտ ի վերայ խորամանգեն միմեանց անգուլ,
Նոյնպէս ոչ գոյ ինձ և քեզ գալ ի համբոյրս, և ոչ դաշինք
Եղիցին մեզ բընաւ, չև միոյն դի անկեալ Թաւալ
Տալ արեամբն յագուրդ Արեայ՝ դըժոխասիրեւ գուսպարողն:
Զամենայն ազգ քաջութիւն յաչըս քո դիր, պիտի յոյժ արդ
Լինել քեզ կորովատեդ և քաջապինդ պատերազմող: [յոս
Զիք քեզ այլ ևս ինչ փախուստ, և Աքենասն ըզքեզ պաշ-
նուաճեսցէ փոյթ յիմ աչեն, այժմ հատուսցես միահա-
[ղին
Զհամօրէն ցաւս ընկերացս որ ի մըկունդ մոլեալ սպաներ:
Ասաց, և ձօճեալ զերկայնատուբերն ընկէց նիզակ.

Զոր տեսեալ ի հանդիպոյն՝ խուսեաց Հեկտոր շըքեղաձոխ,
Զի նախատես լեալ նըստաւ, և պղընձէ տեգն անց ի վե-
[րուստ՝
Վարսեցաւ ի գեաին, զոր Աթենաս խըլեալ Պալլաս,
Աքիլլեայ՝ գաղտ յիշանէն արանց մատոյց ի Հեկտորէ:
Իսկ Հեկտոր առ հրաշակերտըն Պելեսեան բարբառեցաւ.
Վրիպեցեր, Աքիլլես աստուածածանման, և ոչ ծանեար
Թէ եհաս ձակատագիրս յԱքամադդայ, բայց ասացեր.
Այլ խօսող ոք գըտար և խաբեբայ նենդասլատիր,
Զի զկորով և զարուեստիւն յահէ քումմէ մոռացայց ես:
Բայց ոչ յիս ի փախըստեայ հարցես նիզակ ընդ Թիկնամէջս,
Այլ ի կուրծըս դէպուղիղ վարեալ մըխեա յարձակելըս՝
Թէ աստուած եա քեզ, և արդ յիմմէ պղընձէ սիպեա խու-
[սեա,
Զոր ո տայր՝ Թէ առնուիր զայն բովանդակ ի քո մարմնիդ:
Յայնժամ քով սատակելով Թեթևագոյն լիներ արդեօք
Տրովացւոցըս պատերազմ, զի դու նոցին եղեռն ես մեծ:
Ասաց, և ձօճելով զնիզակն հարկ, զերկայնատուբեր.
Եւ դիպոյց անվրէպ ի պորտըն վահանի Պելիսածնին. [տոր
Բայց ի բաց Թօթափեցաւ տեգն յասպարէնն, ցասեաւ Հեկ-
Զի աշտեն երագաթև ի զուր սլացաւ յիւրմէ բազկէն:
Եւ եկաց կոր ի գըտիս, և չէր իւր այլ գեղարդն հայի.
Եւ ձայներ զԴիեվիսոքոս սպիտակասպարն ուժգին գոչմամբ,
Եւ խընդրեր ի նմանէ մըխուդ երկայն, իսկ նա չէր մերձ:
Խելամուտ եղև Հեկտոր յիւրում սըրտին և խօսեցաւ.
Վա՛հ, անշուշտ գիք յայտնապես հրաւիրեցին զիս առ ի
Զի զդիւցազն համարեցայ զԴեվիսոքոս ընդ իս լինել. [մահ,
Սակայն ինքն ի պարըսպին, և զառանցոյց զիս Աթենաս:
Իսկ արդ մերձ առ իս է մահ եղեռնաւոր, և ոչ հեռի,
Եւ չիք հրաժեշտ, զի հաճոյ ի նախընմէն այսպէս եղև
Աքամադդայ և Նեստորին որդւոյ իւրում, որ զիս կանխաւ
Մըտադիւր պահպանեցին, իսկ այժմ Օրհաս յիս ժամանէ.
Սակայն մի վատաբար կորեայց բընաւ անփառունակ,
Այլ մեծապարծ ինչ ցուցեալ և առյապայցն արժանալըր:
Զայս խօսեալ և ձըգեաց ըզսուրն հատու վաղակաւոր՝
Որ կախեալ կայր զաղդերին՝ ըզմեծամուրն և զմեծատարը,

Եւ կըծկեալ ընդոստեաւ իբրեւ արծուի բարձրաթըռիչ՝
Որ յամպոց խաւարային սլացեալ ի դաշտ անապատակ
Յափըշտակել զորօջ մատաղ կամ զնապաստակ վատասիրտ,
Նոյնպէս Հեկտոր խոյացաւ շողացուցեալ ըղնարըն սուր։
Սըրտյաւ և Աքիլլես, սիրտ ամէնի լի բարկութեամբ,
Եւ ծածկեցի արկ ըղվահանն ի հանդիպակ լանջից իւրոց
Ըղէջքնաղն արուեստակերտ, և սաղաւարտ չորեքխորան
Տատանէր փայլակնացայտ, և գեղափայլ ծածանէին [հոծ։
Ոսկեգէտք զրոս Հեփեստոսն էր ի խորանն անդ արկեալ
Որպէս ի խոր գիշերի յարփիցըն պարս աստղ ընթանայ
Գիշերավարըն կառուցեալ գեղեցկագեղ աստղ ի յերկինս,
Ցայտէին այսպէս նըշոյլք ի սուր սլաքէն զոր Աքիլլես
Հեկտորի գիւցազարմին խորհեալ ոճիր՝ ձօձէր յաչըմ
Ի կայտառ գիտեալ իւրոյն, ընդ որ լեցեր զէն գիւրամուտս։
Եւ զնորա մարմնոյն պատէին զէնքըն պղընձաձոյլք,
Գեղեցկիք, զոր կողոպտեաց ի Պատրոկլէ սպանեալ ըղքաջն.
Այլ երեւէր, ուր անրակքն յօդին յուսոց ի պարանոց,
Շընչափողն՝ յորում և ե հոգւոյն կորուստ երագահաս։
Ընդ այն գիւցազն Աքիլլես ի յարձակեալն ի վերայ իւր
Մըխեաց զարդն, և ընդ փափուկ ուռն եղսըրքըն թափան-
[ցանց.
Բայց հացին պղընձազէն ոչ ըզկոկորդըն խըզըտաեաց,
Մինչեւ չկարել ինչ խօսել նըմա բանիւք պատասխանել։
Զգեստեցաւ ի փոշոջ, և Աքիլլես պանծաց գիւցազն.
Ահեիր երբեմն, Հեկտոր, ի կողոպտելդ ըզՊատրոկլոս,
Անպատուհաս կալ լինէն հեռաւորէս ակն ինչ ջածեալ։
Պանդոյր, նըմա մեծազօր քինախընդիր անդ ի բացե
Ի քաշտիսըն գոգաւորս ըստ նըմանէն մընայի ես՝
Որ ըզծնունդս քո լուծի. և արդ ըզքեզ չընուին և հաւք
Կեղեքեացեն գեշագեղ, իսկ զինքն աքեանք յուզարկեացեն։
Եւ յոգիան ապատան սաղաւարտաձօճն ասէ Հեկտոր.
Վասն արեւուդ և ծընկացդ, յանուն ծնողացդ պաղատիմ,
Մի՛ նկենուր զնս առ նաւօդք՝ աքայեցւոց կուր լինել շանց,
Այլ պըղնձէ և ոսկի բաղուժ՝ առեալ քո ի պարգև,
Զորըս հայր իմ և մայրըս մեծարոյ մատուսցեն քեզ.
Ըզմարմինս ի տուն դարձո, զի զմահացեալ՝ ի հրոյ խարոյկ

Վ.իճակեսցեն տրովացիք և ամուսինք տրովադացւոց։
Երագոտն Աքիլլես խոթոտելով ակամբ ասէ.
Մի դու, շուն, ծընկըդս խնովք զնս աղաչեր, և մի ծնողըդս.
Յանկարծ սիրտ իմ զնս ինքն և զայրացուկըս յօժարեին,
Յօշեալ ողջ ողջ ուտել զմարմինդ յոր սակս ինձն արարեր.
Վասն որոյ և չիք ոք այն՝ որ ի գըլխոյդ վանեսցէ զըշունս,
Նա և ոչ՝ տասընպատիկ, քսանապատիկ նոյնչափ պարգևս
Այսր ածեալ թէ կըշռեսցեն, և ոսխտեսցեն այլևս յորվս.
Նա և ոչ՝ եթէ ինդ ոսկւոյ բառնալ ըզքեզ տացէ հրաման
Դարդանեանըն Պրիամոս, և ոչ այնպէս արդյդ քո մայր
Յանկողնի կողնիեցուցեալ կոծեսցի զքեզ զիւրըն ծընունդ.
Այլ ձըրձեսցեն զքեզ ողջոյն պատառ պատառ շունք և թըռ-
[չունք։
Իսկ Հեկտոր կորդակաձօճ յոգւոյց պարզէրն ասէ առ նա.
Հայեցեալ՝ի քեզ ուշիւ՝ ի միտ առնում թէ չգոյր ածել
Զքեզ յաղերս, զի սիրտ անշուշտ ի լանջըս քում է երկաթի։
Այլ արդ տես, դից ինչ գուցէ վրէժխընդրութիւն քեզ առ-
[նկիսի
Յաւուրն յորում Պարիս և Ապոլոն Գուշակն ըզքեզ
Կորուսցեն ըզքաջայաղթըդ հուպ առ դրունս Սկեմըտիկ։
Ի խօսել իւրում զայս անկաւ զիւրիւ վախճան մահու,
Եւ հոգին յանդամոցըն սըլացեալ էջ ի գըժոխս
Ընդ բախան իւր ձըչէլով, թողեալ զարբունն և զարուեստն։
Այս նա դիւցազն Աքիլլես և առ անշունչ բարբառեցաւ.
Մեռիր դու. իսկ ես զՕրհան՝ ուր կամք իցեն Արամազդ
Եւ այլոց դիցն անմահից գընել վըճիռ՝ անդ ընկալայց։ [գայ
Ասաց՝ և ի գիւցն ձըգեալ էհան զարջունն պղընձի, [ծայր.
Եւ եդեալ զգան ի մի կողմ, զարիւնոտ զէնն յուսոց զեր-
Իսկ ի վայրն ընթանային այլ ևս որդիք աքայեցւոց,
Հայէին սքանչացեալք ընդ հրաշալի գեղն և հասակ
Հեկտորի՝ առ որ չէկաց ոք մերձ առանց վերըս տալոյ։

Հոմերոս. Իլիական։

ԿՌԻԻ ՁՄԱՐՄՆՈՎՆ ԿԵԲՐԻՈՆԻ ԵՒ ՄԱՀ ՊԱՏՐՈԿԱԼԻ

Զայս ասէր և ի գիւղացին անդր ընթանայր ի Կեբրիոն
Զարշաւանս առիւծոյն, որոյ զվնասախս հարեալ աւար՝
վէրս ի լանջսըն էառ, և կորոյս զինքն իւր զօրութիւն.
Սոյնգոնակ, Պատրոկլէ, ի Կեբրիոն ոտեւար մղեալ:
Բայց անդուստ և Հեկտոր վազեաց յիւրոյ կառացն յերկիր.
Երկոքեան զԿեբրիոնէ ոգորէին իբր առիւծունք
Որ զեզ արկեալ եղանէն կըռուին լերին ուրեք ի անաս
Երկոքեան սովալըլուկք և մեծամեծըս փըքալով.
Ա՛յսպիսի զԿեբրիոնէ երկու հըմուտք պատերազմի,
Պատրոկլոս Մենիսեան և փառացի շքեղն Հեկտոր,
Իորբոքէին ըզմիմեանց ձեղքուլ երանս ի պղինձ անգութ:
Իբրեւ գամ մի Հեկտոր կալաւ զգլխոյն, ոչ ևս Թողոյր,
Իսկ Պատրոկլ յայնըմ կուսէ բուռըն զոտիցն հարեալ ուներ.
Եւ այլ որովհետև և դանայիւք մարտ իմն հղօր խըմբէին
Օրինակ իմն Հարաւ և Հիւսիսակ զոռան՝դիբեարս [անդ:
ի Թաւուարս լերանց՝ ըզմօր մայրիս տալ ի դըղրդ,
Ըզիիճին և զհացի և ըզդաւարսըն կարծրատորը,
Որ կոծեն ընդ միմեանս զաճունաճիւղ ոստոցն ուղիչս
ի խարշափ ահագնալուր, անդ բեկտէլոցըն ձարձատիւն.
Նոյն յիրեարըս դիմեալ որովհետեցիք և սքայեանք
Զարդէին, և ոչ ոք բնաւ զհորըսատականն յիչէր փախուստ:
Եւ բազում սայրատուր զԿեբրիոնիս մըխեցան սէգք
Եւ ի լարիցն ազեղանց ոստուցեալ նետք թեթեւաթեւք.
Եւ զվահանսըն անարի վէմք խուռնախիտ խորտակէցին
Ըզնովաւ մարտուցելոցն. ինքն ի մըրըրիկ փոչոյն գառեալ
Մեծայաղթ մեծատարած, հեծելըսթեւանցն անյուշ դընէր:
Մինչև շուրջ ըզմէջ երկնաւ թեւապարիր ակն արևուն,
ի կողմանն երկոսին դիպէին ձիգք, անկանէր զօրն.
Իսկ յորժամ չընդերեկս արեգականըն խոնարհեալ,
Զօրաւորք էին յայնժամ աքայեցիք ի վեր քան զթախտ,
Եւ զդիւցազն ի նեռից ի բաց հանին զԿեբրիոնէս
ի խալմէն արովհետև, և զզէնան յուսոցըն կապաեցին:

Ա՛յլ Պատրոկլոս ի որովհետնըն չարախնամ յարձակեցաւ.
Եւ երիցըս խոյացեալ ժիրն Արեսի հանդիսարաց՝
Գոռալով ահեղաբար, և արս ըսպան երիցս իննեւտկ:
Իսկ ի չորրորդ նըշադին չահատակել աստուածապէս,
Անդ, Պատրոկլէ, քեզ մօտալուտ երևեցաւ կենաց կընիք.
Զի՝նդ առաջ էլ քեզ Գուշակն ահեղ ի ժանտ գուպարածին:
Իսկ ինքն ոչ եաես ըզնա՝ զի գնայր և գայր յամբոխն անդ,
Զի Թանձրահօծ մըռայլիւ պարուհնակեալ էլ նա ի դէմ.
Կաց յետոյս և վայրաբեր կոփեաց ձեռամբըն բըռընխէթ
ի Թիկունսն և ի լայն ուսս, աչք իւր ցնորեալ պըտուտակէ-
ի գըլխոյն Ապոլոն Գուշակն ընկէց ըզսպառազէնն: [ցան:
Եւ վոդաձև գըլխանոցըն Թաւալգլոր հանէր բոմբիւն
Ա՛ւ սըմբակս երիվարացն, և պըղծեցան բաշք գիսապեղք
Ընդ արիւն և ընդ փոշի, զոր էէր օրէն յառաջագոյն
Աղտեղել հոդաԹաԹաւ ըզսպառազէնսըն ձիաբաշ,
Ա՛յլ ըզգլուխըն ընդրկաշուք զաստուածեղէնն առն և զձիակաս
Պահէին զԱքիլլէայ. բայց Աբամազդ յայնժամ յՀեկտոր
Եա ի գլուխ իւր կըրել, սակայն առ դուրս իւր կայր կո-
[րուստ:
ի ձեռին իւրում նիզակըն բեկտեցաւ երկայնաստուէր
Ծանրը, մեծ, հաստ և պըաքեալ. պըձըղնաւոր վահանն յու-
[սոյն
Անկաւ ընդ գետին՝ փոկոնք հանդերձ յոր կայր կախեալ.
Եւ զպատպանակս իւր ելոյծ Ապոլոն ուստր Աբամազդայ:
Եւ վըԹար զմըտաքն եկեալ՝ ըզբան անգամըքն բարգաւաձք,
Եւ յապուշ կըրԹեալ եկաց. և մօտ հասեալ դարդանեան
[այր՝
Սլաքաստուր գեղարդեամբ ըզմէկնամէջսըն հար խոցեաց,
Պանթոյեանն Եւփորբոս՝ ի համատան իւր վէհագոյն
Տէգընկէց և կառավար, երագաստուր յոտին արշաւ.
Զի և քըսան այր երբեմն էարկ տապատտ նա յերկիւղոյ
Զառաջինն եկեալ կառաք առ ընդ մարտիկ անցանել կէրԹս.
Առաջին նա իսկ զաշուէն, հեծեալ Պատրոկլ, ի քեզ ընկէց.
Եւ ոչ պարտեաց, այլ անդրէն շուռեալ զհացի աեգն ի մար-
[մնոյն՝
խառնեցաւ դարձեալ ի խուռն, և ոչ կալաւ Պատրոկլէ
[ժոյժ,

Թ՝Հալէտ մեզ և կ՝ըզգուշացա էր նա ի խաան մարտամբոխին։
Բայց եղեալ աստուածահար և ի միջնդէ խոցեալ Պատրոկլ՝
Յընկերացն ի գունդ խուսեաց՝ յօրահասէն եղեալ պատկառ։
Իսկ Հեկտոր՝ երբև եաես ըզմեծասիրտըն Պատրոկլոս
Անդրէն յետս ընկըրկեալ և վիրաւոր սուր պըղընձով.
Մատուցեալ հուպ առ նա ի դասականն՝ եհար ըզպեգն
Ի ներքին սընկակուշն, և մըխեալ թափ ըզպայըն եհան։
Փըլաւ նա գետնատորովի և զդունդն աքեան յոյժ թաղծե-
[ցոյց։
Որպէս ըզկինճ աննըւաճ բըռնահարէ մարտիւ առիւծ,
Որք ի գլուխըս լերին ոգորէին գոռոզամիտ
Ըզդոյզն աղբերականց՝ յոր երկոքին կամին ըմպել,
Եւ զասստիկ հինինեաւն՝ ուժով մեծաւ պարտեաց առիւծ.
Նոյն նըման ըզմենիտեայ հըզօր որդին զբազմախոզնոզ՝
Պրիամեանն Հեկտոր մատուստ եհար յոդի նիզակակուռ.
Եւ խրոխտ ընդ այն պանծանօք Թըռչուն բարբառ արձա-
[կեաց զայս.
Պատրոկլէ, քանդել անշուշտ համարեցար ըզմեր քաղաք,
Եւ զկանայս արովուհիս, զաղատուԹեան հատեալ զարև,
Գերի վարել նաւինեբովդ ի տարփելիդ քո բնագաւառ։
Թակամիա, վասն նոցա Հեկտորի ձիքն երագաԹուիչք
Արշաւին սըմթակատորովի ի կռիւ, և ես ի տէգ նիզակ
Զանցանեմ ըզմարտագոռ տրովադացուովքս, և ի նոցունց
Վանեմ զօր գերուԹեան. իսկ դու լինիս աստ կուռ անգղոց։
Ա՛յ չըւառ, չօդնեաց ինչ քեզ և Աքիլլեան ըսկայազօր,
Որ շատ ինչ յոյժ, յանդէն մընալն, ի հրամայ եչիդ ետ քեզ
[պատուէր.
Բամ մի դու չիս, Պատրոկլէ ձիաւորեալ, դարձցիս այսրէն
Ի նաւքըս գոգաձև՝ մինչև զըսպիկան ի լանջըս խոր
Զմարգահոշոն Հեկտորի պատառեսցես արիւնոռոգ։
Զայս ինչ քեզ ասաց ուրեմն, և զնեբլարիդ միտս հաձեցոյց։
Դու յոգւոց պարղելդ՝ առ նա, Պատրոկլ հեծեալ, բար-
[բառեցար.
Պարծեցիր արդ այժմիկ, Հեկտոր, խրոխտով մեծաբանեալ,
Զի Զըրուանեանն Աբամազդ և Ապոլոն ետ քեզ զյաղ-
[Թուին,

Եւ նոքա զնս անաչխատ ի պարտուԹիւն մատնեցին քեզ.
Զի նոքին իսկ յուսացըս չորԹեցին զպատճառալենս։
Ա՛յդպիսիք՝ Թէպէտ և քան պատահէին ինձ ախոյեանք,
Սատակէին անդէն բնաջինջ յիմմէ տիգս անկեալ տապատ։
Այլ Հրամանքն օրհասաբերք և Լետովայ սպան զնս որդին,
Իսկ յարանց՝ Եփորբոս, երրորդ դու զնս առնուս կապուա։
Բայց քեզ այլ ինչ ասացից, և դու ի միտս քո լեռնիր.
Եւ ոչ դու յերկարակեաց կեաս, այլ քեզ իսկ մատ առ
[կուրծս
Ահա հասեալ կայ մատալուստ մահ և օրհաս աննենգելի,
Ձեակիդեանն Աքիլլեայ պարտել ի ձեռս ըզքանչելոյն։
Ի խօսել նորա զայս՝ ծածկեաց մահուն զինք կատարած.
Ի մարմնոյն հոգին Թռուցեալ՝ կոչ ի խաւար Անդարամետս,
Աշխարհելով զնւրըն բախտ, Թողեալ զաստիճան և զարբուն
[տիս։

ՀՈՄԵՐՈՍ. Իլիական։

ՄԱՀ ԻՊՊՈԼԻՏՈՅ

Ա՛յն ինչ ի գրանց ասաի Տրէզէն քաղաքի եչ նա ընդ մեզ
Բազմեալ ի կառս անդ իւր, կայեն ըզնովաւ լուռ իւրեւ ըզնա
Թիկնապահք Թաղծեալ, և գնայր գէպ ի Միկէնըս մըտա-
[յոյզ,
Թողեալ ի ձոճ ըզձիովք ջնրասանակսըն տատանեալ.
Սա երիվարք, որք լի երբեմն ի վէհ աշխոյժ կառավարեալ,
Արդ կորագլուխ սըսրահայեացք՝ Թռուչին նըմա գոլ վըշ-
[տակեցք.
Զայն ահագին եչ ի խորոց ծովուն, այերք պըղտորեցան.
Եւ ի ծոցոյ երկրի հընչեաց եղերաձայն զարհուրելի
Աւա բարբառն ահարկու պատասխանեալ հեծեծելով.
Աբիւն ի սիրտս մեր պաղեալ, և ի յայԹիւս կացելոց [տին
Ֆրըսամենեցան բաշք երիվարաց. ի մըկանունս անդ լոյծ գաշ-

Յորձնեւանդն յայնժամ ի վեր ամբառնայր լեառըն ջրակու-
[տակ:
Մաածեան ալիքն, և փըրփրագեղ բեկոեալ ի գոլըն ժայ-
[թքէին
Հրեշ կառաղի՝ սպառնող եղջերըք զինեալ ի լայն ճակա-
[տուն,
Զրահամորթ ծածկեալ իրանն ամբողջ ի թեփ գէղնաշրթ.
Յուշ ամէհի, վիշապ անսասն, ի ծամածուռ քընթըռնոց
Ի թեք գաւակ իւր գալարեալ. և սարսեին ծովեզերք
Ի մըռընչել գազանին երկարաձիգ ի մըռընչիւն:
Երկինք ընդ հրեշըն վայրենի պակեան, երկիր սարսեցաւ,
Պըղծեցան օդք, ծով որ ըզնայն ած՝ ընկըրկեր ահաբեկեալ.
Եւ բնաւք վախեան, ոչ ոք յումպէտ արիւնթիւն խրախուս-
[սեաց.
Ի մեհեան անդըր մերձակայ անկան բընաւք ապաստանել:
Իպոլիտ ևեթ՝ զաւակ արժանաւոր դիւցազնի՝ [դիմեալ,
Կացոյց ըզձիս. բուռն ի գեղարդն հարեալ, ի հրեշ անդըր
Ի չեշտակի հարուած բանայր խոց լայնատարը ի կըշտին:
Ի զայրոյթ և ի կըսկիծ նըշանդն ի վեր ընդոստուցեալ,
Եկն առաթուր երիվարացն անկաւ անդն մըռընչելով.
Եւ թաւալգլոր ըզբոցաշունչ որկորն ի գէմս ածեալ նոցին,
Ընկղոյզ ծածկեաց ըզձիանն ի հուր ի ծուխ և յապաժոյժ.
Ահ ընձոյս խռովեցոյց, և խուճ յայնժամ ևեթ վարչին՝
Հեռեալ սաստից և շրուշակաց, մինչ նա զրաջան տագնա-
[պէր,
Ներկանէին կարմիր ըզսանձս յարիւնախառն ի փըրփուր:
Աւանդ՝ տեսեալ իսկ յահագին աղմկի անդ զրք ի գէց,
Մըտրակ ի կուշտըս փոշելից երիվարացն առնելով:
Վարէ ընդ ժայռս ահ ըզնոյս. ճընշեալ լիսեռնըն բեկանի.
Ինքն Իպոլիտ անվհեր գէտակն ի կառսըն խորտակեալս,
Եւ ի բեկորս ընդ օդս ի թիս, անկանի 'նդ սանձըն խառն
[ի խուռն:
Անողորմ այս տեսարան, ներբեա իմումըս վըշտի,
Լիցի աղեխուր լինձ յաւերժից լալեաց. տեսի, տէր արքայ,
Տեսի զորդին քո հեք ձըգեալ ի ձեռասուն ձիոցն ի քարշ.
Յետս ըզձիանըն կոչէր, նոքա սաստիւքըն սարսուցեալ

Գնային սլարշաւ. թաթաւէր համակ ի վէրս իրանն ողջոյն:
Հընչեաց դաշտավայրն յաղխողորմ աղաղակ մեր.
Բուռն ապա թափ նոցին մեղմեալ ըզկայ առին ոչ ինչ հեռի
Ի վաղեմեացըն չիրմաց՝ ուր թագաւորաց հաւուց նորին
Պահի աճիւն ցուրտ. դիմեցի ես անդր յոգւոց հանելով,
Անդր և Թիկնապահաք նորա ըզհետ իմ հասին,
Հեսք ճապաղեաց արիական արեանըն մեզ առաջնորդեալ.
Ժայռք ի նոցունց կարմրաներկք, փուշք և մացառք արիւ-
[նաթորք
Ըզկապուտ բոնորպատիպ վարսիցն յինքեանըս բերէին:
Հասի առ նա, ձայն եառու. և կարկառեալ նա աչ առ իս,
Եթող վայրկ մի զառկայծեալ ակն և անգրէն փակեալ, ասէ.
Երկինք զանմեղ կեանս իմ բառնան, ով սիրեցեալըդ թե-
[րամեն,
Յանձանձէսջիր յետ մահուս ըզվըշտացեալն Արիկիա.
Եւ թէ երբեք հայրն իմ զերծեալ յաւուր միում ի պատ-
[րանաց,
Ողբայցէ զանպարտակիր աղէտս որդւոյն, գոգջիր նըմա
Առ ի զբոսրք արեան իմոյ և զըստուերայց ցածուցանել,
Չի քաղցրութիւն արասցէ ընդ գերուհւոյն, տացէ նըմա...
Եւ ասա գիւցաղն անչընչացեալ՝ դիակն ևեթ անկերպարան
Եթող ի գիրկս իմ յաղթանակ սլսխրատեսիլ դիցըն ցաս-
[ման,
Զոր և ոչ ակն հայրենի ըզնա կարող էր ճանաչել:

ՌԱՍԻՆ. Փէէրս:

ՄԱՀ ՍՈԿՐԱՏԱՑ

Արեգակըն բարձրացեալ ըզգաթաթամբք իմեայ՝
Ըզթեսեան տաճարին լուսաւորեր ըզկատար,
Եւ զորմովք Պարթենոնի ըզճառագայթըսըն ցայտեալ,
Ի բանտըն սողոսկեր, իբր ի յողջոյն գաղտնաբար:
Երևեր յ՚ելիս ծովու ոսկենգիակար խեզք նաւու
Թխավարեալ ի Պիրէոն ի ձայն երգոց նաւրրական.

Էր նաեւ այն, որ այսրէն չարագուշակ վերադարձ
Սահմաներ ըզվերջին օր պարտաւորացն առ ի մահ։...
Մընալով արթնութեանն ի քնոյ որդւոյն Սոփրոնեայ,
Բարեկամք ոմանք թաղծեալք ընդ կամարօքն յածէին.
Կին նորին ի վերայ ծընգոյ զորգեակըն բարձեալ,
Ըզմանկիկըն մատաղ, որ ձեռն ընդ ազնսըն խազայր,
Եւ տեսեալ ըզնըրատասիրտ բանտապանացն յամրութիւն,
Ըզձահատան հարկանէր ընդ պղինձ դըրացըն ժանտից։
Ամբոխն անմըտադիր ողորմագոչ բարբառոյն՝
Յանցանէն հարցանէր զողբոյ նորին ըզպատճառս,
Եւ անդէն գարձեալ յառաջ ըզձանապարհ իւր վարեալ,
Եւ յերկայն անդաստակն ի խուճըրս խուճըրս սըփռեալ
Ժողովէր ըզպին զըրոյցսըն հընչակեալս ի ռամկին,
Պատմելով զբադնաց քանդուման և զառ աստուածդան հայ-
Ըզնոր իմըն կրօնս ապականիչ մանկըտուոյն, [հոյանս,
Զանանուն ոմն աստուած՝ օտարոտի առ Հելլէնս։
Շամբչեալ ասէին զայն և գարչելի ճիւաղ ժանտ.
Նոր ոմն Որեստէս հարեալ ի գից կուրութեամբ,
Զոր պատժէր ի վախճանի արդարութիւնն անագան,
Եւ զոր պարտ էր երկրի զոհել երկնից ի նըւէր։
Դուռ, Սոկրատ, դուռ ինքն էիր, որ ի չըղթայս երկաթիս
Վասն արդար ճշմարտութեան մեռանէիր պարտաւոր։
Հուսկ ապա չառաչմամբ ճռընչեալ ծըղնեաց զընդանին,
Բարեկամքն ի ներքս հեղան հանդարտաքայլ վայրակնեալք.
Իսկ Սոկրատ յալնս ծովուն ակնարկելով միանգամ
Եւ զառաջասան հուսկ ի Դելփս ցուցեալ մատամբն առնոսա.
« Տեսէք ի ծովուն ըզծավկազարդ զայդ ըզնէլս.
Է նաւըն նուիրական, Թեսէվսին բարեբաստ.
Օ՛ն, ասէ, ողջունեսցուք ըզմահագոյժդ առագաստ.
Անդէն ի հանգիստ մըտոյ հոգիս ընդ նըմա։
Բայց արդ խոսեցարուք. և ըզհուսկ օրս այս վերջին
Փաղցրախօս զրուցաւորութեամբք հանգոյն այլոցն անցուս-
Երբ նաւըն բարեբախտ ի կէտ ուղղոյն ժամանէ, [ցուք...
ի տեսիլ եղերացն ոչ գագարէ յընթացից.
Այլ ծաղկամբք պըսակեալ, հողմոյ պարզեալ զառագաստ,
Մտանէ երգովք ի նաւահայս, որ ըսպասեալ կան նըմա։

Ըստ զըրուցացն քերդողաց, նախ քան ըզժամ իւր վերջին
Գողտրիկ դեղդեղմամբ քաղցրիկ կարապն աշխարէ։
Մի հաւատայք ինչ, բարեկամք. քաղցրաբարբառն այն թռըչ-
Առաւել վհատոյն ազդումն ի գից ընկալաւ. [նուն
ի մեկնելն ի զուարթագեղ եւրոտասյն գարափանց,
ի չըքնաղ մարմնոյ անտի հոգին ի կէս փախըստեայ,
ժամանեալ քայլ առ քայլ ի հրաշալեացըն գաւառ,
Տեսանէ զանմահութեան ըզպայծառ ափըն ծագեալ,
Եւ ի քաղցրը զարմացումն ըզքանչելեացն ընկղմեալ,
Ցերկիր ըզխընդութիւնն ի վախճանելն անդ զեղուս։
Ո՛վ որ դայդ առ դերեզմանն իմ մօտ՝ ի լուր բարբառոյս,
Կարապ եմ և ես. հուսկ ի վախճանս երգեցից»։
Առ այս բան, ընդ կամարօքն հեկեկանաց հընչեաց ձայն.
Բարեկամքըն մօտագոյնըս պատեցան ըզնովաւ.
« Եւ քանզի մահ ըզպերելիդ վաղ չոյժ քեզ տաւ ի մէնջ,
Խօսեաց մեզ ըզչոսոյ և ըզկենացն անմահից»։
« Զայդ և ես կամիմ, ասէ. բայց մի կացցեն աստ կանայք.
Գուցէ զոգիս մեր մեղկեսցեն հեղձամըղձուկ հեծութեամբք։
Զարհաւրօք դերեզմանի արդ քամահել արժան է,
Եւ ի նոր իմն այլ աշխարհ վըստահ քայլիւք մըտանել։
Փութեք գուք, բարեկամք, զի ցանգ չառոյգ իմ ախոյ
Զօրութիւն անծանօթ՝ զիմաստութիւն ազդեաց չիս,
Եւ չայտնեաց ինձ զօրէնս հանդերձելոց աշխարհին։
Յաստուածոյ ոք էր արդեօք՝ ի ձայն ուրուք թաքուցեալ,
Կամ թէ գաղտ մըտերմութեամբ կապեալ ոգի ինչ ընդ իս,
Արձագանգ ապառնեաց և կամ մուսայն քերդողաց,
Ոչ գիտեմ. բայց որ խօսէրն առ իս մեղմիկ բարբառով,
Ցորմէհետէ ի կառաբածն իմ մեծաքայլ մերձենամ,
Բարձրագոչ խօսելով մատուցանիմ մըխիթար։
Վաղ ևըս ճանաչեմ զաստուածդեղէն իւր բարբառ,
Թերևս այնու՝ զի սիրտ զերծեալ ի զգայութեան ամբոխ-
Մեծագոյն լըռութեամբ ըզնորա բանսըն լըսէ. [մանց՝
Դամ թէ հաւուն նըմանելով աներևոյթ զօրութիւնն
Առաւել սըրատուռչ ընդ երեկ կոյս գեղգեղէ.
Դամ մանաւանդ ի մուռացօնս արկեալ զաւուրըս վախճան,
Ցեղերս հանդերձելոց հոգիս ի կախ մէա ի մէա՝

Լաւ ևս ըզձայնըն Ճանաչէ զեկեալն յայլմէ ձևնարհէ.
Զերդ նաւազն յերեկորին Թափառական ընդ ալիս,
Յորչափ Թիավարեալ յեզերսըն կոյս մերձենայ,
Ըզձայնան հընչեալս ի նաւակայս Ճըշդըրտագոյնըս լըսէ:
Բարեկամն աներևոյթ երբէք զնս ոչ լըքանէ.
Յարաժամ ի բարբառոյ նորին ականջք իմ Թընդին.
Եւ ձայն իւր ի սերկևանս իմով ձայնիւըս խօսի.
Ունին արդ զիք, բարեկամք, ինքն իսկ ահա, և ոչ ես...»:
Ճակատն հանգարտ և զուարԹագին, ականողիքն յոտսով
Սոկրատ բարեկամացն արար նըշան բազմելոյ. [վառ,
Անձայն ակնարկուԹեանն անդէն նոցին անսացեալ,
Առ եզերըք անկողնոյն նըստան լըռիկ անբարբառ.
Սիմմիաս ի վայր զաչօքն ըզվերարկուն իւր ածէր.
Կեբես ըզԹախծալից Ճակատն յերկիր խոնարհէր.
Ի ծիծաղ հենգնական Անաքսագոր ժըպտեալով՝
Թըւէր նախանձաբեկ լինել ընդ բաստ խմաստնոյն,
Ըզբախտըն ծաղրել և ունչս առնել օրհասին:
Ի դուռնըն պըղընձի յեցեալ Թիկամըն անդանօր,
Եւ ածեալ ձեռն ըզձեռամբ Մետասանիին ըսպասեակ,
Ընդ երկբայս և ընդ գուԹ վարանելով գայԹ ի գայԹ,
Մըրմընջէր ի ծածուկ. «Ցի՛նչ ուղղուԹիւն իւր օգտեաց»:
Իսկ փեդոն քան յիմաստունն՝ ի բարեկամն անձկայրեաց,
Ըզդէմըն դեղանիս ծալ ծալ հերօքն ըսքօղեալ,
Մօտագոյն մահճաց մահուն բազմեալ առ ոտս ուսուցչին,
Որդեպէս խոնարհէր ըզկըբելովքն ծընդովք.
Ըզքօղարկեալն ամբառնայր աչս ի պաշտելին բարեկամ,
Շիկնէր ընդ արտասուն, և արտասքէր տակաւին:
Այլ սակայն երկրաւոր տագնապ ցաւոց խմաստնոյն
Ոչ զօրէր պլպլել ըզկերպարանն և ըզդոյն.
Աչքն ի վեր ընԹեռնուլ Թուէին հեռի իմն ի մէնջ,
Բերանն՝ ուր հանդչէր վայելչագեղ իւր ժըպիտ,
Ի բան պատրաստական՝ կայր փեռեկեալ կիսաբաց.
Ականջք նորա կային ի լուր աներևոյԹ մըտերմին.
Վարսք հերացն ծածանեալք ի չունչ հողմոյ աշնայնի,
Ըզգըլխոյն յօրինէին պըսակ սըմոյն գունատեալ,
Եւ ի սիւգ առաւօտին տարուբերեալ մերթ ընդ մերթ,

Ընդոյլս արծաԹափայլս ի Ճակատուն սըփռէին.
Բայց սակայն ընդ Ճակատն այն, յորում դրոշմեալ կայ հոգին,
Լուսազարդ երևէին խորհուրդք սըրտին վերհմագք...
Զերդ ընդ ծով ըզհետ գնացից առագաստին յածին աչք,
Նոյն բևեռեալ ըզհայեցուածս ի վեհմականն այն Ճակատ,
ԱնԹարթ զաչսըն դիտելով և հազիւ հազ կըլսեալ չունչ,
Բարեկամքըն մըտադիրք կային հատեալ ըզհագագ.
Աչք իւրեանց հայէին ի նա վերջին հուսկ նըշադ.
Ոչ ևս այլ լըսելոց էին ըզձայն բարբառոյն:
Զերդ ալիք վեռեկին ի Թափառ չունչ Եւրնոյ,
Սիրտք նոցին անհամբերք խօսից իւրոց մընային:
Հուսկ ուրեմն աչքն յերկնից խոնարհեցան ի նոսա,
Եւ ինքըն ժըմտեղով, որպես յառաջն, ըսկըսաւ. [գիս՝...
«Իսկ զի՞նչ. լա՛ք, բարեկամք, լա՛ք դուք այժմիկ մինչ հո-
ԹօԹափեալ մինչ խսպառ զանարգ ըզբերըն մարմնոյն,
Թռանիցէ առ աստուածս հուպ, և սըրբանուէր ըզմայլմամբ
Պըզնուեալ ըզլոյսըն ջինջ, զոր նըշմարեաց իսկ Թերևս,
Եւ խընդրեալ զՃըշմարտուԹիւն, ծանիցէ զայն և տեսցէ:
Է՞ր ուրեմն կեայցեմք, ո՛չ ապաքէն առ ի մահ.
Հիմ առ սեր արդարուԹեան ըզնեղուԹիւն սիրեցի.
Առ ի՞նչ ի մահուդ յայդմիկ, զոր կեանս անուանեմք,
Ոգորեալ 'նդ վատԹար կըրից, ԹեպԷտ գերի այնոցիկ,
Հոգիս ըզդայուԹեամբքս իմովք հանգերձ կըռուեցաւ:
ԼաւուԹիւն առանց մահու զի՞նչ լինիցի, բարեկամք...
Ա՛րըցանակ է այն մարտին և կամ պըսակ երկնաւոր,
Զոր ի ծագս աստղարիցին սուրբ դասաւորըն բաշխէ.
Է ձայն Աբրամազդայ՝ որ զմեզ ի կեանըս կոչէ. [ես:...
Օրհնեացուք ըզձայնդ, ո՛վ քաջք, զոր յայսմ աւուր լըսեմ
Մի Թողցեն լինէ աստուածք այլ ևս ըզկեանս յերկարել:
Զերդ ծառայ պատրաստական ի ձայն կոչմանն ընԹանամ:..
Նոյն և դուք առեալ զաջոյս՝ ի գիրկ մահուն տարայք զիս...:
Զի՞նչ ուրեմն իցէ մահ. քակտումն անարգ հանգուցին,
Անմաքուր զուգուԹեան կապից երկրի ընդ հոգւոյն,
Եւ ի նուաստ բեռանէ ազատուԹիւն ի չիրմին:
Մահն, ո՛վ քաջք, է փոփոխումն և ոչ Թէ մահ իսկապէս:
Յորչափ կեայ մարդն ի կաշկանդող մարմնոյն կապանըս ձըն-
[չեալ,

Աւ բարին Ճըշմարիտ բերի ընդ քարշ դանդաղիտս.
Եւ յընթացից Ճանապարհին յոմանցն կարեացըն կասեալ,
Կորուսանէ զՃշըշմարտութիւն, կամ զընայ զհետ գայթ ի
Բայց այն, որ հասեալ ի բաղձալին նըր ի կէտ, [գայթ:
Զաւուրըն յաւիտենից տեսանէ զպայծառ,
Զերդ Ճառագայթ երեկորին վերձեմելով ընդ երկին,
Վ.ռատրնալ անդուստ ի բաց՝ գաւնայ ի գիրկս աստուածոյ.
Եւ ի ծորանն ըզմայլականս առատապէս վայելեալ,
Յօրէ օրհասին առնէ ըսկիզբըն կենաց »:...
Լըռեաց նա, և Կերբս միայն եհատ ըզլռութիւն...
« Այդը, ասես, քան ըզկերին հոգին կացցէ կենդանի.
Այլ եթէ վասըն մեր հոգին է լըսս ինչ ջահի,
Յորժամ հուր բոցոյն ըզնիւթ ըզդայութեանց ըսպառէ,
Յորժամ ջահըն չկայանի, զինչ յայնժամ լցոյն անդ լինի.
Ջահն և փայլ պայծառութեանն համանգամայն եղծանին,
Եւ անդրէն ամենայնն ի նոյն գիչեր սուզանի »:...
Եւ Սոկրատ ըսպասել Թըւեր ոգւոյն գալըստեան:
Ըզմին ի ձեռաց իւրոց եդեալ ի ծնօտի,
Մ'իւսն յածեալ դեգերեր ի ճակատուն փեգոնի:
Եւ զուշամբըն փղոսկրեիս աստանդական Թափառեալ
Անցանէր և փայփայեր ըզնարտեալ հերսըն վարսից.
Եւ ապա քեցեալ մատամբ ըզմի յերկայն իւր ծամից,
Որք վեր վեր ծածանեալ ծաւալէին մինչ յերկիր,
Ի վերայ ծընգոց իւրոց ըզգիրգ գանգուրսըն ծըփէր,
Կամ զնոպոսիս խարտիչագեղս հոլովեալ ցկր ի մատունս,
Խօսէր խաղալով իբրև ըզծեր հրաշազարդ՝
Որ խաւնէ զնմանատութիւն ի խընձոյկն անապակ.
« Հոգին, բարեկամք, ոչ է նըշոյլն այն տարտամ,
Որով ջահն ըզգայութեանց լուսաւորէ զմեզ աստէն.
Է նա ակն անմահական, որ տեսանէ զաղօտ ակս
Ծագեալ, աճեալ և խնարհեալ, և նոր ծագեալ վերըստին:
Իմանայ զի արտաքոյ ինքեան՝ կենաց լուսոյն ջահ
Նըւազեալ մըթագնի, ինքն անաղօտ մընալով.
Ջերդ ակըն մահացուին՝ որ ի մըռայլ խաւարի
Կորուսանէ զպայծառութիւն, այլ ոչ զաչաց տեսութիւն:...
Շատացար արդեօք, Կերբս: Այո՛ ողջոյնդ ինձ վերջոյ,

Անմահ ոմն է Սոկրատ: Ընդ խօսեացուք զաստուածոյ »:
Եւ ահա արեգակն հասանէր հուպ ի լերինս,
Եւ քերեալ Ճառագայթիւքն իւրով ըզդաչտս և զալիս,
Զաղջոյնն հրաշական Թըւեր պաշտել աշխարհի,
Եւ երթալ վերկենցաղել ի պայծառ գիրկս Աստուծոյ:
Ի ծայրից Տայիգետեայ լըճանէին խաչնարօտք,
Եւ զկողնւք Իմետայ նընջէր ըստուերն հեզաչարժ.
Ի կոհակս ոսկեփայլ ծովու լիւղայր Կիւթերոն.
Զրկնորան առաւօտեան Թախառական գեռ յալիս,
Զընդհատեալ ընթացիցն արշաւ մեղմեալ առ ափին,
Ծողովէր երդ ի բերան ըզհոգմտագոյնն առագաստ.
Սըրինդն ընդ անտառս, և երգք յերեսս մրկանանց
Ընդ օգոյն հեծութիւնս հասանէին մինչ առ մեզ,
Եւ եկեալ խառնէին ի մեր տրխուր հեկեկանս,
Զերդ Ճառագայթն երեկորին՝ ըստորասոյզ ընդ խաւար:
« Փութասցուք, սիրելիք, աւադիկ ժամ ըլացման.
Օ'ն ըստրուկք, արիկք ջուր ի պղընձաձոյլն աւազան.
Կամիմ նըւիրել դիս սըրբամաքուր պատարագ »:
Ասաց, և ի սափորըն կարկաջուն մրխըրձեալ,
Զօրէն զոհագործին առ սեղանով պաշտամանն՝
Ըզծորանսըն փըրկարարս էառ անդէն ի ձեռս իւր,
Եւ երիցս ի Ճակատն հեղեալ ըզչիթն սղոցմամբ,
Երիցս ըզաչնջօք իւրովք Թափեաց վաւակահոս.
Եւ ապա ծիրանի քօղով ըզջուրսըն սրբեալ,
Օծ ըզհերսն, և անդրէն բարբառեցաւ զայսոսիկ. [տեմք...
« Ի մռայ արկեալ զԱստուած, ըզնորա հետսըն պաշ-
Էակքս համայն՝ բնակեալք Օլիմպ և կամ ի կայս Ելիսեայ,
Աստուածոյ են պատկեր, աստուածարեալ առ ի մէնջ.
Կամ անուան իւրոյ տագաք՝ ի համադոյս քանդակեալք,
Կամ ըստուերք ի վերայ ոգւոցս արկեալ յԱստուածոյ:
Յայս դըրոչմն աստուածեղէն ըզնոսա միաք իմ պաշտեն.
Որպէս զայդն ոզնունելով արեգական տամբ ողջոյն:...
Ջօրութիւն, սէր, Ճշմարտութիւն, հասակ բոլոր բարու-
[Թեանց,
Է նա իմ և միայն Աստուած ձերոյդ աստուածոց »:...
« Գիտեցէ՛ք ըզՃանապարհ աներևոյթ աշխարհին,

Ասէ Կեբհս. դիւրամատոյց ուրեմն աչաց քոց իցէ» :
« Սիրելիք, մերձենամ յայն. և ի տեսիլ այնորիկ...»
« Զինչ են պէտք », ասէ Փեդոն : « Անարատ կեանք և վախ-
[ճան :
Յանմատոյցն ի մարդկանէ տարածուԹեան ուրեք կայս,
Ընդ երկինս, և Թերևս ուրանօր կամքս ի տեղիս՝
Գոյ միւս իմն այլ աշխարհ, Ելիսեան վայրք կամ երկինք,...
Ուր ակն Աստուծոյ լինի հոգւոց լուսատու,
Եւ ոչ լոյն աստուածեղէն երբեք ցընդի ընդ խաւար.
Ուր չընչոյ տուրևառ՝ կենդանուԹիւնն է և սէր.
Ուր մարմինք անմահականք, կամ նորածնեալք անդադար,
Ընձեռեն զայլ ըղձայուԹիւնս՝ այլոց հեշտից ի վայելս»:
« Զինչ. մարմինք ի յերկինս՝ ի միասին մահ և կեանք»:
« Այո՛, մարմինք փոխակերպեալք, հոգւոյն իւրեանց փա-
[ռաղարդք :...
Ո՛վ սէր երկնահրաշ, եռանդըն սուրբ, անբիծ բոց.
Համբոյրք, յոր հոգին անգարձ խառնի ընդ հոգւոյն.
Յոր տարփուՄն անանցական, և սիրուն գեղ անարատ՝
Սրձակեն զուգախառնեալք զանոյշ մըրմունջ քաղցրու-
[Թեան :
Թէ իչխեցեմ...»: Այլ աւանիկ ընդ կամարաւն հընչեաց
[ձայն.
ԻմաստուՄն ըղձաւսն հատեալ՝ մատուցանէ ունկն հանդարտ.
Եւ մեր ամենեցուն ի մուտս կոյս գառնան աչք.
Աւաղ, ի յերկինց փախըստական երԹայր տիւ :
Կայր զաչսըն գարձուցեալ Մեետասանիցն ըսպասեակ,
Եւ պղընձի բաժակաւն ըղդեղն առ նա կարկառէր :
Զոր Սոկրատ ընկալաւ անայլայլակ իւր դիմաք.
Եւ զերդ ձօն նըւիրական վերացուցեալ ի ձեռս իւր,
Ոչ ըղբանան ըսկըսեալս հատանելով ինչ բընաւ,
Մինչ չև գատարկեալ զայն՝ լայցոյց վիմաստ իւր ողջոյն :
Ի կողս անդ բոլորչիս լայնատարած բաժակին,
Յորոյ ի ծոցոյն օրհաս միայն կայլակէր,
Զուրեալ էր ձարտարին ի շունչ բոցոյ կայծականց՝
Ըզդիպուած կենաց Փսիքեայ, որ նըշանակն է հոգւոյ.
Եւ յետս քաղցրագոյն յանմահուԹեան ի խորհուրդ,

Դըրուագ քանդակագործ փղոսկրեայ ԹիԹեռըն ԹեԹև
Ընկըղմեալ ըղծարաւի շուրԹն ի ծորանսըն մահու,
Թևովքըն պարզելովք կազմեր զունկունս անօԹոյն :...
Իսկ Սոկրատ զըմպանակն ամբառնալով ի ձեռին,
« Բնը նախ մատուսցուք տերանց մարդկան ի նըւէր՝
Զերջանիկ երախայրիս յաւէժ կենացն անմահից» :
Ասաց, և ըղբաժակըն խոնարհեալ ընդ երկիր,
Որպէս այն ԹԷ խնայելով ընդ օշարակ իմն ազնիւ,
ԿաԹիլս երկակիս միայն եհեղ առ աստուածս.
Եւ ի չըրԹունսըն ծարաւիս մերձեցուցեալ զըմպելին,
Դատարկեաց զայն տակաւ անայլայլակ երեսօք.
Զերդ այր բաղմական, չև ի կոչնոյն յարուցեալ,
Ի բաժակն օսկեզէն հեղուս զգինւոյն մընացուած.
Եւ յետս քաղցրուԹիւն վերջնոյ հիւԹոյն ձաշակաց՝
Հակեալ զայն մեղմակի, ըմպէ կաԹիլ առ կաԹիլ :
Եւ ապա ի մահիճ մահուն հանդարտ տարածեալ,
Իսկ և իսկ ըզսկըսեալ խօսիցն եհար բուռն անդրէն.
« Յաստուածս յուսացեալ, հաւատասցուք ի հոգիս,
Եւ ըղհուր բոցոյ սիրոյն ի սիրոյս մեր սընուսցուք :
Զաստուածս և ըղմարդիկ միաւորեալ զոգ սէր »:...
Զերդ տըխուր հեծուԹեան մըրմունջ ԹիոյՆ և աչեաց
Ընդ ձայն նաւաստեացն երգոց խառնի ի ծովս,
Ի ժամ բարբառելոյ իւրոյ Թառանչ Թախծալից
Ըղսեմովք ընակարանին լինէր նըմին ձայնակից.
Ի խընդիր ամուսնոյն, աւաղ, ելեալ գայր Միրտով,
Դարձ առ մեզ արարեալ ի ժամ վերջնոյ ողջունին :
Ցիմարեալ ապշուԹեամբ յողդողդ քայլիւք գանգաչէր.
Եւ զծալ ի ծալ ըղգեանաքարշ սրկանեզեացըն կախեալք
Զոյգ սրղայք բոկանիք գընալով մերձ առ նըմին,
Խուճապող քայլիցն իւրոց հետևէին գայԹ ի գայԹ :...
Սոկրատ ըզմանկունսն ի մէջ բազկացն ընկալեալ,
Համբուրեաց զայսոսըն Թացեալս, և խօսեցաւ գաղն ի ձայն.
Եւ տեսաք զի արուսյր, որ հուսկ վերջինն էր կաԹիլ,
Ի խոնարհ յօնիցն իջեալ յարտևանունսըն խաղաց. [ձեալ,
Եւ ապա նուաղեալ բազկօք զորգևական առ գիսն ուղերը-
« Սոցա հայր եղէ յերկրի, գուք յերկինս հայր էք նոցուն.

Ես մեռանիմ, դուք կենդանիքդ ըղձալայ սիրովքն հըսկեցեք.
Ըզդոսա, բարերար դիք, վերին ինամեցդ աւանդեմ...»:
Այլ ահա մահադեղն ընդ երակունս իւր անցեալ,
Զուխս արեանըն պղպջոյ կապեալ կառէր յընթացից.
Եւ անդէն ի սիրտն կոյս իւր ըղձակաք ցամաքեալ
Կեանքն և ջերմութիւն վերբերէին քայլ առ քայլ:
Իսկ անդամքն ընդարմացեալ, վաստակաբեկք և տըժգոյնք
Ի գալուստն հարկանէին իւրեւ ըղձեմ Պարոսի.
Զոր փեդոն զտիւք նորին փարեալ խոնարհ գըրկալինդ,
Վաս չընչուիլ ըզնոցուն ջեռուցանէր ցըրտութիւն.
Ընդ մատամբք մերովք ճակատն և ոտք և ձեռք պաղէին.
Եւ մընայր մեղ միայն ոգին և ձայն բարբառոյն:...
«Նոճիքդ ակադեմեանք, կորացարծուք, ասէր նա...
Դուք, ըստուերքդ Աստուծոյ, որ քօղարկէք ըզդէմն իւր,
Ուրուականք սըտապատիրք պաշտեալք նորին փոխանակ.
Շընչաւոր մահկանացու աստուածք մարմնոյ և արեան.
Մոլութիւնք աստուածարեալք ի վերայ պիղծ սեղանոց,
Հերմէս ոսկեփետուր, աստուածուհիդ Կիւթերայ,
Որում դողք և չընացողք պաշտօն տանին անպատիժ.
Մեծ և փոքր համօրէն Ադամազդայ զարմին ճեռք,
Որ զերեզք ապականէք ըզջուր և զօդ և զերկիր,
Դեռ սակաւ մի ժամանակ, և ձեր ամբոխ գերապանծ
Յոլնմոլեայ խաբխալելոյ ընդ սըտուութեան կործանեալ,
Տեղի տացէ միոյն Սըրբոյ և բոլորին Աստուծոյ.
Նա է Տէր, զոր սուտ պաշտեմ, և այր բընաւ չիք խորան:...
Երանի որոց ծընցին ի սըրբափայլն անդ աշխարհ,
Զոր ալիք Երիթրեայ պատկառելով համբուրեն.
Որք ի ջինջ ալրոյս իւրեանց տեսանիցեն առաջինք
Զասող խմաստութեան ընդ առաւօտս ծագեալ:
Զաչըս ձեր ընդ արեւելըս դարձուցէք, սիրելիք.
Եկեսցէ ճըշմարտութիւն՝ ուստի մեզ լոյսն հասանէ:
Այլ ով ածելոյ զայն... դուք ինքն, ով Բան Թանձրացեալ.
Դուք, զոր աչք իմ տեսին ժամանակացն ի միջոյ.
Դուք, այր փայլապայծառութեան ի հանգերձեալսըն ցոլեալ,
Գայ զիս լուսաւորել կանխաւ ի ծայրըս կենաց:
Դուք եկեալ և կեցեալ, զարժանի մահ մեռանիս.

Զի ամենայն ճըշմարտութեան՝ մահն հատուցումն է վար-
[ձուց:
Այլ քոյին կիսամեռ բարբառդ յաշխարհս հընչեցեալ,
Դոնեա ոչ հանգոյն իմոյս կորըստական եղիցի:
Զայնն եկեալ ի յերկնից՝ ոչ ևս ի նոյն դառնայցէ.
Տիեզերք ի թմբիր՝ քեզ կան ի լուր և քայլեն,
Եւ գաղտնիք ճակատագրին յայտնեալ պարզին առ երկիր:...
Իսկ զիաթդ. կասկածեցի՝ ուրեմն ըղվէհ խորհըրդոյդ...
Այլ սինեն ի վախճանի բարձան համայն պատրըւակք,
Օն միա դիք...»: Խօսեր նա. իսկ մեք լինչ ոչ լըսեաք:
Սակայն շունչ հատկըլեալ հեղձամըղձուկ ի ծոցին,
Ակնկալ ի յայտնութիւն մըտացն ի ձայն բարբառոյ,
Ի վերայ կիսաբաց շըրթանցն, աւաղ, մեռանէր,
Եւ ապա գոգցես յանկարծ բաբախելով ընթանայր.
Որպէս մծոյ լինջանել հասեալ յափունան հայրենիս՝
Կարասին ի գադարել իւրում ըղթևսըն բախէ.
Ի բաղուկս անըրջոյ թըռչէր ի քուն հանգուցեալ:
Փարեալ զմարմնով սիրեցելոյն մերոյ Կեբիս քաջասիրտ՝
Ըղհոգին վախըստեայ յաչըս նորին կոչելով,
Յեղերս օրհասին հարցաբանէր դեռ ընդ ընդա.
Եւ ասէր. «Ընդ ջիս դուս. քուն իմն արդեօք իցէ մահ»:
Իսկ նորա ժողովեալ զոյժն, և «Աթենուիւն է», ասէր:
«Փողարկեալ իցեն աչքդ ի մահատիպ ըստուերաց»:
«Ո՛չ. տեսանեմ ըզմաքրափայլ նըշոյլ ծագեալ ընդ խաւար»:
«Ո՞չ լըսես զաղաղակ և զկենդուիւնս»: «Ոչ բընաւ.
Այլ լըսեմ զի ոսկեհունն աստեղք զանուն մի ձայնեն»:
«Զինչ ըզդաս»: «Զոր լինչ ըզդայ նորածին որդն ի պա-
Յորժամ աւանդեալ երկրի ըզմորքըն ցամաք, [տեանս,
Եւ զաչխունան ապիկարս ի լոյս այգուն փեռեկեալ,
Ի շընչոյ առաւօտին պարարերի ընդ երկինս»:
«Ո՞չ ըզմեզ խաբեիր դուս, աղէ ասա. զինչ հոգին...»
«Անմահ էր հոգին. լեցի ժըմիտս այս վերկայ...»
«Յերանել յանկատար երկրէս առ իմ ըսպասես»:
«Ըսպասեմ, իբր ըզմահոյին, հոմմոյն չընչոյ ի մեկնել»:
«Եւ ուստի՞ եկեսցէ այն»: «Յերկնից»: «Դեռ քան մի
[միայն»:

« Ո՛չ, այլ Թո՛ղ զի հոգիս սաւառնեսցի խաղաղիկ »։
Ասաց, և կափոյց զաչս ըզհօտիկ վերջին ցայն նըշադ,
Եւ այնպէս անբարբառ, անշունչ աւ վայր մի եկաց։
Խաբուսիկ Ճառագայթ կենաց յածեալ մերթ ընդ մերթ,
Նըշաղ լոյս ծիրանեփեան ի ամոյն Ճակատն արկանէը։
Ա.յգուհանակ յաչնանային աւուրց ի պարզ երեկոյ,
Ի մեկնել արեգականն յարփիական ոլորտից,
Ճառագայթ մի մոռացեալ բերի արտաքս յըստուերաց,
Եւ անցեալ ներկանէ զոսկիափայլ կողս ամպոյ։
Հուսկ ուրեմն ապա Թըռչէր ազատագոյնըս չընչէլ,
Եւ յերեսան յածեցուցեալ ըզքարեժիտ իւր ծիծաղ,
« Ա՛ւ աստուածս ազատարարս, ասէ, ըզդոհ մատուցէք։
Նոքօք եմ ողջ »։ « Ցիմ՞ն արդեօք », ասէ կեբես։ « Ի կե-
[նաց...»։
Ի չըրթանցն ապա հեղաւ մեղմիկ մըրմունջ հեծութեան,
Նըմանեալ մեղուացն Հիպլէոյ քաղցրածաւալ ծորանաց։
Զի՞նչ էր այն...։ Ոչ գիտեմ. այլ մեք լըցեալք սուրբ ազդ-
[մամբ,
Ցանձինս ըզգացաք իբրև զերկրորդ իմն ոգի...։
Զերդ չուշան յերեսըս ջուրց բախմամբ Թիոյն վայրանկեալ,
Ըզլանջքըն հեզաբար գըլուխն հակեալ խոնարհէը։
Ցոնքն երկայնք յօրհասէն կափուցեալք կէս մի միայն,
Զաչօքըն Թըմբերելովք անկանեալով հանդարտիկ,
Ընդ խոնարհ ըստուերաւ իւրեանց Թուէին, զերդ երբեմն,
Ամիռփել ըզլուսնկիւն, կամ ըզնորհուրդն ըսքօղել։
Բարբառն ապաժաման ի հուսկ Ճախրանս անդ իւրում,
Ըզկիսաբաց չըրթամբք իւրովք, աւաղ, յածէը տակաւին.
Եւ ի դէմն, ուստի կենաց ազդեցուԹիւնն էր մերժեալ,
Գոգցես իմն անանցական տըպաւորեալ կայր ժըպիտ։...
Զեռք նորին, պահեալ ըզձև սոլորական չարժուածոյն,
Մատամբքըն ձըգելովք ցուցանէին դէռ զերկինս։...
Ոչ հառաչք ըզնուաւս, ոչ ողբ լինէր լըսելի։...
Ահա այսպէս մեռաւ նա, Թէ մեռանել ինչ էր այն։

ԼԱՄԱՐԴԻՆ

ՈԴԻՍԵԻՍ ԸՆԴ ԿԻԿԼՈՊԱՑՍ

Ցերկիրն հասաք վէս Կիկլոպայց, նոքա չունին ինչ օրէն,
Մեայն ի դիս վըստահացեալք՝ ոչ տունկ տընկէն, ոչ հերկեն.
Անաերմ, անհերկ, ցորեան գարի անդ բուսանի, և այգի
Մեծողկուզեան և գինեէա, յանձրևն աճեալ Դիոսի.
Իբր անմարդեայց չէք ոչ օրէնք և ոչ առեան խորհըրդին.
Լերանց բարձանց բնակէն ի ծայրս, ի քարանձաւըս խորին.
Տէրք են կանանց և զաւակաց, և ոչ հոգան ըզմիմեանց։
Եւ կայ անդէն կըղզի խոնարհ առ նաւակայս Կիկլոպայց.
Ոչ մօտ ոչ տար է մայրախիտ վայր այծեմանց անբաւից.
Շըրջին անհոգք զի չէք մարգկան անդ ահ եղից և մըտից.
Զիք անդ արսորդ յոգնեալ յանտառս, յածեալ ընդ գաբըս
[լերանց,
Ոչ հօտարած, և ոչ մըշակ արօրադիր սերմանեաց։
Անհերկ, անսերմ, վայր անմարդի. անդ այծք պապչեակք
[արածին.
Եւ Կիկլոպայք ի կարմրայախց զուրկ են նաւաց գըլխովին.
Զիք անդ քաշտիկ օգտամատոյց յայց ելանել քաղաքաց,
Որպէս մարդիկ ի պէտս անճանց նաւադնացիկք են միմեանց։
Զէ չար երկիրն և բերէ նա պըտուղ զամէն ըստ ժամուն.
Զի են անդ մարդք առ ծովափամբ, յուռթիք, կաղուդք,
[բարեբուն.
Որթք անըսպառք անդ բուսանին, երկիրն յարօր է հեշտին.
Եւ հունձք առատք ամառայնոյ, զի յոյժ պարարտ է գետին։
Ի անդ անքոյթ նաւահանգիստ, պէտք չեն խարխս արկա-
[նել,
Ո՛չ լար կապել և ոչ կառանս, կայ անդ նաւազն անար-
[գել.
Կայ և Թողուլ, երբ և կամի և երբ հոգմունք չընչէսցեն.
Բայց ի ծայրին ընդ անձաւով ջուր սուրբ հոսկ յաղբերէն։
Անդ ելեալ մեք ածեալք ի գից ի յալքամուղջ գիշերին,
Զի նաւքս ի մէգ և յամպ ծածկեալ՝ ոչ չողչողէր մեզ լուսին.
Ոչ ըզկըղզին տես ոք ի մէնջ, ոչ ըզծովափն ալեոստ,
Մինչև հասեալ անդ մեր նաւաց, առիւծիեցաք զառադաստ.

Ծովափն եղեալք, Թըմրեալք ի քուն մեռելոյ վէհին մեք այ-
[գուն.
Մինչև ծագեաց մեզ առաւօտ ծայրակարմիրն արեւուն.
Հիանամք ընդ վայրն, ըզրկիմք, Ը մեզ յաւերժահարսունք գե-
[րեզման
Ձաշ պատրաստեն, քանզի յարօտ զայծսըն վարեն լեռնա-
[սուն.
Ձեզ ի նաւացս հասա զաղերղունս առաք և սուր ըզդեզարդ,
Յերիս առաջն նետահարեալ, ետ մեզ աստուածն որս առատ:
Մէն մի նաւացս երկոտասան՝ լինն այծ առին ի վիճակ,
Աւի ես տասն, և յերեկոյն առնումք ըզնահս և բաժակ.
Գանգղ անոյշ կարմիր գինին չէր ըսպառեալ ի նաւացս.
Զի մեք շատ ինչ ամանեցաք յառնուալ զոտանն Կիկոնեանց:
Մօտ Կիկլոպացն հայիմք ի ծուխն, նոցուն օդեաց ձայն
[լըսեր.
Աղեղն եմուտ, պատեաց խաւարն, հանդեաք ծովուն առ
[եզեր:
Այդ վարդամատն երևեցաւ, խըմբեալ ըզնկերս բարբա-
[ռիմ:
« Մնացէք դուք աստ, ես նաւագնաց յուղի իմովքս անկա-
[նիմ,
Դիտել ըզրեարն, արդեօք ժողովրդք են արք վայրագք չարի-
[մաց,
Եթէ արդեօք արք հիւրասէրք և յաստուածոց երկիւղած»:
Ելեալ ի նաւն հրամեմ արանց տալ արձակուրդ կառանաց.
Ելեալ և արքն, առեալք նըստոց, կըռուին քաշտեօք ընդ ա-
[լեաց.
Հասեալք ի վայրն ի ծայր վերջին տեսաք անձաւ մօտ ի ծով.
Բարձր էր անձաւն, շուրջ սարդենիք. անդ այծք ուօդիք կան
[յոլով.
Կայր չուրջ պատեալ և գաւիթ բարձր ի վիմատաշ ի քա-
[րանց,
Հաստահարուստ ի Թեղօշից, ամբարձուղէշ ի կաղնեաց:
Բնակէր անդ մարդ սոսկավիթխար, որ հօտ մեկին արածէր,
Հրէշ ահագին, անմերձ յայլոց կայր նա ի զատ և մոլէր.
Զէր նա իբրև մարդ հացակեր, այլ մայրաթխիս արտևան

Ինձ երևէր լերանց բարձանց կացեալ յուրոյն գագաթան:
Թողի զընկերս ի պահ նաւուն, առի ինձ քաջս երկտասան,
Աւի զգինւոյն տիկն այծենի՝ զոր ետ Մառոն Եւանթեան...
Հրաշէկ գինւոյս յայս անուշակ քանիցս անգամ ոք ըմպէր,
Ի մի բաժակ չափըս քըսան ջըրոյն ի նմին արկանէր. [գաղ-
Բուրումն անմահ խառնարանէն գըրգռէր յարբուման անգան-
Տիկ մեծ լըցի ի յայն գինւոյն. եդի պարկնս ի մախաղ.
Աւեմ ընդ միտս, որպիսի՞ այր արդեօք էլցէ ընդ առաջ,
Բո՞ւռն և վայրա՞դ, ոչ իրաւանց ոչ օրինաց իրազգած:
Ձեզ տուեալ մեք մըտաք յանձաւն, ըզնա ի ներքս ոչ
[գըտաք.
Յարօտ խաշին իւր դեգերէր. մըտեալք յակձիս անդ կա-
[յաք:
Կողովք պանրովք են ակաղձուն. գառամբք, ուլովք լի պա-
[ուակք.
Զատ նախատինք, զատ միջնատինք, զատ նորատինք կան ի
[փակ.
Տաշտք, դոյլք, կըթոցք՝ ամանք հովուին լըցան ողջոյն ի շի-
[ճուկ:
Մաղթեն ընկերքս, ինչ մի կասկած առցուք պանրոյն և
[գարձցուք,
Նաև գառինս ուռուցս պահակաց վարեալ անկցուք մեք յուղն.
Անշուշտ յոյժ լաւ էր այս խորհուրդ, այլ ես նոցա չանսացի.
Կամիմ հիւրոյն առնուլ յառնէն, այն որ մեզ էր ոխերիմ.
Ուտեմք պանրոյն, և հուր վառեալ զոհեմք, մընամք վիրա-
[գին:
Եկն յարօտէն. բեռն ահագին հէծան ցամաք յուս բառնայր
Ի սէտս ընդերեաց, դուրս յանձաւէն ահեղ թընդմամբ արկ
[ի վայր.
Փախեաք ահիւ ի ներքսագոյնն. վարեաց ըզհօտն յանձաւին.
Զարուան ամէն խոյ և նոխազ թող արտաքոյ ի գաւթին:
Բարձեալ ապա եդ անձաւին վէմ յաղթ հարուստ դըռնա-
[փակ.
Ո՛չ կարէին զայն քառանիւ քըսան ուեթկու շարժել կառք:
Զայծսըն պատչէակս և յոյր զոչխարս հատ նըստաւ և կըթեր.
Անհասարակ կըթեալ կարգաւ, ներքոյ զծընունդն արկա-
[ներ.

Ըզկէս կաթինըն մակարդեայ եդ ի հիւսեալ սակառի,
Ըզկէսն առեալ արկ ի յամանս՝ ի պէտս ընթրեաց ըմպելի:
Լըցեալ ըզգործն, հուր բորբոքեաց, եաես ըղմէզ և եհարց.
« Ո՞ էք, ով հիւրք. ուսո՞ւցանէք, արդեօք ի շահ վաճառաց.
Արդեօք չըրնի՞ք Թափառականք՝ իբրև ծովու աւազակք,
Որք Թափառին անձնանախատ ածել այլոց ըղըրատանդ »:
Ասաց. և սիրտք մեր հալեցան, տեսեալ ըզհրեչն ահարկու,
Լըսեալք ըզձայնըն խուժադուժ, բայց և այնպէս ձայն եառու.
« Մեք ի Տրոյեայ Յոյնք զարտուղիք վարեալք յալեաց ամեհի,
Ուղեալք ի տուն, հողմավարեալք գամք այժմ ընդ այլ ընդ [ուղի.
Ախտիս կընքեաց զայս Աթամազդ. մեք Ատրիդեայ եմք ո- [րեար,
Ոյր արդ մեծ են փառքն ընդ երկինս, զի զմեծ ոստանն եդ [յատար.
Ագամեմնան անուն նորա, որ շատ խուժան արկ տապաստ.
Բայց մեք զարդիս առ ծունկըս քո ողբաւորք եկաք աստ.
Արդեօք հիւրոյթ ասա հիւրընկալդ, կամ այլ պարգև ի քո- [յոց.
Ա՛ռ քեզ, ով քաջ, մեք գամք յողբ, դու ակն ածցես աս-
Հիւր որերոյն ողբաւոր Աթամազդն է հովանի, [տուածոց,
Ա՛յն վանատուրն սիրէ ըզհիւրս և շուք եդեալ պահ ունի »:
« Խո՛ղ ես դու, հիւրդ տարադիմեալ, ձայն մի կըրկնեաց իբ- [ժաբար,
Որ ինձ հրամես երկիւղագին խորշել ի գից գերափառ.
Ոչ ըզԴիա, և ոչ զայլ գից փոյթ ինչ ոչ է Կիկլոպայց.
Մ՛եք քաջք հուժկուք, և Պիոսին չեմ ես ի խեթն երկիւղած.
Եթէ կամիմ, ի քեզ ի քոյոգ խնայեմ կամ ոչ, գիտեա՛ քաջ:
Ա՛յլ ասա՛ դու, ո՞ր եհաս նաւդ. արդեօք հեռո՞, թէ մօտ [կաս »:
Ասաց, փորձեաց. այլ խելամուտ ես խաբանօք տամ բար- [բառ.
« Ըզնաւն իմ կուռ՝ վհուկ Պասիգան խորտակելովհար ընդ ժայռ
Ի ծագ կըղզւոյդ ի գահաւանդն, հողմունք առին ի ծովէն.
Ես նըշխարեալ ընդ որերոյս գամ անձնասուր յօրհասէն »:
Լուռ կաց վերագն, և Թափ արբեալ յերկուս խմոց ընկեր- [րաց,

Բըռնահարեաց և ընդ գետինն եհար կորեանց հանդերձ չանց:
Մորեր ուղեղն, Թանայր զերկիր. յօշեալ զանդամս եդ յըն- [Թրիս.
Լափէր զընդերս, չեթող ինչ միս, չեթող զոսկերս ուղղալից.
Մըրըզայլեր սովատանջեալ իբրև առիւծ լեռնասուն:
Սոսկալի ընդ դործն. յերկինն ձեռք մեր և արտասուս աչք [հեղուն:
Կանք յուսահատ. վերագ Կիկլոպն ելից ըզքիորն ահագին.
Հրէշ մարդակերն արբ կաթն անոյշ, պառակեցաւ յանձա- [լին:
Ածի զմըտաւ Թափ տալ սըրտվս ի լանջն ընդ կողն ընդ ողջոյն,
Ընդ ցանդ լերդին. այլ յուշ ածեալ յետըս կաց՝ ի խոր- [հըրդոյն.
Դառն օրահաս մընայր և մեզ, զի էր անհնար դըլխովին
Վէմ զանարին շարժել ի դրանց. մնայաք այդուն ցաւագին:
Ա՛յըն ծագեաց. նա հուր վառեալ կըթեր զըձխարան ըստ [կարգի.
Մօտեաց ղդառնինն, ելից ըղդործն, անդրէն Թափ էտ ստս- [կալի.
Ջերկուս և այլ գօշեալ յիմոյն ձաշ փաղաղեաց զայն համակ.
Ըզկօան ի դուրս վարէր բարձեալ զայն ահագին գըրնափակ.
Փակեաց դարձեալ զայն հեշտաբար որպէս խուփ մի կա- [պարձի.
Հորդան խաշին էտ դըղըրդմամբ ընդ դարս ընդ ստս ի վայրի:
Խորախորհուրդ մնացի յայնժամ ըզվրէժ առնուլ վերագին,
Ո՛վ Թէ ինձ փառս տայր Աթենաս. և խորհեցայ զայս վեր- [ջին:
Կայր Կիկլոպին լախան ի պառակ բուն յալեր և մըրջ ձի- [Թենուցն,
Կըտրեաց նա անդ Թող ցամաքել. մեք սոսկացաք ի տեսյն.
Էր յալեր հեծան, քըսանեօթ կուռ մեծ նաւուն իբրև կայմ
Որ ընդ անդունդըս կըռուեսցի, այնչափ երկայն էր և լայն.
Հատեալ ի բնոյն վեց ոտնաչափ տամ ընկերացս ի յըղկել,
Եւ ես սրածայր գործեալ ըզնա ածի զբոցով ի խանձել.
Եդի ընդ աղբոնն անդ դէզադէզ. ապա խմոցս տամ վերձակ,
Վարսել ընդ իս զնաւձողն ընդ ակն, երբ քունն առցէ զայն [վերագ.

Եւ ըստ ըղձից ջրից վեճակն և ես էի հինգերորդ։
Դարձաւ 'նդ երեկս վերադն յանձաւն ըղձելիաբարձ վա-
[րեաց հօտ,
Վարեաց ողջոյն, չեթող ի դուրս կամ յաստուածուստ կամ
[խնթաց։
Փակեաց զանձաւն կրթեր ըղհօտն և ըղծընունդս ներքոյ ած։
Անդրէն ասպա զերկուս յիմոյն յընթերս գօշեաց յերեկոյն։
Եւ ես հրաւէր տամ Կիկլոպին ի ձեռս բաժակ սեաւ գի-
[նւոյն։
« Որ ըղմարդկան կերար մարմինս, ընկալ Կիկլոպ, արբ գինի։
Տես, զոր արբումն ածաք առ քեզ պահեալ ի մերն ի նաւի։
Ես զայդ նրբեր քեզ բերէի գրթալ յըղել զիս ի տուն,
Այլ ո՞ յատոյս մօտի առ քեզ, վիրաւոր մղեալ դու անհուն։
Զար գործեցեր, վայրագասունդ »։ Լըսաւ հառ ըղբաժակ։
Ըղմայլեցաւ։ խնդրեր յինէն կըրկնել զարբուման անուշակ։
« Տուր ինձ դարձեալ։ զանունդ ասա։ հիւրոյթ ասց քեզ
[խընդագին։
Է Կիկլոպայց խաղողն արգոյ, յանձրևն աճեալ Դիոսին։
Բայց այդ բաժակդ անմահ Ճաշակ և նեկտարին է բընտուն»։
Ասաց, և ես հրաշէկ գինւոյն հառս կըրկին ի յարբուման։
Եռաս երկայս, արբ նա երկայս անմըտացեալ ի յոգին,
Մինչև ուրեմն հրաշէկ գինին եկըն զակամբ վերադին։
Աղօս բանիւք սաեմ յայնժամ. « Ջանաւնս խընդրես, Կիկ-
[լոպէ։
Բայց դու 'սա խոստանդ մի զըրկեսցես զիս հիւրականդ յըն-
[ծայէ։
Աւեմ։ Ուզիս է անուն իմ։ Ուզիս ծընողք զիս կոչդան,
Ուզիս ընկերքս »։ Լըսաւ վիրադն և ձայն խեթիւ ետ յայն-
[ժամ։
« Ա՛յս քեզ հիւրոյթ։ յետ բոլորից ուսեմ զՈւզիս ի վեր-
[ջոյ »։
Ասաց, յորսայս պառակեցաւ թեքեալ յաղթ զուրն ի յու-
[սոյ։
Ընկաւ ի քուն խոր Թանձրութեան, գինի ժայթքեր կո-
[կորդէն,
Զգայուէր գինեաւ, ժայթքեր ի դուրս կոտորս մարմնոց
[մարդկեղէն։

Յայնժամ զանձաւոյն ի թանձր յաճիւն՝ միով ի ջեռնուլ
[վարեցի։
Եւ գործակցաց մի վերերել շատ քաջալեր ես տայի։
Իբրև գալաւ ձող ձիթենւոյն անդ հրավառեալ կարմրացաւ,
Առի ի հրոյն, շուրջ կան ընկերքս։ Աստուած ոյժ մեզ հեղ
[ամբաւ։
Մօտ առ վիրադն առեալ սրածայր զանձաւոյն ի յաչս վար-
[սեցին։
Ի վեր կանգնեալ ես ի ծայրէն պըտոյտ տայի խանձոյնն։
Որպէս յորժամ ըղնաւափայան ձարտար գըչբաւ թափ ծա-
[կեն,
Ուայլք երկուստեք շըրջին փոկով և զնա անդուլ պըտուտա-
[կեն,
Այսպէս զանձաւոյն ըղհրավառեալ պըտուտակեաք ի յակատն,
Եւ ընդ հեծանըն ատրաչէկ վըտակ հոսէր յորդ արեան։
Ջարտեւանուշան և ողջ ըղյօնան եկէզ խանձոյն գոլորշին,
Եւ տապախառն այրեցաւ բիբն, արմատքն ի հուր չայէին։
Որպէս դարբին Ճարտարապետ մըխել զտապար և կացին
Ի ջուր ի ցուրտ առեալ վարէ, անդուստ չայնինք հատա-
[նին,
Քանզի մըխէ և կուռ գործեալ տայ ամրութիւն երկաթոյն,
Այսպէս չայէր ակն ըղբընով ատրաչինեալ ձիթենւոյն։
Գոչեաց ահեղ, բոմբեաց անձաւն. վարատեցաք ի յահէն։
Ակռ ըղխանձոյն արիւնշաղախ կորզեաց վիրադն յականէն։
Մոլեր ցաւոյն, արկ զոյն ի բաց, տայր Կիկլոպայց մեծ բար-
[բառ,
Որ բնակէին մօտ անդ յանձաւս ի գահաւանդս հողմահար։
Լուեալք ըղդոչիւնն ատսի անտի վազեալք կան շուրջ ան-
[ձաւին,
Հարցանէին. « Հի՛մ, Պոլիփեմ, ցաւեալ գոչես ահագին։
Գոչես ընդ մուխն, անքուն առնես. ըղհօտդ արդեօք գո՞ղ
[տանի։
Արդեօք երկեա՞ր թէ ոք ըզքեզ նենգաւ սպանցէ կամ բընկի»։
« Ո՛չ բընտուխեամբ, խօլ Պոլիփեմն ի յանձաւէն ձայն կըր-
[կնեաց,
Ուզիս ըսպան զիս, բարեկամք, ոչ բընտուխեամբ, նենգ
[գործեաց »։

« ԵԹԷ ոչ ոք [1], կըրկնեն նոքա, քեզ միայնոյդ չար արար ։
Յաւ քեզ ուրեմն հաս ի Դիայ, յորմէ խուսել չկիր հընար ։
Հօր քոմ մաղթեա Պոսիգոնին », ասեն, դառնան եւս ընդ [եա ։
Յոյժ խընդացայ ։ խաբեաց անուշն և խորհուրդն իմ խորա- [գէտ ։
Կիկլոպն հեծեր, խարխափ ձեռամբն առ զահագին վէմն ի [գրաց,
Նըստաւ առ դուրս, ձեռս կարկառեալ կալցի զէլեայն ընդ [օդեաց ։
Խօլ զիս կարծեր ։ այլ ես յայնժամ յուզեմ ի միտս այլ [խորհուրդ,
Զի՛րդ գըտից ես հնարիմաց լինել և իմոցս արձակուրդ ։ [եր ։
Հընարս նիւթեմ և անգաճեմ ։ օրհասն առ դուրս հասեալ
Եւ ի վերջն, գոլ անճնապուր, լինէ քաջ խորհուրդ՝ այս [Թըւեր ։
Ոչխարս արուս յաղթ Թաւագէս առի ես յայն պառակէն,
Կապոյտք, պարարտք, և լըռելեայն կապեմ յողոցս քաջ- [հիւակէն,
Յորըս Կիկլոպն ընկողմաներ մահաշըշուկն այն վիրաւ ։
Զերևան ի մի յայնց ոչխարաց առեալ կապեմ ես արագ ։
Մ՛ինչն այր մի տանէր ներքոյ, գնայինն երկուքն ի կողմանց,
Փըրկեն ըզնա ։ այսպէս երեքն ըզմին տանին յընկերաց ։
Խոյ մի էր անդ երևելի յաղթամարմին և հօտին,
Կալայ զթիկանց, տարածեցայ ի Թաւագէզմն ի պորտին ։
Զերկայն ասրայն կուռ ունէի պատեալ ձեռամբ քաջաբուն ։
Անյապէս անդէն յոգւոց հանեալ սպասեալ մընամք մեք այ- [գուն ։

Երբ վարդամատն այդ ծագեցաւ, արուքն յարօտ տան [հորդան,
Իսկ էգքն անկինք բառաչէին՝ ըստինքն կաթին ի զէմման ։
Կիկլոպն ի ցաւս, զընդեր ձեռամբ զթիկունս կանդուն ոչխա- [րաց ։
Ոչ գիտաց խօլն, արք կան կապեալք ասրաբուսիցն առ ի [լանջ ։

1 Քանզի Ո՛ւդէս յունարէն նշանակէ Ոչ ոք ։

Խոյն էլ յետոյ մեծ գէշնաբարձն, և ես շատ ինչ անդոհմ.
Ա՛ռ և ըզսա և չոչափեր ։ ձայն լըսէի զվիրագին ։ [ղեալ ։
« Զի՛ քեզ, ո՛ խոյ, զի՞ դաս վերջին ։ չէր քո երբեք դանդա-
Դու առաջին յարօտ մարգայ վազ առնուիր մեծաքայլ,
Դու ի վըտակս արծաթափայլ գետոյ գնայիր առաջին,
Դու ընդ երեկս նախկին ի գոմն ։ և արդ մնացեր դու վերջին ։
Թերևս հովուիդ տենչաս ական, զոր եղծ Ոգիան ի գինւոյն,
Ոգիան այն չար գեռ ընդ իւրոցն կարծեմ չէ զերծ ի մա-
Ո՛վ Թէ՛ էիր լինձ համահարշ և լինէիր ձայնահան, [հուն ։
Եւ ասէիր՝ ո՛ւր նա խուսեաց յիմոյն բազկէն յաղթական ։
Ջա՛ջ ասա և անդ ոչնչել նորա ցայտեր յատակս անձաւիս,
Դիւրեր ըզցասս զոր լինձ հասոյց ուժգնէն արանց վատն Ո- [դիս » ։

Ասաց, ըզխոյն եթող երթալ ։ մեք յանձաւէն վայրկ մի
Գնացեալք յառաջ, զերծայ խոյէն, ապա և զայլսըն լուծի ։
Վարեմք ընդ մեզ որ շուրջ ըզմեզ շատ յոյր ոչխարս յանձա- [ւէն ։
Հասեալ ի նաւն, տեսին անձկալ ըզմեզ զերծեալ յօրհասէն ։
Լայեն զընկերսն, ես ակնարկի յօնիւք առնեմ մի՛ հեծել ։
Ա՛յլ ձեզ զոչխարս գեղագիսակ ի նաւն առնուլ և ծովել ։
Մ՛ըսին արագ, առին նըստոց, քաշեաք ըզծովն հարկանեն ։
Գնացաք այնչափ որչափ լըսէր ձայն ի յանձաւն ի նաւէն ։
Զայն կարգացի, կըծեմ զկիկլոպն, « Արդ, Կիկլոպե, ո՛ւր [դու կաս ։
Ուտեն, գազանդ, ի խոր անձաւդ ի վատ ատն յընկերաց ։
Աղուէիդ ըզքեզ առցեն, ա՛յ չար ։ ուտել ըզնչիւրս քո յարկին
Ո՛չ քըսմնեցար ։ վասն այն ըզքեզ Դիոս և դիք պատժեցին » ։
Լըսաւ վիրագն, ի բաց ցատմանն անդ զարտևանն անարի
Կորզեաց զքերին, արկ առ նաւուն ատր ի վեհէն վայրկ մի ։
Ժայռըն բոմբեաց, ծով գիզացաւ, յորձանքն ալեաց գարձ [առին,
Ծուխն ալեկոծ՝ վարեր ըզնաւն և մեզ ձըգեր ցամաքին ։
Զոզ մեծ առեալ կալայ ընդդէմ զերծուլ ըզմեզ ցամաքէն ։
Ձայն տամ գըլխովս Թափ տալ քաշտեաց և խուսափել յար- [կածէն ։
Վարեն ըզմեզ ։ խակ երբ ծովեալ երկիցս այնչափ հեռացաք,

Զայն առ Կիկլոպ խընդրեմ կարդալ, կըրկին կըծեղ ըզայն վի-
[պագ.
Ընկերքըս յողոք թոյլ ոչ տային կացեալք ասել և անել.
« Զի՛ քեզ, այր դու. հիմ դըրդըռես ըզայրըդ վայրագ ամեհի.
Այլ ինչ ի ծով դա նետ ձըգեաց վարեաց ըզնաւս ի ցամաք.
Ջերծաք հազիւ. Թէ այլ ձայն տաս, կորզէ այլ ժայռ դը-
[ժընդակ,
Ջախէ ըզնաւս և զմեր կառափին. այնչափ նեռէ սոսկալի »:
Զայս ասէին. բայց և այնպէս ոչ յանկուցին զնմ ոգի:
Ձայն զայրագին կարգամ գարձեալ. « Թէ ոք հարցցէ,
[Կիկլոպէ,
Զի՛ դու յաւէժ կաս ի գիշեր գո՞ զքէզ զըրկեաց յականէ,
Ասա. քանդիչըն քաղաքաց Լինէ Ոդիսէս խաւար ածէ,
Այն Լայերտեանն, որ յԻթակէ ըշնի իւր տունս արքու-
[նեաց »:
Լըսաւ Կիկլոպն, յոգոց եհան. « Վա՛հ, հին պատգամըն Լինէ
[հասին.
Էր աստ երբեմն այր լաւ և մեծ, էր գուշակաց առաջին.
Անուն նորա էր Տելեմոս, Եւրիմիդեայ քաջ որդի,
Գուշակութեամբքն ի Կիկլոպայս հաս յալեաղի հասակի.
Սա գուշակեաց Լինէ զամենայն, Լինէ կուրանալ Ոդիսեայ.
Յանգ մընայի Թէ ոք առյդ հասցէ աստ այր յաղէ սըրտեայ.
Իսկ զնս ուսկէս այր գուշնաքեայ յաղթեալ գինեաւ կու-
[րացցէ:
Այլ աղէ այսր եկ Ոդիսէս, քեզ լսաձեռն պայ հիւրոյթս.
Բեզ Պոսիդոն հայրս ուղեկից, մաղթեմ որդիս, լեցի արդ.
Նա Թէ կամի, զնս բուժեացէ. ոչ դիքն անմահաք և ոչ մարդ»:
« Ո՛վ Թէ, կըրկնեմ, ես քո զոդիդ ի վիհն յանդնոյ տայի ձօն,
Եւ անդ քո զանն ոչ բուժեացէ և ոչ Լինքնին Պոսիդոն »:
Լըսաւ և ձեռս ամբարձ յաստեղս, Պոսիդոնին ձայն կար-
[դայր.
« Լո՛ւր, Պոսիդոն, ծիրանավարսդ, երկրասասան, լո՛ւր Լինձ
[հայր.
Թէ ես քո եմ և դու հայր իմ. մի Ոդիսէս տուն տեսցէ,
Փաղաքաւերն այն Լայերտեան, որ տուն ունի յԻթակէ.
Իսկ Թէ կընքեալ է տեսանել տուն և զերկիր հայրենին,

Դէթ անագան չարաչ հասցէ և վիշտ դըժոխ առաջինն.
Նաև զընկերսն ողջ կորուսեալ՝ ի նաւ օտար ծով հասցէ »:
Մաղթեաց վիրագն, անատց ձայնին վէհ Պոսիդոնն ի ծովէ:
Բայց նա մըտեալ ժառ միւսանգամ վէմ առաւել ահագին,
Շըրջանակեաց, Թափ ետ ուժգին յաղթաթաղանակ կորովին,
Աւրկ յետ նաւուն կըշիռ ի խել գոդգես ի ծայրըն զեկին.
Ծուխն ի վիմէն ծըփեալ ըզնաւն ի կոյս վարէր ցամաքին:
Կալաք զկըղզին, ուր գագարեալ նաւք քաջակուռք մեր կային,
Եւ մեր ընկերքն անգէն նըստեալք մեզ ըսպասեալք ողբային:
Ելաք ի գոլս և զլսաստափայտն ձըգեմք յաւազն ի գադար.
Բաչխեմք զղեխարս ըզԿիկլոպին բաշխ բոլորից հաւասար.
Ըզնոյն ընկերքս պատուասիրեալք ինձ ի բաշխէն յաւելին,
Եւ ես ըզնա յաղեմ մեծի ամպահաւաք Դիոսէն.
Նըմա զըսահցի այլեմ ըզԹամբա, նա ջըհոգայր ինչ համբուն.
Խորհէր զնարդ նաւք կորնչեն, ի նոյն ընկերքս իմ սիրուն:
Նըստեալք խընջոյս ցըմուռս արփւոյն առնուամբ մեք խաչ և
[բաժակ.
Արևն եմուտ, մուԹըն պատեաց, առ ծովափամբըն հան-
[գեաք:
Վարչածըղի այգն երևէր, ձայն տամ լուծման կառանաց.
Յարեան արագ, մընին ի նաւն, առին նըստոցս ըզքաշտեաց:
Կարգաւ այնպէս Թիավարեալք ծով հատանեմք տարադէմ.
Ըզմահն ողբամք մեր սիրելեաց, խընդամբ զերծեալքս յօր-
[հասէն:

ՀՈՄԵՐՈՍ. Ոդիսական:

ԱՌԻՄՆԻՈՒՆ Ի ԾՈՎԱՓՈՒՆՆ ԿԻԿԼՈՊԱՑ

Ըզտաժանեալքս յայնժամ Լեթոյ արև, Թողին ըզմեզ հող-
[մունք,
Եւ ի սահմանըս Կիկլոպայց՝ անգէնք ուղեմն սահեալ գնայաք:
Է լայնատարը և անմատոյց անդ ի հողմոց նաւահանգիստ.
Այլ որոտայ ահարկու աւերածովք առ իւր Եանէ,

Մերթ ծըխաշունչ ամպ ընդ երկին և թուխ ամպրոպ ելը-
[ալոյին
Եւ շանթ հրաչէկ արձակեալ, մերթ բոցեղէն մինչև յաստեղս
Ամբառնայ գունդըս գեր ի վեր, և է ղի ժայռըս ժայթքէ
Յընդերաց լերին կորչեալ, և ըղհրահաղ վէմն ընդ սկեր
Զրգէ չառաչմամբ, է ղի եռայ անդընդախոր։
Զննկելադեայ ըղկիսակէզ դի շանթահար անդ աւանդէն
Ծանուռ բեռինն ընթադրեալ և ահէղին կալով Եռնայ
Ըղնովաւ՝ բոցաշընչէլ ընդ պայթուցեալ հընոցն ի վեր։
Եւ քանիցս Ննկելադ ըղկոչհռչեալ կողըն չերչէ,
Հարկանի դըղորդմամբ Տրննակրկա լըրիւ իւրով
Ըզդողանի, և ծըխամած ժերկին բոլոր պարածածկէ։
Հրեշտկն ահէղից ղօդեալք յանտառս ի գիշերին
[գէսք։
Ըզվորձ առաք։ այլ ես դըղորդն այն ներդործէր՝ անիրա-
Զի ոչ անդ բոցք էին արփից, և ոչ բևեռ աստեղափայլ,
Այլ մըգապատ եթեր մըթին, և տարագէպ ծածկէր գիշեր
Ամպովք ըզլուսին։ և այն ինչ տիւրն վաղորդայն
Յառնէր յելից, և այգ ըզստուերըս խոնաւուտըս փարատէր,
Այր ոմն յանկարծ անծանօթ նորանըշան կերպարանօք
Ծընգեալ ծիւրեալ ողորմելի ի ցընցոտիս՝ եւ յանտառէն,
Եւ աչ ալաչաւոր անգր ի ծովեղերն կարկառէր։
Տեսաք, և էր նա զալիր գարշատեսիլ, խըռուեալ մորուօք,
Զորձ իւր փըշովք էր կըցկըցեալ, այլովք մասամբք հեղե-
[նացի,
Յընդեալ երբեմն հայրենի ջինուք յիւրոցն ի Տրովադա։
Իբրև եռես նա զգարդանիկ ձևս ի բացուստ և ղէն տրո-
[վեան,
Զահի առ վայր մի ընդ տեսիլն հարեալ և յետըս նահանջէր.
Դիմեալ ապա ի ծովափն՝ աղերսաւոր ողբով ասէ.
« Երգուեալ յաստեղս, երգուեալ ի գիս, երգուեալ ի ըս-
[սըզ կենարար,
Բարձէք զիս, ով տեսկրացիք, տարայք զիս ուր և կամք լցեն,
Շատ ես լինէ. գամ ի Հելլէն նաւատօրմէն, ոչ Ժըխտեմ,
Տրովականացըդ Թերափից ընդդիմամարտ առի զէն.
Եթէ այնքան ես ծանր ոճիր իմ, ընկեցէք զիս ի յալիս,
Ի ծով ծայրածաւալ ընկըղմեցէք զիս խորասոյզ։

Լաւ լցէ ի ձեռանէ մարդկան մատնել լինէ ի կորուստ »։
Ասէր, և ըղծընգովք մերովք փարէր առ ոտս անկեալ։
Խրախուսեցաք ըզնա պատմել՝ ո և յորմէ էր յազգէ.
Ինքն իսկ հայրն Անքիսէս, ոչ ևս յամեալ աչ ետ նըմա՝
Ըզպատանեօն գրաւականաւն այնուհետ ըզսիրտ քաջալե-
[րեալ։
Նորա զերկիւղ ուր ուրեմն ի բաց եդեալ, ասէ. « Ա,յո,
Իգականցն եմ հայրենեաք, ընկերք հիքեն Ոդիսեայ,
Ա,քիմենիդ յորջորջիմ. մինչ Ագամասա հայր իմ գեռ կեայր
Զըբաւոր, իսկ և իմ հանդոյն նըմին էր կեցեալ,
Ելի ես ի Տրուագայ. և մոռացեալ ընկերք իմ զիս
Թողեն ի լայնատարած Կիկլոպայ քարանձաւին,
Ի փախչել իւրեանց ահիւ յանդգորոյն սեմոց անոի։
Վայր մեծ մըթին լի և շարաւ, լի և շաղիղ արիւնայեզց,
Ինքն և կոյս հասակին մինչև յաստեղս երկնաբերձ,
Դըժոխագէմ և անհամբոյր, աղեաք հիքեաց և Թուխ արեամբ
Կերակրեալ. կալայք զերկիրը, դիք, ի ժանուկ այնպիսւոյ
[զերծ։
Ես ինքն եղէ ականատես՝ յորժամ յորսայս ի մէջ այրին
Երկուս ի մէնջ իրանունս ըստուար բըռամբն յափըշտակեալ՝
Եհար ըզժայռի, և ըստպային սեամբ ի յարիւն.
Տեսի ես ինքն ի կլանել իւրում զանդամըս մարդկէզնս
Շարաւալիցըս ջերաջերմս ընդ ատամամբքըն դողդոջունս։
Այլ ոչ Թողաւ անպատուհաս. ոչ համբերեաց զայն Ոդի-
[սևս։
Եւ ոչ յայնքան վըտանգին մոռացաւ զանձն իմաստացին.
Գանգղ խորակօքն այն ինչ ի լի և խորասոյզ ի յանապակ,
Խոնարհեալ զուշն, արկեալ զերան իւր անհեդեդ ի քարայ-
[րին,
Սահ ի վեր ժայթքեր ի քուն, ժայթքեր պատառըս Թա-
[Թաւեալս
Յարիւնախառնըն գինի. կարդամբ ըզդիս վհիս յօդնութիւն,
Եւ վիճակաւ կարգեալք ի գործ՝ շուրջ յարձակիմք, և խո-
Սայրատուր սըրտիզք ըզպայնաբերք ականն միակ [ցոտեմք
Ըզծածկեալն ի ներքոյ դըժնկակերպըն Ճակատուն,
Իբր ասպար արդոլեան, որպէս լամբար ապստնեան,

Եւ խընդրեալ ըզվերջի ուրուայ մերոցըն՝ գոհանամք։
Այլ փախերուք գուք յերկրէ ասսի խըղեալ հեքք ըզվա-
Զի ոչքան և որպիսի փակէ խաչինըս գեղմնաբարձ [րան։
Ի խորագիտ քարայրին, և Ճըմէ սաինըս Պոլիփեմ,
Հանգոյն նոցին բիւրք բիւրուց ըզկոր ափամբքըս կիկը-
[պայք
Բնակեն ժանուք, և ի լերինս ասսի ի բարձունըս Թափառին։
Լընու երրորդ մահիկ լըսանին յորմէհետէ կեաս ի մայրիս,
Ի խըշտիս ունայնացեալս ի գաղտնաց և ի վանկունս,
Եւ զյաղթանդամ Կիկլոպայս բարձր ի վիմէ ասսի դիտեալ,
Ի դրընդիւն ոտից նոցա և յաղաղակ աշաբեկիմ. [նակք։
Պարէն ողորմ ինձ չըմ կոպճուտ տան և խոզակըս բարու-
Կերակրիմ արմատախիլ բուսովք եղեալ խոտաճարակ։
Շուրջ ակնարկեալ տեսի նախկին և ծովեզը այսըր եկաւոր
Ըզնաւաստորմ ձեր, և եղի ի մըտի՝ այդ և նաւքդ իցեն,
Լինել անձնատուր, ի ժանտ ևերծ ազգէն զերծեալ. [կամք»։
Գուք մանաւանդ զնս ըսպանէք, որով մահուամբ և իցեն
Զայդ ընդ բանին տեսանէք ահա ի ծայր լերինն հովիւ
Ի մէջ խաչանց՝ ըզՊոլիփեմ, դէմ ի ծովային եդեալ ծանօթ.
Հըրէշ ահարկու բարձրահասակ և ձառագէմ,
Զուրկ ի ըսպոյ՝ առ խորխոփ յեցեալ ի բուն նոճիաձահ,
Իւ ըզգենացըն հաստատէր. հետևէր գայր ըզհետ նորա
Հօտ ահռաբերձ միակ սըրտին իւրոյ սփոփումն և գիւր վըճ-
[տաց.
Հասեալ ի ծայրս ալեաց ի ծով, լուանայր զականըն խորելոյ
Զարիւնն հոսեալ, զտատամունս հեծեծանօք կըրճըտեալով.
Եւ ի գնալ իւրում ընդ խորս՝ ոչ Թանային կոլք իւր բար-
[ձունք
Ի յալեաց։ Փութացաք անտի ահիւ մեք ի փախուստ,
Եւ ընկալեալ զարժանին աղաչաւոր՝ հատաք լըռին
Ընդառաջ, և կորովի այր քան զընկեր Թիավարեմք։
Ընդացն նա, և ի հընչիւն ձայնիկ դարձոյց ըզնաւիկ իւր.
Այլ քանզի չէր նըմա հրաման գոլ ի նաւ անդըր ձեռընմերձ,
Եւ ոչ յոնիական ալեացն ընդհետ գալ հասանել,
Եղ աղաղակ սաստկագոչ յորմէ բոլոր ալեաքըն ծով
Դողդողեցաւ, և մըռընչէր Եանէ խորովքըն խռովչիւք։

Շուրջ ի մայրեաց և ի լերանց յայնժամ բարձանց ի նաւա-
[կայս
Թուժէ ի կոչն ազգ կիկլոպացց, ընդուն ի սպառ ծովընդերք.
Տեսաք զեղբարց եանականաց ըզսոսկալի խուժան ընդ վայր
Ճակատեալ դըժնեհկայեաց, յամպս ըզգըլուխըն ծըրա-
[բեալ,
Որպէս կաղնիք երկնաբերձք և կոնաբեր կանգնին նոճիք
Ընդ եթեր, անտառ Դիայ և արաեմեանըն մայրեստան։
Երկիւղ սաստիկ մըղէ յայնժամ ըզնաւաստին խըզել հատ-
[ձել
Շուրջ ըզպարանս, աջող հոզմոց պարզել ըզթեւս առագաս-
[տից։
Բայց Հելենեայ ընդ հակառակն ազգէն հրամանք՝ մի գոր-
[ծել ոահ
Ընդ Խակիլա և ընդ Քարիբդ, ուր կորըստեան սուզ է խը-
[տրոց։
Խորհիմք ըզրջել ըզկըտաւիս, և ընդ անձուկն ահա Պըրեայ
Շընչէ հիւսիս, և պանտագեան վարիմք ի դրունս որձաքա-
[բեայս,
Անցեալք ընդ ծոց Մեգարեան և ընդ Տափոսըն տափարակ։
Զայսոսիկ Աքիմենիդ ընկեր հիքեն Ոգիսեայ,
Յուշանէր մեզ ծովափունս՝ ընդ որս ի գալն եր Թափառեալ։

ՎԻՐԳԻԼԻՈՍ · ԵՆԷԱՆ։

ՍԿԱՆԱՆ ԵԻ ՔԱՐԻԲԴԻՍ

Կըրկնեաց անգէն արդյն կիրկէ, խօսեր յայտներ ինձ՝ ու-
[ղի։...
«Իակ և յայնկոյս են ժայռք կըրկին, մին վերամբարձ մինչ
[յերկին,
Սրածայր ծայրիւըն պարագրեալ ծածկի ի յամբըս մըթին.
Օդ պարզուԹեան յաւերժաբար չիք ի նորայն յարաւան,
Ոչ յեղանակ աշնանայնոյն և ոչ գարձեալ յամառան.

Ոչ էլանել ոչ լինանել երբեք չէ մարդ բաւական,
Թէպէտ և ձեռք, թէպէտ և ոտք լցեն նորա Թիւ քըսան,
Այնչափ ոլորկ սուրբ է պարեհն չուրջանակի ի կողմանց։
Բայց ի ժայռին ի միջակին անձաւ կայ խոր միգամած·
Ի մուտս ի կոյս Թէակոխեալ հայի 'նդ երեք սոսկապէս·
Արագ ընդ այն սրացեալ նաւուս, անսա ինձ, քաջդ Որդիսեպ·
Նետ ի նաւէն աղեղնաձիգ և ոչ այր ոք քաջալօր
Թափ ոստուցեալ հարկանիցէ ի քարանձաւն յայն ի խոր·
Այսս բնակուԹիւն ունի Սկիւլա, կանչեն հանի քըսմինա-
[ձայն·
Զայնն է Ճըշդիւս իբրև կաղկանձ ըստընդիացիկ կորեանցշան,
Ինքն է դըժխեմ հրեշ ահարկու· որ միանգամ սեռանեն՝
Բըսամինն սոսկան, Թէպէտ սեռոյն է յանմահից ի գասէն։
Ոտք են նորա երկոտասան, և ոտքն երկիք են ոլջոյն,
Եւ պարանոցք վեցք են նորա երկայնաձիգք ի բընոյն·
Մէն մի ահեղ ունին գըլուխ երեքկարգեան առամամբ,
Են առամունքըն խիտք և հոծք սեաւ գուժաբեր լի մա-
[հուամբ։
Ինքըն միջով ի խորափին յայն քարանձաւ սուզանի,
Արտաքս ի վեր կալեալ ըզգլուխս յայն վիրապէն սոսկալի·
Կայ ինքն ի ժայռն ըզրաես խոժոռ որսալ ըզշուն, ըզդըրիին,
Կէտս անարիս, բուծ եալք ամբաւք յանդընդախորս Ամիհի-
[տրին·
Զև և ես ընդ այս անցին նաւաղք անդըրժելիք յօրհասէն,
Զի նաւազ մի մէն մի գըլխոյն առնու կորզէ ի նաւէն։ [նաց·
Մօտ ըզմիս ժայռ գըտանես խոնարհ, հարկանելի է փըք-
Եւ կայ բուսեալ անդ բարձրուղէշ ժանտԹըղենի հերա-
[պանծ·
Բայց ընդ սովաւ վէհ Քարիւբդիս կլանէ զկապոյտ ջուր ծո-
[վուն,
ժայԹքէ երիցս աւուր աւուր երիցս ըմպէ ահարկուն·
Դուք ի կլանելն մի մտ գնասցես, ուշ Պոսիդոն փըրկէ զքեզ·
Այլ առ Սկիւլաւ ի մտ քերեալ՝ սրացիր նաւուս փուԹա-
[պէս·
Լաւ է վէց արս տալ վիրապին քան Թէ զողջոյն նաւասան»։
Լըսայ, կըրկնեմ. «Աղէ և զայն ասա Ճըշդիւս, գիցուհի·

Եւ անճպտուր յօրահասէ մահաշըշուկ Քարիւբդեայն՝
Եւ զԻսկիւլայն ոչ վանեցից՝ երբ նա կորզէ զիմ որեան»։
Լըսաւ, կըրկնեաց· «Ակ հէքացեալ, դուս տակաւին ըզմոր-
[տից
Նախձիրս ի յուշ քո վերբերես, ոչ ակն ածեալ յանմահից·
Զէ մահացուս այդ Իսկիւլայդ, անմահ չար է ի ձեռէ,
Հարուստ, ահեղ, դըժոխըմբեր, անկըրուելի է բազկէ·
Զէք գնալ դարման· փախչելն է լաւ· Թէ ի վանելդ նաւն յամէ,
Թափ ասյ կըրկին այնչափ գըլխովք՝ այնչափ որեան յինէք
[կորզէ·
Սրացիր և անց, և առ ԿրաԹէն՝ առ մայր Սկիւլայ ձայն կարդա,
Որ զայս ժանտախտ ծընաւ մարդկան, նոյն և որդւոյն իւր
[սանձ տայ»։···
Այն ինչ յանդէպայ վէհ գիցուհին, և ոսկեգահն այդ ծա-
[գեաց։
Ինքն ընդ կըղզին մեկնեալ յինէն, երԹեալ է նաւն ես ձայն
[տամ·
Յարեաւ որեարն, լցեալ ըզպարանս, մըտին առին նըստարան·
Ջծուխն ալեսանջ բախեն քաշեաբք, մեզ է Թիկանց հոլմ
[յըզէ
Վէհ գիցանոյն այն գանգրահեր գեղգեղաձայնըն Կիրկէ։···
Թողեալ զկըղզին, ծուխ և կոհակքն ամէնքիս ընդ առաջ
Բոմբեն ահեղ· պահեան նաւաղք, Թիք անկանին ի ձեռաց
Լըզկեալք յանդունդս ձայն ամբարձին· նաւըն չուներ զօ-
[րավիզ,
Կայր և ծըփայր, քանզի ի Թիս ձեռք Թուլացան կորովիք·
Ես վեր ի վայր գնացեալ ընդ նաւն, ամէք բանիւք ընկերաց
Տամ քաջալերս· «Ո՛ բարեկամք, բա չէմք անփորձ՛ի չա-
[րեաց·
Քան զԿիկլոպայն չէն մեծ չարիքս երբ փակեցաք յանձա-
[կին·
Զերծաք սակայն յանզերծ ուժոյն իմ խորհըրդովքըս ուշիմ·
Դուք զայն յաւայս յուշ ածիցէք· բայց արդ լուարուք իմ
[ձայնին·
Քաջ Թիավարք, հարէք զանդունդս· Դիոս կայ՝մէզ հովանի։
Այլ որ զքեղնն ունիս նաւուն, զայս պատուիրեմ քեզ, ով
[քաջ,

Մ'ևա գիր ոչխիկ, ուղղեա ըղյասան ի գուբս ծղխոյն և յալեաց,
Դու զակն ի ժայռըդ կառուսցես, մեկնեաց անտի հանա-
[սլաց.
Մի մեղ, այր գու, աղետ ամբաւ արագ ածցես օրհաս »:
Լըսան ձայնիս. այլ զԽակիլըայն ըզեռեմ զաղէան անդադրման,
Մի սըրտաբեկ Թիւալարողք ըզբցեն ըզԹիս միաբան:
Անյուշ Կիրկեայ գըժխի բանին՝ այն որ ալդեղ ըզզենս իմ,
Ես զենս պայծառ արկի զանձամբ և տեգ կըրկին ի ձեռին.
Լաստափայտին եղի ի գլուխ. ասեմ, անտի Թափ ցասցէ
Սկիլա վիրապն բնակիչ ժայռին, և զիմ ընկերս հափշտէ.
Ոչ կարացի ես ուշ ունել, զի յոգնեցան անդ աչք իմ,
Յայս կոյս յայն կոյս ակնակառոյց սոսկմամբ ընդ ժայռըն
[մըԹին:
Յոգւոց հանեալ անցանէաք մեք ընդ կածան նըրբուղի.
Ասաի Սկիլա. անտի Քարիբդ ահել՝ կլանէր ծով աղի.
Յորժամ ժայԹքեր, ծով պըղպջըջայր իբրև կաԹսայ լե-
[ռանդան,
Յընցուղքն ի վեր անկանէին կըրկին ժայռիցն յարտևան:
Երբ կըլանէր զաղին ըզջուր, ծովըն փլըզեալ յանդընդոց՝
Բոմբեր զժայռիս, բանայր ատաին ի կապուտակ աւազոյ:
Մինչդեռ ոչջոյն ի գոյն դալկան սարսմամբ յահէն Քարիբդեայ,
Անդուստ նաւէն վեց քաջորեար առ հափշտեաց Սկիլըա:
Դարձայ տեսի ես զեղկելիսն ոտիւք ձեռաք վերամբարձ,
Տատանք ընդ օդս, ձայնեն Ողիս, ըզձայն վերջին եղկու-
[Թեանց:
Զոր օրինակ ի ցուպ երկայն կացեալ ձըկնորսն յապառաժ,
Խայծ խաբուսիկ ընդ կարԹն հարեալ մանրիկ ձըկանց օրա-
Ակռեալ ի ծովըն սուզանէ զեղջիւր եղեն ըզվայրապ, [հաս,
Եւ ըմբըռնեալ, մինչ Թինդըս ատն, հանէ ձըդէ ի ցամաք,
Ասյպէս զնոսա, մինչդեռ տրոփան, ընդ ժայռն ի վեր ամ-
[բառնայ.
Եւ առ ժայռին գոչէր ուտէր գըժոխակուռըն Սկիլըա.
Ցիս ըզմառունս տատանէին գերաշխարան տապնապի.
Ողջ յաղէաս իմ ծովալըըուկ այս ինձ տեսիլ ողբալի: [Ճգի,
Սկիլըայն ժայռիչ մեք անձնապուրք և մահահոտ Քարիբ-
Արագ նաւեալք յառաջագիմք հասաք ի վէմ ի կըղզի:

ՀՈՄԵՐՈՍ. Ոդիսական:

ՆԻՍՈՍ ԵՒ ԵՒՐԻԱԼ.

" Իրտակեանըն Նիսոս կարգեալ դըրանն էր պահապան.
Գոռ ի մարտի, զոր զինակից Ենէասայ որսորդն Իգա
Էր առաքեալ, ըզգիպալէղն երագ ի ձիգ ԹեԹև նետից.
Ընկերը նըմա Եւրիալ, քան զոր ոչ ոք գեղեցկագոյն
Եկաց յԵնեասս, և ոչ Տարկ ըզարուվական [ճնոսն
Մանուկ՝ ուժ այն լինչ նըշանակ պատանեկան փըԹԹէր ի
Անմորուս. երկոցունց նոցա էր նոյն սէր փոխագարձ,
Սովըրք ի կռիւ դիմագրաւել զուգակըցորդք, ի միասին
Եւ յայնժամ առ դըրան ի նմին վայրի պահ ունէին:
Խօսի Նիսոս. « Արդեօք դիք, Եւրիալէ, արկանէն զայս
Եռանդն ի սիրտ, Թէ բուռըն տենչ անձնիւր ուժք իցէ Ա-
[տուած.
Ինձ ի բազմից հետէ գիմել ի պատերազմ միտք իմ աղէն,
Կամ ձեռնարկել ի մեծ ինչ, ոչ կալ ժուժեմ ի հանգըս-
[տեան.
Տեսանես քանի վըստահ կան Հըռուսուուք յելըս մարտին,
Իբըր ցանցառ փայլէն հըրատք. նոքա ի նիրհ և յանապակ
Խորասոյզ անկեալ գընին, և լըռեն վայրք շուրջ ի բացեայ.
Լուր զոր երկնեմըս խորհուրդ, որ ինչ ընդ միտս իմ արդ
[յածի.
Ամենեքեան ռամիկն և Հարք խընդրեն կոչել զԵնէաս,
Եւ յըղել արս՝ օրք հաւաստի ածցեն զըրոյց ընդըմանէ.
Թէ խոստացեն զոր վասըն քո խընդրեմըս վարձ, զի չատ
[է ինձ
Համբաւ ևեԹ քաջուԹեան, առ բըլրովս այսուիկ Թըսի
Ինձ գըտանել ուղի յամուրս և ի քաղաքըն պալատեան »:
Յատուշ հարաւ Եւրիալ, հարաւ մեծի վեառացն ի սէր,
Եւ այսպէս առ սըրտեռանդըն բարեկամ իւր խօսեցաւ.
« Հրաժարիցես, Նիսէ, առնուլ մեծի գործոյդ զիս հաղորդ.
Թողից ինչ քեզ միայնում դիմագրաւել յայդքան վըտանգ.
Ոչ այդպէս ինձ Ոփելտես Հայրն իմ ուսոյց ներկուռն ի մարտ
Ի հրահանգելըն զիս ի վտանգս արգիականս և ի արուեստ
Ձակատամարտս. իմ այդպիսի ինչ չէք ընդ քեզ արարեալ

Յորմէհետէ ըզհետ մեծին Ենեայ յարկածս յետինըս գամ.
է իսկ և է ինձ արհամարհ լոյս, և Թըւի ինձ դիւրագին
փոխանակել ըզկեանս ընդ փառս՝ յոր գու ջնջես»: Ա՛ռ որ
[Նիսոս.
« Զկր ինչ ըզքեն ինձ կասկած, և ոչ օրէն էր կասկածել,
Քաջ լեալ. այլ զիս առ քեզ յաղթանակաւ դարձուսցէ
Մեծն Արամազդ, և զքեզ ի դէպ արդար աչօք զայս նըկատեն:
Իսկ Թէ ձախող ինչ պատահաւր, որպէս ի վտանգըս պա-
[տահեն
Ոչ գուն ուրեք, կամ ոք ի դէպ եթէ բարձցէ զիս ի կենաց,
Ողջ լինել քեզ ըզձանամ, վայելչագոյն տիոյդ է կեալ,
Այլ լեզի ոք՝ որ ի մարտէ անտի ի բաց յափըշտակեալ,
Կամ գրաւաթափ արարեալ, տացե հողոյ զիս մեկնել.
Եթէ և զայս բանան արդելցէ, լսցե որ սպաս ինձ ի հեռուստ
Մատուսցէ՝ պատուել շիրմաւ. այլ մի տաց սուգ գառնա-
[կսկիծ
Մօր քոյմ հնքել, որ միայն ի մարդ յոդունց ըզհետ քո գալ
Խրախուսեաց, ըզմեծին լքեալ պարիսպ Ակեստեայ»:
Իսկ նա ասէ. « Ընդ վայր ածես գու ինձ պատճառս, ոչ յողդ-
[ողիմ
ի մըտաց. օ՜ն փուԹատուք»: Յայնժամ զարԹոյց ըզպահա-
[կեցս.
Նոքա անդէն փոխանակեն, և ի կարգեալըն կան ի պահ.
Ինքն ի խընդիր ալքային մեկնեալ գընայ ընդ Նիսոսի:
Ա՛յլ ամենայն շունչ կենդանի կայր ընդ երկիր յանդորր
[ի քուն
Մոռացեալ զերկ և ըզնոդ. աւադք սևակերանցըն զօրավարք
Եւ ընտրեալք ի մանկըտւոյն՝ խորհուրդ զիրաց կարևորաց
ԱչքայուԹեանն առնուին՝ զինչ էր առնել, և զո՞ հրեշտակ
Առ Ենէաս արձակել. կային ի մէջ դաշտավայրին
Ի պատնիշի՝ յեղք ի նիզակս ձիգս, ասպար ի ձեռին,
Յայնժամ Նիսոս և Եւրիալ մուտս խընդրեն ի միասին.
Վաղվաղեն, առ մեծ ին ասեն եկեալ, և ոչ ընդվայր
Ջընդհատուածն խորհըրդեան: Նախ Ակաւնի ըզխուԹացեալս
Ի ներքս ընդոստի, և հրամայէ Նիսեայ խօսել:
Յայնժամ ասէ իրատևեանն. « Ո՛վ գուք, ենեանք արգարա-
[վիտք,

Լըսարուք մեզ. մի զոր խընդրեմքըն գատելիք մանկականի
Տիոց եռանդըն տարտարտա. լըռեն Հռուտուլք խորատու-
Ի քուն և յանապակ. տեսաք մեզն ըզգողուլն՝ [զեալ
Որ ի կիցըս երկուղեաց, ոչ ինչ հեռի ի ծովէ, [Թուխ
Աչս ի դրանէ անտի տայ. ատ անդ հըրատք ընդհատք, և
Մինչև յատեըս ամբառնայ ծուխ. եԹէ նէրկք ի կիր առ-
[նուլ
Յօդուտ ըզբանտ, տեսջիք ընդ հուպ ի պալատեան պա-
[րսպս ընդ մեզ
Զոր խընդրէքըն զնէ՞տ, լի աւարաւ դարձ արարեալ,
Գործեալ ամեաւ կոտորած. ոչ պատրեսցէ ըզմեզ ուղին,
Տեսեալ է մեր յաճախ ի յորսըս մերձակայ ի ծմակ հովտին
Ըզքաղաքն, և ըզգըզըր գետոյն ընԹացս հետազօտեալ:
Յայնժամ ըզգոնն Աչեթես ծանրաբեռնեալն ամօք գոչեաց.
« Ո՛վ դիք հայրենիք, հովանաւորք միշտ Տլովադայ,
Ոչ ուրեմն ըզտևկրացւոց կամիք ի սպառ ըզկորուստ՝
Յորչափ ոտի այսպիսի և սիրտ արի տայք մանկըտւոյն:
Ասպ զուսովք նոցին փարեալ, անկեալ զաջով երկաքանչիւր,
Թագեալ ըզդէմս և ըզձնօտս ի գերարատսր, ասէ. « Ո՛ արք,
Զո՞ր մըրցանակ արժանաւոր արիւԹեանըդ ձերում
Դատեցայք, նախ դիք ինքնին, նախ Ձիզըն ձեր առաքինի
Հատուսցեն վարձ ձեզ գերազանց, ապա և զայս յաւելցէ
Երկիւղածն Ենէաս, և առյդանձնըն Ասկանի
Ոչ արկցէ երբեք ըզձեր այդքան վաստակ ի մոռացօնս»:
« Իսկ ես, յաւել Ասկանի, որոյ ի գարձ ևԹէ ծնողիս
Է փըրկուԹիւն, յանուն վեհիցըն Թերափոյ մաղԹեմ, Նիսէ,
Եւ տանն Ասարաևեայ, և սպիտակին Եստեայ երդնում
Ի գաբիրայ, զի որ ինչ բանս ինձ առաջի կայցէ և յայս,
Զամենայն ի ձեզ դընեմ. ածէք ըզնոյր իմ, կացուցէք
Ըզնս աստ, և ոչ հասցէ ինչ ի գառնալ նորա մեզ չար.
Նըկարահերսլ ի քանդակ բաժակ կըրկին տաց արծաԹի,
Զորս յաւարի հայր իմ Հաս՝ ի նըւաճէըն զԱրնսբա.
Եռոտանիս կըրկին, քանքարըս մեծամեծս ոսկւոյ երկուս,
Եւ խառնարան մեծ վաղեմի, զոր սիդոնին ետս ինձ գըշխոյ.
Իսկ Թէ յաղԹել ինձ և տիրել Իտալիոյ և Թագ առնուլ
Եւ արկանել ի վճռակ զառ և զապուռ յաջողեսցի,

Տեսեր իակ յոր երիվար հեծնոյր Տուրնոս. տեսեր որովք
Զինուք դընայր ոսկեհուռ, առից ե բաց ի վիճակէ
Զայնոսիկ և ըզվահան և ըզսրընջունըն կամբերկեանս,
Այժմէն Ընծ զայնոսիկ քեզ սահմանեալ ի մըրցանակ.
Վեցեակ գարձեալ օրիորդըս քեզ ընտրես հայր իմ ասցէ.
Նոյնքանիս և ըստրուհս հանդերձ իւրեանց զինու զարդու.
Ընդ այնոսիկ և որ ինչ անդք են Լաւինեայ Թագաւորի:
Եւ ըզքեզ, որ ոչ բաղում ինչ խըստրոցաւ յառաջագէմ
Քան զիս ի տես ընծանաս, ով պատուականըդ պատանի,
Գըրկալիը ընդունիմ կըցորդ ի գէպս իմ ամենայն,
Զեղէց փառաց ինչ ի խընդիր, ոչ ի մարտի, ոչ յանդորրու
Խաղաղութեան առանց քո, վըստահ ի քեզ յիր և ի բան»:
Յայնժամ յաւել Եըրիալ. «Մի զիս յեռանեալ ցուցցէ ար-
Յարիականըս գործոյ, եթէ միայն ինձ յաջողակ [փէն
Եւ ոչ ներհակ դիպեսցի բախտ. այլ մի ինչ զայս հայցեմ ի
Քան ըզպարգեւս ամենայն. ի պրնամեան ի հին առնմէ [քէն
Էր իմ մայր, զոր ոչ երկիր եվևական, ոչ Ակեստեայ
Պարնպաք՝ ըզհեքն արդելին ի տարագիմ ընդ իս գալոյ.
Ընդ նա արդ, առանց տալոյ հրաժարական ողջոյն նըմա,
Թողում անգէտ՝ որ ինչ ինձ և առաջի կայցէ վըստանգ.
Յաջ քո երդնում և ի գիշերս յայս, ոչ ժուժեմ ընդ մայրենի
Աչրատուս. պաղատիմ կարօտելուսին ի քէն նըպաստ,
Դու ձեռընտու լեր լըքելոյն. ածից ընդ իս զայս ի քեզ յայս,
Յանդըդնադոյն արկից սովաւ զանձն ի վըստանգս ամենայն»:
Դարգանայիք ի գուէթ շարժեալ՝ հեղին բաղում անդ ար-
[տասուս,
Եւ մանաւանդ չըքնաղագեղն Յուլոս յարտասր հարեալ ընդ
[ախտ
Ծնողասէրըն գորովոյ, այսպէս յայնժամ բարբառեցաւ.
«Խոստանամ զամենայն ըստ արժանեաց գործոյդ մեծի.
Լեցի նա ինձ ի մայր՝ անուամբն Լեթի ընդհատ ի Կրևսայ.
Ոչ ինչ նըւազ անկ են չընորհք մօր՝ որ երկինեաց ուսար այս-
[պիսի,
Որ ինչ և եղք գայցեն ըզհետ արիական քումըդ գործոյ.
Երդուեալ ի գլուխ իմ՝ յոր ցարդ սովոր եր հայր իմ երդնուլ,
Որ ինչ և քեզ ի յաջողել եվից երացըդ խոստացայ՝

Տալ ի գարձիդ, նոյն ծընողի քումմ և ազգի պահեսցի»:
Զայսոսիկ արտասուելով ողբաձայնեալ, հան յազգերէ
Ըզսուսեր իւր ոսկեհուռ, զոր գնոսացոյն Լիկայոնի
Հրաշակերտեալ, և ի պատեան փըղոսկրեայ եր ագուցեալ:
Մընեոմ՝ Նիսեայ զառիւծենին տայ Թաւագէս, և Ալեթէս
Հաւատարիմն ըզսպատարան իւր ընդ նորայն փոխանորդէ:
Մեկնին զինեալ նոյնհետայն, և զհետ նոցա մինչև ի դրունս
Ուղեկցի աւագանին, և մանկըտայն գունդ և ծերոց,
Ուխտ ի չըրթունս, և դեղանին Յուլոս երթայր ի միասին,
Դեր քան ըզտիան առնացի կրելով յանձին հոգ և իրախոյս,
Եւ պատուիրեր զըրոյց յոլով ածել առ հայր իւր. այլ հոգ-
Առեալ ցընդհեն ըզբնաւս ընդ օդըս վայրապար: [մունք
Նոքա մեկնեալ և վազս ընդ փոսս առեալ գիմեն գիչերա-
[խառն
Ի բանակեալըզ Թըշնամեաց, մահաւնս յոգունըս նախ գոր-
Տեսանեն համասփիւռ ի գալարաձոյ իրանս ի քուն [ծեալ.
Եւ յանապակ ընկըղմեալ, կառըս կանգնեալս առ ծով
[եզերբք,
Զէնս և թակոյս և արս անկեալ խառն ընդ անիւս և ընդ
[սանձս:
Նախ իրտահեանըն բարբառի. «Եըրիալէ, ժամ է առնել
Ձեռն ի գործ. դեպք ինքնին առնեն հրաւէր ի ձեռնարկ.
Ընդ այսր է ռահ, կաց դու ի պահ աստ ի բացէ դէտ ի թի-
[կանց,
Թէ գուցէ գունդ Թըշնամեայ հասցէ ըզհետ մեր յեռակուսէ.
Իմ շուրջ եկեալ, ընդ անխափան սպա ածից ըզքեզ ընդ ուղ»:
Զայս ասացեալ, դիմեաց սուսերըն ի խրոխտապանծն ի Հռա-
[մեէս,
Որ ըստ դիպայ բարձր ի պատառս ընկողմանեալ՝ կոկոր-
[գալիր
Խորդայր ի քուն, նոյն ինքն արքայ և արքային Տուրնեայ
[հաճոյ
Հաւահըմայ. այլ ոչ կարաց նա հըմայիւքն հերքել ըզմահ:
Եւ զարբանեակսըն զերեսին հար առընթեր, որք խառն ի
[խուռն
Անկեալ դնեին անդ ընդ զէնս. և զգինակիրըն Հըռեմեայ

Եւ զկառավար գրեաւ ընդ ձիս, ըզկառափուռնս եհատ նո-
[ցին
Անկեալս ի կախ. և ըզտեառն իսկ ըզնոցին բռնձեալ ըզդլուխ,
Եթող վիրանըն կառափնատ՝ հընընչելով հեղձամըղձուկ
Յարենէ. արիւն զերկիրն և ըզպատառս հոսեալ Թանայը
Ջերմաջերմ. և ըզկամիր և ըզմոս էարկ տապատ,
Եւ զպատանին հրաշագեղ ըզԱերբանոս, որ զայն գիշեր
Ընդ ժամըս ձիգըս պարապեալ ի գինեբըռս էր և ի խաղ,
Եւ զըմրեալ Դիոնիսեաւ՝ անկեալ գըներ անդ Թալացեալ.
Բարեբախտիկ, եթէ յամեալ երկարադոյն և էր ի նոյն,
Եւ գիշերոյ մինչև ցըլոյս տուընջեան ըզկալ հաւաստարեալ:
Ոչ ինչ նըշալ Եըրիալեայն էր կոտորած. բորբոքեալ
Ի զայրոյթ՝ գիմէ ի խուռն անդր անընշան զօրականին,
Եւ ըզՓագոս ընդ Եբէս և ըզՀեռոս ընդ Աբարկս
Ցեղակարծուամ հարկանէ. Հեռոս անքուն կայր տեսանէր
Որ ինչ անդ անցք անցանէին, այլ ի յահէն էր Թագուցեալ
Յետկոյս ըստուար խառնարանին. եհատ ոսոխն անդր ի վե-
[րայ,
Եւ ի յառնելն՝ արկ ըզսուսերն ի սիրտ նորա ցերախակալս,
Ոչ ամփոփեալ զայն չև ընդ մահ նորին եղեալ աներկեայ.
Հեղ նա զհոգին ծիրանեգոյն, խառն ընդ արեան ժայթ-
[քեալ գինւոյ:
Ինքն եռանդուն յառաջ վարէ ըզկոտորածըն Թաքթաքուր,
Դիմէ յընկերսըս Մեսապեայ՝ ուր չկրանէր հուրըն յետին,
Եւ տեսանէ ըզձիանն արձակ զօրէն սոլորական
Ձորակաւոր ընդ արօտն. յայնժամ Նիսոս բարբառէ սուղ,
Սանձահարել զագահականըս ծայրայեղ կոտորածին,
Եւ ասէ. «Պագարեացուք, արդ տիւն ոսոխ դայ հասանէ.
Վաստակեցայք չատ, հորդեցայք ուղի ընդ մէջ Թընդամեաց»:
Թողուն բազում առնագէն արծաթակուռ արուեստակեալ,
Եւ խառնարանըս բազում ընդ տապատակըս գեղանիս.
Բայց Եըրիալ յաւարի առնու ըզզէնըս Հըռամնեայ
Եւ ըզկամարն ոսկեզէն պալարակապ, զոր ի պարդև
Հըռեմուլեայ տիբուբացւոյ մեծափարթամն Կեդիկոս
Էր յըղեալ՝ ասպընջական զոդիս պատուեալ ըզբայակային.
Սա ի մահուն եթող Թուռնըն զայնոսիկ, ապա Հռուտուլք

Կալան մարտիւ ի Ճակատս. արդ զայնոսիկ Եըրիալեայ
Յափըշտակեալ ըզկորովն անձամբն ի ղօր արկանէ,
Եւ զսաղաւարտըն Մեսապեայ ըզդիւրակիր ածէ ի գլուխ՝
Ի գարգմանակ դեղաղարդ. և ելանէն ի բանակէն,
Դիմէն յանբոյթ ուրեք տեղւոյ: Յայնըմ վայրի այրուձին,
Ի Լաւրենտեայ քաղաքէ յըղեալ կանուխ՝ մինչ կայր գեռ
[կաղմ
Միւս լեգէոնն ի դաշտի, ասպարաւորք առհասարակ
Երեքբարիւր երիթային ընդ Վոլսկենտեաւ զօրավարաւ,
Դարձուցանել առ Տուրնոս արքայ ղըրոյց. և մերձեցեալ
Ի Ճամբայն, հասեալ ի մուտս պատնիշաց, ահա տեսին
Ի բացեայ՝ ղի գառնային նոքա յահեակ կոյս խոտորեալ.
Եւ սաղաւարտն ի հակառակ Ճառագայթից լուսնի վայ-
[ւեալ՝
Ի ստուեր մըռայլ գիշերոյն մատնեաց յանգէտըս ղԵրիալ:
Յայնժամ Վոլսկենտ առ իւրան ասէ. «Զի խակ և չէ տեսիլդ
[ուսոյն»:
Եւ գոչէ առ պատանիս. «Կացէք, ո արք, յիվ երիթայք,
Ո՞չ էք դուք, և ընդէր ըսպառազինք, զի՞նչ ատ խընդրէք»:
Նոքա ոչ ինչ կըրկնեալ անդրէն, Ճեպեն յանտառ անդր ի
[փախուստ՝
Ապաստանեալ ի գիշեր. ատի անսի հեծեծադուձ
Հըմուտ ուղեացըն կայ ի պահ, ըզրջափակեալ զէըս ամ-
[նուստ:
Էր անդանօր անտառ մեծ մացառախիտ, և ահաւոր՝
Նըսեմասուտեւր սըղոցօք, չուրջ Թանձրախիտ պատեալ
[փըշովք,
Դողուղիք էին ի նմա հետք նըւազունք. ծրմակ ոստոց
Եւ կողոպուտ ծանրաբեռնըն խափանէն զԵրիալ,
Ըստեղիւրն ըզնա երկիւղ յուղիղ հետոց մըղրեալ:
Նիսոս յահէ Թըշնամեաց կանխեալ ի բաց եզ անխորհուրդ,
Ի վայրաց՝ որ կոչէցան ապա Ալբիք յանուն Ալբայ,
Ուր Լատինոս արքայ յայնժամ հառուցանէր բարձր ապ-
[պատան,
Եւ զկայ առեալ խընդրէր ընդվայր ըզբարեկամըն բացակայ.
«Ո՛վ հեք Եըրիալ, ուր Թողն զքեզ, յո՞ երիթայց»:

Յետոյս դառնայ, հետազօտէ ընդ կեղակարծ ուղին ողջոյն
Մոլորահետ անտառին. և Թափառեաջ ընդ լուռ մացառս,
Լռեսէ դրընդիւն ձիոյ և շռինդ, և դիմելոյ փողանըշան.
Սուղ ինչ ընդ մէջ ապա անցեալ տեսանէ զհետ աղաղակին
ՉԵւրիալ, և ի վերայ հասեալ յանկարծ ըզդունդն ողջոյն
Խառնաձայն ալմբկաւ, մինչ նա գաւեալ ի գիշերոյ
Եւ ի վայրաց անտի՝ գործէր ձիպըն բազում ի նանիր:
Զինչ առնել էր, որպիսի ուժով, որպիսք զինուք իշխել Թափել
Ըզնա է բաց. դիմագրաւել ի մէջ խըռան Թըշնամեաց,
Եւ կարելիր ըզգեղեցիկ ի յանձն առնուլ անդէն ըզմահ:
Նա կորովի ձօձեալ բազկաւ իսկոյն զաշակ, և վերահնեալ
Բարձր ի լուսին՝ այսպէս գոչէր. « Դուս լետուվեանըդ դի-
[ցուհի,
Պետ անտառաց, շուք աստեղաց, հաշտ ի վաստակ մեր ակն-
[արկեա,
ԵԹԷ ի քոյդ հայրն Իրտակ եդ ի բագին վասն իմ նըւէր,
ԵԹԷ ես ինքն ինչ յաւելի յորսոց իմոց, կամ կախեցի [դիր,
Ըզկամարացդ ինչ, կամ ի սուրբ խորանդ յեռի ձօն արգա-
Տուր ինձ ցըրուել զամբոխդ ի բաց, անդր ընդ այերս ուղ-
[ղեա զաշտեայս:
Ասաց, և յեց բոլոր անձամբն ի տէգն՝ ի բաց զայն արձա-
[կեաց.
Սլանայ աշտեայն, հերձու զբստուերըս դիշերոյ, և պատա-
[հեալ
Ի Թիկնամէջըս Սուլմնեի որ կայր չըրջեալ, Թափ անցանէ
Ի փորոտին՝ սիգաբնիւրն հերձելով. անկանի նա
Դի ցուրտ յերկիր, ջերմաջերմ ուղիս ի կըրծոցըն ժայթ-
[քելով,
Եւ ի հև երկարաձիգ բաբախեն կուշտըն ի նեըքուստս:
Դառնայ որեարըն չուրջ հայի. նա խրախուսեալ յայղողա-
[ծով,
Միւս այլ անդրէն ընդ վերկոյս ուռկանըն տէգ ոստուցանէ:
Զահի որեարն հարկանի, գընայ երկաթըն չըկահմամբ
Օդահերձ, և ընդ քունըն Տագոսի Թափանցանց
Եղկ յուղղաբոյն անդրը կառչի. և զայրագին մոլեալ Վըլ-
[կենա,

Ոչ զարդնընկէցըն գիտեալով ձեռն և ոչ ուր ամրանալ,
« Հատո, ասէ, զերկոցուընցըդ ջերմ արեամբ ըզվըրէժ »,
Եւ յարձակի յԵւրիալ սուսերամերկ. յայնժամ Նիսոս
Անըզգայեալ առ ահին, ոչ ևս ի ստուերս անդ կալ անտես,
Ոչ այնքանոյ ժուժեալ ցաւոցըն կարացեալ, աղաղակէ.
« Զնա, ո Հռուտուղը, զնս հարէք, սասանիկ կամ, յիս դար-
[ձուցէք
Ընդդէնըս ձեր, յիս ի հատակ գաւոյդ, և մի ի պատանիդ՝
Որ ոչ իշխեաց, և ոչ առնել ինչ ձեզ կարաց, վկայեն եր-
[կինք
Եւ աստեղք. դա զբարեկամն ևԵթ ըզհէք կարի սիրեաց:
Այլ ի խօսել զայս Նիսեայ՝ մըխի սուսերն ուժգին ի կող
Եւրիալեայ, հերձանէ զկուրծսըն ձիւնաթոյր, անշունչ
Թաւալի Եւրիալ, ընդ անդամսըն գեղանիս [յերկիր
Դընայ արիւն, գըլըսեին ի յուսըն խոնարհ, որպէս ծաղիկ
Ծիրանագեղ հատեալ ի խոփ նուաղեալ անկեալ մահա-
[ցեալ,
Որպէս կակաչ անձրևաթաց հակեալ ըզգլուխ իւր ծան-
[րակիր:
Դիմէ ի մէջ յայնժամ Նիսոս, խընդրէ զվրէժկինա ի խը-
[ռան՝
Դէտակն ի նա. համախըմբին չուրջ ըզնովաւ Թըշնամիք,
Նեղեն ըզնա ամենուստ. ինքըն ձրգնի ոչ ինչ ընդհատ,
Ճօճէ զնիզակըն չանթաձև, և ի գոչել Հռուտուղին՝
Վարսակ նորին զայն ի բերան, նախ քան ըզմահ իւր ընդ
Մատնեալ ի մահ. ապա զմարմնով անընջայեալ բարեկա-
Անկեալ կարելիր, քաղցըր մահուամբ մեռանի: [մին
Ելքանէիք երկոքեան. և եԹէ տալք իմ կարասցին,
Անպուրծ յուշըդ յիշատակաց դարուց ի դարս յաւերժաս-
[ջիք,
Յորչափ զաւակն ենէական ի ժայռ անշարժ Կապիտոլին
Բնակեսցէ, յորչափ Հռովմայ հայրն իշխեսցէ ընդ տիեզերս:

ՎԻՐԳԻԼԻՈՍ. ԵՆԷԱՆ:

ՄԵՆԱՄԱՐՏ ՀԵՐԱԿԼԵԱՅ ԸՆԴ ԿԱԿՈՍԻ

Տէս ի բացեայ ըզքարաժայռըդ սեպացեալ ընդ վէմս ի վեր
Իբր ամբարտակ վաղափուլ, իբր ամայի յարկ ի լերին,
Իբր աւերակ աշտգին քարակարկառ չեղջակուաեալ.
Էր անդ երբեմն քարանձաւ անդընդախոր և ընդարձակ,
Զոր կիսաւնչն Կակոսի գրաւեր գըժնեայ կերպարան,
Անմատոյց ձառագայթից արեգական. ծըխնէր երկիր
Անդանօր ջերմջերմ, միշտ ի նախձիր նորանոր. [ղհնէք
Կախեալ կային յահագին գեմք ի գրմնգիս անդ մարդկե-
Տըժգոյնք ծխրեալք մահասիպք: Հրեչս այսմիկ Հեփեստ
[էր հայր,
Զորոյ ըղհուր Թուխ յորկորոյ ժայթքէր խոշտարն հըսկա-
[յաձև:
Ցետոյ ուրեմն ժամանակն ած անձկանաց մերոց օձան
Ըզդալըստ աստուածոյն. ղի վըհժխընդիր վհոհ Ակիկէս,
Խըրոխտ ի մահ և ի կապուտ եռանձնէին Գերիոնի, [կաս.
Ածէր ընդ այսըր զըւարակս ընդ իւր ըստուարս յաղթանա-
Ըզհովիան և ըզդեա ծածկէ նախիր լայնալիր:
Այլ միաք Կակոսի մոլեալ զի մի ինչ ոճիր [յաղթանդամն
Թողցէ կամ գաւ՝ յոր չկշռեցէ, բառնայ քառեակ ցուլս
Ի գոմոց, և երընջոց զոյգըս կըրկին գեղանիս.
Եւ զի մի հետք կըձգակաց մնայցին ուղիք, զգեայն ի
Ըզդէ ածէ ի քարայր, և ըզդողնս յետախաղայ [քարշ
Ծածկէ անառիս յետկոյս ժայռին, հետըս և ոչ մի թողեալ
[յայց
Հետալօտից քարանձաւին: Բայց ամիխաբեանն Հերակլեայ՝
Արտաքս ի գոմոց ըզկըշտապալինգ անգեայն ի չուս
Մինչ հանէր, արջառք ի յեղս անդ բառաչէլ ըսկըսանէին,
Լըռուն զանտառս ի պոչիւն, Թողուն ըզբլուրս աղաղակաս:
Յայնժամ մի յարջառոց ի լսինատարըր քարայրէն
Կըրկնեալ անդրէն բառաչէր, բանտեալն ըզկոյս Կակեայ
[պատրեալ:

Անդ Ակիկեայ դառնակըսկիծ զայրացեալ ցաւք ի Թուխ
[լեղւն,
Յափըշտակէ ձեռամբ ըզդէնս, և զծանրաբեռն ոստովք կալ-
[նէն,
Դիմէ բարձու լերինն ի ծայր. անդ նախ տեսին մերքն ըզ-
[Կակոս
Ահաբեկ յուզեալ աչօք. փախչէր ի յայրն արշաւակի
Երագ քան զԱր, Թևս երկիւղն ի գարշապարսըն յաւե-
[լեալ:
Իբրև ի ներքս անդ ծածկեցաւ, հար խորտակեաց ըզըզ-
[Թայս,
Եւ ըզժայռն անհեթեթ՝ որ երկաթով կայր առկախեալ
Ըստ հայրենի արուեստին, իջուցեալ զայն Թաւալեցոյց,
Ըզդրանդիս անձաւոյն խոչընդն այնուիկ ամրափակեալ:
Եւ աւասիկ անդր հասանէ գայ Տիրինթեանըն զայրագին,
Եւ մըտիցըն հետագօս՝ յածէ մերթ յայս-կոյս և մերթ յայն
Կըրձըտելով զատամունս. երիցըս չուրջ զաւէնակնեան
Լերամբն ողջոյն պատի վառեալ սըրտմըտութեամբ, երի-
[ցըս փորձ
Ի վիմարգեան սեամանըն փորձէ ձիգն ի նանիր, երիցըս խոնջ
Վաստակաբեկ տեղն տըւեալ՝ գառնայ բազմի ի ձոր հովանին:
Էր ապառաժ սուր ի յետ կոյս քարանձաւին զերծ ի վի-
Շուրջանակի, ամենաբարձրը կանգնաւոր ի տեսիլ, [մաց
Զարագուժից հաւուց ի բոյն պատկանաւոր. յեցեալ ի նոյն
Դիւցազն յաջմէ, ղի յահեկէ ի գեղն կոյս ժայռըն միտէր,
Դըրդուեցոյց զայն, և ի խորոց խըլեալ ի բաց յարմատոց,
Մըղեաց յանկարծակի. Թընդաց եթեր մեծ յանկմանէն,
Դըղրդեցան գետափունք, և զարհուրեալ գետն ընկըրկէր.
Բացաւ անձաւըն Կակոսի, և արքունիքն ահագինք
Երևեցան. ի յայս եկին վիրապք խորինք նըսեմատուերք.
Ոչ ինչ այլազգ քան յորժամ բուռըն զօրուելոմբ հեր-
[ձեալ երկիր
Բացցէ ըզկոյս գըժոխոց և զմահատիպն ի յայս ածցէ
Զարքայութիւն աւերն գից, և ի բարձանց տեսցին ան-
[գունդք
Զարհուրելիք, սոսկալով ուրուաց ընդ լոյսն ի ներքս հե-
[ղեալ:

Յայնժամ Հերակլ ի վերուստ զընկճեալն յանկարծ ի չող
[լուսոյ,
Մինչ ըմբռնեալ ի խոր ժայռի անդ մըռընչէր նորանըշան,
Նեափւք խոցոտեաց, և զամենայն առեալ ի զէն,
Կոճեղբք և մեծամեծ վիմօք արար չարակոչկոճ: [խուսա,
Իսկ նա, զի ոչ այնուհետև դոյր ի վտանգէ անտի փա-
Ծուխ սաստիկ յորկորոյ ժայթքեալ ի գուբս հրաշապա-
[տուս,
Պատեաց ըզտունն ի կոյր խաւար՝ բարձեալ յաչաց զէից
[աեսիլ,
Եւ գիշեր ծըխամած ի քարայրի անդ Թանձրացոյց
Հուր խառն ընդ մէգ. այլ ոչ ժուժեաց Ալկիդէս, այլ
[զանձն ի ստոր
Ընդոստ ի հուրըն գահավէժ՝ ուր Թանձրագոյն ծըխոյն յոր-
[ձանք
Յորդէին, և Թուխ ամպրոպ կուտէր անձաւըն սոսկալի.
Անդ ըզկակուս, որ ի զուր ի խաւարն անդ ժայթքեր հուր,
Ըմբռընեալ և կաշկանդեալ և ընդ իւրև ըզնա ընկճեալ,
Զաչսըն խըլեաց, հեղձոյց զորկորըն ցամաքեալ յարենէ:
Յայնժամ քարայրըն մըթին բացաւ դրանդիւք խորտակե-
[լովք,
Եւ անդեայն յափըշտակեալ և երգնիակուռ ժըխտեալն ա-
[ւար
Եկն ի լոյս. ինքըն ձըգի զոտից ի քարշ դի անդեղեայ,
Ոչ յագին սիրաք ընդ տեսիլ զարհուրելեացն ականոցաց
Եւ գիմաց, և Թաւահեր լանջաց նորա, մարդադիմին
Պաղանի, և ընդ չինուժըն բոցաշունչ որկորոյն:

ՎԻՐԳԻԼԻՈՍ. Ենէական:

ՎԵՐՋԻՆ ՁԱԿԱՏԱՄԱՐՏ ՄԻՀՐԴԱՏԱՑ ԸՆԴԴԷՄ ՀՌՈՎՄԱՑԵՑԻՈՑ

ԱՐԲԱՏ

Աղքայն ի ժամ իւր վախճանին հասեալ կայ,
Եւ ոչ այլ ինչ՝ բայց, տիկին, նըշոյլ առկայծ նըշմարէ:
Ի մեկնելս՝ արիւնոտուգ բարձեալ աչերէր ի վաշտակաց,
Եւ Փսիփար արտօսրաթոր՝ ոտից նոցա զչեաւ գընայր:

ՄՈՆԻՄ

Փսիփաւր. ախ մեծդ ատտուածք. արեգնէն իջեմ. երկմըտեմ,
Եւ չիշեմ, բայց դողուրթեամբ ունկանս իմում հասատատ.
Փսիփար ողջ ե տակաւին, Փսիփար զոր ողբք իմ ե լացք...

ԱՐԲԱՏ

Կենդանի է, լի փառաք, բայց տառապեալ ի ցաւոց:
Մահն իւրոյ չըշուկ սըփռեալ ի վայրս յայսոսիկ՝
Ոչ ըզձեզ Լեթէ միայն տարապարտուց չըփոթեաց,
Որ ընդ բնաւս ազալակաքն հասատատէին զայն Հռոմք՝
Մահաշունչ այդ համբաւով զամենայն սիրտ տառուզին:
Թագաւորն ինքնին պատրեալ՝ եհեղ վըտակս արտասուաց,
Եւ ապա զձախողելըդ զինուց իւրոց աներկմիտ՝
Յաղբատամբ որգւոյն իւրմէ չուրջանակի պաշարեալ,
Այոյս յօգնութենէ, ի չտապ տագնապ մեռալուտ,
Եւ սեսեալ և ս ի վերայ ցաւոց սըրտին և քինուն
ՉՀռոմոյն արծուենըշանս ածեալ խառնեալ ընդ դրօշս իւր
Ոչ յայլ ինչ սենչացաւ՝ քան ի հորգել իւր շաւիղս
Ի փախուստս յեպերանացն և ձեռս իւրեանց մատնելոյ:
Զառաջինն ի փորձ կոչեաց ըզմահացոտ զօրութիւնս
Ըզթունից՝ զորս անվըրէպ էր նա ինքնին համարեալ.
Բայց անզօրս առհասարակ և ապիկարս եգիտ անդ.
Եւ ասէ. «Նանիր յոյս՝ զոր ես անչափ վանեցի.
Հոդ տարեալ ամենայն թունից ընդդէմ պընդել վիս՝

Ի գերև արարի զպըտուղն ողջոյն ում գոյր ակն.
Արդ այժմիկ փորձեսցուք հաւատոյ օգնութիւն.
Եւ մահ ևս եղեռնաւոր հռովմայեցւոցդ՝ ընտրեսցուք »:
Զայս ասէ, և ձայնատուր անթիւ գընդաց նոցին լեալ,
Ընդ բանին և ըզդրունս ապարանից բանալ տայ.
Ի տեսիլ էրեսացն՝ որոց ահեղ մոլութիւն
Ի ձակատս նոցին բազում անգամ ընկէց ահ,
Գոյր զնոսա տեսանել զամենեսին յետս ընդ կրունկ,
Եւ թողեալ ընդ մէջ մեր և նոցա լայն ասպարէզ.
Եւ ահա կէսք ի նոցունց ընթանային զարհուրեալք
Մինչ ի նաւան անկանել որոց ածեալ էր զնոսա:
Բայց սակայն, ասացից. ո՛հ խրախուսեալք ի փառնակ,
Եւ ի սիրոս իւրեանց ամօթ զյանդգդնութիւնն արծարծեալ
Խիզախեալ միւսանգամ ի թագաւորն հաւուն դառնէ, [ծեալ,
Զոր վաշտական ինչ զօրուն ևնև հանդերձ պահպանէր:
Ո՞վ կարող է պատմել՝ յինչ անհաւատ արարուածս,
Յինչ հարուածս, համանգամայն ի հայեցուածք սոսկալի
Բաղուկ իւր, փառաւորեալ զայս ևս յետին մի նըւաճ,
Մեծի այսը գիւցազնիս քաջութեանց եղ աւարտ:
Հուսկ ապա, խոնջ ի փոշն և յապաժոյժ թաթաւեալ՝
Իւր պատուար ի գիահանց էր կառուցեալ մեծապանծ:
Գունդ մի այլ պատերազմիկ դըրդեալ խաղաց ի մեր կոյս.
Յըմբռնեալ ըզնա Հռոմք ըզձիգս իւրեանց արգելին,
Ըզձայնն համագունդ ըզմիհըրդատ տագնապել:
Իսկ նա. « Շատ է արդ, ասէ առ ևս, խմ Աբբատ,
Աբիւն և մոլութիւն ոսոխացանէն զնս յառաջ.
Մանաւանդ մի կենդանւոյն ըզմիհըրդատ մտանեսցուք »:
Եւ անդէն վաղվաղակի մըխեաց ի սիրտ իւր ըզսուրն.
Այլ փախչէր մահ տակաւին ի մեծ ոգւոյն պատրելոյ:
Դիւցազն այն ի գիրկս իմ գլորեալ անկաւ արիւնուռչտ,
Կըճռացեալ, և զայրանայր ևս ընդդէմ յամըր մահուն,
Եւ աղբատնջ առ ևս եղեալ ընդ անըսպառ կեանըս իւր,
Տակաւին ըզծանրացեալ ձեռն իւր ի վեր ամբառնայր,
Եւ ցուցեալ բազկիս խմոմ ըզսըրատագուրըս մարմնոյն՝
Թըւեր այլ խմբն հասոյր հարուածոյ չնորհս աղերսել:
Այն ինչ ևս յանհընարին ցաւոց սըրտի մորմոքեալ

Խորհէի անդէն և անդ հարկանել զիս ի հոգի,
Աղաղակք մեծամեծք զաչս իմ յանկարծ դարձուցին,
Եւ տեսի, ո՛ հաւատայր, տեսի բեկեալս յամենատ
Եւ մտանեալս ի պարտութիւն զհռովմայեցիսն և զփառնակ,
Եւ թողեալ զասպարէսն՝ ի նաւս իւրեանց փախուցեալս.
Եւ յաղթողն, ի մեր կոյս յառաջադէմ արշաւեալ՝
Եկն ևհաս՝ չըրտուցելոց աչացս եցոյց ըզխափար:

ՄՈՆԻՄ

Ո՛վ երկինք արդար:

ԱՐԲԱՏ

Խափար՝ հաւատարիմ կացեալ ցանգ,
Զոր և անդ ի սաստկացեալ կըռուին ջոկատ առըստամբ
Հրամանաւ եղբօր իւրոյ ի մէջ փակեալ պաշարէր.
Իսկ նորա ի ձեռաց նոցին ղերծեալ մաղապուր՝
Ընկըրկեալ ըզնաւզմարսոն և զնինըքորըն չահեալ,
Երանիկ և խայտալից յաղնողորմ յայն ժամու
Ընդ մէջ բիւր վիրաւորաց, փայլակնընթաց, յաղթական,
Էր հորդեալ իւր ճանապարհ սքանչելաշուք առ հայր իւր:
Տէս դու ինձ՝ զինչ սոսկալիք յաջորդեցին ցընծութեանն.
Բաղուկ իւր՝ յոտս արքային զինքն ընկենլոց էր դի ցուրտ.
Փութացեալ ըզդէմ կալաք կառաղութեան մոլեղոյն:
Ի սրխուր ժամուն զարձաւ և հայեցաւ յիս արքայ,
Եւ ասէ ցիս նրբաղեալ ձայնիւ հաղիւ չընչելոյ.
« Եթէ գոյ դեռ ժամանակ, ընթա զդըչխոյն ապրեցո »:
Յայս բարբառ զդողմ հարեալ ըզխափարայ և ըզքէն՝
Խրթացայ, կասկածեցի ընդ գաղանի հրաման ինչ սաստիկ:
Թէպէտ խոնջ վաստակաբեկ՝ եռանդն ոգւոյս և երկիւղ
Զօրութիւն պարգևեցին ինձ նոր ի շտապ ընթացեցս.
Եւ փոխան չարեաց մերոց՝ ևս երջանիկ զանձն հաշուիմ,
Խափանեալ ըզպատուհասդ՝ որ զերկոսեանդ սատակէր:

ՌԱՍԻՆ. Մ Է Ր Դ Ա Տ:

ԱՐԾԻՒՆ ՀՌՈՎՄԷԱԿԱՆ

Յորմէհետէ ընդդէմ երկնիցըն հոլովման
փոխեաց զարծիւըն Կոստանդին, յոր սըլացաւ
Հընոյն ըզհետ ըղձաւինիա վըտարողի.
Երկերիւր և աւելի ամաց եկաց
Թըուչունն աստուածատուր յԵրոպեան ծայրս,
Մօտ առ լերամբըըն յորոց նախ էլ մեկնեցաւ:
Եւ փետրոցն ընդ հովանեաւ սըրբանըւէր
Անդանօր վարեաց զաչխարհ ձեռաց ի ձեռս.
Եւ այսպէս փոխանակեալ հաս ընդ իմովս:
Ինքնակալ եղէ, և եմ Յուստինիան.
Եւ ի կամաց նախըն Սիրոյ՝ զոր յիս ըզգամ,
Յօրինաց բարձի զրունայնն և զթարմատար:
Եւ մինչ չև եղեալ ի գործս այս ուշակալ՝
Մի բնութիւն գոլ ի Քրիստոս, ոչ աւելի
Հաւատայի, կալով ի նմին հաճ և հաւան.
Սակ օրհնեալն Ագաբիտոս՝ այն որ հովիւ
Գերագոյն եղև հօսի՝ առ սեռըն կրօնս,
Իւրովք բանիւք՝ որոց հաւատս ընծայեցի,
Ուղղեաց զնս. և արդ ըղբանս իւր տեսանեմ
Ակն յայտնի, զոր օրինակ տեսանես դու
Յառարկուածն համայն զուգիղն և զանուղիղ:
Իբրև եղէ Եկեղեցւոյ ընթացակից՝
Կամեցաւ Տէր շնորհիւն իւր յիս չընչէլ
Ըզվէհ վաստակն՝ առ որ և զանձն եռու համբուն:
Ա՛ռ Բելիսար արարի յանձն ըզզօրութիւնս,
Յորմէ եկաց աչն երկնաւոր յաւէտ անբաժ՝
Նըշանակեալ թէ ինձ ի Քահ էր հանդարտել:
Արդ աւարտ է աստանօր պատասխանւոյս
Ա՛ռ հարցուած քո առաջին. այլ հանգամանք
Իրացն հարկէն զնս յաւելուլ ինչ ինչ կըցորդ.
Զի տեսցես թէ ո՛րքան դոյզըն ի բաւամբ
Նըշանին ամենասուրբ չարժին ընդդէմ,
Սեպհականեալ ոմանց, այլոց ոսոխելով:

Տէս թէ ո՛րքան զօրութիւն զինքն արժանի
Արար պատուոյ, յետ Պալատեայ մեռանելոյն,
Ա՛ռ ի տալ նըմին ըղբարձ արքայական:
Գիտես կալաւ ըզբնակութիւն իւր յԱլպիոն
Աւերն քան զերեակ դար, մինչև զ'երեք
Ընդ երից մարտեան վասն իւր անգամ մի և ս:
Գիտես զինչ ի Սաբինեանց արար չարեաց
Յըլուկրեաւոյ ցաւս առ եօթամբք թագաւորօք,
Յաղթող գըտեալ դրացի ազանց շուրջանակի:
Գիտիցես և զոր արարն ի քաջազանց
Կըրեալ Հռովմայ ընդդէմ Պրենեայ և Պիւռոսի,
Ընդդէմ այլոց պետականաց և հովերոց.
Որով Տօրկուատ և Կուինտոս՝ վերաձայնեաքն
Յանխնամ հերաց, և Դեկոսեանք և Փաբիոսք
Կալան անուն՝ որք խընկելիքն են ինձ յորդոր:
Ըզգեստեանաց նա ըղնորոխուսին Արաբացւոց,
Որք անցին ըզկնի անցիցն Աննիբալայ
'Դ ապալերս՝ ուստի վայրկեաք քոյին Պադոս:
Ընդ նովաս պատանեկիկք՝ յաղթող գըտան
ԸՍկիպիոն և Պոմպէոս. և խիստ ցուցաւ
Ա՛ռ բըլուրն ընդ որով դուս եկիր ի ծնունդ:
Ի ժամուն յոր ապա կամք եղեն երկնից
Համօրէն զաչխարհ առնել ըստ իւր պայծառ,
Ըստ կամացըն Հռովմայ բարձ զայն կեսար:
Եւ զոր արար նա ի վարեայ մինչ ի Հռենոս
Իզարա եսես ե՛ նրա, տես և Սեննա,
Եւ ամենայն որովք Հռոդան լի է հովիտք:
Զոր արար մինչ գամ մի եղև ի Հռաւեննայ
Եւ վաղեաց ընդ Հռուբիկան՝ այնպէս եղև
Սլացաթիւ՝ զի չհասանեն լեզուս կամ գրիչ:
Ի Սպանիա գարձոյց ըզզօրն, յետոյ ուրեմն
Ի Դուրացցոյ, և խորտակեաց ըզփարսալիա
Զայն օրինակ՝ զ'և ջերմըն Նիլ ըզցաւն ըզգաց:
ԶԱնտագրոս և զՍիմոյիս՝ ուստի խալացն
Եսես գարձեալ, և ուրանօր հանդչի Հեկտոր.
Եւ Պըտղոմեայ ապա ի միւս գոռաց անգրէն:

Անդուստ կայծակնացայտ եկն առ Յուբաս.
Դարձ ի վերջոյ արար ի ձերըդ խըրթնին կոյս,
Յակառնջալուրս եկեալ իւր փող պոմպէական:
Զոր արարն ընդ ծանրակիր հեռևողն
Ի Դըժոխոս հաջէ Բրուտոս Կասսիոսիս,
Եւ Մոդոնա և Պերուգիա ցաւըս կրեցին:
Ընդ որ դեռ լայ Կլէոպատրա սըխրազդեցիկ,
Որ ի դիմացըն փախչէլով՝ ըզմահ յիժէ
Ճաշակեաց յանակընկալս և դառնալիր:
Ընդ սըմին վարգեցաւ յափըն կարմիր,
Ընդ սըմին այնպէս զաչխարհ եդ յանդորրոյ՝
Չի մեհենին Յանոսի դուռըն փակեցաւ:
Սակայն զոր նախ արար նըշանն՝ այն որ տայ ինձ
Բարբառել, և յետ աւուրց ուննէր առնել
Մահացու արքայութեան՝ որ կայ 'նդ իւրև,
Դայլն և մըռայլ կերպարանի ի տեսանել
Եթէ ի ձեռն ակնարկեացն երրորդ կայսեր,
Լուսափայլ ականողեաք և սեռն է սէր:
Չի կենդանին Արգարութիւն՝ որ ինձ ապգէն,
Ընձեռեաց իւրով ձեռամբ զորմէ խօսիմ
Փառս այնմիկ՝ խընդրել ըզվրէժ սըրտմըտութեանն:
Այլ ասէն ըսքանչացիր ընդ որ յարեմս.
Անդուստ խաղաց ընդ Տիտոսի լընուլ ըզքէն
Վրէժապարտ վաղընջական եղերանաց:
Եւ յորժամ զնկեղեցի սուրբ խածատեաց
Առամըն Լոնգոբարդ՝ ընդ իւր Թևովք
Կարօղոս Մեծն յաղթանակեալ՝ օժանդակեաց:

ՏԱՆԴԷ· Աբէսալոմեան:

ՄԵՆԱՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ ՏԱՆԿԱՐԵԴԵԱՑ ԸՆԴ ՀԱՂՈՐԻՆԴԱՑ
ԵՒ ՄԿՐՏԵԼ ՋՆԱ Ի ԿԱՐԵՎԷՐ ՄԱՀՈՒՆ

Վաղէն առ սեամն երկոքեան, և զհետ նոցա տագնապա-
[փոյթ
Հրոսէն ըշտապաւ հեղեղատաստ գունդք Փըռանկաց.
Հարկանէ Սիւլէյման յետս ընկըրկեալ զամենեսեան,
Եւ հանդէպ երեսաց Կըղըրնդայ փակին դըրունք:
Սա լոկ մընաց արտաքոյ. զի ի պահու ընդ դուռն անցից
Արտաքս արշաւասայր խաղայր ըզհետ Արմինեայ,
Գաղանացեալ սըրտմըտութեամբ տալ փոխան վէրս ընդ
[հարուածոցն.
Եւ խոցեաց, մինչ Արգանտէ չգիտէր ըզնա ի դուրս ելեալ.
Չի զարթուն խնամըս սըրտի և ըզտեսիլ՝ բարձին յաչաց
Մարտ խաղային, ամբոխ արանց, մառախլապատ երկինք
[համբուն:
Այլ մինչ յարեան ոսոխին զլջանէր բոց սըրտին տապոյ,
Եւ յանձին լինէր ըզգաստ ի՝ առականեալ էին դըրունք,
Եւ զևրին գունդք Թըշնամեաց, կերպարանէր 'իբր ըզմե-
[ռեալ:
Բայց ի միտն անկաւ անդէն նորահընար գիւտ փըրկու-
[Թեան,
Տեսեալ զի ոչ խէթ լինչ բընաւ ըզնըմանէ գոյր ոսոխին.
Ի նոսա կեղծաւորէր, և 'նդ անծանօթ գըրոհ մարդկան
Խառնէր զանձըն խաղալիկ յամենեցուն անգէտ մըտաց:
Որպէս գայլ անմըռունչ յետ եղեռան ծածուկ գործոյ
Դարձ արարեալ գայ յանտառն և զարտուղի դընայ շաւիղ,
Այսպէս և կոյսըն զանխուռ երթայր ի ձեմն և յառաջէր,
Օգնական ի Թևին առեալ զաղմուկ գընդին, զոգոց մըռայլ:
Այլ սակայն Տանկրեդեայ լոկ դէպ եղև զնա ճանաչել,
Որ վայրկ մի յառաջ եկեալ հասեալ էր ի տեղին:
Մինչ այն ինչ կոյսըն զԱրիման էարկ յերկիր յօրհաս մահու,
Եառս նա, և զհետ կըրթեր արշաւակի դէտ ակն արկեալ:
Շահատակել ի հանդէս ցանկայ ընդ իւր ի փորձ զինուց,

Կարծեցեալ զոք արժանի իբր ի կըշիռ անձին ուժոյ։
Պատ պառեալ գընայ կոյն ընդ ափափայ ծագըս լերանց
Առ այլ դուռըն մըտից ուստ անցանել եդեալ էր դէմ.
Մոլեգին գայ նա ընդ հետ, մինչ զի հեռուստ իսկ քաջ ի
[բաց
Լըսի զինուցըն շառաչիւն. կոյն ի Թիկունս անդր հայե-
[ցեալ՝
« Ո՛վ այր դու, գոչէ, զի՞նչ ածել քեզ, հիմ արշաւել»։
Եւ նորա՝ « Ըզնաշխ և մահ », կըրկնեալ անդրէն պատաս-
[խանի.
« Խաշխ և մահ կալցեն ըզքեզ, տաց զոր ցանկասդ քեզ
[ընդ հուպ »,
Կոյն առնէ բանին դարձուած, կացեալ այնպէս պինդ ի
Տեսեալ Տանկրեդեայ հեւաւամարտ ըզթըշնամին [տեղւոջ։
Իշանէ յերիվարէն՝ ոչ կամեցեալ ըզձին վարել։
Մերկանան երկոքեան ըզսուր երկաթն ի պատեհից.
Բորբոքեալ գոռոզութեամբ, վառեալք ի հուր գոռ զայ-
[րութիւ
Հանդիպեալ երթան միմեանց. ոչինչ ընդհատ հանգուդնատիպք
Նախանձաբեկ զոյդ ցըլուց ի բարկութիւն բորբ բըրդե-
[ւոց։
Լուսաճաճանչ արեգին և բնաւ թատերց իսկ հանդիսի
Գործք արժանիք արդարև էին գոքին յիշատակոյ.
Այլ դու, Գիշեր, խաւարամած որ ի ծոցիդ խոր մըթնու-
[թեան
Ըզմեծապանծ շահատակիւնն արկեր յանյուշ մոռացու-
[թիւն,
Տուր ինձ ճն վերբերել զոյն ի լոյս տունչեան գերապայծառ,
Եւ աղցաց եկելոց ի գիտութիւն տալ ծանօթի։
Կեցցէ հրուչակ համբաւոյն, և ի հանգէս նոցին փառաց
Փայլեսցէ խաւարին վըսեմափառ քոյ յիշատակ։
Ոչ խընդրեն խաւսափել, նահանջել ինչ կամ կալ ի բաց.
Ոչ հնարից հանճարոյ կըցորդութիւն է անդանօր.
Ոչ գիտեն հարուածս ի կեղծ, որ կըշռակի և կամ ի շեշտ.
Ի մոլեղոյն և յըսաուերաց լինի ապահաս արուեստ ճար-
[տար։

Կոփիւնք ահեղ սուսերաց հընչէն ընդ կուռմս երկաթա-
[կուռ.
Անդադրդադ հարեալ ի բոյս զոտս ամրապինդ կան ձեռն ի
[գործ։
Ոչ հարուածոց է վըրկել, ոչ սուսերաց չկահիճն ի զուր։
Բորբոքեալ վառէ ամէթ ըզբարկութիւն ի վրէժ քինու.
Այլ և քէն վրէժխընդիր ըզպատկառանսն արծարծանէ.
Յորդեռանդըն զայրոյթ և հանգամանք նորանորոգ
Առաւելուն ըզհարուածս և ցանգ ըզշտապ սագնապելոյ։
Աղմկեալ դամ քան ըզդամ և առ ի նեղ անկեալ մարտին,
Բաղխեն զիրեարս բըռընցի՝ ոչ օդնելով սուր առ ի գործ.
Մարտուցեալ վահանաւ, դըլխանոցօք, ժանդք և անգութ։
Կորովի բազկօք ըզկոյն երիցս ասպեան ի ծոց պընդէր,
Որ և երիցս հոսէր զանձն ի կապանացըն խըստութեան.
Ի կապանաց ոչ սիրելոյ՝ այլ ոսոխին գոռոզասիրտ։ [լով.
Անդրէն զերկաթ արկեալք ի գործ և թաթաւեն ի վերս յո-
Հուսկ ուրեմըն չընչասպառ և երկոքեան վաստակաբեկք
Սակաւիկ մի նահանջին յաշխատութեանց առնուլ ոդի։
Ամբարձեալ զաչս յիրեարս և ըզբեռինըս ծանրութեան
Հանատաւեն անջոր մարմնոց յեց սուսերաց յերախակալս։
Ա՛յն ինչ շողք վերջոանէին յեսին աստեղըն գիշերոյ
Ի նախկին լոյս տուընջեան ցայտեալ յերեսս արեւելից,
Զախոյեանն եաես Տանկրեդ լըցեալ արեան բիւր հոսանօք.
Սոսկացեալ խընդաց ի սիրտ յանձին կորովըս հայեցեալ։ —
Ո՛վ մըտացս յիմարութեան, զամեն գովեալ բաղդի շընորհս։
Եղո՛ւկ քեզ. ըզմի՞ խընդաս. քանի՞ տըխուր կան յաղթա-
[նակք,
Եւ բանիցդ այդ պարծանաց քանի՞ ողբմ է կատարած.
Չի աչխուն քեզ այդ քոյին՝ թէ կեալ ի կեանս հանգուրժի-
[ցես,
Ընդ մեն մի չեթեթ արեան փոխատրեացեն ծովս արտասուաց։—
Անմըռունչ առ վայր մի կացեալ այնպէս պինչ հայեցիւք
Հանգեան ի վաստակոց մեհամարտիկքն արիւնոռոգ։
Ուր ուրեմըն Տանկրեդեայ ըզըռութիւնն հաւեալ երկար,
Բարբառի այսպէս առ կոյն առ ի զանուն նորին գիտեալ.
« Մեզ այս բաղդ եհաս գըժնեայ՝ զի ի հանգէս մըրեալ
[ուժոյ,

Եւ լըռութիւն աստանօր զայնս ընդ քօղով արկեալ զանխուլ.
Ա՛յլ քանզի վըճիռ անդուրժ ճակատագրին մեզ ըզլանայ
Վըկայս ըստ արժանի քաջարութեանց և դըրուատիս,
Աղաչեմ, թէ ընդ վինուք աղաչանաց էցէ օրէն,
Ծանուսցես ինձ դու աստէն զանուն քոյին՝ զկենաց վիճակ,
Իմանալ հաւասալի՝ յաղթող բնաւին իմ՝ կամ յաղթեալ,
Թէ յոյսիմ փառաւորեալ օրհաս մահուս կամ յաղթու-
[թիւն »:
« Ինձ ընդ վայր է խընդրել, վայրապն ընդդէմ առնել
[դարձուած,
Զոր ինչ ցարդ յամենեցուն պահել զանխուլ սովորեցայ:
Սակայն ալ՛ փոյթ թէ ո՛ իցեմ. ալ նըկաւես դու յանդիման
Յերկուց զոք որ զաշտարակըն բարձրաբերձ եռուն հըզոյ»:
Տանկրեդեայ ընդ այս բան կայծակնացայտ սըրամբռու-
[թեամբ՝
« Դըժպատեհ գիպար ժամու ոգիդ բարբառ, յաւիդ ասէլ.
Ի խընդիր վըրիժուց հըրապուրեն զոգիս իմ արդ,
Խուժադուժ բարբարոս, բարբառ քոյին և լըռութիւն »:
Զսպըղթեն ի սիրտս անկեալ անդրէն գըրգռէ ի ռազմ
[ըզպարտասեալն:
Ո՛վ մարտին գազանութեան, ուստ արուեստի գործ տա-
[րագիր,
Ուր սպառեալ այժ բոլոր և մոլութիւն կըռուի փոխան:
Գանի՛ տուսերդ այդոքիկ՝ յո՛ և ուրեք թէ թօթափեալ,
Լայնածաւալ բանան վէրս արեանց՝ ի ղէն և ի մարմին.
Եւ թէ կեան գեա՝ սըրամըռութիւն լոկ ըզնոցուն կեանըս
[պընդէ:
Զերդ Էգեանն անդընդախոր, եթէ լըռէն հիւսիս՝ հա-
[րաւ,
Որ յուղեալ գամ մի յառաջ ամբոխեցին կուտակադէզ,
Զև խոպատ անդորրայեալ, զի տակաւին ձօճին երեսք,
Լըսելի առնէ ըղձայն ըստուար ալեացըն կոծելըց.
Նոյն և յարեանցըն Թափուրք՝ թէ պակասէ այժ զօրութեան
Որով վէրս եդին միմեանց, դիմագրաւէն ի բիւր վըտանգս
Սըրտեռանդն աչխուժիւք վառ ի նախկին կատաղութիւն:
Բայց արդ աւանիկ հասեալ ժամուն մահաբերի

Չի կենացըն վախճան ճակատագրեալ կըլըրինդայ:
Այրասուր մըխեալ քաջին զերկաթն ի ծոցն գեղանի
Մըտանէ խոր ի ներքս յագեալ յարեանն արբեցութիւն:
Զերմաջերմ լըցան ի գետ համայն հանգերձքըն ոսկեհուռ,
Դեռաբուսիկ որ զըսախնըսն պընդէին գիրգ և փափուկ:
Ընդացեալ անդէն կուսին ըզմահաբեր հարուածն յինքեան
Ծընկօք կըթուցեալով կայր թալկացեալ ոգի ղոգւով:
Իսկ յառաջ զօրավարին վարեալ անձին ըզյաղթութիւն
Եւ ոսպնհար ըսպառնալեօք ձըգէ յերկիր ըզկոյսն խոց:
Զև յերկիր թաւալեալ ի հեծեծանս աղիողորմ
Ըզվերջին խօսսըն մընչէր նորոգատուր ազգմամբ հոգւոյն,
Հաւատոյ՝ յուսոյ՝ սիրոյ, աստուածածաձիր պարգև շնորհաց,
Չի հանդիպեց յաղախնութիւն ըստամբակեալն ընդ կեանս
[յամայր:
« Յաղթեցեր, բարեկամ. Թողեալ իմ քեզ, Թող ինձ և
[դու.
Ոչ մարմնոյս արիութեան, այլ ոչ, աւաղ, հոգւոյս իմ լոկ.
Դու ընդ այնր աղօթեա՝ մըկըրտութեամբ սըրբեալ ըզմեզս»:
Այդոքիկ մեղմ մըրմունջք ողբքանօք հընչէալ ախորժ
Գորովէն ըզսկըզբ քաջին, և անցուցեալ զըրթամըտութիւն
Լուծանեն զականողից յորդոր ի լալ և յարտասուս:
Ոչ հեռի ի վայրացն անդ ի ծոցոյ բըղխեալ լերին
Յորձանօք խոխոջաձայն վաղեր գընայր վըտակ փոքրիկ.
Փուքացեալ անդէն քաջին լընու ի ջուր ըզսաղաւարտն
Եւ գառնայ ալխրազգեաց յըսպասն ի մեծ բարեպաշտն.
Ա՛յլ ըզձակատն անծանօթ այն ինչ պարղեալ և նըշմարեր,
Ընդողանի ձեռքն հարան՝ կայր ըզտեղեաւն արձանացեալ
Անբարբառ ի լըռութեան, քանզի եռեալ անդ և ծանեաւ.
Ո՛վ ծանօթութիւն, ոմ հանդիպումըն տեսութեան:
Ա՛յլ ի պահուն զօրացեալ բոլոր ուժով պընդ ի սըրտին
Կեայր ժուժայր տակաւ ի կեանս, և ոգորեալ ընդ վիշտս
[ոգւոյն,
Զոր մահացոյցըն յերկաթ՝ փոխել ի կեանս փութայր ջըրով:
Ա՛յն ինչ քաջին աւարտեալ եռանդագին զաղօթըն սուրբ,
Կոյան առ խընդ լըցեալ սըրտին ժըմիտ յերեսըն փայլե-
[ցոյց.

Եւ ասել Թուէր ի մահուն Թէթեւաթռիչ և բերկրալից՝
Ահա բանին ինձ երկինք, խաղաղութեան գընամ զուգի։
Դալուկըն գեղեցիկ մածեաւ յերեսսըն ձիւնափայլ,
Շուշանին որպէս ի փունջ խառըն յեռեալ Թէ մանիշակք։
Բևեռեալ ունկեր յերկինս զարտեւանունս ականողեաց,
Եւ երկինք ընդ արեւու խանդաղակաթ Թուէին հայել։
Յըրտագին ըզմերկ ձեռն յասպեան ի վեր անդր ամբարձեալ
Եւ գըրաւ ընդ բանից մատուցանէր խաղաղութեան։
Ա՛յսպէս ի քուն ղերդ յանդորրու կոյսըն հանգեաւ հըրաշագեղ։

ԴԱՍՍՈՑ· Երեսաղէմ ապաքեալ։

ՄԱՀ ԻԼԴԵԳՈՆԴԱՑ

Եւ վերացեալ յաչացն՝ երկնից յայտնութիւն,
Յոր ընկըղզեալ անձն էր արբմամբ լուսալից,
Առ նա՝ որ զմիտան յափըշտակեաց անդրագոյն
Արտասուագին ղբիւսըն կալեալ սըրտմտելիր,
«Մա՛րթ ինձ Թափել, ասէ, զհանգերձ է մահուն
Մինչ տակաւին հօրս երեսաց եմ զաղիր.
Եւ մեռանի՞ց ի Ճակատուս գըրոշմեալ
Կրեցով զանէծըս անդր ի կեանս հանդերձեալ։
Եւ զի՞նչ արդեօք մայրն իմ ամբիծ ասիցէ
Ի գրանցն երկնից եկաւորեալ ընդ առաջ,
Ըզմիածին երբ ըզգըսարիկ իւր տեսցէ
Մեռեալ խեղ հօրն, որպէս եկեսցըն յառաջ.
Ա՛յն որ հըլուս խոնարհակամ ի սըրտէ
Եկաց նըմին աղօթասէր ի կրից խաչ.
Եւ որ նըմին հարան էր և կին յար հըսկող,
Մինչ ես որդի և նա է իմ հայր ծընող»։
«Օ՛ն գարձ առ հայր, քաւիչն ասէ անդ յայնժամ.
Անմարթ կեցէ զի խըստացեալ գեռ յոգի,
Ողբանաց եղուկ դըստերն ի մահուան
Դա ըզներումն իւր ըզվերջըն զըլասցի.

Եւ քոյդ մաղթանք ի բանից Տեառն յաղթական,
Ազդողագոյն յոգիան ինև գրոշմեացի»։
Ի ձիգըն մեծ կալեալ ի վեր ի մահձէ
Թափուր ընաւէն զանգամն յուժոյ, և գըրէ.
«Արդ ահագին սըրտմըտութեան ըզցաւ, հայր,
«Հեղեալ առ իս անիծից չափ և սահման։
«Թէ գիտեիր ի փորձ քանի՛ չարաչար
«Բըռտութեամբ սրտիդ հայրական։
«Ո՛հ, ղի կարի խոցիս ի սիրտ վըշտահար,
«Զանխոսիլ կացցէ այդ ի սըրտիդ հայրական։
«Երկնից ևեթ ևցէ գիտուն, և հաճոյ
«Յաւք իմ եղեն ի պատարագ Աստուծոյ։
«Կենացս իմ սիւն յառաւօտուն իւր կանուխ
«Ընդ այգ այգուն զերկ ի լուսոյ մեռանի.
«Եւ չեմս ընդ կրունկ գարձեալ մահուն իմ ընդ ուղ՝
«Յաւոյ չաւերժ գիտեմ լոկ հեռս ի յերկրի։
«Ա՛յլ մեռալուս ինձ հանդերձեալն չարաբուղս,
«Եւ Յիսուսին է այժմիկ սիւն առաջի.
«Օր նոքընծայ առ ի հանդէս վըրիժուց,
«Եւ որ մընայն ի գատ վերջին իմ պարտուց։
«Ներեա և Թող, հայր իմ, ինձ գուս, և օրհնեա
«Զգուսաորըդ ցաւոց չայսմ ի պահու օրհասին.
«Աղէ, հայցեմ ուխտիւք, ըզցաւ քո մուսա
«Առ սէր և գութ Իլդեգոնդայ կաթոգին,
«Որ չոյժ ըզքեզ սիրեաց ասէն, և ապա
«Բևերկրեալ այգրէն լեցի միջնորդ առ Փըրկչին.
«Ո՛հ, մի աղէ ինձ խորասոյզ ի տապան
«Իցէ երթալ չահեղ ծնողիդ ի ցաւման»։
Եւ աւարտեալ, իբրև ի վեր անդ չուշեկ
Ըզգըսեան ամբարձ, աչքն չարտառուսս փայլակեր.
Առնոյր ի ձեռն և համբուրեր ըզերըզիկն,
Հոգւոյնն առ հօր, որում ըզգիրն առաքեր։
Ծալեալ փուկեր զայն ուր ուրիմըն լըռիկ,
Եւ հառաչմամբ առ քահանայն կարկառեր.
Որ անբարբառ ամենևին ընկալեալ,
Թուանի արտաքս ի սենեկէն, սիրտ չուշեալ։

Ըզգլուխն յեղոյ նըշանացի չարժելով՝
Մերձ ի մահիճսըն գիգելբէն կոչէը գալ.
Եւ առ ըզգօնն յայտնէը սըրտիւ բոլորով
Զոր ինչ երբէցն ըզՀաւկարդեայ էր խօսեալ.
Եւ զն մահու պարտի մընալ արդ յուսով,
Որով լեցի առ ցանկալին իւր դառնալ.
Զի և կարդայ ըզմահ անձկաւ ինք բոլոր,
Եթէ երբէք գըտցեն չընորհս բանքն առ հօր:
Ասպա «ՓուԹայ ձեզ ժամն, ասէ, և վայրկեան
Տալ ըզվախճան երկարաձիգ իմ մարտից.
Վաղ իսկ 'նդ յոգնեալ անդամս արդէն լըսեմ ձայն,
Զայն հրաւիրակ հանգչել ի հող ինձ հնչիս:
Գուցէ վաղիւ զնս խընդրեսցես միւսանգամ,
Եւ զանձկալին չնչեալ գըտցես չողն ի յիս.
Եւ ոչ այլ ինչ անգէն հանգէսդ քո լեցի՝
Քան գն սուկ ցուրտ, ըզդայազնրկ ի մարմնի:
Արդ առ ի քէն ես, քոյր, խընդրեմ յանձկալեսդ,
Զի դու միայն հուսոյ մասչիցիս ի գիակն իմ.
Զի յերիւրեալ յանչուքն ի ձև բարեգուԹ,
Զիս ի մահուն գիցեն գագաղ ձեռք քոյին.
Եւ խընդրեսցես աղերսագին փոյԹ ընդ փոյԹ
Ինձ ըզհանգիստ՝ որ արդարոցն է բաժին»:
Մխան ի գարձուած մինչ մորմոքէր՝ անդ յանկարծ
Ընկճեալ առ գուԹ, լուծաւ ի չԹիս արտասուաց:
«Մի՛ լար, աղէ, որ յանձն համակ էր ի Տէր,
Մի՛ լար, ասէ, որ զն փուԹման է հանգիստ.
Զի՞նչ ինձ ընդ ծուլ կուտակագէզ էր առնել
ԱնմըխիԹար ի գառնաղէս կեանըս խիստ.
Մինդեռ յինէն մայրն իմ յաւէտ բարձաւ սէր,
Մինչ փոխեցաւ իմըս Հաւկարդ ի հանգիստ:
Եւ զի՞նչ ի ձահ ինձ ի հովիս տըրտմուԹեան,
Քան զարտասուս՝ գոլով այսպէս այսն համայն»:
Եւ զմըտերիմն այսպէս ըզգուեալ սիրաբար,
Զաչըսն սըրբէ և ըզձակատն համբուրէ.
Եւ «Ըզհայցուածս իմ լընուցո՛ւս դու յօժար.
Զառնե՛ս ապահս, կընքե՛ս խոստումն ինձ, աղէ»:

Եւ աղերսէր այսպէս անդադար:
Եւ մինչ ըզգլուխն ի խոստանալ նա կըրկնէ,
«Տայի՛ն երկինք քեզ, քոյր, ընդ այս տըրիտուր,
Վա՛շ ինձ սիրոյդ», ասէր, և ևս յաւէտըյր:
«Ինձ ըզսպիտակն ըզգեցուսցես ըզհանդերձ,
Զոր ասղնադործ մայրն իմ հիւսեաց ի նանիր
Յաւուրցն ի սուգ՝ մինչ ի վըշտաց իւր անզերծ,
Ակընկալեօք լայր ընդ փեսայն տարագիր:
Անդ յահեկէ ղկուսին պըսակ ձեռնաբերձ,
Եւ ընդ աջմէ ըզխաչ Փըրկչին հայցեմ դիր.
Եւ կապեսցես ժապաւենաւն ըզգեր ս իմ,
Յորում յեռեալ իմն ընդ անուան կայ քոյին:
Եթէ բերայց ես ի վանացս արտաքոյ,
Զոր սըրտեռանդն աղերսանօքս արդ հայցեմ,
Ի հինաւուրց չիրիմ տոհմի 'նդ մօրն իմոյ
Ի միասին զիս զետեղեալ հանգուսցեն.
Այլ Թէ զլասցի յինէն չընորհս այս հաճոյ,
Առ մօրաքեռն իմ Թաղեցայր Թող այսրէն,
'Դ յարիւաւ վիմին՝ հանգուցեալըցն ի տաճար,
Որ է երրորդն՝ ընդ ելանէլն ի խոնարհ:
Եւ մինչ զանխոսալ զանձն ի գընդէ գողացեալ
Թչուառացեալըց՝ ոյց արտասուեալ երբէք չէք,
Ի վայրն այն սուրբ ի ձեմս ոտիցդ հապճեպեալ
Գայցես ի մուտս երեկորեն միայնիկ.
Անդ ի չիրմին՝ ուր զքեզ սերտիւ է սիրեալ,
Կըրկնեալքիր ծունր՝ի քոյդ մաղԹանս երջանիկ.
Զգացեալ ըզգալ քո ի ներքոյ տապանին
Եւ կայտառեսցեն բերկրեալ ի Թինդ ոսկերքն իմ»:...

Տըխրաձայնիւ գանչեն զանգակք ի մըԹան.
Զանխուռ մըբնչիւն բազմամբոխից խուժանին,
Որ ծանրաքայլ հեռուստ յառաջ մեղմ խաղան,
Գամ քան ըզգամ յոնկն ի մտոյ բարբառին.
Ըզկնորհըրդոցն հայ բերելով հրաշական,
Ընդ լուսավառ մոմեղինաց տաճարին:
Անդ ի ահա սուրբ պաշտօնեայն Ջերմ յոդի,

Եւ առընթեր քոլք ըղնովաւ ի կարգի։
Յեղակարծուստ յերկնաձաձանչ ի նըշոյլ
Լուսափայլեալ սենեակն ողոյմ գոդ Թըւէր,
Եւ զոգեվար սիրտ հիւանդին ընդ խիստն ուշ
Գոդ քաղցրութիւն իմն երկնաւոր ըսփոփէր.
Եւ Թըւէին այսքն ի ժըմիտ անդ անդուլ
Ի քաջալերը, յակընկալիս և ի սէր.
Մինչ պաշտօնեայն նըմա զՍիրոյն էտ ըղհայց,
Մըրմընջելով երգս օրհնութեան առ Աստուած։
Եւ մինչ յետոյ ըղհամախուսմբ քերց զերամ
Խաչակընքեաց նա Սըրբութիւնն ի ձեռին,
Նոք՝ ի կըրկին առաջս ամիսոի մեկնեալ գնան
Եղանակեալ զերգըս փառաց Աստմահին։
Զիք ոք բընաւ որ լեալ ի սեամնըն Ժամուն
Եւ ոչ գարձցի հայել ի նա տըրտմագին.
Որ անժըպիտ՝ աչօքն ևեթ՝ անբարբառ,
Ամենեցուն պաշտե ողջոյն սիրաբար։...

Մինչդեռ երէցն եռանդնաստուրբ բարբառով.
Խրախոյս կարգայր նըմին ի մեծն յայն ի պահ,
Դայ հասանէ մի ոմն ի քերց փութալով
Թուղթ ի ձեռին, և տայ առ մայրն անդ վըստահ.
Պայծառացոյց զայսոցն տըխուր լի յուսով
Որ ի մահիճս անկեալ դընէր մերձ ի մահ։
Եւ ընկալեալ յաբբասուհւոյն՝ ըստ իպաւ
Ծոդոլեալ զոյժն ել ի մահճին բազմեցաւ։
Եւ համբուրեալ ըզգիրն ի սիրտ իւր պընդէր,
Որ ընդ ձեռամբ իւր բաբախէր տրոփական.
Ապա 'նթեռնուլ ևս ձանձկանօք զայն ձըգնէր
Բազում անգամ, բայց եղև զուր ձիդն համայն.
Զի մըռայլուտ ասացուածոյն միաք Թըւէր,
Եւ պատ ի պատ ոչ գիւր խմաստք ի վանձան։
Ապ՝ ուր ուրեմն առ պաշտօնեայն քաւիչ էտ,
Որ ընթերցաւ կականալիր էտ ընդ էտ։
« Սիրեցեալ դուստր իմ, անագան արդ գիտեմ
« Զի զիրըս համբուն ե՛ապաշաւանքս են նոտիր.

« Եւ մի ցասնուս, զի գուս սիրես զիս գիտեմ,
« Ընդ ակնարկելդ յետին մի նուագ յայս ի գիր։
« Ներես ուրեմն, և զի մի վրէժ յԱստմահէն
« Հայցէ Հռիկարդ, աղերսագին մաղթեսջիր։
« Ինձ ոխերիմ ըզքոյդ էղբայր գիտացես
« Լեալ մատնտուս, և զի օրհնեմ ես ըզքեզ»։
Գորովագին՝ որ մերձ առ գրուն էր մահուն,
Զականողիսն յերկինս յառեալ անդ եկաց.
Ապա ի խինդ սըրտին տըւեալ Թաթաղուն,
Առատաբուղխ լայր ի ծորանս արտասուաց։
Գըլխակորեալ առ սընարօք անկողնոյն
Հաւատարիմն իւր ընդ նըմին կայր ի լաց.
Եւ արտասուէր, ծածկեալ զերեսան ընդ քօղով.
Նաև ինքնին աբբասուհին խակ մեղմով։
Երկիւղածին առ գուռ երէցըն յուղեալ,
Ջմահահանգիստ աղօթիս ըստէպ կըրկնելով,
Եռանդագին մերթ ընդ մերթ գայլ արարեալ,
Օրհնէր ըզնա ըստէպ խաչիւըն սըրբով.
Զօրհասական մինչև ղ ղգանչըն լըսեալ
Որ ընդ արթուն խմբն նիրհէր ընդ քընով,
Եկաց ըսթափ, և զաչըն յածեալ շուրջ զիւրմէ՝
Գիտեալ խընդրէր ծագեայ տունչեան Թէ արև։
Պատասխանի էտուն ղև է գեռ գիշեր,
Սակայն ընդ հուսպ ոչ յետ բազում ինչ ժամուց,
Արշալուսոյն ծագման 'նդ երկինս էր փայլել,
Զի 'նդ արևելս աստեղք նուազին իբր այգուց։
Որ հոգեվար անդ ի մահճին անկեալն էր,
Սիրավառեալ առ ի գիտել զլոյն այգուց,
Ըզլուսարձակ փեղկըն էտ բանալ, ե՛ անձկալից
Հայէր 'նդ երկար լուռ ընդ աղօտ գիմս երկնից։
Ապա ընդոստ իբրև ըզմոմն օրհնութեան
Եառ՝ որ կայր մօտ առընթեր իւր վառեալ.
Եւ մինչ հարան յունկն իւր մաղթանք հանգըստեան
Ի տաճարի անդ յերիցուէն սուրբ երգեալ.
Եւ ըզղօրանըն օրհասական ևս յայնժամ
Ըզգանգակին ի նշան մահուն իւր լըսեալ,

Ա՛խ Իդելբէն զաչսըն կալեալ անուշիկ,
Եւ ընդ Ժըմիոս ասէ մեղմավ. « Ահանիկ,
Արդ աւանիկ վայրկեանն ի ցաւս ում բաղում»...
Ահա անձկութիւն զինքն յեղակարծ աստ ընկճէ.
Եւ առ ի տալ վայրիկ մի ևս դիւր շընչոյն,
Օգնեն նըմին զի նիստ առեալ հանդիպէ։
« Ինձ երանի, զի չեն անուրջք այս ի քուն »,
Ասէ յայնժամ, զոր այժն ոգիւ դեռ ներէ.
Զի մեռելոյն լիշէը ըզմիւ, մինչ յորժամ
Շընչէլ ըզշունչն յեաին Թըւէը ի նկրհման։
Եւ այսոքիկ եղեն նորուն վերջին բանք։
Ըզգըւեին ուրուք պարտասելոյ լինն հանդոյն
Յամր և յուշիկ հակեաց ի վայր ըմխրերանդ
Իբրև ծաղիկ ծարաւահիւծ՝ փափկաասուն։
Արև՝նդ ձակատն իւր հարկանի լուսազանդ,
Եւ ըզպայծառ դէմն ըսպիսակ քան ըզձիւն,
Ի շող նախկին ձառագայթեալ ի յերկինից
Պըճնազարդէ յամրինն ի նշոյլ լուսալից։

ԹՈՎՄ. ԿՐՈՍՍԻ

ԿՈՄՍՆ ՈՒԻՈՂԻՆ

Արդարև մեկնեալ էր մեր առ ի նմանէ՝
Ի՛ ահա տեսի զոյգ սառնամածս ի մի խոռոչ,
Որպէս զի գլուխ միոյն միւսումն էր գըլխանոց։
Եւ զերդ ըզհաց ոք առ քաղցի լափեալ ուտէ,
Հանդոյն մըխեաց վերինն ի միւսըն զատամունս,
Ուրանօր կըցի ուղեղն ընդ ծոծրակին։
Ոչ այլազգ բընաւ Տիդևս էառ կըրծել
Զերանուանս Մենալիպպեայ առ քինալոյն՝
Որպէս առնէը նա ընդ կառափն և՛ գ այնն համայն։
Ո՛վ որ այսգոյն վայրենամոլ ատելութեամբ
Սըմին ընդդէմ զոր ձարակիսգ ես ոհացեալ,
Պատմեա զվասն էրն ինձ՝ ասացի. զայս արկեալ սակ,

Զի թէ արգար իցեն բողոքդ ըզնըմանէ,
Ծանուցեալ ոմ ոք իցես և զմեղանս իւր,
Իմովսանն յաշխարհ վերին փոխատրեցից
Գէղ՝ եթէ այս՝ որով խօսիմս՝ ոչ չորասցէ։

Ըզբերանն առ ի վայրագ կերոյն ի վեր
Մեղապարտն այն, և յեա հերովք զայն սըրբելոյ
Կառափին, զոր ի յետուստ էր խաթարեալ,
Ըսկըսաւ ասել. Կամիս զի նորոգիլ
Ահից ըզցաւն անհընարին, յոր ի խորհելն
Եւեթ այժմըն սիրտ իմ գէշուշ՝ չև բարբառեալ.
Ա՛յլ թէ բանից ունին լինել սերմըն ծընող
Եպերանաց՝ զոր ի կըրծել կամ մատնըչիս,
Ըզնօսըն և զլալ տեսցես չիս հասարակ։
Ոչ գիտեմ ոմ ոք ես դուս, և կամ զինչդ
Ա՛յսր ի ստոր եկաւորեալ. սակայն Թըւիս
Ի խօսելոյդ փըրծենացի ինձ հաւատեաւս։
Ես, գիտակ լեր, զի եղէ կոմսն Ուգոլին,
Եւ սա արհի եպիսկոպոսըն Հռուգերոս.
Որոմ առ ինչ թէ սոյնգունակ մես կայցեմ, լուր.
Առաւէր եցէ ասել, զի չարանենդ
Խորհըրդոցն ի հրապուրանս եղեալ վըստահ
Ըմբռնեցայ և կորուսի ապա ըզկեանս։
Ա՛յլ զոր լըսել չէցէ եղեալ քեզ հնարաւոր,
Թէ զորպիսի մահ գառնութեան իցեմ մեռեալ,
Լըւիցես, և հմուտ միասուցն ինձ լինիցիս։
Լուսամուտ դոյզն ի նեղըթոյ հաւալոցին,
Որ ըզսովոս կրե յորջորջանս ի պատճառս իմ,
Եւ յոր հարկ է տակաւին փակիլ այլոց,
Էր յուցեալ յաւուրց հետ լուսինս ինձ շատ
Ընդ անցս իւր՝ մինչև տեսի զերազդն չար
Որ եհերձ ըզպատրըւակ հանդերձէըդն։
Սա Թըւէը ինձ առաջնորդ և ոստիկան
Չալածելով զոյգ ընդ կորեանցն ըզգայլն ի լեառն՝
Որով Պիզեանց ըզլուկա չէ մարթ տեսանել։
Վըտաեղովք փուխիկոտ և վարժ ասպականեաւ

Ըզգուալանդիս ընդ Սիզմենդեայ և Լամբրանկէ
Էր կարգեալ յառաջընթաց ի Ճակատու։
Ի սուզ ընթացս երևէին վաստակաբեկք
Հայրն և խոչտանգք, և տեսանել լիմն ինձ Թըւէր
Զի սայրասուր ժանեօք նոցուն Ճեղքէին կողք։
ԶարԹուցեալ քան ըղվաղուին ծագել կանուխ
Եւ ահա լուայ ըզլալ որդւոցս իմ որ ընդ խս
Ի միասին ի նինջ քընոյն և զևըննդրեէն հայ։
Անողորմ ես և անգութ Թ՛ անկարեկիր
Կաս արդ խորհեալ զոր ըզգայի ես ի սըրտիս.
Եւ Թէ ոչ լաս՝ զիմէ՞ բընաւ ուներիցես լալ։
ԸսԹափեալ էին ի քնոյ, և էր մերձ ժամն
Յորում բերեալ լինէր սպարէնն ըստ օրինի,
Եւ այր այր ի մէնջ՝դ երազ իւր վարանէր։
Եւ ահա լուայ զի աղևէր դուռն առ ի ներքոյ
Ահաւոր աշտարակին. անդ հայեցայ
Ի դէմս որդւոցս, առանց բարբառ ինչ յօդելոյ։
Սալացեալ խոպառ ի սիրտ՝ ես լայի ոչ.
Այլն նոքա. և Անսելմին իմ՝ Հայր, ասէ,
Եւ զի՞նչ է քո զի պըղտուցեալ կաս այսգունակ։
Համայն ժէ լացի բընաւ, և ոչ ետուս
Պատասխանի՝ զայն օր ի բուն և զցայգն ապա,
Մինչև ի նոր ծագել արփւոյն գարձեալ յաշխարհ։
Իբրև գոյզն ինչ ՃառագայԹք մուծան ի ներքս
Յարգելանըն ցաւագին, և ՛հա տեսի
Նոյնգունակ զիմ կերպարանն ի քառեակ դէմս։
Զերկոսին ձեռս առ վըշտիս խածատեցի.
Որոց կարծեալ՝ Թէ առնիցեմ զայդ առ անձուկ
Ուսեալոյ, յարեան կացին վաղվաղակի,
Հայր, նիւաղ յոյժ, ասէլով, լիցի մեզ ցաւ
ԵԹէ զմեզ կերիցես դու. դու զգեցուցեր
ԸզԹըշուառ զայս մեզ մարմին, և դու ինքն էզծ։
Յայնժամ զի մի զցաւան յաւելից՝ հանգարտեցի.
Զօրըն զայն և զմիւսըն լուռ կացաք համայն.
Ա՛յ կարծր երկիր, առ ի՞մէ ոչ պատառեցար։
Իբրև ապա յօրըն չորրորդ եղաք ժամանակ,

Ա՛ռ ոտիւք իմովք Գադդոյ անկաւ տարած
Ասելով. Եւ զի՞նդ ոչ օգնես ինձ, Հայր։
Ա՛յդրէն մեռաւ, և որպէս գոս զիս տեսանես,
Տեսի զերիցն ես անկանել մի՛ սա միջէ
Ընդ հընգեակ ոտն և վեցերորդ. ապա ակընայ
Արդէն կոյրըս խարխափել զմիով միով,
Զորս և երիս կոչեցի տիս յետ վախճանին.
Յետոյ քան զցաւն առաւել քաղցն եղև կարող։
Ասացեալ՝ գաղանադէմ ականողեօք
Էարկ գարձեալ յողորմ կառափըն զատամունան,
Որք կարծրատորը առ ոսկրն եղէն Իբրև ըզչան։

ՏԱՆԴ. Դ֊ԽԶ։

ՊՈՆԱՐԱՐԴ

Ի ժայռն՝ յոր գայ բախէ կոհակն ողբաձայն,
Դիտէ նաւասան ի գոյն ձերմակ ի բացեայն
Ըզգերեզմանն՝ արկեալ ընդ ափն ի յալեաց.
Ի վէմն անձուկ՝ էարկ ժամանակն ինչ մընԹար.
Ընդ մարեներն և բաղեղան հիւս գալար
Զախջախ մահան պարզի աչաց։
Ասէն հանդչի... այր չիք անուն... հարց ցերկիր.
Արեան տառիւք անունն հարեալ կայ ի գիր
Ի Տանայեայ ափանց ցըսար Կեդարու,
Ի պղինձ, ի վէմ, ի լանջ կըրծիցըն քաջաց,
Եւ մինչ ի սիրտ իակ խուժանին ըսաըրկաց,
Զոր կոխէին կառք ահարկու։
Ցետ մեծ անուանցն երկուց, զոր դարք քարոզէն,
Ոչ բնաւ անուն յածեալ ի շուրԹն ասա ամէն,
Ի կայծականց Թիւս հեռագոյնս ինչ Ճախրեաց.
Ոչ զոր հարեալ շունչն եղծանէ՝ ոսք մարդոյն
Յերեսս երկրի հետս գընծեաց խորագոյն.
Եւ նոյն այն ոտն անգ դադարեաց...։

Կայ անդ... երբեակ քայլիւք չափէ զայն մանկիկ.
Ըստուեր նորին չքանայ մերմունջ խակ փոքրիկ.
Կոխեն զդաշտան անխրտիւր ոտք Թըշնամւոյ.
Իրղզայ ձանձիկն ի չանթընկէց ձակատուն.
Ոգի նորուն լըսէ զբարբառ միշտ ըմնոյն
Զալեացն ընդ ժայռըս բախելոյ:
Մի զանգիտեր ոգիդ՝ դեռ կա ի վարան՝
Թէ ընդոստնեմ ըզլուռ քո չոչք պերճուԹեան:
Ոչ նախատեաց երբեք քընարն ըզկիրիմ,
Մահն ապաւէն փառաց եղև միշտ յամայր:
Մարդոյն աղատ է յիշատակ յայս ի վայր.
ՃըշմարտուԹիւն սոսկ կայ ընդ նմին:
Ըզդամբանաւդ և զնանձարրօք պատեն ամպք.
Բայց դու ելեր ի փոթորկէ զերդ կայծակ.
Զէր քո անուն, և չանԹա հեղեր յաչխարհի:
Սապէս Նիլոս, զոյր բերբի ջուրս արբ Մեմփիս,
Չև անուանեալ՝ յորդէ զղեռուն իւր ալիս
Ընդ անապատս Մեմռոնի:
Անկան աստուածք, դատարկացան և գահոյք.
Եւ դու ելեր ըզյաղԹուԹեան չոյս Թևովք:
Փառքն եգ ըզքեզ բրատոսական ազգի պէս.
Դարս՝ յոյր ուղևոյ հոսեալ գնային ի փըրփուր
Բարք, Թագաւորք և մեծք... նհանջեալ յիւրն աղբիւր
Ընկըրկեցաւ քայլ մի ի յետ:
Մարտեալ ընդդէմ մոլորուԹեանց բազմահնար.
Զերդ գոռն Յակովբ ընդ ըստուերի կըռուեցար.
Սիկան խուճապքն ընդ ծանրուԹեամբ մահացուին.
Եւ դու մեծաց անուանդն եղծիչըդ վըսեմ,
Զըւարձայար նոքօք, զերդ աչն անօրէն
Պըղծեաց զանօթըս խորանին:
Սապէս չամբուշ ցնորեալ անզօր մոլորեամբ
Մինչ դարըն ծեր պատառէ զինքըն ձեռամբ,
ՅերկաԹան անդէն ազատուԹեան բարձեալ ձայն,
Յանկարծ դիւցազն առ ի հողոյն յառնէ կայ.
Եւ մականաւն ըզնա հարեալ... զարԹնու նա.
Յնորք տան տեղի ճըշմարտուԹեան:

Օ՛չ, Թէ տըւեալ ի վաւեր ձեռան ըզմահան,
Եւ զասպարսաւդ եդեալ զըսպանդս արքունեան,
Զեռդ ըզսըրբոյ խուրին ըզկեղտըն սըրբեր.
Վէհ քան զարքայն ախոյենիդ արքայից
Չո՛ր խուռնկ երկնից բերեալ և Թագ ջինջ անբիծ
Փառքն ըզճակատ քո պըսակեր:
Փառք և պատիւ, ազատուԹիւն, անուանք վէհք,
Ֆեզ հընչէին զերդ պըղընձոյն Թինդ արիկ,
Զոյր ձայնն հեռուստ կըրկնէ ապուշ արձագանգ.
Ընդ վայր յականջդ հարեալ բարբառըն լեզուին,
Որոմ ծանօԹն էր սոսկ շաչիւն սուսերին,
Եւ փողոյն ձայն ուժգնահընչակ:
Յոր զարմանայն աչխարհ՝ յոմանցս զայն խոտեալ,
Լոկ տենչալիր յերկրիս բարձին ինքնակալ:
Գնայիր յաւազ... և խոչն էր քո Թըշնամի.
Կամք քո սրանայր իբրև ընձետ ձախրասլաց,
Որ հարկանէ ըզկէտ նկատեալ ի չաչաց,
Թափանց ընդ սիրտըն սիրելի:
Ի զօարԹ առնել զարքայականդ Թախիծ,
Բաժակ կոչնոյն ըզքեզ չարար գինեվից.
Ընդ այլ բոլոր աչքդ ըզմայլել սիրեին.
Չերդ զօրական յոտին ալքնեալ զինադեաց,
Եղեալ աւսող գեղոյն ժըմանց ե՛արաւուաց,
Ժըպտիլք, հառաչք ի քէն չէլեին:
Գաղտը էր քեզ սոսկ երկաԹոյն ձայն և աղմուկ,
Եւ ջինջ նըշոյլ այգուն չողեալ ըզլինուք.
Ալ քո գըգուէր միայն զԹեԹև քո նըժոյգ,
Յորժամ ծըփանք ալժգոյն բաշխըն ծածան
Զարիւնոտ հողն հաւանէին հողմնմնան,
Եւ զպողովատ փըշերն ոսիւք:
Աձեալ անգոհ, և անաըբաուանջ խակ անկար.
Ընդ խիտ զըահիւքդ ոչ սիրտ բախէր մարդկաբար:
Չուռնեղով սեր կամ քէն, ի խոհըս կէիր.
Իբրև զարծուի սիրեալ օդոյն ամայի,
Սոսկ չափէիր ակամբ զերեսըս երկրի,
Չոր ճիրանամբքդ ընդգըրկէիր:

Միով ոստմամբ վաղել ի կառս յաղթուԹեան,
Ընկերաց փառացն արձակել չանԹս յամենայն.
Կոխել զնչխան և զպէտ նովին խակ ոտամբ,
Դարբնել ըզլուծ զանգեալ սիրով և քինու,
Եւ տագնապել ընդ բըռնուԹեամբ սանձարկու
ԸզԺողովուրդ մի զաղըստամբ.
Զողջոյն դարուս գրաւել ըզմիտս՝ ընդ կենաց,
ԲըԹել ղդաշոյն, անցոյս առնել ըզնախանձ,
Խախտել, կանգնել ըզտիեզերս անըսասդ,
Ի դըժնեայ փայլս որոտընդոստս քո չանԹից
Փառնից յերկրի վառնդել ըզբախտ բոլորից,
Այս միաք էին քո և անուրջք:
Սակայն անկար դու ի կայելըդ բարձանց.
Յամայի ժայռն արկեալ ի գոռ մրըրկից,
Տեսեր զի զքո ոսոխքդ հերձին պատմուձան,
Ուխ քեն յանդուգն աստուածօրէն պաշտեալ բախտ՝
Վերջին չընորհ քեզ պարգևեաց ըզվայրդ այդ՝
Ձափեալ ընդ գահն և ընդ դամբան:
Ո՛հ, տայր ոք ինձ գոլ խորհըրդոցըդ գիտակ,
Երբ անցեալդ քո մեծուԹեանն յիշատակ
Ձերդ խըղճի խայԹ ի լըռուԹեան քեզ սիրէր.
Եւ մինչ կայիր բազուկդ ըզկայ քո լանջօք,
Ընդ լերկ և մերկ ճակատդ հակեալ մէտ ի խոկ
Սահէր սոսկումն իբր ըզգիշեր:
Որպէս հովիւ կացեալ յերկեր խոր ափանց՝
Դիտեե զըստուերն յալիս ծաւալ ձիգ ի բաց
Մրըրկեալ վտակօք ճոճեալ լընԹացսըն ծածան.
Սպասէս ի մեծ շըքդդ ի ծայրն ամայի
Խընդրեալ դու զանձն յանցեալ կենացդ ըստուերի,
Ամքն առաջինք քեզ յուշ անկան:
Անցանէին առ քո հանդոյն յաղԹ ալեաց,
Զոյց տեսանեմք ընդ ծով ըզփայլ կառարաց.
Ոնկնըդ լըսեր վնոցուն բարբառն հեշտական.
Եւ ըզնըշոյլ փառաց յերեսդ հոսեալ վառ
Մէն մի կոհակ ածէր պատկեր քեզ պայծառ,
Ցոր աչքդ հայեր ընդ ժամն երկայն:

Այս ի կամուրջն յերեր՝ քեզ չանԹն ահ չազդեր.
Անդ յուզիեր ըզհոդ վայրաց սըրբանուեր.
Մուընչեալ խայտայր նըժոյգդ ի գետն Յորդանան.
Այս հարԹեին ոտքդ ըզկատար բարձրամուր,
Անդ փոսկեր ի գաւազան զանյաղԹ սուր.
Այս... Ձինչ սոսկումն յանկարծական.
Հեմ ըզխռովեալ դարձուցանես աչս ի բաց,
Էր այդ գալուկն ըզքո ճակատդ պատեաց.
Ձինչ յարհաւիրս յանկարծ տեսեր անցելոյն.
Զաւէր ծխաշունչ ըզքաղաքաց քըսանից,
Կամ ըզմարդկան արիւն ի գաշտ փըրփրալից. —
Այլ փառքն եղծին ըզբնաւն ողջոյն:
Բայ ի չարեաց՝ փառքն եղծանեն զամենայն:
Բայց մատնն եղոյց ինձ ըզմարմին անկենդան,
Զմանուկ դիւցազն ի ջինջ ներկեալ արեանէ:
Զուրք ջնջեն առեալ դնայեն գային անդադար,
Եւ վրէժխընդիր կոհակն ընդ այն անցեալ յար՝
Անդր արկաներ զանուն Գոնաէ...
Իբր առ ի բաց սըրբել ըզինչ կապուտակ,
Ի ճակատն հուպ տաներ ըզձեռն իւր երագ.
Բայց ընդ մատամբն անդրէն արեանն հեաք ծնաներ.
Եւ զերդ դըրոշմն հարեալ աջով գերագոյն,
Անջընջելին կաթիլ՝ Թագի ինն հանգոյն
Ըզինա չարեաց պըսակեր:
Վասն այն, գոռոզ, փառացդ անկեալ ի մըԹար,
Զարիւրդ յերկրայս ըզքոյդ արկցեն ըզհանձար.
Ըզկնի կառացդ ընդ բնաւս նցեն չնԹք արեան.
Անուն քոյին յաւէժ մրըրկաց մատնեալ յար,
Դարուց ի դարս ընդ Մարիոս և Կեսար
Տարուբերեալ կացցէ յապային:
Այլ գոռ մեռար, սակայն ըզմահ խուժանին,
Իբր ըզհընձոցն որ ի խընդիր Թոշակին,
Զև վարձս առեալ՝ ըզմանգաղաւ իւր նիրհէն.
Ի ժամ մահուդ ըզսուր կտրեալ քո յաղեր
Ըզգատաստան և կամ ըզվարձ խընդրելոցեր
Ի վեհ ըզքեզն առաքողէն:

Ի հուսկ, ասեն, աւուրս երկայն տագնապին,
Միայն մրոջքն եղեալ հանդէպ յաւերժին,
Աչքն ամբարձան գոգցես յերկինս անդր ի վեր.
Փըրկող նըշանն հանգեաւ ի խրոխտ ճակատուն...
Եւս ի չըրթունսն անդէն հընչեաց և անուն...
Զոր աւարտել նա ոչ իշխեր:
Լըացո՛...: Ատուած է պըսակող և իշխան.
Նոյն ինքն է տէր պատուհասն և ներման.
Ընդ ինքեան ունի և զմեզ կըշռէ նա ուրոյն:
Խօսեաց ազատ որում ըզմիսնըդ գիտէն.
Գերին ուիշևանն՝ օր մի համարըս տայցէն.
Սա զմահանէն, նա զերկաթոյն:
Դադարն է փակ. գաւեցաւ Տէր. լըռեցէք:
Ի նըժարին կըշռին յանցանքն և հանդէսք.
Մի մերձեսցեն ձեռք ապիկար մահացուաց:
Ո՞ւմ, Տէր, զանհուն քո գութ քըննել եղեկաւ:
Պատուհաս Տեառն, ո՛ իսկ գիտէ Թէ հանճար
Մասն ինչ ջոյց չէ մարթանաց:

ԼԱՄԱՐԴԻՆ

ԲԱՐՈՑԱԿԱՆՔ

ԱՍՏՈՒԱԾ

Գաղջը է հոգւոյս Թողուլ զկապանս իւր է բաց.
Լըքեալ ըզլուծ մահկանացուացըս կարեաց
Եւ զգայութեամբք յածեալ յաշխարհ մարմնական,
Թէթև սլանամ հոգեղինացն ի կայան.
Անդ ընդ ոսիւք կոխեալ զհանուրս ըզգալի,
Աչառ Ճախրեմ հնարաւորացն է վայրի.
Նեղ է հոգւոյս լայնատարած իւր ըզնդան,
Ես ինձ խընդրեմ անծայրածիր օթևան:
Զերդ կաթ մի լուր ընդ Ովկիան վայրահաս,
Կան միաբս ի ծոց անբաւելոյն խորասոյզ,
Եւ անդ իշխան յաւիտենից և վայրաց,
Զափեն ըզժամն և ըզվիջոցըն տարած.
Ընդ եղականըս յածեալ մերձին անդր յանդոյն,
Աչռնուել է միտ զէնին անհաս բընութիւն:
Այլ Թէ զոր ըզժամն է նկատ հանել բուռն հարից,
Անբաւականք ինձ պակասեն ձայնք խօսից:
Կարծեալ հոգւոյս իմ բարբառել, շուրթն է լոյզ
Զօդըս կոծէ, ըստուեր մըտաց խորհըրդոյս:
Եա Տէր մըտաց երկեակ բարբառ պըլաղան.
Մին ընդ այեըս յօդաւորեալ Թըռչի ձայն,
Սահմանաւոր, իմանալի մահացուաց,
Եւ բաւական պանդխտելոցս աստ կարեաց,

Եւ ըստ յորդոյզ մահկանացուաց պայմանի,
Ընդ գալառաց և կամ դարուց փոփոխի·
Մխան յարակայ, վըսեմ, անբաւ և հանուր,
Մըտաւորաց բնաւից բարբառ է բնաւուր,
Ոչ իբր ըղձայն ցընդեալ ընդ օդըս ծաւալ,
Այլ կենդանի բան ի սըրտին խմացեալ:
Հոգւով լըսել, պարզել, խօսել դոյ հընար,
Որոյ ազդումն ածէ եռանդն և ըղձս վառ·
Անգուսպ հոգւոյն կըրից Թարգմանիք չանթեռանդ
Պարզին հառաչք և բորբոքումն և ջերմ խանդ·
Սա ինքն երկնից և մաղթանաց է բարբառ,
Զոր սէր միայն խմանայ ատա ի խոնարհ:
Ընդ ջինջ կայանս ուր ես ձախրել ըղձանաւ,
Եռանդն ոգւոյս ինձ զայն պարզէ յանդիման·
Նա ինձ լոկ ըղձս ընդ Թանձրամածըս խաւար,
Փաջ քան ըղբանն յայտնեալ հանդէպ ինձ զաչխարհ:
Եկ, առաջնորդս իմ քեզ լեցի գործակից,
Հաստա սըացիր ի Թեւս նորին ի հրալից:
Ըստուերըք երկրի բառնին յաչացըս մերոց,
Անհետ լինին արդ ժամանակ և միջոց·
Եւ մըշաբնչեան իրականին 'ի կարդի
Կամք աւասիկ Ճշմարտութեանն առաջի:
Ատան այն հանուր, անառաւօտ, անդիշեր,
Ի ինքն Աստուած, ամենամեծ ինքնատէր·
Նա է որ էն· բընաւք ի նմա, ամէղերք, ժամք
Են անպարփակն իբր էութեան տարերք պարզք·
Յարկ իբր՝ միջոցն, և կէտանքն՝ աւուրք անվախճան·
Նըկատ իբր՝ ամս, ուսկըսարհ պատկեր է նորոյն·
Տիեզերք ողջոյն ընդ հովանեաւ կան աջոյն:
Յաւերժ ուղխիւք բըխեալ էիցս ի ծոցոյն
Եւ իբր ըղձեա յորդեալք յանհուն ականերն,
Եւ ընթացեալ յանգին՝ ուր բնաւք նոր ծագեն:
Գործն անթերի և անսահման իբր ըղձա,
Ստեղծող ձեռինն ընդ գալն ի լոյս օրհնիս ատյ·
Լինու նա զանբաւն առ մին չընչոյն տուրևառ·
Կամել նորին՝ է գործ, և կէտանք՝ հաստեղն յար:

Ինաւից ազբիւր, տէր և իշխան բոլորին·
Աչեաւ իւր կամք՝ անհաս օրէնք են նորին:
Կամքն այն սակայն անշամանդաղ, գերազօր,
Արդար է ղոյդ ըղձօն, ուղիղ և հըզօր,
Զոր մարթելեաց բնաւից յայտնէ ըստ հաճոյն,
Սահմանաւ վերաբերեալ յինք զանգոյն:
Իմաստութիւն, գեղ, մանկութիւն, սէր և կար,
Զեռնհաս է տալ միշտ և մընալ անըսպառ·
Եւ լի զեղեալ յոչինչն ըզատրս իբր անգին,
Կարէ աստուածս հանել յէից հուսկ վերջին:
Սակայն սոքա, ծընունդք աջոյն զօրութեան,
Զառ ի միմեանց չափեն իբրտիրն անսահման,
Զըգեալք ի բնաւսա առ ըստեղծողն հաստիչ էն,
Ի կէտ բնաւից, ի բաւականն ինքնօրէն:
Ահա Աստուած, զոր բնաւ պաշտէ մըտաւոր,
Աբրահամեն Տէր, յոր խոհայր Պիւթագոր,
Աղդեր Սոկրատ, Պլատոն գիտէր ընդ ազօտ,
Աստուած, առ բանն համագոյիւք լեալ ծանօթ·
Յոյս արդարոյն ուսկըզնկալիք Թըշուառի,
Եւ զոր Յիսուս հուսկ եկին յայտնել աշխարհի:
Զէ սա աստուածն այն գործ ձեռաց մարդկայնոց,
Վարդապետեալ առ մոլորեալս ի սըտոց,
Եւ խաթարեալ ի կեղծ քըրմացըն ձեռաց,
Զոր պաշտէին հարք մեր ահիւ դիւրանսաց·
Մի է միայն, արդար, առատ, բարեսէր,
Գործք իւր յերկրի են յայտ, անուանն ընդ եթեր:
Ո՛հ որ ծանեաւ զայն, մանաւանդ որ պաշտէ·
Որ անարգեալ կամ մոռացեալ յաշխարհէ,
Մեհիկ է սուրբ նըշոյլ ջահից գիշերի
Ի սըրբութիւնս ընդ հաւատոց վերբերի·
Եւ անդ սիրով և գոհութեամբ ոգեսպառ,
Հանդէպ նորին զերդ խոհնի ծըխի բոցավառ:
Այլ առ Թըռիչս առ նա եղից միաբս անդր՝
Պարտին վերուստ առնուլ ըզկար և ըզդր·
Հարկ է սլանալ յերկինս ի Թև բոցայայտ·
Եւ Թևք հոգւոյն են սէր և իղձք խանդաղատ:

Ա՛խ, և ընդէր չէիլ յաւուրսն՝ յոր մարդիկ
Դեռ խոկ նորին ընդ ձեռն եւլեալ նորատունկք,
Աւուրբք Աստուածմոյք, մծատպղինք սուրբ հոգւով,
Գնային հանդէպ, սերտ խօսակից լինելով։
Զի՛ոչ տեսի զաշխարհ յարև իւր նախկին,
Զըլօպայ զմարդոյն ձայն ի զարթոյցն առաջին։
Բնաւ անդ առ նա ըզքէն խօսէր, և դու նմա.
Տիեզերս ըզքո չընչէր ըղձութք գերակայ։
Եւ եալ բնութիւն առ ի ձեռաց Արարչին,
Զարարողին յայտնէր զանուն գըլխովին։
Որ յա՛պա դարս՝ յաւուրց զանխոտ Ժանգահար,
Յարարս քոյին փայլէր կըրկին լուսավառ.
Մարդն ի յանցեալն առ քեզ միայն դընէր դէմ.
Չհայր իւր կարդայր. դու ասէիր. Ես ինչն եմ։
Իբր ըղըղայ զնա վարժեցեր ընդ երկար,
Եւ զձեռանէն ձըգեալ տանել հաճեցար։
Քանիցս ի փառադ ըզքեզ ցուցեր դու նըմին,
Ի Սենարայ ձորս, ի կաղնիս Մամբրէին,
Ի Քորեբայ Թուխս, ի կաւաթ վեհապանծ,
Ուր էա Մովսէս Հրեից օրէնս գերազանց.
Աղքն Յակովբայ, անդրանկածնունդ մարդկութեան,
Չամս քառասուն ի քէն էառ զմանանայն։
Խրատեալ ըզնա ի քո պատգամս կենդանիս,
Բարբառէիր յըսքանչելիագ ակնյայտնիս.
Ի մռանալն ըզքեզ՝ հրեշտակք վայրկենալք
Նորոգէին ի միտն ըզքոյդ յիշատակ։
Ա՛յլ հուսկ զերդ վտակ ըստ ակն աղբեր իւր ի տար,
Չկինչն յիշատակ եղծաւ յընթացսըն խանգար.
Ըզհնացեալ աստեղն ըզփայլ լուսազգեաց
Ժամանակին գիշեր տակաւ քօղարկեաց։
Դու լըռեցեր. մոռացութիւն, ձեռք գարուց
Եղծին ըզմեծգ անուն դրոշմեալ ի քոյդ գործ.
Դար ըզդարիւ հաւատք չկրնան դալկահար,
Եւ մարդ զերկրայս կացոյց ընդ քեզ ու՞նդ աշխարհ։
Ա՛յո՛, ով Տէր, հնացեալ աշխարհս առ քո փառս,
Կորոյս զանունդ, ըզհետս և զքո յիշատակս.

Որոյ ի գիւտ հարկ է անդրէն յիւրն ընթաց
Ալեաց յաչս վերադառնալ յոմխս ամաց։
Բնութիւն, երկին, ըզձեզ գիտէ ակն ընդ վայր,
Զտեսեալ զԱստուած՝ կայ մարդ յակճիռս յիւր տաճար.
Յամայս երկնից հայլ գետակն ի նախիր
Ընդ մեծասքանչ ընթացս արփեաց բիւրուց ցիր.
Կայ նա անդէտ համայնավար այն ձեռին,
Եւ հրաշակերտք ըսքանչելեաց եղծանին։
Տացեն վաղիւ որպէս յերկին ըղնոյն փայլ
Ո՛ գիտէ ո՛ւստ նոցուն խաղաց շըքեղ քայլ.
Կամ թէ լամբարդ այդ կենսատու բոցալոյս
Էա՞ ըսկիզբն եղեց ընդ ծագըս գընտոյս.
Չարք մեր չտեսին ըզնախ շողըղ իւր շըրջան.
Զի առաջին օր չէք աւուրց մըչտընջեան։
Յաշխարհ մըտաց զո՛ւր տեսչութեամբ քով ըզքեզ
Ի մեծաւեծ յեղաշրջմունս ցուցանես.
Եւ յըղձօսանդ անդ պետութիւնք մարդկեղէն
Ընդ վայր յածեալ ձեռաց ի ձեռս անցանեն.
Աչք մեր սովորք աղջ աղջ նորոն փոփոխմանց,
Ընտելացան ընդ միապէս շուք փառաց։
Քանիս տեսին դարք ըզբախտի դէմս հանդոյն.
Տեսին եղծաւ. և մարդ նիրհէ ծանրաքուն։
Օ՛ն զարթո զմեզ. ձայն տուր. զաշխարհ փոխեա, Տէր.
Լուիցէ ոչինչն ըզքո բարբառ կենսաբեր.
Յերբ հանդիպեսս. արի, արդ ժամ պատեհ է,
Նոր տիեզերս հան յանդընդոցս այս վըհէ.
Աչքս ի թըմրիլ՝ նորոց տեսլեանց են կարօտ,
Եւ նորագործ ըսքանչելեաց՝ միտքս յողդողդ։
Փոխեա զերկինդ ըզկարգ ըզլուռ անբարբառ.
Յաչս առկայծեալս ըզնոր ծագեա զարև վառ.
Քանգեա զպալատդ այդ հին, փառաց քոց անճահ.
Ե՛կ ցոյց ըզքեզ, և հաւատալ բուռն արա։
Սակայն մինչև թերևս ընդ վայրս ամայի
Կասեալ արփւոյն ի տալոյ զլոյս աշխարհի,
Արեգականն խմանալոյ փայլ առկայծ
Բարձեալ տակաւ զիւր ընդըշտլս ի մըտաց.

Եւ յօրն՝ յոր Լահդ այդ մեծ անկի գլոր տապալ.
Համային յաւէժ սուգանիցի ընդ ցայդ մռայլ։
Անդ մանրեացես դու զանպէտանդ այդ արար.
Եւ չանթահար բեկորք գոգցեն դար ընդ դար.
« Ես եմ միայն, ոչ այլ ոք կեայ յինէն զատ.
Կորցայ ըզկեանս մարդ՝ կորուսեալ ըզհաւատ »։

ԼԱՄԱՐԴԻՆ

ԵԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ ԱՍՏՈՒԾՈՑ Ի ՐՆՈՒԹԻՆԵ

Աստուած Ծածկեալ, այո, Աստուածն այն է մեր,
Որում հաւատալս պարտ է մեզ ընծայել.
Սակայն Թէպէտ Ծածկեալ, Թէպէտ և Թագուն,
Այլ առ ի յայտ առնել ըզինքեանս նորուն,
Քանի՛ վրկայք ծն յաղաղակ բարձրաձայն՝
Ոչ առակի իմ բազմահոյլ խըռնեալ կան։
Տուք ինձ երկինք պատասխանի, տուր ինձ ծով,
Եւ դու երկիր ազէ խօսեաց լըրիւ քով.
Ո՞յր իսկ բազուկ, կաճառք անթիւք աստեղաց,
Օդակառոյցս ըզձեզ յերկինըս ՝ա՝նեաց.
Ո՞ զքեւ, զիշեր աստեղազարդ բազմաշող,
Ո՞ զդեղեցկըդ զայդ ըզքեւ հած քող.
Եւ դու կամարդ երկնածիր վեհ և վըսեմ,
Ի քեզ ըզՏէրն և զարարիչ ճանաչեմ.
Որ անաչխատ ըզքեզ արար յոչընչէ,
Եւ որ ի դաշտըս քո զաստեղսըդ ցանէ,
Ոչ ինչ այլազդ քան զոր ի սուր ընդ երկիր
Ի յանապատըս մեր փուչի համասփիւռ։
Զահըդ չըքնաղ՝ զոր արշալոյն ատեամ,
Աստըղ միշտ նոյն և միշտ նոր, յո՞ր հրամանէ
Դու ի ծոցոյ պղեաց արփիդ հանապազ
Ըզբեղնաւոր քո ըզողդ յերկիր սըփռել գաս.

Ակընկալեալ հանապազօր քեզ մընամ,
Չանապազօր դու դարձ առնես միւսանգամ.
Ե՞ս ինչ ըզքեզ առ ես կոչեալ հրաւիրեմ,
Ո՞ աղէ զքոյդ զարշաւասոյր ուղղէ ձեմ։
Եւ դու, ով ծովդ ահարկու, դու որ ի քոյդ
Կլանել զերկիր համայն կամիս ի զայրոյթ,
Ո՞յր ըզքեզ ալ վախէ ի քոյդ շուրջ ի ծիր.
Փակեալ դու զբանտ քոյին ձըգնիս ի նանիր։
Լեռնակուտակ սաստ ամէհի ալեաց քոց
Նուաճեալ յափանցըդ բեկանի շուրջ ի ծոց.
Եւ զփորձ յաձախ վըհիմընդրուէեանըդ քոյին
Տաս դու առնուլ օգտածարաւ ագահին,
Որ ընթանայ զգարանակալ խորջք քով,
Անձամբ զանձինըն պատուհաս խընդրելով։
Աւաղ, հասեալ նըմա կորուստ առընթեր,
Ուղերձէ ուխտ, հայի յերկինս անդր ի վեր,
Ուսոի միայն է եղկելեաց օգնութիւն.
Անդուռ ի վտանգն յայն յեռին՝ ինքն իսկ բնութիւն
Տայ ամբառնալ նըմա ըզձեռս ի վերոյ,
Այ տպաւէնըն մահացուաց գերագոյ.
Ըսպաս, զոր միշտ ընծայէ սիրտ ահաբեկ
Տեառն՝ որ ցայնավայր էջր նըմա յուշ լեալ երբեք։
Զայն տիեզերք բարձեալ կոչեն զնս առ նոյն,
Հրատարակէ երկիր ըզփառըս նորուն.
Ինէ՞ ինչ էս, ասէ, հաստեալ արդեօք կամ,
Կամ թէ ինձ՛ն պըճնիմ ի զարդըս փարթամ.
Նա ինքն հիմունս արկ ինձ, և զպէսըս քոյին
Ի հրամանաց ևեթ ըզնուամ ի նորին։
Որ ի նմանէ առ ես պարգեւք ինչ անեն
Փեղ պարգեւէ նա զայնոսիկ համօրէն.
Զգեցեալ ծաղկամբք գեղազարդիմ, զոր ձեռք ես
Սըփռեալ զինև տարածանեն համասփիւռ,
Բանայ նա զձեռն իւր և ըզնու ըզծոց իմ.
Եւ յԵգիպտոս, ուր անըբդի ծարաւիմ,
Սփոփէ նա ինքն ըզմըշակին յոյս անյագ,
Շնորհեալ ընդ դաշտս ի սահմանեալ ժամանակ

Զեղուլ ալեաց Նիլոսի շուրջ ի յայիանց,
Առբերելով անդր ընդ հեղեղս եւ ըղձանաձ։
Ի դուլնաքեաց իսկ առէից աստի դու
Ի ձանաչումն Հաստչին կարես գոլ հաստու.
Հայեաց ի ծառս անդրը՝ որ չիս վերաձեն.
Ա՛յն ինչ սըփռեալ հիւթն ի յարմատս չինէն,
Ընդունի բոլնըն զայն և յոստսըն բաշխէ.
Խընդրեն ըզնոյն ապա սաղարթք յայնցանէ,
Եւ բաժանորդս առնեն իւրեանցըն բարեաց
Հաւատարիմքն ըզնոսա ոսաք աննախանձ։
Զանգոմնէ վասն և ապիկար իսկ ռամիկ
Զանփառունակ տեսիլ տընկոցս այսոցիկ,
Իրաւապէս յարդեանց նոցին ի ձաճանչ,
Լեալ սինըքարըն իսկ յոյլ որբերն հիասքանչ։
Թէ գիտիցես դու զախտաբոյժ ոյժ նոցին,
Յերկարեացեն նոքա զաւուրըս քոյին.
Եւ մի երբեք դու տարապարտ վըշտակիր
Ընդ կարճատև կենցաղ նոցին եղանիր.
Անդուստ ի ծնէ իւրաքանչիւր ոք բուսակ
Անմահ լինքեան բերէ զնւր զարմ և զաւակ.
Իւրաքանչիւր ոք ի ծոց իմ բեզնաւոր
Ըզյաջորդաց իւրոց գտանէ գըրաւ նոր։

Լ. ՌԱՍԻՆ. Ի Կբնա։

ԳԱՂԱՓԱՐ ԱՍՏՈՒԾՈՑ ԱՒ ԱՄԵՆԱՑՆ ԱՋԳՑ

Յաւէրժ էին չիք ազգ որ ոչ խընարհի.
Յորմէ բնաւք սարսեն ալինք և դողան,
Եւ բնաւք նըմին լեզուք լինին խոստովան։
Ո՛ր ըզհանուրըս նըւաճեաց զօրութիւն.
Էին ինչ փառք գարբնել չըզԹայս իւր մարդոյն։
Գտանեմ համայն ուրեք տաճար և սեղան,
Քուրմ և նըւէր և զոհ և սպաս պաշտաման.

Ընդունին զըւխտըս միշտ երկինք և զհունկ մեր.
Կարեմք այո՝ խոստովանիմ անվեհեր,
Ըստրուկք մերոցս ըզգայուԹեանց՝ եղծանել
ԶաստուածուԹեանըն զնսկաքանչ ըզսլատակեր։
Զաստուածականն ահա զպաշտօն Եպիսկոպոս
Բառաչողացն ընծայէ դից իւրայնոց.
Ա՛յլ ի յանսուրբըն զոր պաշտէ ի յարչաւն
Երկըրպագել նա ձըշմարտին կարծէ տեառն։
Ո՛վ բազմավըճիռ միաք մարդկեղէն. ծաղրելիս
Նանրահաւատք ըստեղծին ազգք իւրեանց դիս.
Տարապարտ դիցն էր այնոցիկ այո սպաս,
Ա՛յլ հետեւըցն հաստանէր միշտ պատուհաս։
Աստեղիք միշտ եղեն Սալմէն և Մեղենա,
Սոսկումն անուանըն Կապանեայ երԹայ ջհեա.
Ա՛յր ամպարիշտ առ ամենայն ազգս յաւէժ
Զարհուրական ինչ Թըւեցաւ գոլ հըրէշ.
Եւ որ հնարէրըն ծածկապէս զնւրն աղնդ
Ա՛ւ ի մերժել լինէն ըզդիցըն զահանդ,
Տեսանեմ յոտս Ալամաղդայ զնպկիկուր,
Եւ հիացեալ ընդ պարտուԹիւն անձին իւր,
Լըսեմ զի կայ խոստովանի աւասիկ,
Գոլ զօրուԹեան իմիք ըզմարդ խաղալիկ,
Եւ Թըշնամի անուես՝ որ գնէ ի փոշի
ԸզմեծուԹեանց մերոց ըզըւք փառացն։
Ազգք և ալինք և Թագաւոր և իշխան,
Մահու ընդ հուպ վախճանեալիք դուք համայն.
Ասա Ըսպարտա անկեալ, ԱԹէնք անդ կործան,
Քանիք յաւերն Ելլադա կոյտք դիական։
Զինչ ընդ հանուր իսկ սեսանեմ ընդ երկիր.
Ծածկեն անկեալ զայն ապարանք բարձրաԹիռ,
Գահք տապալեալք, վաղաԹաղչամ զայն գաբնիք
Եւ գաւազանք ծածկեն բեկտեալ արքունիք։
Ո՛ւր են քո, խրոխտըդ Մեմփիս, ո՛ւր արդ չըքնաղ
Հրաշակերտից հոյլք. զաւերակս իսկ քո վաղ
Հետախաղաղ ծածկեաց եկուղ ժամանակ.
Վերճ խիտ առ խիտ կանգնեալ շիրմայ ամբարտակք։

Արձանք չըքեղք անդ մարդկայնոյ չըքուԹեան
Վ.ըկայք յերկինս ի վեր յոխորտաք ամբառնան։
Արդ այնպիսուժըն զրուԹեան աֆարկուել
Ընծայէ սպաս աղդ համօրէն մահացուել,
Ա.ռ բաղնաւ դիցն աւասիկ խուժին իսկ անգուԹ
Ըզսատակչին ածէ յողբք ըղըայրոյԹ։

Լ. ՌԱՕՒՆ. ի Կբօնս։

ՄԱՐԴ

Պետն և իշխան, որուժ ի պէտս արարան
Զըքնաղ հինս այսոցիկ հոյլք ամենայն,
Ա.մբառնայ զվեհ մարդ ըղճակատ իւր ի վեր,
Եւ ի բարձունըս կայ դէտակն ընդ եԹեր.
Ճակատն այն Թատր՝ ուր գայ հոգին յերեւան,
ՄերԹ ճառագայԹըս ծաւալեալ խընդուԹեան,
Եւ ի նըսեմ մերԹ պաշարեալ ի Թախիծ.
Լուսաճաճանչ զիւրոյն ի նմա ըղձանդիպ
ՄըտերմուԹիւն քաղցր և աչխոյժ վառէ զհուր.
Զորոյ հնարի չարանախանձ նենգ ի զուր
Կեղծել ըղդէմըս, նենգ ի գոյն կապուտակ
Զըգեալ ըղհետ իւր ըղմախանս արբանեակ։
Շիկնի ի սուղ ինչ բան ամօԹ անդ ցածուն,
Եւ անկեղծիկ բազմի ի նմա պարզուԹիւն.
Ա.րհամարհանք ընդ մեծարանս անդ համեստ,
Եւ զկայ ցասուցն իւր անգանօր առնու հետս.
Ա.հ և ընկեր իւր անդ գալուզն անմեկնին,
Ողբ օգնուԹիւն ինձ և նըզատ պաղատին,
Երագագոյնք և քան ըղձայն իմ ի ձեռ,
Ցորժամ արկածք ինձ մահաւԹք լինին դէպ։
Նոյն ձայն ի վայր հեռի, ի սպաս իմ պատրաստ,
Առնէ զնորհուրդս իմ ի կամէն իմում աղդ.
Հրեշտակ հոգւոյս, նոյն և սըրտիս գոլ Թարգման,
Որ զկենակից տայ ինձ զախորժ քաղցրուԹեան։

Որքանեաց ակն ամփոփէ յինքն էից հոյլ
Գանէք ի ծերն անձուկ գըաւին շողք ի սփիւռ.
Անդ ամենայն ինչ հետ ընդ հետ նըկարի,
Հարեալ ի տիպ չարժականին պատկերի.
Ջնջէք անդրուվարք զայնս ի յոլեղըն տանին.
Խուռն անդ Թելից հիւսք ղի տըկար, ոմն երկին։
Ա.յլ ի նոսա ոչ իմ եղեալ ապաստան,
Անդ անկորուստ գանձ աւանդ պատուական,
Որ ինչ ինձ աչք և ըմբռնիք ընծայեն.
Կարէ նա գնել անդ և բառնալ միշտ անգրէն.
Նոյն ինքըն պահ ունի գանձուց իմոց անդ,
Հաւատարիմ ի տալ անդրէն զիմ աւանդ։
Ոգիք անդ նուրբք կազմք յարաժամ և պատրաստ,
Դէտ նըշանին կան որ առնէ նոցին ազդ.
Հրաման հոգի իմ տայ, և հըրս արբանեակք
Սըփռին յանդամս իմ ի ձայնարկս անդ երագ։
Հպատակք անառեալք, ընդ որ գընայք պողոտայ.
Ո՞ զիրըկաւէտ եռանդն արեանս իմոմ տայ.
Նա զկարևորն, առանց իմոյս հրամանի,
ԸզքերմուԹիւն տածէ յիմոմըս մարմնի,
Ի հաւատար չարժէ նա զսիրտ իմ ի յոյզ,
Ի կենսականն անդ զիւրն ի բնի կազմեալ հոյզ.
Չեռուցանէ զիս ի սրընԹաց իւր ի ձեմ,
Յաղի իւր անգրէն եղէ և յոչնիկ եգեալ դէմ։
Միշտ ըսպառն, նորոգի միշտ վերըսաին.
Խողովակացն ընդ որ գընացք են նորին,
Բացեալ գըրունք մուտս համարձակ նըմա տան,
Պատրաստք ի գնել գարձելոյն յերես խափան։
Թանձր ի ջամբէց արիւնըն ջինջ մածանի,
Եւ փոխոխուժն այն ձըգէ միւս այլ ըզնկի.
Յեղաշրջըմըջն նա Թանձրանայ ի մարմին,
Եւ ընդ անդամս իմ, որ նուաւ ոտոգին,
Փոխակերպել ի գոյուԹիւն իմ ի բնիկ։
Եՙս ինչ ունիմ պահ օրինացս այսոցիկ,
Կամ Թէ խմիլ ինչ հրամանաւըս կացին.
Հասու ևեԹ հազիւ՝ կարեմ գոլ նոցին.

Ինձ ըզնօցին միաք ուշիմ օր ըստ օրէ
Փօղախընդրեալ զչանձար և զկարդ հողանէ.
Զիմանալոյն այնօրիկ ծն ըզկարդին
Զարարչապետան ի միտ առցուք ի նոսին:

Լ. ՌԱՍԻՆ. Ի կբօս:

ՀԱՒԱՏՔ

Կելով կեցի, հատեալ զամայս կենցաղոյս,
Ուր մեն մի քայլ կոխէր զԹառամ սին ծաղկունս.
Ուր անգադար պատրեալ ըզմիտս իմ յուսոյն,
Զերջանկութիւն ինձ ցուցանէր յաղօթ մոյն.
Ուր շընչելով մահուն խորշակք բոցակիզք,
Յամաքէին յար և չըրթուննս իմ աղբերք:
Ա՛յլ ոք աղէ ցընդեալ և ցաւս ընդունայն,
Թող և խընդիր ելցէ աւուրցն որ կորեան.
Եւ ընդ կորուստ այգոյ գարնան իւր յաշխար,
Ա՛յդրէն կենաց ցանկանայցէ նա յօժար:
Իսկ ինձ Թէ բախտ ընորհէր ընտրել ինքնակամ
Զարքայից գահ, կամ զչանձարոյ գաւազան,
Զիմաստութիւն, ըզիշաւս, ըզգեղ կամ ըզգանձ,
Եւ յաւելոյր ըզմանկութեան տխս անանց,
Երդնուի է մահ, զի և կենցաղս այսգունակ
Աւոյգանալ յարև չըգայր ինձ փափաք:
Զկամիմ զաշխարհ, ուր բնաւք փոխեալ անցանեն,
Ուր յիշատակն իսկ եղծանի համօրէն.
Ուր բնաւ յողդողդ, կորըստական, վաղանցիկ,
Ուր առաւօտ իսկ չիք աւուր երջանիկ:
Ա՛յսպէս քանիցս անկեալ է խաբս է գոյցս,
Իսպառ յանձնէս վըտարեցի ես ըզայս,
Քանիցս իմ միաք վերհերուեալ և տարտամ,
Կարծեաց վառիլ ցուրտ իմն ոգւով զօրութեան.
Եւ մըտախորհ ընդ խօլ խմաստ Ջենոնի,
Յըստոյնկեանն ըզհեքս և քօղ ծածկելի.
Եւ զառածեալ օր մի յանհոգս անխըտիր,
Մոռացութեանն հառաչելի առ ի դիւր:
Սին հեշտ, նինջ սուտ: — Զերդ ոչ բըլըտցն ի բացէ,
Ուր Հռովմ յիւրոցն աւերակաց ելանէ,
Ընդ կոյտն անբաւ խառն անդ և աստ տեսանիկ
Նորոգակերտ պարիսպ, չինուած վաղեմի,
Թատերք կործան, որոց Ճակատք ահագին
Ծածկին ի սեղ կամ ընդ փոշի Թաւալին,
Մորենի Թուփք պատեն զպալատս դիւցազանց,
Կան դիք Թաւալ զեմովք Թափուր տաճարաց,
Աշմահ կոթողն հովանացեալ ի հիւղակ,
Սիւնն յարմարեալ յօտարաձև ի քանդակ,
Խոտ և ծաղկունք ի հրապարակն ուր չերիմ,
Եւ աստուածովք նորովք լըցեալք տաճարքն հին,
Մինչ աստ և անդ ձիք միջոցաւ ի բացէ
Տըկար չըշունչ ըզլըռութիւնն հատանէ...
Նըման է սմին գոլըրդեալն յերկար հոգին մեր:
Թըշուառութիւն սարսեալ ըզքանն հիմն ի վեր,
Դարձոյց ըզնա յանծայրածիր աւերակ.
Աչուսուրթիւն անդ կայ զերդ յաղթ փըլատակ.
Լըռին անդունդ ըզգայուրթեանց չիջանուած,
Ընդդիմամարտ անշունչ տարերք յարապոյտ,
Ժամանակաւ ցընդեալ կըրից մընացուած,
Բազմաշըփոթ խաղմ խորհըրդոց և կամաց,
Սին յիւատակք, ցաւք, խիղճ մրատց, դառնութիւն:
Աւերն այն, ահ, ի նշան լինէր գեթ մահուն:
Ա՛յլ կեայ հոգին դեռ յայդ տըխուր պայմանի.
Հուրն այն առանց անընդեան ինքեամբ սընանի,
Եւ ի մխրճն ծնանի անգրէն. Ջահ դըժնեայ,
Որ քան զչերիմն ևս անգր այրիլ դեռ խիթայ:
Ո՞վ ես, հոգի. կայծակն ի հուր բոցակիզ,
Յետ իմ կեացես. դեռ տառապանք կայցեն քեզ:
Հիւր դու անճառ, զինչ լինիցիս յապագայն.
Գնայցես խառնիլ ի մեծ լոմբար տըբընչեան.
Թերևս եցես կայծ մի նորուն կայծականց,
Ճառագիչ մոլար, զոր աստղն այդրէն խընդրէ զդարձ.

Գուցէ մեռեալ, երբ մարդն յեղծումն հասանէ,
Լեցիս հիւթ ջինջ քան զոր բըլսեացն ինչ յերկրէ.
Տիղմ՝ հոգեկիր, կաւ մըտաւոր խոհական...
Ջինչ տեսանեմ. զընդաս ընդ բանքս ի դողման.
Ոչինչն՝ երկիւղ, և վիշտք՝ տաղտուկ քեզ ածեն.
Կեալ զանգիտես, և զարհուրիս յօրհասէն:

Ո՞վ պարզեսցէ ըզքեզ, խորհուրդ սոսկալի.
Ընդ վայր ի լուր կամ խմասանոց աշխարհի,
Նոցին իսկ միտք վըսեմք յածին ի վարան.
Զի և ի նմին իսկ ի կաւոյ զանգեցան:
Սոկրատ ըզհնոցն խմասուսութեան քալեալ լըս,
Փեզ ի խընդիր գայր Աելսադայ պերճ աւուրս.
Ի Սունիոն ապա Պլատոն գայր ըզքէն:
Քան գարք անցին, և զքեզ խընդրեմ ես առեն.
Անցցեն քըսան գարք առըսան, և մարդիկ
Խարխափեսցեն գետ ընդ գիշերն յոր յածիմք:
Սրանայ յաչաց ճըշմարտութիւն գիմագարձ,
Եւ զոյր ճաճանչըսն ժողովէ սոսկ Աստուած:

Ա՛յսպէս հուսկ աչքս ի կափուցումն առ ի լոյս,
Եւ չեկեսցէ ի մըխիթար բըբացս յոյս.
Անցցէ հոգիս անառաջնորդ մըթային
Ի գիշերոյ աստեացս՝ ի մեայլ տապանին.
Եւ տանիցիմ յանգիստս յաշխարհն յոր երթամ՝
Զբարիս՝ անյոյս, ըզչար՝ առանց հառուցման:
Աստուած անգութ, ձայն առը, թէ կաս յիրաւի,
Զկարեմ զօրէնագ անիծանել յարժանի.
Գէթ վարձառուն յետ ցերեկին տաժանմանց
Բաղմի յերեկս ընդ հովանեաւ՝ առնուլ վարձ.
Իսկ կըքելուսն արդ ընդ բեռամբ խիստ բախտին,
Յաւուրն իմ վերջ մնի ելանել ինձ բաժին:

Ա՛լ մինչ ժայթքեալ ըզհայհոյանս ի վարան,
Լամ յիմ վերայ, գիտակն առ իմ գերեզման,
Վառեալ հաւատքն իբրև ըզքաղցր լիշատակ,
Ծագէ նըշոյլ յուսոյ յատայս արիբերանգ.
Յըստուերից մահու վերականգնիմ ես արծարծ,
Պընդեալ առյիգ հոգւով ի ծայրս անդ կենաց:

Վերաբերիմ ի փայլ Յահիգ երկնալոյս
Յելն ի զըւարթ՝ ի մահ իմոյ կենդանալոյս.
Ի մի նրկատ գիտեմ ըզկեանս մահացուին,
Ուր բնաւք աչացս հանդէպ ի շար ինձ պարզին,
Եւ ընթեռնում յապայս ըզկարդն որ յայժմուս.
Զանէութեան դըրունս յետուստ փակէ յոյս,
Եւ ափշելոյս յուցեալ զըլըրտսըն տարած,
Մահուամբ պարզի ինձ ըզկենացս առեղծուած:

Հաւատքն՝ որ ինայ ինձ առ եղեր դամբանին,
Յիշեմ, աւաղ, զի Թեսարկեր յորդան իմ.
Անհանգիստ վիճակ երկրին աւետեաց,
Դարուց ի դարս յանձնեալ որդւոց առ ի հարց,
Զոր ընդունին միտք զարթուցեալ նոր անդուստ,
Որպէս զարև, ըզկեանս, պարգեա ի վերուստ:
Զերդ կաթն հոգւոյ, զոյդ ընդ բանալ մեր ական
Մեզ Յամբեցաւ այն ի չըրթանց մայրական:
Ի նախ սիրոյն ի մարդն եղեալ խորամուխ,
Փայլեաց ի սերտ և քան ըզբանըն կանուխ:
Փորձեալ մանկանն ի ձիգն ըզկնօսս առաջին,
Թոթովէ զկեհ իւր գաւանուսմն յորդանին.
Որ բողբոջեալ յանգիստս անձին իւր առ մօր,
Ընդ լաւութեանն աճէ ի սերտն օր քան զօր:

Ո՛հ, թէ առ մարդ ճըշմարտութիւնն հաստեալ կայ,
Ըզպարզ զայդ գեղ անշուշտ առեալ էր նորա.
Եւ ի մանուկ սիրոյ աչացս յանդիման,
Անցեալ ի միտս յըզդայութեանց ամենայն,
Իբր ըզվճիռ նըշոյլս արփւոյն երկնային՝
Ինքն անդրադարձ պատեր զգիս մեր յայգոյ.
Գայր ի քանէր ի մաց ի սերտըս սիրով,
Ընդ յիշատակս, ընդ բարս ի մի խառնելով.
Եւ ձիւնաթաղ որպէս ցորեան ի յաստոջ,
Ի մեր ի սերտ, գետ չէ փըթթեալ, տայր բողբոջ.
Եւ յանցանել մըրրկայոյզն ամարան
Տայր ըզպըտուղն յանմահութիւն նուիրական:

Արփիդ անհաս, լամբար այլ իմն արփեաց,
Տուր ըզսուրբ լոյդ առկայծելոցս իմ աչաց.

Շո՛ղ մխիթարիչ, էջ Բարձրելոյն ի ծոցոյ,
Աստղ ազդեցող, ծագեա ի սիրտս ըղձոյս քո.
Ո՛հ, սոսկ ըղքեզ ունիմ. ի ժամն իմ սրխուրս
Աղօթ իմ բանն ի մեայլ Թողու զիս անըլոյս.
Բանն այն հըսկայտ, անբաւական լոյս ջահի,
Առ դրամեք չերմին հանդոյն կենաց շնչանի:
Ե՛կ փոխանակ նըմին, նըշոյլ երկնաճեմ,
Ե՛կ ծաւալել ի բիբս ըղձոյդ աննըսեմ.
Լեր ինձ փոխան արփւոյն, զոր ոչ ևս տեսից,
Փայլատակեալ երբ երեկոյն ասաղ յերկնից:

ԼԱՄԱՐԴԻՆ

ԱՆՄԱՀՈՒԹԻՒՆ

Արև կենացս յերկն անդ պատեալ կայ յըստուեր,
Հաղիւ ի մեր նուաղկոտ ձակատս արկեալ դեռ
Դողդոջ նըշոյլ՝ որ ընդ ցայդոյ պայքարին.
Աչեն ըստուերք, օր խոնարհի, բնաւք ցընդին:
Թո՛ղ այլք առ այդ տեսիլ քըստմնեալ սըրտաթափք
Յափանց վըհին ընկըղմեսցին դողացեալք.
Կամ չկարենեն անխուով լըսել ի հեռուստ
Ըզմեռելոց սըխրական երգ մօտալուտ...
Կամ զգառնահեծ պըղինձն, որ գանգը խուճապողք
Աղգեն մարդոյ Թէ պակասեաց Թըշուառ ոք:
Ես քեզ ողջոյն տա՛մ, մահ՝ փրկիչ երկնաւոր.
Դու չերեւիս ինձ յայդ պատկեր ահաւոր,
Զոր քեզ եռուն յերկար ցընորք և սարսուռ.
Զաջդ ոչ զինէ աչխարհաւեր ծախիչ սուր,
Ոչ ժանտ ձակատ, ոչ յաչս ըզնեոք ցոյցանես.
Ի նպաստ վըշտաց գթած ոք ատուած յըղէ ղքեզ:
Ոչ եղծանես դու, այլ փըրկես. յաղ քոյին,
Հրեշտակ վերին, տանիս լամբար երկնային:
Յորժամ փակին վաստակաբեկ աչքս ի լոյս,

Սըրբագոյն փայլս յարտևանուընս իմ զերծուս.
Եւ յոյն առ քիւ ըղծատպանաւ մըտախորհ,
Յեց ի հաւատս՝ ինձ բանայ պերճ աչխարհ նոր:
Ե՛կ ուրեմն ե՛կ քակէղ զկատանըս մարմնոյս.
Եկ բայ ըզքանտս. ե՛կ, տո՛ւր Թևոց ինձ փետուրս:
Հիմ յատակես. յայտնեա՛ց, զի գամ մի սրանամ
Յէն անծանօթ, առ իմ ըսկիզբն և վախճան:
Ո՞վ զիս քեցեաց անտի. ո՞վ եմ. զինչ լեցիմ.
Ոչ գիտեալ Թէ զինչ է ծնունդ՝ մեռանիմ:
Զուր հարցանեմ ըզքեզ, ոգիդ, անյայտ հիւր,
Զև չիս ազդեալ, ընդ որ երկինս օթևիր.
Ո՞չր զօրութեամբ անկար ի գոնեաս այս տըկար,
Ի հողեղէն չարկդ չո՞ր ձեռաց փակեցար.
Յո՞ր գաղտ շաղկապ և չո՞ր հանդոյց գերագոյն
Ընդ քեզ զոգի մարմինն և դու ընդ մարմնոյն.
Ե՞րբ ի նիւթոյն գնասցէ հոգիս այս ի բաց.
Զերկիր ընդ որ նորոց լըքցես արբունեաց.
Բընաւք անկաւն յուշդ, և անդր ըստ չերիմ
Ի նո՞ր մոռացս երթաս ծնանել վերըստին:
Գնասցե՞ս ըսկիզբն առնել այսպոյն կենցաղոյ,
Թէ հուպ ԱՒետած, ի հայրենիս, յաղբիւր քո,
Իսպառ ազատ ի մարդկօրէն կապանաց,
Գնաս ի վայելս յաւիտենից երաւանց:
Ա՛յս է իմ յոյս, այո՛, կենացս իմ հաւատր.
Նովաւ հոգիս ամրապընդեալ աստևոր,
Յըսքանչելի երեսդ էտես անտասան՝
Թառամ խամրեալ զպայծառ երանըցս գարնան.
Նովաւ երբեմն, երբ զիս հերձցէ ժանտ խոցուած,
Ի ծաղկի տիս հասեալ ի մա՛հ՝ ժըմտեցայց.
Եւ արտասուք խընդից յոյնցն մեր վերջին
Փայլեսցեն յաչս ի հուսկ հայեացըս քոյին:
Եպիկուրեան դասք գոչեսցեն. «Նանի՛ր յոյս».
Եւ որ աչով մանրը զընեալ զհամագոյս,
Ի խորչ ուղղին, զոր նոր ազգ ձևս հան ի գիր,
Ըզնիւթ գտանիլ խոհուն, ըզվիտս ի թըմբիր,
Անմի՛տ, գոգցեն, որ հպարտանասն ըստ պայման,

Հայեաց ըզքեւ, ընաւից է ակիզբն և վախճան.
Համայն ի վերջ գիմէ, ՚ի մահ ծընանիլ.
Տես, ի գեղնեալ մարգս հոյլ ծաղկանց թառամ,
Եւ եղևին բարձր ի ճակատ պերճ յանտառ,
Կըքեալ յամաց ոտալ սողալ ընդ գալար.
Ծովք պակասեալ յալուցս իւրեանց յամաքին.
Դալուկ տըժգոյն ունի և զնկեր խակ զերկին.
Աստղն այն, զոր ծնունդ ծածկեալ թաքոյց ժամանակ,
Սրևն ընդ մեզ գընայ յեղծումն հանգուցանէ.
Եւ մանկացուք յամայս երկնից խուճապեալ,
Զայն խընդրեսցեն երբեմն, և ոչ գըտցեն այլ:
Տես, գուրշ ըզքեւ ի համագոյս համօրէն՝
Դարք ըզփոշեաց կոյաս ըզփոշւով դիզանեն.
Եւ ժամանակ չախեալ զգուռզդ ի քայլ մի,
Զոր ինքն արար՝ նըմին գագաղ եղանիլ.
Եւ միայն մարդ, վըսեմ ցընորք, մարդ միայն՝
Յուսայ գտանել ըզկեանս ընդ խոր գերեզման.
Եւ յոչինչ անգոր յափըշտակեալ ի մըրրկէ,
Ժամանակաւ նուաղեալ, ըզանանցն երազէ:
Ակլէք պատասխան ոտացեն գիանոցդ աշխարհի.
Թո՛ղ վրնպէցայց. սիրեմ, յուսալ ինձ պիտի:
Ապիկար միաքս աղմըկայոյզ վարանին.
Ոօսկ աղգուհի՝ ի կալ բանին իակ լըռին:
Ես երբ տեսից զի յատպարէզն երկնաւոր
Ատեղք լըստոյգ շաւղացն անկեալ և խոտոր,
Եւ բախելով ակրեաք ի գաշտ եթերի,
Ընդ ոտանեալ երկինս վաղեն ըստ բախտի.
Երբ ըզշաչիւն լըսայց զերկրի տապալման,
Եւ երբ տեսից զի Թափառ գուշան ինքն լինքեան՝
Լայ ղուրկ յարփից ծըփեալ յեղծումըն մարդոյ,
Եւ սուգանիլ ի կայս յաւէժ գիշերոյ.
Եւ յորժամ զնս, ըզտխուր տեսլեանցս հուսկ վրկայս,
Շուրջ պատեսցեն Թոհ բոհ, խաւար և օրհաս,
Ես սոսկ յոտին, ես սոսկ, Թեպէտ և յահի,
Ֆեզ յուսացայց, էդ անվըրէպ և բարի.
Եւ աներկբայ ընդ միշտ այգոյն վերադարձ,

Ֆեզ մընացից գեռ յաւերակս աշխարհացս:
Յաճախ, յիշես, յերանաւէան այն ի վայր,
Ուր ի մի նկատ ծընաւ մեր սէր մըշտավառ՝
Մերթ ի կատար առապարաց վազեմաց,
Մերթ զամայի եղերըք ալհուր ըզճակաց,
Ի Թևս ըղձից վարեալք հեռի յաշխարհէս,
Ընդ մրԹուխիւնս անդ մխիթար ղոյդ ընդ քեզ:
Վէտ վէտ ծաւալ լինեալ ըստուերք ի վերանց,
Գողանային խոսն ի ըզդաշտս ի յաչաց.
Ակլ յառաջեալ ընդ հուպ անշուք և լըռին՝
Խորհըրդաւոր պար ատեղաց գիշերին,
Եւ ծագեալ լոյս համակերզին ի մըռայլ,
Ըզվայրն ողջոյն պարածածկեր ի դէզ փայլ:
Ատեղս ի սուրբ տաճարս, յոր տիւ սրփուռ լոյս,
Մինչ ետ զեռե նուաղին ճաճանչք յերեկոյս,
Կանխեցին ի չող խորոյն հեղկի նըշուվից,
Ցևս ի մեղմ փայլ զգաբիրն առնէ լուսալից:
Անդ երբ զնմ աչս ըզմայլեալ յածէիր
Յերկինս յերկիր, յերկրէ յերկինս, ասէիր.
Յատուած ծածկեալ, բնութիւն տաճարդ է համայն.
Ընդ քնաւս յայտնիս մըտայ, երբ ակն հայն յայն.
Մեծացայ ձերկոդ՝ ոչ նա ձերգնի գոլ տեղեակ,
Իրոչն է աշխարհս և հայելի և յուցակ.
Տիւ՝ ակն է քո, գեղ ցանկալի՝ ըոյդ ժըմիտ.
Ընդ քնաւ ըզքեզ չընչէ հոգին, պաշտե սիրտ.
Անանց, անվերջ, ամենակալ և բարի,
Պերճ յորջորջանըդ ոչ տան զանունդ անթերի.
Եւ ետ վըսեմ քո էութեամբ նըկուն միաք
Փառաւորեն ըզմեծութիւն քո ըզքիկ:
Սակայն, ով Տէր, ըստ գերագոյնն օրինաց՝
Դեռ տըկար միաքն առ քեզ բերի վերընթաց.
Եւ գիտելով ըզսէր՝ վախճան իւր վերջին,
Ի ձանձրէլ ըզքեզ տապալ կաթոգին:
Ատեղք ղայս. և հառաչէր զոյդ սիրտ մեր
Յէն անծանօթ, զոր վըկայ լոյճ մեր կոչեր.
Ի գուշս հանդիպ՝ ի գործման ըզնա սիրեաք,

Եւ նմա զօրհնիս մեր տանէին ախ և ցայգ.
Եւ ըզմայլեալ աչքս անդ կարգաւ դիտէին
Չերկիր, զաքսոր մեր, և ըզյարկ նուիրական.
Ո՛հ, Թէ ի ժամ անդ յոր հոգին վախըստեայ
Ձախրել ցելոյ ըզբընաւոր լանջն անձկայ,
Աստուած յերկինց լցեալ ըզտունչ մեր ըզձին,
Ի սլաք փըրկիչ զմեզ հարկանէր զերկոսին.
Յաղբիւր իւրեանց սլացեալ հոգիք մեր յանկարծ,
Յընթացան անդ զոյգ գնային յարփիս աշխարհաց.
Ի սիրոյն Թևս հատեալ ըզվայրան անսահման,
Ամբառնային զերդ Ճառագայթ արևընկեան.
Եւ սըրտատրոփ հասեալք Աստուած իսկ ինքնին,
Ի ծոց նորին յաւէժ ալեր խառնէին:
Սիա խղճմ էին. և վհատակեալք չըքնաՓեան,
Յոչընչութիւն արդեօք էակքս հատուցան.
Կամ կցորդակից բախտ մարմնոյս լեալ հոգին,
Ընկըճիցի ի մուԹ մըռայլ տապանին.
Փոշի լցել, Թէ գոլով կազմ ի Թըռիչ,
Չերդ պակասեալ ձայն՝ եղկել նա յօվկնչ:
Յետ սին հեծման և հուսակ յետինն ողջունել
Չինք ոք սիրոյ ի սիրելեացդ և ոչ մի:...
Ըզմեծ գաղանեացդ, Էլվիր, հարցնիր քեզ ինքեան.
Ըզսիրելոյդ տես մահ, և տուր պատասխան:

ԼԱՄԱՐԴԻՆ

ԱՆՄԱՀՈՒԹԻՒՆ

Ա՛յս տուն բանտի քո լցե, այս գերեզման քո, ով Սէր.
Եւ կարիցէ լուծանել մահ ըզմեծ հանգոյցն հոգեկցաց:
Մինչ խորհուրդք անսահմանք, ամբարձամիտ ինքնա-
[շունչք,
Խնդրատիք մըտաց յաւերժից, Հօրն ամենայն խորհըրդոց,
Մինչ լցեն վայրապար գերեզմանի սպասարկուք:
Եւ քնակիցքն ի խաւար՝ որք յանըստեղծ ի լուսոյն
Յարքայութիւնըս պայծառս հանգիստեցան և կեցին.

Կեցին յահեղ Ճառագայթս աթոռոց այնըմ Միոյն՝
Որ փարելի ձեռօք բոց առեալ զմարմնոյ վարագոյր,
Խըստրոց ընդ ինքն և ընդ մարդ, երևեցոյց զայն փառօք.
Աթոռ՝ հանդէպ որոյ նա և այժմէն խակ հոգիք մեր
Գուշակօրէն իմն ազգմամբ երկրըպագեն և խոյտան,
Եւ ընդ ինքեանցըն բնութիւն ահաբեկեալ զանգիտեն:
Հոգիք՝ որ ղբեղ Ճանաչեն խորհըրդաւոր ըզգացմամբ,
Ըղքեզ, ով ահաւոր Ներկայութիւն և անտես,
Շնչականիցն ինչ արդեօք՝ Թէ վաւելցին հանապազ,
Ծածկեալք յաջացըս մերոց լուսով աւուրն անվախճան,
Որպէս զասուերըս վայլունս պատէ արև լուսազգեստ:
Մինչ եղծցի համայն սեր մեր ընդ եղծման չնուաճոյս.
Եւ խորարմատ կանգուներաք և բողբոջեալք վերարձակ
Սաղարթացեալքն անթառամ ի ջուր սըրտից զուարկոյց,
Որք ի կորով և ի գեղ զարգանային բարգաւաՃիք,
Անըզգայից պես չըքնալ ծաղկանց խամրեալ և անկցին:
Մինչ խորհուրդքն այն և կիրք որք տան բարբառ բերանոյ,
Որք արձակին ի չըրԹանց ըզմայլական գեղեցկուներս,
Որք վաւերն յաչս ըզհոգի զանՃառելեաց նրկատիչ,
Այս ամենայն պատահաքիք լցեն մարմնոյ անկայունք,
Սա ի կեալ լուկ ընդ նըմին, և ի նորին մեռանել՝
Անցանիցեն որպես բոց չիջեալ Ճրագի սպառելոյ:
Ո՛հ մահացուք, լըսարուք զարմանալի բարբառոյդ
Որ ի ներքուստ խօսի ՚նդ մեզ. «Ո՛վ մարդ, դուս մի բնաւ
[մեռցիս»:
Զայնք երկնայինք ի յոգւոջ եղանակեն զայդ մերում.
Սպասմոսարանք՝ հրեշտակաց դըրդեալ մատամբք ներդաշնակ,
Ընդ հոմաձայն երգս հեզոյ առաւօտեան աստեղոյ՝
Գալաքրնչեն անդուլ զերդ անմահուԹեան մեր մեծի.
Գընդաձև հոյլք համախուռիքք և գեղեցկիս այս մեր մարդ,
Երկնահաստակ ԹըխաԹոյր լերինք և ծովք խորամուխնէք՝
Միաձայնին յընդհանուր ի վեհական յայս նըւագ:
Լուարուք հոգիք մեր, և զայդ յօդոյ հանուրց ծընծեղէք.
Նա ի մեղմիկ ըզյս լուսնի, նա ծածանի միջամուխ
Ի խոնարհեալ տուընջեան փառս. արկնազգեստաւելքն գիշեր
Մերձեալ յուշիկ ի մահիճ մեր՝ չըշընջէ զայն յականջ.

Յայդ և ցերեկ, տիւ պայծառ և երեկոյն մըտախոհ,
Ամենայն ծագք ուսմանակք, տարածուԹիւնք անսահմանք,
Իբրև միակ մեծայաղԹ խորհըրդաւոր նոճափարան՝
ՅաներևոյԹ բաբախեալ ուի կենդանի ձեռանէ, [լեան։
Լարք ըղգայունք՝ խընդուԹեամբ ԹըրԹռան յայս մեծ յոբե-
Օրհասականք լըսեն զայն. և մինչ տակաւ ձայնք երկրի
Չանխըլացեալ հեռանան, դըրդեն զդիս լեզս խբեանց՝
Ճեպել խառնիլ յերկնային դաշնակուԹիւնս յայս ի տոյն։

ՏԻՆՆ.

ԱՆՄԱՀՈՒԹԻՒՆ ՀՈԳՒՈՑ

Ուստի սըրտիս զանդոհականս կըրեալ կիրս.
Զուր վոխոխեմ զլաստակ, զՀանգիստ և զըղիրս.
Ոչինչ զտրայս հանգուցանէ դեղմունս.
Համայն ուրեք ըղնայն գտանեմ զանձկուԹիւնս։
Օ՜ն, զՀեշտուԹեանց առյուք Ճաշակ։
Յառաջ մտիք, ընորհք և դըրգանք,
Եկա՛ք ժըպիտք և սէր և խաղք,
Եւ անուշից դուք խառնարանք։
Ա՜յլ զինչ է այս. ահա խամրեալ ծորի վարդ,
Յընդեալ բառնի հոտ քաղցրաբոյր,
Թողուս քընաը ըղձեռս Թափուր.
Զանձիրք դըժնեայք գառնան ի սիրտ արդ և արդ։
Հա՛պա, ի գաշտն էլցուք Արեայ.
Դաչինեալըսակ Ճակատուն շուք
Հալածեսցէ տարց՝ ի բացեայ
Ըզնեղդ սըրտիս հեղձամըղձուկ։
Օ՜ն անդր. հընչեաց ընդդէն խաղմիկ.
Շողան սուսերք, շանԹեն շառաւիք,
Տրոփեալ վըրնջէ նըժոյգ ռազմիկ,
Բաղմեալ կոփեն զենք և երկաԹք։
Ի ձայնս յաղԹից և յաղԹելոց

Սարսեալ հեծէ բարձր Ոլիմպոս։
Խաղան զինեւ յորդ Ճապաղիք.
Սիրտ ոչ ժուժէ, գելըն ազիք։
Արդ հաշտագոյն կոչեն զնս վիառք,
Մերթ վհեմմագք և մերթ վայրագ.
Հրամանատան բազմեալ ի բարձ
Իշխան երկրի և ջուրց ալեաց՝
Օրէնս յաշխարհ տամ յընդհանուր,
Ուանձինս լըսել չանամ ի զուր։
Անդուլ այդգունակ առ յոյս նորանոր
Դիմեալ ըղձակաԹ՝ գառնամ կորակոր.
ՅերանուԹիւն լին յայսց օտար՝
Բաղխէ հոգիս Թևս անդադար.
Եւ ոչ ինչ ոչ զըրէ յերայ կենցաղոյս
ՉանմահուԹեան նուաճել յիս բուռըն հրապոյրս։
Յորժամ յօրհասին պաշտէ խնամատուն
Չանձողոպրելի գառակնիք մահուն,
Ա՜տուած ազդէ նմա. Իմ է յաւերժուԹիւն՝
Որ նախն էր քան զքեզ, քո է՝ որ յետոյն։
Ա՜յլ զի՞ զանձնձկս ես բաջալիմ.
Յաւիտենից ոչ է կըրձիմ.
Չհամայնն ի քեզ ղուգեայ Ա՜տուած
Նկարեալ ըղկենս քո յաւիտեանց,
Եւ զկուԹիւն քո ապագայ
Անհուն մըտացն ունէը ներկայ։
Արդ լէր Հաստչին քումմ արժանի,
Կա՛յ յաւերժից բաղդիդ պատկառ,
Եւ վհա լըսեալ նորայն ձայնի
Անոսկ գոյից լէր ոսընհար։
Չէ փոքր է այս երկիր՝ յերկնից Թէ կաս դէտ.
Եւ իմ գուռըն հրպարտուԹիւն գոյ հանդէս.
Գետնատաղից որգանց ներման
Բընդհատորաց մարգագետնոյ,
Որոց հազիւ կըշռեալն ական
Յուզէ զնախանձ ծիլ մի խոտոյ.
Մեծ՝ առ ոըգեաս համարեալ այդք

Պըճնեալք ի գեղ ուռայնութեան՝
Զինչ թըւիցեն ի հեռուստ անդ
Յերկնից բարձանց անմահութեան։
Այս աեսութիւն ծընող վըսեմ խնամոց,
Այս ապագայ վեհ քան զըրկնս հըպարտից,
Զուգակըշիռ պահէ ուղղեալ դաղտ զաչսդիմ,
Եւ հարձրելըն հանդէպ ըզբնաւն հաւատոյ,
Ջծաղր անցաւոյ և զանցաւոր արտաստուս։
Բառնայ ղարեաց դագինս, հէչտիցն ըզհաճոյս,
Եւ ըզբոլորըն սիրտ կըրթէ ի բարձունս։
Աւ ոտս հարեալ զհիւղէն՝ յերկինս ելեալ ձեմ,
Զի փոյթ նըմա քընել զերկիր վայրագեմ,
Թէ ծագիցէ անդ արև, չանթք հարուցանեն,
Թէ գուցէ անդ աւազ, հըղօր, գիւցազունն.
Թէ մարտիցեն, կռիցեն դաշինս հաշտութեան,
Թէ բազդ ապցէ կամ բառնայցէ ղգաւազան։
Ոյր ի բարձանց գահաւանդն
Տեսանելով ըզյորդ Նիւթոս,
Դարձուսցէ զաչս յափանց անտի
Ով կոհակացըն պերճահոս,
Եւ աւազակի լուիցէ փոքու
Որ աւ ոտիւք ման աւնուցու։
Լռեցէք անոտի մեծութիւն, գմբք վաղանցուկք,
Անգնաութիւն, գիտութիւն, շուք և անշուք.
Բաց ի յամերժ վարուց և բաց յերկրանց
Ուսին ածելոյ յարդարադատ իրաւանց,
Դընին հանուիք յաւերժապէս հաւատոյ,
Զկըճեալ հանդէպ ճշմարտութեանն անաչառ։
Ասյսկս ի բարձրը գագաթանցն Ապենին
Հեռահայեաց արարեալ զձոր ընդ լերին՝
Զաշխարհս ամեն ցուցանէ գաշտ հարթայատակ,
Ի կէս ծրարեալ խուն՝ զհորիզոնն ընդարձակ։
Ո՛հ, թէ վըսեմն ազգութիւն որ զմեծըն Հոմեր
Եւ զքաջն Երինեայ Ըսկիպիոն՝
Նըպաերա մըտաց հնարք ևեթ էր,
Կամ առասպել ցնորք անըմբռն,

Ըզմի ի հուսկն ասպարէս
Զարհուրելով յոչընչէն տես՝
Ընկըրկի մարդ սոսկապէս։
Եւ կամ զնաղդ ի կենցաղութեան անկայուն
Ընդգըրկէ զայս յաւերժութեան հաստատուն։
Ո՛չ, ո՛չ, չէ այդ վարկած մնոտի.
Ազգութիւն է խոր ուանդըրդուելի,
Յարարչական աչըն դրոշմեալ ի յոգիս
Թոզ ուղղութեանց տածիչ, հերքիչ խեռ ախտից։
Յաւիտենական բազմեալ ի գահոյս
Հաչեն Անմահութիւն ի յանեսեան կայս՝
Աչհաւերս չարաց, լաւաց տայ խրախոյս,
Ի հըսկայաքայլ ժամանակի 'նթացս
Պաշտպանէ զարդար, բառնայ 'մպարըշտաց
Ըզայս գըժպըհի ոչընչէն վայրաց։
Դուք որ չառնոյք աչն յԱլիւմպեայ կայծականց
Եւ ըզսեղանս քանդէք յաւերժին իրաւանց,
Նեղիչք երկրի, երկերիք,
Ա՛յո, անմահք էք և դուք։
Եւ դուք, անգութըն բազդի սպանդք վաղանցիկ,
Յոր ակնարկեն աստուածեան աչք հայրենիք,
Դուք անցաւորք յօտար երկրի առօրեայք,
Չօրացարմք, քանզի և դուք էք անմահք։
Եւ ոչ կայցէ սիրտ անըզգայ
Աւ կարևորս այս պիտոյս.
Ծըվիեալ մարդոյ 'նդ ահ և յոյս՝
Եւ յետ կենացն ըզկեալ ցանկայ.
Եւ յօթևանս խակ ի մահուն՝
Շնորհ զտնիք, ճակատ յերկինն՝
Հանէ յաթոռն խակ Բարձրելըն
Յուրանն ըզյոյս սոնք դիակին։
Դրոշմ ի պղինձ ըզպիշատակ ժանգահար,
Եւ ընդ նըմին՝ զունայնութիւնն հիգաբար.
Յարձանս յաղթիցն՝ ի նիչ փառաց զաղփաղփուն՝
Զանմահութիւն փորձէ ի փորձս անդ մահուն։
Դուք միայն, ով սիրեցեալք, ով հրաշալիք,

Իմ նախանձորդք, զօրութիւն վհոյ լինն ունիք
Անհաղնական կանգնել արձանս գոյք ևեթ,
Ոչ կըրկնակի սըճնեալք յերկինց սեթևեթ
Պըսակս հիւսէք առաքինեաց հանճարոյ,
Զեռք ձեր ընորհեն, ճակատք ձեր զոյն ընդունին.
Հոմեր հաղորդ է գեղոյ իւրոց ի բազին:
Եւ թէ երբեք աւ մարդկըզդ վաղաքշանս
Ի նուաստութիւն իջուցէք զերդըս ձեր պանծ,
Յաճախագոյն սակայն ի նուագ վեհմականս
Զօրհնս յարդէք, և սէր վառէք հայրենեաց:
Վաշտ ի վաշտ 'ղեթանայր քերդող ռազմամուտ,
Դըղրդեր ի մարտ զերնատասարդս եռանդունս,
ԶԱրեա վառեր Տիրտէ ի հուր կիզանուտ.
Եւ շանթք 'տաղից Ազիեայ' ընկճեն ցարդ ըզբռունս:
Ի տղայ ախոյս ես աւեցի զբըռնաւորս,
Ըզյաղթական կառաջն հարեալ զնի նըզովս.
Անզօրս ես ծաղը առնեմ զահեղ նոցայն կար,
Զկատոն գովել ոչ զանգիտեմ աւ կեսար:
Եւ հնի գողալ ի սպառնալեաց
Բըռնաւորի մի սպառումս:
Զկնի իմ այլ վայր հայրենեաց
Ի սիրտս կանդերձելումս:
Ա յսպէս մինչ բնաւն երկրակալին խոնարհել՝
Մեծահոգին Կատոն ևեթ՝ կայր վըսեր.
Լըսաւ ըզբռնիզն բըբաբեր վոհմորկաց,
Եւ զանքընին յաւերժութիւն ըզմտաւ ածէ,
Սուսեր յաջմամ և ըզպատոն ի ձախոն՝
Նոքօրք քերքեալ զահ բռանց, գեղոյ, նախանձուն՝
Ինքնին անտես բազին իւր կայր միայնակ.
Մին ըզմահ, միւսըն խոստանայր յաւերժ կեանք.
Աչխարհ Թող ծուռը ածցէ 'նկճողին ըզՏիբեր,
Հոգի սորա գնայ յապաստանն իւր յերեր [1]:

1 Ջանաստեղծեցին երկինս ընորհեցուք կատոնի. եթէ ըստ գերեզեկ յոյոյ անմահութեան հոգոյն՝ յոյսով ակն կալեալ էր և հրամանի արձակման նորին 'ի Հաստէն:

Գերչին ասէ. Ազատ եմ ես,
Եւ օրհասին՝ Թէ Անմահ եմ:
Արդ ի չերմայ տարայք հանգէս
Ուր ըսպասեն հարքն երկնաճեմ,
Տարայք ըզպանձն այն նըշխար՝
Որ և յաղթեաց ի մահու
Յաղթականին Փարսալու
Նըշխահեղուին ըզկեսար:
Զուր յաղթասէր սա յառաջէր պերճանդամ:
Ամբոխն ազատ, թէպէտ զչեաւին զոյն անգամ,
Շուրջ բոլորեալ զգերեզմանաւ մահապոյժ
Զվհադունին Հռովմայեցւոց լայր ըզդուշ.
Նախանձաբեկ ըզկառս՝ դագաղն անդ արար,
Յաղթանակեաց Կատոն, ոչ կա է Կեսար:
Այլ զի՞ն ձառեմ... Ո՛վ ցանկալի հայրենեաց
Վարատակաւն լինէ մանկունք, ո՛վ Փառնակազունք,
Որք գնայք զբրկեալք յերկրէդ, ի տանց և յերդեաց.
Լինք լաւութեամբդ առ ի բաղդէն անընկունք.
Արկածք վտանգիք՝ ո՛չ, ո՛չ ըզմահ ձեզ կարդան,
Արուորագոյնք՝ տարայք կենաց վըշտահան:
Ո՛ր զօրավիգն աղնիւ սըրտիկ ձեր ի դէպ.
Հաւատք՝ որ վարձ կըշռեն առ կրկին երաշխէպ.
Յաղէտս անգամ նա զձեզ գործէ երջանիկ,
Ազատ՝ ի կապս, ընչեղք՝ մինչ ոչն ինչ ունիք,
Եւ ի բանտից անկիւնս՝ յերկին գոյք բնակիք:
Օ՜ն անդր ի բայ ամպարըշտին ժանտ առած,
Որ երկոցուն նեգկացս ածէն ըստուերած,
Թէ՝ « Արգարոյ ըմբոն է վարձ
« Ոանձիրաւին արկանել սանձ »:
Զիք յոյս մարդոյ՝ զոր չիցէ ահ և կասկած,
Ա յսպէս զուգեալ և միաբան
Անմահութիւն բնակն երկնից՝
Վերասլանայ թեւակից
Ընդ իմաստուն Ազատութեան:
Իսկ դո՛ք, գոյք ո՛վ խմոյ սըրտիս սիրելիք
Մինչ յանդո՛ղջ գոյք ի կորուստ մատնիչիք.

Ոչ· արշալոյս թէ կեանքս աւուր մ'են պայծառ,
Յայլ բնակութիւն ապա գացուք մեք ընդմի,
Տեսցուք գարձեալ ըզմիմեանս, ով բարեկամք,
Եւ ոչ, քանի հանդիսեսցուք խընդութեամբ:

Յերերական բարձր ի մուխից
Աչս արձակեալ դընթարկուս՝
Ոչ ևս լուծցուք յարտասուս,
Բայց առ հըրճուանս և մաերմութիւնս:

Բայց ցերը յերկրի ասա պանդխտիկը տարտըղիլ՝
Մըտաղջօսկին ի փոյթ լերջըք արուեստիկ,
Դիւրին չարիքդ՝ այլ անհրաժեշտ է վըճիռ,
Խաւարն ամբք ի յարտասուացըդ կըսկիծ:
Այլ մի ակընծել ըզհուրն ի ձեզ եռանդուն·
Թողէք ըզվեղ հեշտից քընար ոսկերգ նորուն·
Մեծացուցէք զայր վեհաշուք,
Զառաքինին երգեցէք գուք·
Եւ ձայնք վըսեմք լցին ի վեհ նախերգանս
Հանգերձելոցդ երգոց յերկինից ի խորանս:

ՏՐԼԻԻ

ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ, ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ, ՍԷՐ

Կերպարանաք վեհ և բըրբք բոցաձիգ
Յառեալ հայի 'նդ պարծանս և փառըս նախնեաց·
Բայդք առ ոտիւք նորա դընին Թափառիկք,
Պըճնէ զձակատն համբաւոյ պատկ մըշտակեաց·
Ուր և չարժին սաստառնաձայն թևք նորուն,
Սերմըն փրթթի մարդկան ի շունչ գարնայնոյ:
Շողայ հանճար· ցանուս 'նդ չըրթայսըն նըկուն,
Եւ յաղթուԹիւն՝ արձակէ ղձաղս իւր հաճոյ:
Անդուլ սածէ ղձաղկունս հանուրց ճըգանաց·
ԱղաթուԹիւն նա 'նուն և մայր կենդանեաց:

Ցայրահամար նորան ի խուղ խաղաղիկ
Խոյս տայ յոտնայն պատճառանաց աշխարհի·
Յիմաստութեան աղբիւր խաղայ վերհասիկ,
Թէ անաղօտ՝ երկնից ճառանչ մեծարի·
Ուր և բերի՝ հնացեալ կարծեաց փայլք մոլար
Յըրուին ի շող երջանկութեան և ուժոյ·
Եւ բազմախոք մըԹարթ մըտաց ասլիկար՝
Հերքեալ ցընդին յարեգական իւր լուսոյ:
Աչք իւր փայլեն ի մանկութիւն իմն անանց·
Ճշմարտութիւն նա 'նուն և մայր Լուսաւորչանց:
Հիւսած սոցին լըրման ուսածոյ հըրճուանաց
Զուգէ զընութիւն և ըզհանճար գաշնագիր·
Մոգն աշխարհս ամէն ի շարժ իւր աչաց,
Զամէն ձըգեալ ինքըն՝ գործէ համակիր:
Ուր և հըպի՝ մեռեալք լինին կենդանի,
Եւ կեանք ի մահ իմն փոխին քաղցրունակ·
Նորա հնարիւք ամենայն լինչ սուրբ լինի,
Չի զմաքրութեանդ ակն ունի զնչ աղբերակ:
Ուղղիչ սըրտից ուանգորրիչ բուռն ըզձալեաց,
Անուն իւր Սէր, և մայր նա 'մեն Գեղանեաց:

Ֆ. Ր· ՇՐԱՅՊԷՐ

ԱՂՕԹՔ ՀԱՍԱՐԱԿԱՑ

Դուստր իմ, աղէ կանխեաց առ Տէր: Տես ժամանեալ է
[գիշեր·
Ոսկենըշոյլ աւանիկ գունս յերկրէ ի բաց ցերեկ զամպեր·
Ներսեմաձիգ բըլըոյն ի մեայլ շուրջ վայրք ի գոլ լուծանին·
Հաղիւ հեռուստ ի մըԹան անուագն ի գիլ լըսի չափիւն·
Համայն ուրեք ձեպեալ հանդիստ· և ծառք ուղղոյս ի շըր-
[չիւն
Զտըւընջեան ի սաղարԹից յանոյշն ի սիք Թափեն զփոշին·

Տես վերջալոյս ըզգիշերի ծածկոյթ ի բաց պարուրեալ
Լուսաձաձանչ տայ ասահզոյց անձնիւր ծագել ըստափայլ։
Արեւմտից կարմրաւառ աղօտանան ծոպք վերջաւոր,
Եւ արծաթի ջուրց ըզդիմաք նըշոյլք ի ծուփ տատանին.
Խառն ի խուռն ակօսք և ցանկք անտես յաչաց կորընչին,
Եւ ըզքայլից ոտիւն ի յոյզ կայ վարանեալ ուղևոր։ [խեմ.
Ի տուընջեան կարիք անբաւ, աշխատութիւն և հեռ դըժ-
Աղօթեացուք. ահա գիշեր. գիշեր պայծառ և վըսեմ.
Աչերսին անդէտդ, հողմք ի փետուրս դըղեկին,
Այս եղափուրք, և խաչինք անդ ի բառաչ իւրեանց բեկբեկ
Համայն նիրհեն ի քուն. և բընութիւն վաստակաբեկ
Հանդըստեան և Աղօթիկ, Սիրով քաղցուս կարօտին։
Ահանիկ ժամ և ժամանակ զի՝նդ զըբաղութունս խօսին [մանկունք.
Մինչդեռ այն ինչ հեշտալիս ախտից փուռեամբ մեք երա- [գունք,
Դեռաբուսիկ մանկութիւն աչս ամբարձեալ ի վեր յերկին
Ջեռնամած և բոկանի կըրկնեալ ըզծնօնը ի ցուրտ վիմի,
Առհասարակ ի նոյն ժամու ի նոյն բերեալ յաղօթս ոտիսի՝
Հասարակաց Հօրն ըզընծորչս ի մեր Թիկուններս պաղատին։
Եւ մըտցեն ապա ի քուն։ Անդուստ ի սուրբս ասիկ ա- [նուրջք
Աղմկայոյզ երամ երամ սաւառնաթև կայտռելով շուրջ՝
Զորս յաւուրն անդ խոնարհել երկնեաց չըշուկ մի յետին,
Ի բացուստ նոցուն դիտեալ ըզլոյս չըրթանցըն վարդազեղ,
Բան մեղուք դիմեալ յանձուկ անուշահամ ծաղկանցն ի գեղ՝
Գան Թաւիին սիրայորդոր առ պաղպաջունս հոսեալ նոցին։
Ո՛վ անուշակ քուն խանձարրոց, ո՛վ աղօթից մանկութեան.
Ո՛վ ուղերձ սիրայորդոր անախտաշունչ մըրմընջից ձայն.
Ո՛վ կըրօնից ամբըծութեան, որ բերկրահոյլ ի խինդ ժըմ-
Ախորժալուր նախերգանք մեծահանդէս այն գիշերոյն. [ախ.
Իբր ընդ թեւօք պարածածուկ արկեալ ըզդըստս իւր Թըռչուն՝
Մանկիկ մատաղ յաղօթս ի քուն առնէ զանձինս իւր ղոփ։
Դուստր իմ յաղօթըս կաց առ Տէր, յուշ նախ բերեալ [սըրտառուչ
Զոր ընդ գիշերս առ քեւ ի բուն շարժէր ղօրոցդ անպաճոյճ.

Որ ըզվախիկիկըն քո զոդի յերկնից ի ծոց իւր տարաւ,
Որ ի լոյս ըզքեզ երկնեաց, որ ապա մայր որդեդորով՝
Ըզդաւնութեան կենաց ճաշակ անձին ևեթ առբերելով՝
Զամբեր խորխոխ քեզ մեղուս, կերակրելով ինքըն լեզուաւ։
Եւ վասն իմ աղօթեասիրի, կարօտեալմն ինձ առաւել.
Նա քեզ հանդոյն բարեհամբոյր սուրբ և անկեղծ է ի սիրել.
Ախանակիտ է նորա սիրտ, ճակատ պարզեալ լուսապայծառ։
Յոլովք յիւրմէ բարեբարեալ, ընդ ուժիք ոչ տանի նախանձ.
Ինքն ըզդօն և նաղելի ժուժկալութեամբ բերէ կենաց,
Եւ ըզքարեացըն կըրելոյ, ուռչ առնելեաց խընդրել համար։
Զեռք նորա հոյլ ընդ հոյլ ի ծաղկաքաղ անուշաբոյր
Սուրբ յաւերժ՝ պատկառելին մատչել ախտից փուշս յան- [համբոյր,
Ծուղակք ըզնա ի զուր ժըտեն յիւրեանց զըբաղութ ձըգել [պատկեր.
Անցեալումն անյիշաչար՝ անտես նոցին լինի խոպառ. [Թար,
Եւ համայն իսկ անծանօթք առ ի նմանէ խորհուրդք վաս-
Որ ըզմաքրն սողոսկին զերդ զերեսաք ջուրց մուխ ըստուեր։
Անծանօթք են ի նմանէ, ո՜հ և ի քէն ո՜ մայր յաւիժ.
Յաւիտենից խուժան աղէսք, ուր սիրտ կոծին գահավիժ,
Պատիր հեշտանք, ուռնայնութիւն, խայթ և վարանք հալե-
Կիրք որ ի սիրտըն ծըփելով իբրու զալիս փըրփրադէզ. [մաշ,
Եւ ընտանին յիշատակք պատկառանաց ամօթակիզ
Որ ըզդիմաքն ի ծաւալ շառագունանս ածէն անբաժ։
Այլ ես, որդեակ, գիտեմ զինչ կեանք. ի գոյն և զքեզ, [ո՜հ, վարժեցից,
Այն ինչ զարգուն դու ի տիս՝ սէտք կարևոր հասցեն վար- [ժից,
Թէ պըտսակաց պընդեալ ըզհետ, ճարտարութեանց և բազ- [դեն
Անմըտութիւնն է և ոչինչ, և զի փոխան յաճախ պատուոյ՝
Ամօթ յերեսս արկանէ բազդի սակրըն դիպուածոյ.
Եւ թէ ի գոյն խաղալիս ոդիքն ի զուր կորընչին։
Հոգին ի կեանս պյուսիսի, և թէպէտ ցանգ յաւերնայնի
Ընդ պատճառսըն թափանցիկ նոյն և վախճան յանդիմանի,
Այլ ընդ կարեօք ախտամոլ մեք ծերանամբ տարտարար.

Ա՛տ կենացն յասպարիզն մոլորի մարդ, գայթէ ոդին.
Համայն Թողութ՛ք լինչ կառեալ ի մացառուտ Ճանապարհին,
Խաչինք ըզգեղին ի Թիկանց, և զլսեռութիւնս իւրեան մարդ:
Աղօթս, որդեակ, աղէ վասն իմ: Զայս միշտ դոգիքր դու-
[ստ Տէր.
« Ով Աստուածդ իմ և հաստիչ, գորովագութ դու հայր ես
[մեր.
Գոհութիւն քեզ, որ բարիդ ես. գոհութիւնք, Տէր, զի մեծ
[ես »:
Թող զի խղճքդ անդ Թռիցեն՝ ուր քոյին սիրտ վերառաքէ,
Աղաւորին քեզ մի գընացք բընաւ ումպէս վիշտ ածէ,
Եւ կամ ուղի զոր հարկանեն տագնապիցդ լինչ ըղքեզ:
Աստէից ամենայնի է լինչ ձըգին յոր հակամէտ.
Գիտաք ընդ գաշտս ոլորատաձեմ ի ծով փուԹան ըղձաւէտ.
Մեղուն ըղԹիւմ Ճանաչէ ուստի անոյշ հոյզք պատրաստին.
Թիւք ի Թռիչս օգահերձիկ յանճնիւք ի Թառըս երագին.
Անգղ ի տապան խոյանայ և բարձր յարև սուրայ արծուին
Ծիծառն առ գարուն, և պալատանք չեզս յերկին: [Թըռչի,
Յորժամ մըրմունջ քո վասն իմ Աստուած ի վեր հեղիկ
Իմ զերդ ըսարուկ աւիկաը նըստեալ ողորմին ի հովտի
Ի վայր յուսոցն առնու զբեռնիս առ եղերօք Ճանապարհին,
Խընդամ ԹեԹևացեալ. զի զբեռըն զայն վըշտալից [խնծ՝
Ի միտս ուս բարդեալ մոլոր ղոր չիս տանիմ Ճանրաթա-
Ո՛հ քո անմեղ մըրմունջիկ վերաբառնան բարձր ի ձեռին:
Երթ, վասն հօր քո դիր աղերս. արժանաւոր գի լինիցի
Կարաստնափայլ յանուրջս գլուխ դիտել հրեշտակ լուսաբ-
[փի,
Զի ընդ խընկոյն անուշութեան և իմ ծըխի սիրտ ի բորբոք.
Ի բաց ըզվերս իմ մերժեալիր անբիծդ ի չունչ, ով իմ դըս-
[արիկ,
Ո՛հ, զի և իմ վերատցի սիրտ յանմեղութիւն լուսատեսնիկ,
Իբր ըզյատակ սեղանոյն զոր ընդ երեկս լըսեան նորոգ.
Ի կենդանեաց և վասն որոց յայս երկիր
Սահին նըշդեհ, դուստր իմ, ըզՏէր մաղթեսջիր.
Վասն այնոցիկ որոց շաւիղ բաղմահոծ
Աներեսյթ յալեաց ծածկի և հողմոց.

Վասն անմըտին որ ըզսըրտին իւր հըրձռեանս
Յոսկեձամուկ գընէ շողեալ պատմուճանս,
Կամ յօդասպարն երագասլաց երիվար.
Վասն որք ի ցաւս վաստակին վըշտահար,
Վասն այնոցիկ որոց զերծեալըն գառնան.
Որոց բարիսըն գործեցին կամ խոտան:
Վասն այնորիկ՝ որ հեշտութեանց ի հրապոյս
Զգիշերն ի գլուխ մեղկին անսուրբն ի համբոյս.
Ո՛ր յաղօթիցըն ծընրադիր վըսեմ ժամ՝
Ի պարանոցիկ մոլի խընջոյս բաղմերամ.
Եւ զանառակ հարկանէ մատն ի քընար՝
Այն լինչ հոգին ի գիշերաց ախրաբար
Մըրմունջս ի վեր քաղցրաձայնէ յօդալից,
Եւ յեռանդուն խակ շիջանել աղօթից
Նա զընըսադաց գեռ բիծ գեղգեղս յերկարէ,
Արդեօք զի Տէր յերկինից բարձանց լըսիցէ:
Մի յաղօթիցըդ անտեսել և զնոսին՝
Զորովք Թաւալ անկանի վեմ տապանին:
Սեամ գահավէժ որ ժամ ի ժամ գըժպրծէ
Ըսպառնալեօք մեզ յանդիման փեռեկի.
Անդ եղկելի հեծեծ ի վիշտս հոգիք
Աղաւութիւն պաղատեալ երջանիկ,
Որոց ի ժանդ մարմինքն հիւծին հինաւուրց
Մերթ կարօտ պաղատանաց վըշտալըծ.
Յերկիր աղէ լջցեն աչխունք մեր, որդեակ,
Նընջեցեալըդ փոյթ ի գորով օժընդակ:
Ի ծո՛ւնր, ո՛հ, ի ծո՛ւնր, ի գոյն յայդ հող երկըրպադիր [գիր.
Ո՛ւր հայրըս քո առ իւրն հարամբ, և մայրդ առ մարբ կան ի
Ո՛ւր երբեմնն կենդանիքն՝ արդ կան ի քուն մահագուշակ.
Անդրնդք՝ ուր եղեալ փոշի՝նդ փոշի խառնաշփոթ
Եւ ընդ հարամբք խակ մերով՝նոր դիակն մեզ հարք անծանօթ,
Իբրու ալիս ընդ ալեօք վերամբառնան ծովք անյատակ:

Վ. ՀԻՒԿՈՑ

ՄԱՂԹԱՆՔ ԵՐԿՈՐԻՆ

Քաղցր է, այո, Հոգւոյ անբիծ
Առաւօտու պահուն մաղթանք,
Մինչ համագոյք ժըմանին յարթնին
Ի լոյս նախկին յոլ երփնեղանգ,
Այլ քաղցրագոյն մաղթանք նըմին
Ի լըռուԹեան երեկօրին։
Մինչ գեղջկին յաշտարակաց
Ձերդ փոխադարձ ձայն ներդաշնակ,
Մեղմ և յուշիկ առեալ տարած
Սուրբ զանգակացըն հեղհեղանք,
Խառնին'դ մաղթանս անբիծ սըրտին
Ի լըռուԹեան երեկօրին։
Լուսոյն այն շող յերկինից կամար
Որ ընդ աղօտ սըփռւի ծաւալ,
Ամպն որ քողէ զլուսապայծառ
Զարևն ի մայր իւր խոնարհեալ,
Են ի մաղթանս հրաւէրք նըմին
Ի լըռուԹեան երեկօրին։
Եւ մենակեաց ամէնքք ի ցիր,
Որ կաԹեն շող ակնապարար,
Բոլքք կանԹեղաց են լուսալիք
Որ յԱլբարէն ի վեհավայր
Օրհնից մաղթանս հանեն նըմին
Ի լըռուԹեան երեկօրին։
Երբ խոնջ յուղոյն ոտնակառեալ
Ըզմիջոցաւ ճանապարհին,
Բազմի պանդուխտն աստուածարեալ
Ոգի առնուլ վերայ վիմին,
Հընչէ մաղթանս ի Թեզ սըրտին
Ի լըռուԹեան երեկօրին։
Երբ յանապաՀոյՀ խըցկին յանկեան
Ի գուշս ածեալ զպար որդեկաց,

Այրին մենուկ անօգնական՝
Ականոզեօք արտասուաթաց,
Վերառաքէ մաղթանս յերկին
Ի լըռուԹեան երեկօրին։
Եւ ընդ անտառ ընդ ծովափնեայ
Ծածկեալ զանխուով ի ստուեր խըրթնի,
Յառանձնակեաց ընդ վանորայ
Միանձն յանդորը ի սիրտ Ձեմի,
Մըմընջելով մաղթանս լըռին
Ի լըռուԹեան երեկօրին։
Եւ յոր ափունս, կամ յոր աշխարհ,
Ուր մարդկուԹեան բարբառ հընչէ,
Ի խորագոյն կամ յոր անտառ
Վայրագաստուն Թէ աղջ բնակէ,
Ոչ վեր ելցեն մաղթանք յերկին
Ի լըռուԹեան երեկօրին։
Ո՞ոչ ելայ ըզսիրելին
Յափըշտակեալ վաղամեռիկ,
Եւ ոչ ի ցաւս ոտնատ վըշտին
Ընարել զանուն կեանս երջանիկ.
Ապա մաղթանք սուրբ քաղցրասցին
Ի լըռուԹեան երեկօրին։
Յունկն իմ դեռ կա հընչէ ժամն այն
Յորում բարձաւ մայրն իմ կենէն.
Սիրոս ի խորոց առ նա տայ ձայն
Սիրոյ աբաւր որ ինձ լըսէն,
Եւ մաղթանացս իմ ձայնակցի
Ի լըռուԹեան երեկոյի։
Ո՞վս ի խենդ նորա զլսացել,
Քաղցր է դըրկացն ո՞վս քեցէ.
Ըզմեզ սաՀոյ նոյն ընկալցի,
Ըզմեզ երկինք նոյն ծըրարեսցէ.
Մաղթանքն ապա Թէ կարձեսցին
Ի լըռուԹեան երեկօրին։

Ց. ԳԱԲՐԱՐՈՑՑՈՑ

Ի Ե Զ

Ո՛վ, զոր առի ես ի շըրթանցն ոգեպատառ,
Ընդ շունչն յեսին և ողջունիւ իւր վերջնոյ,
Նիշ սուրբ և սուրբ, պարգև ձեռինըն տըկար,
Պատկեր իմոյս Աստուածոյ:
Ո՛րչափ լալեօք ոտք քո Թացան պաշտելի
Ի ժամին սուրբ՝ երբ ի ծոցոյ վերկային
Անկար ի ձեռս իմ դողդոջուն յերերի,
Ի շունչն յեսին դեռ ջերմին:
Ցայտէին ջահք սըրբահըւեր առկայծ բոց.
Մընչէր երեց վերդըս մահուն քաղցրաձայն.
Հանգոյն զոր կին եղանակէ երգ ողբոց
Ի նիրհ հանգչել անդ մանկան:
Ի ձակատուն կայր հեռք յուսոյն բարեբեր.
Եւ վսեմափառ դեղով փայլեալն ընդ գիմաք
Մահուն շըքեղ վայելչութիւն նըշմարէր,
Վաղանց կեանըն շընորհօք:
Գըգուեալ հողմոյն ըզհերարձակն իւր գըլուխ,
Մերթ մերկանայր և մերթ ծածկէր ընդ իմակ.
Որպէս ի ծուփ ծածան ըստուերք տոհմից Թուխ
Յարձան շիրմին ըսպիտակ:
Ի մահագոյժ կախէր մահճից մին՝ բաղուկ,
Միւսն ի սըրտին վերայ կըրկնեալ Թուլակի,
Գոգցես խընդրէր դեռ ի շըրթունսն առ անձուկ
Պընդել զպատկեր Յիսուսի:
Համբուրալարժ շըրթունքն էին կիսամեռ,
Այլ էր Թռուցեալ հոգին ընդ սուրբն այն համբոյր.
Զերդ սըլացիկ խունկ չէ ի հուր կիզեալ դեռ
Ծախ՝ ի բոցոյն սպառըսպուռ:
Ա՛ռ ցուրտ շըրթամբքն հանգչէր համոյն ինչ յայնժամ.
Շունչք լըռէին ի խոր ծոցոյն նիրհելոյ,
Եւ հոլովէր կիսով ամիսոփ բիբն ական
Յաչսըն Թափուրս ի աւեսոյ:

Եւ երկիւղիւ զանխոով հարեալ էս յոտին,
Ո՛չ բաւէի առ վեհ նըշխարն այն մատչել,
Իբր այն մահու Թէ վեհուԹեանըն լըռին
Սըրբագործեալ զոյն լինել:
Ո՛չ բաւէի... այլ լեալ ըզգաստ լըռելոյս,
Յըրտասարսուռ կալեալ մտատմբքն ըզխաչիկ,
« Ա՛հ՝ յիշատակն, ասէ երբեմն, ե՛ ահա յոյս,
Կա՛լ, որդեակ իմ, զայսոսիկ »:
Ա՛յո՛, կացեալ դու լինէ, բաժինն արիրական.
ԵօԹնկոյս ցարդ մերձ առ շիրմանն անանուն
Տընկեալ ծառոյս ոստոց սաղարԹք փոխեցան.
Դու ոչ լըքեր զնա համբուն:
Ուր ընտաք մաշին, աւաղ, ի սերտ մերձ դու յայս
Չինքն անմոռաց կալար յաւէտ յամն ամաց.
Եւ շնԹ առ շնԹ ի գերդ կակուղ փըղոսկրայս
Կընքեցան հեռք նմն աչաց:
ՍաւառնաԹև հոգւոյն վերջին դու ընկեր,
Ե՛կ ընր ի սերտ իմ, խօսեաց դեռ ե՛ ասասջիր
Զոր բարբառէին՝ երբ ըզմըրմունջ իւր երբեք
Դու լուկ համայն լըսէիր:
Ի պահն այն խէԹ, մինչ ամիսոփեալ յինքն հոգին,
Փօղաձածկեալ ըզմեր բըբեաք մըԹալից,
Զուիայ տակաւ վերծ յաղԹելեացըս յըրտին,
Անլուր վերջին ողջունից:
Մինչ գայԹ ի գայԹ ի մէջ կենաց և մահու
Առ գիշերաւ շիրմին հոգիս կախեալ կայ,
Հանգոյն անջատ յոստոյն պըտղոյ մի ծանուր,
Ի՛ առ ինձն մի չունչ իւր դողայ:
Մինչ երգախառն հեծեծանաց սըրտմտուԹիւն
ԶարԹուցանեն ոչ այլ զդեաց մեր Թըմբիր.
Մած ի շըրթունս օրհասական անկելոյն,
Զինչ բարեկամ սիրալիր,
Զանձուկ չուղին առ ի գիւրել զանափեա,
Առ ամբառնալ առ Տէր զաչխուհան ազեկիզ,
Համբուրելիզ դու մըխիԹար երկնաւէտ,
Զինչ բարբառիս, ասա մեզ:

Ըզմեռանել գիտես և դու, և յուն՝այն
Աղօթըս քո ահեղամեծ գիշերոյն,
Ըզհիթենւոյն ոտս արտասուքդ աստուածեան
Թացին ցայգուէ մինչ յայգուն:
Ա՛ւ մեծ խորհուրդս յառեալ քո զակն ի խաչին,
Ընդ լալեաց մոր տեսեր ըզսուգ բընութեան.
Ըզսիրելիս Թողեր հանգոյն մեզ աստէն,
Եւ ըզմարմինդ ի տապան:
Լեցի հիքիս վասըն մահուանս այս, եղբա՛ր,
Տալ ի ծոցին քումմ զիւրն ըզոչնչ ցաւագին.
Ո՛վ, որ մեռար, յիշեա ըզժամ քո լըրիւ
Ի գալ պահուն այն վասն իմ:
Գըտից ըզվայրն՝ ուր դա չըրթամբք ոգեսպառ
Զանգառնալին մընչեաց ողջոյն ոտից քոց.
Եւ ահահարդ հոգին՝ զհոգիս իմ Թափառ
Ածցէ իւրում Տեառն ի ծոց:
Տա՛ր ոք, ա՛հ, տա՛ր, անդ ի մահճին իմ տըխուր,
Իբրև զուարթուն յարտօսր անդորր և տըրտուր,
Սըգազգեցիկ ոք ի չըրթանցս իմ առնոյր
Զօծեալ բաժինս իմ այգոյն:
Պընդեա՛ ըզքայլն և դիւրեա՛ զժամ իւր յեսին.
Եւ գրաւըդ սուրբ ակընկալեաց սիրալն,
Գամ քան ըզգամ անդ յայնմանէ որ մեկնին
Ա՛ւ մընացեալն ի յերկրի:
Մինչև զկամարս հերձեալ նըսեմ՝ եօթն անգամ
Զայն մի զմեռեալըս կոչեսցէ ի յերկին.
Եւ զհանգուցեալըն զարթուսցէ միաբան
Ընդ հովանեաւ միշտ խաչին:

ԼԱՄԱՐԴԻՆ

ՀՐԱՇԱԴՈՐԾՈՒԹԻՒՆՔ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

Տառապելոյ ազգին ի յայց յայնժամ գայր
Ա՛յր մի, Թէ պարտ էցէ կոչել ըզնա այր.
Որ ի նըսեմ յանկեան ուրեք երևեալ,
Աստուած բնութեան աստուածապէս ախոյեան:
Բանին անըյս բիւրք ի նորին ի բարբառ,
Ակնախըտիղ զմայլեալք յարփին ի պայծառ.
Նիգք՝ի սաստկ նորա բեկտին անվըկանդք,
Ի լըսելեաց արկեալք խափան ի ցուցս անգ.
Լուծեալ համերն ի կապանաց համարձակ
Շուրթն ըզլուծիչն օրհնաբանէ ժիր ի նուագ.
Հէքն որ ըզգօս ածէր զանգամն իւր ի ձիգ,
Հըլըւս ի սաստ նորա գտանէ զայնոսիկ.
Որ ի ցաւոց կայր ի մահճին անդ անյոյս,
Ըզթաղծելոյ սըրբեն զրզուռցն արտասուս.
Ինքն իսկ ի սաստ նորին զահի հարեալ մահ,
Եւ ընդ աւարն առեալ ոչ ևս է վըտահ:
Սոսկա՜ծն ահեղ և զուարճախառն արհաւէրք,
Ամենազօր ձայնին ի լուր՝ կենսակիր
Յառնէ մեռեալն երիզապինդ ի շիրմէն.
Փարի զնուաւ քոյրն և պակնուս յերկիւղէն:
Ոչ վերջոնեալ նա զդէմս յետոյս նահանջէ,
Եւ ոչ զաստեղս ի յընթացելոյն կասէ.
Ընդ վայր նըշանս ազաչի տալ ի յերկնից,
Ոչ նա ի լուսոյն ընդ վայրախոյզ գայ ըզձից.
Ի մեզ հեթ հրաշագործէ՝ մեզ հեթ
Ըզզօրութիւն իւր ցուցանէ փըրկաւէտ.
Բառնայ ըզցաւս ի մէնջ և զախտս ի բացէ,
Եւ զմեզ անդրէն դարձեալ ի լոյս վերածէ.
Ամենակալ բազկի նորին զօրութիւն՝
Աւհաւաստչեայ աստուածայնոյ է սիրոյն:

Ոչ ակն ևեթ հաճի հրաչեցն ի տեսիլ,
Այլ պատգամացն ի լուր կայ ուշին իսկ յակնիւս.
Մերթ ահագին սպառնայ չարաց գատակնիք,
Վըսեմք ի յայտ մերթ ի նմանէ գան գաղտնիք.
Անայլայլակ կինքն ըղնոսին ի յայտնել,
Ըզյաւէրժից Հառէ ղփառաց իւր ընդէլ,
Հանուրց զարմանըս գործելով լըսելեաց,
Ի զարմանաց կինքըն կարի քաջ ի բաց:
Թըւի ի նոյն ծընեալ ի փառս խակապես
Այլ իւրայոյն անփոյթ փառաց յայտնի մեզ.
Իըրանի զնովաւ գիմեալ ի լուր ամբոխ հոծ,
Ինքն ի ծանուննց անոի սաստիկըն իւրոց
Ոչ ամբէ աչառանօք կինչ՝ ի փոյթ
Ըզհետաւելոցն ողբքելոյ ըզզայրոյթ.
Զուր և ընդվայր է քըրթմընջել հակառակ,
Հարկ պատգամաց նորին է գալ հըպատակ:
Զէ նըման փոյթ թէ ոք ըզնա լըքանէ.
Մատչէ համբակ ոմն և հայեցէ ի նմանէ,
Հրաժեշտ բնաւից աբեւել գընալ նըման զհետ,
Սակայն պարապ խընդրէ վայրկ մի ևեթ,
Մինչև հողոյ երթեալ ըզհայր իւր տայէ.
Իակ նա՝ այժմէն իսկ եկ ըզհետ իմ, ասէ,
Եւ մեռելոց թող ըզմեռեալսն թաղել:
Հաստա թողցուք, մի ինչ լինի մեզ արգել.
Թողցուք ըզբնաւս, և զհետ նորա դնասցուք մեք.
Այլ էնք գըլխոյ նորին գադաթ էնք ուրեք:
Օրհնըսգրի այսպիսւոյ զինչ լինի յանգ.
Այն ըզր Պլատոն առաքինւոյն գուժէ վտանգ.
Նա ըզդիւցազն իւր պատրաստէ վըշտակիր,
Որ ինչ զայրոյթ չարաց նիւթէ նմա ոճիր.
« Ընդ երևել իւրում, ասէ, ի յերկիր,
Բարձի յերկրէ հալածական տարագիր,
Աղեգանեալ և ընդ արիւն թաթաւեալ,
Բազկատարած ի փայտ մահու բևեռեալ:
Խաղաղութիւն ծածկեալ ի խորըս սըրտի,
Այհատաւէտ անմեղութեան մահացուի,

Դու միայն գու լինիս նըման ի մահուն՝
Խրախոյս ընդդէմ վըշտացըն կալ աննըկուն »:
Լըցան ահա պատգամքն, արգարըն զենաւ.
Դըղըրդեցաւ երկիր, հհաս վաղ համբաւ
Յափանց հիբէն Յորդանանու և Տիբեր.
Թըռեան քարողք ընդ ամենըս անվհեր,
Ի լուր աղգաց ըզոյն և աղանց հրդկակել.
Եւ ընդ համայն երկիր բարբառ նոցին ել:
Այնմարեցէք, լերուք նըմին խաչակիցք,
Թէ և ծանուննց իցեն մեղաց և ձեզ բնծք,
Զեզ քաւութիւն պատարագաւըն լինի:
Ըզկենսատուն բևեռեցէք և խաչի.
Այն, զոր ընդ քարշ իւր յանցաւոր մահապարտ
Զընդեալ գահիճք ձեր ածէին տարապարտ,
Տիպ և ձառնչ է և Որդի Բարձրելոյ.
Եւ որ ըզոյս բանիւն իւրով ածի ի գոյ,
Ի գերեզմանն եդեալ նընջէր անդ ի հող.
Սակայն ընդդէմ մահու եղև նա յաղթող,
Եւ զդըժոխոյ սանդարամետս ի յաւար
Աստուածայնով իշխանութեամբն իւրով հար:
Ըզդողանի հարեալ բնութիւն և պակնոյր,
Տեսանելով ընդոստ ի քնոյ զհատուիչ իւր.
Նա կենդանի է, տեսին աչք մեր ըզնա,
Հաւատըս մեզ ընծայեցէք աներկբայ:
Նորանըշան դէպք, հաւատալ հրամայեն,
Եւ ընդ հաւատս ահա փոխի համօրէն:

Ի ՁԱՐՁԱՐԱՆՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

Ո՛վ երկիւղած ի հանդերձեալ ցասմանէ,
Լուռ յամրագնաց այսօր էլցուք ի տաճար,
Զերդ Ժողովուրդ որում վարանս արկանէ
Լուր աղաչից յանկարծ հընչեալ գուժահար.
Մի ձայնատու մեսսուլք հընչման զանգակին՝
Զոր ջըներկ սերկեանս հանդէս սրխրամած,
Հանդերձ սրգոյ հարսին՝ ընդ մահ փեսային
Զայրիացեալ կայ խորանաւն ահա մած։
Լըռեալ հատեալ են երգք ընդ սուրբ պաշտամանց,
Որովք առ մեզ խորհըրդակիր խոնարհի
Նըշխարն անմահ խաղաղութեան և կենաց,
Ընդ հովանեաւ պլափոխեալըն հայի։
Սաղմոս մ՚ևեթ ի լուր հընչի ողբաձայն,
Զոր քաջախոհն Եսայեաս նըւագեաց
Յաւուր՝ յոր սիրտ նախանըկատ յապտակայն,
Տագնապելով նեղէր յերկնից արհաւրաց։
Զորմէ՞ խօսիս, ով Յուդայի մարգարէ,
Ո՞ւմ եղե սա՝ որ Անմահին յանգիման՝
Ծընգի հանգոյն բողբոջ ի ծիլ՝ մերկ յերկրէ,
Անկեալ ի բաց ի յաղբերէն կենսական.
Այլ տառապեալ նախատակօծ ընկեցիկ,
Որ թաքուցեալ զդէմսըն ծածկէ քօղապատ,
Իբր յերկնառաք սատից հարեալ ոք սատիկ
Քան զամենայն մարդ մեհացուս ապիրատ։
Սա է արդարն յանօրինաց վիրաւոր,
Համբերատար և անկըռիւ հեզաբար.
Սա ինքն արդարն, յորոյ Բարձրեալն երկնաւոր
Եհեղ ի գլուխ զհանուրց յանցանս ջրաչաջ։

Սա ինքն է Սուրբն և սա Սամփսոն կանխատաց,
Որ զիսրայէլ յաղատութիւն հան մահուամբ.
Եւ ըղըձելոյն գերազօր վարսս աւանդեաց
Ուխտագըրուժ հարսին իւրոյ սիրակամ։
Բազմեալն յերկինից արփիահրաշ ի կամար,
Եւ Ադամայ եղեալ որդի մարմնաղեաց,
Ոչ խորչեցաւ բաժանել ղոյդ հաւասար
Զժառանգութիւն դըժնեայ՝ նոդ եղբարց եղկելեայ.
Ըզնախատինս յանձն իւր տարաւ և զկըտտանս,
Եւ անցանել ընդ երաչխեպս իսկ մահուն,
Կըրել երկիւղ՝ որ տայն գըթել և վրիպանս,
Որ ոչ գիտաց ինչ վըրիպել բնաւ համբաւն։
—Տարաւ մերժման պաղատանայ կաթոդին,
Եւ սպառըսպուռն անաւես միալոյ ի Հօրէն.
Ո՛վ արհաւրացս, և ըղհամբոյրն ահագին
Աւ՛ր ընկալաւ ի նենգաժուռս մըտերմէն.
Բայց հանգուցնակ պիչերամած թուխ մըրճան
Եղև հոգի ոձրագործին մարդատեան,
Որ զրահեղեղ լըսեր զարեան լոկ ըզձայն.
Եւ իմացաւ՝ որ՛ւմ եղև մատն արեան։
Ո՛վ արհաւիրք, ժըպիրհ Ժողով նախատեաց
Յատաւածագիծ դէմս հարկանէն բիւր եպեր,
Յոր ակնարկել ջընդանդուրժէն սուրբ հայեացք
Անձեղական որդւոց երկնից սըրբասէր։
Որպէս արբշիռ զի յումէք գինւոյ ըզձանայ,
Աւերուածութիւնն այնպէս վառի առ եղեռն.
Եւ յեղերանցըն մեծագոյն գըրգռէ զնա
Անգութ հըրձռանաք իսկ եղերանց չարաչէր։
Այլ թէ ո՞ եր այդ անմըռունչ պարտաւոր
Զոր ճաչէն իւր անկրաւ աթոռոյն
Փարչեալ ձըգեր ամբարտաւան Հրեայն գոռ,
Որպէս ըսպանդ վարեալ հանդիպ սեղանոյն.
Գոռոզն ըզդա Հռովմայեցին ոչ ծանեաւ,
Եւ ի խորհուրդ մըտաբերեաց չարաչար,
Թէ զնուիրականն հեղուլ արիւն իցէ լաւ
Յիւրոյ գահուն հաստատուածութիւն ընդ երկար։

Յերկինս ի վեր յողորմատես ցաւագին՝
Ելին զաղիր պաղատանաց չէշտ հայցուածք,
Եւ երկնայինք զերեսս իւրեանց ծածկեցին.
Աստ Աստուած. Լեալ՝ սա ձերոցըդ կամաց։
Եւ այն արիւն գըրեալ յանէծս առ ի հալց,
Ըզծընընդովք նոցին հոսի տակաւին,
Որք և ընդ դաս անցեալ յոլովս գարձադարձ,
Ոչ ի գլխոց իւրեանց ի բաց Թափեցին։
Եւ մինչ այն ինչ ի բարձ մահՀին գըժընդակ,
Խոնարհեցաւ արբամազդեցիկն այն Ճակատ,
Եւ բարձրաձայն արձակելով աղաղակ,
ԸզՀուսկ յետին զՀառաչանաց շունչն եհատ.
Աձեալ սպառնայր սատ սըրամըտեալ Բարձրելոյն
Բերկրեցելոց սպանչացն անդէն իսկ ի լեառն.
Բարձր ի գիտէն և տես Թըվի գալ Համբուն,
Թըվի ձայնել, Թ' Եկից ընդ հուպ ի վրէժ վառ։
Ո՛վ Հայր բարձրեալ պատարագիս գՀէթ ի շնորՀ,
Թող լըռեսցէ ահեղամեծդ այդ զսպրոցթ
Եւ զաչացուացն անհանձար մտաց բանս մոլոր,
Ի մեծագոյն փոխեա բաստ, Տէր բարեգութ։
Ա՛յո՛ լեցէ, լեցէ արիւնդ ըզնոքօք.
Ա՛յլ երբ անձրև ի լըւացումն հեղջգոյն.
Ա՛մենեքեան խոտորեցաք լի մեղօք
Զամենեցուն ջընջեսցէ պարտս այդ արիւն։
Եւ դու, ո՛վ Մայր, որ առ երկի անբարբառ
Կացեալ՝ տեսեր զ'առ ի խաչին որդւոյդ մահ,
Հայցեա ընդ մեր, սըգաւորաց մըխիթար,
Զի և յիւրոց ըզդա տեսցուք փառաց գահ.
Եւ վերջք համայն, որով անգութն ամանակ
Սաստիկ զըզուէ զպանդըխտութիւն արդարոց,
Ի չարչարանս որգւոյդ խառնեալ մաքրուճակ,
Լեցին անմահ վայելից գրաւք յերկինից ծոց։

Ա. ՄԱՆՈՒՈՆԻ

ՑԵՏԻՆ ԴԱՏԱՍՏԱՆ

« Լաւութիւնքդ այդ անընդելք զմըր ձեզ բարիս առթե-
[ցին,
Ո՛ արդարք. դուք ասացէք. Տէր է պաշտպան մեր և հայր.
Եւ ձընշեալք ընդ բընաւ՝ Թաւալ յածիք վըշտագին
Ընդ ոտիւք չարադործացն յօթայեղոց խրոխտաբար։
Ա՛ւ Էն պահպան արկէք հայցուած.
Զինեսցէ Թող զիւր վրէժ՝ իւրոց որգւոցն օգնական.
Արգելօք կըմր և խոչ եցէ, կամ՝ յուխտ մըտեալ միակամ
Ընդ զըրկողաց ։՝ ամբարըշտաց »։
« Կարկեցարուք, հայհոյիչք ժանաք.
Ի լուսոյն արգելօք նըմին ձեզ պարգևեաց նա բարբառ։
Ցիրաւի հարկանէ զմեզ. այլ օրինացըն պատկառ՝
Մըտադիւր մեք ըսպասեմք մինչ նոյն հասցէն ձեզ հարուածք։
Աւրինն՝ վրէժ մերս արտասուաց,
Զօր իւրումն արգարութեան հասուցանէ ձեզ ըզշտապ։
Յաւուրըս՝ Տէր հատուսցէ վարձ.
Եկեսցէ Տէր ի վրէժ պարծող չարին յաղթութեամբ »։
« Թող գայցէ ուրեմն Աստուած, Թէ լեալ եցէ ինչ երբեք.
Լաւութիւնք յոյմիհետ կան աղխատից նըշաւակ,
Թըշնաւարն կարգոյ, և չինք լըսող ոք ուրեք.
Նընջէ նա յերկինսն ի խոր՝ ըզլուռ չանթից կայծակամբք։
Ա՞յս է Աստուածն այն մեծագութ.
Եւ յուսաչք դուք տակաւին Թէ զարթիցէ նա համբուն։
Օ՛ն, լերուք մեզ նըմանողք. և մինչ նիրհէ գեռ ի քուն,
Զար գործեցէք անվիշտ յանքոյթ »։
Զինչ գոչեմն այդ բարբառոյ. քաջահընչող փողոյն ձայն
Գոռաց զորոան ի բնաւ ծագաց.
Եւ չանդ լափլըզող սլանայ կառաքն հրակերպեան
Զերերագին օգովք բարձանց։
Ա՛յդ, աստեղք արիւնազանգք, և պատերազմդ ահագին
Գոռ մըրրկաց կապակոտոր,

Մի գուցէ ազդ առնիցեն, աւաղ, մարդկան երկրածին
Զսիեզերաց հոսակ վերջին օր:
Ովկիան սարսուռեալ վազէ յալիցն իւր ի քաց.
Եւ կոհակքն ամբոխալից
Դիմեն թընդմամբ ի Թոպ ձ' երկնից,
Այլ անհուն փլատակք ընդ հուսկ զայն ծածկեսցեն Թանձրամած:
Արդ եհաս կատարած. Բարձրեալն ի յայսկ ընդ երկար'
Թողու զիջերըն խորին,
Ուր անաես յաչաց մարդկան յանդորը հանդչէր ի դադար:
Երևեցաւ. նա լինքն ահա. աշխարհ բախմամբ իւր ոտին
Փըշրեալ բեկաւ դիր և տարր:
Սարսեցէք, մահկանացունք. գառաւորին գերագոյն
Ահա առեանն երկիւղալիր:
Այս գընին արհամարհ ձառանչք Թագին և ոսկւոյն.
Ընդ այր և այր ասա չիք խըտիր:
Աստանօր ճշմարտութեան ոտին զմաեանն ահաւոր,
Ուր ձեր սէրըք գրոշմեալ կան.
Եւ կըրօնք, երբեմն մայր գորովագութ բազմաշնորհ,
Պըղընձի վառի ազէօք ընդդէմ որդւոյն անընդդամ:
Զյաւիտենից Թողէք գիշեր,
Մեռեալ ոգիդ համանգամայն.
Եւ ձեր մարմնովդ սեփական'
Յանդիման Տեառըն լերուք. հրաւէր ասյ ձեզ ինքնին Տէր:
Անդ ըզԹըմբիր Թափեալ յերեսին
Պահպանմամբ ոսանուն մեռելք ի մահայլ ծոցոյն ըստուերաց.
Խառն ի խուռն յաւաչեն հուպ առ Բարձրեալն յաւիտեանց.
Դալկահար' ըզիջոյն ԹօԹափելով տագանին:
Ո՛վ Սիոն, քանիծն յանմահականդ օԹևան
Ահըմբին ի պահուս ազգք և ազինք ի դոյլ.
Այլազգի և հրեայ, հաւատացեալ ՝ անհաւան
Ժողովին համախըմբեալ միայնոյ Տեառն առաջի:
Ո՛ աղմուկ զարհուրելի, ո՛ ազազակ լալական.
Ահա, և ո՞ զմեզաւորան հաշուեալ էցէ բաւական:
Աղերսախոն ասա առ երկի
Թանգուզին ըզրպարտողք և մարդասպանք և կըծծիք,

Եւ այն նենդող մատնիչ ոազմիկ
Որ եհան ի վաճառ ըզՏէրն իւրոյ մարախ:
Դատաւորքդ այգօրիկ անմեղ արեան գինս հատին
Ընդ անընդհատ հալածողաց.
Եւ կեղծ անուամբ բարերարաց'
Իչխանքդ ընդ պարդևաց խառն' ըզչարիս սրսփռէին: [դիր,
Արդ յո՞ ձեր Թաքուստ և ՀԷզ, վանեալք յաչաց վրէժխընդ-
Հուղկահարք, երերեմն արքայք, և արդ Թափուրք ի Թագին:
Կան տասպալ այրք և անձաւք և սիեզերք լայնածիր.
Ընդ ինաւս եվից գերագոյն Էն:
Յանցաւորքդ, օ՜ն մատերուք:
Աւուրք գըԹուԹեան ի ջըրԹայիցըն տարեաց'
Խըղեալ հատան ուրեմն արդ հուսկ:
Արարիք, այսն արարիք ըզգերարուսոյր անմեղաց.
Տուք ձայն. Ներնիջ Աստուած նոցուն:
Լայք ուրեմն. ընդունայն ցաւք. ընդ ձերդ հըրաժարմանք մեք
[աչխար:
Համախուռմբ ըզձեզ բաժին Տէր առ հրեշտակ եւս մահուն,
Եւ զիւր գըԺոխք խընդրել աւար:
Այլ ո՞ւստա այս ղն լուեալ ես ընդ ալիս պաղպաջուն.
Բաբէ, յանկաւս ընդ վինս յածեալ ցիր Թափառ
Մատունք իմ դաշնակաւորք ոգեն ըզՏէրս քաղցրուԹիւն.
Օ՜ն, խոյս տուք, չարք, կացեալ խանդիպիցս իմ պատկառ:
Ահա ընտրեալքըն Բարձրելոյն
Ձեւին զուարԹագէմ ընդ խոր գաբիր սըրբավայր:
Եւ ևսէ որդեկաց գիտել բընաւ զահ և հոյն
Մինչ յաւաղիեալ մատչին առ հայր:
Յայդհսի ի մարդկանէ զոր սընուցեր գուռ գըԹած, [գրեաց
Ո՛վ երկին, սոսկ գո՞ղն այդ խուռմբ հրըս' ըզկամն ընԹա-
Ընդ գերատածռ վերդ օրինաք.
Ծերք միայն, մատաղ մանկտի, և ապիկարք չարաբախտ:
Ի՞մ հազիւ նըշմարեն աչք անդ առ բիւրուք արդարոք
Զոյդ ձակատուց պըսակազարդ:
Զի՞ երկե մեղապարտ ազգաց խուժան ամբոխին'
Ի՞ւ Սիոնի ծածկեին գաշտք:
Յօսեցաւ Ամենակալն. ընդ բարբառոյն ահագին'

Ի գըժոխոց սուզան յատակ։

Անգանօր դատապարտեալ անկանին քոյը և եղբայը,
Մընոյն ընդ որգոյն, ի միասին գուատը և մայը.
Բարեկամք և տարփասոյիք և ամուսնին և վիճասին.
Թագաւորք և մարդեղյոյք, պատառատեալը և ծառայք.
Փաղանդ չարագործաց յայտանախատ խայտառակ,
Եւ մահանեալք յաւէժաբար ատուածատատ բաքկուԹեան։

Հուսկ ի վերջէ վայլե արդարն յաղԹադղեալ.
Եւ յերկար պատերազմացն՝ ի ծոց էին անմահի
Հանգչի խաղաղ, շուրջ պարուրեալ ի վառաց։
Ի վայելս իւր պատարուն բընաւ ինչ չինք ցընդելի.
Տեսեալ ըղձայ և ճանաչէ և ընկէ
ԶԱատուածն ուր ծառայեաց, սիրեալ ըղյուծն ի սըրտէ.
Լըցեալ նովաւ՝ երդե զբարեաց իւր պարգև։
Խորատակեաց յաւէժըն Տէր զուժգին չանԹիս կայծականց.
Անդ խոպատ ԹօԹափեալ ըղդերանդին և ըղԹև
Ժամանակն անշարժ լըռին նընջէ յաւերս աշխարհաց։

ԳԻԼՊԷՐ

ԲԱՐԵԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՆԻ ԱՂԵՐՍ ԱՌ ՍՈՒՐԲ ԿՈՅՍՆ

Կա՛ց գեղեցիկ, պըսակազարդ, աստեղազից,
Աբրեաղեաց. որ հաճոյ վեհ գլուար Աբրեայն՝
Մինչ ք՛ի քեզ ծածկել ըղձայս իւր հաճելացաւ.
Ըզքեն խօսել վառէ զիս սէր յորդորագին,
Այլ կարօտիմ յըսկիզբն առնել քոյ նըպատակից,
Եւ նըմին՝ որ սիրալիր ի քեզ հանգեաւ.
Ըզնա կարդամ ես յօգնուԹիւն՝ որ միշտ լըսաւ
Հաւատով զինքն հայցողաց։
Եթէ երբեք, կոյս գըԹած,
Ընդ մահացուաց սիրտ քո ազեաքս յուզեցաւ,
Ունկըն դիր աղերսագին իմս հայցելոյ,
Յօգնել մարախս իմ նայեաց,

Թէպէտ ես հող և գուա երկնից էակս գըշխոյ։
Կա՛ց իմաստուն, և ՚ի Թըլոյ ընտրելոց
Ելջանիկ ըղձօնամիտ կուսից գասուն,
Նա պարառաջ և քան ըզբնաբոյս լուսալից.
Ո՛վ ոգւոց վըշտագնելոց վա՛հ՝ անընկուն
Ընդդէմ Բաղդի և Օրհասին բուռն հարուածոց,
Որով յաղԹող լեալ և փըրկիմք ի վտանգից.
Ո՛վ անդորրիչ՝ բոցաճարակ զաչացուս կրկից
Մ՚ըղծամիտ մահացուաց.
Ըզսիեղմանոյշ բիբս աչաց՝
Որք տեսին ըզկերպարանս անգուԹ գրոշմից
Յանճալի անգամս որգոյ քուսմ սիրելւոյ,
Ի վարանեալս յիս յաւերաց,
Աւ անհանճարս՝ ի քոյ խորհուրդըս գիմելոյ։
Կա՛ց ամբիծ, ամենևին իսկ սըրբափայլ.
Գուատը և մայը չընորհաշնորհ քուսմ զաւակին,
Որ լուսաւոր զայս կեանս առնես, և պըճնես զայն.
Քեզ որգին քո և գերագոյն Հօր որգին,
Ո՛վ պատուհան երկնից շքեղ և լուսափայլ
Եկն ի փըրկել՝ ժամանակացն ի կատարման.
Ուսմ յամենայն հողեղինաց՝ բընակարան
Եղեր միայն գուա ընտրեալ,
Ամենասուրբ կոյս օրհնեալ,
Որ զնախամօրն ողբըս փոխես ի բերկրաձայն.
Արա ՚ըժանի զիս՝ որ կարողք ես իւր ընորհին,
Ո՛վ երանեալ միշտ յաւէտ,
Պըսակաւորըդ յարքունիս անդ վերնային։
Կա՛ց, որ սուրբք ես լինալի ընորհօք համայն,
Աւ խակտոյն և վերափոխ խոնարհուԹեան
Ելեալ յերկինս՝ ուստ աղօԹից ունկըն գընես.
Գուա ածեր ի ծնունդ զԱղբիւրըն գըԹուԹեան
Եւ զԱրեգակն յաւէժալոյս արդարուԹեան,
Որ փարատէն զախտից մըռայլս հոծ՝ ի յերկրէս.
Յանկալի անուանս երիս յանձին կըրես,
Մ՚օր և Դըստեր և Հարսին,
Ո՛վ հրաշափառ Կուսածին.

Տիրուհի Թագաւորին՝ որ զմեր պէսպէս
Հաղբըս լուծեալ՝ ծընաւ ազատս և երջանիկ.
Որոյ ի սուրբ վերան հայցեմ
Սըրտիս, անհաբեդ ուրախարար, հանգչել այժմիկ:
Կոյս միայն անհամեմատ աստ ի յերկրի,
Որ սըրտակաթ գեղովդ զերկինս արարեր.
Ո՜ւմ առաջին ոք կամ երկրորդ չկաց հանդերձ.
Յամբիծ խորհուրդս ա՛ ի բարի գործըս սըրբասէր՝
Անուսա Բանին՝ մաքրազարդեալ և կենդանի
Եղեր տաճար ի կուսութեան լիաբերձուն.
Դու լոկ մարթիս տալ ինձ կենաց ղբաւարեալ,
Թէ յաղօթից քոց հայցուած,
Ո՛վ Մարիամ կոյս գըթած,
Ուր նախ մեզայ՝ լեցի ընորհայ արդ լիութիւն:
Մըտաբս ի ծունըը խոնարհեալ պաղատագին
Հայցեմ լինել առաջնորդ,
Կամ ըզզըահեա վարեալս ուղղել անդր ի բարին:
Կոյս պայծառ և անփոփոխ ի յաւիտեան,
Աստըղ ալեօք մըրըրկածուփ յայս ի ծով,
Վարիչ անվրէպ յուսով դ՝ անդունդըս նաւելոց.
Տես, զնարդ կոհակակոծ, ամբոխահուռով
Տադնապիմ ես անտէրունչ այսպէս միայն,
Եւ մօտալուտ են ինձ վերջին արդ ձիչքն ողբոց.
Այլ զանձն հոգիս իմ հաւատոյ քոյդ խընամոց.
Վընասատարա՝ ոչ ժըխտեմ,
Այլ ի քէն, ով Կոյս, խընդրեմ
Մի կորըսեալ ամբըս բերկրեացի ոսոխն հոգւոց.
Աղէ յիշեա, զ՝ ի փըրկել զմեզ ի մեզայ՝
Զգենուլ մարմին մարդկէղէն
Ի կուսական քոմ արգանդէ յանձն առ Աստուած:
Քանի՛ արտօսր, ով Կոյս, հեղի ցարդ աւասիկ,
Եւ հրապոյրս և ալաչանս ծրչափ ունայն
Աղիողորմ ի ցաւ՝ ի վիշտս ինձ վըտանգի.
Յորմէհետէ ծընայ զափամբքն առնուսական,
Այսր և անդր հանապազօր լեալ ատատնդիկ,
Աւուրք կենաց իմ միշտ եղեն ի տագնապի.

Գեղ մահացու, գործք և բարքառ հընչմանց ձայնի
Ըզհոգիս իմ գերեցեն.
Կոյս սըրբուհի երկնային,
Մի յապաղեր, զի մերձ է ամն ինձ օրհասի.
Կենացս աւուրք քան ըզկայծակին երագասուր
Անցին ի հոգս և ի մեղս,
Եւ մահ ևեթ ինձ ակն ունի աւուր աւուր:
Ո՛վ Կոյս, արդ հոզ է նա, և ըզսիրտ իմ
Յաւերտից, որ կենդանեաւն էտ արտասուել:
Ի բիւր չարեացս ըզմին խակ բնաւ ոչ գիտէի,
Եւ ի գիտելս՝ որ ինչ եղև հարկ էր լինել.
Զի այլ կամք իւր ամենայն մահ էր վասն իմ,
Եւ վասն իւր եղեռնաւոր անուն վասի.
Օ՜ն, Տիրուհի երկնից, ով մերս Աստուածածուհի,
(Թ՝ է ասելի և օրէն),
Գեղ ամենայն յայտնիք են.
Եւ զոր ոչ ոք, Կոյս վեհափառ, առնել մարթի,
Ոչինչ ինն է առ մեծաղօր քոմ զօրութեան.
Ի ցաւոցս իմ զերծո՛ զիս,
Զ՝ ինձ փըրկութիւն և քեզ լեցի պատիւ անուան:
Կոյս կարող, ի քեզ յուսամ ամենևին,
Զի և կամիս լինել ի պէտս ինձ օգնական.
Մի զիս Թողուր ի վերջին հետս ոտընթոխիս.
Մի հայիր չիս՝ այլ յոր ըստեղծ զիս ինքնակամ.
Ոչ արժանեաւս՝ այլ պատկերաւն իւր երկնային
Որ չիս կըրեմ՝ ողորմեացիս ինձ վատթարիս.
Մեղուսա եւ կամք մոլար՝ արարին զիս
Վէմ՝ յորդահոս սին հիւթոց.
Դու, Կոյս, սըրտիս ի խորոց
Բըղխեցո սուրբ արտասուս եռանդնալիս.
Զի ջերմագին գոնէ նոցէ արտասրն չէանին,
Անհատն ի սիկ երկրաւոր,
Ցիմարութեամբ որպէս եղև լաքն առաջին:
Կոյս մարդասէր, հակառակորդ վէս սանքանաց,
Աւ սէր ծագման հաստարակաց գորովալիր,
Ողորմեաց ապաշխարող բեհեաւ սըրտի.

Զի թէ զդոյզն ցընդելն հող մահկիը
Սերտ հաւատով այսպէս սիրել անձն իմ կարաց,
Զինչ ինչ ըղձէն, ով հրաշագեղդ, խորհեցայ։
Ի հանգամանս իմ չուառական և էղկելի
Եթէ ձեռամբ քով չառնեմ,
Առ քեզ սըրբեալ և նուիրեմ
Ո՛վ Կոյս, զնորհուրդս իմ և զհանճար և զոճ բանի,
Զլեզու և սիրտ, ընդ հեծութեանցս և արտասուաց։
Հան ի բարի գնս ի հոգին
Եւ զյեղափոխ ընկալ ախորժ իղձըս կամաց։
Մերձենայ օրն և հեռի գոլ իսկ չըմարթէ,
Ասպէս սպանայ ժամանակ,
Ո՛վ Կոյս միայնդ և միակ,
Եւ զերբա՝ մերթ խնշէ, և է գլի մահ տագնապէ.
Աղէ յանձն արասջիը գնս որդւոյ քոյմ,
Մարդ ձըշմարիտ և Աստուած,
Զի գվերջին շունչս ընկալցի 'խաղաղութիւն։

ԲԵԴՐԱՐՔԱ

ՍԱՂԹԱՆՔ ԱՒ ՏՈՒՐՔ ԿՈՑՆ

Կոյս և մայր, դուստրը որդւոյդ դու քոյական,
Բարձր և խոնարհ քան զարարածըս Համբրէն,
Խորհըրդոյն յաւիտենից վախճան կընքեալ։
Դու ինքն ես՝ որ ըղբնութիւն մարդկային յայն
Աղնուացուցեր, գլի ոչ անարդ համարեցար
Արարչագործն իւր՝ արարուած լինել նորին։
Ցարգանդի քոմ վերըստին վառեցար սէր,
Ոյր լեռանդն՝ յաւիտենից 'ի հանդըստեան
Ծաղկիս այս հանդուռնակ բողբոջեցաւ։
Մեզ սիրոյ ես աստանօր ջահ մխրճեալ,
Եւ ի մէջ մահկանացուաց այդը ի խոնարհ,
Անկնկալեաց յուսոյ ալբիւր ես կենդանի։

Ա՜ինչափ մեծ ես, Տիրուհի, ե՛ այնչափ կարող,
Զի որ կամի չընորհս և ոչ առ քեզ դիմէ՝
Սաւառնել իղձք իւր կամին՝ ոչ թևաղեացք։
Քոյդ բարուքիւն ոչ օդնական լինի միայն
Ոմ իրընդրէ, այլ և յաճախ բազում անգամ
Կանխաժաման է քան զկայցուածս ինքնայորդոր։
Ի քեզ ողորմութիւն, ի քեզ գորով
Ի քեզ մեծ վայելչութիւն, միաւորին
Ի քեզ հայոյն որ լինչ բարիք են յարարածս։
Արդ սա ուրեմն՝ որ ի վըհէն անդընդային
Տիեզերաց է յակն արկեալ մինչև ցայսվայր
Մի առ մի ըղհանգամանս ոգեղինաց,
Ընդունել ի քէն հայցե՛ոյժ այնքանի՝
Զի կարասցէ ի վերագոյն ևս ամբառնալ
Զականոջիան առ հուսկ վերջինըն փըրկութիւն։
Եւ ես երբեք ոչ աւելի ժըտեալ աչացս
Որչափ ժըտիմս արդ վասըն իւր, ազերսալիը
Փեզ պաղատիմ, ո՜հ, մի լեցին լինչ ապարդիւնք։
Զի զամենայն մեռելսոի դու մառախուղ
Ալաչանօք քո ի նմանէ փարատեսցես,
Զի գերագոյն նըմին հօ Ձոյքն ընձեռեսցին։
Եւ ես հայցեմ ի քէն, Թըշնոյ, զլի կարող ես
Զոր կամիս, զլի քաջառողջըս պահեսցես
Ըզտենչանան ըզլինի տեսլեանըն այնքանոյ։
Հովանի քո զմարդկային կիրսն ընձեռեսցէ։
Տես զերանեակ և որքանի երջանկաց դասք
Կան առ քեզ ընդ ալաչանս իմ ձեռնամատք։ —
Աչքն արդոյք Աստուծոյ և փարելիք
Բևեռեալք պիշ առ խօսնակըն՝ յայտնեցին
Ո՛րչափ հաճոյ նըմին աղօթք են սըրտառուչ։
Անդուստ առ լոյսըն յաւէցան յաւէժալոյս՝
Ցոր չէ մարթ հաւատալ գլի մըխեսցէ
Հանգուռնակ լուսապայծառ ակն եղական։

ՏԱՆՈՒՆ· Աբեղեան։

ՂՕՏՆ ԱՂԲԱՏԱՑ

– Մինչ պարն յոլոր, Ձնիք, երանելքդ աշխարհէ,
Ջեռնու ըզձեզ ընդ ցայգն ի տօն ձմերային։
Մինչ շուրջ ըզձեօք յաչն արկանէք խրախամիտ
Լուսաճաճանչ բիւրեղ, վանդակս ուշհայելիս,
Վառ ճրագարանս և ջահաբուռնս ատաղձիս,
Եւ զկոշնականն ընդ կայթս հրճռուեալ ի ժըմիտ
Կոշնակն ոսկի՝ մինչ ըղժամուց լուրջ ըզձայն
Յախորժ գանգիւն փոխէ ի նուագս հաճուելեան.
Ո՛հ, խորհիցիք զի ոգեսպառ ի կենաց
Փուչկ մըրնի անդր ի փողոցս ոք աղքատ
Դիտէ կայտառել զըստուերսդ ընդոստ լուսացոյց՝
Ոսկի սրահին ընդ լուսանցս։

Խորհիք, զի անդ եղեմնահաւ՝ ձիւնաթագ
Կայ հայր անգործ սովալուրջ անսքաղ,
Որ չըշընչէն՝ « Ո՛րչափ առ մի ոք բարիք.
Փանի ծանօթք ընդ պերճ խընջոյս իւր բերկրին.
Վա՜յ մեծատանն՝ ում որդիք իւր ծիծաղին,
Ոյց խաղքն ևւեթ խմոցըս հայաք օրքանիք »։
Ապա կըշռէ ի միտն ընդ ձերդ հանգիսի
Ձիւըն օթևան, ուր և ոչ կայծ մի վառի.
Ննջի զորդիան և զ'ի հնոտիս մայր նոցուն,
Եւ տարածեալ ըշանին ընդ յարդն անմըռունչ՝
Զոր ձմեռն, աւաղ, վազ իսկ էարկ ցըրտաչունչ
Գերեզմանի սակս համբուն։

Փանզի զայս կարդ Աստուած բաղդին եդ մարդկան.
Ծանրաբեռնեալ վըշտօք ոմանք գնան կարկամ.
Կոչ սակաւուց ե ի խընջոյս աւետչեայ,
Եւ հասարակ ոչ բոլորից անդ հանգիստ.
Որ անիրաւ Թուին օրինք լին և խիստ,
Բամ՝ Վայելեա՛, ասէ նոցուն, սայց՝ Մախա՛։
Տըխուր է բանս, և գառնութեամբ անողոք
Եռայ ի սիրտ հիքին զանխուով հրաբորբոք։

Ձնիք, երանիկք, ըզմրեալք ի նինջ գոդ հեշտիւ,
Փա՜ռ, մի հեշտանք թէ ի ձեռաց ձեր հանցէ
Ըզնչեից մըրնէրսդ՝ յոր պըշըցեալ զակն յառէ,
Ա՜յլ գըրնուրնիւն, ա՜հ իմիւ։
Գըրնուրնիւն վառ՝ զոր հեքք պաշտեն գեանամած,
Փոխան մօրուի մայր չարաբաստ թըշուառաց.
Որ վերառեալ պընդէ զկոխանան ի հողոյն.
Որ ինքնանուէր՝ թէ հարկ այնպէս ինչ տայէ,
Զինչ Աստուած – Վկայն՝ ում հետևին, ասացէ՝
Կերայք, արբէք, այս է մարմին իմ՝ արիւն։
Ո՛հ, սա միայն՝ պըճինս, ըզծոպ, մեծատունք,
Զանկուածս հիւսէն, ըզմարգարիտս և զակունք,
Ըզշալփիկայ, զունայն միշտ խաղս և նանիր,
Ի փըրկութիւն հոգւոյդ՝ ի տալ հիքին հաց,
Թող ի ծոցդ կանանցդ, յորդւոց և բաղկաց
Ցինք կորզեսցէ բըռնալիր։
Տո՛ւք. քոյր է, Ձնիք, ողորմութիւն ազգիդ.
Եղո՛ւկ. մինչ ծէր ոք վիճարգեայդ սեմոյ կիսց
Յըրտակիզեալ ունայնաձեռն ընդգըճի.
Մինչ ձեռք կարմիր մանկերամին առ ցըրտի՝
Ըզշուայտանաց քաղէ փըշրանագ ի գետնի,
Բարձրեալն ի ձէնջ ի բաց ըզդէմըն տանի։
Տո՛ւք. զի և Տէր, պարգևատուն ընտանեաց,
Տացէ ուստերց ձեր օյժ և չնորհ դըստերաց.
Զի այդիք ձեր լըցցին պըտղով քաղցրութեան,
Դ' հասկօքն հասուն ըշաւմարանքդ հակեսցին.
Կեցջիք լաւ ևս, և զըւարթունք կայտառեսցին
Դ' ակամբդ յանուրջ ցայգական։
Տո՛ւք. հասցէ օր՝ յորում երկիր զմեզ ըլքցէ.
Ձեզ գանձս յերկինս ողորմութիւնդ յարդարէ.
Տո՛ւք. ի լըսել՝ խանդաղատի սա առ մեզ.
Զի կարօտեալն այն սարսռակիզ ի հոգմոյ,
Եւ հեքն ողորմ մեռ խրախճանացըդ ձերոյ,
Ոչ նախանձու ակն յառեսցէ պ'ի ձեզ։
Տո՛ւք. սիրեսցէ զի զձեզ Աստուած մարդացեալ.
Զի չարք յանուանդ ի յուշ կացցեն պատկառեալ.
Զի գերդաստանդ անդորր լցէ և սերտ յար.

Տո՛ւք· ղև յաւուր միւմ, ի պահ ձեր վերջին՝
Փոխան մեղայդ յերկինս հղցը մուրացկին
Լեցին աղօթք ձեղ սաստոյ։

Գ· Հիւկոյ

ԼՈՒՍԻՆԵՆՆ ԱՂԱՋԻ ԶԴՈՒՍՏՐՆ ԴԱՌՆԱԼ Ի ՀՍԱՏՍՏ ՔՐԻՍՏՈՆԷՈՒԹԵԱՆ

Տէր Աստուած, իմ ի քո փառս ի ռաղմ մըտեալ վաթ-
[սուն ամ,
Կործանեալ տեսի զտաճարդ, և զխլեակ քո ջընջեալ·
Ցահաւոյր բանակ լըքեալ զընդանարդել ամ քըսան,
Աքտասուք իմ վասըն հէք որդւոցս առ քեզ դոչելին·
Եւ ի գալ ժողովել ազգատոհմիս քև առ իս,
Մինչ ըզդուսար իմ գըտանեմ, է նա քոյին Թըշնամի։
Վա՛յ իմում Թըշուառութեանս··· հայրըդ քո՝ ես աւասիկ·
Բանտըն իմ միայն ի քէն ղհաւատալս քո մերկացոյց։
Դա՛ւսաըը իմ, անուշակ սըտուղ վըշտացս իմ յեանոց,
Տես աղէ, տես գէթ զարիւնն որ յերակունսըդ խաղայ·
Աչքայից բազմաց արիւն՝ քրիստոնէից խըրև վա,
Դիւցազանց է այն արիւն ախոյենաց հաւատոյս,
Վըկայից արիւն է այն··· ա՛վ դուսար ինձ յոյժ սիրուն գեռ,
Գիտեցեր զերեզըն քո· քեզ ա՛վ ինչ մայր՝ գիտես·
Գիտեցեր զի՛նդ եղանէն ի լըսս կենաց ի ծոցոյն
Աչդր յետին և տառապեալ չառաւիղն հէք սիրոյս,
Տեսի զինքըն խոչտեալ ի մըղկան սուսերաց,
Ի ձեռաց սըրիկայիցն՝ որոց դու զանձինդ ես մատնեալ։
Քո եղբարք սըրախողխող իմ առաջի նահատակք,
Զարիւնոտ Թևսըն յերկնից բարձանց առ քեզ կարկառեն։
Արարիչդ որ ուրանաս, Աստուած զոր դուդ հայհոյես,
Վասըն քո, վասն աշխարհի յայսմ ի սըմին տեղ մեռաւ,
Ի տեղւոջն՝ յորում բազուկս ըսպաս եհար նըմա սուէպ,

Ի տեղւոջն՝ ուր յիմ բարբառ խօսի առ քեզ արիւն իւր։
Յորմըդ տես, տես ի տաճարդ՝ ի քոմ տերանց խառնա-
[խոհ·
Ամենայն պատմէ զԱստուածն՝ ում հարըդ եղեն վըկայքըն-
[դիըք։
Դարձի՛ զաչըդ, դերեզման իւր յատպարանս այսր է հուպ·
Այս է լեառն յորում յաղագ մեզաց ըզմեզ լուանալով՝
Յանձն էառ յամպարըշտէն անչընչանալ Թոպատահ·
Անդ ըզկեանս իւր կոչեաց առ ինքն յիւրմէ տապանէն։
Ո՛չ ուներ ընդհանալ ի վերհասլոս աստ տեղի,
Ո՛չ կարես քայլ մի փոխել՝ և չըգտանել զԱստուած քո·
Եւ քեզ չէք մընալ աստէն՝ չլինել կըրկին զհայրդ յուրատ,
Եւ զպատիւդ՝ առ քեզ խօսուն, և զըսուտտուն քո զԱս-
Տեսանեմ ահա զի լաս և յոյժ զոփաս ի գերկս իմ։ [տուած։
Ի սըժգոյն Ճակատուդ գրոշմ Աստուած զապաշաւ·
Տեսանեմ զձչմարտութիւն եկեալ ինձ ի քո սիրտ·
Գըտանեմ ըզդուսարըդ իմ՝ զառ ի լինէն կորուսեալդ·
Եւ զգենում զերանութիւն իմ և ըզփառս արքունի՝
Թափելով զիմ որդեգին յանհաւատից օրինաց։

ՎՈՒԴԵՆ· Զայիրա։

ԲՈՑՆՔ ԹՈՒՉՈՑ

Ա՛յլ դու որ ոչ չարժիս հրաշեցդ ի ըզնին,
Ապուշ գիտագդ էիր՝ որ զքեզ բոլորին,
Եւ որ պաշտեսըդ խօլաբար ըզդիպուած,
Եկ և ըզբոյնըն զայն՝ի յայտ աղէ ածդ,
Զոր պշնալեսաւ գործէ ծիծառն արուեստիւ,
Շուրջ մածուցեալ ծայրիւք կըտցին իւրոյ զկիւ,
Ձարտարապետ հաւատարիմ միշտ ըզնոյն
Անպայըման կալեալ ըզկարգ հաստատուն։
Ա՛ռ՝ի գանգուզնըն զայն կանգնել ըզկնուած,
Ձիմդ չալեալ նա չուրջ ըզծեվ իւր էած։

Ի՛բր այգոյիկ նախահոգակիցս գուն ք
Ըզզաւակացըն գուշակեն ըզծընունդ։
Տես, քանիօն որդանք կախեալ զուղեչնք,
Եւ յարդարեալ ի բամբակ բարձք ի փափուկ։
Թառանի ի գաշտ պարենից հայրն ի խընդիր,
Առ ի բերել հարսինըն զոյն սիրալիր։
Եւ դէտ նպաստիցըն կալով մայրն ի յանդոյր
Տածէ զսիրոյն իւրեանց խայրիս ի ծոց իւր։
Յառաջս ի բաց ըզԹ ընտեաց վարեն հեռ,
Վառի ի ակար մարմնի կորով դէր ի վէր։
Եւ այսօրէն սընեալք զաւակըն սիրով,
Ըզնոյն երբեմն հատուսցեն ըզդորով
Զագուշ իւրեանց, յորժամ հասեալ նոր զեփիւռ
Ի բարեբաստ ըզհիմենեանն ի չունչ իւր
Լուցանիցէ հարսանեկան ջահ նոցին։
Յայնժամ ի զոդ քաղցրիկ կըցորդք անմեկին,
Փաղաքացուվք լըցցեն զերկինըս նորով։
Աղտատոհմ մեծ, կամ մանաւանդ եղբարց ջոկ,
Որք ոչ ըզծնողսըն ճանաչեն ինչ բընաւ,
Եւ ոչ Թոռունք ըզնախածնող իւրեանց հաւ։
Որք ի հինից խոյս ի ձմերաց մերոց տան,
Ի քաղցրագոյն գոլ ի նահանգս ապաստան։
Ոչ գըժբընդակ եղանակին երբեք սաստ
Անպատրաստիցըն ժամանէ յուշիցն աստ.
Համախըմբեալ ի ժողով սեաքըն խոհեմ,
Սահմանեն զօրն հանուրց ի չոր տարադէմ։
Հասանէ օրն և մեկնի չուն հաճօրէն.
Անդ մին, Թերևս մանկագոյն յերամէն,
Անկնարկելով անդր ի ծնընդեան իւր ի վայր.
Ե՛րբ արդեօք գայե՞, ասէ, գարնանն արարեալ.
Ախորէն ըզմեզ՝ որ գնամք այժմիկ տարագիր՝
Գարձուսցէ այսր ի հայրենին մեր երկիր։

ՌԱՍԻՆ. Ի կիօնս։

ԹՐԹՄԱԿ, ՄՐՋԻՄՆ, ԹԻԹԵՒՆ

Ըզհետաղօտ աչաց փոխեալ ըզաեսիլ,
Աչէ անդրէն դարձցուք խնայարհ ի յերկիր,
Ուր և ժըժմակն իսկ ի տըղմին անդր ի ժահ
Կոչէ ըզմեզ, ընդ իրաւունս իւր վըստահ,
Եւ իրոխատադինըս բողոքէ ընդդէմ մեր,
Զանարգանացն ի մէնջ խընդրեալ ըզվնաս էր։
Աներևոյթ գեղեցկութեանց քանիօն
Հոյլք ամենայն ուրեք ծածկեալ ի սմա գոն.
Թէպէտ ընդ փիղն իսկ զարմանամ ընդ վայրագ,
Որ յուսն ի յաղթ կրէ զանհետեթեթն աշտարակ,
Եւ ընդ ծանուս կահիճն երեթայ անընկուն,
Արհամարհեալ զոյն որպէս բեռն խմոն խուն.
Այլ ոչ նըւազ ընդ հողաբնակդ իսկ ընդ քեզ
Ապշիմ, որ զհետ քոյին ըզբանս քո ձըգես։
Եւ զոր յաճախ սըրամըտութիւն իմ արդար,
Պիղծըդ ժըժմակ, խորտակէ զքէզ ոտընհար,
Մինչ դու զքոյոց երկայնաձիգ դիտակաց
Մերթ ամիսոփես ըզհրաշակերտ յօրինուած,
Եւ վեր ՚ի վայր պարզես մերթ զոյնս ըստ հաճոյս.
Եւ յանգիման առնես աչացս իմ ըզքոյս,
Որ ամբառնան ըզմոյթ իւրեանց և ըզվնէջ,
Ըզշարժականս աստուձանաւ չէզ և էջ։
Ի գուշնաքեայն չէից յանտեսո՛ի հասուցած
Ինձ հրաշագոյն արուեստ հասուչին է ձեռաց։
Ընդ գաշտավայր ծածկեալ՚ի հասկ՚ի յատոք
Գանձէ պարէն իւր առատ ազգ նախահոգ.
Վաստակաբեկք՚ի ծանրակիր աւարէն,
Եւ չընչասպառ ռահվիրք սըկաբք հասանէն
Ի սառերկրեայս կուտեալ յանբաւ՚ի խըշխես
Ի շեմարանս հասարակաց զարմըսիս,
Որով զմըրջեան ազգ և զմարդկան հաւատաբ
Խնամեալ հանուրցըս կերակրէ էից Հայր։

Ա՛յսպէս սընեալքս ի նմանէ էքս համօրէն
Սահեալ գընամք, չիք վերադարձ մեզ այսրէն,
Մինչ օգաբնակ Թիթեռն ի լոյս գայ Թըռչուն;
Ա՛յն՝ որ ըսպաս ընծայելով անկայուն
Ռուվից ծաղկանց, յափըշտակէ ի նոցունց
Ըզհիւթն՝ որ ոչ պահեալ նըմին էր ի ծուծ.
Եւ որ նըսեմ երբեմըն կեանս ընդ երկիր
Ընդ համազգեաց ձըգեալ սողոց ընդ ջուղր,
Որ արհամարհք են արդ նըմին և խոտան,
Հնարէր զանշուքն իւր ըսքօղել կերպարան.
Ա՛յլ ժամանակն յեղաշըրջեալ վաղանցիկ,
Եւ մահ ի քուն փոխեալ նըմա աւասիկ,
Ձաձանչագեղ զարթնու ի կեանըս փառաք,
Ըզթանձր ի բաց խորհն ի չերմին Թողեալ լոկ.
Եւ Թևածեալ ընդ օգս ի Թռիչըս վըսեմ,
Յածեալ չըրջի արփիագնաց լուսաճեմ:

Որդնիկըդ դու, որ ինձ ազնիւ կաղմես ձորձ,
Քանի՛ չըքնաղ սուզ վաստակոցդ է քոց գործ.
Վան իմ ուրեմըն դու ծնանիս ի կեանս յայս,
Զոյգ ընդ երկոցդ առնուն և կեանք քոյին կայս.
Դու բազմահոյլ Թողուս ժառանգս արուեստիդ,
Ի հայրենի որբս ի տեսոյ հէք ծնողիդ.
Ողբամ ըզքեզ, լինիմ ընդ քեզ կարեկից,
Ինձ ըզքոյոցդ անկ լեալ խօսել ըզհրաշից:

Ա՛յլ յօրինել ըզժիրաժիր մեղուաց երդ,
Ա՛յն վէրպելեայ, ոչ այլ ուժք պահի երկ:

ՌԱՍԻՆ. Ի կրօնս:

ԵՂԵՐԵՐԳԱԿԱՆՔ

ՈՂՔ ՆԱԽԱՀՈՂԱՑՆ ՉԿՆԻ ՑԱՆՑՄԱՆՆ ԱՌԱՋՆՈՑ

Ա՛յսպիսի էին արտուստ Թըշուառութիւնք բազմապատիկ,
Ոյք մասամբ խելամուտ եղև Ադամ ըստուերանիստ
Թաքուցեալ խաւարասոյզ և տըխրագոյժ Թախանձալից:
Իսկ ի ներքս յանձին իւրում մեծ ևս չարի էր իրազգաց,
Ալէծուխ ի մրըրկածին ծով դառնութեան կըրից տանջեալ՝
Ընդդէմ սըրտին ըսփոփանս կեղերքական քանքաստելս.
« Ո՛հ, վնասչիսի չըքաւորութիւն՝ կեա որպիսեմ երջան-
[կութեան.
Ա՛յս ևս այն ինչ գեռաբոյս պարծանք փառաց այս պարծա-
Փոխանակ օրհնութեանցն ընդ անիծիւք անկեալ այժմիկ:
Թաքուցէ՛ք յերեսաց Աստուածութեան Թաքուցէ՛ք զիս,
Որոյ էր յայնժամ տեսիլն երանութեան ծագ և գըլուխ:
Եթէ այդու չափ և՛եթ ելանիցեն ալէտըրս յանդ,
Պարտաւոր եղեալ տարայց պատուհասիս, այլ չօգնէ ինչ:
Ջամենայն զոր ուտեմն և կամ ըմպեմ և զոր ծընայց՝
Ելոյնդ և ծաւալումն անիծաբեր է նըզովից:
Ո՛վ երբեմն հեչակ լըսեալ բանք՝ Աշխեցէք, բազմացարուք,
Իսկ զարդիս մանաչըշուկ. զի զինչ աշխել յորդել կարեմ
Բայց միայն նըզովանս հեգեալ յիմ գլուխ անիծապարտ:
Ո՞վ յապայս կըրեալ զչարիսն յինէն հոսեալ՝ չանիծցէ
[զգլուխս.—

Կորիցէ պիղծ նախահայրս. այս քեզ, Ադամ, 'ի մէնջ չը-
[նորհք. —
Եւ ի աեղւէ գոհութեան շնորհակալեաց՝ էլցէն նըզովք:
Ախպէս բաց յանիծից յորոց յանձին իմում բնակէն,
Խաղացեալք լինէն համուռ գառնայցեն լիս բուսուքն վեղ-
Ժողովեալ կուտակեալ երբէ ի բնիկ իրմէարան լիս, [մամբ
Եւ որով ծանրութեամբ, Եդպէտ լիբրեանց վայր սեփա-
[կան:
Ո՛վ գրախտիս փախչուտական և ցընդէցիկ ուրախութիւնք
Ըստացեալք ծանրագին յարամընայ Թըշուառութեամբք:
Խընդրեցի՛ ես ինչ ի քէն լիմում կալն, ով Աբարիչ,
Զուէրէ զլիս մարդ. ժըլտեցի՛ ձըգիլ հանել ի խաւարէս,
Կամ գընել զլիս աստանօր ի գրախտիս յայսըմ փափկու-
Թեան:...
Բայց ուղիղ տեսութեամբ՝ բողոքս է իմ յոյժ տարա-
[ժամ...
Անհրամանն ի քէն ըստեղծ ըզքեզ Աստուած. իսկ արդ զիա՞րդ.
Թէ որգին քո ստահակեալ և կըշտամբեալ՝ ասիցէ 'նդ քեզ.
Ընդէր բընաւ ծընար զիս, որ չէր ինչ իմ խընդրեալ ի քէն,
Ցանձն ի լցարս քեզ առնո՞ւս զյախուռնախօս զայն բաղբա-
[զայս:
Եւ սակայն, ոչ թէ կամայ քոյ ընտրութիւն ընձա ծնանէր,
Այլ բնութեան հարկ. Աստուծոյ ստեղծեալ ըզքեզ իւրով
[կամաւ
Եւ իւրով հաճութեամբ՝ մատուցանել նըմա պաշտօն.
Վարձքդ յիւրմէ ընտրհացն էին, պատիժքդ արդար է յիւր
[կամացն:...
Այդպէս էցէ, հպատակեմ. ուղիղ նորա են գատաստանք,
Ես հող եմ և փոշի, և ի նոյն հող անդրէն դարձայց:
Ո՛վ ժամ բարեգէպ՝ յորմէ պահու և եկեսցէ:
Ըզմի՞ ձեռն ամենակալ յամէ լընուլ զաւուրս հրաման,
Զի՛ է զի կեամ տակաւին, առ իմէ զիս խաղ առնէ մահ,
Եւ վասն էր յերկարեմ յանմահական ի խոշտանգանս:
Գանիւն զըւարճութեամբ յանձն առնուի զմահուս բաժին՝
Ցոր և կամ դառապարտեալ՝ և լինիկ հող անըզգայ:
Որպիսեաւ խընդութեամբ ի մօրըս ծոց տաւաղէի,

Դառնայի անդ ի հանգիստ և նընջէի յատահովեալ:
Ահաւոր ձայնն Աստուծոյ յականջս իմ ոչ ևս որոտայր,
Դըժընդակ և՛ըս չարեաց կասկած զինէն և զորդեկացս
Ոչ ևս այլ զիս տագնապէր անագորոյն ակընկալեօք:...
Իսկ Թէ ասեմ զի չէ մահն, որպէս եդի, վէրք այնպիսի
Որ հանցէ զըզգայութիւնս ի մէնջ, բայց է յայսմ իսկ օրէ
Անվախձան Թըշուառութիւն՝ զորոյ սկըսիռում առնուլ ըզ-
[փորձ
Եւ յիս եւ՛ իմ արտաքոյ, և ետ ընդ ետ միշտ յաւիտեան:...
« Ո՛հ, արհաւիրքդ 'ի չանթ ձայթեն ահեղ դարձիս յանդէն
[գըլուխս:
Մահն և ես եւք մըշտընջեան և ի մի անձն յիրերաս յօդեալ,
Զիք իմ մահն առանձին, յիս նըզովեալ են բնաւ յաւիտեան.
Գեղեցիկ հայրենիք՝ զոր, ով որդեակք իմ, Թողում ձեզ:
Ո՛հ, առ իմ՞ ոչ կարեմ ծախել ապառել զայն բովանդակ,
Եւ զձեզ չառնել մասընմուռս. զի անժառանգ Թէ մնայք այս-
Գանիւն զիս օրհնիցէք՝ զիս զանիծեալըդ ձեզ այսօր: [պէս՝
Ո՛հ, միոյ մարդոյն յանցմամբ անմեղ զաւակըն մարդկային
Դատապա՞րտ եղիցի, Թէ արդարև է անյանց ինչ:
Զի զինչ լինէն եւանիկք՝ որ և չիցէ ապականեալ.
Մինք և կամք խոտորեալք՝ ոչ է գործել միայն պատրաստ,
Այլ է կամել և առնել զոր ինչ ես գամ մի արարի:
Արդ առաջն Աստուծոյ զիա՞րդ կայցեն անպարտականք:
« Ցետ պայքարացս ամենայնի՝ հարկ իրաւունս է տալ ընդ-
Ամենայն խուսխուսելըս վայրապար, և բանիս ողջոյն [մին.
Տարեալ զիս ընդ բաւիղս իւրեանց հանեն յիմ պարտութիւն:
Առաջին և վերջին՝ արժանապէս յիս՝ յիս և՛եթ
Իբր ի սկիզբն և յաղեբարկըն զերծագործ պըղտորութեան՝
Ցիս ամենայն դըսբովանք հոլովս առեալ գան անկանին.
Ո՛ տայր՝ Թէ և զպրուսյք ցաստանն ողջոյն յիմ գըլուխ կըրԹէր:
Ի՛զձ անմիտ. կարիցեն բառնալ միայն ըզքեռնըն զայն
Ծանրակիր քան զերկիր, քան զսիեզերըս ծանրագոյն,
Թէպէտ ընդ իս և ընդ կինս այս անըզգամ բաժանեացի:
Արդ քո աչնչ և ահ ըզկոյս ապաւինի խըղճն ի սպառ,
Եւ ի վեր քան զօրինակ համայն զանցեալ և զանդերձեալ՝
Ցայս առնեն ըզքեզ չըւառ և Աստանին աւեթ նըման

Ի մեզանս և ի բախտի. ով գիտութիւն խըղճի մըտացս՝
Ցո՛ր անգոհութս արհաւրաց և գողութեան վրս ընկեցեր.
Զըգտանեմ շաւիղ ելից՝ խոտոց և խորս սուզեալ ներքինս »:
Բարձրաձայն հեծեծը Ադամ զայս ի լուսթեան անդ դիշե-
Որ չէր՝ որպէս յառաջ քան ըզմարդոյն անկանելըն՝ [ըոյն,
Աւազք, հով և քաղցրախառն, այլ սըխրագին և միգամած
Գիշեր և ահեղ խաւարաւ, որ նախահօրն ի չար խըղճին
Զամենայն ինչ նըկարեր կըրկնապատիկ զարհուրանօք:
Անկեալ կայր տարածեալ գետնաթաւալ ընդ ցուրտ երկիր,
Եւ հապ ըստէպ անիծիւք զարարչութիւն իւր նըզովեր:
Տըրտընջէր և յաճախ զայապաղելոյ մահուն ի գործ
Որ յաւուր անդ յանցանացն յայտ յանդիման էր քարոզեալ:
« Զի՞ է ղի չգայ մահ, ասէր, ի մի հարուած գերերջանիկ
Զիս վըճարել. դըժգոհացե՞ ձըշմարտութիւն խոստման իւ- [րում,
Արդարութիւն ասաուածեղէն ո՞չ փութացել լինել արդար:
Սակայն մահ ոչ գայ ի կոչ, արդարութիւնն ասաուածային
Յաղաչանս կամ ի կախան չերագէ զքայլս իւր յամրաչարժ:
Իլուրք՝ անտառք՝ աղբերք՝ հովիտք՝ մայրիք՝ այլով արձա- [գանգօք
Զհովանիս ձեր վարժէի երբեմն՝ անգրէն կըրկնել առ ես,
Ցայլ ևս երդ նըւագաց մինչ ի հեռուստ տեղիս հընչէը»:
Իբրև հէքն եւա հառս՝ ուսաի նըստեալ կայր Թաղծալից՝
Ընդնա յայս սուգ կարեւոր, մատուցեալ գոն գործէը հնարէր
Անուշակ բանիւք յօճան անհընարին բուռըն ցաւոցն:
Այլ մերժեաց նա ի բաց ահագնացայտ ակնարկելով.
« Ե՛րթ յաչացս ի բաց, օձ դու. քեզ այս անուն է յանկ և [հուպ,
Գնա՛, ընդ իւր գաղնաւորիդ, հանգոյն սըտոյդ և աստեղայդ:
Ո՛չ ինչ այլ քեզ պակասէ՝ բայց կերպարանիք նըմին հանգէա
Եւ Թոյր ևս օձային՝ ի գէմս ածել ըզսըրտիդ նենգ,
Զի արարածք ամենայն ըզդոյշ յայտս ի քէն կացցեն,
Գուցէ՝ նդ գեղովք երկնային ի գըժոխոց անկցեն կափուլ:
Առանց քո՝ յաւէժաբար երջանկաւէտ լինէի ես,
Եթէ քո յաւանութիւն և շըրջմոլիկ նաղանաց միտք,
Մինչ էիրն իակ յապահովս, էիեն ըզնարաս իմ ընկեցեալ,

Եւ ոչ հատեալ ի զայրուկս՝ որ ո՛ի նոսին չէզէ վըստահ:
Տապէիր գիւեին անգամ յակն անկանել շըշականօք,
Զոր ակն իակ ունէիր խաբել, շրթիկ ամբարհաւաճ.
Բայց օձին պատահեալ՝ ծաղըր կացեր և պատրեցար,
Դու ի նմանէ, ես ի քէն՝ հաւատալով կողաչինիս:
Կարծեցեր զքեզ խմաստուն, անդըրդուելի, հաստուն մըտօք,
Ցամենայն մարտ անվըկանդ, չառեալ ի միտ եթէ ի քեզ
Ամենայն ինչ երևոյթ էը՝ ոչ արդեամբք ինչ լաւութիւն,
Եւ զի կող մի կամակոր էիը ի բնէ քո ստեղծուածդ,
Խոտոր, մէտ և յօժար, որպէս և այժմ իակ տեսանեմ,
Առաւել յահեկակոյմ՝ ուսաի առաւ հանաւն յինէն:
Ցանկարծ ի բաց էը արկեալ՝ իբը աւերըդ ի թիւն իմ ողջ:...
Ո՛չ ինչ այլ յաւել սա, և ի նմանէ գարձոյց զերեսս:
Իակ Եւա չէաըթուցեալ և արտասուօք անհատուհոս
Չերաբձակ անկաւ խոնարհ յոտըս նորա և փարեցաւ,
Աղերսեաց ի հաշտութիւն և զայս ողբոյ արձակեաց ձայնս.
« Մի՛ զնս այսպէս Թողուր, Ադամ, զերկինս ունիմ վըկայ
Սեռն և սերա սիրոյ սըրախս և պատկառոտ մեծարանաց:
Ցանկասն ես գառնացուցի զքեզ՝ հիբաբար ըարեալս ի վարմ.
Փեզ յաղերս անկեալ խընդրեմ ողորմութիւն, փարիմ [ղծընկզդ,
Մի զըրկեր զնս յոտըմ կեսոս, ի քաղցր աչացդ, ի նըպաս- [սիցդ,
Ի խորհըրդոց՝ որ ի սմին յեռին տագնապ տարակուսաց
Են միայն իմ զըրութիւն և միայն մըտք հաստատութեան:
Ա՛ւ ի քէն ընդ վայր հարեալ՝ յով մեկնեցայց, ո՛ւր ապրիցիմ.
Յորչափ կեսոքըս տակաւին՝ ո՛ գիտէ ժամ մի սուզ հաղիս,
Տընկեացի հաշտութիւն աղէ ի մէջ մեր երկոցունց:
Զոգք ի մեզըս՝ միասցուք և յոսոխին Թըշնամութիւն
Որ ցուցաւ մեզ յայտնապէս գատաւըճռաւ՝ օձն անողորմ:
Մի յես զոհասդ Թափեր վասն աղէտիցըս հասելոյ՝
Յես արդէն իակ կորուսեալս, յես ի Թըշուառըս քան ըզքեզ:
Երկոքեանըս մեզաք, դու Տեառն աւեթ, ես Տեառն և քեզ.
Երթամ անդրէն ես ի տեղի անդրը գառնամ գատաստանին,
Եւ կական բարձեալ ի ձայն մեծ Թախանձեմ զերեսս երկ- [նից,

Զի անցցէ գառաւինքեն ի քոյ գըլխոյդ՝ յիս ինքն անկցի
ի միայն ևէթ պատճառ եղեալըս քեզ այսր հիքութեան,
ցիս յիս միայն՝ ի բուն ժառանգըս բարկութեան աստուա-
[ծայնոյն »։
Վախճանեաց հեկեկալով, և կայր մընայր խոնարհ, ան-
[շարժ,
Մինչ ի հաշտ մեղայն ածել զոր խոստովան եղեալ էլայ,
Որ և այս յողորմ ի գութ յարդահատել գարձոյց զԱդամ։
Խորովին աղիքն անդէն ընդ այն որ էրն յառաջագոյն
Միայն կեանք իւր և գըրդանք, այժմ առ վըշտին առ ոտան
[անկեալ,
Աբարած չըքնաղագէղ, ըզհաշտութիւն պաղատանըվ,
Ըզխորհուրդ և զգնութիւն՝ անաի որ լեալն էր գըժկամակ։
Որպէս այր մի զինագէրծ՝ մերկացեալ նա զըրթամըտուս-
[Թիւնն,
Ցարուցանէ անյապաղ ըզհայրան համբոյր և հեշտ բանիւքս.
« Անխորհուրդ, վատեալդ ի աւնչ, այժմ իբր յառաջ, ոմ
[չեսգ հըմուտս,
Իդձ լինիս զի պատուհասն ողջոյն ի քեզ ևէթ անկցի։
Աւաղ, տէր նախ քոյումդ. եկես զինքդ դու բաւական
Բառնալոյ ի սպառնալոցս ըզբարկութիւնն աստուածեղէնն,
Զորոյ զգոյն ինչ ևէթ կըրես ըզմասըն տակաւին, [Թեան։
Որ հազիւ Թէ գըժուարաւ ժուժեսդ խմում նեղսըրտուս-
Թէ կարող ինչ էր աղերս ըզԲարձրելոյն փոխել հրամանս,
Փութայն կանխել քան զքեզ անդր ի աեղն գառաստանին
Եւ ուժգնագոյն գոչէի՝ կանգնել զնմ գլուխ ևէթ Թիրախ,
Ներել քոմ տըկարութեանդ, և ապիկար աղգիդ քոյոյ՝
Որոմ չինն հաւատացաւ և մտան և առը էս ինքն եղէ։
Այլ արի կաց. մի վհատեցուք այլ և մի տագնապ լինցուք
[միմեանց,
Շատ են մեզ այըսպս բաներանք. գուն գործեսցուք ինա-
[մտ սիրով
Փոխոդել ըզվըտանգիս բեռն յիրերայ ախտակցաբար։
Զի սպառնացեալ մահուն օր, ըստ որոմ էսըս նըշմարեմ,
Ոչ առ ոտս եղեալ տատէն, այլ յամրաքայլ ընթացեալ չար,
Երկայնօրեայ մեռեալութիւն, ի յատեսեալ զաղէտըս մեր

Եւ զձարակեալն ի մեր զարմ. եղիւկ քեզ, զարմ Թըշուա-
[ռական։...
Մի ևս արդ բանք լինիցին՝ մեզ բըռնամահ վըճարելոյ,
Եւ մի կամաւ ամըօրէեան որ յուսահատուր առնէ ի սպառ,
Եւ ոչ այլ ինչ ի մեզ յարուցանի՝ բայց հեա, խրոխտութիւն,
Անժուժութիւն, զայրացուկս, ըմբռնամանալ առ Աստուծոյ
Եւ յարդար ըզծոյ իւրմէ զոր ուռ կախեաց ի վիզըս մեր։
Ցուշ քեզ Իբըր քաղցրութեամբ և բարերար խնամովք ըզ-
[ևաւ
Երկոցուն մեզ, և առանց ցոտման դատեաց և լուսանոյց։
Մեք անդէն ի կողն ուռնեաք ակըն ապառկման, [յայմմիկ.
Զոր մահուն անուամբ յայտնեալ մեզ հաշուէաք յաւուր
Եւ սակայն, քեզ յըղըօրեան սահմանեցան և ծնընդեան
[ցաւք,
Զոր փութով փոխոյթինէ ուրախութեամբ ծոցոյդ պըտուղ.
Իակ զինեւ չըփեալ ևէթ անէծքն երթեալ էհար զերկիր։
Ինձ ըզնոյ իմ վատաակովք կայ գըտանել. այս զի առ իս.
Զարագոյն էր կեանք դատարկ, արդ երկք իմ զիս կերա-
[կրեացեն։...
Այս չինք մեզ երկիւղ տաժանաբար վարել ըզկեանս,
Ի նմանէ խրախուսեալ աղգի աղգի հեթեթանօք,
Մինչև երթեալ հուսկ ուրեմն ի փուլ անդըր յանգիսիմք՝
Ի վերջին մեր հանգիստ և ի բընիկ մայրենի ծոց։ [սին,
Զինչ ուռնիմք լաւ ինչ առնել՝ բայց ի տեղի դառնալ դա-
Անկանել իւր առաջի պատկառանօք յերեսս ի վայր,
Խոստովան լինել անդ ըզմեղս մեր խոնարհութեամբ,
Խընդրել մեզ Թողութիւն Թագեալ զերկիր յորդ արտա-
[սուօք,
Եւ լըցեալ զոգս ի Թառանչ հեծեծելով բեկեալ սըրտիւ՝
Ցերաշխես անկեղծասոր ղըղջման և խոր տառապանաց.
Ողբեսցի յաներկեցայս, գարձցի յիւրմէ բարկութենէն։
Մինչ Թըւերըն զայրագին և անաչառ անկարեկիր՝ [Թիւն »։
Զինչ ի ղեւարթ աչըն փայլէր՝ քան սեր, չընորհ և գըԹուա-
Զայս մերն ասաց հայր զիղջ ի սիրտ, հարաւ յեւա նոյն
[խելթ խըղճի.
Եա ընդ եա չոգան ի վայրն ուր ընծոսին գառեցաւ նա,

Եւ անկան իւր առաջի պատկառանօքն յերեսս ի վայր,
Եւ եղեալ խոստովան ըղմեղս իւրեանց խոնարհութեամբ՝
Թընդրեցին Թողութիւն՝ Թացեալ ղերկիր յորդ արտասուօք,
Եւ լըցեալ զդաս ի Թառանչ հաճեցեալ բեկեալ սըրտիւ՝
Յերաշխս անկեղծասոր ըղձման և խոր տառապանաց։

ՄԻԼՏՈՆ

ՈՂՔ ԸՆՏԱՆԵԱՑՆ ԸՆԴ ՄԱՀ ՀԵԳՏՈՐԻ

Իսկ քաջոտն Աբելևս դիւցազն առեալ ըղկողպտուտն՝
Ի մէջ անդր աքայեցւոց կացեալ ղԹըռչըռն խօսեցաւ բանս.
Ո՛վ սիրելիք, ըզրագուխք աքայեցւոց և առաջնորդք,
Քանզի զայրըդ զայդ աստուածք ի պարտութիւն մատնեցին [լինաք,
Որ քան զայլն ամենեսին բազում ընդ մեզ գործեաց ոճիրս,
Օ՛ն եկայք անցցուք զինուք ըզքաղաքաւս ի հանդիսի,
Զի խելամուտ լինիցիմք՝ արուեստացւոց զինչ միտք իցեն.
Թէ զդըղեակ քաղաքին լըքանիցէ՞ն անհմամբ սուրս,
Եթէ տակաւ ժըամիցին և յետ մահուանըն Հեկտորի։
Այլ ըզմէ՞ զայդոսիկ բարբառիցի առ նս իմ սիրս։
Անդ անսուտ և անթաղ անկեալ ըզնի մեռեալս առ նաւս,
Պատրուակս, զոր ըմառացայց մինչև եցեմ ի կենդանիս
Եւ ծուռնիկք իմ սիրելիք ի քայլափոխըս շարժիցին։
Եւ ի Դըժոխս իսկ մեռեալքն եթէ իցեն անյիշատակ,
Սակայն ես և անդանօր զսիրուն ընկերս ընդ ուշ տարայց։
Այդ եկայք, աքայեցւոց մանկունք, նուաղեալ զյաղթողա- [կանն՝
Ի խորափոր նաւատորմն արասցուք դարձ, տարցուք և զտա։
Պարծանք մեծ ժառանգեցաք, տատակեցաք զդիւցազն Հեկ- [տոր,
Ուր պաշտօն տանէին տրուէանք յոտանն իբր աստուածոյ։
Ասաց, և ի դիւցազն Հեկտոր կազմէր գործ անալման.

Զերկոցուն ոտից կըընկանց ծակեալ յետուստ կուսէ զսըրՀ [ղօնս
Ի ներբանից մինչ ի կռճս, և խրատս արկեալ արջառենիս՝
Ընդհառացըն կապեաց, և զդլուխն եթող գընալ ընդ քարշ.
Եւ յերկհեան անդ ամբարձեալ՝ առեալ և ղվհնսըն պերճա- [փայլ՝
Մըրտակեաց յատպարէս, և Թըռչէին նոքա յորդոր։
Եւ ի քարշ ձըդել նորա մըրըկէր փոչին, և դէսքըն սեաւք
Ընդայրօք ածէին և կայր հողեալ գըլուխն ողջոյն, [ժամ
Որ երբեմն էր ընորհալոյս, բայց Աքրամազդ մատնեաց յայն-
Ոտխաւն ի Թըշնամանս և հայրենի երկիրն իւրում։
Այսպէս սորա գլուխն համակ հողաթաւալ գնայր ընդ փոշի։
Իսկ մայրն ըզհերսըն փետուր և զպայծառ քողն ընկէց ի [բաց,
Եւ յորդեակն իւր հայեցեալ՝ գուժեաց ուժգին մեծակա- [կան։
Աչխարէր ողորմ ողորմ սիրելին հայր, և Ժողովուրդն
Համօրէն ընդ ոտանն ի ՀՀիչ և յողբ կայր համակեալ։
Նըման յոյժ էր կերպարանքն՝ իբր Իլիոս Թէ բարձրայօն
Հիմն ի վեր հարԹայատակ հըրդեհակէզ սատակիցի։
Հազիւ հազ Թէ ամբոխք ըզսըրնիրալից ծերն ունէին
Որ ընդ գրուանըն դարգանեան ելանել գուն գործէր ի գուբս,
Թախանձէր զամենեսին ընդ աղբ գալով ու՛նդ ապատառ,
Յանկանէ յանուանէ կարգալով զայր իւրաքանչիւր. [նոյս
Ի բաց կացէք, սիրելիք, Թէպէտ ի սուգ, Թոյլ տուք մե-
Ելանել ըստ քաղաքս և յաքայեանց գընալ ի նաւս.
Զայրըդ զայդ աղաչելոյ վերհուռնատոր և ոճրագործ,
Թերևս ակն ի հասակէս ածցէ, ուալեւոցս ողորմեսցի։
Զի և իւր իսկ այսպիսի է ապաքէն հայրըն Պելևս՝
Որ զնա ծընեալ և սնուցեալ տրուէադացւոց ի պատուհաս,
Մանաւանդ ինձ առաւել քան բոլորից՝ ցաւոց մորմոք։
Զի զայնչափ վիմ մանկան զուարԹածաղիկ արկ չարևէ,
Զորս ոչ այնպէս ողբամ զամենեսին ի կըմկիծս իմ,
Որպէս ըզմիդ զայդ որոյ սուգ ծանր ի Դըժոխս կըուսցէ զնս,
ԸզՀեկտոր, զոր ո տայր Թէ աստ ի գիրկս իմ մեռանէր.
Զի չայնժամ չագեալք ողբով մերովք և արտասուօք

Մայրըն չուառական ծընող նորա և ես ինքնին։
Զայս ասէր լալահառաչ, և քաղաքին հեծէր ամբոխ։
Իսկ ի կանայս Հեկաբէ հեկեկանացն արտր ըսկիզբն.
Դառնավէր հիքիս առ ինչ լեր, որդեակ, լեռ քո մահուդ
Զարև տեսանել, որ ինձ ի տուէ և գիշերի
Էիր վառաք յոսոանիս, և ընդ քաղաքս հանուրց օձան,
Տրովայեց և արովուհեաց, զոր երբ աստուած ողջունէին.
Զի էիր նոցա պարծանք մեծ ձիշմարիտ ի կեանըս քումմ,
Իսկ այժմ աւադիկ Օրհաս ըղքեզ ոճնի և մահ։
Զայս ասաց ողբաձայնիւ, կինն Հեկտորի էջր երազէկ,
Զի ոչ էոգաւ ոք առ նա առուգաստաուս ղբրուցատար՝
Սղղել նըմա զի էր այր նորա մնացեալ արտաքոյ գրանցն.
Ա՛ր նա յալըս ներքին տանըն բարձու կրկէր ոստայն,
Ծիրանի ձորձ երիգիմի՝ պէսպէս ծաղկեալ ներկարակերտ։
Պատուիրեալ ընդ ապարանն էր աղախնանց վարսագեղից
Կառուցանել՝ի խորոյկ հրատն ըզմեծն յեռոտանիս
Ի ջերմաջուր Հեկտորի լուացուման և գարձ պատերազմին։
Մինամիա. ոչ խմանայր՝ զի յոյժ է բայ և լոգանաց՝
Ըզնա խաժակն Աքենեաս պարտեալ և ձեռն էր Աքիլլեայ։
Զայն գուժի և կախանման յոլնին իւր հընչեաց յաշտարակէն,
Ըզդողն հարան անդամքն, և ձեռանէն անկաւ կրկոցն,
Եւ անդէն ձայնարկեաց առ դանդրադեղ նաժըշտանին.
Օ՜ն արիք ընդ իս երկուք, երթայց տեսից զինչ գործեցաւ.
Զայն լըսեմ ըզմեծարոյ սկեսրիս, և յիս ի լանջըս իմ
Թընդայ վազէ սիրտս ի բերան, ծոնկքս ի ներքոյ ի պաղ
[մածնուն։
Մօտալըտա հասեալ որդւոյն է Պրիամու եղեռն անշուշտ.
Փաս բանդ այդ յոլնկանէս, այլ մեծապէս յոյժ երկընչիմ,
Գուցե գիւցազն Աքիլլես զքաջայանդուդն իմ ըզՀեկտոր
Մինաւոր հասեալ ընդ գաշտն ի քաղաքէս հալածական՝
Առնիցէ նըմին զըրաս ի չարաշուք արուեստինն
Որ ենդայն էր տարրացեալ, զի չկայր երբեք ի խռան արանց,
Ա՛ր յարձակ յարձակ խաղայր, քաջուեստեամբ ոչ ուներ յետ
[նորդ։
Զայս ասաց, և ի տանէն սրացաւ հանդգն ցընորելոյ
Սիրտ ի Թուռնդ և ի դող. դնայն ընդ իւր և աղախնայք։

Իսկ հասեալ յաշտարակն և ի մարդկանն ամբոխակոյտ,
Եւ կացեալ ի պարըսպին՝ շուրջ ած զաչերն, եռես ընդ
Քաղաքին դէմ յանդիման ընդ քարշ վարեալ, և զձին երագ՝
Զի ձգէին զինքն անողորմ ի գոգաւոր նաւս աքայեանց։
Գիշեր խաւարակուռ մածեալ ծածկեաց զականողնան,
Ցեսըս կոյս ելբրեցաւ, ոգի ղոգւով ածէր նըշաղ։
Ի բաց հոսեաց ի գըլխոյն զպերճասալըսակ զարդուցըն շուք,
Զապարօշն, ըզծամակալ և զլիոզըշուին իւր ըզկիւսկէն,
Եւ ըզքօղըն զոր Աֆոդիկն ոսկեղինիկ նըմա ընօրհեաց
Ցաւուրն՝ յորում զինքն էած Հեկտոր սաղուարտաճօճ
Ի տանէն Էսիոնիսի՝ բիւրս ի բիւրուց տըւեալ վարձանս։
Եւ զնուաւ շուրջ պար առեալ խըռնեալ կայն տալք իւր և
[նեղք,
Ողնեին զինքն Լիւբեանա՝ որ Թալանայր ձեպէր ի մահ։
Մինչ յոգիսըն դարձեալ՝ ի միտս եղև և զգաց անձին,
Կոծ առեալ արտօսրայեղց՝ ի տրովուհիան արձակեաց ձայնս.
Հեկտոր, վայ ինձ հիքիս. ուրեմն ի մի ծընաք վիճակ
Դու և ես. դու ի Տրոյա՝ ի Պրիամեանն անդ ապարանս,
Իսկ ես՝ ի Թեբէ, յանտառախիտ Պլակայ տոտրոս,
Ընդ յարկաւ Էսիոնիսի՝ որ զիս սընոյց ի տղայ տիոց,
Եղկելին ղողորմելիս. ո՜ տայր թէ բնաւ իսկ չէր ծընեալ։
Իսկ արդ ի տուն Պըժոխոց, ի տոտրմիս խոր տանդարմետաց
Երթաս դու, և զիս ի տուգ ծանրաթախիծ ըզքեալ այրի
Ցապարանըդ Թողուս, և դեռ մանկիկս ի ձիզմ հասակ՝
Զոր ծընաքըս դու և ես Թըշուառականքս, և ոչ լինցես
Դու նըմա ի պէտս, Հեկտոր, քանզի մեռար, և ոչ նա քեզ։
Զի թէպէտ և տպրեսցի յաղետաբեր խաղմ աքեանց,
Սակայն ապա միշտ ընդ իւր եղիցին ցաւք և տառապանք.
Զի օտարք ըզտահմանս անդոց իւրոց փոփոխեսցեն։
ՈրբուԹեանն օր յամենայն ամոխախից զրկէ զմանուկ,
Ինքն հանապազ գըլխակոր, արտասուալից ծընօսք նորա։
Կաթօտեալ երթայ տղային առ բարեկամսն հօր իւրոյ,
Զոմն ըզլօգկէն ձըգելով, յայլոք զձորձոցըն բուռն հարեալ։
Յողբմել ուրուք նոցա՝ դուն մի զըմպկէն կարկառէ՝
ԸզբըԹունն և՛Թ Թանալ և զբիմսըն ոչ ոուոգանել։
Եւ զըւարԹ ոք հարբ և մարբ՝ ի խրախճանէն իսկ մերժէ զնա՝

Գանալից կրափեալ ձեռօք և հալածեալ նախատակոծ.
« Երթ այգպէս ի կորուստ, չիք քո 'նգ մեզ հայր տաճարա-
[կից »:
Եւ գառնայ կողկողագին առ այրի մայրըն գնայ մանուկն,
Ոստանիշեանս՝ որ երբեմն ի ծունկս ի գիրկըս հօր իւրոյ
Ուղղուեք ևեթ կերակրեր և պարարակ խոյոց ճարպով.
Իակ ելեալ ի տղայական խաղուցն յորժամ ի քուն երթայր,
Ի մահիճըս նընջէր և ի ծոցի իւրոյ սընուտուն
Ի կակուղ անկողինս, ի փափկութենից ըզմայլեալ սիրտ:
Իակ արդ չա՛ս ինչ՝ ի սիրուն հօրէն ըզրկեալ ջարչարեացն
Ոստանիշեանս, յոր անուն տրուիագոյնք ընկեր յորջորջէն,
Չի դու միայն պահկիր զբարձըր պարիսպ նոցին և զդրունս:
Իակ այժմիկ՝ առ մահկանաչ նաւուքն հեռի զբեզ ի ծնողաց՝
Կերիցեն զեռուն որդունք ըզմերկդ՝ յետ չանց քո կապելոյ.
Փոխանակ ղն առ ոչնին կան մընեալ քեզ պատուհանք
Ընդբանիւթք և ընդհաշուք, տարազագործ կանանց ան-
[կուած:
Այլ ընկեցեալ ի հուր ծախիչ այրեցից արդ զայն ամենայն,
Չի քեզ չէն ինչ պիտոյ, զոր ոչ ևս այլ ագանիցես,
Բայց ի փառս առ տրուագեանս և տրուսուհիս եղիցին քեզ:
Զայս ասաց ողբերգն, կանայքն ընդ իւր ջայլեին կոծ:

ՀՈՄԵՐՈՍ· Իլիական:

ՈՂՔ ԷԼԵԿՏՐԱՑ Ի ՎԵՐԱՑ ԵՂՐՕՐՆ

Ո՛վ Իմոյ գեր սիրելւոյս ի մարդկանէ յիշատակ,
Որեստեայ հոգւոյն ներշնար, զնարդ օտար ի յուսոյս,
Նա և ոչ որով յղեցիս, առեալ ըզքեզ ընկալայ:
Որ զի արդ զնկալդ ոչինչ՝ բարձեալ կըրեմ 'ի ձեռին.
Այլ ես, ով որդեակ, պայծառ յըղեցի զքեզ ի տանէս:
Երանի թէ իմ կանխեալ էր պակասեալ ի կենաց,
Մինչ չև զքեզ տակաւին յերկիր օտար առաքեալ,

Գողացեալ սովին ձեռօքս ուրի մահուանէ թափեալ զքեզ.
Ցայնժամ Թող մահացեալ անկեալ գնեիր յօրըն յայն՝
Մասին հայրենի գերեզմանին լեալ հաղորդ:
Իակ այժմիկ՝ տարաբնակ յօտար երկիր տարագիր
Կորեար քաջաչք՝ ի քուեմ քեռիդ ի բացեայ.
Ոչ ի ձեռս սիրոյ՝ Թըշնամականս եւ՝ ըզքեզ
Լըսալեօք պաճուճեցեալ, և ոչ՝ որպէս էր ի դէպ՝
Բարձի յամենածախս հրատէն ըզբեռնըն ոսկրոյ:
Այլ յօտար ձեռըս, եղուկ, ի գերեզման յուղարկեալ՝
Ժամանես խաւն մի կուտոյ ի դուընաքեայ սափորի:
Ո՛հ հիքիս՝ վասն առաջնոյ քոյ վայրապար սընընդեան,
Զոր ըսահէ՝ քաղցըր երկօք զքեզ գորովեալ ջամբէի,
Չի ոչ մօրդ ինչ առաւել քան ինձ սիրուն էիր դու:
Եւ ոչ ընտանիքն, այլ ես էի քո մնուցող,
Եւ միշտ հանապազօր՝ քոյր քոյր՝ առ իս կարդացեր.
Իակ այժմիկ՝ այս ամենայն յաւուր միւսմ չըքացաւ
Ընդ քեզ վախճանեալ, քանզի որպէս մըրըրիկ
Զամենայն խըլեալ Թըռեաւ. հայրըն գընաց, ես մեռայ,
Դու մահուամբ եղեր չիք, և Թըշնամիք ծիծաղին.
Մայրն ոչ մայր՝ շամբչեալ մոլի առ մըրցական հեշտութեան,
Զորմէ դու զըրոյցս յառնախ առաքեիր ի ծածուկ՝
Թէ ինքնին դու դըլխովին երևեսցիս վըհժխընդիր:
Այլ և զայս ի մենջ եհան չարագէտ բաղդ քո և իմ,
Որ ըզքեզ այսպէս յիս յըղեաց մոխիր և ստուեր անօգուտ,
Փոխանակ վայելչագեղ և սիրատուն դերեաց:
Ո՛հ ինձ սէ. ով մարմին տղորմելի, վա՛յ աւաղ,
Ո՛նգ դըժնեայ ճանապարհս, եղուկ զինեւ, առաքեալ
Անձկալիդ, ով գըլուխ եղբօր, իւր ըսպաներ զիս սպաներ:
Եւ արդ դու յայսմհետէ յայդ ի քո չարիդ ընկալ զիս,
Չոչինչս առ ոչինչդ, որպէս զի 'նգ քեզ ի սաւրինս
Ինակեցիկ այսուհետեւ. զի մինչ եկիդ և ի վեր,
Էի 'նգ քեզ բագդրդ ի նոյնս, և արդ այժմիկ ցանկանամ
Մի՛ ըզրկիլ ի քումմէ գերեզմանէդ ի մահուս.
Քանզի ոչ տեսանեմ ըզվախճանեալսըն սըրտմտելս:

ՍՈՓՈԿԼԷՍ· Էլէկտրա:

Ն Ա Ր Գ Է Ս

Զայս ևս ահա զարթնում նըշադ, խօլականացն ի յանըր-
[ևոց
Թօթափեալ զանձն իմ ընդոստ, ուր քուն ըզմիտս առեալ
[տանէր:
Իբրև՛ զի մուԹ գիշերին զսիեզերօք պատի մըռայլ.
Լոկ նըշոյլ բանին միայն հանդէպ հոգւոյս փայլատակէ:
Ո՛հ ի լալ սոսկ արտասուաց աչք իմ բանին ի խաւարի:
Սիրդ տարփաւորն անհամբեր և լի սըրտիւն յուսահատաւոր
Յերջանկին ընԹանայ վայր, ուր սիրուհին սպասէ Նըմին:
Ոչ ինչ ընդհատ ուխտապահ ի կիտագրեալըն Ճշդրիտ ժամ
Հասեալ կամ ի տեղին՝ ուր ինձ ցաւոց մընոյ կըսկիծ:
Ա՛սասկ որ առ յինէն երգուեալ Նըմին ժամն այս պատեհ,
Անդ ժամին յոր ես և ցաւքս ի միասին սըքնեալ անքուն
Ըզգիշերս ամենայն կամք ընդ իրեարըս խօսակից:
Ո՛վ լուսին, ցաւած սըրտից աստուածեղէնդ հաշտ էուր,
Որ ի լուին այս ժամուս լըսեիս խաղաղ և միայնիկ [Թիւն,
Ի կաՃառս անդ աստեղաց, էջ ի գահէդ արծաԹափայլ,
Եւ Թողեալ զօգս եկ չընչեա յիս տաղս երգոց՝ երկնից ի
[Ճահ:
Դուս արփւոյն քոյր կաԹոգին, որ ի նորա մեկնելն ի բաց,
Պերճասպայծառ ըզգընակից վարես զընԹացսըն գիշերի.
Դուս լըսես ըզմըրմունջս յարմարաւոր չարժմանց նոցին,
Որ երբեք ի հեռաբնակ մահացուաց ուշին ոչ ժամանեն.
ՉաՃեռջիր քաղցր երաշով զերկնից նըշագս յիմ սիրտ մընը-
[չել.
Եւ լցիւ ձայնք հընչմանց քաղցրաթարբառ նոցին երգոց
Ի Մուսային իմ կեղերջս ողբանըւագըս խառնեսցին:
Ա՛խ, աւագիկ արտիկ սիրտս ի սըրտմտգին քոյ ազդմա-
Թափ անցանելով ի խոր սըրտիս ցաւագնելոյ. [նգդ,
Սիրելի քեզ այս ձեռնարկս իմ լինիցի և ոչ ումպէս.
Իբր ըզքեզ գողար և պարկեշըն գեղանւոյ կարօտով լամ...

Տըխուր և ամպոյ Թըւիմ գիտել ըզքեզ, Նարգէս իմ սիրելի.
Բարբառդ յոգիս իմ ազդէ, և իբր ասես. « ՄուԹ զիս կա-
[լաւ.
ՄանկուԹիւն և յոյսք քաղցրիկ ի մեայլ յաւէժ ԹաԹաւե-
[ցան »:
Ա՛հ, այդչափ չէր մըԹազդած խաւար շիրմին Փիլանդրոսի,
Եւ ոչ հանգոյն մահառիԹ մեզ անընըշոյլ պատեաց զինև:
Ո՛վ հանգոյց գառն ազիսից որ մի զմիոյ գան հասանեն,
Եւ ձեռնեալ խուռնընԹաց ըզԹըշուառի հետուվքըն գան:
Դեռ Փիլանդրեայ էր փակ տապան, եղ և ըզհետ ջոգաւ
[Նարգէս.
Մինչ ողբամն ի հող մոեցմիս, յաՃիւն գըստերս հասանէ
[լալ:
Ըզտխուր պահանջ Փիլանդրեայ գուսաւ իմ յինէն յափըշ-
[տակել
Ի՞նդրէ զարտասուս՝ զոր ընդ որգւոյս իմ հեղուի:
Մահ ետ ընդ ետ հարուածով ըզհեծուԹիւնս իմ պըղ-
[տորեալ
Վըրդովէ զաղէտ վըշտիս և ընդ իրեարըս խառնակէ:
Յո՞ ըզցաւս իմ հանգուցից, զո՞ նախ լացից չգիտեմ և ես.
Ո՛ բարեկամ, ո՛վ դըստրիկ, ի ձեզ Ճեղքեալ սիրտս հատանի:
Աչդպէս ուրեմն էր կընքեալ, ո՛վ սիրելիդ իմ Փիլանդրոս,
Զի կըրկին կորըստեանս քոյովդ ըզդառն ինձ տացես գոյժ:
Զեռն որ ըզքեզըն եհար՝ միւս այլ հարուած ինձ ըսպառ-
[նայր.
Իբր ըզհաւըն գուժարկու որ շուրջ ի Թիւռ ածէ զվըրդով,
Օրհաս մահուն յանդիման ըզքեզ աչացս իմ պատառեալ
Աղդ առնէր Թէ միւս այլ զոհ որս և ապուռ իւր լինիցի.
Ըզնարգէս ի գարուն սիան ինձոյ վիրագն ի գերեզման,
Մինչ նա գեռ այն ինչ ըզկենաց և զվայելից առնոյր Ճաշակ:
Ա՛խ, յո՞ ուրեք ասա՛ յերկրի զվայելս իցէ մեզ գըտանել.
Պըտուղ է նա արգելեալ մահկանացուացըն Ճաշակաց:
Ո՛վ, ըզոր էր նա գեղեցիկ, քանի՛ չընորհ քաղցըր բարուց.
Քանիո՛ն անմեղուԹիւն գեղազարդէր զանձինըն չուք.
Քանի՛ կայտառ և զըւարԹ, և պակասէր բանին ինչ ոչ.
Բախտ եւ լաւուԹիւն առատ զպարգևսըն հեղուին,

Եւ առ վայելըս նոցուն՝ կենաց ևեթ կարօտանայր: [հուն
Ա՛յսքանի ձըրիւքս, աւա՛ղ, վաղ ևս ընդ ակն անկեալ մա-
Ի ծագաց երանուԹեանն իբր հոսեցաւ յանկարծ Թաւալ:
Սակս անկանի ի մահացանըն գընտակէ
Ի մայրիս անտառաց գողալը երգիչն հեշտախօսիկ,
Ի ժամու մինչ զգդ բերկրեր ի գայլայլիկսըն սիրային,
Եւ նըւաղի չընչասպառ ի կէս երգոցըն քաղցուենի... [չէր.
Ընդ պուրակին ոչ լըսի ձայն, որ ի գեղգեղ նուագացն հընչ-
Եւ մըրմին արհաւրաց տըխուր և խոր տիրէ լուսԹիւն:
Ո՛հ, դուստր իմ, յո՞ր գառըն միայնուԹիւն զկայրըդ Թողեր.
Չկա՞ք ինձ ևս այլ լըսել ըզսըրտառուչ ձայնդ հեշտալուր:
Դեռ բարբառ իւր յետին հընչէ յականջս իմ տակաւին.
Ի խորոց ցաւած սըրտիս ըզբաբախմանն առնում դեռ զազգ.
Եւ ի ներքս չկա խըղնդուԹիւն խառըն բնակէ ընդ տըրտմու-
[Թեան...
Ա՛յլ սակայն տըրտմուԹիւն ուժգին տիրեալ չկա բըռնա-
[նայ...
Դուստր իմ, ո՛հ դուստր... եկէ՛ Թէ զքե՛զ չաւէտ մուռա-
[նայցեմ:
ՄանկուԹիւն, գեղ երեսաց, ձայն յանկուցիչ, բնուԹիւն
[ղըւարԹ,
ԼաւուԹիւն, սիրտ տարփելի... Չքնե՞ զայլ երկնից մար-
[գումն էր տալ.
Զայսոսիկ ամենայն ետ նա դըստերս՝ որ գանձն էր ինձ.
Եւ էի ես... աւա՛ղ, հայր, քան ըզբընաւսըն երջանիկ...
Անուն սին և սընոտի, որ զկորխրատս ծածկէը վըշխես:
Մա՛հ նախանձու չարակնեալ ընդ իմ վայելս երանաւէտ,
Յարձակել չի՞մ վարդ սիրուն նըշանացի ձայն տայր որդան.
Եւ նա ընդ հուպ մածեալ չայն, մինչ նոր ծաղիկը դեռա-
[փըԹիԹ.
Զև Թաւամեալ՝ անկաւ նա, մին վայրկենի լինելով որս:
Իբրև՛ զի ամենայն վայելք կենաց են խաւսուսիկ.
Ընդ պահ մի հանգըստեան ածէն Թափին աղէտ վըշտաց,
Զորոյ զմըրուրըն գառնուԹեան քամել չկարկար հասանիցէ:
Ա՛հա, քանի՞ ցաւ կորըստեան քան զկըրճուանաց կիրս է սաս-
[տիկ.

Անուն հօր չէա լինձ բերկրանս քան զայս աղէտս իմ Թաղ-
[ծագին:
Յո՞ր պայման զգուստր իմ տեսի. Իբրև ըզԹուփ գեռաբողբ-
[ոջ
Տասալեալ տապատա զերկրաւ ի գարնանի գոռ մըրըրկաց,
Մինչ բաժակըն Թերացաց ծիլ ծաղկիցին փըԹԹենազարդ,
Տարածեալ ի գիրկ մահուն տեսի զնարդէս գեռ քաղցրա-
[գեղ.
Ի Թափել յետին չընչացն՝ լալով հեծմամբ հագագս հատաւ.
Գան յորժամ կորուսի՝ չէր իմ երբեք սիրեալ ըզնա:
Ո՞վ յանաչաւ խմաստնոց ոչ հեծուԹեանցս իմ ներելոյ.
Ա՛տեացի ամբարտաւանն որ յարտասուսըն կորանայ.
Զէ ամԹե երբեք մարդոյ եԹէ արտասրը Թափիցէ. [չափ.
Տըրտմագեաց հեր սըրտի լալ բանըն ներէ, այլ ոչ ըստ
Որ կորոյս գուստր այդպիսի, ո՛հ, յաւէտսի նըմա վառն իմ:
Երբ տեսի զի կըկոցեալ քաղցրանըշոյլ արտևանամբք
Եւ նուաղկոտ հայեցիւք և մուԹ ակամբք չուրջ ակնարկէր,
Մինչ ի գալուկ մահատիպ զարդք երեսացըն խամրեին,
Եւ ի սիրտ տեսանելեացըն բօթ գուժի հընչէր ձախող.
(Ո՛հ, յայնժամ ո՛վ ի տեսոյ նորա գիմացըն չտասանայր),
Զէզ Թողում գուշակել, հարք որդեսիրք, քանի՛ չտապաւ
Ձեպ ի ձեպ առեալ ընտ ի բնիկ երկրէն իւր հայրենի,
Ուր հիւսիս խըրճիԹատեսակ ըզգուրտ չընչէր օրհասարեր,
Եւ բաղիւք ծընեալսակր յարեգաւէտ տարայ տեղիս,
Յուսալով Թէ մեղմախառն արփւոյ չողիւք կաղդուրեացն.
Սակայն նա անկարեկիր և անըզգայ ըստացեալ սիրտ,
Իբր ի ծաղիկ Թառամեալ այնպէս ի գուստր իմ նայեցաւ,
Մինչ նա ղձակատ մահատիպ կըքեալ ի Թևս իմ պակասէր,
Զերդ չուշան բուրաստանաց հակեալ խոնարհ և Թառամի:
Ո՛վ չուշանք պերճապայծառ, և հոյլ ի հոյլ ծաղկանցգ
[երամ,
Որ ի նարօտ ծաղկերանգ ըզալըր գաշտաց մեր յօրինէք,
Եւ յագեալ պարարիւք յերկինածորանըն վըտակաց, [րէն,
Որ յուժգ աստեղն հեշտ չողից պըճնեալ յերանգըս նըկա-
Յայգուն ցօղ և յերկիւղն նորաղբարձ ծիլ ծիլ փըԹԹիք,
Զէզ սիրելի էր յաւէտ քաղել դըստերս ի ձեռանէ.

Եւ ի մատունըս նորին՝ գեղապաճոյճ ևս յարդարեալ
Ի փափուկ քիմն ածելիք հոտ քաղցր և սեռն իբրև զհոգին։
Ցընդելի վայելչութիւնք և էութիւնք տարփատենչիկ,
Ոը ի զարդ բնակութեան մարդկան ծընեալ՝ կայք կենա-
Ո՛հ, քանի՛ երջանիկ քան ըզնորայն ձերդ է պայման. [կիցք.
Եւ թէպէտ ի սուղ վայրկեան իբրև ընդ դուք անցականիք,
Սակայն ոչ անընպատ ցաւոյն ելեք հաղորդակից։
Այս՞ահա մեզ կընքեցաւ ճակատագիրը գառնատրտունջ.
Առ վայելս հաճոյից՝ կըրից կարեաց հարկ զանձն է տալ.
Այլ սակայն մեր Թափք կըրից զանցաւորըն եկեալ յարին,
Որ վաղ կամ անագան եղեալ անհետ՝ յաղորդեն ցաւք.
Սակայն ովի՛ գառն իցեն ցաւք յետ հեշտութեանցըն վայելից։
Ո՞է գիտաես, մարդ ինքնահաճ, որ ակն ունիս ատ հանգըս-
[տեան,
Զի յամուր խոպան վայրիդ նըմին բընաւ չիք բուսանել։
Փեզ, իմըս Լաւրենտիէ, ում տենչք յաւէտ կարդան հրա-
[ւէր,
Փեզ աղէաքս ի խրատ լեզին, չարեաք մաերմիդ միտս ըսատ-
[ցիր.
Մի յենուցուս ընդ երկիր, ոյր քան զերկնէն են փուտ բա-
[րիք.
Եւ հեշտութիւն՝ քըստմնափուշ զննալառեալ և ծայրա-
[հերձ
Ձեղքեալ ըզսիրտս ի խուսէն՝ յարեան թաթաւ լքանիկ
[անոյս։
Խորհուրդք դըժնեայ, Թողիք զնս. զի թէ բնաւին հա-
[տեալ է յոյս,
Գէթ մի կրատիք զնս ցաւօք... զուր վայրապար ձիգըն
[Թափեմ.
Դուսաւ իմ ի սիրտս յարեալ կայ, չկարեմ քեցել զոյն և
[սըրտիս...
Թէ ըզնորհուրդս ի մըտաց վաարել և բաց ոք ձըգնիցէ,
Սատակադործս յարձակեալ ըզցաւս յորգեն և ծաղր առնեն,
Եւ նորանոր գառնութեամբ լըքուցանեն զոգիս խպտառ.
Ա՛հա դուսաւր իմ, Թըռեալ չինէն ի ծաղկափթիթ ախս հա-
[սակիդ,

Հարմնութեան հասեալ ի չափ, մինչ ժըմռէը բախան ընդ
[տարփելըսդ,
Եւ անձկաւ վայելից այն ինչ տեսեր դուս զբաստ կենաց,
Մինչ երջանիկ ի սիրուհիան ըզքեզ կարդայր մարդ զաչա-
[ցու...
Ահա զաճիւն ոսկերացդ յօտար երկիր լըքեալ Թողի։
Կարծրասիրտ բընակքն ինքնին կալ անարտասր ոչ ժուժե-
Եւ զի ոչ ըստ նոցա զաստուածութիւնըն պաշտէիր, [կեն.
Վասն որոյ ինքեանք իսկ ընդ լալ իւրեանց զարմանային։
Զինչ յայնժամ առնել էր ինձ, առ ո՛վ ժըտել ազերսալի.
Գողացայ զանխուչ չիրիմ, առ գուէթ սիրոյս ամպարըշտեալ.
Այլ սակայն ապահաս գըտայ առ նըշխարացըն մեծարանս։
Անտեսեալ ըզպարտ գըթոյս, ի վերջին ցաւս իսկ վերջոտ,
Ըչտապաւ ձեզ ի ձեպով գերեզմանիկ էաուս ըզնս։
Զհատարակաւ գիշերոյ, ընդ անընդհատ մուԹ խաւարի,
Դողդողուն յոտին ի քայլ և զհագադիս հատկըլեալ չունչ,
Իբրև այն Թէ ըսպանող նըմին եցեմ քան մըտերիմ,
Զյեսին ողջոյն պաշտեալ լուռ, իբր յանցաւոր ոք էաուս
[խոյս...
Չիմ, ծընողք անգուԹ և վատ, գէԹ զանունն անդ ոչ գրոշ-
[մեցեր։
Արդ մոռացեալ, անճանաչ, խուժադուժ ոսիղ լինի կոխան.
Ի՛բր անարգ և վատ ահիւ երկեայ յիւրոցըն Թըշնամեաց,
Մինչ վեհագոյն օրինաց բնուԹեան կայի կամակատար.
Ո՛վ տարփելիդ իմ ուրուս, ներեա սասկից անգուԹ հարկին։
Շա՛ռ արգեօք քան զարժանն ըզսիրտս ի ցաւ լըքեալ ի-
Այլ ո՛վ իսկ անկարեկիր և անընդոստ կարիցէ կալ, [ցեմ։
Մինչ հեծէ ընդ ցանկալն սըրտին հատորս, ընդ սիրելիս։
Ո՛վ ամԹո մարդկան ազգի... հեզ փիլանդրեայ իսկ գոյր
[ոսոխ.
Եւ ըզդայր սիրտ իմ ըզցաւս զոր ի ժանտից կըրեալ հեծէր.
Այլ արդ, աւաղ, երկոքին ոչ ինչ ըզդամբ ամենևին։ [գեռ.
Ա՛խ Նարգէս, իմըս Նարգէս, դուս իմ սըրտիս խոց գեռաս-
Առ կըսկիծ քուռմ կարօտոյ ըզընաւս այլ ցաւս իմ մոռացայ.
Գոյդ անձուկ չատ իսկ հոգոյ և հեծուԹեանց ինձ եբայ
[գուբս.

Ընդ մեն աղէտ քո վըշակդ սիրտ իմ հեռաւ հարեալ ի
[սլաք·
Իբրև այն գոգցես համբուն բաղդն աննըման ընտրեաց ըզ
[քեզ,
Զի զմահդ ինձ դառնացուցեալ, մըթացուսցէ ըզմեայլ հիւ-
[միդ։
Ա՛հ գուսաը իմ, թէ տակաւին յուշկընդ բարբառ հօրդ հա-
[սանէ,
Ցաւդ ածջիւր ընդ նըմին զոր ի մահուդ արկածս անցեալ,
Որ քան ըզգնաւ մեռելոց մահ ըզքոյդ զառեալ որոշեցին.
Մինչ հանդէպ աչացըս կան, և զերդ վիշապ օձ մըշտակիր
Բիւր ցաւօք իւրաքանչիւր զնս տագնապեն միանգամայն։
Ո՞ր զօրութիւն աստանօր ոչ պարտիցի յաղթահարեալ·
Ես զինդրդ այսքանոց գառըն ցաւոցըս ժուժայցեմ։
Գերարտասր յորդահոսան ընդ թառամեալ այտս իջանէ·
Եւ մեն որձ կամ խորհուրդ կաթիլս յորդէ կայլակահոս·
Սակայն ոչըչափ և լայցեմ՝ ոչ ազբերակն ըսպառեսցի·
Զի ոչ լալեօք հանգչիմ բնաւ, նա և ըս ցաւք չիս զայրանան։
Ա՛հ, ոչ իմ, ոչ և մեռելոյց բաւէ արտասր ի մըխիթար։
Ըզցաւս իմ, քաղցըր Նարգէս, ընդ ալեզերս հրըչակեցից·
Եւ յաչաց մահկանացուաց հայթայթեցից քեզ արտասուս։
Ուր ուրեք լուր համբաւոյն ըզքո անուանդ առեալ տարցի
Եւ տաղքս իմ այսքիկ զղոյրմ օրհասդդ պատմիցեն,
Հառաչանս հեծուծեաց հանցէ քեզ սիրտ գորովագուրթ։
Պատանի ծաղկահասակ յեռանդն հեշտից և մանկուրթեան,
Մոռացեալ գամ մի ղբերկրանս՝ յաղէտ քոյին մորմոքելով,
Եւ ըզքեն խոկասցի ընդ մեջ հերմաց լուռ սըրտմտպին։

ԵՈՒՆԿ

ԳԵԹՍԵՄԱՆԻ ԿԱՄ ՄԱՀ ՅՈՒԼԻՍՅ

Ի սահանջ ես մոր իմոյ ցաւոց եղէ այր,
Արեան փոխան արտասր ածէ սիրտ իմ յար·
Եթարձ լինէն Տէր ըզվայրէր իսկ լալեայ,
Եւ քարացան ի սըրտիս ուղիք արտասուաց·
Դառնութիւն՝ ինձ մեղր և թախիծք եղեն խնդ·
Ա՛հ մեն գագաղ սիրտ կարեկից տայ չիս թինդ·
Ոչ արգելուն չափիք ուրէք զիս բընաւ
Բայց ուր աւերք են և ցաւ։
Ընդ պարզ երկինիք եթէ կանաչ տեսից մարգս,
Եթէ հովիտս հեշտին առ ծով լեալ գըրկարկ,
Անցեալ ընդ այնս և ասեմ դառըն ծաղուս·
Ֆա՛ջ, երջանիկ վայր, այլ ասա՛ղ, չես իմ գուս·
Ուր կոծ լըսի՝ անդ լսկ ոգւոյս արձագանգք,
Եւ հայրենիք հոգւոյս անդ՝ ուր և կալանք,
Եւ յարատասաց և ի մոխրոց զանգեալ հող՝
Ա՛յն անկողին ինձ դիպող։
Հարցանիցէք· Վասն էր· — չունիմ առ այդ բան·
Ի զուր զանդունդ ցաւոցս հարից ի տատան,
Փոխան բանի՝ չըրթունք բերցեն միայն վայս·
Ա՛յլ թէ 'նթեռնուլ կամիք՝ հերձէք ըզսիրտս այս·
Մահ՝ յամենայն մըխեաց երակս իմ գաշյն,
Եւ արուիք սըրտիս օրհասական է բախիւն,
Մեռելոտեօք լիւն է լըցեալ քաւարան,
Հոգիս համբուն դամբարան։
Արդ երբ ի վայրս անդր ես գնացի՝ ուր ծնաւ Տէր,
Ոչ ի խընդիր վայրացն էլն սըրբանուէր
Ուր ընդ ոտիւք արմաւենիս հեգքն արկին,
Ուր զանձն յայտնէր Բանըն ձայնիւ հրամանին,
Ուր Ովսաննայն խաղայր ի գնացն յաղթական,
Ուր ձեռքն որ սուրբ կանանց յարտասրը Թացան
Ըզճակատուն սրրբելով չանթ և քըրտունս
Զանմէղ գըգռուէր ըզմանկունս։

Հեծեծանաց անդր ի տեղին տար զիս, հայր,
ի մահագոյժ պարտէզն՝ ուր մեր Փըրկիչն այր
ի մարդկանէ և ի Հօրէն լքեալ եւ՝
Զօրհասական քըրտունէր զարիւն և ըղձուբ.
Թո՛ղ զիս և երթ ի բաց. առիւ և ես զհամ
Յաւուց՝ զոր նայն կըրեաց յանհունն այն ի ժամ.
Ահա յոտաբեկ՝ օրհաս պաշտօն է իմ նոր,
Եւ իմ սեզան ատամնօր:
Ահա փոշելից ոտամբ լերին Ձիթենեաց
Եւ Սիոնի ամրոյն յաւերս հովանեաց
Վայր է՝ ուսոյ արփւոյն խուսէ բնաւ ձաձանչ,
Եւ յամաքեալ Կեդրոն ծորի՝ մէջ ալիոյց.
Անդ Յովսափատ եհատ ի բլուրսըն տապան,
Անդ աւերակք աձեն բուսոյըն փոխան,
Եւ հինաւուրց ծառոց արմատք ծայրատուր
Ըզվէմն առնեն հերձակատուր:
Ընդ մէջ ժայռից երկուց բանի անդ քարայր,
Ուր ըզմահուն ձաշակ եհատ յաւուցն այր,
Եւ զարթուցեալ երիցս զ՝ի քուն բարեկամ՝
« Հըսկեցէք, ասէր, ահեղ է ինձ ժամն »:
Շուրթն ի դողդոջ Թըվի քամել տակաւին
Յարիւնաներկն յատակի գչնթ բաժակին,
Եւ քիրանըն գէջ պատարագին ահաւոր՝
Կայ գեռ ի ժայռս քըրտնաթոր:
Ծածկեալ ձեռօք զձակատ նըստայ ի վիմին
Խորհել զոր անդ խորհէր ձակատ սերունդին.
Եւ յիշեցի ի սկըզբանէն ցըվախճան
Զարատօր՝ որ զիմ սկզբայ կենացըս ծորան.
Ահա՛ ոտ անձին զգաւոյ բեւեռնըս ծանունս
Թըւեալով մի առ մի ըզկետնս և զմահուննս.
Ապա յանկարծ Թուեցայ լինել յերազի,
Ո՛ Տէր, երազ որպիսի:
Ընդ մայրական հընչող Թևօք, ոչ հեռի
Էր իմ Թողեալ ըզբաւարիկ, զիմ հոգ զիմ բարի.
Յամէն գարուն ձակատն իւր գեռ զարգանայր,
Ահա յերկնակոչ ի տիս հոգին հասեալ կայր.

Անջինջ յաչաց՝ նորոյն գրոշմեալ կայր պատկեր
Եւ հեաք նորին ուր և ուրեք որ հայեր.
Եւ ոչ ի հայր կարաց ընդ իս անմնախանձ
Ըզնա տեսեալ՝ ատնել զանց:
Յերկար մըրկաց խմոց էր լոկ նըշխարիկ,
Բաղում ծաղկանց միակ սըրտուկ, սիրոյ կնիք.
Արտօսր ի ջուս և ի գարձիս էր համբոյր,
Նա վտարանդի սընկանես յաւերժ խրախճան գոյր.
Ի պատուհանս իմ ձաւագայթ արեւս,
Եւ ի շըրթանցս ըմպոյ քաղցրիկ ձագ հաւուս.
Ի գիշերի առ մահճաւս սիւդ անուշակ,
Ուի զարթնուլս՝ խինդ անապակ:
Եւ աւելի ևս, ո՜հ, նա մօտս էր պատկեր.
Յաչըս սորին նորա նայեցայն երեւեր.
Վերածնանիր նոքա անցեալս յապագայն,
Երջանկութիւնս յաշակերպեալ էր միայն:
Ըզտան ամաց բարեյ տայր ձայնն արձագանգ,
Ի քայլփոխիսն հըրձուէին տանըս գերանք.
Հայեցուածոյն յաչս իմ բերեր արտատուս,
Եւ ժըմտերով՝ սըրտիս ըզտս:
Ըստ մեն խորհուրդս իմ փոխեր զնուրըն գիմակ.
Յոլային յաչս իմ աչքն իւր գեղ կտպուտակ.
Տեսանէի զհոգս իմ լուծեալս ի նորայն
Որպես ի ջուր վըճիտ հարեալ սիպ ուհայն.
Գաղջր էր հանգոյն որ ի սըրտէ անտի գայր,
Եւ չամիսիկեր երբէք լըրկիկ չըրթանց ծայր՝
Բայց թէ զափկիցն եգեալ ի մէջ մոր ձեռայ
Ծընորեր յաղօթս առ Աստուած:
Թըւեր յանուրջս իմ ըզնա՝ ծեալ աստանօր
Եւ ի վերայ ծընկացս ուռնել գեղաչնորհ,
Բազուկս արկեալ զուլամբ զտիւք ըզնորին
Եւ ի ձակատն զիմ ձակատ կաթոգին.
Նա թաւալեալ զձակատն ի հօրըս բազուկ
Յընոցեր զդէզման հոտոտման հարեալ ի սեւուկ,
Փայլէին շարք ձերմակք ի խինդըս չըրթանց
Զորըս շարժէր խինդ անանց:

Նա սըրտակաթ առ ի քաղել ըզհոգիս
Ըզհայեցուածծան անդուլ ձըգէը նա ի յիս.
Իսկ յոր յիմոցս աչաց ի նա Ճառագայթ
Ֆանի՛ հուր վառ՝ Աստուած միայն գիտէ զայդ.
Խանդակաթ շուրթին իմ ուր հանգչէլ ոչ գիտէը
Մինչ տղայասպէս առ խաղ նա յինքըն ձըգէը,
Յիւրոց շըրթանց ուայտից ածէը զայն ի վայր
Եւ առ համբոյրըս զանոյր։
Աւրբեալ նորին զմայլմամբ՝ ընդ միտս ասէի.
Ո՛վ Տէր, ցորչափ զինեա աչք այն փայլեսցի,
Ֆեզ գոհութիւն և երգըս տաց հանապազ.
Ի ծաղկատիպ կեանն և ինձ կեալ՝ շատ է այս.
Զքաղցրիկ բաժին ձըրիցդ որ ինձ՝ նըմա տուր.
Թող խամրեսցին յուսոյ աւուրըս առաքուր.
Կազմեա զնորին սրըսկապան, ցմյց և այժմէն
Զամուսնոյն գիրկս՝ որ փակք են։
Ախտէս ի խնդ իմ ըզմայեալ ուի մաղթանս՝
Զաղդէը սըրտիս և չերեւէը իսկ ականս՝
Թէ ի գըրկիս տակաւ ծանրէը Ճակատն այն,
Ուռաք իրրու վէմ պաղէը ձեռացս ի վերայն։
Ո՛հ, Յուլիա, ուսո՞ւ գալուէն այն ի քեզ,
Ուսո՞ւ խոնաւն ի Ճակատուդ ասպարէզ.
Խօսեա՛ց, ժըմտեա՛ց, ով իմ հրեշտակ, մի խաղար.
Բայց ինձ զաչկուներդդ պայծառ։
Ի վարդ շըրթունս սըփռէը մահու կապուտակ
Ուսոյն ինչ ծընեալ նուաղէը ժըմիտն անդ համակ.
Շունչ հազագին կարճեալ նեղէը մերձ ընդ մերձ
Հանգոյն թևոց հուսոյ ի կասել օդահերձ.
Մնայի սլացեցն եդեալ զնմ ուներն առ սըրտին.
Եւ յորժամ հուսկ շունչ վերացոյց ըզհոգին՝
Սիրտ իմ մեռաւ յիս, զինչ մեռեալ և ցուրտ դի
Զոր կրնցե կին յարդանդի։
Ի գիրկ կարկամ բարձեալ զանձինն այն քան զկեանս՝
Իբր առ ի մահ հարեալ մարդոյ դանդաչանս
Կանդնեալ յոտին, և առ սեղանըն չոգայ,
Պարզեալ զմանուէին ի գաղջ վնմին ի վերայ.

Մածեայ շըրթամբըս ի կափուցեալըն այն աչկունս.
Եւ չերմուեթիւն դեռ ի կըՃեայս կայր ի քունս,
Իբր ի բունի՝ յորմէ հաւինն առօրեայ
Ան ինչ թըռեաւ ի բացեայ։
Եւ ըզգացի յանվախճան յոյնըմ պահու
Անցանել յիս ծովըս վըշտաց, դարս ահու.
Եւ ցաւք լըցին ըզսեղմ՝ ուր սիրտն իմ էր,
Եւ ասացի՝ Դա միայն գոյր ինձ, ով Տէր.
Համայն իմ սէր ի մին յայն էր խորասոյզ.
Ունէը նա զվայրս այդ եղև մահ կենաթոյզ.
Միակ պըտուղն յետ մըրըկածին էր օգոյ
Անբակ մնացեալ ի յոտոյ։
Ի խորտակեալ շար քայտիս մէն նա մանեակ,
Յաղօտ աղօտ երկինս մէն կէտ կապուտակ.
Եւ զի քաղցրիկ լուսիկ կոչումն իւր ի տան
Ի մըկըրտելն՝ եդաք անուն աղուտական։
Նա իմ աշխարհ, նա իմ չարժումն և ամբոխ
Եւ յամենայն իմ օթևանս՝ ձայն հըրձուզ.
Աւուրց ուաչացս իմ նա թախիծ և կամակ,
Նա ինձ այդ, ցայդ և ցերեկ։
Նա հայելի՝ յորում սիրէը զինքն իմ սիրտ,
Զըքնաղն յաւուրցս ի Ճակատ անդր անխըլիրտ,
Անանց նըշոյլ բարեբաստիկըս կենաց,
Համայն պարգեւք քո, Տէր, ի ծլար այնց վնասց.
Բեռն հեշտ զնմանց աւ ի մօրէն կախ զուլամբ,
Աչք՝ հրատաք իմոց աչաց, ոգւոյս շունչ ողջամբ,
Կենաց իմոց կեանք, ձայն ազդոյ իմ ձայնի,
Դէպ իմ երկինք կենդանի։
Արդ ահա, յագեցայ, արգարութիւն անողոք,
Զօրհասն զայս և ըզմահու անհնահ հոգ.
Ի ժանտ սեղանդ ինքնին հանեմ պատարագ.
Արդ՝ թէ ցըմրուր արբէ՝ փըշրեա զնմ բաժակ։
Աւադիկ քեզ դըսարիկն իմ, շունչս և որդի,
Յորմէ զերկուս զայս հոպոպիս լոկ հատի
Որովք երեկ դեռ զնս կապեր ի գըգուանս,
Զայս լոկ պահեմ սեփականս։...

Հեղձամըղձուկ ասա զնա զարթոյց հառաչանք.
Վէմն ընդ ինև քամեր արիւն քըրտնազանդ.
Ընդ ցուրտ ձեռամբս համբուրն սառէր իմ ճակատ,
Արտևանունքս յահէ պաղեալ լըլակամբ,
Եւ խոյս եառ՝ սուր քան զարծուոյն Թիւս առ բոյն.
Եւ հընչէր առն իմ ի կական գառնագոյն.
Ինձ սէր միայն յեսին ժամուն առնէր այդ
Եւ ըսպասէր զի մեռայց:
Մեռեալ է արդ համայն ի ատեն ամայի.
Արտասուակամք զոյգ մ՝աչաց լոկ անգ հայի.
Սպասեմ յանգիստ՝ առ ինչ, երթամ և կամ ոևր.
Գիրկս առ ոչինչ բանամ, փակեմ և ի զուր:
Տիւք և գիշերք ինձ համակեալք միագոյն,
Աղօթք և յոյս՝ յանձն իմ մեռեալք զուգագոյն:
Այլ ձեռք Տեառն հար ըզքեզ, իմ սիրտ, կայ անգոյր,
Ուի ցաւս քո նմա առաւ համբոյր:

ԼԱՄԱՐԴԻՆ

ՆՈՒԱԳ ԶՂՋԱԿԱՆ Ի ԺԱՄ ՄԱՀՈՒՆ

Ուղիղ են, Տէր, և ճշմարիտ են դատաստանք քո, Աստուած.
Այլ դու քաւիչ գոլ ախորժես քան դատաւոր մահացուաց.
Սակայն եղեան անօրինիս այնքան չեզքեալ բարդ ի բարդ՝
Չի ինձ ներել արդարութեամբ՝ քաւմ բարուքեանդ ոչ է [մարթ:
Այո՛, այո՛, լեռնահանգէտ չարիքս իմ ոչ առնեն Թոյլ
Ամենակալ ձեռինդ այլ ինչ, բայց պատուհաս յիս հեղուլ.
Երանութեանս իմում գառնան փառք և պատիւ քո ընդդէմ,
Ողբմութիւնդ իսկ քո սպասէ զի ես խոպան կորնչեմ:
Կատարեսցին յիս կամք քոյին, զի փառք ըզնոյն պահանջեն
Մի յարտասուս իմ ողորմիր աղերսագեալ ուղիղքդ. [ջեն.
Որոտա՛, հար զնս չանթընկէց, որ ընդդէմ քո առի զէն.
Երկրըպագեմ ի կորընչելն իմում ձեռին քո վերիվակ.
Այլ զմր յիս կէտ հարիանիցեն ահեղ շանթիդ քոց սըլաքք,
Որ Յիսուսին քո յարենէ չիցէ ծածկեալ այն համակ:

ՏԻ ՊԱՐՈՑ

ՕՐ ՄԵՌԵԼՈՑ

Ըզաբրամաւոր լըսէք գանչիւն գարձադարձ,
Գըռընչելով ըզմեր յարկօք սրգազգեաց.
Միատարազ ընդ օդ զօլանչ զանգակին
Վերահընչեալ բարձր ըզգըլխով սրնթագին,
Աղգ տայ մարդոյ հրաւիրելոյն ի վախճան՝
Նընջեցեալոց մաղթել զանդորր հանգըստեան.
Յարգել ըզկնան՝ յոգունց վըշտաց նըշաւակ,
Մի յոխռոմեան ծախիլ ի քենս հակառակ
Ըզսին մանուած սահմանափակ վայրկենի
Զոր ընտրեցին չափեաց վաղնց մահացուի:
Ո՛վ փոսք պեղեալք, քանի՞ կանձուկ ի սահման
Դընի յորմունքս՝ ազանց նըշխար մահական:
Յանցուշ ատա վայրքս և ի չըրխմս յայսոսիկ
Մահ, ժամանակ՝ կան մանգաղօք խաչակնիք:
Գանի՛ մեռեալք չեզջակուսեալք յալս երկրի:
Ոչինչ է Թիւ ատա առ ամբոխս ամայի:
Ո՞ւմ ոչ սոսկումն ածէն ոսկերցս այս մահիճք,
Բնկերք մարգկան ըզքեալք հողմոց խաղալիկ:
Ա՜խ, Թէ նկարեալն հանուրց պայման մեզ ասէին
Տըխուր տեսլեամբն ահ և սարսուռ ցուրտ ազդէին,
Գանի՛ ապա տուժիկ սըրտի գասն ի յուշ
Սըրտաճմըռիկ ցաւոյն ի մեզ հարցի փուշ.
Փետայն ի ծունկս ողբոյ անձկաւ նաղելոյն,
Գեառն աչք քամեն արտօսր յերեսայր իւր սիրուն.
Մայրն արտասուէ զորգեակին հընձեալ գարնանի,
Յոր կայր յերեսաւ զառամեալն հասակի:
Որոց հեղուքդ՝ այդ արտասուք գեռ քաղցր են,
Չի հեծութիւնդ են փառք մարգկան համօրէն.
Այլ այդ ողբայքն՝ հառաչ վըշտոյն հուսկ պատգամ.
Մա՛՝ կէս նոցա, և փոխ՝ կենցաղս է միայն:
Զինչ ազգքն իցեն. ըստուերք ըզիւրս ըստուերի:
Կեանք առ անբաւ մեք յաւիտեանքս ընդ պահ մի,

Եւ շկանչեն ընդ մեզ սրխուր յիշատակք.
Դու, ժամանակ, ղերծ ի ոտասկըդ և այլ կեանք:
Ամբարձ զաղօթս, ով մահացուդ, մինչ յերկին.
Հայեա այնէն՝ ոչ ղն արկեալն հող շիրմին
Թեթեւասցի վախճանելոցն ոսկերաց,
Զի չեն ինչ պէտք անդ հանդըստեան մահացուաց.
Եւ որ եղեք ըղհաւղէն մասն՝ հոգին,
Խընդրէ յաւէժ իւր կայս ի գիրկս Անեղին:

ԼԸՄԻՒՐ

Ի ՋԱՆԳԱԿՆ ՅՕՐ ՄԵՌԵԼՈՑ

Շատ է. մի այլ հընչէր սրղընձդ ողբական,
Մի ղքուռն յաւէժ, ոհ, ինձ գուժէր զահագին.
Ահա մրտաքս ես լինեմ ի դամբան
Որ խիստ ժանեաք փուխթայ լափել ղիմ մարմին:
Արկ զնս այժմէն մահ յերկեղուան ի դադալ,
Զոր հարցն խնոց արեամբ ներկեաց գահճաբար.
Վառին հրագունք ի նշոյլ աղօտ և նըւաղ,
Թընդայ վերջին երգոյն ի ձայն սուրբ տաճար:
Զիմրդ լինէն զնրկ մենացեալ մինչ ի սպառ
Իմ ընտանեակք լան զնս ի քօղ սեաւթոյր.
Եւ յարկս ողջոյն հեծէ'նդ նոսին անբարբառ:
Ալ մերկ հոգիս ցընծայ յերկինս ի յանդոյր,
Եթէ զսիպայ գառն ի տանջանս գեհենին:
Լըռեա սրդընձդ. ահա սարսռիմ և պաղիմ:

ՄԱՆԱՐԱ

ԲԱՐԵԱՒ ՄՆԱՑՔ

Դէղին տերևք սարսռէն գողան,
Սալարթքն ի վայր անկանին.
Ոհ, բնաւ որ քաղցրն էն և հեշտին
Թօշնեալ գըլխն ի տապան:
Մայրեացն ի ծագ ի փայլ սրխուր
Արփւոյն ճաճանչ հարկանի.
Դա՝ ամարան որ մեռանի
Արգեօք յետին է համբոյր:
Ինձ արտասուք յաչս անդ ցոլան
Առ ի խորոց ի սրբտէ.
Ա՛յս ինձ պատկեր ի յուշ ածէ
Ըղբաժանմանս մեր վայրկեան:
Զքեզ ինձ Թողուլ առաջի կայր,
Զի մեռանիս՝ դիտէի.
Ես բացադնայ ամառն էի,
Դու մեռանողն այն անտառ:

ՀԱՑՆԻ

ՆՈՐ ՏԱՐԻ

Տէր, դու ես հայր ժամանակաց և իշխան,
Ամք բիւրաւորք առ քեզ մի օր են միայն.
Դու ի ծայրից քոյոց լերանց մըշտընջեան
Դիտես զաւուրս որ սրրացան և որ գան.
Ի մի նրկատ՝ մինչեւ եղեալ ուսանիս՝
Թէ զնր սրտուղ գաղս հանդերձեալ երկինէ մեզ.
Աղաչեմ, Տէր, զինչ ինձ ձեռօք կեղակարծ
Ա՛յս ածէ ամ՝ յոյսն և երկիւղ մահացուաց.
Ցիմոց աւուրց տարիս յանկուած յաւելեալ
Իցէ հիւսիք սիրոյ շնորհաց յօրինեալ:

Համբուրեցից զայն իբր ըղձո ինչ պարգև,
Թէ գոչեցից. Ի բաց դնասջիր, անց զինև։
Ահա ի տարեաց անցին ի գերիս ահազնուն
Կուտեալ ինձ տենչ, զեղջ, արտասուս, անձկութիւն,
Խաբէպատիր սին երեսպիս ուրուական,
Խինդ՝ միօրեայ, հրաժեշտ անդարձ անդարման,
Եւ դառըն բերս՝ որոց կեղևք աղազուն
Մնան ի սըրտիս իբր ըզվոշի անկայուն։
Զոր չունէինն՝ ես ի նոցունց խընդրէի,
Եւ ցանգ զաւանդն ի վախճանի կըրկնէի։
Եւ իմ կալայց ակն ի դարուց աշխարհիս,
Հինն ի յաւազ արկի և սերմն ի յալիս։
Արդ ժամ է, Տէր, զի զգաստացեալ և իմ սիրտ,
Զակն անբըծիթ հարեալ է բան քո Ճշդրիտ
Փեզ ձծհեսցէ զերապընթաց ըզտարիս՝
Զորս արատեաց ցարդ բազմաթիւ ի չարիս։
Տեսցէ անշուշտ Թէ աւուրք քև պատարուն
Ծախեալք ի քնար և սեղանդդ ի պաշտօն,
Յուսումն՝ ի սէր քո սըխրալն սքանչելեաց,
Զըգեալ անքուն մինչ յընդմիջել գիշերաց,
Զաղերս խոնարհ մեն վայրկենից եդեալ կեա,
Եւ զհեծուծիւն ժամուցն ի քայլս եա ընդ եա,
Ա՛յսպէս չինեն Թռուցեալք ի բաց ոսոխքեն,
Ա՛յսպէս Թափուր և ըսկ զոդիս իմ Թողջեն,
Որպէս այս ամ որ յընթացեցին ի սպառուած
Թիւ սոսկ յաւել ի շարս աւուրց իմ կենաց։

ԼԱՄԱՐԴԻՆ

ՈՐՔ ՄԱՆԿՈՒՆՔ

Դաշտք կան պաղեալ, անցին աւուրք դեղապանծ.
Վաղ աղբատին դոր չէք տուն,
Ա՛յլ մահ մընայ ըզքեզըմ,
Հանգոյն երկրի Թէ սիրաք եկեն ցըրտամած։
Ամանորայ հասեալ գիշերն առաջին,
Ամբոխ մարդկանն եկեալ յաւուրն հանգիսից
Ձեռկէ ի գարձ բերկրալից.
Եւ խուն նըսեմ ես ինչ ոյզեր հիւղեկին։
Ընտեալ մատրանն առ սեմովք
Տըղայք երկու, կէս մերկք, գուհատաք առ վըշտի,
Գութ արկանեն անցաւորաց խնամ սըրտի,
Մընչեալ մըրմունջ աղբամասուգ։
Զալէտ նոցին լապտեր առ ոտս հոլաներ,
Փոխան հեղուլ իբր հայցուած։
Եղանակեր լալով կըրասերն ի յերեր.
Մխսըն ձըգտեր ձեռս ապառուամ մեծատանց։
« Մեր երկոցունցս ահա մանկանց այլ չէք մայր.
Մեռաւ յերեկն, առ մեզ նա զնուն հաց տալով.
Եւ կայ՝ ուր մեր ընկէք հայր։
Տա՛ք, զի նեղեալ հալումք ցըրտով և սովով։
Օտարն ասէ. երթա՛յք. իմ գոն ընտանիք.
Չէր ինչ խընամդ ինձ մընայ։
Տեսաք զի իւր լայր դըսարկէ.
Ա՛յլ մեռանիմք մեք ահա »։
Եւ ձայնն ողբալ ողբարար
Խուլ բարբառով կոծէր զօդ.
Անմըտադիր ամբոխն ի ձեպ ընթանայր,
Մինչ ոչ մընայ ոք անցորդ։
Ըզդուռըն սուրբ բախէին,
Զի մայրն ասէր, եթէ Տէր ոչ մռռանայ.
Ասէ արձագանգ պատասխանէր տաճարին.
Հուպ մօտալուտ հասեալ մահ,
Դեռ լոյս վառէր լապտերին,

Եւ ոչխարաբար ըզկէս գիշեր ժամն ազդեաց։
Հեռուստ գոռայր շաչիւն ոճնիցըն կառաց.
Ա՛յլ ձայնն հատաւ լալագին։
Առաւօտին՝ քահանայն
Յերթալն յաղօթս յեկեղեցին յայդուն լցս,
Տեսեալ զնոսա զվիմաւն անկեալ ձիւնասոյղ,
Զայն արկանէր արտասուելով... անշարժ կան։
Ա՛հ, վարելցն, երկիւղ, զանձամբք գըրկապինդ
Զան էր անշուշտ պահել զնըշխար ՋերմուԹեան.
Եւ գալհատար վիմատառեալ երկոքեան,
Դեռ ձեռս ձըգեն պաղեալ խիստ։
Երեքն՝ յեղբայրն հովանացեալ կիսովն,
Ըզձեռն արկեալ ուներ նորոն ի բերան,
Իբր յարգելուլ ըզվայրապար ձայնն հարցման,
Եւ յուշանել՝ Թէ գըԹուԹիւն չիք յերկրի։
Նըննջեն յաւէժ, այլ գեռ լսպտերն անդ հընչէ։
Ոչբան մարդիկ, քան ի նըպատաստ՝ կաղմք ի լաց,
Անդր յամենուստ խըռնեալ ի կոծ արտասուաց,
Ա՛յլ չէր որ գայր յերկիկ։

Լ. ՊԵԼՄՈՆԴԷ

ԴՈՒՍՏՐՆ ԹՇՈՒԱՌ

Խուսեալ ի դառն իմ ի քընոյ
Ո՛ւմ չիք ախորժ երազ ընկեր,
Եզի կանխեալ ընդ լեառն ի վեր
Յոլջոյն նախկին ցոլից արփւոյ։
Զուգայարոյց ընդ բնուԹեան՝
Թըռչնեակն ի Թուփ ծաղկազարդիկ գեղգեղէր,
Մայր իւր նըմին բերէր ըզբուժ սիրական...
Թացան յարտօսր իմ աչեր։
Ընդէր չկայեմ ես Թըռչնեակին այն հանդոյն,
Ո՛չ կախ զոտոց նըշդարեննոյ ձօճի բոյն։

Զիք իմ յերկրի ատա ի վայր
Եւ ոչ օրոցք խակ ի քուն։
Մանուկ եմ ես, գըտեալ վիմին անդ ի ծայր,
Որ կայ հանդէպ եկեղեցւոյն։
Ի ծնողաց զուրկ և հեռի՝
Ոչ գիտացի զանոյշ նոցին ըզհամբոյր,
Եւ ոչ մանկունք առ երի՝
Երբեք իւրեանց զիս յանուանէ կարգան քոյր։
Ես ոչ հաղորդ ցայգախաղուց գոմ բընաւ.
ՍաղարԹապատ ընդ յարկաւ՝
Զիս ոչ կոչէ մըշակ բազմիլ խընդագոյն.
Հեռուստ գիտեմ ըզնախիս
Շուրջ ի կայտիռ խընդալիս՝
Ի գիրկ նորոն հայցել գըդուանիս գիշերոյն։
Ի հիւրընկալն այն առաջս
Փայլափոխեմ յարտասուս
Մխակ գագար ինձ յայժմուս,
Յորում ևէԹ չեմ օտար,
Եւ որ միայն ինձ չըփակի խըռտաբոյս։
Յաճախ ի վէմն այն խօրհիմ՝
Ուր ըսկըսան իմ աղէտք.
Եւ զարտասուաց խընդրեմ հեռք՝
Զոր ի Թողուլ անդ զիս անշուշտ հեղ մայրն իմ։
Յաճախ իմ քայլք Թափառական՝
Ի մենաւոր դիմեն շիրմացն ապաւէն.
Ա՛յլ և շիրմքն անկարեւիլք ինձ անդ կան.
Դըստեր հիքոյ ծընողք չեն,
Ոչ ի գագաղս և ոչ յերկիր համօրէն։
Ո՛հ, տատն և հօրս լացի գարուն
Հեռ՝ ի բազկաց՝ որ զիս մերժէր.
Դարձիր, մա՛յր իմ, քեզ կամ ի բուն
Ատա ի վիմիս՝ ուր զիս Թողեր։

Ա. ՍՈՒՄԼ

ՄԱՀ ԿԱՂՆԻՈՑ

Մինչ մահացուն հար վառոլըեր֊ն ի տապար
Զարքայդ լերինըն մեծապանծ դէռ յերկիւ,
Սուգ մեծ գուժեաց սրբեանըվեր ընդ անտառ,
Եւ ես ցասեայ ընդ նախն հարուած ահաբեկ։
Մըռընչեցին անդորը ըտառուերք հովանեաց,
Հառաչախառն ըսպառնալիք հընչեցին.
Վարատեցան և տհաճ հիւրքն անտառաց,
Այլ, ահ, անդորը կալ հակառակ մահացուին։
Ագի մի ողջոյն ահիւ ի քէն մեկնեցան,
Եւ երգեցիկ բիւր հաւք ի տափիսըն յուզեալք,
Ամպ տըխրերանդ՝ ի ձակատուդ յածեցան,
Սրաձայն ձըչնաք ի խուլ հեծիւնդ ընդխառնեալք։
Եկաց տարտամ յաղբերց ոսփոր ուղիս նըսեմ.
Ընդ երերուն շոշինաք սարսռեաց սար լերին.
Եւ հիւսիսակ թաւալ յափունս տարագիմ
Արձագանգօք կոպիդ հեծեաց դառնագին։
Որոտընդոստ զինչ ձանգ անկար՝ ակօսեալ
Ողջ արտավար մի ի գետինն հայրենի.
Եւ մինչ զմարմնդ էառ ի ծոց իւր ձըմեռալ՝
Ահեղ մընչեաց երկիր ի ձայն հանդիսի։
Զի կիսեալ սիրեր զկաղնիդ անդրանիկ,
Զերդ մայրենի որդեակ նախծին սիրատուն.
Եւ յերակոնըդ ծաւալեր հոյզ քաղցրիկ,
Հովանացեալ քեզ ի բարձանց ձակատուն։
Սըփռեաց զոսկիդ օթոց երկային լօռաւէտ,
Ուր հոյլ ի հոյլ ցանդ փթըթեին գարնային
Մանիչ բուրեան և անթառամ հոտաւէտ,
Զի սիրատարփ ե՛ արդոյ ըսատուեր քո լերկի։
Մըրմընջաձայն նմա հովանի ատնեղով,
Ո՛հ, լընուիր դու ըզպարախս ծնեալսեր.
Եւ միշտ աշուն բընականուդ ըզբըլթով,
Լօդիկ ձմեռան՝ զհատուն տերևսըդ ցաներ։

Զմայլեր երկիր ի քոյդ ծաւալ նուագայ ձայն.
Ի թևս հոգմոյ խօսել ըսաէիր նա զմայրիս.
Եւ մինչ կամին լուծանել յողբս անտահման
Յոստոյ խարշափ մընչէք ընդ շոշս և կաղնիս։
Տայր կիւբեղէ քեզ աղբատոհմ մի անհուն,
Ի մեն մ՛ուղէշ բոյն ինչ կրեալ կամ փեթակ,
Մեղու, թըռչուն, միջատ, սողուն և զեռուն
Ի ծոյդ անքոյթ կային ի ներհ ե՛ ի ձարակ։
Յանկանել քո ազդն այն հընչուն ցըրուեցաւ,
Անկան ընդ քեզ և բիւր էակք ոգեսպառ.
Եւ առ տերեւաւրդ թևածէն ընդ երկրաւ
Դէռ հաւք ողբմ առ գիւտ ձագուցըն թախառ։
Թաւալ գ՛ոստովք քով փըշրեցան բունք հընդրեք.
Հունձ մեծ գործեաց շուրջանակի ըզքէ մահ.
Ներքոյ քոյ կան կաղնիք և թուփք բիւրաւորք.
Վարաք քո կանաչ թառամեցան ընդ մի պահ։
Եւ սակայն դու յաւերժական ինձ թուիր.
Քեզ պարապայս պահէր երկիր շատ ամայ։...
Յահեղ վիրէն տակաւին հոյզ վաղէ ցիր.
Յամաքեցաւ անձատ յարմէն բունն ի բայ։
Ո՛հ, մի՛ ըսայլեր հոյզ այլ յարմատան այն, ահ մայր,
Մի՛ զքո արիւն հեղուր յորդիկ կենդանաւոր.
Լ֊ինի պահեստ տընկոցն առ քէ այդ յամբայր.
Զինչ կաղնւոյն այլ ևս ըմպել ի քէն բնաւ։
Տո՛ւր հուսկ ողջոյն՝ կաղնիդ արբեալ առ գարուն,
Պըճնեալդ երկի ի ծիլ նորոգ տերևոց.
Այլ չիք քեզ բաստ վերածնանել կեանս ի սոյն.
Առ սիրոյ բոյնն ողջոյն, զոստովքդ հոլեզոյ։
Ողջոյն առ սեաւ բըզկոզ գընդակըս մեղուաց,
Եւ առ տերուն հողմածածան խարշափուն.
Առ սիզաւէտ օթոցս ընդ զով բաղեղանց,
Ուր բերկրեին զքեզ համբուրիկ ձայնք զեղուն։
Ահնուամ ի միտ, կաղնի, զմահու քո տագնապ.
Դառն է օրհաս յառոյգ ի կեանս հեզասահ.
Եւ գուշակել տայ ինձ ըզկրնըդ խուճապ
Պըղտի քո կործան գարնանազարձս յայս ի պահ։

Ա՛յսպէս առ ոտս արկ ըղքեզ մարդ մահացու,
Մանրեալ յերկաթ ըղբոնդ և զոստս քոյին.
Ի ծուխ՝ յաձիւն դարձեալ էակ նուաղածու,
Յերկիր ի հողմ բաժանելով անդրսային:
Ա՛յլ միթէ չէք քո սևական ինչ ինայուն.
Ո՞ր թագուցեալքն ընդ կէզևով գնան ոգիք.
Զիցէ՞ ընուէիւն մի՛ սա բոլորին և անհուն,
Ա՛յլ բիւր սեալեամբ պըճնեալ պայծառ ըղդեցիկ:
Որ զինչ և էն. այլ ես կարգամ քեզ օրհնիս,
Զաստուածանուէրն ըղքեզ հանգիստ վայելեալ.
Եւ նդ տիեզերս այլուր նորոգ թէ ծընցիս,
Մաղթեմ լինել յոյժ և ի գեղ առըցեալ:
Սէր հարազատ զի ես սիրեմ ըզմայրիս,
Հովանազգեաց խորհըրդածու պուէտս յանդոյր
Կեամ յամրընթաց՝ խաղալ, սըրտում ի յոգիս,
Եւ բարձրագըռնի նուագեմ առ մեղմ ինչ զեփիւռ:
Ինձ անհասից սերասիւ հաւատս ընծայեմ.
Ակընկալեմ՝ այլ ոչ առ բաստ մարդկային.
Յերգանըւագ հանդիստ՝ կաղնի զինչ անձեմ,
Մնամ սէրունեան վաղիւ ծագման տուընջենին:
Յանձն իմ ըզգամ զանդորը հանգիստ անտառին.
Ընդ հովանեաւ թաղեալ ծառոց սըրբազգեաց,
Զանխուռ մարդկան զհամբերուածին ուսանիմ,
Եւ խաղալիկ կեայ սիրտս յուսով ի մռայլ:
Ա՛յլ ընդ անտառս հանգըստաւէտ մարդ մըրցի.
Սէուրց յաւուրս ըսաուէրք կարձին և լերինս:
Ի խորհըրդեան մնասցէ վայրացն և ոչ մի,
Ուր սէր՝ խմաստս հոգի քաղէ կաթոգինս:
Սիրտ իմ սլայիր. չեն այլ երկրի հովանիք.
Եւ հաւք երկնից, և ցնորք անհուն երազոց,
Ուրուք ձերմակք՝ պոյ հեշտ մըրձին են աեղիք,
Լիցեն ընդ հուսկ զիրկ ձագախառն ի ծառոց:
Կապոյտ երկիր ի սըրբազոյր գաբերայց,
Տարամերժին սքանչելահրաշ հիւրքն հովոից.
Փաղցր ելին դից գարուց տաճարք պուրակաց,
Կործան յերկիր աստղար զկաղնիս արկ ընդ դից:

ՏՐ ԼԱՒՐԱՑ

ՏԵՐԵՒՆ ԱՆՏԱՌԻ

Անջատեալ քոյդ ի ցօղնոյն,
Ո՛վ հէք տերև ազազուն,
Ո՞ր գընաս գու: Զգիտեմ զայն.
Զկաղնին մըրրիկըն եհար
Որ ինձ նեցուկ էր միայն:
Ի չունչ առեալ անգագար
Զեփիւռ և կամ հիւսիսի
Յարդ զիս յածէ հողմավար
Ի յանտառէն ի դաշտն,
Եւ ի լերինս ի հովտայն.
Եւ յոր վայրիմն ըստ հողմոյն
Ըզհեան անահ ընթանամ.
Գընամ ուր գնայ ամենայն,
Ուր գնայ տերևըն վարդի,
Ուր և տերևըն սարդի:

ԱՌՆՈՑ

ԱՆԿՈՒՄՆ ՏԵՐԵՒՈՑ

Անտառակին աւարաւ
Աչուն գալուկ արկ զերկրաւ.
Թուփք և մացառք հոլանիք,
Սոխակ չունի գայլայլիկ:
Յայն ինչ կենաց այգուն փայլ,
Մանուկ հիւանդ յամրաքայլ,
Խաղայր գընայր յերթ վերջին
Յիւրն անտառակ սիրելին.
« Մայրիկ ոդջ կաց... ընկճիմ ես.
Սուգ քո գուժէ զիս աղէտս.
Յամէն անկման սաղարթոյ
Դիտեմ զգուշակըն մահու:

Եպիտաւրեան պատգամ խնամ
Ասաց. « Մայրիդ ոտատախտ
« Աչացդ հանգէպ դալիասցին,
« Այլ ևս այն և յետին:
« Յաւէրժ պատի զքեւ նոճին.
« Ի գերեզմանն ատապանին
« Գուանաթափիւալ քան զաշունդ
« Անկցի խամրեալ մանկուքիւնդ
« Նախ քան զծաղկեըն գաշտին,
« Եւ նախ քան զբեւ բըլըտակին»:
Մեռանիմ ես... Յըրտաշունչք
Եւ թուխք հալին զիս հոգմունք.
Եւ իբր ըստուերս խուսափուկս
Տեսի զգաթուանս ի փախուստ:
Անկիր տերևդ առօրեայ,
Յաչաց զըւզիս զայս աքօղեա,
Թաքո յանդյան իմ մըրկ
Զվայրն ուր հանգեայց յայտմհեաւ:
Այլ թ' ի մեկնակ ձեմելին
Իմ հերարձակ սիրուհին
Գայ լալ ի մուտս արեգին,
Զարթո քո մեղմ ի խոշևն
Պահ մի սփոփեալ զնմ ուրուն:
Ասաց, գընաց անդարձակ...
Եւ հուսկ տերևն որ անկաւ
Ետ զօդհասին նըշանակ:
Եղեն ի հող ընդ կաղնեաւ...
Այլ չըգարձաւ սիրուհին
Այլեւ մեկնակ դամբանին.
Հովիւ գաշտին միայնակ
Եղջե, յածել լոկ ոտին,
Ըզլըռութիւն ատապանին:

ՄԻԼՎՈՒԱ

ՆՈՑԵՄԲԵՐ

Ծըմիա մի ևս, ով բացագնաց դու տրէ,
Ծըմիա մի ևս ընդ միգամած օդ փափուկ,
Մինչ չև յերկիր պատչեալ ոչ մարգս անտերև՝
Հասեալ լցեն մըրրիկք և ձեան ձըրմիչ բուք:
Ծըմիա մի ևս՝ ի լերկ բըլուրս ուր մերկ ծառ,
Յարընթացայր ժայռս՝ յորոց անց տասղ ամարան,
Եւ յերընչեակ կապոյտ ծաղիկ՝ որ ցըրտառ
Մէն կայ և հուսկ յիւրոյ ազգէն գերազան:
Դոյն այլ մընան մեղուի աւուրք արևոտ
Յոր բըզըզոյցէ ի ցանկս անցից ուխ պատնէշ,
Եւ կռընչիցէ ծըղրիդ դրախտից ի ծըղօտ:
Եւ գիգերել մեզ ի ճառճանչդ լոկ հեշտ:
Օ'ն, միւս ևս ձոխ ժըմիա, ուռապա ջան գիցուք
Կըրել ցհոդմունս, ըղտառն և զօդըս մըղձուկ:

ՊՐԱՑԻՆԴ

ԱՌ ԾԻՆԱՌՆ

ԵՐԳ ԲԱՆՏԱՐԿԵԼՈՑ

Ո՛վ դու նըժգեհ ծիծառն անմեղ,
Ի վարանաց գարեալ բունիկ,
Ձի ոըրտմագին յընդհատ գեղգեղ
Նըշագս հընչես, ողորմ հաւիկ:
Թէ տարանջատ քոյդ վարուժան
Ըզքեզ միայն ատահն եվնքե՝
Յանմըխիթար սուգ ինձ նըմանի,
Ողբա, ողբա, ողորմ հաւիկ:
Այլ երանի՛ քեզ բիւր հազար,
Ձի թռիչս առեալ ընդ սար ընդ ձոր,

Ազատ յայերս յածխս կոծխս
Կըրկնեալ ըզքո զերդ տարփաւոր։
Յանկարծ և ես... այլ ինս եղբ՛ակ,
Դառն արտասուք են իմ բաժին.
Հեծեմ ամխուր ի յարկս անձուկ,
Յիշեալ ըզվառս իմ զառաջին։
Ոչ լինձ արփւոյն ծագէ նըշոյլ
Յաղջամըղջին յայս օթևան,
Եւ ոչ հողմիկ հեշտին ի սոյլ
Հասուցանէ զնոս առ քեզ ձայն։
Յառաջ խաղայ և այս աշուն,
Եւ դու կազմիս յերկայն ուղին.
Շէնք և աւանք և ծովք անհուն
Քաղցր ի ձայնէդ ողջունեսցին։
Իսկ ես այգուն այգուն ի կոծ
Զաչս իմ բացեալ արտասուալից,
Եղերական քոյին երգոց
Յայնժամ մըտօքս ի լուր կացից։
Մինչ տարափով ի խիստ մըրրիկ
Թօթափեսցի ձիւն փըքալից,
Ես կարծեցից թէ քո ձայնիկ
Ինձ և յայնժամ է ողբակից։
Ո՛վ դու նըժգեհ ծիծառն ազատ,
Ըզքեզ առնեմ ես երդմընիկ,
Գընա ողջամբ յերկիրը ի գառ,
Ողջամբ դարձցիս ի գարնայնի։
Խաչ մի գըտցես դու աստանօր,
Ի նմա հանգիր զայն երևուն.
Տուր լինձ գլխովին ձայնիդ համբոյր,
Եւ երթ ողջամբ, հաւիկ սիրուն։

ԿՐՈՍՍԻ

ԱՌ ԹԻԹԵՌՆԻԿՆ

ԵՐԳ ԲԱՆՏԱՐԿԵԼՈՑ

Եթերական դաշտին դու բնակ, Թիթեռն երփին և սի-
[րուն ակ,
Ի մէնաբերդ այսր ահարկու մուտըս քեզ թերը եղև գոանել,
Ուր ընդ մըթին մահարձանս ազօտ նըշոյլ աուրընթենային
Թափ ընդ արգելս անցեալ հազիւ ծագէ ի բանտ այսր ան-
[մարդի։
Իցէ թէ առաւ քեզ սիրտ ի բնէ զգայուն առ սէր բարե-
[կամի.
Շարժեալ թերևս ի գըթոյ գաս դու սիսիեզըր կրեմս ըզ-
[վիշտ.
Ո՛հ, ի սեսիլ քոյին՝ վայրիկ մի գէթ ազէտք իմ առնքին,
Դու վերըսահին արծարծանես ըղձոյս ի սիրտ իմ առկայծեալ։
Համագոյից զարդ չըքեղ, ըզգեղ նորին եկ նըկարել.
Ազատութեան աւետաբեր, խօսեա զաղբերց ինձ և զըշտաց,
Ըզկարկաչուն խօսեա զուշիկ, ըզդալարեաց և ըզծալիանց.
Յուշ լինձ զանտառս ածւ զովացիկս և զչոլմաշարժ ոստոց
[չըրչիւն։
Տեսիր դու զվարդ փըթթեալ կարմիր, և զսիրատարփ
[համբոյր ծիծառն.
Ըզգարնայնոյն բեր լինձ զբոյդ և զնըշուլից արուսեակին.
Մինչ դու նոգ մայրիս անցանիցիր, ասա լինձ, օ՜ն, ո՛վ Թիթեռ,
[նիկ,
Երդիր սոխակըն քաղցրաձայն բուսնեալ ի խորս անդ անտա-
[ւին։
Զաղջամըղջին որմովք բանտիս ընդ վայր ծաղկունըս դու
[խընդրես.
Զանձնիւր ազէտս անգանօր մեն մ՛ի գերեաց կենդանագրէ։
Զուրկ ի յարփւոյն ուի զեփիւռից չընչմանց ի վայր ըսաղը-
[երկրեայ
Դու զըզըթայիւք ասա վարեսցիս և հեծութիւնս ևեթ լուիս-
[ցես։

Ե՛լ է արխուր բանաէս, Թըռչնիկըդ մարգածին Թեթեւա-
[Թռիչ.
Մինչ ձե՞անցեալ ամարայնոյ՝ վուռթա ղկենցաղդ ըմբռչնել
[սուղ.
Խոյս է վայրաց ասաի տուր, ուր քան ըզմահ գաման է կեալ.
Իսկ դու Թռանիս այլուր ազատ, երկինք անեզը են քեզ
[ասհման:
Թերևս երբեմն ի յեղյեղուկ քոց հաճոյից վարեալ ի գաշտ,
Որդեակս երկուս ծանրաթախիծ մարըն իւրեանց անդ տես-
[ցես ի ձեմ.
Սլացիը առ նա և գոգչիր, զի սիրելին իւր դեռ չընչէ [խօս:
Հառաչելով ի տես նորին. այլ դու, աւաղ, համր ես ուան-
Փայլեցո զԹևերս քո գունեղը յաչս որդեկացըս սիրայնոց,
Եւ ի զբօսանս անմեղ խաղուց նոցին ածեալ Թևս ըզնոքօք,
Չեատմըսիցըն կարծեցո՝ ասա հասեալ ունել ըզքեզ,
Եւ ծաղիկ ի ծաղկէ ձըգեա ըզհետ քո ընծոսին: [գայցէ.
Անշուշտ և մայր նոցին սըրտառուչ ի զնին խաղուցն ածեալ
Թըռիչը զըւարթ զառաջեաւ, դարձո ըզդնացս այսր ըզնոցին:
Հնչիս բանաարկելոյ դոքա մընան ընձ յոյս յետին. [սուք:
Գուռթ ի գահիճս իմ Թերևս արկցեն գոցա գողալ արատ-
Գիրկս հարսինն հատատալմի արկցէ փեսային իւր խանգա-
[կաթ.
Խորատակեսցին նկուք առաջի նորա, բացցին գրունք պըղըն-
[ձիք:...
Ա՜յլ, ո՜հ, ի ձայն չըղթայիցըս փարատին ցնորք խաբուսիկք.
Թռանի, աւաղ, Թևերունկին ընդ օգս եղեալ աներևոյթ:

ԳՈԱՎԻՒ ՏԸ ՄԷՍԴՐԸ

ՈՂՔ ԵՒՑԻ ՅԱՐՏԱՔՈՒԼՆ Ի ԴՐԱԽՏԻՆ

Իսկ Եւա զանխըլաթար լըռեալ ըզքնաւն՝ յոգւոց եհան
Եւ զԹաքուստա իւր յայտնի արար ուժգին հառաչանօքս.
« Ո՛վ հարուած յանկարծահաս՝ չար քան ըզմահ. ա՜յսպէս
[ուրեմն
Ըզքեզ, դրախտ, Թողուցումք, Թողո՞ւք ըզքեզ՝ բընակ երկիր,
Զձեզ՝ ձեմարանք գեղազուարճ և հովանիք ատտուածարա-
Յորս ակն ունէի խաղաղութեամբ, Թեպէտ և սուգ, [Ժանք,
Կեալ մինչև յըԺամագիր աւուր մահուան մեր երկոցուն:
Ո՛վ ծաղկունք, այց ընդ այլով երկնաւ ուրեք չիք բուսանել,
Որ զայգոյ զնմ նախընջոյնս ընդունելիք, զվերջինս յերեկ,
Չոր անուշի քընքուշ ձեռօքս ի փըթթելոյ նախ բոլորիցդ,
Եւ միւմ միւմ ի ձէնջ եգի անուանըս սիրալիս:
Ո՞ դարձուսցէ այժմ յարեգջեր ըզձեզ և զկեզսըդ ջոկեսցէ,
Աւրըուսցէ ջուր առուիկ յանմահուութեան ձեզ յաղերբէն:
Հուսկ ուրեմն և դու ինքնին, հարսանեկանգ հովանոցակ,
Չարդարեալդ յինէն յոր ինչ անուշահոտ և զուարթաւետս,
Ի՞ըր է քեն անջատիցիմ, յո՞վ յածեցայց յաշխարհ սաորին,
Որ ինչ ևսկ առ սովաւ խաւարային և վայրենի:
Չիմդ չընչէլ կարիցեմք յանմաքրատգոյն սըղոխս օդոց
Մեք սասէն սովորեալքս յանմահական մըրգոց ճաշակ»:
Հատ կարճեաց հրեշտակն ըզբանըն քաղցրութեամբ հե-
[զահամբոյր.
« Մի՛ լար, Եւա. և արդար տուժիցդ համբեր յօժարու-
[Թեամբ.
Մի այդպէս գիցես ըզսիրա քո կաթոգի յոր չէն ինչ քո:
Ոչ ելցես դու մինաւուր, ընդ քեզ և այր քո երթիցէ.
Չհետ նորա գընալ պարտիս, և յուշ լիցի քեզ հանապազ,
Չի ուր նայն բնակուցի, անդ հայրենին է քո երկիր»:

ՄԻԼՏՈՆ

Ա. ՅԼԱԲԱՆԱԿԱՆՔ

ԴԱՐՁ ՍԱՂԱՅՑԵԼԻ ԱՌ ԻՒՐՍՆ ԵՒ ԱՅԼԱՓՈԽԻ,
ԱՄԵՆԵՑՈՒՆ ՆՈՑԱ ՑՕՁ

Ընդ միւս կողմ ընդ Թուսքն ի դրունըս դըժոխոց էջ Սա-
[տանայ:
Յելեալ Վիհն յաղ և յահեակ և դիզեալ լինքն ահագնագոյժ՝
Ի կոհակ որոտընդոստ դէմ յամբարտական յարձակեցաւ,
Որ զնւրով սըրամըտութեամբ ծաղր արարեալ ծիծաղեին:
Անցեալ ընդ գուռըն դըժոխոց անպահապան և մեծա-
[բաց՝
Զամենայն ինչ գըտանէ Սատան ի խոր ամայութեան.
Չի կարգեալքն անգէն ի պահ՝ Թողեալ զաեղին խըրեանց
[Թափուր՝
Եկեալ կային ի բացեայ Թուսցեալ յաշխարհըն վերագոյն:
Այլք յալըւցս էին մեկնեալ՝ զԱմենագիւց չնային որմովք,
Որ քաղաքն էր և գուռզ արքայարանն Արուսեկի. —
Զայդ կոչումն առեալ Սատանն ի նմանութիւն պայծառ
[աստեղն: —
Այս վայրօքն ի պահ կան գունդք, աւագորեարն յատեան
[ակումբ,
Վարանեալք՝ ըւ լցեկ յամ ինքնակալիս զոր յղարկեցաք:
Զայս արձեալ նորա պատուէր ի գնալ խըրամ, և պահէին:
Որպէս յորժամ Ադամատարք խուսեալ գընան ընդ տուն
[Մարքեայց

Եւ ընդ դաշտըս ձիւնաթաղս ի յերեսաց Ռուս Թըշնամւոյն,
Կամ արքայն բակարիացւոց ի տաճկաստան մահիկեղբերց
Փախուցեալ յաւեր մատնէ զաշխարհն յայնկոյս Հայոց փո-
[քունց՝
Ի խաղալ նըւ և տեղւն տալ ի Դավըէժ կամ ի Կասբին.
Նոյն սոքին՝ այն ինչ նորոգ վըտարանդի յերկնից բանակ
Անատաս ասպարէզըս խուսարին Թողին յոլովս
Ի գժոխոց աղըն նեղըլին, և հոյլ ի հոյլս խըռնեցան
Ի զուարթուն պահպանութիւն արքայանիստ քաղաքամօրն,
Ակըն ժամ ի ժամ կալեալ դարձի մեծի նահատակին
Յարշաւանացն յոր չոգաս տարաշխարհս հայզ ուի խընդիր:
Անց ընդ մէջ բազմամբոխին զանխըլաւար և յանծանօթս
Ի տեսիլ հրեշտակակերպ ռամիկըսպասս զօրականի:
Ի գրաց Սամայելեան գահլըճին եւ յանեբևայթս [պատ
Աչքարձաւ յաթոռ նըւ պէրձ՝ որ ձոխաձան պարզեալ կեր-
Կայր ի բարձրը ծագ արահին արքայապանծ շընչեղութեամբ:
Եկաց ժամ մի բազմեալ՝ պարադիսեալ անտեսաբար.
Իբր յամոյց նմիքն ապա գըլուխ նըւ ձառանդեղ
Եւ գիտակ աստեղափայլ կերպարանացն հրեշտեան,
Կամ թէ նըւ լուսալիր, գներոցութեան արկեալ ըզփառս,
Կամ զսիտակ ձառագայթից որ յեա անկման Թողան ի նա:
Հնացեալ գունդ դըժոխոց՝ աչս ի յանկարծ բարձին ծա-
[գումն,
Եւ ծանեան ըզցանկալին խըրեանց հասեալ ըզսեան հըզօր:
Ազաղակ ուժգին հընչեաց, ձեռ յատենէն եռուն աւագք,
Ի խաւարին ակըմբիծըն յարուցեալ մատեան առ նա
Հասարակ ոգւոխութեամբ ի խընդակից նըմա լինել:
Նա ձեռամբ լըռեցոյց յոնկընդրուքեան սովին բանիւք.
« Աթոռք, Տէրութիւնք, Իշխանութիւնք, Զօրք զօրու-
[Թեանց,
Ա՛յսպէս իսկ կարգամ ըզձեզ և քարոզեմ այժմ այսպիսիս,
Ոչ ևեթ իրաւամբք, այլ և արդեամբք ժառանգութեան:
Ըզկընի յաջողուածոյս քան զամենայն ըզմեզ ի վեր՝
Եկի հասի առնուլ հանել ըզձեզ ասաի յալեթանակաւ
Ի զաղիր և նըզովեալ անդարամտեա խոր վիրապէս,
Ի տանէ Թըշուառութեան՝ բըռնակալին մեր դըժկէս:

Օ՜ն արիք ժառանգեցէք արդ տիրաբար զաշխարհ մի մեծ՝
Թուն մի՝նգհատ ի բնակաւոր և հայրենի երկինէ մերմէ,
Զոր սատակ ձեզ ծանր ի վտանգ՝ տաժանաւոր ձեռնարկ։
[կուԹեամբս։

Երկայն են յոյժ ճառք բանից գործոց իմոց և նեղուց
[Թեանց

Եւ վըշտացն որովք անցի՝նդ ահել յուզմանց վիհ խորափոր,
Որոյմ ոչ սահմանք լինչ են, և ոչ բնաւԹեան հատատուց
[Թիւն.

Զորով այժըմ Մեղք և Մահ սալայատակ են յերկինեալ
Ճանապարհ լայն ի գիւրել ըզքաջափառ ոտիցդ ընԹացս։
Սակայն ես ուղի անկոխ ինձ հորդեցի տառապանաց,
Ըստիպեալ ընդ ապառաժ անգունդս ի վեր բարձրապարել,
Սուզիլ ի ծոց անըսկիզբըն Գիհերոյ և բերա Վ.ըհին,
Որ զընդացեալ ընդ ծածուկս խըրեանց՝ յարեան բուռն ա-
[խոյեան

Մոլեգին գոչմամբ չքոտալ Թոյլ նորագիւտ Ճանապարհիս,
Բողոք բարձեալ յատենի վհհագուշի Ճակատագրին։
Զիւ ևցե զըուցել և զգիւտ նորատուիցեալ այնը աշ-
[խարհի

Հըռչակելըմն ընդ երկինս յառաջագոյն ի համբաւուց։
Դատաւորըս զարմանագործ ամենալից բարգաւաճեալ,
Ուր մերով հեթըմամբս եգաւ մարդն ի դրախտի յերջանի-
[կուԹիւն։

Իմ յիւրմէ Արարչէն ուծացուցեալ ըզնա նենգաւ՝
Որպայծ, և յառաւել ի ձեր զարմանս, պըղտոյզ միով։
Յատուցեալ ընդ այս նորա, — կարՃք ունել ժոյժ ի ծա-
[ղուէ, —

Մատնեաց ես ըզսիրելին իւր մարդ համայն և զայն աշխարհ
Յաւար Մեղայ և Մահու, հարկաւ և մեզ միանգամայն,
Որ դիւրով և ԹեԹևաւ և անվըտանգ զայն ըստացաք,
ԵրԹալ ընդ այն ընԹանալ, բնակել անգէն, տիրել մար-
Փոխանակ՝ զի նա ինքն ամենայնի էր իշխէցոյ։ [դուա՛,

Ապաքէն և զիս ինքնին գատեցաւ նա, նա՛ մանաւանդ
Ոչ Թէ զիս, այլ զձեն անբան՝ յոյր կերպարան խաբեցի
[զմարդն։

Իմ ի՜նձին գատաստանի բաժին է մերկ ԹըշնամուԹիւն,
Զոր նա ինքն արհանելոց է ի մէջ իմ ոտիցդ մարդկան.
Ես հարեայ զնըր գարշապար, տոհմ իւր ըզգըլուխ իմ Ճըմ-
[լեցէ։

Սակայն երբ, ոչ լինչ է յայտ. և ոչ լցէ որ ընդ Ճընշման՝
Նա և ընդ մեծ ևըս պատժոյ՝ ոչ գընեսցէ զաշխարհ մի։
Այդ ահա գործոցս համար. զինչ այլ մընայ ձեզ առնել,
[դիք...

Յառնել այժմըն մըտանել ի ծայրագիր երանուԹիւն»։
Զայս խօսեալ՝ վայր մի ելաց, ապն ի պայԹից միահամուռ
Եւ ի բարձըր գըրուաւոխս կալեալ ԹԷ գան յուշկն իւր
[ՃայԹել.

Բայց սակայն ընդ հակառակս ի բոլորից լըսէ գիմաց
Միխոուհն և գըժընդակ անԹըւելի լեզուաց չըչիւն,
Հասարակ համաշխարհն գըսրովանաց ձայնարկուԹիւնք։
Յապուշ միաբս զառածաւ, սակայն առ սուղ ինչ ժամանակ,
Զի անդէն առ նըմին յաւէտ ընդ անձն իւր զարմանայ,
Տեսեալ զի իւր իսկ երեսք ձըկտեալ ցըտկեալ ծիւրին ծըն-
[գին,

Բաղուկքն ի կողըն մաճնուն, ապդերք յիրերաս առնուն
[ոլորս,

Մինչև յոտիցն իսկ անկեալ՝ գլորի վիշապ սոսկալիԹիսոր
Ընդ պորաքն սողալով. ընդգէմ մըրցի, սակայն ի զուր.
ԶօրուԹիւն մեծ զինքն ընկճէ՝նա գատակընքին պատուհաս-
[սեալ

Ընդ նովին կերպարանիօք՝ որով գործեալ իսկ զձիրն էր։
Թօսել ճըղնի, այլ երկճիւղ լեզուաւ առ նոյն երկճիւղ լե-
Շըչիւն առ շըչիւն գարձուցանէ զարհուրագին. [զուս
Զի էին գէպ համբրէն առհասարակ այլանդակեալ, [սուն։
Բընաւքն յօձ, երբոյս զովզոք յանգըղնագործ գըժնէ ձեռ-
Սոսկալի էր շընչէ շըչմանցն անդ ի սրահին յոր գեռային
Հրեշից եւանգըն Թանձրախիտ շաղապատեալ գլուխս և սը-
[տունս,

Կարէճ, քարը, իժ անողորմ, արքայիկ, ժանտ խարամանի,
Եղջերիկ և ծարաւ, որպիսի ոչ ուրեք երբեք
Սողնոց ջրոյր խառնափընդոր եռայ յերկիր անդր ոռոգեալ

Յարեւնէն Գորգոնական, կամ ի կըղզին Ոփիուսայ։
Էր և մեծն ի նոսին ինքնին գարձեալ ի վիշապ օձ
Անճառանի և յաղթանդամ քան զանհեղեղն զայն Պիւթեան,
Զոր արեգակն ի պիւթեան ծընաւ հովտին ի մօրատոյ.
Եւ թըւէը ոչ ինչ պակաս իշխանութենն գեռ յայլը ունել։
Զիւր ըղձեա բոլորեքեան էլլին ի գաշտ ազատ արձակ։ [կալ,
Անդ էր այլ գոնդն ապըստամբ անկեալ յերկինից՝ եաեզա-
Կամ կարգեալ ռազմի Ճակատ, ակըն կալեալ զըւարթամիտ
Տեսանել զյաղթանակ գալըստ իւրեանց վեհապանծն.
Բայց այլանգակ տեսին հանդէս՝ զաղըտկերպեալ օձից խոռ-
[ժան։
Ահ կալաւ զնոսա և զոյգ քըստմնեպիտուչ աղաղատանք.
Յոր հայեցին՝ յանկարծառաս փոխակերպեալ գարձան ի նոյն։
Անհանգին ծըղնիք իւրեանց, սէգք և վսհանքըն թօթափեին,
Եւ նոցին տապալեալ թաւալագլոր ի նոյն ըշտապ՝
Ա կըսանգին և ինքեանք ըզնոյն չըշխին զարհուրելի, [ռեալ,
Ըզգեցեալք զահեղ տեսիլըն՝ ժանտագործ ազգմամբն ա-
Հաւասարք՝ որպէս ի մեղն՝ և ի պատիժ պատուհասին։
Վասն որոյ՝ զոր միանգամ պատրաստէին օրհնից պայթիւն
Ի շառաչիւն փոխեցաւ չըշմանց՝ նըշան մեծ ձայնանց
Ի չըրթանց իւրեանց ցայտեալ անդրէն յանձինըս իւրեանց։
Սա աեղեաւըն կայր մայրի մի ամբարձեալ յահան քըթ-
Անդէն խակ ի ժամու կերպարանացն այլափոխման՝ [թել
Ի կամացն ակնարկելոյ վերնախընամ Թագաւորին։
Ի վրիժուցըն ծանրութենէն՝ լի էր ի նմա չըքնաղ պըտուղ
Ի աեսիլ նըմանութեան այնմ որ ի դրախտն բողբոջէր,
Զոր ի կեր Եւայն չամբեաց փորձիչըն հրապուրող։
Յայն ի նոր երկայթ կառուցեալ գեաք ղաչըն հրացայտ,
Թուեցաւ նոցա թէ միայ սընկոյն փոխան հրաժարելոյ
Բազմաբիւրըք նկեն բըղխեալ յամօթ իւրեանց կամ ի վը-
[տանդ։
Բայց տապտպարշ ծարաւով կիզեալ, տանջեալ սովալըլուկ՝
Որ նոցին արկան ի խաբ, անժոյժ գլորեալ լեռնակուտակ՝
Սողեալ ի ծառան ելանեն, յոյժ Թանձրախուռն անդէն մա-
[ծեալք
Ֆան օձին սըրբք ի գլուխըն Մեգերայ գանգուր խոպոպք։

Կրթեն անյագաբար զնայրիս նոցան գեղեցկատեաս
Իբր առ նաւթի ըձխիւն ածեալքն ուր հրատոչոր կորեաւ
[Սոդոմ.
Սա յաւէտ ևըս խաբուէ՝ զբխմանըն պատրէ, զըզննելիս ոչ։
Յիմարեալ նոքա ի յոյս տալոյ քաղցուն իւրեանց յագուրդ՝
Փոխանակ ընդ մըրգոյ ծառըն մոխիր դառնաճաշակ,
Զոր կոկորդըն նոզկացեալ թըքընու ձըչիւ ցայտեալ ցըն-
[ցուղս։
Ա՛ս սովըն տագնապի և ծարաւոյ՝ ի նոյն գարձեալք՝
Մինչ ի ժահըր դառնանան, և գարշանոյ զալիր տաղտուկ
Խեղաթիւրէ զծամելնն՝ ըզյափրացեալսն յաճիւն ուր
[ձարպ։
Ի նոյն խաբ անկան ըստէպ, և ոչ մարդոյն ինչ հանգուցանէ
Զալեըզն ի նոցանէն, որ մի ևէթ անկաւ անդամ,
Տանջեալք այսպէս սովով, հաչեալք երկայն անհատ չըշմամբ
Մինչև յաւուրս հրամանաւ ըզկերպարանն յորմէ անկան։
Ա՛ահագին պատուէր եղեալ՝ ամի ամի մտանել նոցա
Ընդ աւուրս ինչ ի պատիժս տարեւոր անարգանացն,
Ի հարթեալ զեղջիւր նոցին և զվատարանաց մարդոյն խընձոյս։

ՄԻԼՏՈՆ։

ԲԱՐԱՊԱՆՔ ԴԱՒՈՒԹԻՑ

Ի նախադրունս անդ Որկեայ՝ կան որջացեալ յանդատատակի
Ողբ և հեծ քննախընդիր. բնակիչն սրժգոյն ախտք և սը-
[խուր
Մերութիւն, երկիւղ և քաղց չարաշրտպոյր, և վատչըչէր
Կարօտութիւն, ահարկուք ի տեսանել մահ և երկունք,
Ազգակից մահուան Թըմբիր, և բերկրութիւն ժանտ ընդ չա-
[րիս։
Իսկ ի սեամն հանդիպակայս՝ պատերազմունք արիւնարբ-
[բուք,

Երկաթիք Եւռենեայց տունք, և խելագարըն գրժտուԹիւն՝
Հերքն օձակերպք, ժապաւինօք զըսպեալ յարիւն ԹաԹա-
[ւելովք։
Անդ նըշդարի մեծ հովանուտ տարածէ զոստս վաղեմիս,
Երազոց անկից համբաւի վայրն այն կայեան,
Մէն միոյ ընդ աերևովք իւրաքանչիւր կըռուելոյ։
Եւ այլ բազում հըրհիք ի գրունս անդ կերպ ի կերպ իտա-
[նադազանք
Ըզկոյ առնուն, յոշկապարիկք և Ըսկիլլայք երկկերպիք,
Բրիարէա հարիւրաձեռն, և ի ջըչիւն զարհուրելի
Լեռնեայն վիշապ, և Ֆիմերըն բոցաշունչ, վըշկապարիք,
Եւ Աբրպեայք, և կերպարանք ըսոսւերանկերպք եռանձ-
[նեայք։
Անդ Ենէաս ըմբըռնեալ յանկարծակի զարհուրանօք,
Ըզսուր սայր սուսերի յարձակելոյն ունէր ընդդէմ.
Եւ եԹէ ոչ ուղեկիցն խմաստուհի աղդէր նըմա [մինք,
Զի Թափառօք ընդ սին դիմօք էին հոգիք նուրբք անմար-
Զուր ի վերայ յարձակէր՝ սուսերըք զըսոսւերսըն հարկանել։
Աւոի սոսրկնք են ի յալիս գրժոխայնոյն Ախերոնի.
Աւա յորձանք և պըռոյտք անդընդախորք պըղնտրք ի տիղմ
Եռացեալ, զաւազակոյն ողջոյն ժայԹքեն ի Կոկիտոն։
Պահակ ի ջուրս անդ և գետոյն զարհուրելի նաւավար
Քարոն տըժգոյն մահատիպ, ալիք ի կլսակ իւր Թաւք խը-
[ռուեալք,
Աչք հրացայտք, ազաւղի զօգեալ զուսովքն ի կախ գըը-
Մըղէ ըղյաստաըն ձողով, և զառագաստըն չըրջըրըրէ, [գլեակ,
ԵրկաԹագոյն մակուկաւ կրնըլով զըսոսւերըս մեռելոց.
Ծեր զառամեալ, այլ ծերսւԹիւն օրպէս ըզդից ժիր և առոյգ։
Խըռներ ամբոխ բազմուԹեան ի գետեզերս անդըր խուռ-
[ժեալ,
Աըք և կանայք և կենդազրաւ մարմինք արի գիւցազնից,
Տըղայք և բաւք օրիորդաց չև յառագաստ մատուցելոց,
Եւ պատանիք դէմ յանդիման ծնողացն եգեալք ի խարուկի,
Բազմահոյլք որջափ աերևք անկեալ յանտառս ԹօԹափին
Ի նախկին յուրս աշնայնոյ, և որջափ հաւք երամովին
Ի խորոց անդընդոց խուռըն գիմեն ի ծովեզերս,

Յորժամ ձըմեռն ի ծովէ վարէ զնոսա ի վայր ջերին։
Բազկատարածք պաղատէին հանդիպակայ ափանն ըզձիւք
Կանխել քան զայլ ընդ յորձանուտն ի չըս, յայնկոյս ան-
[ցանել.
Այլ անողորմըն նաւատեառ մերԹ ըզսոսա մերԹ ընդոստ
Ընկալեալ, զայլըս մերժէր ի գետափունէ անտի ի բաց։
Յայնժամ ապշեալ Ենէաս, և ընդ ամբոխն ի գուԹ շար-
[ժեալ,
Ասէ. Աւա, ով կուսան, ընդէր իրուն ամբոխդ ի գետ,
Եւ զինչ հոգիըդ պաղատին. էր ազգաւ կէաք ընկըրկին
Յափանց գետոյդ, այլք Թիակօք հերձուն ըզհունըդ տրժ-
[գոյն։
Որում պատասխանի ետ հակիրճ.
Դիւցազն իսկապէս, ով անբիսեանըդ զաւակ,
Դու զկոկիսեանըն տեսանես լիճ յորձախոր, և ըզՀաֆէն
Ըսահելեան՝ յոր գիք իսկ խիԹան երդնուլ, և զօրսուԹեան
Նորա դըրժել. այդ ամենայն զոր տեսանես ամբոխ բազում,
Են չըքաւորք և անԹաղք, և նաւավարդ այդ է Քարոն.
Այդոքիկ՝ զորըս բարձեալ տանին ալիք՝ են ոգիք
Թաղելոց. զի չէ օրէն ընդ գետեզերսըդ ոսկալիս
Եւ ընդ յորձանսըդ կարկաջուընըս նաւարկել ի յայնկոյս,
Որոց չըցէ ոսկերացն առեալ ի կայս իւրեանց հանգիստ.
Թափառականք ի գետափունս ասա չորրզ յածին ամ հա-
[րիւրեակ,
Ապա ուրեմն ընկալեալք ընդ ցանկալին նաւէն ընդ լիճ։

ՎԻՐԳԻԼԻՈՍ • Ենէական։

ԱՐՁԱՆԱԳԻՐ ԴՐԱՆՑՆ ԴԻՈՒՈՑ

Ընդ խս մուաք են ի քաղաքն աղետաւոր.
Ընդ խս մուաք են ի տանջանսն յաւիտենից.
Ընդ խս մուաք են առ ժողովսըն կորըստեան:
Զարմարողն իմ՝ վեհ դըրդեաց արդարութիւն.
Ած ի գոյ զիս ղօրութիւնն աստուածեղէն.
Գերագոյնն իմաստութիւն, սէրն առաջին:
Այլարատ քան զիս չէացան այլք՝
Բայց յաւէրժք. և կամ մընամ ես յաւիտեան.
Ընկեցէք զամենայն յոյս՝ որ մըտանէք:

ՏԱՆՏԷ. Դ՚Ինֆ:

Ք Ա Ր Ո Ն

Եւ ահա գալով ի մեր կոյս գայր նաւուս
Ծերունի ոմն հինաւրեայ սալհատահեր,
Գոչելով. Վայ ձեզ հոգիք չարեացապարաք:
Մի կալջիք ակն տեսանել զերկինս երբեք.
Գալով գամ առ ի վարել յամին անդր ընդմեղ,
Ի խաւարն յաւիտենից, ի ջուր ե՛ ի ցուրտ.
Եւ դուս, անձըն կենդանի, որ եսդ այդրէն,
Անջատեցեալ ի մեռելոցըս յայսցանէ:
Այլ տեսեալ զի ոչ ի բաց անջատէի,
Ած ի վերայ. Ընդ այլ շուրիզ, գ՚ այլ նաւակայս
Խաղայցես յամբըն, ոչ աստուստ. հարկ է զի նաւ
Թեթեւագոյն ըղբեղ կալցի յանցուցանել:
Եւ Աւաղնորդն առ նա. Ֆարոն, մի՛ ինչ մոլիր.
Կամք են այսպէս անգանօր՝ ուր կարելի
Են կամք համայն, և մի խնդրեր ինչ առաւել:
Զոյգ բանին հանդարտեցին այսք ասրագեղք
Ի նաւավարըն կապուտակ ծանծաղուտին,
Որոյ զաչըն էին անիւք բոցավառեալք:
Իսկ հոգիքն այն հոլանիք և ոգեսպառք

Ի լսելն հաղիւ ըղբանսըն դըժընդակ՝
Զատամունսըն կըրճատեցին այլագունեալք.
Զարարիչն և ըղծընողն հայհոյելով,
Զազգ մարդկային, ըղժամանակ, ըղվայր և զսերմ
Իւրեանց սերման և սերընդոցն իւրեանցայնոց:
Ըղկընի մեկուսացան միահամուռ,
Անհընարինս արտասուելով՝ յափըն դըժնեայ,
Որ կայ մընայ անպատկառից ի Խարէբդեղին:
Ֆարոն քաջ կայծակնացայտ ականողեօք
Ակնարկեալ համախըմբէ զամենեսին,
Թևձակաւ ըղգանգաղիտան հարկանելով:
Ցաշնանի որպէս տերեւք մի՛ սա միոջէ
Վերանան՝ մինչև ըստեղըն բովանդակ
Ընծայք երկրի համայն զիւրըն ծածկոյթ.
Հանգուցանակ խոտան սերունդն ագամային
Մի առ մի թափին ի վայր ի գետափունէն
Ըստ ակնարկմանն՝ որպէս թըռչուն յիւրն ի հրաւէր:
Այսպէս յառաջ վերաբերին ընդ մուտ ալիս.
Եւ մինչև իջեալք այդրէն ի հանդիպոյն,
Ժողովի այսրէն ամբոխ նոր վերըստին:
Որդեակ իմ, յաւէտ վարժիչն ազնըւագուեղ,
Որք ի Տեառըն բարկութեան մեռանիցին՝
Աստանօր համախըմբին հանուրց ծագայ.
Եւ պատրաստք են ըստ գետակս անդր անցանել,
Զի մըտրակէ Արդարութիւնն աստուածային
Յայն օրինակ՝ մինչև երկիւղ գառնայ ի տենչ:
Զիք ուսիք ազնիւ հոգւոյ անդր անցանել.
Եւ թէ Ֆարոն գոռայ ընդ քեզ սըրտմըտագին՝
Ֆաջ եսկ մարթիս առնուլ ի միտ զինչ բանէն լցեն:
Ի վերջոյ գաշտագետինն աղջամըղջուտ
Սարսուեցաւ այնպէս ուժգին՝ զի արհաւրոք
Միտք ի քերըն տակաւին զիս թաթաւեն:
Երկիրն արտասուալից հոլմ փոթորկեաց,
Ի կարմիր լուսանըշոյլ փայլատակեալ,
Որ ընկճեաց զըզգայութիւնս համաբոլոր.
Եւ անկայ որպէս ըզմարդ ոք քընաչից:

ՏԱՆՏԷ. Դ՚Ինֆ:

ԵԼՔ ԵՒ ԻՒԴԻԿԱՅՑ Ի ԴԺՈԽՈՑ

Ա՛ռ այս՝ կիւսահրմայն այնուհետեւ ի մեծ տագնապ,
Ըզհրացայտ աչսըն շրջելաւ յականողնան իւր ի ծաւիս,
Յաստիկ կըրճտմամբ եբաց բերան բախախին ի բաշխս.
Ապաքէն դից իմն, ասէ, զքեզ հալածեն ցասման վըրէժք,
Մեծամեծ ոտս դատաստանս. եթէ չկալցին հրամանքն ըզ-
[դեմ,
Պատուհաս զայդ ածէ քեզ՝ հէքն Որփէոս անպարտակիր,
Փոխանակ առեանդին իւր ամուսնոյն մոլեալ դըժնեայ:
Ոյր ի քէն միոջ փախուցեալ սուբայր ընդ գետըս դարահոս,
Զանարի վհշապ առ ոտսըն գարանեալ առ գարափամբ
Զեռես ի բոյս Թաւրմուբ՝ կոյս մօտալուտ ի մահ նուիրեալ:
Սակայն պարըք հատակակից անտառատնուն յաւերժհար-
[ատնոյ
Զայն առին բարձր ի լերինս, կական բարձին տարըք ռադո-
[պեան,
Եւ բարձուն պանդխտանք և արիսեան Ռեսեայ երկիր,
Եւ գետացիք և Հերբոս ուսկսխսկանն Ովսիթիա:
Ինքն առեալ վին գոգաւոր՝ բազմատրխուր սիրոյ սփոփանք,
Ըզքեզ, քաղցր ամուսին, ըզքեզ միայն յաչին ամայի,
Ըզքեզ յեզս արուսեակին, ըզքեզ ի մուտսըն նըւագիր:
Եւ ի կիրճսըն առնարեան յանդընդախոր գրունըս մահու
Եւ յանտառըն Թաւ անցեալ սեաւ արհաւրօք մառախլա-
[պատ,
Սանգարատեաս էջ ի վիհ, մտատեաւ առ սեաւըն ստուերն
Եւ առ այն որ ի մարդկան պաղատանաց սիրտք անողոք:
Ա՛յլ երգովքըն վերդովեալ յանդընդական խոր կայենից
Նուրբ ըստուերք և ուրուականք լուսատեղիկք ընթանա-
[ւին,
Զերդ տարմատարմ ի մայրիս բիւրք բիւրուց հաւք անկեալ
[գիմեն
Երեկոյն կամ բըքաբեր միջոյ ի լերանց վարէ տարափ.
Բազմութիւն սրանց՝ կանանց և կենաղրաւ իրանք քաջաց

Մեծաձոփ դիւցազանց, պատանեկիկք, կոյս օրիորդք,
Եւ հանդէպ աչաց ծնողաց հուրբ խարուկեալ երիտասարդք.
Զորովք շուրջ մըրրատեսակ գայլ և գըձուճ խարշ կոկի-
[տեայ
Եւ ալեօք ծանրագանգատ լիճ պաշարէ ժանտատեսիլ,
Եւ Սակքս ինընապատիկ պատ անդ առեալ պարունակէ:
Պակեաւ տունն իսկ, տարտարոսք նեբքինք մահու և կորըս-
Եւ օձիւք կատղուսատիք գիտախըրճիւքըն Կատալիք. [տեան,
Կերբեր բերանաբաց սինկըղ սանձեայ զերբեակ որկորն
Եւ եկայ հոլմոնին անիւ շրջյանակին ելսխնեան:
Եւ ահա ի վտանգայ քաւեալ բնաւից գառնայր ընդ կրուկ,
Եւ շնորհեալ Եւրիդիկէ գայր էլանէր յօգ արփենի՝
Ըզնեաւքը, քանզի օրէնս էր զայս արեւել Պերսեփոնէ.
Անդէն յանկարծ ամբոխիւն ընդ խօլ կալաւ ըզսերբելին,
Ներելն արգարև՝ թէ գիտէին ներել դըժոխք:
Ըզտէղն առ և առ գուբս անդ լուսոյն յիւրն Եւրիդիկէ
Յանըզդաստս, եղէկ, յոդոյն պարտեալ արկ զսէրս իւր:
Անդ հոսեալ ձիգըն բոլոր, և անողորմ բրտնաւորին
Դաշինք ցըրեալ և երկոց հընչեալ բոմբիւն յանդընդոց լիճ:
Ո՞վ և զնս, ձրդեաց նա, զմըրըսուառս և զքեզ կորոյս, Որփեա.
Զինչ այս մոլորութիւն, ահա կըրկին անգուժ հրամանք
Անդրէն կոչեն և փակէ զնըւագ ծըփեալ աչս իմ Թըմբիր:
Ողջ մընա, վարիմ ահա մեծ գիշերաւ պարածածուկ
Զատիկաւ բաղուկս առ քեզ ձըգելով, ա՜հ, ոչ ևս քոյին:
Ասաց, և յաչսըն անգէն զօրէն ծուխ ի նուրբ օդ
Խառնեալ կորեաւ տարագէմ, և ոչ ևս այլ էտես ընձիա,
Որ ըզսուրբըս ըմբըռնէր զուր, և բան բազում կամէր ասել.
Եւ նաւապետ գըժոխոյն ոչ ևս անդրէն այնուհետեւ
Թոյլ տայր անցանել ընդ անջրպետսն հեղհեղատայր:
Զինչ առնելէր, յո՞ գիմել կըրկին կապտեալ ի յամուանոյն,
Ո՞ր կոծով զանգաւամեաս՝ որով՞ ձայնիւ զգիսըն շարժէր.
Ի ստիպեանն ի մակոյկ լիւղեր յայնժամ նա սարսափել:
Չեօթն ամիս ողջոյն ի բուն սահն ընձիա յողբս համակեալ
Ընդ բարձու քարաժայռիս, յալիս անչէնն Կասրիմոնեայ,
Եւ ընդ ցուրտ անձաւօք զայս ամենայն յեղյեղելով
Ըզվագերս յողոք ածեալ և ըզկաղնիս երգովքն ի ձեմ:

Իբրու սոխակ անձկաբեկ ընդ հովանեաւ կաղամախին
Զորդեկացն ողբայ կորուստ, զոր վայրենին արօրագիր
Ի բունին նըկատեալ չէ Թևաբուսիկ՝ առ և տարաբ.
Իսկ նա լայ զգիշերն ի գլուխ, նըւագ նըւագս ողբերգական՝
Յոստ մի նըստեալ գեղգեղէ, շուրջ ըլնու զվայրն յողորմ
[մըրմունջ:
Ոչ մի սէր, ոչ հարազանիք ինչ այլ ըզմիասըն հաճեցին.
Ի սառոյցըս հիւսիսոյ, ի ձիւնեղէնըն Տանայիս
Եւ ընդ վայրս եղեւնազարս յաւերժացեալս ի պաղ ալ-
Շըրջէր մենացեալ՝ զյաւիտեանական Եւրիդիկէ [պեան
Եւ զանվաւերը ըզպարգևսըն գըժոխոց աշխարհըլվ:
Յանձկալն մեծարանացն անարգեալ կոյսք կիկոնուհիք,
Ի գից տօնս և ի խընձոյս ցայգապաշտօն Սպանդարմետին
Ըզպատանին գիշատեալ արկին ի գաշտըս լայնաձիպս:
Եւ անդ խակ ի ձիւնափայլ պարանոցին խըզեալ կառափն
Յիսգրեանն Հեբրոսի վարեալ ուղևիցըն Թաւալգլոր,
Նոյն ինքըն ձայնն և լեզուն ցըրտասառոյց զԵւրիդիկէ
Ի պարզել ոգւոցն, աւաղ, զԵւրիդիկէ կարգայր ըզհէք,
ԶԵւրիդիկէ գետեզերք բոլոր ընդդէմ կըրկնէին վանդ:

ՎԻՐԳԻԼԻՈՍ. Մշախանդ:

ԴԵԴԱԼՈՍ

Դեդալոս յայնժամ ի ծանրատաղտուկ ոչսորն ի կրեաց
Փակ էր անդընդովք և ի հայրենին կարօտ ի յերկիւ:
« Թէպէտ ըզցամաք արգելուս, ասէ, և զալիս ծովուն,
Սակայն առաջի մեր բաց են երկինք երթիցուք ընդ սոյն.
Թէ և համայնից տիրեսցէ Մինոս, ոչ տիրէ օդոյս »:
Աւէ, և անդէն նորոց արհեստից անկանի ի յոյզ:
Փոխէ ըզբնութիւն, փետուրըս հաւուս արկանէ ի կարգ,
Ձերկայն ըզփոքուս յարելով ըզհետ ի կարճէն ցաւագ.
Որ այնպէս դոգեաս ի բնուստ էր աճեալ ի զառ ի վերակ,
Իբր ի հովուական շարին յերգիսն տողազոյգ վարսակք.
Եւ լարով ընդ մէջ և զծայրսըն մոմով պընդէ հաստատուն,

Գալարէ գուն ինչ՝ զի ճըշդիւրիա ի տիպ գործեսցէ հաւուն:
Մանուկն Իկարէ կացեալ առընթեր, և բնաւ անգիտակ,
Թէ անձամբ անձին ըզմահկանացուն հինէր ըզվըռանդ.
Զուարթերես գիմաք՝ մերթ ըզփափկահասըս ընարէր ի փե-
Յորոց ի չարժիւն բաւեցէ չընչէլ հեզասիպ հողմոց, [տրոց՝
Եւ մերթ ըզնաբատեաւ մոմըն լըմելով բոյթ մատնի ի ծայր՝
Մանկաբար խաղալիք ըզկօղն արդելոյր սըխրալն արար:
Զեռնարկեալ գործոյն մինչ յամրակ եհաս՝ կըշռեցաւ յայերս
Ինքնին իսկ ճարտարն յերկոսին յիւրաքերս ի
Ապա և ըզոդի գաստիարակեալ, « Իկարէ որդեակ, [Թևս:
Ընդ միջինն ընթա, խրատ առ քեզ, ասէ, չափով անվրանդ,
Գուցէ ընդ խոնարհ Թէ գնաս ընդ ուղի, յալեաց ծանրաս-
[ցին,
Եւ Թէ ընդ բարձունս՝ խանձոտին փետուրքդ ի բոց հըրա-
[տին.
Ընդ երկաքանչիւր հետոյն ընդ միջին Թըռիր, որդեակ իմ:
Ահա պատուիրեմ չհայիլ քեզ համբուն ի դէմս Եղջին,
Եւ ընդ Ասլըն մեծ կամ ընդ մերկանդամ ընդ Հայկեան նի-
[զակ
Մի ակնարկեսցես. առաջնորդութեանս իմ ընդ հետևակ »:
Եւ նըմանապէս Թեւադրեալ նըմին զօրինս Թըռչանաց,
Անհըմուտ ուսոյն ապա զանձանօթ Թևսըն յարմարեաց:
Ասլ զոդ ընդ խրատուն Թանան համօրէն երեսք ծերունիք,
Եւ զոդ ընդ գործոյն սասանին ի դող բազուկք հայրենիք:
Համբոյր ետ անդարձ, և Թևատարած Թըռեաւ առաջին,
Ասլ սիրան երկիւղիւ դողոյ տատանի ի տես ուղեկցին:
Զոր օրինակ հաւ՝ որ առ ի բարձուկ ընտանի բունոյն
Ըզմտատագ ձագուցն արձակէ երամ ընդ այերս օդոյ,
Զայնէր զնա կընի և ի մահաւնթէն մարդէր արհեստ.
Բախեր ինք զնա Թևս, և զորգոյն գիտէր բախիւն զուռ-
[գահեստ:
Բայց այն ինչ մանուկն ըսկըսաւ խայտալ բուռըն Թըռչանօք,
Մանկական աշխոյժք եթերայ բարձանց վառին տենչանօք.
Եւ զառաջնորդն լըքեալ ըղնաւթիլ Թռուցեալ ի բարձունս,
Ի սատակիկ սօթոյն կակղի հոտաւէտ Թևոյն ամրութիւն:
Չալեալ էր մոմոյն. ինքն ըզմերկանդամըն չարժէր զբազուկս

Ի Թևոց Թաիւոբ և ոչ դայղեն մի ընկալեալ ըզնիւք.
Շըրթունք հայրակոչ յալիս կապուատակ ջուրցըն առւզանին,
Որ և յայսմանէ ընկալաւ այսօր զանուն ըզնորին:
Եւ հայրն հիքայեալ, այլ ոչ ևըս հայր, « Իկարէ՞ ասաց,
Իկարէ, ո՞ւր ես, և կամ յո՞ր գաւառ քեզ հանդիպեցայց.
Իկարէ՞... » ասաց, և ի ծուխս ալեաց փետուրս նըշմարէ.
Անէծ զնոր արուեստ. ամիսոփէ զմարմին. զանուն աւերն ասէ:

ՈՎՆԴԻՈՍ. Ա՛յսքանո՛ւ ինձ:

ՄՐՑՈՒՄՆ ԱՖԻԼԼԵԱՅ ԸՆԴ ՍԿԱՄԱՆԴՐԻ

Զայս ասաց. ի բարկութիւն Գեան ի սըրտին ըզրգեցաւ
Կայր լինելը մըտախոհ, ևբր ըզդիւցազնըն զԱ.քիլլևս [յոյժ.
Ի մարտէն լըռեցուսցէ, և մերժեսցէ զժանան ի տրովեանց:...
Իսկ նա խաղաց ընթացաւ ի Պէռնեան ձիամարտիս,
Որ դէռ ևս ի փախուստ ըզյորձանուտ գնային գետուին...
Անդ ըսպան զԹերսիլոքոս, զԱսախիլևս և ըզՄիդոն,
ԸզՄնեսոս, ըզԹրասեոս և զԷնիոս, զՈփելեստես,
Եւ զյոլովս ևս սատակէր Պէռնացիս ժիրն Ա.քիլլևս՝ [գէմս
ԵԹէ չէր սըրտմըտուԹեամբ գեան յորձախոր զառն առեալ
Եւ ի խորոց պըտուտիցն արձակեալ ձայն և բարբառեալ.
Ուժգին ես, ո՛վ Ա.քիլլևս, և քան զմարդիկ գործես ո-
[ճիրս,
Քանզի քեզ աստուածք ինքնին կան ի Թիկուռնս յամենայն
[ժամ:
Թէ Զըրուանեանն ետ քեզ ձեռ՝ ըզտրուակն բառնալ ընա-
[ջինջ,
Գէթ ի դուրս չինէն վարեալ Երթ արա՛նդ դաշտն ըզսուս-
[կալիսդ.
Զի վըտակք իմ ցանկալիք արդ ևս ըզցան մեռելոտուվք,
Եւ ոչ ևս այլ հոսել կարեմ զոսխս իմ ի ծովն աստուածա-
Անձկացեալ ի գիսկանց, և դուռ վանդես ահեղապես: [չին՝
Ա՛յլ աղէ Թո՛ւյլ տուր՝ զի ունի զնս ափշուԹիւն, աղանց կո-
Երագոտն Ա.քիլլևս պատասխանի տըւեալ ասէ. [խանդ:

Լեցի այդ քեզ, Սկամանդրէ դիւցազնըն ոտնդ, որպէս ասեան.
Ա՛յլ ըզվէս տրովացիսդ ի կոտորել ոչ վերջացայց,
Մինչև յոտսան անդր արկեալ ընդ Հեկտորի գէմ ախոյեան
Չփորձ առից՝ Թէ նա՞ նըկուն զնս առնիցէ, ևԹէ զնա ես:
Ընդ ասելն և խոյացաւ աստուածաբար ի տրովացիան,
Եւ յայնժամ Գեան յորձնեռանդն առ Ասպետն արձակեաց
[ձայն.
Ո՛հ որդիդ Ախամազդեմն, ԱրծաԹաղեղն, ոչ արարեր
Զկամըս վեհին Զըրուանեան ղոր պատուիրեաց յաՃախա-
[գոյնս
Առ ընԹեր տրովադացոց կալ օգնական, մինչև գարձցի
Ընդ երեկս արևն ի մայր, և ածցէ սուրբ յանդս արգա-
[ւանդ:
Ասաց նա. իսկ Ա.քիլլևս կորովատեզ ոտեաւք ի մէջն,
Անդր ընդ Թուսըմըն վազելով. յարեաւ և ինքն ալևսատատ,
Եւ պըղտորեալ՝ ըզդըրգանան ողջոյն զարԹոյց, և զդիա-
[կոնան
Աղևսղևսեալ վարեաց՝ որ լն անդ յԱ.քիլլևայ սպանեալ կա-
Եւ ընկեց ի ցամաք՝ մըռընչելով իբրև ըզցուլ. [յին,
Եւ պահեաց ըզկնդանիան յականակիա Զուրցըն վըտակ՝
Ի պըտոյտս անդ Թաքուցեալ ի մեծամեծս և յորձախորս:
Եւ ահեղ դիպան ալիքըն խռովախուժ չուրջ զԱ.քիլլևաւ,
Վէտ վէտ յատպարն անկեալ մղկին, և ոչ կարեր կալ ի յո-
[տաց.
Բուռն հար յառոյգ մեծ նըշդար, որ տապալեալ արմատա-
[խիլ՝
Զդարևանդն ողջոյն փըլոյզ, և Թանձրախիտ ոստովք իւրովք
Զդեղեցիկ հոսանան արգել և զնիքնին ղեռաբն կամըրջեաց
Անդ տապալ անկեալ ողջոյն. նա ի պատուհոյն ի բաց վա-
[զեալ՝
Ձեռ ընդ հարԹըն ետ Թըռչել երագ ոտիւք առ պակուց-
[մանն:
Ոչ ցածեաւ մեծն աստուած, այլ ի կապոյտ կոհակաց
[ծայրս
Ամբարձաւ ի վեր ի վեր ըզդիւցազարնն Ա.քիլլևսիս,
Նահանջել զինքն ի կըռուոյն և ի տրովեանց հերքել զեղեռն:

Իսկ Պելեանն ի բաց ոստեաւ տեգընկեցի մի ասպարէզ
Սըլացեալ սեաւփետուր որսականի արծուոյն այնմիկ՝
Որ սրաթև և կաշըմբուռն է յամենայն հաւուց Թըռչնոց։
Նըմին նըման սըրացաւ, սլըղնձան ի լանջս հընչէր ահել,
Եւ առ չեզ խոտորընթաց առ ի նմանէ գնայր ի փախուստ.
Իսկ նա զհետ գայր ի թիկանցն հեղեղատեալ մեծաւ դոչ-
[մամբ։
Որպէս միջ այր առուածոռ ի ծմակաջուր աղբերականց
Ի պարտէզս լեր և ի գրախտ ուրդս ուղևիցըն բանայցէ
Ի ձեռին կալեալ ըզբահ՝ կոտորելով զկորեաց կաւառն,
Ի վտակացն յառաջ խաղալ՝ կոպևձք ի գիվ գլորին բոլոր,
Խոխոջէն նոքա յընթացս իւրեանց ընդ վայր ինչ զառ ի թափ,
Եւ կանխեն երագելով զառաջնորդաւն իւրեանց անգամ.
Նոյնպէս ցանգ զԱքիլլեայ կըրթէին զհետ կոհակք ալ-
[խեցն,
Եւ գայր իսկ ինքըն քաջարշաւ, այլ քան զմարդիկ գիքն էն
[հըզօր։
Եւ քանիցս գուն դընէր երագընթաց քաջն Աքիլլևս
Ի հակառակ մըտանել, առնուլ ի միտ՝ Թէ համբրէն
Վանիցեն զինքն անմահք՝ անդորրաւէտ երկինց իշխանք,
Նոյնքան կոհակ մեծողող յԱքերամազդայ հոսեալ գետոյն՝
Հարկանէր զուսան ի վերուստ, և նա յոգի իւր արըտմագին
Վազվազէր ի վեր ոտիւքն. իսկ ի ներքուստ սըրաւալ գետն
Առ ի կողմըն Թաւալեալ՝ ըզնորա ծունկսըն պարտասէր,
Եւ սրկախառն ըզփրփրն ներքուստ գաըչապարացն։
Զայն եբարձ Պելիսածինն ի լայն երկինս աչս ուղերձեալ.
Հայր Աքերամազդ, ո՛րպէս ի գիշ չէք ինձ հնչեիս ոք ձեռընտ-
Ի գետոյս զերծուցանել. որ զինչ և էն կրեցից ապա. [տու
Ոչ ոք այլ յերկինս աւրայ այնպէս ընդ իս է զիաստակաւ,
Այլ միայն իմ սիրելի, որ զիս սըտովք արկ ի պատրանս.
Զի ասէր՝ ընդ պարըսպաւ պատեհաղէն տրովադացւոց
Երագաթև սըլաքօքն Ապոլոնի կորընչել ինձ։
Զի՛ էր Թէ զիս էր Հեկտոր սպանեալ արկն աստ ամենայն,
Յայնժամ քաջին սպանեալ լինէր, և ըզքաջի տարեալ կա-
[պուտ։
Իսկ արդ ես չանարդագուրդ մահու ղըաւիմ վատախտա-
[րակ,

Աւրգելեալ ի մեծըս գետս, որպէս մանուկ մի խողարած
Ի ձորակիր հեղեղէ 'նկըլեալ յանցին է ձմերանէ։
Զայս ասաց, և Պոսիդոն և Ապեհնաս անգէն և անգ
Հասեալ մերձ նըմա կացին ի մարդկեղէն մարմնոյ տեսիլ.
Եւ կալեալ ձեռամբ ըզձեռն հաստատեցին ըզնա բանիւք։
Եւ խօսից ըսկիզբն արար գետնադըղրդըղն Պոսիդոն.
Մի դու Պելիդ յոյժ գեգևիր և մի 'նչ ի խէթ ըմբըռ-
[նիցես.
Տես որպիսիք ոք ի գիշ երկոքին մեք քեզ ձեռընտուք
Հաճոյիւքն Աքամազդայ ես և Պալլան էմք Ապեհնաս.
Բանզի չէ քեզ ի գետոյ նըկուն լինել ճակատագիր,
Այլ գա վոյթ գազարեսցէ, և գու ինքնին տեսանիցես։
Բայց խորհուրդ մի քեզ ասցուք զիմաստութեան, Թէ հա-
[ւանիս.
Եւ մի լինիր ձեռընթափ ի նմանավիչտ պատերազմէդ
Զև արկեալ զամբոխ տրովեան Հիլիոնի շըքեղ պարիսպն՝
Ո՛ր և ոք գամ մի զերծցի. գու զՀեկտորին հատեալ զարև՝
Դարձ անդրէն ի նաւս արա. տացուք մեք քեզ առնուլ ըզ-
[փառս։
Զայս նոցա խօսեցեալ՝ անցեալ գնացին յանմահից ջոկ։
Ինքն ընդ գիւրն ընթացաւ, զի ստիպէր յոյժ դիցըն պա-
[տուէր,
Եւ այն լի ծագէ ի ծագ ջուրցն հոսանօք էր ողողեալ,
Եւ քաղում զինք գեղեցիկք կոտորելոց պատանեկաց
Եւ մարմինքըն ծըփէին. նորա զալէօք վազէին ծունկք
Ցետս ընդդէմ սուր յորձանացըն դիմելոց ընթացելոյն,
Եւ չարդեալ գետն յորդագէմ, զի մեծ կորով արկ Ապեհնաս։
Բայց և ոչ Ըսկամանգր ըզզօրութիւն իւր թուլացոյց,
Զար ևս հեւայր ընդ Պելեանն և ամբառնայր զուզնից կո-
[հակն
Ի բարձունս ամբարտակեալ, ուր Սիմոյիս բառնայր խրա-
[խոյս.
Զառնըդ զոյժ, սիրուն եղբայր, մեք երկոքին սանձեմք
[անշուշտ.
Զի զՊրիամոս արքային ահա զոստան մեծ քանդեսցէ.
Իսկ տրովեանք ի ձակատու կալ ժուժկալել բաւեսցեն ոչ։

Ա՛յլ ե՛կ հաս ընդ յօդնութիւն, և լըցո զձորդ յաղեբեայց
Եւ զառուսդ համօրէն վըտակահոսըս յարուսջիր. [ջուրց,
Կառո մեծ ալեաց կուտակ, ամբոխութիւն դըրդեա բազում
Կոչեղայց և վիմաց, ի խէթ ոսի խուժ առնըդ վիրագ.
Զի փոքըր մ՛ես և յաղթէ ասառւածօրէն ինչ արկեալ
[յուշ:
Բայց ասեմ, ոչ ուժգնութիւն ինչ օգնեսցէ նըմին, ոչ գէղ,
Եւ ոչ զէնքըն չքքնաղք՝ որ ի վիրապ անդընդախոր
Անկցին ուրեք տըղմաւոկ, և ըզնա ինքն իսկ խորասոյզ
Ընդ աւազ Թաւալեցից՝ հեղեալ անհուն խիճ ըզնովաւ,
Մինչ զոսկերան անգամ քաղել մի գիտասցեն աքսյելիք,
Ա՛յնչափ ծեփեալ յայն կաւակում՝ հետախաղաղ կորուսից:
Անդ լցցի իւր կափարումն, և չիցեն ակաք հողակուռի՝
Զինքն ի շիրմին մինչ ի Թաղուման աքսյելիքն յուղարկեսցեն:
Ա՛սաց՝ խուժեաց յԱ՛քիլլես մըրրատեսակ մրրիկ ի վեր.
Փըրփրագեղ մըռմըռալով արիւնաղանդ գիակուտիս:
Կապուտակ կոհակունք յԱ՛քամանդայ գիմեալ գետոյն
Կանգնէին լեռնակարկառ՝ ընկըղզանել զՊեղևսածինն:
Ա՛յլ Հերայ զարհուրեալ զԱ՛քիլլեսէ՝ ուժգին գոչեաց,
Գուշե՛ զնա չոպչոպիցէ մեծայաղթ Գեան անդընդապատոյտ:
Եւ անդէն առ Հեփեստոս սիրուն որդին արձակեաց ձայն.
Ա՛ըլ, Կաղա՛ն, իմ որդեակ. քանզի զՔսանթոսն ուղևսե-
[նահոս
Ա՛խոյեան նըմանաւոր քեզ ՃըշգըրտուԹ ի մըրցամարտ.
Ո՛ն արի փոյթ ի նըպաստ, հան ի հանդէս զոց յորդաթորը:
Ա՛սաւիկ ես զՀեփեստ և ըզսրաթեզըն Հարաւոյ՝
Զոգամ մըրրիկ ի ծովէն յարուցանել անհընարին,
Որ հըրդեհ բորբոքանաւն հարեալ կիզցէ զարուեստագոյց
Ըզկառափուռնան և ըզգէնս. իսկ դու զափամբըդն Քսանթոսի
Տըշորեա զծառատունկս և լեր ի նա ինքն իսկ հըրեղէդ.
Մի զքեզ ողոք ինչ բանիւք և սպառնալեօք արգելուցու,
Մի դըլար ի քո սասից, բայց Թէ ձայնեալ կարգացից ես,
Անդ անգէն սանձակոծեա զանչիջանուտ քո հրահոսանս:
Ա՛սաց զայս, և ընկենոյր Հեփեստ ըզհուրն ասառւածա-
[վըէժ.
Նախ ի դաշտըն բորբոքեր հրատն և այրէր ըզդիակունսն

Ո՛ր կինն անդ յօդնաթիւք յԱ՛քիլլեսէ մատնեալք ի մահ.
Դաշտն ողջոյն սարսաւեցաւ, ղիջան վէտ վէտ ալիք վըշխաք:
Օրինակ ինն Հեսպեսակ աշնանային վաղ ցամաքէ
Զնորոգող արտորայն, և իրաւս լինի մըշակ նորին,
Նոյն չորացաւ գիւրն Համակ, և ըզվեհեալսըն հրակիզեաց.
Եւ նա զբոյն արփիահրատ առեալ ի գետ անդըր դարձոյց:
Ա՛յրեին նըշդարիք, մըշավայրիք և ուռենատն,
Խարակեալ խանձատեր ներփուն, կընիւն, վալամեռուկ,
Որ զլըսատակ վըտա՛ւքըն Թանձրախիտ կայնն բուսեալ.
Տափաստկեին և ձըկնօձք և այլ կայտառք՝ որ ի պըտոյտս,
Որ ընդ ոսկսըն գետղեցիկս յայսկոյս յայնկոյս առնուին
[ճախր,
Ի չընչոյն վըրանգեալք բազմահըմուտն Հեփեստոսի.
Կիզուին և կինք Գետոյն, և ձայն արկեալ բարբառեցաւ.
Հեփեստ, չիք ոք ի գից կալ առաջի քո բաւական,
Եւ ոչ ես ընդ քեզ հըրով բորբոքելոսմդ այդպէս մաղ-
[տեայց:
Թո՛ղ ըզհեւդ, և Ա՛քիլլես գիւցազն ընդ հուսկ ըզտրոյացս
Յոստանէն անգամ խլեսցէ. իմ ըզ՛ կայ Ներ կռիւ և ընդ օձան:
Ա՛սաց հրայրեաց աջորեալ, և եռային յըսատակ հոսանքն.
Որպէս կաԹսայ ներքուստ յեռանդն հարկանի հրով մեծաւ
Ի հալել ճենճերել ըզպարարակ խոզինեայ ճարպ [ի շտապ
Յամենուստ պըղպըջակեալ, և չոր կըրկուսք վառին ներքոյ.
Սոյնպէս ոսկսք իւր գեղեցիկք հըրդեհէին, Ջուրն եռանդնէր
Եւ չիամէր սահել, այլ կայր և տապնապէր ըզնա չոգին՝
Յոգնիմասին Հեփեստեայ ի մեծազօր բըռնութենէն:
Իսկ նա բազում աղերսեալ Հերայ՝ զքըռչուն խօսեցաւ
[բանս.
Հիմ որդիդ, Հերա, քան յայլս՝ եկն յոսխս անհաւ տա-
[ռապել վնս,
Ո՛չ այնչափ տապքէն ինաասկար ես իմեմ առ քեզ,
Որչափ այլք ամենեքին արովազացւոյ ձեռընկալսըք:
Իսկ Թէ քո հրամանք լցեն՝ դադարեցից ես յաներկայս,
Բայց և սա դադարեսցէ. զայս ևս երդնուլ ես յաւելից,
Մի երբեք ԹօԹափել ի սրովացւոյ ըզժամըն չար,
Թէ և Տրոյա համօրէն սատակչական հուրը խարուկեալ

Ծախեցի, և արիսեան կիզգին մանկունք աքայեցւոց։
Զայն լըւեալ Հերայի սպիտակածղլի աստուածուհւոյն՝
Նոյնհետայն աղաղակեաց առ Հեփեստոս որդին սիրուն.
Հանդարտեա, Հեփեստ որդեակ գերփառունակ, ղի չէ
[լի գեալ՝
Ակն առեալ մահկանացուաց՝ այսպէս տոչկիլ զաստուածն
[անմահ։
Զայս ասաց, և Հեփեստոս չհնձեց ըզկիրան աստուածա-
[սատ,
Եւ ալիքն անդրէն ընդ կրուկ ի գեղեցիկ գնացին յատակս։

ՀՈՄԵՐՈՍ· Իլիական։

ԱՐԿԱԾՔ ՆԻՈՎԲԵԱՅ

Պակեաւ ոլջոյն Լիւդիա, և ընդ քաղաքսըն Փռիւգացւոց
Ընթանայր համբաւ իրին, և ընդ հանուր ծաւալէր ղոյզ։
Նիովբէ դեռ ևս տիքիկ գոլով մատաղ ճանաչէր զնա,
Մինչդեռ կայն ի Մէոնիա և ի Սիպիլ կայր բընակեալ.
Այլ ոչ ինչ ընդ Ամաքնեայ իւր բնակակիցն խրատեալ պա-
Ակն ածել յերկինսաւորացն, ոչ մեծաբանըս բարբառել, [տիճ՝
Բազմաք ի սիրա իւր վըքայր, այլ ոչ արուեստաք իւր ամուս-
[նոյն,
Ոչ զարմ տոհմից երկոցուն, ոչ քաջաղէնըն պեռուԹիւն
Ամենեսի քաղցրանային, ԹԷպէս բընաւքն խակ հեշտաբերք,
Զերդ զաւակացըն սերունդ, և Նիովբէ բարեբաստ դոյր
Բան ըզբընաւս ի կանանց, Թէ ոչ ի սիրտ իւր մեծանայր։
Զի Մանտով կայս Տիրեսեան, հանգերձելոյըն կանխագէտ,
Լի վերինն ազդեցուԹեամբ՝ ընդ պողոտայս ձայնէր մոլեալ.
« Իսմենեանք, ծն ելէք երամովին, և Լետովայ [ւէր.
Եւ երկեակ իւր ծընընդոց տուք ջերմ մաղԹանս խընկանըը-
Ի սարդենիս հելլադք հիւսցին, պատգամ լիմ շուրԹն այս
[Լետովայ »։
Մըտադիւր հըպատակեալ Թեբայեցւոցըն համօրէն,

Ընդըվզովքն ըստ պատգամին ոլորս ածէն տերևախիտ,
Ի սըրբանուէրը արկեալ հրատ ընդ գալարեաց՝ խունկս ա-
[ղերսից։
Եւ ահա գայր Նիովբէ ընդ ընկերացն երամ պայծառ,
Դեղաշուք ի փռիւգացի արկանելիսն ոսկեձամուկ.
Դէմք անոյշ կէս վառ ցասմամբ, շարժեալ գընկուզըն նաղելի
Զհեր ծամիցն ի ծալ ծաւալ ասեղ անուի վէմ վէմ զուլամբ.
Աչ ըզլուծղն, և զևրև շուրջ բարձրացեալ աչս ածելով,
« Զինչ այդ շամբուշ մոլուԹիւն, ասէ, զաստուածսն ահան-
[ջալըս
Բան զանն յայտնիսն ընտրել գեր, կամ հիմ Լետով առցէ
[պաշտօն.
Ցերը ինձ խունկք ոչ մատչէին, եմ ես ծընունդ Տանտալոսի,
Ոմ միայնոյ ըսկ հնգտս ընդ գիս բազմել խրախճանակից.
Ատլանդուհին է ինձ մայր, և նախահաւ Ատլասըն մեծ,
Որ զըբռնակն եԹերական ի յուսըս իւր բարձեալ տանի.
Ամսամեղ երկրորդ ինձ հաւ, որում պանծամ գոլ համազուն.
Փռիւգացիք սարսեն յինէն, և եմ դըշխոյ տանըն կադմեան,
Եւ ի լաւս երդոց փանդռան իմ ամուսնոյս կանդնեալ պա-
[րիսպք
Եւ ազգք որ ի նոսա՝ կան ընդ մերովըս վարչուԹեամբ։
Յոր և կոյս տանըս յարկաց զաչս իմ յածեալ գարձուցանեմ՝
Գանձք անբաւ գան ի տեսիլ. և է յիս ճահ շուք դիցուհւոյ.
Յաւելցին ևս ի սոսին գըսաեղք իմ եօԹն և եօԹն ուսաեղք.
Եւ ընդ հուպ որ առ նոքօք երամք հարսանցն ընդ փեսայից։
Տուք ինձ բան ուրեմն ապա Թէ ոչ յիրաս ինչ պարծիցիմ.
Եւ չգիտեմ իւր հանդուրժէք գասել քան զիս նախապատիւ
Ըզլետով ըզսիանեան կնաւոյ զաւակ, որում երբեմն
Յըմբըռնելն ի ցաւս երկանց չէս խուն տեղի երկիրըս մեծ.
Յերկինից յերկիրս յանդընդոց վըտաբեալ ձերդ աստուածուհի
Մոլորեր ընդ համաշխարհ, մինչև ուրեմն ապա Դելոս [գեհ,
ԳուԹ ածեալ Թափառելըս։ Դուս ընդ երկիր, ասէ, նըժ-
Եւ ես յանդունդս ի ծըփանի. և ևս ըզվայրըն ծըփանուտ։
Նա անդէն ծընաւ երկուս, զեօԹներորդ մատն իմ արգան-
[դիս։
Երջանիկ եմ, ով ինձ զայս ղասցի ընդդէմ. եղեց իսկ միշտ։

Եւ ո՞ընդ այս երկմտել աք, կամ յեղ ի խուճըս այս յոգնա-
Ո՛չ իւիք ինչ զօրեսցէ բաղդըն լինել ինձ դամագիտ. [հոյլ
Զի որչափ հատոյկ բաղուսմ, դեռ ըզքառ մասն առ իս կալայց.
Քաւ լինիցին խեթ երկիւղք. այլ եդեալ իսկ թէ ինչ բարձցի
Ի բազմերամն ամբոխէ ասաի խմոցըս զաւակաց,
Բայց ոչ զուրկ յայլոց բնաւից՝ երկուց ևեթ լինիցիմ մայր,
Հանգոյն Լետովայ՝ որ չէ ընդհատ ինչ յանօրդուց:
Փոյթ ի բագնացդ եղիք ի բաց, Թողէք զըզրսըդ ասրդե-
[ևաց »:
Նոցա Թողեալ, և զնըվէքան անդէն լըքեալ կիսակատաւ,
Որպէս ինչ մարթէրն յայնժամ՝ պաշտեն ըզդրօշն ի մեղմ
[մըրմունջ:
Ըզջարեալ աստուածօուհէոյն, ի գարևանդ ծայրից Կիւն-
[թեայ
Բարբառեալ առ երկոսին ձայն առ որդիան արկանէր զայս.
« Ահա ես ձերոյին մայր, պատուեալ ձերովըդ ծընընդ-
[գեամբ,
Եւ կամ թէ՝ Թռչ ըզՀերա, ըզդիցուհեօքըն զանցուցեալ,
Թէ իցեմն աստուածուհի՝ ասրակուսեալ կամ արդարև:
Ի բագնացըն նուիրական գարուց ի գարս յաւխտենից
Ահա մերժիմ ես, որպեսզիք, թէ չըտայցէք ձեռն օգնու-
[թեան:
Ոչ այս լոկ ցաւ իմ սըրտիս, այլ զի յեղեռն այսն յաւելեալ
Իշխեաց ըզձեզ Տանտալեանն իւրոց որդւոցն յեաղադասել,
Կոչելով զնս անօրդի, որ ծչ թէ գոյր ինքն անզաւակ,
Նըմանեալ ամբարըշտին իւրում ծնողին չարաչեզուկ »:
Զայսոսիկ խօսեալ Լետով, նաև ազերս յօդել կամէր:
« Լուեցո զբողոքդ, ասէ Փեբոս, որով պատժոյն յասլազէ
Ըզնոյն և Ալրաեմիս, և սրաթռիչ սահեալ ընդ օդ՝ [ժամ».
Ի գըզեակն հասին Կադմեայ, պատեալ ամպովք քօղածա-
[ծուկ:
Էր անդ առ պարըսպօքն հարթայարմար դաշտ լայնածիր
Յոաննաւորսի բախեալ դրընդուն յանդադար վազս երիվա-
[րաց,
Ուր գըտայթ կառացն անուաց և սըմբակացըն կարծրակուռ
Փըխրեալ ըզհողակոշտս ընդ վայրն ի ցիր հարթեալ էին:

Անդ զօրաւորք զօրուբեամբ յեօթանց որգւոցն Ամփիռնեայ
Աշտանակէն յերիվար, Ճընշեալ զքամակըս կարմրազարդ՝
Ի ծերանիս Տիւրացւոց, և զկուռ վարեն սանձս ոսկեգաղմ:
Յորոց միջի Իամենովս, երկին առաջին ծնողին իւրում,
Մինչ զերիվարն հոլովեալ շուրջ ի պըտոյտ բոլորածիր
Սահէր զկըզակըն փըրփրերախ, « Ո՛հ ինձ եղուկ », գոչեաց
Եւ սանձը ըզսըլաքն ընդ միջ կըրծիցըն խորամուխ. [անդէն.
Եւ ի ձեռաց լըքելոց երասանակն ի բաց զերծեալ,
Ընդ աջ ոտս երիվարին տակաւ նուազեալ ի կողն անկաւ:
Անդ Սիպիլոս ի շաչիւն աներևոյթըն կապարձից [օդվիզ
Թուլակի Թողեալ ըզսանձ ձեռ տոյր յըշտապ, զերդ նաւ-
Տեսեալ զամպ խուսկ ի բաց՝ Թօնընկէցեալըն կանխագէտ,
Չի կախ պարզեալ առագաստս ընդ քաղցրաշունչ մեղմ
[հողմին գէմ.
Ի ձեպելըն ձիաթափ՝ Թըռուցեալ նետն անփախչելի,
Եւ մըխեալ սայր սըլաքին ընդ ծայր օձանըն տատանմամբ
Կայր մընայր ի կոխորդին երկաթըն մերկ ցըցուեալ ի դուբս.
Ինքն որպէս երն հակեալ մէտ, ընդ բաշս ընդ վիզ սօս հոլո-
[վեալ
Հօսեր Թաւալ, Թաթաւեալ զերկիր արեամբըն ջերմաջերմ:
Պեդմովս հեքն և Տանտալոս, անուան հաւուն իւր ժա-
[ռանգորդ,
Մինչ ի կատար հասուցեալ զընաւելական խազս հանդիսից,
Ի մըրցանըս մանկական՝ ջինջ յըմբշամարտս անցանէին,
Եւ լանջս ի լանջս ածեալ սեղմ կային փարեալ ի գուպարած,
Ձայթեալ նետ պինդ աղեղան Թափ յերկոսեանն՝ անցանէր
[հէշտ:
Զոյգ հեծեցին երկոքեան, և զոյգ առ ցաւն հակեալ մար-
[մնով
Տապալեցան ընդ գետին, և առ միմեամբք Թաւալագլոր
Ըզմահաբուն աչսն յածեալ Թօթափեցին զոգիան ի բաց:
Ալպենովս ընդ այն առեալ բախեալ ըզկուրծսըն կեղեքմամբ
Վաղեր ի ձեռ տապնալի փարել ըզցուրտ մարմնովքն ի
[գիւր.
Ահա անկաւ յըստասըն սուրբ, քանզի յերկաթ օրհասաբեր
Դեղեանըն պատառեալ ըզսըրտադուրսըն խորամուխ.

Զոր կորզեալ Թէք սըլաքաւն ըզԹոքոյն մասն ի գուբս խը-
[լէր,
Եւ ցընդէր ղոգիան ընդ օդ խառն ընդ արեանն ապաժուժի։
Ասլ ջանկաւ ի մի հարուած Դամասկոսոնըն պատանեակ,
Կարեվէր ի մասին ուր քարաք սրուհիցն արձակէն ծայր
Եւ ուր ճաղուկ յօդակապք են ընդ ազդերսըն նեարդա-
[պատ,
Մինչ նա դեռ ջանայր ի բաց քարշել զաշակն մահահամբոյր,
Միւս այլ նետ վերարով ջոխ ընդ փողս ուլանըն վարեր
[մուխ.
Զոր ժայթքեալ արիւնն ոտոյց, և բարձր ի վեր չեզտ ցայ-
[տելով
Գաղ ի բաց ընդ մէջ օդոյն սլսիռեալ ցընդէր ցիր ծաւալ
[մամբ։
Հուսկ վերջինն Իլիոնէոս ըզձեռս յերկինըս տարածեալ՝
Պաղատեր անլըսելի, և « Ո՛վ, ասէր, աստուածդ համայն,
Ցիս, ոմ դիք »։ անգիտացեալ Թէ չէն համայնքըն լըսելիք։
ՅԱղեղնաւորն յուզեցաւ գուբ, անդառնալն միչ ձախրէր
[նետ.
Ասլ անկաւ ոչ դառնալիքր, ոչ խոր ընդ սիրտն հարեալ ի
[սլաք։

Բօթ գուժին, ամբոխին ցաւ և իւրայոցն արտասուաց կոծ
Յանկարծագէպ ազէտին առ մայրն եղեն համբաւաբերք,
Որ կայրն ընդարմացեալ և զայրացեալ սըրտմրմունջեամբ
Թէ երբ աստուածդ մինչ ցայդ վայր հանդուրժեցեն գոլ
[ձեռընհաս։

Անդուստ և հայրն Ամիւնոն հարեալ ի սիրտն երկաթով,
Շընչաստաւտ ընդ կենաց լուսոյն՝ ցաւոցն առնիր վախճան։
Ո՛վ քանի՛ ի նախանձ արդ փոփոխումն ի Նիովբէ,
Որ ի բագնաց Լետովայ ըզժողովուրդն ի բաց վարէր
Եւ ընդ մէջ քաղաքին նաղաձեմեր ասս բարձրավիզ,
Իւրայոցն առեալ, արդ Թըշնամեացն խակ ըզԹալ։ [յածմամբ
Հեղոյր զանձն ըզցուրտ մարմնովքն, և անխըտիր յախուռն
Որդեկացն իւր համօրէն պաշտէր ըզՀուսկ յետինն համբոյր.
Յորոց ապա զկապուտակ ծըղնան յերկինըս համբարձեալ
« Ելերկրեցի՛ր, անգուԹ Լետով, ասէ, ցաւոցքս իմ բեր-
[կրեցի՛ր.

Յապեսցի սիրտդ անհըձէր, վըշտոցս աղէքըդ յապեսցին։
Մեռանիմ ես Թէպէտն մահուընս. խընդա ոսոխդ լինձ յաղԹական։
Ասլ զինչ ասեմս յաղԹական. դու բարեբաստդ ահա չես
[ոխիր
Քան զնս ըզհնացեալս, որ յետ այսչափ մահուընցս յաղ-
[Թեմ»։
Ի խօսել նորա այսպէս, ձիգ աղեղան չառաչեալ լոր,
Բայց միայն ի Նիովբեայ՝ դողումն էարկ յամենեսին,
Որ առ չարեացն արկածից յանդըգնագոյնըս խիզախէր։
Քորքն հերարձակ Թըխաղդեսաք կայնն զեղբարցըն դագա-
[ղօք.
Յորոց մին կորզեալ ի բաց ձի մած կըռուեալ յաղեան ըզ-
[նետ,
Զերեսսըն մահատիպ արկեալ յեղբայրըն պակասեր.
Միւսն այլ փուԹացեալ ըզչուառական մայրն ըսփոփել,
Լըռեաց յանկարծակի, զանխուսալ վերօքըն կորացեալ.
Եւ ոգւոյն ի պարզել կափուցանէր ըզըսրԹն ամփոփ։
Էր որ նուաղէր յընդվայր իւր ձեռ, էր որ առ քերըն ան-
[շընչանայր,
Սա ասա ծածկէր Թաքըսանիւ, նա անդ զոփայր քըսամնա-
[սարսուռ։
Վեցեցուն այսպէս զաւեալ պէս պէս վիրօք, վերջինըն
[մնայր.
Զորով մայրն համատարած փարեալ անձամբն և հանդէր-
[ձիւ,
« Ըզմիս զայս Թող լինէ, ասէ, ըզհուսկ կըրասերս լինէ պա-
[հեպնիր.
Ի բազմացդ այսչ ըզվին և ըզկըրասերն ևԹէ խնդրեմ»։
Ասլ և նա այր վասն հայցելն աղերսանաց, անկաւ մեռեալ։
Եւ նըստաւ անզաւակեալ ընդ մէջ որգւոցն, առն և դըս-
[տերց.
Առ վըշտին մածեալ քըսամնեալ, և ոչ ի հոգմ ծածանին
[հելք։
Երեսք սըմրին և գունատ, ի սրխուր այտուն անշարժ կան
[աչք.
Զերևէր ի կերպարանսըն բնաւ նըշմար կենդանուԹեան։

Լեզուն խակ ի ներքս անդ խոր և կարծրը քիմքն հարեալ ի
[պաղ,
Ուրն, երակունք ապիկար ի խըլըրտուքն ուր մէտ գալար.
Ապիկար շարժել ըզձեռն և կամ փոխել զոտն յոտանէ,
Եւ ի ներքս անդ փսրսոսիք իւր կարծրանան վիմատառեալ:
Այլ դեռ լայր. զոլով պատեալ գոռ մըրըրկաց փոթորկա-
[ձունք
Շոպելեն ի բնին իւր վայր. ուր ի կատար ցըցուեալ լերին
Կողկողն ողբանըներ, և ցարդ արտօսրը կաթեն վիմք:

ՈՎԻԴԻՈՍ. Ասքեանոնիոնք:

ԼԱՅՈԿՈՆ

Մեծ ևս ինչ-անդ և առաւել յոյժ ահարկու պատահար
Դիպեալ հիքացըն՝ զանըզդոյշ սիրտըս նոցա խըռովեցոյց.
Լայոկոնն վիճակաւ ընտրեալ ի քուրմ Պիսիդոնի,
Յորժամ եղեն ի բագնի զենոյր ըստուար հրապարակաւ,
Ահա վիշապք երկու, սոսկալիմն ի ծով պատմել, ի Տենեդեայ
Ընդ ծով հողմախաղաղ վերաբազմեալ ի մըկանունս
Լայնաոլիւս. ոլորտիւք գան զուգահեռ յերերըս կոյս
Ուղղաբերձք ի ծուփս անդ լանջք, գեր ի վերոյ քան զալիս
Բաշք հարթուցեալք արիւնանէրկք, պըլպիք մեսամըքըն
[յեցք ի ծով,
Զանհեթեթ ըզպատուանըն պատ ի պատ գալարելով:
Հընչէր սօսափիւն ընդ փըրփրագեղ ալիս ծովուն:
Եւ ահա հասեալ յերկիր՝ բոց ի հրացայտ յարիւնըռուչս
Սըփռեն յաչաց, և ըզշըշոլ ըզրթամիքք ձոպուկ ձօճեն լե-
[զուս:
Թոյս ի սեռոյն սըւաք ի ցուրտ հարեալ սարսափ. նոքա
[դիմեն
Դէպ ուղիղ ի Լայոկոնն, և ըզմատաղ նախ ըզմարմինս
Որդեկացն երկուց պատեալ՝ զանգամս հիքացըն խածատեն.
Ապա և յինքն յարձակեալ, մինչ զէն առեալ գայր յօգնու-
[թիւն,

Կապեալ ըզնա ի պարոյրըս մեծամեծըս կաչխանդեն,
Երկիցս ընդ մէջըս նորա, երկիցըս չուրջ զուլամըն արկեալ
Ըզքընթըռնոցըն թեփամորթ, և զպարանոց ի վեր ցը-
[ցուեալ
Գըլխովին: Նա ըզհանգոյցըս մերթ խըզել ճըգնի ձեռօք,
Վարսակալքըն թաթաւելն ի ժահըր թունս և ի չարաչ,
Եւ մերթ սոսկալի բառնայ յաստեղս աղաղակ.
Որպէս պոչիւն զըւարակն փախուցեալ խոց ի բաղնէ,
Ըզդերևեալն ի հարուածս հեռքեալ ըզսակը յաւլանէն:
Ապա վիշապքըն երկոքին սողոսկելով բարձր ի գըլխակ
Աննըմանն արիւտեան ատաուածուհւոյն գիմեալ ի վեր
Աս ոսըս նորա ընդ ասպարաւն ապաւինին:

ՎԻՐԳԻԼԻՈՍ. Ենէական:

ԱՂԵՐՍ

Քանզի են և Աղերսք Աբամաղայ մեծին գըստերք,
Կազ ոսիք, խորշոմերեսք և չիլ աչօք ակընկորեալք,
Որ և գիշեր եղերան հոգածուխեամբ կըրթին երթալ:
Իսկ Եղեռն՝ հըզօր, ոզնոտն, ոյր ազագաւ զամենեքսումբք
Յառաջեալ ընձեռանայ և ժամանէ նոդ երկիր ոզնոյն
Աս մարդկան վերասելոյ, և նոքա զկնի տանին գարման:
Որ յերեսաց գըստերացըն պատկառէ Աբամաղայ,
Մեծապէս օգնեն նըմին, և յաղաչէն ուսկըն գընեն:
Իսկ որ կայն և անկուշէ և չառնու յանձըն կամակոր,
Յայնժամ գնան պազատին առ Աբամաղդն Զըրօսանեան,
Զի անկցի Եղեռն ընդ անձն իւր և տուժեալ լուծցէ վըրէժս:

ՀՈՄԵՐՈՍ. Իլիական:

ՀԱՄԲԱՒ

Վաղ ընդ քաղաքըս մեծամեծըս Լիբիոյ գընայ համբաւ,
Համբաւ չարագոյժ՝ քան զոր չիք ինչ երագընթաց. [Թիւն.
Գնալով երթայ և ստուարանայ, ամէն գնացիւք և զբոս-
Դոյզն ի սկզբան աւ երկիւղն, յայնբս ընդ հուսկ վերամբ
[բառնայ.
Յածի ընդ երկիր, և յամպս ըզգլուխ իւր ծըրարէ:
Մայր երկիր ի ցասմանէ գիսըն դըրգեալ, ըստ զբոսցաց,
Ենկեղագեայ և կէտոսի ծընաւ ըզնա քոյր կըրտսեր.
Երագոտն երագաթև հընչէ ահեղ հընչակաձև,
Որոյ որչափ են վիեռուըք՝ նոյնչափ հընչին աչք ընդ նոքօք,
Նոյնչափ լեզուք նոյնչափ բերանք հընչէն, նոյնչափ ընդոս
[ականջք.
Ոչ խոնարհէ զարտաւանութիւնըս քաղցր ի նինջ, բաղմի ի տուէ
Դէպ ի առնեաց բարձր ի գըմբէթ և յաշտարակըս բար-
Ուրհաւիրս ի մեծամեծ քաղաքանին արկանէ, [ձրաբերձ,
Մերթ եղերանց և կեղծեաց, մերթ հաւատաեաց պատգա-
[մաւոր:

ՎԻՐԳԻԼԻՈՍ. Ենէական:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ

ՀՐԱՀԵՇՏ ՍԱՌԱՑ ՑԻՍԱՀԱԿԱՑ

ՍԱՌԱ

Դառնակըսկիծ և հէք մայր,
Փոքըր միւս ևս, և չիցես մայր, եղուկ դու.
Սիրան անարատ հարեալ ի սայր սուսերի,
Եւ ի վերայ սեղանոյ
Հեղգի արիւն իւր անպարտ:
Ո՜հ, ըզսուսերըն զայն արդէն ըզգամ ի սիրտ իմ մըխեալ.
Ընկալ, ով Հայր ամենակալ, ըզվիշտ իմ քեզ ի հաճոյս,
Ի սըրտէ ասսի իմմէ լիցի ըսկիզբն զոհին.
Ո՜հ, քան զարեանըն զոր խընդրես՝ չիցէ Թերևս նըւազ
Զոհն այս զոր քեզ նուիրեմ զիմոյս աղեաց:

Աաա, Իսահակ

ԻՍԱՀԱԿ

Մայր իմ:

ՍԱՌԱ (Ի ֆաֆուէ)

Անուն աղետոյըմ, ըզմայլելի կեբալարան:

ԻՍԱՀԱԿ

Ո՞ւր է հայր իմ, էջ նա ընդ քեզ. երթայց այլուր ի խընդիր:

ՍԱՌԱ

Անսա, լուր ինձ. յաւէտ ինձ, Տէր, զօրութիւն (Ի ֆաֆուէ):

ԻՍԱՀԱԿ

Ո՞չ գիտեցեր զի պատրաստի արդ զոհ մեծ,
Եւ պարտ է ինձ կալ առընթեր ի զոհին։

ՍԱՌԱ

Գիտեմ, որդեակ, գիտեմ զայդ։

Աստ, Իսահակ, Գամար

ԳԱՄԱՐ

Զի՞ դանգաղես, Իսահակ.
Փութա, խընդրէ հայր քո զքեզ։

ԻՍԱՀԱԿ

Ահասիկ եմ. բարեաւ մընա, մայր իմ, մընա դու բարեաւ։

ՍԱՌԱ

Ո՛հ մեռանիմ. կաց դու վայրկի մի, մի այսպէս Թողուր զիս։

ԻՍԱՀԱԿ

Զի՞ հառաչես, ընդէր լաս։

ՍԱՌԱ

Ո՛հ, անորդի մընամ ես։

ԻՍԱՀԱԿ

Դարձայց ընդ հուպ. եցի՞ նախկին այս նըւաք՝
Զի զքեզ, ո՛վ մայր իմ, Թողում։

ՍԱՌԱ

Ո՛հ, զայս նըւաք... ո՛հ, չէք ուրուք կըրեալ աղէտ այս-
[պիսի։

ԻՍԱՀԱԿ

Զի՛ է, Գամար, չիմանամ.
Սիրտ իմ յերկուս տատանի,
Ընդ վիշտս մօր և ընդ հրամանն հայրենի.

Կամիմ կալ աստ, միանգամայն և մեկնիլ.
Իմըս Գամար, դու որ եղեր և ես միշտ
Ինձ բարեկամ սիրելի,
Մինչև ի գուրծս իմ տալ գըլխոյ քոյոմ հանգիստ,
Խընամ կալջիր ընդըմմանէ ցորչափ կացից ես ի բաց.
Լեր օգնական նըմա բանիւ և գործով.
Մայր իմ, ահա որդի քո
Մինչև դարձայց ես այսրէն։

ՍԱՌԱ

Գանի՛ խընամ, քանի՛ գորով, քանի՛ սէր։

ԻՍԱՀԱԿ

Այլ արտասուես դու տակաւին, և զի՞նչ առնել ինձ.
Գիտես՝ զի հայր իմ կամի...

ՍԱՌԱ

Այո՝ գիտեմ, որդեակ իմ, երթ ընդուն ըղկամս հայրենի.
Նոյն կամք են ինձ, թէ և սիրտ իմ մորմոքի.
Երթ... լուր... ո՛հ Տէր. ընկալ, որդեակ, ըղհամբոյր մօր
[քո և երթ։

ՄԵԹԱՍԹԱՁԻՈՑ. Իսահակ։

ՅՈՎՍԵՓ ՅԱՑՏՆԷ ՁԱՆԶՆ ԵՂԲՕՐ ԻՐՈՑ

Յովնէ, Ասանէր, Տանէր, Յուդա, Բենիամին ընդ այլ եղբարս Յովնէից

ՏԱՆԷԹ

Ահասիկ, տէր, առաջի քո յանցաւորք ածեալ կան։

ՅՈՍԵՓ

Ամենեքեան անկեալ յերկիր յոտըս քո։

ՏԱՆԷԹ

Եւ ոչ խօսել ինչ ոք իշխէ ի նոցունց։

ՅՈՎՍԵՓ

Զինչ են, անմիտք, իբքըդ զոր գործեցէք.
Ոչ գիտեիք զի համայելով հըմայէ այր իբրև զիս։

ՅՈՒԴԱ

Զինչ տացուք, տէր, պատասխանի. զինչ խօսիլ,
Զինչ իրաւունըս ցուցանել կարիցեմք.
Յիշեաց Աստուած ըզծառայից քոց ըզմեզ,
Եհաս մեզ ժամ տալ ղեղեւան մերոյ վրէժ։
Յաւիտենից Տէր, ճանաչեմ ըզձեռըն քո վրէժխընդիր։
Եւ տեսանեմ զարդարութեան քո զդաղանիս
Ընդդէմ մեզաց սահմանեալ։
Վառես ի սիրտ չարագործին
Բոց՝ որ ըզտիւ և ըզգիշեր
Ծախէ զնորին երիկամունս,
Մինչև լեցի նա խելամուտ
Չի ես Իւիք որ մեղանչէ՝
Նոքիմիք տանջեալ պատուհասի։

ՅՈՎՍԵՓ

Մի, քաւ լեցի ինձ խըստանալ ձեզ ցայդ վայր.
Այլ կըրասերըցն զբտան գողնքն, ապա նա ինքըն միայն
Կացցէ մնասցէ աստ ծառայ.
Իսկ դուք երթայք խաղաղութեամբ առ հայր ձեր։

ՅՈՒԴԱ.

Այլ մեք որովհետեւ, տէր, դառնալ առ նա կարիցեմք։

ԲԵՆԻԱՄԻՆ

Ցես տէր, և զինչ. կացից ես աստ միայնակ։

ՅՈՎՍԵՓ

Դուք միայնակ, այլք մեկնեսցին օճն ի բաց։

ԲԵՆԻԱՄԻՆ

Կացէք, լուարուք ինձ, ուհ, այսպէս կաս ի խոստման քոյմ;
[Յուդա.
Դանեա զՀամբոյր հրաժարական ընկալարուք, եղբարք իմ.
Այհա մեկնիք դուք, ես մընամ աստ գերի։

Հայր իմ, զիարդ տառապեացիս ի լսել քո զդոյժըս զայս։
Եթէ իցէ ձեզ ի սըրտի
Գութ ընդ եղբայր ձեր եղիելի,
Գէթ դուք, եղբարք իմ, դուք ընդ իմ
Գոգջիք նըմա զի ես կեամ,
Գոգջիք զի զինքըն սիրեմ.
Այլ ասիցէք մի նըմա
Թէ չոր աղէսըս կամ ասա։

ՅՈՎՍԵՓ (ի ձաձուկ)

Համբեր, սիրտ իմ, վայրիկ մի եըս ժուժեա։

ՅՈՒԴԱ.

Ինչ երբէք թէ զինջցի, տէր, սասա քոյին։

ՅՈՎՍԵՓ

Եասա հրամանդ, կացցէ, մի եըս դարձցի։

ՅՈՒԴԱ

Լուր ծառայի քոմմ, տէր, և մի բարկասցիս։

ՅՈՎՍԵՓ

Փուքա ասա, և զինչ ասել ունիցիս։

ՅՈՒԴԱ.

Ցիշեա զի տէրդ ի գալ մերոմմ ի սկըզբան...

ՅՈՎՍԵՓ

Ցիշեմ այո, հրամայեցի զԲենիամին ածել ինձ.
Եւ ասացէք զի ծերունի հայրն նորա՝
Զուրկ ի նմանէ չըկարէր կալ, մեռանէր.
Եւ յաւելի սպառնալ ձեզ,
Առանց նորա զերեսս իմ մի երբէք յուսալ տեսանել։

ՅՈՒԴԱ.

Դարձաք այդու քո հրամանաւ առ հայր մեր.
Նա զմեզ դարձեալ յորժամ առ տէրդ յուղարկէը,
Ի զուր է մեզ, ասեմք, դընալ՝ թէ չիցէ
Բենիամին ընդ մեզ եղբայր մեր կըրասեր։
Այն ցըմեզ ծառայ քո հայր մեր լալով.

Ո՛հ, անզաւակ լինել ուրեմն լինճ մընալ.
Երկու միայն ի Հռաքելէ, գիտէք, եղեն լինճ որդիք.
Գաղանակուր կորեաւ լինճ մին ի նոցանէ,
Դուք լինճ ըզԴաւիթն եւտուք,
Ոչ ևս, աւաղ, տեսի զերեսս նորա.
Եթէ ըզսա ևս առնուցուք արդ յինէն,
Եւ թէ արկած ինչ պատահէ զճանապարհային գըմա ջար,
Ըղձերուեթիւն իմ ի գերեզման արբտմուեթեամբ կիջուսջիք:
Սատականայր սով, ըսսիպէր հարկ, և զի՞նչ առնել էր նըմա.
Եթէ աւ իւր կամէր զըրգեահն ուննել՝ սովով կորընչէր,
Իսկ թէ թողոյր նըմա մեկնել գալ՝ աւ վըշտին մեռանէր:
Սիրեցեալ հայր, ասեմ նըմա ի վերջ,
Հաւատա ևս զըրգին քո.
Եթէ առանց նորա լիցի լինճ գառնալ,
Զիս մեղաւսարա այնուհետեւ կալցես միշտ:
Լըաւ նա լինճ, և մեկնեցաք, տէր, ըզհրաման քո լըցի:
Հայր ես և դու, եղեալ երբեմն և որդի.
Ըզկերս իմ արդ բեր առ վայրկի մի յանձին.
Ասա որո՞վ սըրտիւ առ հայր իմ գարձ առնել կարիցեմ,
Առանց զրդեահն լինճ աւանգեալ ի միասին ածելոյ:
Ո՛հ, մի լիցի, տէր. թող գարձցի Բենիամին առ Յակոբ,
Եւ ծառայ քո կացցէ փոխանակ սոսա գերի,
Զի մի տեսցեն աչք հիքիս
Ըզհօրն աղէտըս վըշտաց:

ՅՈՎՍԷՓ (ի ծածուկ)

Սիրա իմ գելոյ, մորմոքիմ:

ՅՈՒԴԱ

Ընդէ՞ր ծածկես զերեսս քո, տէր, յինէն.
Եթէ չիցեմ ես արժանի գըթութեան,
Գըթա ի հայրն աղհողորմ տառապեալ:
Եթէ զտեսին համբոյրըս իւր տեսանէիը հայրենիս,
Հոգի նորա ընդ սիրելոյ որդեկին
Թըռչիը յիւրմէ բաժանել.
Ողջ երթ ասէը և կըրկնէը,

Եւ հրաժարեալ՝ գարձեալ փարէը ըզնովաւ.
Էր զի միւսմ ի մէնջ և էր զի միւսոմմ
Ըստէպ ըզնա ապըսպարէը յանձն առնել.
Լայր և յիչէը ըզՀաքել,
Յիչատակէը ըզՅովսէփ,
Եւ զերկոցունցն ըզկերպարան ի գէմս որգւոյն նըկատեալ,
Ողբայր ի նմա զերկաքանչիւրսըն կորուսա.
Եւ զամենայն... այլ դու ընդէ՞ր արտասուես,
Թերևս ի դուէթ և զքեզ աղէտք մեր չարժեն...
Ամենակալ Տէր, դու ի սերս նորա յաւել ըզդորով:

ՅՈՎՍԷՓ

Ո՛հ, բաւ է արդ, ընկճիմ, ոչ ևս ունիմ ժոյժ.
Ի կէզ սասակ սասի սակիմ գադարել.
Եկայք ի գերկս իմ արդ, ես ինքն եմ Յովսէփ:

ՅՈՒԴԱ

Յովսէփ:

ԲԵՆԻԱՄԻՆ

Տէր տէր:

ՇՄԱԻՈՆ

Եղե՞ւ զինեւ:

ՏԱՆԷԹ

Ո՛ հրաշք:

ԱՍՍԱՆԷԹ

Յայտուշ հարկանիմ:

ՅՈՎՍԷՓ

Մի երկընչէք, մի՝նդ վաճառել ձեր զիս, եղբարք իմ, հո-
Աստ եհաս Եգիպտոսի, և ձեզ իսկ [գայք.
Յետևանէ անտի եհաս վըրկութիւն.
Յարքունիս այսըր վաղագոյն քան ըզձեզ
Յըղեաց զիս Տէր վասըն ձեր:
Դարձէք դուք արդ առ հայր իմ,
Եւ պատմեցէք նըմա ըզվաւրս որդւոյն.

Գոգջիք նըմա զի եկեսցե լինել հաղորդս պնոցիկ։
Ո՛հ, զի լըռէք, մի գոցցե գեռ կասկածէք.
Խօսեաց Յուդա, և գոռ Շմաւոն ըսփոփեաց,
Մատիր առ իս Բենիամին եղբայր իմ։

ՄԵԹԱՍԹԱԶԻՈՑ · Յ·ԼԷԷ ԳԵՂԷՑԻ։

ՈՐԵՍՏԻՍ ՑԱՅՏՆԻ ԶԱՆԶՆ ԷԼԿՏՐԱՑ ՓԵՌ ԻՒՐՈՒՄ

Որեսպես, Էլեկտրա, Պոր

ՈՐՆՍՏԻՍ

Ո՛հ, ո՛հ, զինչ ասացիր, յո՞ր բանս եկիր՝ վարանեալս,
Որ ոչ ևըս զօրեմ բըռնաւորել ըզկզուս։

ԷԼԿՏՐԱ

Զինչ վիշաք իցեն քո, զայդ առ իմ՞ ասացեր։

ՈՐԵՍՏԻՍ

Միթե այդ Էլեկարեա՞յն իցէ տեսիլ քո չըքեզ։

ԷԼԿՏՐԱ

Նոյն իսկ ինքըն նա է, և կարի հեք չոբառական։

ՈՐԵՍՏԻՍ

Այդ աւաղ ողորմելի Թըշուառութեանըդ այդմիկ։

ԷԼԿՏՐԱ

Զի է, ով հիւր, զի այդպես հեծեծես յիմ վերայ։

ՈՐԵՍՏԻՍ

Ո՛վ մարմին, անաստուած ուանարգաբար ծընդեցեալ։

ԷԼԿՏՐԱ

Ոչ զոք այլ ապաքէն, բայց զիս, ով հիւր, աւաղես։

ՈՐԵՍՏԻՍ

Ա՜ւաղ ամուրի եւ եղկական քուամ կենայ։

ԷԼԿՏՐԱ

Զի այդպես արդեօք, ով հիւր, յիս նայեցեալ հառաչես։

ՈՐԵՍՏԻՍ

Գանգի ոչ ինչ դիտեի յիմոյ ջարեացն հասեալոց։

ԷԼԿՏՐԱ

Իսկ յիմ՞ իմքե յասացելոցըս ծանեար։

ՈՐԵՍՏԻՍ

Զի բաղում չարակրութեամբք նըշանաւոր տեսի զքեզ։

ԷԼԿՏՐԱ

Եւ սակայն ըզսակաւս ինչ նըշմարես յիմ վըշտաց։

ՈՐԵՍՏԻՍ

Իսկ զի՞արդ լինիցի գըժոխագոյն ինչ քան զայդ։

ԷԼԿՏՐԱ

Զի սպանչաց եմ կենակից։

ՈՐԵՍՏԻՍ

Ո՞ր. և ուստի՞ զայդ ասես։

ԷԼԿՏՐԱ

Հօր իմոյ. Ա՛հ զի բըռնի սպաս հարկանեմ ես նոցա։

ՈՐԵՍՏԻՍ

Եւ ո՞վ այն ի մարդկանէ՝ որ ըսասիպէ զքեզ չայն հարկ։

ԷԼԿՏՐԱ

Այն որ մայրն անուանի, և ոչ ինչ մօր նըմանէ։

ՈՐԵՍՏԻՍ

Զինչ առնէ. ձեռօք արդեօք, թէ զկեանըս քո ծևւբեւլով։

ԷԼԿՏՐԱ

Եւ ձեռօք և զըզուանօք և ամենայն դառնութեամբ։

ՈՐԵՍՏԻՍ

Եւ քեզ չիք ոք օգնական, և ոչ որ զնա կարճեսցէ։

ԷԼԿՏՐԱ

Եւ ոչ ոք՝ զի զոր էրն լնէ, դու զնա մոխիր մատուցեր։

ՈՐԵՍՏԻՍ

Ֆանիճ, ով անբաղդ, դըժամ է քեզ հայեցեալ։

ԷԼԿՏՐԱ

Դու ևեթ է մարդկանէ, գիտեա, զի այժմ չես գըժաս։

ՈՐԵՍՏԻՍ

Զի միայն ես եկի նըմանավիշտ քեզ չաղէտս։

ԷԼԿՏՐԱ

Մի՛ արդեօք չաղչականացս ուշտեին էցես դու եկեալ։

ՈՐԵՍՏԻՍ

Ասացից զայդ ապաքէն, թէ մըտերիմք են դոքա։

ԷԼԿՏՐԱ

Է՛ և է մըտերմութիւն, առ ուխտապահս ասիցես։

ՈՐԵՍՏԻՍ

Արդ է բայց դիր զայդ անօթ, զի զամենայն ինչ ուսցես [1]։

ԷԼԿՏՐԱ

Քեզ է գիս տըւեալ երդումն, ընդ ես զայդ մի առներ, հիւր։

ՈՐԵՍՏԻՍ

Ապէ լուր ինձ որ ասեմ, և ոչ բընաւ ստըջջասցիս։

ԷԼԿՏՐԱ

Վասն արբուն մանկութեանդ՝ ըզսիրելիս մի բառնար։

ՈՐԵՍՏԻՍ

Զառնում յանձն է քեզ Թողուլ։

1 Զի զսուտ աճիւն իւր է ձեռս քեռնն՝ չարագուշակ համարի Որեստէս՝ է տալ նմա ծանօթս զանձնէն։

ԷԼԿՏՐԱ

Ո՛չ եղկելիս վասըն քո,
Որեստէս, եթէ է քո գերեզմանէն զըրկիցեմ։

ՈՐԵՍՏԻՍ

Ա՛ռ ինձ ձայն բարեհըմայ, զի՝ սա արժանի ոչ հեծես։

ԷԼԿՏՐԱ

Ընդ եղբայր զըրաւամահ ի՞նր ոչ հեծեմ յիրաւի։

ՈՐԵՍՏԻՍ

Քեզ ինչ ոչ վայելէ զբարբառըդ զայդ արձակել։

ԷԼԿՏՐԱ

Եւ այդչափ ինչ անարդ յաչս իցեմ ես մեռելոյն։

ՈՐԵՍՏԻՍ

Ոչ ուրուք յաչս անարդ, այլ սակայն այդ չէ ինչ քո։

ԷԼԿՏՐԱ

Իսկ թէ այս Որեստեայն իցէ մարմին զոր կըրեմս։

ՈՐԵՍՏԻՍ

Եւ սակայն՝ ոչ Որեստեայ, բայց թէ բանիւք պատճառեալ։

ԷԼԿՏՐԱ

Եւ ո՞ր ուրեմն իցէ տառապելոյն գերեզման։

ՈՐԵՍՏԻՍ

Ո՛չ ուրէք, զի և չիք ինչ գերեզման կենդանւոյ։

ԷԼԿՏՐԱ

Ո՛վ որդեակ, զի՞նչ ասացեր։

ՈՐԵՍՏԻՍ

Ոչ գոյ ինչ սուտ է բանս իմ։

ԷԼԵԿՏՐԱ

Կենդանի ուրեմն է այն։

ՈՐԵՍՏԷՍ

Եթէ և ես կենդանի։

ԷԼԵԿՏՐԱ

Ապա դու իսկ այն ես։

ՈՐԵՍՏԷՍ

Զաչսըդ աղէ յայս արկեալ
Ի հօրըն մատանի, ծանիր թէ սոյդ խօսիցիմ։

ԷԼԵԿՏՐԱ

Ո՛վ լոյս սիրատենչակ։

ՈՐԵՍՏԷՍ

Սիրատենչակ, վըկայեմ։

ԷԼԵԿՏՐԱ

Ո՛վ բարբառ, ուրեմն հասո՞ր։

ՈՐԵՍՏԷՍ

Մի խընդրեր այլ ինչ յայլուսա։
(Փարէ ՀՀերբն)

ԷԼԵԿՏՐԱ

Դու ի գիրկս իմ յայսոսիկ։

ՈՐԵՍՏԷՍ

Ա՛յսուհետև միշտ եղէց։

ԷԼԵԿՏՐԱ

Ո՛վ կանայք սիրելիք, քաղաքակից ոմ ընկերք,
Տեսէք զայս Որեստէս՝ մեռեալ հնարիւք մարթանաց,
Եւ այժմիկ ահա հնարիւք հայթհայթանաց պահեալ ողջ։

ՊԱՐ

Տեսանեմք, ոմ որդեակ, և ի վերայ գիպուածոցդ
Սրտաւորը խընդութեան զեռեալ յաչացս լինի։

ԷԼԵԿՏՐԱ

Ո՛վ բեղուն, բեղուն մարմնոց յղյժ սիրելեաց, եկիր արդ,
Հասեր, գըտեր առ որս անձուկն ունէիր։

ՈՐԵՍՏԷՍ

Ասա եմք աւասիկ, այլ կաց մընա լըռելեայն։

ԷԼԵԿՏՐԱ

Ընչ իցէ։

ՈՐԵՍՏԷՍ

Լաւ է լըռել, գուցէ լսիցէ ոք ներքուստ։

ԷԼԵԿՏՐԱ

Այլ երդուեալ Ագամեմոն՝ յանփորձականն ի միջա կոյս,
Ոչ ևս այլ արժանի համարեցայց գողութեան
Զվայրահար կոյտ ամբոխի կանանց որ անդ ի ներքս են։

ՈՐԵՍՏԷՍ

Սակայն յո՛ւշ, զի Ագիս և ի կանայս գըտանի։
Գալ հըմուտ ես և դու՝ զիրացն երբեմն առեալ փորձ։

ԷԼԵԿՏՐԱ

Վայ աւաղ. ի ներքս արկեր աղէտ անամպ, անփարատ,
Անմոռաց ամենևին, որպիսի մերս ինչ եղև։

ՈՐԵՍՏԷՍ

Զայդ այս քալ գիտեմ, այլ իբն յորժամ խօսեսցի,
Ցայնժամ է մեզ արժան ըզգործըն զայն ածել յուշ։

ԷԼԵԿՏՐԱ

Ամենայն ժամանակ, ինձ ժամանակ ամենայն
Դեպ իցէ արդարապես բարբառելոյ զայսոսիկ,
Զի հազիւ այժըմ հազ բերան ազատ ըստացայ։

ՈՐԵՍՏԷՍ

Այդմ և ես վըկայեմ. ուստի պահեա դու քեզ զայդ։

ԷԼԵԿՏՐԱ

Ինչ խելք։

ՕՐԵՍՏԷՍ

Մի յանդիպս երկայնաբան լինելով։

ԷԼԵԿՏՐԱ

Եւ՞ որ՝նդ բանըս վոխեսցէ զարժանաւոր լըռութիւն
Յերևէլ քո, զի այժմիկ անազդ անյոյս տեսի զքեզ։

ՕՐԵՍՏԷՍ

Բայց տեսեր՝ յորժամ աստուածքդ զարժեցին զիս ի գալ։

ԷԼԵԿՏՐԱ

Վհատգոյն լինէ ասացեր քան զերախտիան առաջին, [պարհ,
Թէ աստուածդ այսր ի մեր յարկըս քեզ հոգեւոց ճան-
Ես զայդ՝ առ բարեխնամ աստուածդ այլոյն լինէ ունիմ։

ՕՐԵՍՏԷՍ

Խըղճեմ արդեօք ըզցընծութիւն քո ի քէն,
Սակայն ի հեշտութեամբ յոյժ պարտէզդ երկընչիմ։

ԷԼԵԿՏՐԱ

Ո՛վ որ ձիդ ժամանակաւ ըզցանկալն ճանապարհն
Արժանի համարեցար գալ այսր առ իս երևել,
Մի դու մի այսպէս զիս բազմահառաչ յաին արկեալ...

ՕՐԵՍՏԷՍ

Զինչ լինէ մի առնիցեմ։

ԷԼԵԿՏՐԱ

Ազէ զիս մի զըրկեսցես՝
Ի քումմէ երեսացդ հեշտութենէն անկանել։

ՕՐԵՍՏԷՍ

Եւ յայլոց թէ արդեօք, սըրամըտեսցի բարկութիւնս։

ԷԼԵԿՏՐԱ

Հաւանի եմ։

ՕՐԵՍՏԷՍ

Եւ ընդէր ոչ։

ԷԼԵԿՏՐԱ

Ո՛վ սիրելիք իմ կանայք,
Լըսայ ես ըզբարբառն որում աին ոչ ունէի,
Գալայ զկիրս՝ անճայն անմուռուշ ունկընդրութեամբ եղկելիս։
Ակժմ ըզքեզ՝ դէմ յանդիման ունիմ տեսիլ փարելի,
Զոր ոչ և յաղէտս լինչ մուռացայց ես երբեք։

ՍՈՓՈԿԼԷՍ • ԷԼԷԿՏՐԱ։

ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ ԱԳԱՄԵՄՆՈՆԻ ԸՆԴ ԴՍՏԵՐՆ

Ագամեմոն, Իդիգենի, Երիէլէ

ԻՓԻԴԵՆԻ

Տէր, յիմ ընթանաս. և զինչ ըշտապ տագնապի
Գազանայ զքեզ ի գըրկաց մերոց անգէն առժամայն.
Ո՞ւմ պարտիմ մեղս գըրել զյանկարծակի զայս փախուստ,
Մեծարանքս իմ ես տեղի ուրախութեանց գըշխոյին.
Վայրկեան մի և լինէ ոչ ներեսցի կալ ընդ քեզ,
Եւ հըրճուանք իմ չիշխեսցէն լինչ երևել յաչըս քո։
Զիցէ մարթ...

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ

Օ՛ն մտիր, դուստր իմ, և զքո հայրն ողջունեա.
Սիրէ նա միշտ ըզքեզ։

ԻՓԻԴԵՆԻ

Ո՛րպէս զի քաղցր է լինէ սերդ.
Ո՛վ մեծի հեշտութեան՝ զքեզ տեսանել և գիտել
Ի նորոգ փառըս յայս որով փայլես յաչըս իմ.

Ո՛վ պատիւ, ո՛վ զօրութիւն. վաղուց հրաչակ համբաւուն
Նորասքանչ զբօսնիւք էր արարեալ զիս հմուտ.
Բայց մնառնաս նըկատեալ զչըքնաղապէզ տեսիլս այս,
Իմանամ զի ցընծութիւն և հիացումն իմ աճեն:
Ո՛վ, որո՛վ սիրով մեծաւ հեզնաստան պատուէ զքեզ.
Ձինէ և ինձ բաղդ և պարծանք՝ դուստր այսքանով լինել հօր:

ԱԴԱՄԵՄՆՈՆ

Դուստր իմ դու երջանկագոյն ևըս հօր ես արժանի:

ԻՓԻԳԵՆԻ

Եւ ո՛ր այն երջանկութիւն ի քոմ ըղձիցըն վրնպակալ.
Իցէ հնար Թագաւորի մեծ ևս փառաց ակն ունել.
Ես միայն չընորհս երկնից մատուցանել կարծեմ:

ԱԴԱՄԵՄՆՈՆ (ի ծածուկ)

Դիք հըղօրք. պա՞տ ևս զինքն յաղէտս իւր պատրաստել:

ԻՓԻԳԵՆԻ

Թանգուզես լինէն, ասէր, և հառաչել Թըշնամ ինձ.
Աչք քո չիս իւր յակամայ կամ ինչ եկեալ հանդիպին.
Անհրամանն արդեօք ի քէն Թողաք եղաք ըզՄիկենա:

ԱԴԱՄԵՄՆՈՆ

Դուստր իմ, ևս միշտ ի քեզ նըվին աչօք ակնարկեմ,
Այլ փոխեալ են ժամանակք, որպէս և վայրք իսկ տեղեացս.
Ասա զըմբռաղ անագորոյն՝ ե ի խընդիցս ապըստամբ:

ԻՓԻԳԵՆԻ

Ե՛հ, հայր, մոռա՞ զքո բարձ աւագուԹեան առ աչս իմ.
Իմանամ ըզներսուԹիւն յերկպառաւսը անջատման.
Եւ վայրիկ մի հայր լինել չիշեմ առանց չինհելոյ:
Առաջն քո չիք ոք այլ քան Թէ բամբիշն օրիորդ,
Առ որ ես պարծեցեալ էի զառ իս քո սիրոյդ.
Բիւր անգամ խոստանալով զնի ինամն և ղքո բարուԹիւն՝
Փառըս մեծ յաչըս նորա զերջանկուԹիւն իմ ցուցի.
Այժըմ զինչ խորհեցի զանփոյթ մըտաց սըրտի քո:

Սընոտի՞ արդեօք յոսով փաղաքչեցի զսիրտ նորա:
ԸզՀակատագ այդ սըխրալի ո՞չ պարզեացես դու ի լոյս:

ԱԴԱՄԵՄՆՈՆ

Ո՛հ, դուստր իմ:

ԻՓԻԳԵՆԻ

Խօսեաջիր, ազէ՛ ով աէր:

ԱԴԱՄԵՄՆՈՆ

Ոչ կարեմ:

ԻՓԻԳԵՆԻ

Կորիցի՞ արուեստագոյն պատճառ մերոյ խառնուԹեան:

ԱԴԱՄԵՄՆՈՆ

Այլ կորուսա նա՝ յալԹողն ծանր եղիցի արտասուաց:

ԻՓԻԳԵՆԻ

Հաճեսցին դիք մնանաւանդ լինել կենացդ հովանի:

ԱԴԱՄԵՄՆՈՆ

Դիք յաւուրց ինչ հեռի խուռ են առ իս և անգութ:

ԻՓԻԳԵՆԻ

Պատրաստի կալքաս, ասեն, չըքեղաճոխ պատարագ:

ԱԴԱՄԵՄՆՈՆ

Տա՛յր ոք ինձ յառաջադոյն մեղիւ զնոցին ժանտուԹիւն:

ԻՓԻԳԵՆԻ

Մատուսցի՞ զոհըն փուԹով:

ԱԴԱՄԵՄՆՈՆ

Գան զոր կամիմ փուԹագոյն:

ԻՓԻԳԵՆԻ

Ներելցի՛ և ինձ արդեօք ազԹակից ձեզ լինել.
Աղաւոհմ քո երջանիկ երևեսցի՛ առ բազին:

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ

Վա՛հ աւաղ։

ԻՓԻԳԵՆԻ

Լուռ լինիս։

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ

Լեցիս անդ դու, դուստր, ողջ եր։ (Գնայ)

ՌԱՍԻՆ. ԻՓԻԳԵՆԻ։

ԻՓԻԳԵՆԻ ԱՆՁՆԱՆՈՒԵՐ Ի ԶՈՀ

Ագամեմնոն, Կլիտեմնեստրա, Իփիգենի

ԿԼԻՏԵՄՆԵՍՏՐԱ.

Արի դուստր իմ արի, ղի քեզ միայն ըսպասեն,
Ե՛կ շընորհս ունել հօր՝ որ ի սըրտէ սիրէ զքեզ,
Եւ ինքնին կամի քեզ առաջնորդել ի բագինն։

ԱԳԱՄԵՄՆՈՆ

Ջինչ տեսիլ բանք զինչպիսի՞։ Դու իմ գըստերիկ՝ արտասուեա՛ս,
Եւ զաչըսդ զանհանգիստ խոնարհեա իմ առաջի.
Ջինչ վըրդով բայց ամենայն, և դուստր և մայր, արտասուեն.
Վա՛հ, Արկաս Թըշռաւառական, մոտանեցեր զիս։

ԻՓԻԳԵՆԻ

Սակայն, հա՛յր,
Հանդարտեա յամբոխմանէդ, ամենևին չես մատնեալ.
Աղէ տուր դու հրաման, ի հնազանդել կամ պատրաստ։
Կեանք իմ քո են պարգեւք, կամիս առնուլ չեաս անդրէն.
Գոյր առանց մեղմեխանաց ըզքո հրամանդ առնել չայտ։
Նովին գոհ ակնարկութեամբ, նովին հընչու լի սըրտիւ
Որով ղայն ընկալայ՝ ղոր խոստացեալ եր քո լինէ,

Գիտացիր, թէ պէտք իցեն, ի պատարագ հըպատակ
Կարկառեալ զանմեղ գըլուխս ի Կալքասայն պողովատ.
Եւ սըրոյն առ ի քէն հրամայելում ակն ածեալ,
Նըվիրել քեզ զամենայն զարիւն ղոր դու եաուր ինձ։
Բայց թէ այս մեծարանք, և եթէ այս հընչութիւն
Արժանի չաչըդ Թըրւին այրում իմիք հատուցման,
Եթէ մոր ողբականի ցաւերն քեզ վիշտք և տագնապք,
Յանդըգնիմ ասել քեզ ատա, թէ չորում եմ վիճակիւ,
Մեծամեծ պատիւք արգեօք չուրջ պատիւն ըզկեանս իմ՝
Բաւականք ի փոփաքել զի մի առցի այն չինէն,
Եւ ի խիստ ճակատագրին չափըշատակել չինէն զայն,
Մի այսպէս հուսալ ի ծընունդ իմ վինիցի վախճան իւր։
Դուստրըդ ես Ագամեմնոնի, ես նախ ըզքեզ, ատեր իմ հայր,
Հայրակոչ եղեալ առ քեզ՝ քաղցր անուամբ հօր ճայնեցի.
Ես եմ այն, որ ի վաղուց գըտեալ աչագդ հեշտութիւն՝
Եաուր քեզ՝ վասն այսր անուան՝ չընորհ ունել անմահից,
Վասն որոյ բաղում անգամ և քո շուայլեալ ի գըգուանս,
Գիւղ զարեան արկարուեթիւնս չհամարեցար անպատեհ։
Ո՛հ, տայի ես զուարճութեամբ ինձ արկանել ի համար
Զամենայն տեղեաց անուանս որոց գընայքըդ սիրել.
Եւ այժմիկս զինչիսի գուշակելով պարտութիւն՝
Զգեղեցիկ չաղթանակին պատրաստակի ես ըզգեստ։
Զուռնէի ակըն թէ այնմ առ նախ ըսկիզբն առնելոյ՝
Յառաջ քան զամենայն գուս զնմ արիւն հեղուցուս.
Ոչ թէ ահ սուսերին՝ որ սպատնացեալ մընայ ինձ,
Ցուշ ինձ ածիցե զքո զառաջին բարուեթիւնդ,
Մի բնաւ ինչ երկընչիլ, սիրտ իմ փառաց քոց խնամոտ,
Ըզհայր որ երբ ըզքեզ՝ ոչ ինչ չամօթ արասցե.
Եւ թէ ինձ ըզկեանս ևեթ կայր ի վերայ պաշտպանել,
Գիտեի արգելուլ զայնպիսի քաղցր չերշատակ.
Բայց ի բաղդն իմ ողբում, և դու իսկ քաջ գիտես, ատեր,
Զերբեանց երանուեթիւն կապեալ են մայրս և սիրոդս։
Թագաւոր քեզ արժանի՝ տեսանել զօրն չուսացաւ,
Որում գոյր լուսաւորել զմեր մեծաչուք հարսանիս.
Աներկիւղ ըզսըրտակս խոստացեալ իւր սիրոյն,
Երջանիկ զանձն համարէր, և դու զնա ինձ խոստացար։

Գիտէ նա զսորհուրդսն քո, զաղմուկ նորին խմա գու.
Աւասիկ քո մայրս ահա, և սեանսն զարտասուան։
Եւ ներեա գու փոխանակ՝ որով ջանամ և հնարիմ
Խափանել զարտասուս զոր յիմ վերայ հեղուսցուն։

ՌԱՍԻՆ. Իֆիգենէ։

ՄԱՀ ԵՒՐԻԴԻՍԵՆՑ ԵՒ ՈՂՔՈՒՆ ԿԼԵՈՊՆԻ

Ե-ւրէդիկէ, Հբեշուհի, Պաբ

ԵՒՐԻԴԻԿԷ

Ո՛վ հանուր քաղաքացիք, ըզզոյգսս ձեր լըսայ ես
Յեղանելըմ՝ի գուբս՝ երթալ ազօթսս առնել
Առ Պալաս սատուածուհին ուղերձելով պաղատանս։
Եւ պարզեալ զաղերսս գըրան փակաղային, ահա ձայն
Ընտանի ազեռիւ հարաւ յուսնկն իմ, և անկայ
Զարհուրեալ յոտսայս ի գիրկըս նաժըշտաց և նուաղեալ։
Ահա ազէ զինէ բանիդ էին, առեալ կըրկին ասացիք.
Զի վըշտաց՝ չեմ ինչ անփորձ, կարեմ լսել և զայդ ևս։

ՀՐԵՇՏԱԿ

Ես, տիկին սիրելեալ, անդ խակ գիպեալս ասացից,
Եւ ոչ գանց ինչ ի բանից Ջըշմարտութեան արարեալ։
Զի առ ինչ ինձ ունել ազգել ինձ, յորս ապա
Սըտահաւս երևիցիմք, միշտ ե ուղիղ սատւածութիւն։
Եւ արդ, ես ուղեկից ըզՀետ գնայի առն քումմ
Մինչ ի ծագ սարահարթին՝ ուր տակաւին գըներ գեռ
Գէշ անկեալ անդորմ Պոլինիկեայ մարմին՝ շանց.
Եւ զուզեալ և զըշժոխոյ սատուածուհիսն ազերսեալ՝
Զոհան ի մէջ յածուցանել և լինել հաշտ և համբոյր,
Զրուկ սըրբովք զինքն ողղեալ՝ ընըշխարան ի Թաւ ոստս այ-
Եւ գամբան ի հայրենի հողոյն կռատեալ ուղղաբերձ, [րեմք»
Դարձ անդուստ արարեալ ի գըշժոխոց հարսնարանն

Երթայաք օրհորդին ի քարանձաւ խորատոյզ։
Եւ ահա ի հեռուստ կականալիր ողբոյ ձայն
Լըսեալ ոք զանխընամ առաջատաիւն, և եկեալ
Աղգ առնէ յուսնկըն սեռսըն Կրէոնեայ արքային։
Ի խոպալ նորա յառաջ և առաւել հուսկ մատչել՝
Աննըշան ձայնին բարբառ գամ՝ քան ըզգամ զօրանոյ.
Յայնժամ՝ ձիչ բարձեալ հեծմամբ արտասուագոչ ըզոյս ասէ.
«Վա՛հ զինէ, դուշակ արդեօք էցեմ, արդեօք ընթանամ
Ճանապարհ Թըշուառագոյն քան զոր երբեմըն գնայի։
Զայն որգըոյս փարի զինէ։ Սղէ ձեռով, սպասաւորք,
Մատերուք ի գերեզմանն, և մինչ ի մուտս անդր հասեալ՝
Զընծեցէք ընդ քարատեղով հողաբըլոյն ընդ կըցուած,
Զչէմանիլ լըսեմ բարբառ, Թէ զիւտս իմ դիք գողանան»։
Ի զընին ի հրամանէ սեռսն այսոցիկ մատուցեալ,
Եւ սեսաք կախեալ զաղջկին ի խորշ շիրմին զուլանէն՝
Ազբամբըն կըռատւի հանդոյց ընդ ահձն արկեալ խեղդ.
Իսկ ըզմիսն՝ անկեալ ի գլոր զինիւ նորա գըրկապինդ։
Գոյժ առեալ ընդ կորուստ առաջատաին ի գըժոխս,
Ընդ հօրն արարուածս և ընդ Թըշուառ հարսանիսն։
Յայն սեսիլ՝ դիմէ առ նա բազմասրխուր Թառաչմամբ,
Եւ կախան բարձեալ գոչէ. «Զինչ գործեցէք, այ ըբաս.
Ցինչ միտս, յինչ խորհուրդս, առ իմ վըշտի կորընչիս,
Որգեակ իմ, արի եղ, ալերսադոչ պաղատիմ»։
Վայրենի սիպօք աչօք՝ որդւոյն ի նա հայեցեալ,
Ատձակեալ Թուք ընդ երեսան և չըկըրկնեալ ինչ ընդգէմ,
Զերկայրին ձըգեաց առաջս, բայց ի հօրէն վըխեցաւ,
Զի՝ փախուստ աձապարեաց. իսկ առաստեալ եղկելին
Յանձն իւր գազանացեալ, զըսրոնին երթեալ նոյնհետայն
Ցիւր ի կողըն մըխեաց ըզզէնըն առր կիսով չափ,
Եւ ըզդաս գեռ Թալացեալ բաղկօք ի կոյսըն փարեր.
Եւ յոգւոյըն հանեալ արձակէ չունչ խրճն բարկ
Կայլահօք արիւնոտոգ փըչեալ ի ծնօտն ըսպիտակ։
Եւ անկեալ դընի մեռեալ ըզմեռելով՝ եղկելի,
Չհարսանեացըն կատարումն առեալ ի տուն դըժոխոց,
Մեծագոյն՝ զանմըտութիւն յայտ արարեալ մարդոյ՝ չար։

(Ե-ւրէդիկէ գնաց)

ՊԱՐ

Ջինչ արդեօք դուշակիցես, ղև յետս անդրէն դարձաւ կինն
Անբաբբառ, ոչ բարի և ոչ ինչ չար խօսեցեալ։

ՀՐԵՇՏԱԿ

Եւ ես ինքնըս զարմացայ. սակայն ունիմ յոյս մի զայս,
Զի զաղետս որդւոյն լըսեալ՝ չհամարեցաւ վայելուչ
Կոծել յուսկըն քաղաքիս, այլ անդ ի ներքս ընդ յարկաւ,
Աղախնացն արկանել՝ հեծել ըզսուգն ընտանի.
Զի անփորձ ոք չէ մըտաքն՝ երթալ ի վըհսպս ինչ գըլխել։

ՊԱՐ

Ոչ գիտեմ, այլ դըժընդակ իմն երևոյթ ինձ ելիս
Եւ կարի խոր լըռութիւն, և աղաղակ բազում զուր։

ՀՐԵՇՏԱԿ

Այլ ի յարկսըն մեծ երթեալ՝ առցուք ի միտ թէ ունի՞
Ի ծածուկ ինչ թաքուցեալ ի բարկութեան անդ սըրտին։
Քաջ խօսիս. ղև ահաւոր է և կարի լըռութիւն։ (Գնայ)

ՊԱՐ

Այլ թագաւորն ինքն ահա գայ
Յիշատակ մեծ յիւրում ձեռին,
Եթէ ասել օրէն է զայս.
Ոչ օտարին վընաս, այլ իւր։

Կէօ-ը, Պաբ

ԿՐԻՈՎՆ

Ո՛վ անմիտ խելոյց մեղանիք սատիկք, մահաբերք։
Ո՛վ որ զըսպանողս և որ ըզմեռեալս
Ակնարկեք տոհմայինս.
Ո՛վ յոգնաթըշնաւառ իմոց խորհըրդոց.
Ո՛հ որդեակ, որդեակ, առյդ վաղամահ,
Աւաղ, աւաղ, մեռար լուծարք,
Խմով՝ ոչ քով անմըտութեամբք։

ՊԱՐ

Ո՛հ, զի չամբ ուրեմն այսպէս զարդարութիւն նըշմարես։

ԿՐԻՈՎՆ

Ո՛հ, ուսոյ չուառութեամբ և անդ յայնժամ ատոուած
Յայնժամ մեծ բարկութեամբ ի կառավին իմ եհար,
Եւ ընկէց զիս, եղուկ, ի վայրագ ճանապարհս,
Կոծանելոյ աքսոյն զնըդութիւնս, ո՛հ, աւաղ։
Ո՛վ մահկանացուաց վաստակք անվաստակք։

Կէօ-ը, Գուֆման, Պաբ

ԳՈՒԺԿԱՆ

Ո՛վ տէր՝ զի յըղփացեալ ես ի սատուածս ազէտից.
Աստ առ ձեռն, և զոր ի տանն եկեալ թըվիս տեսանել։

ԿՐԻՈՎՆ

Իսկ զինչ և ի չարեաց բընաւ կայցէ չարագոյն։

ԳՈՒԺԿԱՆ

Տիկինըն, սերտիւ վախճանելոյդ մայրն մեռաւ,
Եղկելին, դեռ ևս իսկ այժըմ նորահաս հարուածովք։

ԿՐԻՈՎՆ

Ո՛վ դու դըժոխոց անքաւելի որջարան,
Իսկ զի՞ զիս բընաւ սատակես, զի՞ բնաւ։
Ո՛վ ցաւոց բօթաբերդ,
Դու բան զինչպիսի գուժիս առ իս բօթ.
Ո՛հ, դու զկորուսեալ այր մի զըպաւեցեր,
Զինչ, ով մանուկ, ասես ցիս նոր.
Զըսպանդ տիկնոջս ընդ այս կորուսար։

ԳՈՒԺԿԱՆ

Նա՝ անիկ և տեսանես, զի ոչ ևս է յաշուցս անդ։

ԿՐԻՈՎՆ

Ո՛հ, միւս այլ ևս աղէտս եղկելիս տեսանեմ։

Զինչ ես այլ զինչ ինձ բաղդ հանդերձեալ կայ մինայ.
Ի ձեռին ունիմ արդ ես զորգին իմ մեռեալ,
Վա՛հ, ե զիւսըն՝ մեռեալ տեսանեմ յանդիմանէ:
Ո՛վ ողորմելի մայր, ողբո՛ զորգեակ:

ԳՈՒԺԿԱՆ

Այլ նորա տուաւերահաս ջուրջ ըզբանդաքն գլորեալ,
Փակեաց զաչսըն Թայրաթեւիա՝ ողբաձայնեալ զմեղալեայ
Ըզվիշակն շըքեղ զնազամեռնին եղելոյ,
Եւ ըզինն ապա զաղորդն, և հաւսկ ուրեմն ի քո գլուխ
Անէծըս չտառանաց որդեսպանիդ կարդալով:

ԿՐԻՈՎՆ

Վայ աւաղ, յապուշ միտս եղծանիմ յերկիւղէս,
Երկասրի ոք սըրով ընդէր չէհար զիս ի սկիզբ,
Ո՛հ հիքս, ընդ սոսկալին միաստրիմ աղետից:

ԳՈՒԺԿԱՆ

Ի մեռեալ կինոջէ ասաի չարեաց գտաեցար
Եւ մահուան այնոցիկ և իւր ինքեան օրհասին:

ԿՐԻՈՎՆ

Իսկ որո՞վ օրինակաւ լուծաւ մահուամըն ի կենաց:

ԳՈՒԺԿԱՆ

Չարեալ ընդ սընեակեաչան իւրով ձեռամբ զանձըն իւր,
Իբրև այն ինչ զայն գիտաց գտանակըսիծ որգոյն կիրս:

ԿՐԻՈՎՆ

Վա՛յ ինձ վա՛յ, այսոքիկ ա՛չ այլեւս ուղիք մահկանացուի՝
Յանցուածոցս իմոց արդիւնք՝ պատչաճեսցին ըզնաւ երբեք:
Գանդի զքեզ ես ըսպանի, ես թըշնուառս ես, ըստոյգ ասեմ:
Օ՛ն բարձէք ըսպասաւորք՝ բարձէք փուռթով զիս ի միջոյ,
Որ չեմ ինչ այլ, բայց ոչինչ:

ՊԱՐ

Թէպետ զիս լինիս զօդուան, եթէ գոյ շահ ինչ յաղէտս.
Զի յառ ոտս հասեալ չարեաց ընտրելագոյն սուղքըն են:

ԿՐԻՈՎՆ

Եկեսցէ, եկեսցէ, երևեսցի յաղեաւից
Հուսկ յետինն որ ածէ զվախճանականն օր առ ես.
Եկեսցէ, եկեսցէ, զի մի և այլ տեսից օր:

ԳՈՒԺԿԱՆ

Այգոքիկ առյասպաք, պարա է գործել յորոց կանոն.
Իսկ միւսոցն, որոց հոգ յանձն իցէ խնամոց, լինի փոյթ:

ԿՐԻՈՎՆ

Այլ սակայն որոց ցանկամ՝ այնց և ուխտիւք փափաքեմ:

ԳՈՒԺԿԱՆ

Մի խընդրեր ինչ այժմիկ. քանզի և չիք ինչ երբեք
Յաղետից ձակատագրին մահկանացուի փըրկութիւն:

ԿՐԻՈՎՆ

Օ՛ն առեալ աղէ բարձէք զայն անպիտան ի միջոյ ձեր,
Որ ըզքեզ յանկամ, որգեակ, սպանի և զքեզ ըզթաղուք
[հետ:
Ո՛հ, չիք յո՞վ ոք յերկոցունց հայիցիմ, յո՞վ ընթանայցեմ.
Զինև բնաւն է ձախողակ. բաղդ անհնարին և գըժալըհի
Ի գլուխս անկան այսոքիկ:

ՊԱՐ

Երջանկութիւնն՝ իմաստութիւն է պարտաւոր,
Եւ ոչ է պարտ ամպարշտել բնաւ առ աստուածս:
Իսկ մեծաբանք բարձրայօնիցըն մեծամեծս
Հատուցեալ վրէժս՝ իմաստանանալ տան յաշխարհ:

ՍՈՓՈԿԼԷՍ. Անդիգանէ:

ՀԵՐԱԿԼԷՍ ՄՈԼԵԳԻՆ

Պապգամաոր, Պար...

ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐ

Մինչդեռ նըստէրք մտաչէին Աբրամազայ ի բագին,
Բաւել ըզսոսընըն չաղէաւ յարեւանց հեղման Լիւկոսին,
Զոր ի տանէն հար վանեաց նահատակեալն Հերակլէս,
Անդ առ բագնին կայր որդւոց դեղապարիցըն հանդէս:
Կայր Մեդարէ, կայր և Հայրն, և խոտն բեմին շուրջ յածէր,
Եւ մեք սրբեալք օրհնութեան ձայն հանեաք ի նըստէր:
Այն ինչ առեալ ըզխանձողն աջով ձեռամբ Հերակլէս
Բերէր մըխել ի սափորն՝ հանել նըստէր մաքրանալէս,
Ինքն անշըշուռնչ կաց, և Հայրն անդ դանդաչէր ծերունին,
Եւ դասք մանկանց հնացմամբ ի Հայրն յակճիռըս կային.
Բայց Հերակլէս ոչ էր նոյն. եղծան նորա բերք աչաց,
Թէպէ տեսութեան բըղեայեալք յարիւնըռուշան ի հոսմանց:
Ի հերապանծ ի ծընօտն յուղեալ փըրփուրք կաթէին,
Եւ ինք բարբառ արձակեաց ի ծաղր հառեալ մըղձին.
«Հայր, ո՞ է ինձ յաչս առնել մինչեւ հարեալ ղԵւրիսթէս.
Ընդ ո՞ր ինձ այս հուր մաքրիչ և կըրկին քիրան յայս հանդէս.
Մինով ձեռամբ մարթ է ինձ քաջ պըտսակել զայս պաշտօն,
Երբ ըզխառատն Եւրիսթէայ հարեալ բերիյ աստ ի ձօն,
Ի նոյն չայնժամ լըսացայց ըզձեռս յարեանց ես ողջկ.
Հերկէք զաղբիւրան, և ըզխանս արկէք ի բաց, պատանիք:
Ո՞ինձ տացէ զնմ ապերն, ո՞ և զնմ զէնն ի ձեռին.
Ես ի Մինկէնս չու առնեմ, դուք հորդեցէք զնմ ուղին:
Ի բուռն առնուլ ինձ զարդիս պէտք են նըզաց, փայտատաց.
Դիմեալ հարից քանդեցից ըզկայս գագաթս կիկլոպայց.
Զոստանն յարեալ ի մըրճոց, և կանոնաց ի նօթից,
Յերկաթագամ յեռարձէն նըզախարխուր արարից»:
Ասաց, յարեաւ. չունէր կաս, ասէր ունել նա ըզնոյն,
Եւ էլ իբրև վերելեակ նըստաւ կառացն ի բարձուն:
Գանէր, վարէր, և յիւր ձեռն իբրու գանէր ի մըտրակ,

Յահ և ի ծաղր կայն տեսիլ կային կըրկին ըսպասեակք:
Անդ հնացմամբ առ իրեարս այր բարբառէր ընկերի.
«Խաղ ինչ արդեօք առնէ ահա, եթէ չիրաւ մոլեգնի»:
Իսկ նա ի վեր և ի վայր սողայր ի տան և մոլէր:
Եկեալ ի մէջ չայրանոցն, հասեալ չոստան զինքն ասէր,
Յոստան Նիսեայ ասէր զինքն, յորժամ ի տուն անդր եմուտ.
Ածեալ բազմոց ի գեանի իբր անդ կաղմէր հացկերոյթ:
Սուղ ժամանակ գեգերեալ չայրանոցին ի միջի,
Յանձաւս ասէր զինքն հասեալ անտառախիտ Խթիմոսի:
Անդ մերկացեալ ըզկոճկիչն ընդ ոչ ումեք մարընչէր,
Սակայն չաղթող զինք կարգայր, իսկ ո՞ չաղթեալն, ոչ ա-
[սէր:
Բայց Եւրիսթեայ սպառնալիս ահեղաձայն որոտայր,
Եւ զինք կարծէր ի Միւկինս գնացեալ առեալ ըզդաւար:
Չայրն ահաբեկ զքաջորդւոյն ձեռացն առեալ բարբառէր.
«Զինչ կիրք լցեն, ո՛վ որդեակ, զինչ նորութեան այս
[պատկեր.
Մինէ արիւն սպանելոցդ չանկարծ ըզքեզ առ մոլեաց»:
Նա չայլոյ խելս՝ Եւրիսթէս գտանեաց ըզհայրն առ ի կարծ.
Թէպէտ և հայրն ողբէր, ըզձեռան ահիւ փայփայէր,
Նա զնա մերժեաց, և զձատուկ կապարձն առեալ պատ-
[րաստէր.
Կաղմէր զաղեղն, իւր որդւոց իբր Եւրիսթեանց մահ ածել:
Պակեաս մանկտին և չարեաս չայս կոյս չայն կոյս խուճա-
[պել.
Ոմն ընդ ձորձով Թաքեաս մըրն, ոմն անց ընդ սեանն ըս-
[տուերաս,
Ոմն ընդ բագնաս զերթ Թըռչուն ի դող հարեալ զողեցաս:
Չայն եբարձ մայրն. «Ո՛ծընող, զինչ, մանչ ածես զաւա-
[կաց»:
Չայն ամբառնայր ծերունին, ձայն և ամէնքն ընտանեաց:
Նա չուրջ ըզսեամբն հետամուտ կաց առ ոտիւք զաւակին,
Ի լեարդն եհար սպրատուր ձախարակեայն ըզմըջքին.
Անկաս մանուկն ի չորսայս և ըզվերջին չունչ փըչեաց,
Եւ ըզկոթողըն կըճեայս արեամբ խըրով ոռոգեաց:
Իսկ նա խայտաց բարձրաձայն և զայս պանծայր առ խընդին.

« Վա՛շ վա՛շ, ասէր, ահ՝ անկաւ մին ի ձագուց Եբրիսթին.
Լուծցէ ըզվրէժ առ ոտիւքս զԹշնամուԹեանն հայրենի »:
Ասաց, լարեաց զայնալիճն յերկրորդ զաւակ չէշտակին.
Սա ապաւէն փըրկուԹեան ունէր զեղջիւրս ըզբաղնին,
Սակայն կանխեաց հէք զաւակն առ ոտս անկաւ ծընողին,
Ա՛ պարանոցն, առ. ծընօտն ըզձեռս ձըգեալ պաղատէր.
« Ո՛հ, հայր, ասէր, հայր սիրուն, մի դու ի սպանդ զիս մատ-
[ներ.
Փո՛ԹԹ զաւակ, քո եմ ես, դու ոչ հարուս զԵբրիսթեայ »:
Նա այլ յայլմէ չըրջեաց զաչս ահեղ հանդոյն Գորգոնայ:
Ի մէջ մահու կայր մանուկն ի ձիգ կըշռաւն ի նեաւ.
Նա զերդ գարբին որ վայրագ հրաշէկ զերկաԹըն բախէ,
Ծարաիշապեղ զաւակին այնպէս փըքին մահաբեր
Բախեալ ի գլուխն ի խարտեաշ ըզնեաւթաբունն հարկանէր:
Փըշրեաց զոսկերան, և հարեալ այսպէս զերկրորդ զնոր-
[գին,
Երկուց մահուընցն ի վերայ՝ գիմեաց ի սպանդ երրորդին:
Անդ ի յարկին խուճապեալ մայրն հիքացեալ առ ըզնա,
Կորզեաց զաղըղայն յօրհասէն, փակեաց ըզգուբրան ի վերայ:
Նա մըռնդին իբրու այն առ գուբս հասեալ կիկլոպեանց,
Թաւի ի գրանդիս հար խըզեաց նըզախարխար ի հիմանց.
Ըզբարաւորան և ըզսեամն արկեալ գոռայր մեծաստաստ.
Եւ ըզաղըղայն և ըզմայրն ի մի փըքին արկ տապաստ:
Այն ինչ ձեպէր ծերունեայն հօր իւր չաղիլ և յարեան,
Անդ յանկարծուստ գայր պատկեր ամենեցուն յերևան.
Էր նա Պալաս, որ ձօճէր ըզսայրատուրն ըզնիզակ,
Եւ եդ ի հանձն Էներակեայ վէմ ահագին գըժընդակ.
Այրեալ կաթձեաց ի սպանդից, և ըզմռնչալըն հանդոյց,
Եւ խոր ի քուն ԹանձրուԹեան արկեալ ըզնա նիրհեցոյց:
Անհաւ յայնժամ ի գեհին խոնջ և վաստակ ի գործման,
Անհաւ և զուսըն բախեաց Թաւալագլոր մօտ առ սեան,
Որ ի քանդելըն յարկին գլեցաւ ի կողմն յատակաց.
Եւ ինքն ի մի ընդ ծերոյն հանդոյցս առնէր ըզսարեաց:
Դարձ փախըստեայքս արարեալ կապեմք ըզնա սկզնդ ընդ-
[սեան,
Զի մի սԹափեալ ի քընոյն վայրագասցի միւսանգամ:

Այդ նա յարեանց իբրայնոց չաղեալ նընջէ գառն ըզքուն,
Ես ոչ գիտեմ, ո՞ կայցէ մարդ քան ըզնա հիքագոյն:

ՊԱՐ

Ինձ որ լալուծն և որ կոծ, կամ երկրածնաց որն յողբոց.
Այրեօք ըզպաճն ասա կարդամ զՇահապետին գըժոխոց:
Տեսէք ահա զերկբայիկս բարձրայարկին տապալեալ,
Տեսէք զմանկունս աղաձրիս հօրն յանդիման տարածեալ:
Հայրըն խոնջեալ ի յարեանց՝ կայ խոր ի քուն հիքապէս,
Բազմահանգոյց ի խեղդից սարեօք պըրկեալ պընդապէս.
Իբր հաստատանք քաջամուրք շուրջ ըզմարմնովն Հերա-
[կլեայ,
Ամրապահեսոք ի յարկին պատեն ըզսիւնս մարմարեայ:
Իսկ սա իբրև ըզԹըշնուն ցաւեալ յիւր ձագս անփետուր
Ասա գայ ի սիրտ գառնացեալ ծերս այս գողգոջ անձնա-
[պուր:

ԵՒՐԻՊԻԴԷՍ. Հերակլէս մոլեգին:

ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆ ԿԵՍԻՐԱՑ ԴՍՏԵՐ ԱՐԻՍՏՈԴԵՄԻ

ԿԵՍԻՐԱ

Աղմուկ կըրկին ընկճէ զիս.
Ոչ ևս ուր կամիս գիտեմ. որ զօրուԹիւն
Շարժէ զիս յարտասուս. ոչ իսկ կարեմ արտասուել.
Զայն ի խորոց սըրտի լըսեմ, այլ զինչ ինձ այն ազդիցէ,
Աւետիս յուսոյ Թէ գոյժ ինձ երկիւղի, ոչ գիտեմ:
Վաստակաբեկ եմ, բազմեցայց, ոչ ևս յոտին կալ զօրեմ:

Ե-ՖՈՒ, ԿԼԻՓԻԱ (ԴԻՈՒՖ)

ԵՒՄԻՈՍ

Ահա, եմ, եմք ի Մեսէնս. ո՜հ քանի խոնջ և անզօր
Հասանեմ այսր ի Սպարտայ. այլ ուր ուրեմն հասանեմ:

Գոհութիւն ձեզ բարեբար դիք, որ կացուցէք զիս ազատ
ի սպարտական գերութենէ, խորտակեցիք ըղձըղձայս՝
Որ բովանդակ գոգես ըղկեանս իմ մինչև ցարդ մաչէին։
Ի՛նչ և զի՛ քաղցր է ինձ արդ ազատութիւն, տեսանել
Ըզհայրենիս իմ անդրէն և ըզպարիսպս անձկալիս.
Բաբախէ սիրտ իմ առ խընդին. ընդ քեզ ևեթ ցաւէ ինձ,
Արիստոդեմ, զի գամ ածել քեզ նոր աւիթ արտասուաց.
Տեսցես զԵմեռս, այլ ոչ և զդուստրը քոյին.
Ոչ հաճեցան երկինք զի զնա կեցուցանել կարէի,
Ըզսիրելին քո զԱրգիա. այլազգ երկնից եղեն կամք։
Ո՞զիս ածցէ արդ առ արքայ, ի ծանօթից չիք ոչ ոք.
Թըռչին արմուր և ամայի ինձ արքունիքս ամենայն.
Ընդ այս կոյս յառաջ մատեայց։

ԿՆՍԻՐԱ

Ո՞է որ այնըր մատչի.
Ներեա, ծերունիդ քալ, էր երիք դաս ի խընդիր։

ԵՒՄԷՈՍ

Խօսել ընդ արքայի կամիմ, աղիւս օրիորդ.
Ոչնիմ ասել ինչ՝ զոր չիցէ նըմա լըսել անհաճոյ։

ԿՆՍԻՐԱ

Ի չար ժամու հասեր այսր, արքայ ծածկեալ առ վըշտին,
Ոչ ումեք երևի, չէ մարթ խօսել ընդ նըմա.
Այլ աղաչեմ, եթէ չիցէ հարցուածս անդէպ, ո՞ւս դու։

ԵՒՄԷՈՍ

Թէ քո լըսեալ իցէ երբեք զանուն Եւմեայ, ես ինքն եմ։

ԿՆՍԻՐԱ

Եւմեո՛ս. ամենահալ դիք, ո՛ւմ չիցէ նա ծանօթ.
Ո՞ոչ գիտէ զի զքեզ յըղեաց Արիստոդեմ ի յԱրգոս,
Ածել կեցուցանել անդ զնւր զդըստրիկն զԱրգիա.
Այլ գոյժ հասեալ էր այսր՝ ըզքեզ զոյգ ընդ մանկանն ըս-
[պանեալ
Գընդի միոյ սպարտացւոյ ուր ի Լագոն խառնի Ալփևս.

Հաւատաց Արիստոդեմ, և ողբս առեալ անդրսաին՝
Ողբայ տակաւին ըզմահ դըստեր իւրոյ ցարդ։

ԵՒՄԷՈՍ

Թէ կենդանի իցէ դըստրիկըն Թըշնաւառ ուր և ո՛րպէս,
Զոնիմ ասել. այլ Թըշնամւոյն՝ որ ինձ ընդհեաց ըզկեանս
[իմ,
Ինաչպոյս եմ զի և ի կեանս արգելօք նորին է խնայեալ,
Ի գիտելըն մանաւանդ զի մեծագին են կեանք իւր։

ԿՆՍԻՐԱ

Իսկ դու զնաիդ ի մահուանէ զերծեալ, և իբր առնես դարձ։

ԵՒՄԷՈՍ

Յաչտարակի ուրէք կայի խաւարարդել ի բանտի.
Ինքեանց ևեթ բարբարոսացըն գիտել իցէ այն՝ [Թոռին.
Այ ինչ զանկեաց և զծանրաբեռն ինձ անդ ըզկեանս իմ
Իմ վաղ ըզոյս ազատութեան և զնզձ նորին խորհսանել,
Ըզգայի ևեթ ազդումն խիղն զանխոով ի սըրտի,
Որ ըզքաղցր հայրենիս տայր ինձ յիշել հանապազ,
Յիշել զտիւնս երանաւէտըս Պամեսեայ ցանկալիս,
Եւ հառաչել ընտիպ ընդ քաղցրը տըխրասաւն յիշատակ։
Մինչ յոլասայն այնուհետև զի ժամանէր ինձ օրհաս՝
Յերկարատև վըշտակրութենանց իմոց հարեալ ի փըղձուկ,
Տեսի յանկարծակի բացեալ ըզդրունըս բանտին, [Թեան,
Լըսայ զի զրաւ առնէր քինու վաղեմւոյ ուխտ հաչտուս
Զրաւ զինեալ Թըշնամանաց ընդ Լսպարտա և ընդ մեզ.
Եւ զի ուրուք ի լսկանիկ ասագանեցն գիտացեալ
Որ ինչ ընդ ին անցք անցին, և յարկածս իմ գըթացեալ,
Խընդրեալ և ընկալեալ էր ինձ կանխաւ գերեզարձ,
Այ նա իսկոյն երթեալ՝ չընորհըս մատուցի, առաջին
Համարեալ պարտ ըզգոհութիւն. և գըտի զնա ծերունի
Պատկառելի դիմօք՝ որ կայր հիւանդագին մերձ ի մահ.
Ի տեսանելըն զնս յարեաւ, և ըղաղար անձն ի նմա
Վերառեալ յանկողնի, գիրկս ինձ արկեալ արտասուօք,
«Մի՛, եմ, ասէ, զնաան էրն հետաքրքրե՛ր՝ թէ առ ինչ

Եկի զչըղթայս քո լուծանել. ի հաւանելն ի Մեսէնա՝ –
Ծանիցես դու զայն ընդ հուպ. խընդիր արա անդանօր
Վաղ ընդ փոյթ յանուանէ օրիորդին Կեսիրայ »:

ԿԵՍԻՐՈՍ.

Կեսիրա՛յ, ո՛վ դիք:

ԵՒՄԷՈՍ

Ա՛յո՝ ամենևին, Կեսիրայ.
« Եւ մատուսցես նըմա զայս գիր ». ասաց և զայդ ընդ բանին
Հանեաւ ըզգիրըն դողդոջուն ձեռամբ, մատոյց ինձ. ահա...

ԿԵՍԻՐՈՍ.

Յաւէլ, ազաչեմ, ասել զանուն նորա ինձ:

ԵՒՄԷՈՍ

Տալթիբիոս:

ԿԵՍԻՐՈՍ.

Տալթիբիո՛ս, և զի՞նչ լըսեմ ես, ո՛վ դիք:

ԵՒՄԷՈՍ

Ծանօ՞թ Թերևս իցէ նա քեզ:

ԿԵՍԻՐՈՍ.

Հայր իմ է նա. ես ինքն եմ
Կեսիրա՝ զոր պատուիրեաւն է քեզ խընդրել. ես ինքն եմ:

ԵՒՄԷՈՍ

Փաղ ի դէպ, Թէ դու իցես, ընկալ զոր ետն ինձ ըզգիր:

ԿԵՍԻՐՈՍ.

Տուր ինձ զայն. (ընդնդունու) « Կեսիրա, ի վերծանել քո զայս [գիր՝
Վաղ իսկ մահուն բարձեալ իցէ զնս ի կենաց. չև մեռեալ
Գաղտնիս ծանուցանս քեզ յայտնեմ. սիրով և ոչ այլ իրիք
Ելե՛ք քեզ հայր. Լիւսանդր ևեթ ըզհայր քո բնիկ ցուցցէ [քեզ,

Ճանաչէ նա ըզհայր քոյին, այլ ի ծածուկ ունի զայն,
Զի Թըչնամի է ի սըրտէ, զնս է մատնիչ քո, ողջ լեր.
Լըռեալ երդուաւ ինձ հարկ առնել, սակայն Տալթիբ ոչ սը-
Ո՞ր իցեմ ես, զի՞նչ ընեմ ես: [տէ »:

ԵՒՄԷՈՍ

Ա՛յժմ լինիմ խելամուտ,
Դուստր իմ, վասն ևր Տալթիբիոս ի մեռանելըն իւրում՝
« Զեր իմ յանկարծ պատրեալ զանմեղըն զայն », գոչէր ար-
[տասուօք:

ԿԵՍԻՐՈՍ.

Լիւսանդր ըզհայր քո ճանաչէ... այլ ի ծածո՛ւկ ունի
[զայն...
Զի Թըչնամի՛ է ի սըրտէ... մատնիչ քո է... մեռանի՛ զնս...
Ո՛ ապիրատ. էլցուք ըզհետ անօրինին ի խընդիր:

Լիւսանդր, Պալանէդ, Կեսիրա, Եմէոս

ԿԵՍԻՐՈՍ.

Ի դէպ ժամու գաս, ընթերցիր:

ԵՒՄԷՈՍ (ի ծածուկ)

Տեսեալ իցէ իմ անեղբայր
Ըզկերպարանըդ զայդ այլուր. միտք իմ ածէ՛ք ինձ ի յուշ,
Օգնեցէ՛ք ինձ:

ԼԻՒՍԱՆԴՐ

Սըտէ գիրդ այդ, ցնորի Տալթիբ:

ԿԵՍԻՐՈՍ.

Ա՛յ գրուժան,
Ցնորի՛ Տալթիբ. չէ իսկ և չէ գիրդ այդ ոգւոյ ցնորելոյ:

ԵՒՄԷՈՍ (ի ծածուկ)

Ոչ սըխալեմ, նա ինքն է, գիք արդարապատաք, ոչ խաբիմ:
(Ա՛ Լիւսանդր) Թող այլ արա ինձ խօսել ընդ քեզ, հայեաց ի
Ճանաչես զնս: [գէմս իմ ուշիւ,

ԼԻՍԱՆԴՐ

Ոչ անծանօթ Թըւին ինձ դէմք ծերուհւոյդ.
Այլ ոչ յիշեմ:

ԵՒՄԷՈՍ

Ո՞չ յիշես դու՝ անդ ի հառնուրդ Լադոնի
Ընդբսարիկն յափըշտակեալ:

ԼԻՍԱՆԴՐ (ի ծածուկ)

Ծանեայ արդ, ինքը և ոճը կամ:

ԵՒՄԷՈՍ

Տէս, ես ինքն եմ, յորմէ դու բարձեր ի բաց ըզնա...

ԼԻՍԱՆԴՐ

Զո՞:

ԵՒՄԷՈՍ

ԶԱրգիա. (առ Պալամէդ) դա ինքըն դա եբարձ յինէն զԱրգիա:

ՊԱԼԱՄԵԴ

Խօսեայ դու արդ, բարեկամ, Թէ ո՞վ յուցից զամենայն:

ԵՒՄԷՈՍ

Աւա, տուր պատասխանի, և զինչ ընդ հէքն անցին անյք:

ԼԻՍԱՆԴՐ

Ոչ ևս օգնէ արդ Թանգուղէլ. կորուսեաւն այն Արգիա
Զոր խընդրէք, և զոր բարձի ես, դու ինքն ես կեսիրա:

ԵՒՄԷՈՍ

Դուշակէի իսկ զայն, բայց:

ԿԵՍԻՐԱ

Զինչ լըսեմ, ինքս, ո՛վ եմ ես:

ԵՒՄԷՈՍ

Դու ողբացեալն ես Արգիա դուսաւ արքայի. սիրտ իմ գնայր

ԿԵՍԻՐԱ

Ե՛ս արքայադուստր. իսկ դու անգութ անողորմ,
Գիտէիր զայն և լըռէիր. ա՛վ վատ արանց, ևըս վատ
Քան ըզժանտ կարակուռմ՝ որ ընդ ոտամբըն կոխի:
Խնդամուտ եմ խորհըրդոյդ, այլ եղծին զայն արդար դիք.
Կորնչի ի բաց, սոսկալիս է ինձ ի դէմըս քո աչնարհել...
Այլ զի՞ կամ, հասիլ առ հայր իմ վաղ ի գիրկըս նորա,
Ի ցընծութիւն զաղէտըս իւր յեղաշրջել, հասիլ ծո:

ՄՈՆԴԻ. Աբէսպոդեմ:

ՄԻՀՐԴԱՏ ՅԱՅՏՆԷ ՈՐԴԻՈՑՆ ՉԽՈՐՀՈՒՐԴ ԻՒՐ
ԱՐՇԱԻԵԼՈՑ Ի ՀՌՈՎՄ

Մէհրդատ, Փառնակ, Գնէթար

ՄԻՀՐԴԱՏ

Մատերուք, որդեակք իմ. ահա եհաս ժամանակ
Թաքնութեան խորհըրդոյս երևելոյ յաչըս ձեր.
Զամենայն ինչ տեսանեմ աղտս մըտացս համաչունչ,
Ոչ ինչ այլ մընայ ինձ՝ բայց յունկըն ձեր յայտնել զայն:
Փախեայ ես. այսպէս զինեն գըժալըճի բազդն ես հրամեն.
Գիտեըմ չափ սակայն ձեր՝ զկենաց իմոց հանգամանս,
Ոչ կարէք հաւատալ Թէ Թաքըստեան լեալ յերկար
Յանապատս յայս մընայից՝ զի եկեսցեն խընդրել զիս:
Են մարթիյ յաջողուածք, են և ձախող պատահարք.
Էր բազում անգամ երբեմն զի 'նդ կրունկ գարձ արարեալ,
Յորժամ Թըշնամին պատրեալ իմով փախըստեամբ
Չհետ կառաց իւրոյ յահճիս կացուցանէր զամբոխ սին,
Եւ ի պղինձ քանդակեալ ըզզպփաղփուն յաղԹանական՝
Ըզպատկերս աշխարհայ իմոց յերկաԹս արկանէր,
Եաես զիս Բասփոր, զի նորահնար կաղմուԹեամբք
Ի ձահճայ իւրոյ անդրէն հանիլ ածի զայն և զկոյն.
Եւ զՀոռոմս հալածեալ ի պահուցեաէն Ասիոյ՝
Ի միում աւուր ըզդործ տարւոյ միոյ քանդեցի:

Ի փոխել ժամանակաց փոփոխին հոգք. Աչեւեք
Տագնապեալ՝ ոչ ևս ուժիւ կըրկին մըրցմանն հանդուրժել.
Զագարակս իւր տեսանէ զարդիս իրընեալս Հռոմովք
Զորըս մերովքըս տուժիւք ընչաւետ պատերազմ:
Աղգաց մեծուԹեանց յափըշտակողք ծարաւիք,
ՃոխուԹեանց մերոց հրաչակ զամենեսին հրապուրեալ,
Դիմեն գան ամբոխասաստ, և նախանձկոտք ընդ իրեարս՝
Յամայել զաշխարհ իւրեանց դընեն, և զմերս ողողեն:
Ես միայն կամ նոցա 'նդդէմ. մըտերմուԹիւնս զբժալըհի
Ծանր է բնաւ սիրելեացըս նուաճելոց կամ խոնջից.
Այր այր ի բեռանէ զչըռս իւր կամի վերծանել:
Մեծ անուն Պոմպէի յապահովէ զաերուԹիւնն,
Աբհաւիրք է Աւիոյ. քաջ պատահել աստ նըմա.
Ի Հռոմ, որպեսիք իմ, ի Հռոմ կամիմ արչաւել:
Այս խորհուրդ յապուշ միտըս կըրԹէ զձիզ, և կարծէք
Թէ Թերևս անյուսուԹեան իցէ այսօր այն ծընունդ:
Զըգնեմ մեզ մոլորուԹեանդ. և ձեռնարկումն այսպիսի
Ոչ ատատրուամբն պահանջէ առ ի վաւեր լինելոյ:
Մի գընէք ի մոի ձերում Թէ ի կողմանցս յայսցանէ
Պատուարօք յաբիանենից իցէ Հըռովմ զատուցեալ:
Այնոյն ընդ որս անցից ծանօթ են ինձ ձանապարհք.
Եւ Թէ մահ ոչ ժամանէ, խափանել ըլես առ ժամայս,
Զարգիւնըս բանից իմոց ոչ յոյժ յապաղեմ.
Զձեզ յամիս երիս կանգնեմ Կապիտոլին ի տարօտս:
Յերկուանաքք Թէ Եբքսինոս ոչ պարսյն զնս երկօրեայ
Ի տեղիան յորըս Գանուբ գայ վախճանէ զընԹացս իւր,
Թէ Թեկանց գաշինք ուխտեալք ընդ Ալպիտարս և ընդ
Ի կողմանց անտի մեռաս Լեբրոպիա ջոյցըն ինձ: [իս,
Բանակ մեր ժողովեալ ի նաւակայս անդ նոցին՝
Ըսպասիւն իւրեանց ածեալ՝ ըստուարասցի հետ զհետէ:
Դակեանք, Պաննոնացիք, Գերմանիա խրոխտապանծ
Անկն ուշեն գըլխոյ միոմ՝ գոռոզուԹեան կալ գիմակ.
Տեսէք գոբ՝ զի Սպանիա, Գալլիացիք մանաւանդ,
Ընդդէմ այնց պարըսպաց, զորս և առին իսկ երբեմն,
Ըզվրէժս իմ զարԹուցին, և մինչ ի Յոյնըս անգամ
Հրեշատակօք զհեղգուԹենէ իմմէ եղեն ամբաստան.

Դիտեն՝ զի այս հեղեղ՝ կամ ի գետոյ ի նոսա՝
ԵԹէ 'նդ քարշ զնս տանիցի, ողողեսցէ զամենայն.
Տեսջիք գոբ առհասարակ՝ զի քան զաբերն իւր կանխեալ
Կարասկա Իտալիա և զինի հետոցս ընԹացցին:
Անգանօր, քան յամենայն ձանապարհն, մինչ հասջիք
Գըրջիք ըզսոսնուամն ի հռովմայական անուանէն,
Եւ զողորմն Իտալիա մըըրկեալ գեռ ևս ի ծուխս հրոյն,
Զոր ի շունչ իւր յեռին ազատուԹիւն իւր վառեաց:
Ոչ, արքայորդիք, ոչ ԹԷ ի ծագս աշխարհի
Մանրացեալ ձընչէ Հըռովմ ընդ երկաԹեացըն բեռամբ:
Ի մեռուստ ևըս փըչեալ ըզգաստկագոյն ոխից քէն,
Ամէն քո Թըշնամիքդ առ գուբըս քո են, Հըռովմ:
ԹԷ կարող գըտան երբեմն ընտրել իւրեանց ազատիչ
Ըզգերին Սպարտակս, զանարդ սըրով մըրցամարտ,
ԵԹէ զհետ փողն ի կռիւ ընդ վերժիսընդիր խաղմարտս,
Յորպիսի եռանդըն մեծ կարծէք նոցա գալ կանդնել
Ընդ գլուխք ամայ բաղմաց յաղԹանակող արքայի,
Որ զնախնիս իւր տեսանէ մինչ ի Կիւբրոս վերացեալ:
Թող զայդ. յինչ վիճակ ըմբռնել զայն կարծիցէք:
Թափուր է գընդաց՝ որ կարիցեն պահել զայն,
Մինչ բոլոր բովանդակ ի հալածել զնս պընդի,
Կարիցեն զգեմ իմ ունել կանայք նոցա և մանկտին:
Խաղաղացուք, տարեալ արկցուք ի ծոց նորա զպատերազմ,
Զոր նորա մոլորեալ յըղեն ծագէ ի ծագ աշխարհի.
Ընդ գոռոզ աշխարհակալն ի տան իւրեանց կըռուեսցուք,
Սարսեսցեն և նոքա յահէ երդոցն հայրենեաց:
Աննեքալ զեկոյց կանխաւ, անսասցուք առնըն մեծի.
Ոչ երբեք պարտեսցին հռովմայեցիք, բայց ի Հռովմ:
Հեղձուսցուք զինքն յարևան իւրում հեղոյ երաւամբք.
Այրեսցուք զկապիտոլ որ գերութեանս ակն ունէր.
Վարեսցուք ըզվիսան ազարս, և սըրբաքանչ կորուսցուք
Զհարիւրից Թագաւորաց զամեթ, Թերևս և զնմն իսկ,
Եւ բոց ի ձեռին՝ եղծցուք զանուանս ամենայն՝
Զորս Հըռովմ ձակատագրեր անդ ի նախատ յաբիտեան:
Այս ահա փառացն է տենչ սրտի սրարբեալ է հոգիս:
Սակայն մի համարիցիք Թէ հեռացեալ յԱւիոյ՝

Թողում զայն հռովմայեցւոց հանգըստաւէտ ըստացուած.
Դիտեմ՝ ուսան գըտեալ հանից նըմա պահպանիչս.
Կամիմ՝ զի Հռովմ չուրջ և թըշնամեաց պաշարեալ՝
Ի նանիր կռուեսցէ իւր յօդնութիւն զՊոմպեոս։
Պարթևն՝ իբրև զնա հռովմայեցւոց սպրսափուցին՝
Յանձն առնու վառել իմով արդարամէտ բարկութեամբ.
Յօժարեալ և խառնել ընդ նս ըզքեն իւր և զազդ,
Ուսոյը մի խընդրել յինէն փեսայանալ և դուստր իւր.
Այս պատիւ քեզ է անկ, Փառնակ, և զքեզ ընտրեցի,
Այլ երթ, ե դու լիցես երջանկաւէան այն փեսայ։
Վաղիւ անյապաղ կամիմ տեսցէ առաւօտն
Ըզնաւացն իմոց հանդէս անցեալ եւեալ ըստ Բոսփոր.
Դու՝ զի չիք ինչ քեզ խափան, եւ և այժմէն իսկ մեկնեսց,
Եւ փութովզդ զընդունելեան լեր ընտրութեանս արժանի։
Կատարեալ զվարանիսդ, անցեալ յայնկոյս զեփրատաւ
Յուշքիր Ասիոյ միւս ոմն ևս այլ Միհըրդատ։
Ի գալուն հարցին մեր հասարակաց բըռնաւորք,
Եւ համբաւն ի Հըռովմ մինչև առ նս եկեսցէ։

ՌԱՍԻՆ. Մ Ի Հ Ր Դ Ա Տ։

ԱԴՐԻՊՊԻՆԱՑ ԳԱՆԳԱՏԱՆՔ ԵՒ ԲՈՒՌՈՍԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆ ԶԸՆԹԱՑԻՑ ՆԵՐՈՆԻ

ԱԳՐԻՊՊԻՆԱ, ԲՈՒՌՈՍ, ԱԼԲԻՆԱ

ԲՈՒՌՈՍ

Ի գիմաց ինքնակալն գայի, տիկին, ազդ առնել
Ըզհրամանն որ նախ Թերևբոս հռովեցւոյց ինչ ըզձէզ,
Բայց է գործ իմաստասիրեան՝ զոր կայսրը ձեզ առնէ յայտ։

ԱԴՐԻՊՊԻՆԱ.

Եւ զի զայդ կամի, մըտացուք. զնս լաւ ևս ինքն ուսուսցէ։

ԲՈՒՌՈՍ

Ինքնակալն առ ժամանակ մի ոչ ուժք երևի։
Վրաստանի ընդ գուրբն մի հասարակաց անծանօթ՝
Երիտքին ևբս բըզեղջիք առ քեզ, տիկին, կանխեցին։
Այլ ներեսս ինձ զի այդրէն գարձ արարից ի գոյն պէտս....

ԱԴՐԻՊՊԻՆԱ.

Ոչ, ես ոչ ածեմ խանգար իւրոց մեծաց խորհըրդոցն։
Այլ արդեօք կամիցին՝ զի փոքըր մի համարձակ
Խօսեացուք մի անգամ անկեղծաբար ընդ միմեանս։

ԲՈՒՌՈՍ

Բոռոսի՝ առեալ ևզեալ է միտ սըտուրեան։

ԱԴՐԻՊՊԻՆԱ.

Կամ՝ նուկ ձեզ զինքնակալն յաւէժ լինէն գողանալ.
Ո՞չ ևս այլ տեսից ըզնա՝ բայց իբրև ժիտ ոք տաղտուկ.
Առ այս ամբարձի ուրեմըն ևս ըզձեր բաղդ՝
Զի պատուար ընդ որդին իմ և ընդ իս կանգնեցկից։
Ո՞չ և մի վայրկեան իշխեք Թողուլ ըզնա յիւր հասատ.
Տենեկա և դուք մըրցիք խըլել ըզքառան ի միմեանց,
Թէ ո՞ զնս ի մըտաց նորա հանցէ վաղագոյն։
Զինքն ի ձեզ յանձն արարի՝ զի ասլերանիա կազմիցէք,
Եւ յանձն նորա լինիք ինքնիշխան տէարք պետութեան։
Արդարև օրըստ խորհըմն ոչ վըկայեն միաք իմ ինձ
Թէ առ ձեր ձեռաստն ոք ժըամիցիք ուշել զնս.
Դու՝ զոր աւնչ փառաց հընար էր ինձ Թողուլ ցաշխոյժ
Յանտառագ ինչ պատիւ գընդի միոյ բանակին,
Իսկ ես, որ զհետ նախնեաց իմոց ի գահ հետևեալ,
Ես գուստր, և կին և քոյր և մայր տերանցըդ ձերոց...
Ցրնչ ուրեմըն նըկըզջիք. համարիցիք Թէ իմ կամքս
Ինքնակալ զոք կացոյց՝ զի կանգնիցեմ ինձ երես։
Ներսն ոչ ևս է մանուկ. չէ է նմա ժամ իշխելոյ։
Ցերբ կամիք զի յերեսացըդ ինքնակալն երկիցէ,
Զմարթիցի առանց ձերոց աչաց նըմա տեսանել.
Մինչ է ոչ ըզնախնեան ունիցի իւր առաջնորդ.

Ընթերցէք, թէ կամ, կամ զԱգռաւոս կամ զՏիբէր,
Թէ կարէ՝ լեզի նմանօղ Գերմանիկեայ հօր իմոմ։
Ընդ այնչափ գիւցազունս ոչ իշխեմ զանձն իմ կարդել,
Սակայն ես եմ արուեստիւք զոր ցուցանել կարեմ ես.
Կարեմ գէթ ուսուցանել, մլռակրմութիւն իւր ոչխափ
Ընդ ինքն և ընդ ծառայ պարտի Թողուլ անկըրպեա։

ԲՈՌՈՍ

Իմ յայժմու ժամանակիս ոչ այլ ինչ էր յանձն առեալ,
Բայց անպարտ գինքնակալն առնել զգործդ միտքէ.
Այլ զի նմա ինձ ջատագով մըտանել ոչ ախորժեաս,
Եւ բոլոր վարուց նորա երաշխաւոր առնես զիս,
Տաց, ասեմն, զպատասխանիդ ազատութեամբ գինուորի՝
Որ չըգիտէ սընգուրել զըստուգութիւն ի չըպար։
Զմանկութիւն ինքնակալին յիս ապատան արարեր.
Վըկայեմ, և պարտ է ինձ յիշող լինել այդմ միշտ.
Բայց երդուեալ ինչ էր իմ քեզ՝ վըտարանդի տալ ընձա,
Ինքնակալ հանել՝ որ ըսկ հնազանդ լինել գիտեցէ։
Ո՛չ. առ այդ՝ ոչ ևըս քեզ պատասխանի պարտիմ տալ.
Ոչ ևս է նա քոյդ որդի, այլ աշխարհի պետ և տէր.
Պահանջիմ, ասեմն, համարս առ Հռոմոյ տէրութիւնն,
Որ զկորուսեալ կամ զվերդարձութիւն իւր համարի յիս աւանդ։
Ո՛հ, թէ հարկ ի տգիտութիւն ուսուցանել էր ըզնա,
Եո միայն և Սենեկա կայաք ըզնա թիւրելոյ.
Ընդէր էր զմարգահաճոյն յիւրոյ շաւղացըն քեցել.
Եւ յաքսորս անդ էր արժան խընդրել նըմին վերծուցիչս.
Աբգունիք Կլաւդիոսի հոծ պատարուն ըստրկիք
Փախանակ երկուց ի պետըդ նա հազարս ընձեռէր,
Որ զվիճակիք ի պատիւ վատթարելոյ զինքն էզգեն,
Ասնիցեն ալևորել նըմա յերկայն մանկութեան։
Չիմ, ասեմն, արդարունչիցեք. կան մեծարանդ անկապուտ,
Իբր յանուն ինքնակալին՝ նոյն և ի մօրն է երդնուլ։
Ապաքեն ոչ ևս գոյ նա, հանապազ զօր ամենայն
Զաշխարհն յոտսըդ արկանել, և զքո խըմնել զարքունիդ.
Այլ արժանի իցէ, ասեմն. և սիրա նորա ընորհակալ
Անդ ևս երևիցի՝ ուր ի հարկի լուծ կայցէ.

Մինչ միշտ ցածուն Ներոն և յամենայն ժամ երկեալ՝
Չիշխիցէ լինել Կեսար և Աւգոստոս՝ բայց յանուան։
Ասացից քեզ և զայս. Հըռոմի անպարտ առնէ զինս.
Հռոմի երկոց ձերբազատ սաըրկայ յերկար ծառայեալ,
Ոգի այն ինչ առեալ ի սամեսայըն կրնըչոյ,
Չաշուի զնոր ազատութիւնն ի տիրելոյ Ներոնի.
Զինչ ասեմ. և լաւութիւնք Թըվին ծնանել վերըսանին.
Պետութիւն ոչ ևս ողջոյն աեառն է միում կողոպուտ.
Յարևեան դաշտ ժողովուրդն ինքն ընտրէ զնոր ոստիկանս.
Ինքնակալըն վկայութեամբ զորուն կարդէ զորագլուխս.
Թրասեաս յաստնին, ի բանակին Կորբուլոն
Տակաւին անմեղք են, հակառակ ոսա համբաւոյն.
Անոպատաք՝ խընամեալք երբեմն յաւադանեայ խորհըրգեան՝
Ի քըսոս չարահնոյաց նոցին են այժըմ բնակեալք։
Զի փոյթ է, թէ ինքնակալն անապատ մեզ հանապազ,
Թէ միայն ի նորա փառըս կըրթեսցին մեր խորհուրդք,
Թէ միայն յաւէժաբար ընդ ծաղկաւէտ տէրութիւնն
Ազատ միշտ կայցէ Հռոմի, և Կայոս՝ հըզօր յամենայն։
Բայց Ներոն, ասեմն, ինքնին է բաւական ի պետս իւր.
Չնազանդիմ, ոչ ի պատիւ ձըգտիմ ընձա խրատելոյ։
Ի նախնեաց իւրոց անշըջա պարտի առնուլ օրինակ,
Յուղիղ գործ՝ պարտի Ներոն անձինն ևԹ նըմանել։
Երանի՛ թէ լաւութիւնք իւր ընդ վիսեանց յաջորգեալ՝
Զառաջին ամըս նորին ածիցեն ամ ըստ ամէ։

ԱԳՐԻՊՊԻՆԱ

Ապա ձեր ընդ հանդերձելոյն վըստահել չիշխելով,
Համարիք թէ Ներոն մոլորեսցի առանց ձեր։
Սակայն գուք, մինչև ցայսօր զգործս ձերմէ գոհաբանք,
Որ եկեալ կայք տալ մեզ վըկայութիւն զաւութեանցն,
Յայտնեցէք մեզ թէ առ ինչ, յափըշտակօղ երևեալ,
Ընդայր Սիլանոսի առևանգել տայ Ներոն.
Յայս ևԹ գէտ ունի զայն ի նախատինըս գրոշմել
Ի նախնեացն իմոց արիւն ի Յունիա ցոլացեալ։
Յինչ ընձա բասրիցէ, և ինձ ոձիր յանցանօք
Օրհորդըն գտանիցի երևելաւոր քրիստան.

Ահ որ ցայն ժամ ի ցածուն պարկեշտութեանդն սքնեալ,
Ըղձերոն ոչ տեսանէր՝ թէ հափշտեալ էր նորա,
Նա և յերախտեաց նորին կարգեր համարի
Զերջանիկն աղաւորթիւն ի տէրէնէն ղբրկելոյ:

ԲՈՌՈՍ

Եւ ոչ մի ընդմանէ գիտեմ կասկած լեալ ջերեաց:
Բայց ցայս վայր, տիկին, ընդա պարտաւորեալ չէք կայեր.
Զձեր ինչ տան անհատնոյ տէսանելոյ յաչքս իւր.
Ահա նա յատարան՝ որ լի իւրովքն է նախնեօք:
Ահա գիտակ ես դի ղոր նայն յանձին բերէ իրաւունս,
Իշխան մի ապրատանէ յայր իւր կանգնել կարող էն.
Զի արեան ինքնակալին ոչ է օրէն խառնել յոք,
Բայց յորս ինքն ինքնակալըն հաճեսցի աւանդել.
Դուս ինքնին վրկաչեսցես, դի չէ բնաւին ինչ արգար՝
Հրամանն տալ առանց իւր ըղձառանէն Աւգոստեայ:

ԱԳՐԻՊՊԻՆԱ.

Իմանամ, ուսուցանէ ինձ Ներոն քով բարբառով
Թէ ի զուր ինչ յուսայ Բրիտանիկ յիմ ընտրութիւն:
Ահա հիւրմէ հիքութենէն գարձուցանել զաչքս իւր՝
Զուր ըղձէր իւր ողբեալ եմ հարսանեօքն յոր յուսայ.
Ահա յամօթ զիս առնէլոյ՝ կամի Ներոն ցուցանել
Թէ քան զկար իւր առաւել Ագրիպպինա խոստանայ:
Հառեմ իմով պաշտպանելոս անհընարին վարանի,
Նա սովին անարգանօք կամի ցըրել ըղպատրանն,
Եւ զի բնաւ սիրելոյս ուսցին ահիւ գողութեամբ՝
Մի ևս այլ զիմ օրգին և զինքնակալըն խառնել:
Կարող է. այլ սակայն իշխեմ ասել գեռ առ նա,
Թէ յառաջ քան զքաջութիւնդ հարկ է սլընդել զաթոռ իւր.
Եւ զի հարկ ևս առնելով ինձ ի նեղն ուր կարուղ
Ի հանդէս հանել ընդդէմ իւր զիմ սրկար զօրութիւնս,
Ինքըն զնւրըն վրատանդ. և Թէ ի լուծըս բարձցի,
Անուն իմ Թերևս քան զոր կարծէն ծանր իցէ:

ԲՈՌՈՍ

Զինչ, տիկին. զմեծարանաց իւրոց համանկ կասկածանք.

Եւ ոչ քաջ մի առնուցաս Թէ չէնիցի խեթաչար:
Կարծիցէ ինչ ինքնակալն ըզքեզ ի Թեր Յուսիցայ,
Կարծիցէ միաբանեալս ըզԲրիտանիկ և ըզքեզ:
Իսկ զնդրդ. ի Թիկունըս Թըշնամեաց քոց կայցես՝
Գոամագիա պատճառանաց լինել ըզնա բասրելոյ:
Թէպէտ և գոյդն ինչ բան ոք խօսեսցի քեզ ի սագիւտ,
Իցես դու միշտ պատրաստ Թագաւորել ընդ նըմա:
Միշտ զանձանց խիթապտցէք, և ընդ միմեանս ողջոյնք ձեր
Ի պարզել պարապիցեն ևեթ զերաց ինչ մըԹարս:
Թող անգը, ահ, զգաստասպաղն գառն և գըժնեայ գընգուռ
Եւ զգեցեալ զներսոզամիա արգահատանս տղու մերոյ. [Թիւն,
Համբեր գուն ինչ ցըրաւորԹեան, և մի զվայրօք զայն ածեր.
Եւ մի տար արքունեաց ըզքանելըս զքեզ պատճառս:

ԱԳՐԻՊՊԻՆԱ.

Եւ ո փառս անձին գրեսցէ Հռպրիպպինայ Թէին յենուլ,
Ուր ինքին իակ Ներոն ըզկործանուսին իմ յայտնէ,
Ուր Թըվի զիս յերեսաց իւրոց հանել տարագիր,
Մինչ Բոռոս առ նորա գուրս արգելուլ զիս յանդըգնի:

ԲՈՌՈՍ

Տեսանեմ քաջ, տիկին, զի ժամ է ինձ ըզուելոյ,
Եւ զի բանիս տղատախօս քեզ անհամիլ սխատնին.
Անիրաւ լիմն են ցաւք, և ամենայն իրաւունք
Որ զայնս ոչ ողբեցին՝ կասկածանացն են զայրուկք:
Ահասիկ Բրիտանիկ. արգ ևս տեղի տամ նըմա,
Եւ Թողում ըզքեզ լըսել և բողոքել ըզչարեացն,
Եւ Թերևս տմբաստան զնոցա հնարիցըն լինել՝
Ցոյց և ոչ իակ հարցեալ է ինքնակալըն խորհուրդ:

ՌԱՍԻՆ. Բէթառէյ:

ԲՈՒՌՈՍ ԶԱՆԱՑ ՓՈԽԵԼ ԶՆԵՐՈՆ Ի ԹՈՐՀՐԴՈՑ
ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԲՐԻՏԱՆԻԿԱՑ

Ներո՛ն, Ագրիպպինա

ՆԵՐՈՆ

Տիկին, քա՛ջ է, կամի՛ զի յայսահեաւ զղջութիւնդ
Ի սիրտս ամենայն ընդհակալիքս իմ գրեսցեն,
Եւ այժմէն ըզբարեդէպ զայս ցըրտութիւն մեր օրհնեմ՝
Որ զվերոյ սիրելութեանս յորդորելոց է ղեւանդն.
Որ զինչ և գործեաց Պալլաս, շատ է, մոռանամ.
Հաշտիմ ընդ Բրիտանիան, և վերկոցունցս օգտող սէրն
Ապաստան ի քոյդ առնեմ ընտրութիւն, դո՛ւ գաւեաջիր:
Օ՛ն արի, զայս աւետիս խընդութեան տար առ եղբայրս:
Թիւինոպա՛ք, մերն իմոյ հնազանդ լերուք հրամանաց:
(Դիրքս ածեալ մօրն գնայ)

Ներո՛ն, Բոռոս

ԲՈՒՌՈՍ

Տէր, այս խաղաղութիւն և այս ողջոյնք առ միմեանս՝
Տեսիլ պատնէլի մատուցանեն յաչըս իմ.
Դուռ գիտես թէ ձայնս երբեք եղիւ նըմին հակառակ,
Ի սիրոյ նորա թէ ընտրեցայ ղքեզ որոշել,
Եւ եղիւ արժանի այդմ անկրաւ բարկութեան:

ՆԵՐՈՆ

Ոչ չընթեմ ինչ քեզ, Բոռոս, բոլոքելի ես ըղքեն,
Կարծեցի ես ըզմեզ միաբանեալ վերկոսեան,
Այլ նորա թըշնամութիւն վըտահ առնէ զիս ի քեզ:
Ցոյժ ձեպի նա, Բոռոս, կանգնել զինեն յաղթանակ.
Գիրկս ածեմ ահոյանիս, այլ ի խեղդել զինքն անդէն:

ԲՈՒՌՈՍ

Զնա՛րդ, տէր:

ՆԵՐՈՆ

Շատ է արդ. հարկ է իւրով կործանմամբն
Ի սասանիցն Ագրիպպինայ ազատանալ ինձ ի սպառ.
Մինչև նա չընչիցէ՝ կիսակենդան եմ ի կեանս. [լեաւ.
Զանձրացոյց զիս տաղտկացոյց անուամբն այնուիկ տա-
Եւ չկարծեմ թէ վերիժապարտ յանդղգնութիւն իւր գար-
Ցաւելցէ միւսանգամ խոստանալ զիմ գահ նըմա: [ձեալ

ԲՈՒՌՈՍ

Այդ ուրեմն յետ սակաւուց ողբասցէ նա զԲրիտանիկ:

ՆԵՐՈՆ

Մինչ չև օրս այս վախճանեալ ոչ ևս երկեայց ի գմանէ:

ԲՈՒՌՈՍ

Եւ ո՞վ ոք զայդ խորհուրդ առնիցէ քեզ ըղձակերա:

ՆԵՐՈՆ

Փառքն իմ և տըրտմանք և ամրութիւն և կեանք իմ:

ԲՈՒՌՈՍ

Ո՛չ, որ զինչ և ասիցես, սէր, այդ խորհուրդ սոսկալի
Ոչ է բնաւ, և ոչ երբեք ի քոմ ծոցիդ յըղացեալ:

ՆԵՐՈՆ

Բոռո՛ս:

ԲՈՒՌՈՍ

Ո՛չ. ի բերանոյ քումմէ կարե՞մ լըսել զայդ.
Դու ինքնին գըտաւը կարող անքաւքնելի լըսելոյ.
Խորհիցիս յոր արիւն ըղձեռաքդ ես մըխելոյ:
Զանձրացա՛ր թագաւորել Ներո՛ն ի սիրտս ամենայն:
Զինչ ըղքեն ասիցեն. զինչ ի սըրտիդ են խորհուրդք:

ՆԵՐՈՆ

Եւ զինչ. միշտ ի նախկի փառացն իմոց կաշկանդեալ
Ունիցեմ յանգիման աչացըս սէր չգիտեմ զինչ
Զոր առեալ բերէ դիպուած և կողոպտէ առ օրին:

Հըզաւտակ կամաց նոցա, իմոց ըղձից ոխերիմ,
Ինքնակալ իշեմ նոցուն միայն նոցին կամարար։

ԲՈՒՈՍ

Եւ ելիցէ ինչ բաւական, տէր, ի հաճոյս սըրտի քո՝
Զի լեցի երջանկութիւն աշխարհի քոյդ երախտիք։
Ի քո ձեռս է զայդ ընտրել, դու ինքն ես տէր ծառայիդ։
Մինչև ցայժմ առաքինի, կարես լինել մինչ յապայս.
Հորդ և հոկ է ճանապարհն, ոչ ինչ ըղձել խափանէ,
Դայ ձեզ քեզ զօրութենէ ի զօրութիւն դնալ միայն.
Սակայն, թէ սրտակոչացըն քոց խրատուց անսայցես,
Ջեզ, տէր, հարկ լինիցի մեղաց ի մեղս ընթանալ,
Զաստակութիւնըդ այլովք անգըթութեամբք պահպանել,
Եւ զբաղուկդ արիւնաներկըս լըսանալ յապաժոյժ։
Բրիտանիկ ի մահուն՝ հուր վառեսցէ նախանձու
Յոգիս բարեխամացն որք կաղմ ի կռիւ կան ի նպաստ։
Վրէժխընդիրքս այս գըացեն հեռագնեաց այլ ձեռընտուս,
Որոց յետ մահուն իւրեանց յաջորդք անգամ յարիցեն.
Բոց անչէջ բորբոքես. սիւն ջերմոց ահաւորդ
Երկինքս յամենայնի. յաւէժ անգուլ պատուհաս,
Յամենայն ժամ ի կամըս խորհըրդոցդ ահ և դող.
Եւ ծառայք քո թըշնամեացդ ի համարի հաշուեցեալք։
Վա՜հ. ամաց քոց առաջնոց բարեբաստիկըն հանդէս,
Ըղձեզ, տէր, յաւելութիւն անմեղութեան քումմ ածէ։
Խորհիցըս յերանութիւնն որով եղեն անուանի.
Յորպիսի հանգըստեան անցուցեր, ահ, զայնոսիկ։
Որպիսի ուրախութիւն՝ զիրաւ ածել և ասել.
«Յամենայն տեղիս այժմիկ օրհնաբանեն, սիրեն զիս.
Ոչ երբեք երևի ամբոխն յանուն իմ խռովեալ.
Յարտասուս նոցա երկինք ոչ լըսեն բնաւ զիմ անուն.
Խաւարին ոսոխութիւն նոցա չխորչի յերեսացս.
Զամենայն սիրտ տեսանեմ թուլացեալ առ իս յանցըս իմ»։
Այս էին քո հեշտութիւնք. զինչ փոխոխումըն, ոմ դիք։
Եւ անարգ արիւն անգամ՝ էր յաչըս քո պատուական.
Եղև օր, ոչ մոռանամ, արդարագատն դահլիճ
Ըսախեր ի մահ ուրուն յանցաւորի զքո ձեռնարկ,

Դու, տէր, խըստութեան նոցա կայիր հակառակ.
Սիրտդ անձամբ զանձն ի կարի անգըթութիւն բամբասէր.
Եւ զաղէտըս պաշտամանց իշխանութեանն ողբալով,
«Կամէի, ասէիր, թէ էգիտէի դիր համբուն»։
Ո՛չ. այլ կամ ինձ ասացես, կամ թէ ղբարեացդ այգոցիկ
Խնայեսցէ մահ իմ յինէն ըղտեսութիւնն և ըղցաւս.
Յետ փառաց քոց մի ոք զիս տեսանիցէ կենդանի։
Եթէ գործ մի այսպիսի ես գործելոց ապիրատ, (անձանէ յոգան)
Աւասիկ կամ պատրաստ, ասասլ, տէր, չև մեկնեալ քո՝
Տուր ըզսիրըս զայս խոցել, ոմ հաւանել չիք հընար.
Զայնեա զանագորոյնան որ զայդ ի քեզ չընչեցին.
Եկեսցեն հանգէս առնել ձեռաց իւրեանց անփորձից...
Տեսանեմ զի արտասուք իմ գորովին զինքնակալս,
Եւ սիրտն առաքինի մեընչէ նդ նոցա մոլութիւն։
Մի վասնեը ըղժամանակ, զանուանն ասա ղբրուժանից,
Որ իշխեն զեղբայրադաւ խորհուրդըդ քեզ թելադրել.
Կոչեաջիր զեղբայրըն քո, ի գիրկըս իւր մոռասջիր...

ՆԵՐՈՆ

Ո՛հ, զինչ պահանջես։

ԲՈՒՈՍ

Ո՛չ, ոչ ատեայ ինչ նա զքեզ,
Նենգէն նըմա, տէր. զանմեղութիւն իւր գիտեմ,
Ես կամ քեզ երաշխաւոր հնազանդութեանըն իւրում։
Ընթանամ առ նա, երթամ ձեռել ըղքաղցր հանգիպումիդ։

ՆԵՐՈՆ

Ինձ ի յարկըս սենեկաց իմոց ընդ քեզ սպասեսցէ։

ՌԱՍԻՆ. Բրիտանիկ։

ՄԱՀ ԱՌԻՄԵԼԵՔԻՑ

Սաւուղ, Յոնաթան, Աբեներ, Աբիմելէք, Զօրականք։

ԱՌԵՆՆԵՐ

Տէր արքայ, չե՛ս տեսերիմ արեանն լինե հոսեալ ուխք,
Թէ լինիմ քեզ յանգիման մեծ լինչ պատճառք հարկեն զիս։
Դաւիթ քաջն և կորովին՝ որով կանդնի յաղթութիւն՝
Զիք ուրեք. ժամ մի հաղիւ ժամանակեալ կայ մարտին։
Զեռանդուն զօրուն լըսես մըընչեալ ընդ օդս աղաղակ,
Եւ վերկիր թընդեալ ի դոփ երկաթակոփ սըմբակաց
Բոցաշունչն երիվարաց. դոռք և խըրխինքք, զինուց փայլք,
Եւ որոտք՝ ի հարկանել չեռին վառաց իակ խրախոյս։
Ըղնա՛ւ՛թ՝ ո՛ տեսանէ. չիք ի միջն։ Եւ արդ տե՛ս,—
Աբդարև երկնից օձան, — ո կայցե իւր փոխանակ.
Սա կայ ի ձամբարիս պատմուճանեալ ի սպիտակ
Փափուկ ձորձըս կըտաւիս քահանայիցն օրինի.
Գաղտասոյզ այր է բանակ՝ բնենամիներանցն տուընթեր
Թաքթաքուր կայր է դողդ. ահաւասիկ զառաջեւադ,
Հարց ըզմեծ պատճառն որ զինքն առեալ բերէ կայս վըրա
[տանգ։

ԱՌԻՄԵԼԵՔ

Աբքայի եթէ նեբե ցաւումն՝ ասեմ ըզպատճառս։

ՍԱՒՈՒՂ

Աբքայի ցաւումն. ուրեմն ևս արժանի, տնօրէն։
Ո՞վ ես դու։ Ինձ թըվի ճարտար ըզքեզ ճանաչել.
Ի յոխորտ ցընորական երամակէ անտի ես՝
Ի Հռամա տեսանողացն։

ԱՌԻՄԵԼԵՔ

Իմ է վերուստն ըզդենուլ.
Ես, սըրբոյն Սհարուէլի, յառաջագաս Վկայցոյ՝

Ի պաշտօնն ատուածային յոր զինքն ընտրեալ կացոյց Տէր,
Ցեա երկայն դասուց արդոյ քահանայից եմ յաղորդ։
Ի Նոմբա բնակեմ ես՝ առ տապանակն ուխտին սուրբ,
Որ և նա յայլ ինչ նըշադիս ի բանակիս օթանայր։
Ա՛հաւորդ լինն է այժմիկ՝ թէ գըցայն անդ և թաքուն
Պաշտօնեային Աստուծոյ. զի ուր Սաւուղ հրամայէ՝
Կարասի եկամուտ է անգանօր քահանայ.
Սակայն ոչ, ոչ է անդ՝ ուր Իսրայէլ դընէ մարտ,
Աստուծով եթէ իցէ մեր յաղթութիւն՝ որպէս միշտ։ —
Դու զիս ո՛չ ճանաչես. և զինչ զարմանք իցեն այս.
Իակ գու զքեզ ճանաչես։ — Խոտորեցեր զարքս քո
Ի չաղագս որ առ Տէր. իակ ես անգէն կամ մընամ
Ուր բնակէ մեծն Աստուած ի խորանի վկայութեան,
Անդանօր՝ ուր ի վաղուսո ըզԱաւուղ ոչ նըշմարեմք։
Եւ անուն յորջորջական՝ Աբխմելէք ինձ կոչի։

ՍԱՒՈՒՂ

Ցիս մատնիչ հընչէ անունդ. և ա՛յժմ ըզքեզ ճանաչեմ.
Ի ժամու գաս զառաջեւաս. արդ ասա գու չիցես այն
Որ Դաւթի տարագրելոյն էտուր ամուր ապաւէն,
Կերակուր և թաքըստաց և զէն. և զէն որպիսի.
Ըզսուսերըն նուիրական զիըզըշտացոյն որ ի ձօն
Կախեալ կայր Աստուծոյ ի վըրանի անդ ժամուն,
Ուստի գու զայն ըզոյովըզ կորզեցեր սիրդ ձեռամբ։
Եւ գու զայն ածեր ընդ մէջ խարդախողի Թըշնամեցն
Տեառըն քո և միում միայնոյ ըզոյդ արքայի։ —
Եւ գու գաս, վիրագ չար, այսր ի բանակըս զօրուս.
Ո՞ բընաւ շուշտ կայցէ թէ մատնեասուր եկեալ կաս։

ԱՌԻՄԵԼԵՔ

Աբդարև զքեզ մատնել գամ, զի յաղթութիւն գամ խընդրել
Զինուց քոյ ի Տեառնէ՝ որ արգելըս զայն ի քէն։
Այո, ես եմ որ Դաւթի կարկառի ձեռըն սիրոյ։
Բայց Դաւթի միթէ չիցէ փեսայ ի գուսպար արքայի.
Ո՞չ ի մէջ քաջայըն քոջ, հեզահամբոյր, գեղեցիկ,
Եւ արդար քան զամենայն իսրայէլեանըս զաւակ.
Ո՞չ նա ինքն ի պատերազմ՝ քոյին բաղուկ և իրախոյս.

Յաղթուհին ի գուռ զինուց ոչ ինչն երթով սըրտիդ տեր.
Սիրելին օրհոդաց, ժողովըրդեան խընդուհին,
Թըշնամեաց արհաւիրք. ես այդմ եղէ կեցուցիչ:
Եւ գու ինչն ոչ դարձուցեր զնա յառաջին իւր պատիւս,
Ոչ և զինքն ընտրեցեր պատերազմիդ առաջնորդ,
Յաղթուհին ածել գընդիդ, և փարատել ըզկասած
Խորատման՝ զոր արկեալ է Տէր Աստուած ի սիրտ քո: —
Եթէ զիս պարտաւորես՝ գատապարտես անձամբ զանձն:

ՍԱՒՈՒԼ.

Իսկ ուստի՞ գուԹք ի ձեղ ի քահանայապ, անողորմք,
Ամպարիշտք, և արեան հանապազօր ծարաւիք:
Թըւեցաւ Սամուէլի եղեռնն մեծ, այն զի ես
Զըսպանի զԱգագաւորն Ամաղեկայ զէերբակալն
Ի մարտի՝ զէն ի ձեռին, Թագաւոր մեծ քաջազէն,
Ֆիլաբուն, քաջայանդուգն աղնըւական շառաւիղ,
Զանխոյտ ի ծախս արեան իւրոյ ի նպաստ ամբոխին:
Աղքայ հէք. իմ առաջի խիստ կապանօք ձըգեալ գայր.
Յուցանէր տակաւին, Թէպէտ կապեալ, յանձին իւր
ՊերճուԹիւն աղնըւական, ոչ Թըշնամանք, ոչ սղերս:
Յանցաւոր Սամուէլի ժանտին Թուեցաւ արուԹեամբն.
Սուրբ ձեռամբն ի սիրան անզէն մըխեաց երկից ըզդաշոյն: —
Այս են ձեր, ձեր այսոքիկ պատերազմունք են, ով վատք:
Իսկ որ զըօխս ընդդէմ իւրում տեառն ամբառնալ յօղայցէ,
Գըտանէ ի ձեղ Թիկունս և ապաւէն և տապար.
Զեզ այլ հոգք, Թող ըզսեզանն, են սիրելիք ամենայն:
Ո՞վ էք դուք, դուք ո՞վ էք, ազգ ապիրատ և անգուԹ,
Որ զվերոյըս վըտանգաց յանքոյթ ամրն ծիծաղիք,
Որ յանուսր ի կատաւ պատեալ՝ ժըպրհիք ըզմեզ անցանելդ,
Ըզմեզ՝ որ ընդ քերան և ընդ ապաժոյժ գամք ի զէնս,
Ըզմեզ՝ որ ընդ արիւն, ընդ արհաւիրս և ընդ մահ՝
Վասն հարստանց և զաւակաց և ձեր ինքնին իսկ անձանց
Աւուրըս սոսկալիս տառապագին վարեմք ցանգ:
Եւ արդ գուք, վատք և անգործք՝ ոչ ինչ ընդհատ ի կանանց,
Արհամարհ գաւազանաւ և ի պաճոյճ մըրմընջոց
Նըւաճէի՞ նըկըրտեցիք ըզսուրըս մեր և ըզմեզ:

ԱԳԻՄԵԼԻՔ

Իսկ գուռ զինէ. արքայ երկրի. այլ յաչըս Տեառն՝ ով արքայ:
Մոտ ի քեզ յանձնըդ, Սաւուղ. չես ինչ՝ բայց հող Թագա-
[զարդ. —
Ես ոչինչ իսկ եմ ինձէն, սակայն փայլակն եմ, մըրրիկ,
ՓոԹորիկ եմ՝ եԹէ յանձն իմ Տէր Աստուած իջանէ,
Մեծն Աստուած քոյդ արարիչ՝ որոյ հազիւ հազ ի քեզ
Գամ մի ակն արկեալ հայել, և ոըր գըտցի անդ Սաւուղ: —
Զարաչար գովես զԱգագ, և չարաչար գնաս ըզՀետ
Ամպարիշտ շաւղաց նորա: ԵղեռնաԹիւր արքայի
Բաց ի սրոյ Թըշնամեաց գուցէ՞ ինչ այլ պատուհաս.
ՄինԹէ սուր հարկանիցէ՞ եԹէ ոչ Տէր կամեցել:
Ըզվերջիդըս իւր Աստուած գըրէ յարձանըս կըռնեայս,
Եւ որպէս ի փղշտացին, նոյն Իսրայէլ աւանդէ: —
Սոսկացիր՝ Սաւուղ, ահա ի Թուխ ամպրոպ ի բարձունս
Սաւառնեալ հրեղէն Թևօք հայիմ զերեշտակըն մահու.
Մերկանայ միով ձեռամբ ըզհրաշէկ սուր վրէժխընդիր,
Միւսով բռնէն հարկանէ զշէից գըլխոյդ անօրէն:
Դողացիր Սաւուղ. — Տես ով է որ ձեպէ զքեզ ի մահ.
Սա ինքն այս Աբենների, Սառնային հարազատ,
Որ ըզպիրս քո զառամ կասկածանօք պըղտորէ,
Որ ըզմեծ պատերազմողդ՝ առնէ նըւազ քան զմանուկ.
Դէմ պանդխտի՝ ըզբուն բընիկ տան քո նեցուկ և զամուր
Հալածես վըտարանդի: Ո՞ր ևս տուն Սաւուղայ.
Նա յալիս զայն հիմնեցոյց. ահա գըզըդի, անկանի,
Աւասիկ յատնին գառնայ, ահա մըեղեալ կայ յօղինչ:

ՍԱՒՈՒԼ.

Մարդասէր իմոյ չարեաց, այլ գուռ քոյդդ ոչ եղեր.
Ի բանակըս չէ եկեալ՝ Թէ ի մահ գաս՝ էմայար.
Զայն քեզ ես պատմէմ կանխաւ, և Աբենների հանդէ յանդ:
Աբենների իմ մըտերիմ, եԹէ արդ վիսեա զամենայն
Ըզկարգածն անօրինին ԳաւԹի՝ յորս նենդ կայ ծածկեալ:
Յելանել արուսեկին վաղիւ տացի պատերազմ.
Աստղըն այն պայծառ՝ վըկայ գուսպարածի կացցէ ինձ:
Խորհուրդ չար էր ԳաւԹի, արդ տեսանեմ, զի կացցէ

Ի մուսա արեգական ի Թըշնամին սաղ դըռոյթ,
Դոգդես իմն ի Նըշան խոնարհելըս իմ բազկիս.
Այլ տեսցուք: — Զաւենայն ոգիս իմ յիս տեսանեմ
Կազդուրեալս ի սպառնալեացդ. ես եմ վաղիւ ապարապետ.
Ահ նախձիրսըն մեծամեծ զոր գործեցեալ առ վաղիւ՝
Տիեզ ոչխոյն կարճատեսցի: — Դուռ հանգա զայրդ, Աբենները,
Յերեսաց իմոց քարշեցա վաղվաղակի, և սպանցի:

ՅՈՎՆԱԹԱՆ

Ո՛վ երկինք, հայր՝ զի գործես. հայր...

ՍԱՒՈՒՂ

Դուռ լուռ լեր. ես զինցի,
Եւ արիւն իւր զաղիր՝ ի գլուխս անկցի փղշտացւոյ:

ԱԲԵՆՆԵՐ

Այժմէն նա ի մահ գընաց...

ՍԱՒՈՒՂ

Այլ նա սակաւ է յիմ վրէժ:
Առաքեա ի Նոմբա զըրմտաւթիւն բարկութեանս,
Այր և կին, անդեայ, ծառայ, մանկիկ և ոտն ըսպանցէ,.
Այրեսցէ, վատնեցէ, ողջոյն զազգն ամպարիշտ հողմք առցեն:
Այժմիկ քո քահանայք գոգդեն իրաւ՝ գոյ Սաուղ:
Բաղձակ իմ ի ձէնջ յաձախ յարիւն գըրդռեալ՝
Չհարիաներ ըղձեզ. անսի անսի միայն իւր ձայնիք:

ԱՔԻՄԵԼԵՔ

Չիս, արքայ, էիարէ ոք զըրկել յարդար մահուանէ.
Վասն որոյ՝ քաղցր է ինձ մահ և ոչ սակաւ փառաւոր.
Ըղքայդ՝ Տէառն ի վաղուց անդարձաբար է կընքեալ.
Աբենները և դուռ ի սուր՝ անարդաբար երկոքին.
Եւ ոչ եթէ ի սուր Թըշնամեացն, ոչ ի մարտի: — [ծոյ
Օ՜ն երթամք. զվերջին պատգամն առ ամպարիշտն՝ Աստուա-
ծոսեցայ, և խուռ դըտաւ. պաշտօնն իմ լի բովանդակ
վըճաբեալ է արդ այժմիկ, ըզկեանս ուղիղ ծախեցի:

ՍԱՒՈՒՂ

Օ՜ն ի մահ վարեսցի չոյտ. ի մահ գըժնեայ և ի տուկ:

ԱԼՓԻԷՐԻ. Սաուղ:

ՍԱՒՈՒՂ, ԽՈՒՎԱՆ

Սաուղ, Մելքոլ

ՍԱՒՈՒՂ (ի ինքն)

Ոգի սըրամըտեալ և սուսկալի, դադարեա,
Թոյլ տուր զիս. տես աւասիկ, յոտսըդ յերկիր անկանիմ.
Յո փախչիմ... յո՞ թաքչիմ. հաշտեաց ահեղ ոգի ժանտ.
Այլ նա խուռ է յաղաչանս և տագնապէ զիս անդուլ:
Ո՛վ երկիր, պատառեցիր և կենդանւոյն կըլցես զիս.
Ո՛չ, ո՜ տայր թէ միայն ահաւորս այս հոգեգիձ
Զաչըս իւր ըզդըժընդակս յիս նետաձիգ չարձակէր:

ՄԵԼՔՈԼ

Ո՛վ հայր, յուսմ՚ փախչես, չիք ոք որ ղքեզ հալածէ.
Դուռ զիս ո՞չ տեսանես, ո՞չ ձանաչես զիս այլ ևս:

ՍԱՒՈՒՂ

Ո՛վ դուռ մեծ քահանայդ, ով սուրբդ, ինձ կա՞ղ կամիս ասել:
Սամուէլ, ով ճըշմարիտ հայր իմ, ղայդ գո՞ւ պատուիրես.
Աւասիկ առ քո մեծ հրամանդ ի հող խոնարհիմ:
Դուռ երբեմըն յայս գըլուխս քով ձեռամբ թագ կապեցեր,
Պըճնեցեր դուռ զայն ինքնին, արդ զամենայն զարդ նորա
Կողոպտես, կսխես ՚նդ աթոռս, այլ ըզսուսերըն հրաշէկ
Զնաուածոյ զահագին՝ զոր յիս չղեակ նըշմարեմ,
Դուռ կարօղըդ, գարձո զայն, ոչ յինէն ոչ, այլ յորդւոցս.
Անմէղ են որդիքս յիմոյ անսի յանցանաց:

ՄԵԼՔՈԼ

Նո՛ր զըմեաղ. հայր՝ աչքդ ուղիղ ոչ տեսանեն. առ խս գարձ:

ՍԱՒՈՒՂ

Արդ բերկրիմ. խաղաղեցան երեսք քո, ծեր անօղոք,
Լըսեա փոքր ինչ զիմ ազերս. յոսկից քոց ես ոչ յառնեմ,
Թէ զըրդեակս իմ՝ յանազըրմըս վրիժուց ոչ ազատես:
Զինչ խօսիս. այ քարբառ. « Եւ քեզ որդի էր Դաւիթ,

Եւ դու զնա հալածեցեր, և սպանանել կամիր » :
Ո՛հ, ինձ զինչ ընդդէմ դընես. անսա, կաց այժմ, յառապես :
Դաւիթ ոճր է, խընդրեացի, գարձոյ սպանցէ զնս ըստ կամս,
Առցէ զթագն, յորդիս միայն իմ դընէ ասցէ, տիրեսցէ : —
Սակայն կաս անողոք. արիւնընդունա են աչք քո.
Զեռք և սուր քո՝ հրեղէն. ի լոյն ընդանց քոյ չընչես,
Բոց պըղտոր, և ընկենուս յիս, արդ եհաս, և կիզու.
Աւաղ, յո՛ փախչիցեմ. ընդ այս դիմեալ ապրեցայց :

ՄԵԼՔՈՂ

Զկնի հնար քեզ դուրդադար, ոչ գալ ի լայս. լուր ինձ, արդ..

ՍԱՒՈՒՂ

Ա՛լ ոչ. անդուստ խընու զընթացս հեղեղ մեծ արեան.
Տեսիլ ժանտ. ասպի անաի յափուշտըն իւր յերկոսին
Մեծամեծ դիպեալ խըրձունք նորախողխող դիահանց,
Ո՛հ, անդ մնչ է ամենայն. ընդ այս ոըերմըն փախեայց :
Զինչ է այս. ոչ էք դուք : — « Աբիմելեքայ եմք որդիք.
Ես՝ եմ Աբիմելէք. մեուր Սաուղ. ասատակեաց » :
Ո՛հ, զինչ գոյժք. ձանաչեմ. գեռ նոր արեամբ կայլակէ.
Եւ զարիւնս ըմպէ. իսկ ո՞ զհերացս ուսին զնս յեսուստ :
Սամուէլ գո՞ւ. — զինչ ասէ. եթէ ի սուղ ինչ ժամուս
Ընդ իւր եմք լինելոց ամենեքեան : Ես միայն,
Միայն ես եղէց ընդ քեզ. բայց իմ որդիք.. ոչ իցեմ : —
Կորեան, ի սուղ վայրկեան անհետացան ուրուականք :
Զինչ խօսիմ, ոչ եմ ես, զինչ ինչ գործեմ. ոչ ես դու,
Զինչ շաչիւն է զոր լըսեմ. պատերազմի Թըւին Թուհնգ.
Ա՛լ գեռ ոչ լուսանայ. երբա՞ մարտն է գըլորդ :
Օ՜ն ի գուրս սաղաւարտ, ասպար, նիզակ առէք ինձ.
Հապա զինք, զինք արքային. ընդ մահ կամիմ, այլ ի դաշտ :

ՄԵԼՔՈՂ

Չի գործես, հայր, հանդարտեաց, գըսատերըդ քուռմ սիրե-
[լըդ...

ՍԱՒՈՒՂ

Ըզկաղմածըս կամիմ. զի կայ գըսատեր. հնաղանդեաց.

Գըլխանոց, տեգ և վահան. ահաւադիկ իմ որդիք :

ՄԵԼՔՈՂ

Ոչ սամ Թոյլ քեզ ես, ոչ. բընաւ ուրեք ոչ Թողում :

ՍԱՒՈՒՂ

Ուժգնադոյն գոչեն վողք. ծն առեալ անգըը երթայց.
Շատ է ինձ իմ սուր միայն. ի բաց կաց գու, Թոյլ տուր ինձ.
Հնազանդեաց. անգըը գիմեմ. զոր ես խընդրեմն՝ անդ է մահ :

ԱԼՓԻՆՐԻ. Սաուղ :

ՉՐՈՒՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆ ԳՈԹՈՂԻԱՑ ԸՆԴ ՑՈՎԱՍՈՒ

Յովս, Յովաբէը, Գոլողիա, Զաբդիա, Աբենադը, Սալմին,
Երիս ՂԱՖայէ, Պարն, արբանեակք Գոլողիայ

ՑՈՎՍԱՓԵԹ (առ Երիս ՂԱՖայեան)

Ո՛վ գուք Տեառնէն պաշտօնեայք, արթուն լերուք, հըսկե-
Ի վերայ մեծագին սոցուն մանկանց սիրելեաց : [ցէք

ԱՓԵՆՆԵՐ (առ Յովաբէը)

Աներկիւղ լեր, բամբիշն, չիս կան գոքին յերաշխի :

ԳՈԹՈՂԻԱ

Ո՛հ, երկինք, որչափ հայիմն յերեսըս իւր և զընեմ...
Նոյն ինքն է : վերըսաին խըրձուին քըսամոնիք ընդ ոսկերս :
Ամուսնով Յովնադայեայ, զոյն այդ նոյն որդին քո :
(Յոյնեալ ցՅովս)

ՑՈՎՍԱՓԵԹ

Ո՞վ, տիկին. սա՞ :

ԳՈԹՈՂԻԱ

Դա ինքնին :

ՅՈՎՍԱՓԵԹ

Ո՛չ. ոչ եմ ես սորա մայր։
Աւատիկ իմ որգեահին։ (Յոսեբեաւ ցՋաւարէա)

ԳՈԹՈՂԻՆ. (առ Յովսէս)

Իսկ դուն, քո հայրն ո՞վ էցեր,
Մանկիկ, տուր պատասխանի։

ՅՈՎՍԱՓԵԹ

Երկինք մինչև յօրըս ցայս....

ԳՈԹՈՂԻՆ.

Զի փուռթաս պատասխանի տալ վոխանակ ընդ նորա.
Նըմին անկ է խօսել։

ՅՈՎՍԱՓԵԹ

Ի դեռաբոյս հասակէն
Ի՛մ խնդիք աեղեկուԹեան կարես ընտաւ ակն ունել։

ԳՈԹՈՂԻՆ.

Այգ անուել է հասակ, և պարզուԹիւն իւր ինքնին
Տակաւին ջայլայլէ ընդշմարաւուԹեան սեռնուԹիւն.
Թոյլ տուր ինքըն խօսեսցի որ ինչ պիտին զինքենէ։

ՅՈՎՍԱՓԵԹ (ի Յաֆեթէ)

Հաճեաց, Տէր ամենակալ, դընել զնմանագ յիւր բերան։

ԳՈԹՈՂԻՆ.

Անուն զի՞նչ կոչի քեզ։

ՅՈՎԱՍ

Ելիակիմ անուանիմ։

ԳՈԹՈՂԻՆ.

Իսկ ապա հայրըդ քո։

ՅՈՎԱՍ

Զրուցեն Թէ օրը մի եմ ես՝
Անդըստին ի ծնընդենէս անկեալ ի գիրկս Աստուծոյ,
Եւ զծընողս իմ բընաւ երբեք իմ չինք ծանուցեալ։

ԳՈԹՈՂԻՆ.

Անհայր ես և անմայր։

ՅՈՎԱՍ

Ընդ վայր հարին զիս նոքա։

ԳՈԹՈՂԻՆ.

Իսկ զնարդ. յորմէ՞ հեաէ։

ՅՈՎԱՍ

Յորմէհեաէ ծընեալս եմ։

ԳՈԹՈՂԻՆ.

Զիցէ՞ յայտ գէԹ Թէ յորմէ՞ ուսառեք եցես աշխարհէ։

ՅՈՎԱՍ

Իմ աշխարհ՝ տաճարս է այս. այլ նմին երբեք գիտեմ ոչ։

ԳՈԹՈՂԻՆ.

Յո՞վ ուրեք երբեք ասեն գըտեալ ըզքեզ ըստ բախտի։

ՅՈՎԱՍ

Անողորմ գայլոց ի մէջ ձեռեցելոց ծախել զիս։

ԳՈԹՈՂԻՆ.

Ըզքեզ ո՞վ եգ յայս տաճար։

ՅՈՎԱՍ

Կին ոմն ասեն, անծանօԹ,
Որ զանուն իւր ոչ եցոյց, և ոչ ևս այլ տեսին ընտաւ։

ԳՈԹՈՂԻՆ.

Եւ ո՞ր ձեռք խընամ ածին քուս առաջնոյ տալոյուԹեանդ։

ՅՈՎԱՍ

Իսկ երկինք երբեք Աստուած ըզկարօտեալ որդիս իւր,
Որ ձագուց կըս Թըռչնոց նա ոչ զնոցին կերակուր,
ԲարուԹիւն իւր սըփռի զարեարածովք համօրէն։
Զնա կարդամ զօր ամենայն, և հայրանամ գորովով

Ձամբէ ինձ ի նուիրացն ընծայելոց յիւր սեղան:

ԳՈԹՈՂԻՆ.

Զինչ այս նոր խմբն նըշան տագնապէ զիս և խռովէ.
Զայն նորա հեշտախօսիկ և մանկուԹիւն և չընորհք
ՈխուԹեանս յանըզգաստից վոխանակէն աւասիկ...
Եւ լցեմ ես դիւրամուտ ազօրմաղերս ինչ խանդից:

ԱՐՆՆԵՐ

Արդ, ակիկն, ահաւասիկ է առակալն Թըշնամին.
Սըտայօդ անըրջոյդ ակնընդելեաս են պատրանք.
Թէ միայն դըԹուԹիւն, որ զքեզ խռովէըն Թըւի,
Զկցէ սուրըն մահաբեր՝ որ հարկանէր ի քեզ դող:

— ԳՈԹՈՂԻՆ. (ասս Յովա և Յովաբէլ)

Գնաղ կամիք:

ՅՈՎՍԱՒԵԹ

Եղէր բազդին իւրում բարեաք խելամուտ,
Եւ սեսկն իւր յերկար՝ Թերեւս արկցէ քեզ տաղտուկ:

ԳՈԹՈՂԻՆ. (Ասս Յովա)

Ո՛չ. կացէք: — Զինչ գործ կցէ քո զօրն ի գլուխ աստանօր:

ՅՈՎՍԱՍ

Զտէր Աստուած մեր պաշտեմ, զօրէնսըն իւր մեկնեն ինձ,
ԸնԹեռնուլ ուսուցանեն զաստուածեղէն իւր ըզդիս,
Եւ այժմէն խոով ձեռաք դրոշմեմ ի դէր զայնոսիկ:

ԳՈԹՈՂԻՆ.

Զինչ ասեն քեզ այն օրէնք:

ՅՈՎՍԱՍ

Թէ Աստուած մեր պահանջէ,
Զսուրբ անուանն հայհոյելոյ վըճիռ իշնդրէ ՚նդ վոյթ, Թէ [յամով,
Ի պաշտպան տարակուսեալ երկչոտ որբոյն անմեղի,
Ախոյեան դեմ գոռոզին, մարդասպանին պատուհաս:

ԳՈԹՈՂԻՆ.

Իմանամ. իսկ բոլոր ամբոխիդ աստ կուտելոյ
Զինչ դոյզն իցէ գործ:

ՅՈՎՍԱՍ

Գովել օրհնել ղէնն Աստուած:

ԳՈԹՈՂԻՆ.

Յամենայն ժամ կամիցէ Աստուած աղօԹս և խոկմունս:

ՅՈՎՍԱՍ

Ա՛յլ ինչ գործ աշխարհական է տաճարիս է ի տար:

ԳՈԹՈՂԻՆ.

Իսկ քո զինչ են զուարճուԹիւնք:

ՅՈՎՍԱՍ

Աս սեղանոյն մերԹ է սպաս
Մեծի քահանային մատուցանեմ զխունկն և զաղ,
Եւ լըսեմ ի նուագս երգոց զանբաւ ըզփառան Աստուծոյ.
Տեսանեմ ըզմեծաշուք հանդէս կարգի պաշտամանցն:

ԳՈԹՈՂԻՆ.

Եւ զինչ, չէն քեզ այլ ինչ հեշտուԹեան ըզբօսանք:
Ողորմիմ հեք վիճակի մանկան մի քեզ նըմանելոյ.
Ակն եկ յիմ արքունիս, ըզփառս իմ անդ տեսցես դու:

ՅՈՎՍԱՍ

Չերանեսցայն Աստուծոյ կորուսից ես զկեանսակ:

ԳՈԹՈՂԻՆ.

Ո՛չ. զայն ոչ կամիմ սակիպէ ըզքեզ մոռանալ:

ՅՈՎՍԱՍ

ԶաղօԹես առ նա դու:

ԳՈԹՈՂԻՆ.

Իսկ քեզ տացի աղօԹել:

ՅՈՎԱՍ

Սակայն՝ տեսանիցեմ զի կարդայցես գոռ զայլ ոք։

ԳՈԹՈՂԻԱ

Ի ատտուածՙ զոր ես պաշտեմ, և ըղբոյդ գոռ պաշտիցես.
Են երկուս հզօր ատտուածք։

ՅՈՎԱՍ

Երկընչել պարտ է յիմիկս.
Նա միայն է Աստուածՙ տիկին, և քոյդ է ոչինչ։

ԳՈԹՈՂԻԱ

Աւ ինձ զուարճութիւնք միաձամուռ հասցեն քեզ։

ՅՈՎԱՍ

Զարաց երջանկութիւն իբրև զհեղել անցանէ։

ԳՈԹՈՂԻԱ

Եւ դու այն չարքն իցեն։

ՅՈՎՍԱԲԵԹ

Ներեա, տիկին, հէք մանկան...

ԳՈԹՈՂԻԱ

Ֆաղցր է ինձ տեսանել՝ որպէս կըրթէք գոռք ըզդա։
Հուսկ ուրեմն, Ելիակիմ, գըտեր չընորհս յաչս իմ գոռ.
Զես անչուշտ գոռ ի մանկանց հասարակաց մարդկանէ։
Տեսանես՝ զի գըշխոյ եմ, և ոչ գոյ ինձ ոք ժառանգ.
Աւրկ է բաց ըզզաւմուռճանգ, և թէպ զանարդ զայդ արուեստ.
Յամենայն ի մեծութեանցս հանել կամիմ մասըն քեզ.
Աղէ յայսմ օրէ զճաշակն առջիր արգեանց աւետեաց.
Յամենայն տեղիս բազմեալ քո յիմ ընդհոյս առ ինձ՝
Կամ է ինձ ուռնել ըզքեզ որպէս որդի սեռն և սերա։

ՅՈՎԱՍ

Զինս որպէս որդի քո։

ԳՈԹՈՂԻԱ

Վաչ, ծն և ծն... գոռ լռեա կաս։

ՅՈՎԱՍ

Եւ զոր հայր Թողից փոխան...

ԳՈԹՈՂԻԱ

Օ՛ն, մի զոյնիր։

ՅՈՎԱՍ

Ընդ ուժ մօր։

ԳՈԹՈՂԻԱ (առ Յուսաբէթ)

Ուշ իւր է անդեղեւուն. յամենայնի զոր ասէ՝
Ըզքոյդ և զՅովիգայ զմիասըն յայտնի տեսանեմ։
Այդպէս ձեր բըծաւորեալ ըզբարեմիտ մանկութիւն՝
Երկոքին վարէք զՀանգիստն յոր իմ ըզձեզ է Թողեալ։
Ըզնոցին այժմէն թեւքեք սըրտմըտութիւն և ըզքէն.
Ոչ ապաք՝ առանց սոսկման՝ լըսել նոցա զանուն իմ։

ՅՈՎՍԱԲԵԹ

Զաղեաց մերոց զըրոյցդ իցէ պահել ի նոցունց.
Տիեզերք բոլոր գիտեն, գոռ և ի նոյնըս դուիս։

ԳՈԹՈՂԻԱ

Այո՛, իմ սըրտմըտութիւն արդար, և ոչն պերճանամ,
Ի Թոռանց իմոց երկան ըզվրէժ իմոց ծընողացս։
Եւ զի՞նչ. տեսանէք զչայրս և զեղբայրս ըսպանեալ,
Ըզմայրն իմ է բարձանց ապարանիցն ընկեցիկ,
Խոչոչեալ միանգամայն և ի միուտ իսկ աւուր,
Ո՛վ տեսիլ սոսկալի, արքայորդիս ուեթնիւ չափ.
Եւ երբո՞ւմ. զմարգարէից է վրէժ խընդրել էգիւտեմ ըզոյց,
Զորոց նայն պատուհասեալ էր զմեղս Թափուր և սերոյ,
Գերեալ և վատասերս և յընդունայն և գորով,
Զկըշռեալ դէթ խօլական կատաղութեանըն արիտուր,
Սպանութեանն ըսպանութիւն, անարգանացն անարգանս,
Եւ Դաւթին ձերոյ ծնընդոց ոչ ընդ կառափն հանէի
Զոր ընդ հէք մընացորդս Աքաաբուն անցուցին։
Ո՞ւր էի ես այսօր, Թէ սկարուեթեանըս նըկուն՝

Ոչ ըզմօր գուէթ և գորով յաղեացս իմոյ խըլէի,
Թէ ձեռին իմոյ, հեղեալ զարեանն իմոյ ձաղձախէս՝
Զէր ի նոյն արի հարուած ըզծածուկ գաւան ընդոտնեալ։
Սուղ ասել. Աստուածոյն ձերոյ վըրկիչք ամողջք
Յերկոցունց ի սանոյ մերոյ լուծին զգաչինս ամենայն.
Աստղի ե ինձ Դաւիթ, և որդիք այր արքայի՝
Թէ և իմ արեան սերունդք, օտարախորթք են առ իս։

ՅՈՎՍԱՖԵԹ

Ամենայն քեզ յաջողեալ. տեսցե Տէր, գան ապացոյց։

ԳՈԹՈՂԻԱ

Ա՛յն Տէր, որ վաղընջուց ձեր ապաւէնն է յուսոյ.
Աղէ զի՞նչ լինիցին ոտիքն իւրոց աւետիք.
Թող տացե ձեզ զարքայն զոր խոստացեալն է ազանց,
Զորգեակըն Դաւթի, զակընկալս ձեր և զյոյս...
Ա՛յլ տեսցուք անդրէն զմիմեանս. ուղղ կաց. մեկնիմ գոհու-
Տեսանել կամ էր, տեսի։ [թեամբ.

ԱՐՆՆԵՐ (առ Յովսաբէթ)

Զոր յերաշխի առեալս էր՝
Արդ առ քեզ գարձուցանեմ զհատատացեալդ յիս աւանդ։

ՌԱՄԻՆ. Գոհողիա։

ՄԱՐԴԱՐԷՈՒԹԻՒՆՔ ՅՈՎԻԴԱՑԵԱՑ ՓԱՓԱՆԱՑԱՊԵՏԻ

Յովիթայէ, Յովսաբէթ, Ախարիա, Պարն, և բազում Ղևտացիք

ՅՈՎԻԴԱՅԻ

Արդ աղէ, Ախարիա, տաճարս իցէ պընդափակ։

ԱԶԱՐԻԱ

Զամենայն առականել ետուս զդուբան իմ առաջի։

ՅՈՎԻԴԱՅԻ

Դո՛ք միայն ի նեղըս իցէք և գո՛նդըն ձեր սըրբանուէր։

ԱԶԱՐԻԱ

Ըզգաւթօքըս սըրբուեցեան հրկիցս անգամ եկի չուրըջ։
Փախեան ամենեքին՝ անգարձ ի բաց որոշեալք,
Ճահճակ թըշնամական՝ վայրավատնեալք առ ահին.
Սպասաւորք Աստուածուեցեան մընան միայն ցեղըն սուրբ։
Ժողովուրդս՝ յորմէ եղեց փաթաւոնեան բըռնուեցեան,
Երկիւղ այսպիսի՝ ոչ էր բընաւ երկուցեալ։

ՅՈՎԻԴԱՅԻ

Արդարև ազգ վատչըճէր՝ ծընեալ յողբամ գերուեցեան,
Առ Աստուած միայն ժըպիրհ։ Զգործ մեր յառաջ վարես.
Սակայն ով ուրի զդըստերսըդ զայդոսիկ ի մէջ մեր։ [ցուք։

ՄԻ Ի ԴՍՏԵՐԱՑ ՊԱՐՈՒՆ

Եւ եկէ՛ք ինչ մեզ հընար, ով տէր, մեկնել առ ի քէն.
Հինգ ոմանք եկեալք մեք ի տերունեան տաճարս.
Աստ ըզքեզ չուրջ առընթեր կան հարքըն մեր և եղբարք։

ՅԱԻ, ՈՄՆ

Ո՛հ, ի վերէ՜ն նախատանացն Իսրայէլի խընդրեալս՝
Եթէ ձեռք մեր ոչ վօրեն, իրը անդ ուրեմն Յայէլի,

Զատեւեացն Աստուծոյ Յաղնեւ զկառափն անօրէն,
Ահա ըզկեանըս մեր կարեմք պատարագել գէթ նըմա։
Ի կըռուել բաղկաց ձերոց յիւր ի վերայ տաճարին,
Արտասուօք մերովք կարեմք գոնէ կարգալ առ նա մեք։

ՑՈՎԻԴԱՅԻ

Ահասիկ են վրէժխընդիրքդ ի պատերաղմ քո վառեալք,
Փահանայք և մանկըտեահք, խմաստութիւնդ ոչ յաւէժ.
Իսկ Թէ գու ի ձեռն առնուս, ո՛ տայ զնոսին ի դըղրդ.
Ի շիրմէն Թէ կամիցես, զնոսա կոչել յետս ըզմեզ,
Հալիանես և բըժըշկիս, կորուսանես և կանգնես։
Զի տայր խրախուսեալ ի քաջութիւն ինչ անձանց,
Ահա յանուանդ՝ յիւրեանց վերայ բաղում անգամ կոչեցեալ
Ահա յերդմանըդ ըզոր երդուար սըրբոյն յիւրեանց Թա-
[գաւորն,
Ահա ի տոյն տաճար զոր քեզ բնակութիւն սուրբ արարեր,
Եւ կալոյց ե՛տա աւուրց արեգնական տեւելոյ։ —
Ահաւասիկ զի՛ ե զն սիրա իմ սարսափե յերկիւղ սուրբ.
Հոգին աստուածեղէն ընդմըտանէ յիս արգելօք.
Նա ե նա. յիս բոց ընդէղ, խոսի և աչք իմ բանան,
Եւ մըտայր յաւիտեանք վերեւկին իմ առաջի։ —
Ամաուցէք ինձ, Ղեւտացիք, ըզձեր նըւագըս ձայնիկ,
Ընդ աժխոյժըս շարժմանցն իւրոյ՝ և ձեր մտան հարեալ։

ՊԱՐՆ ՆՈՒԱԴԵ ԱՄՆԱՅՆ ԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆՕՐ

Լեցի ձայն Տեառըն լսեալ,
Պատգամք նորա ի սիրտըս մեր
Լեցին որպէս ի գալարիս
Գարնային ցօղ վաղորդայնոյ։

ՑՈՎԻԴԱՅԻ

Լսէր ըզբարբառ իմ, երկին։ Երկիր՝ մատո զունկըն քո։
Մի՛ ևս ասեր, ով Յակոբ, Եթէ քո Տէրըն նընջէ։
Անդէտ լերուք, մեղաւորք, ահաւասիկ զարթնեաւ Տէր։
Դարձեալ արտեսոպանէ, և ևն

ՑՈՎԻԴԱՅԻ

Ոսկին մաքուր զինքդ յանարդ ի Թուխ կապար չըլացաւ.
Ո՞վ էսկ այդ ի սուրբ տեղւոյն արհիապետ խողխողեալ.
Կա՛ծ գէր ողբա, Երուսաղէմ, ողբա քաղաք նենգաւոր,
Աստուածային մարգարէիդ Թըշնաւոականդ ըսպանող.
Ըզսէրն և զդուռնն առ քեզ՝ Հան ընկէց Աստուած ի սըրտէն.
Կընդրուկք քո պիղծ են առաջի աչաց իւրոց աննըւէր։
Յո՛վ վարէք գոք ըզմանկտիդ և զկանայսդ։
Աւերեաց Տէր ըզդըշխոյն քաղաքաց.
Փահանայքն ի գերութիւն վարեալ, արքայք իւր ընկեցիկք,
Ո՛չ ևս այլ սիրէ Աստուած՝ գալ ձեզ ի տօնս իւր Ժողովել։
Տաճար սուրբ, տասալեցիր. արձակեցէք. մայրք, բոց հըրոյ.
Գոյժ ցաւոց, Երուսաղէմ, ի սիրտ իմ։
Ո՞ր ձեռն ըզդեզ քո զամենայն յաւուր միւմ կողոպտեաց։
Ո՞ տացէ զայս իմ՝ արտասուաց կըրկնավըտակ ինձ աղբերս,
Ըզգուաուութիւնդ աշխարել լալ։

ՍԶԱՐԻԱ

Ո՛վ տաճար սուրբ։

ՑՈՎՍԱՓԵԹ

Ո՛վ Դաւիթ։

ՊԱՐՆ

Տէր Սիոնի, յիշեսջիր,
Յիշեսջիր ի ընորհս իւր՝ ըզնամանըն քո զառաջինս։

Դարձեալ արտեսոպանէ, և ևն

ՑՈՎԻԴԱՅԻ

Զինչ այս նորոգ Երուսաղէմ
Ի խորոց անապատի ըզսապայծառ յարուցեալ,
Եւ գերըշմ անմահութեան ի ձակատսն փայլ ի փայլ։
Ժողովուրդք ասելոցս՝ երգեցէք.
Նոր ծնանի Երուսաղէմ՝ և ըզս չըքնաղ և գեղապանծ։
Յամենայն ծագաց ուսումն գան առ նա
Այս մանկունք՝ զոր չիք երբեք կըրեալ նորա ի ծոց իւրում։

Բարձրացո՛, Երուսաղէմ, ամբարձ ըղձլուխ քո պերճալի.
Յայս հայեաց ի Թագաւորս ընդ փառըս քո աքանչացեալս.
Թագաւորք աղգաց աղգաց՝ առ քեզ յերկիր խոնարհեալք
Ընկղող ոսկ քոյ համբուրեն.
Ընդմիամբք եղեալ ժողովք՝ գընան ի ըզս քոյ երեսաց:
Երանի՛ որ սուրբ սիրով առ Սիոնն
Տեսցէ զՅովկին իւր ձեռնաբեալ:
Երկինք, ըզշաղ ձեր յօղեցէք,
Եւ զիւր Փըրկիչն հանցէ երկիր:

ՅՈՎՍԱՒԵԹ

Ո՛հ, ոչաւի եկեսցէ մեզ այս ըզնորհ վերհատոյն,
Մինչ գեռ Թագաւորք՝ յորոց փըրկիչն ի գալոց...

ՅՈՎԻԴԱՑԻ

Պատրաստեա, Յովսաբեթ, ըզշընքեզ Թագն արքունի,
Զոր Դաւիթ ինքնին կըրեաց ի նուիրական Ճակատուն:
(առ Ղևտացիան)
Իսկ գուք, ի զին վաւիլ՝ զհետ իմ եղեք ի տեղիան՝
Ուր պահին ի ծածուկ, հեռի յաչաց արտաքնոց,
Սոսկալի ահեղ մըրճերըքն նիզակաց և սուսերոց՝
Որ յարիւն փղըշտացի մըխեալ երբեմն ներկան,
Զոր Դաւիթն քաջայաղթ՝ ամեք փառօք պըսակեալ՝
Ետ ի նուէր պահապանին իւրում սըրբել Աստուծոյ՝
Զայն ի գործ առնուլ գուցէ յաղնըւագոյն ինչ ի պէտս:
Օ՛ն արիք. կամիմ ինձէն ես բաժանել զայն ի ձեզ:

ՌԱՍԻՆ. Գոթողիա:

ՄԱՀ ԳՈԹՈՂԻԱՑ

Գոթողիա, Յովա, Յովիդայէ, Յովաբէլ, Աբենեզէր,
ոստիկանք Գոթողիայ:

(ՅՈՎԱՍ ծածկեալ ընդ վերագոտեան)

ԳՈԹՈՂԻԱ

Ա՛հագին գուռ՝ հրապուրողդ,
Դաշանց և դաւանաց՝ եղեռնաւոր առաջնորդ,
Որ միայն ի խռովութիւնս ես կառուցեալ ըզքո յոյս,
Մըշտաբուն ոխերիմ վհատութենից տէրութեանց.
Հանդուցեալ նըզաէիը ի հովանի Աստուածդդ,
Ըզպատրաստս առէը ի միտ ըզսընոտի յոյսդ քո:
Ի բազուկ իմ եղիք նա՝ և զիւր տաճար և զքո կեանս.
Ինձ արժան էր ի սեղան անգը ուր քո ձեռըն զենու,
Ըզքեզ... այլ շատանալ հարկ է գընովքըն զոր տաս:
Արդ տեսջիր կատարել զոր խոստացեալ է քո ինձ.
Մանուկն այն և գանձ, զոր պատ է յիս աւանդել.
Ո՞ւր իցեն:

ՅՈՎԻԴԱՑԻ

Սրինհետայն լըցցին կամաց քոց հաճոյք.
Ձերկոսքն միանգամայն ցուցանեմ քեզ աստանօր:
(Բանայ գվարտգոյն, փետանի ՅՈՎԱՍ ի գահ, դայեակն ի գոտն
յաջմէ, ՍԶԱՐԻԱ առաջ ի յետին՝ ի յախմէ, և առ նմա ՋԱՒԹ-
ՐԻԱ. և ՍՍԱԼՈՄԻԹ ի ծոցին՝ յաջորձանաս աթոռոյն, բազում
ՂԵՒՏԱՑԻՔ առաջնորդիւք կարգելոք յայս կոյս և յայն)
Երևեաց, սիրուն մանուկ, զարմ արքայիցս արժանի:
Ճանաչեմ ըզպայազատ սըրբագունին արքայից,
Ո՛վ գըշխոյ, ծանիր գոնէ զըսպիս քոյոյ դաշնակից.
Ա՛հասիկ է արքայդ, որգիդ, որգին Ա.քոզեայ:
Ժողովուրդք, Աբենեզէր, ծաներուք գուք ըզՅովաս:

ԱՐԵՆՆԵՐ

Ո՛վ երկինք։

ԳՈԹՈՂԻԱ (առ Յովիպայէ)

Ա՛յ դաւաճան։

ՅՈՎԻԴԱՅԷ

Տեսանէս զայս կին հըրեայ,
Զերկիւղած, ըղձոյ գիտեա՝ զի դիեր յայնժամ ըզստիս.
Յովսաբեթ կորզեալ Թաւիեայ ի զայրուցայդ ըզՔահանուհին,
Ընդալաւ տաճարս ըզնա, և Տէր Աստուած պահպանեաց։
Աւագիկ դաւթեան գահանայն առ իս պահեալ մընայորդ։

ԳՈԹՈՂԻԱ

Նենգաւոր, գաւ քո լեցի գըլխոյ մանկանդ եղերան։
Յատելի յիմրէց այսի ազատեցէք զիս ըսպաչք։

ՅՈՎԻԴԱՅԷ

Զկնուորըք Տեառըն կենդանւոյ, պահպանեցէք զարքային ձեր։
(Բանան խորհ ետուին, երեքին ներքինի գառնարին, և ղեհոան-
ցիւր զինեալ՝ գան յաքեռոսա ի պետարանն)

ԳՈԹՈՂԻԱ

Ո՞ր լեիր. գաւ ես գաւ. Թըշնաւառականս ես գըլխոյ,
Զկնուք և Թըշնամեաք չուրջ բոլորեալ սընդեալ կամ։

ՅՈՎԻԴԱՅԷ

Վայրապար խընդրեն աչք քո. կորեաւ փախուստ քո ի քէն,
Եւ գիտաց Տէր յաւետ ըզքեզ պատեալ պաշարել.
Տէրն՝ որ գուն գիմ խրոխտացիր՝ ըզքեզ ի ձեռս արկ ի մեր.
Տուր նըմա զհամար արեանցն որով արբեալ համբերեցար։

ԳՈԹՈՂԻԱ

Իսկ զնաքդ. աչ պախեցոյց ըզղըրակաս անարժան.
Աբեններ, արանց վատ, յո՞ր ծուղակ զիս փակեցեր։

ԱՐԵՆՆԵՐ

Դըշխոյ, ինձ Աստուած վկայ...

ԳՈԹՈՂԻԱ

Թո՛ղ անդր ի բաց զԱստուած քո,
Եւ ըզմեզ իմ հան, գրուժան։

ԱՐԵՆՆԵՐ (առնէաղ յոգս Յովսուս)

Յիմնէ աւուն, Յովսաբ։

ԳՈԹՈՂԻԱ

Դա Յովսա՝ դա քոյդ սրբոյ. աւսկը, աւսկը, անըզդամք,
Չի զձեզ զինք իմ տակաւին ուշին ի պահ պաշարմանս։
Ըզզօրաս ըզսեմ բարբառ՝ որ զիս կարգայ բարձրագոչ.
Ի Թիկունս ինձ հասանեն. գողացարուք, սպըսատամք։

Իսմայել, Յովս, Յովիպայէ, Գաբաղիա, և առաքինիքն ամենայն

ԻՍՄԱՅԷԼ (առ Յովիպայէ)

Տէր, տաճարս ազատեցաւ, և չկը ոք իւր Թըշնամի.
Ակըզգին փախըստական, և հրեակոզմն հըզպատակ։
Որպէս հոգի ընդ ատգարէան երկինդ ըղծուխ փարատէ,
Անհետին ամենեքեան ձայն հալածելոց զայն ձամբար։
Ղեւտացիք մեր ի բարձանց անգաստակացըս սըրբոց,
Ընդառաջին Ոգւոյն քարոզելոյն ժողովրդեան.
Պատմեցին ըզպղտոյսԹիւնն ի տուսերէն գողացեալ,
Եւ ըզդուստր Աքաաբու եկեալ անկեալ յորդոյնԹ։
Ի նըմին ժամուս հընչեաց ատգափողն յընդհանուրս.
Եւ այն գոռաց և աղաղակ նոցին ի ղօրն անըզդաստ
Հարին խառն և ապշոյ, և զարհաւիրան յանյուսից՝
Որով զվէրսըն Մագիսմ յատուաշ գարձոյց Գեգեոնիս։
Տիւրացիք, վահանընկէց և զէնընկէց նախ քան զայլս՝
Անյըք ընդ այլ ձանձապարհս անհետ եղեն և կորեան,
Աւրք ամանք հրեաստանեայք խառնվեալ գարձան ի փախուստ.
Իսկ մնացեալքըն մեծաձայն ի Յովսուսն եղեն կոչմ՝
Ընդ հանդէան Աստուծոյ՝ յանձին նորա սրիարացեալք։
Ի վերջ, մինչ հոգւով ամբոխն ողջոյն սըրտատրոփ,
Ծերք, կանայք և մանկտի զվիմամբք փարեալ խընդալից,

Ըղձէր օրհնաբանեն և զոր նոյն ինքն առաքեաց,
Նըւաղեն ամենեքեան զորդին Դաւթի զյարուցեալ։
Գարշելի է Բահաղ և սըրբանուէր ոստանիս,
Ըզդրօշան իսկ մեհենին խորտակեցին սըղծութեան,
Եւ Մաթան վաղատեցաւ։

ԴՈԹՈՂԻՆ

Հրեից Աստուած, ընկճեցեր.
Դա Յովնս է արդարէ. ի զոր խաբել զիս ձըգնիմ.
Ձանաչեմ ըզտեղին՝ յոր եաու զինըքն խոցել.
Տեսանեմ ղիտակ մարմնոյն Ադողնոյ և զարժաւած.
Ամենայն՝ յաչս իմ զարհուրելն զոր առեամ՝ նըկարէ,
Դաւիթ, Դաւիթ ի վեր, ի վայր ևեթ Աքսաբ։
Աղաղակեմ Աստուած, միայն դու զամենայն հորդեցեր,
Դու ի խաբս արկեալ զիս գիւրահընար իմ վըհիժուց,
Բիւր անգամ յաւուրն եդիր անձին իմոյ զիս ոսոխ.
Է ուրեք՝ զի՝նդ մանուկ մի յիս շարժեալ մըտայ խէթ,
Եւ ուրեք՝ շըլայուցեալ զիս մեծագանձ մըրեկիւզդ,
Զոր երկեայ մտանել ի բոց հըրոյ Ճարակ՝ և յաւար։
Արդ մանուկդ այդ, քո խընամ և քո հաստուած, ասըեսցէ,
Եւ նորոյ հլանուէթեան խըռամ ի փառս և ի շուք
Թոյլ տայն մըրկել նըմա զսուրըն սըրեալ ի սիրտ իմ.
Ահա մայր իւր զայս նըմա ի մեռանելն ազօթէ.
Զի՞ աղօթս ասիցեմ. յուսամ մեծաւ ակն ունիմ,
Թէ՝նդվըղեալ ի լըծոյդ և յօրինացըդ նեղեալ,
Արեանն Աքսաբոս՝ զոր առն չինէն՝ հարաշատ,
Հանդուրնակ հաւուն իւրում և հօր իւրոյ նըմանող,
Դաւթեան նըզովելն ժառանգ որդիդ պայազատ՝
Ելցէ զփառս քո ջընջել, տապականել ըզսեզանդ,
Առնուլ վրէժ ըզԻոթողեայ, զՅեղաբելայ, զԱքաբոսն։
(Ելանէ. վէրք նորա ղեհտացիւք)

ՅՈՎԻԴԱՑԻՆ

Տէր, օն անդր ի տաճարէն հանջիք արտաքս իսկ և իսկ,
Եւ մի սըրբուհիւն տեղւոյն իւիք պըղծեսցէ։ [Թայք,
Վրէժխընդիրք սուրբք բըռնամահ աքքայազանցդ, օն երբ

Ըզբողոք արեան նոցա իւրով մահուամբն հանգուցէք։
Թէ յանդուդն ոք խիզախեալ ելցէ նըմին ախոյեան,
Մատնեսցի և նա ՚նդ նըմին՝ սըրատըճուէթեան երկաթոյն։

ՌԱՍԻՆ. Գոլոզիա։

ՊՈԼԻԿՏՈՍԻ ԽՐԱԽՈՑՍ Ի ՄԱՀ Ի ՎԵՐԱՑ ԳՐԻՍՏՈՍԱԿԱՆ

ՀԱԻԱՏՈՑ

Պոլիկտոս, Նէարխոն

ՆԷԱՐԽՈՆ

Ցո գիմեալ գնաս։

ՊՈԼԻԿՏՈՍ

Ի տաճար անդր ուղղեմ զիս և զոհն ակն ունիմ։

ՆԷԱՐԽՈՆ

Եւ խառնեսցես դու ի նըւէրս ընդ ամբարիշտ խուժանին.
Քեզ մոռացօ՞նք այդպէս եղեն զի քրիստոնեայ այժմիկդ ես։

ՊՈԼԻԿՏՈՍ

Մատակարար դու ինձ չնորհին կացեալ՝ զայն քաջ յիշեցիս։

ՆԷԱՐԽՈՆ

Գարշիմ մերժիմ ես ի կըռոց։

ՊՈԼԻԿՏՈՍ

Գարշելիք են նմինք և ինձ։

ՆԷԱՐԽՈՆ

Պաշտօն անարգ և ամպարիշտ։

ՊՈԼԻԿՏՈՍ

Եւ զըժոխոց հընարք պիղծ.

ՆԷԱՐԽՈՆ

Խոյս տուր առա դու ի բաղնեաց։

ՊՈԼԻԿՏՈՍ

Արկից ես զայն ի կործան.
Կամ մեռայց անդ ի մէհենին, կամ զայնս պակաց տայ կռիան:
Եկ, սիրելիդ իմ Նէարխոն, ելի և հանդէս ելանեմք
Խայտառակել դիցն ըզպաշտօն և ցուցանել մեր կեանքս:
Այսմ ի մէնջ ակն ունին երկինք, պարտ է ի գլուխ զայն ա-
[ծել.
Դուն ես ընկոյն ես խոստացայ, և արդ երթամ կատարել:
Ցայժ հնարհատարտ եմ Աստուծոյն, ուստի քեզ եղէ ես դիտակ,
Որ անպատուամբն բարուքեամբ կաղմ ի կապել ինձ պըրսակ՝
Զայս վաղ ընդ վայրկ հաճեցաւ ատել պատեհ ընդունել առ ի
Իւրոյ առ ես ձըրիատուր նորոյ հնարհին հաւատոյ: [փորձ

ՆԷԱՐԽՈՆ

Ցայժ է վատումըն նախանձուդ, անսա, դիր այնըմ պայման:

ՊՈԼԻԿՏՈՍ

Ո՛ր ճշմարտին Աստուծոյ չափ է նախանձուն և պայման:

ՆԷԱՐԽՈՆ

Ի մահ անձին դիմագրաւես:

ՊՈԼԻԿՏՈՍ

Մեռայց առ սէր իւր ըղձիւք:

ՆԷԱՐԽՈՆ

Իսկ զի՞նչ թէ սիրա քո սասանի:

ՊՈԼԻԿՏՈՍ

Ինքըն լեցի ինձ նեցուկ:

ՆԷԱՐԽՈՆ

Զեն նորա կամք մեզ անձնամատն երթալ ի մահ վայրապար:

ՊՈԼԻԿՏՈՍ

Ցայժ առաւել է պատուական մահ յոր դիմէ ոք յօժար:

ՆԷԱՐԽՈՆ

Շատ է սպասել մահու և կրել, չէ պարտ գոլ այնմ ի խըն-
[դիր.

ՊՈԼԻԿՏՈՍ

Որ զանգիտէն դիմագրաւել լեցի նմա մահ վըշտակիր:

ՆԷԱՐԽՈՆ

Այլ մահ անշուշտ ի տաճարի անդ գարանեալ քեզ մընայ:

ՊՈԼԻԿՏՈՍ

Այլ ինձ անշուշտ արդէն յերկինս անդ յաղթանակ պատ-
[րաստ կայ:

ՆԷԱՐԽՈՆ

Զայն մեղ ի ձեռն առաքելին վարուց օրէն է ուսեալ:

ՊՈԼԻԿՏՈՍ

Զայն ի հրապոյրս անկեալ մեղաց՝ մարթ է ի վանդ արկա-
[նել:
Իսկ առ իմ՝ դնել զայն յերկբայս, զոր մահ դործէ աներկ-
[բայ.
Իսկ՝ զիսկ այն դըժոխըմբեր որ զերկնից դրուն ինձ բանայ:
Ես քրիստոնեայ եմ, Նէարխոն, և քրիստոնեայ խոստովան.
Հաւատք զոր ես արդ ընկալայ խընդրե զարդեանց ըզհան-
[դես.
Որ խոստափէն՝ մեղ ի հաւատս է և մեռեալ յոյս նորին:

ՆԷԱՐԽՈՆ

Կենաց անձին խընամ կալջիր, փառքն Աստուծոյ զայդ կա-
[մին.
Կեանք քո լեցին պատըսպարան քրիստոնէից որ կան առա:

ՊՈԼԻԿՏՈՍ

Այլ օրինակ մահուս լեցի նոցա մեծ ևըս նըշանաւ:

ՆԷԱՐԽՈՆ

Մահն ուրեմն փափաքես:

ՊՈԼԻԿՏՈՍ

Կենաց ատա գոլ ցանկաս:

ՆԷԱՐԻՈՆ

Ծածկել ի քէն ես ոչ կարեմ, դաս դըժուարին դու ինձ
[առաս.
Խնթամ ահիւ գուցէ նըկուն ինս արասցէն խիստ տանջանք:

ՊՈԼԻԿՏՈՍ

Որ ի հաստող առնու ըղկայ, անկանելոյ չէք վըրանգ.
Ամենազօր սէր Բարձրելոյն պահպանէ զնա ի վտանգի:
Որ զանգիտէ հալ ի յուբաստ, է ուրացեալ ի սըրտի,
Երկմըտի նա յանձին իւրում, է ի հաւատս իւր երկբայ:

ՆԷԱՐԻՈՆ

Որ խիզախէն յանդըգնութեամբ՝ յանձնապաստան լեր նա:

ՊՈԼԻԿՏՈՍ

Ահա ի նորին եմ ես ի շնորհս և ոչ թէ յիս քաջայոյս:
Բայց զոր ի քէն ակն ունիմ՝ ինձ լեր տալ քեզ խրախոյս.
Զի քեզ այգքան երկիւղ ընդ մահ:

ՆԷԱՐԻՈՆ

Զի և Աստուած իսկ երկեաւ:

ՊՈԼԻԿՏՈՍ

Ահա զանձն ի մահ էաս. ծն լըսուք ըզհետ նորին դիմագրաւ.
Սեղան նըմին ի վերայ դիցըն կանգնեսցուք փըրատակաց,
Զի պարտ է մեզ, դեռ ևս յիշեմ ըզբանըս քո կանխասաց,
Ահա սէր նորա արհամարհել ըզկին, ըզդոյս և ըզթագ,
Տալ ի վերայ փառաց նորա զանձն և զարիւն բովանդակ:
Ահաճ, և ոչ է այն քոյին եռանդն և սէր պատարագն,
Զոր դու երբեմն ինձ մաղթիլը, և արդ մաղթեմ քեզ ըզ-
[նոյն:
Թէ առկայծէ դեռ այն ի քեզ՝ ըզ դու չարժես ի նախանձ
Ի տեսանել ըզնորակնութիւնս յայնմիկ ըզքեւ դերազանց:

ՆԷԱՐԻՈՆ

Նորածնելոյդ յաւազանէն՝ առտիդ ի յոյժ մեծազօր,
Սուրբ ի մեղաց, որք ըզկորով մեզիւն շնորհին երկնաւոր,
Եւ որ համայն հոգիացեալդ ես ի նորին Քոխսուքիւն,

Անհընարինքն իսկ հեշտ թըւին քեզ ի բոց այնըր սիրոյն.
Ամէնայնի շնորհացն ըսկըզբնաձիր նուաղեալ պարգեւք երկ-
[նաւոր,
Եւ զօրութիւն նորա՝ սա մեզս յոգունց մեղկեալ օր ա-
Ոչ ևս իշխէ ի մեծամեծս ձեռնարկել քաջաբար, [ւոր,
Եւ ամենայն ինչ անկելոյս յուժոյ թըւի անհընար:
Ամ յա վաստութիւն ամենապարտ և այս վախուստ անարի՝
Գիտեմ զի խիստ է պատուհաս մեզայ իմոց արժանի.
Ամէն զըթութեանցըն Տեր յոր պարտ է մեզ ունել միշտ ըզ-
[յոյս,
Նախանձելի ինձ օրինակ քարեաց ըզքոյդ տայ խրախոյս:
Եկ, սիրելիդ իմ Պոլիկտէ, եկ ի հանգէս եղանեմք,
Թոյլատուակել դիցըն ըզսաշտօն և յուսցանել ոյզ ի գեմք.
Իցիւ և ինձ դոյր արկանել ի քեզ նախանձ ի տոկալ,
Որպէս դու ինձ ի գիմագրաւ տալ զանձն ի վտանգ կամա-
[կար:

ՊՈԼԻԿՏՈՍ

Ի բարեբաղդ յերկինաղգեցիկ յայդ փոխոխումն սըրտի
Ձանաչեմ զնմանս Նէարխոն, և արտասուեմ առ նըմանէ:
Զոհք ի բագնին կան ի զենուլ, չեք յամելոյ ժամանակ.
Օ՜ն, Աստուածոյն Ճըշմարտի անգըր Ճեպեսցուք նահատակ.
Երթիցուք տալ ըզնաղալիկըն շանթ ոսից ի կոխան,
Որով ըզգիայսըն փուստ զինէ գիւրահաւատսըն խուժան.
Օ՜ն, երթիցուք բանալ ի լոյս զաչս առ ի մահ կուրացեալ,
Եւ փըշրեսցուք ըզկուռսըն սուտ ըզկոփածոյ և զերահալ.
Երկինաղգեցիկ ի մեզ հըրոյս լցուք կենօք մեք Ճարակ.
Հարցուք զերկնից ըզպատերազմ՝ Թոդեաց ի նա զյաղթա-
[նակ:

ՆԷԱՐԻՈՆ

Օ՜ն, երթիցուք մեծահանդէս փառացն երկնից տալ ըզքոյդ,
Եղեալ գործօնք հաւատարիմք կամացն առ մեզ ըզոր եցոյց:

ԳՈՈՆԵՑԻ. Պոլիկտոս:

ՋՐՈՒՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆ ՊՈԼԻԿՏՈՍԻ ԸՆԴ ՊԱՒԼԻՆԵԱՑ

Ի ԲԱՆՏԻ

ՊՈԼԻԿՏՈՍ, ՊԱՒԼԻՆԷ, ՋԷՐՈՒԱՆԴ

ՊՈԼԻԿՏՈՍ

Ահա ինչ, սիկին, գալուստդ այսրէն. մանրա ինձ ազդէ,
[թէ խրախոյս.
Զբնաղ սիրոյդ ի պերճ հանդէս ընկճել զիս գաս, թէ
[չիմ կոյս.
Ատելութիւն առեալ բերես, թէ զհաշտութեան սուրբ
[ըզսէր
Պէս թըշնամւոյ դիմեալ առ իս, թէ սըրտակից իմ ընկեր:

ՊԱՒԼԻՆԷ

Քեզ թըշնամի չկայ բայց ի քէն. գու զքեզ ատեաս, այլք սի-
[րեն.
Դու և զերազն իմ, գու միայն ի լուսին ածես համօրէն:
Մի գու զքոյին նիւթեր կորուստ, կամեայ միայն՝ և կեցցես.
Թէպէտ մեծ յոյժ ոճիրըդ կոյն, ինայես անձինդ՝ և քաւես:
Ցուշ քեզ լինին յոյզ յորինէ բազմոջեցար շառաւեղ,
[քեզ.
Ցուշ արուեստիդ հանդէս չըքնաղ և լաւութիւնըդ չը-
ինքնակալին գոս մեծարոյ, ժողովրդեան ցանկալի,
Եւ մարզպետի Հայաստանեայցըս գու վեհապ սիրելի.
Զյիշեմ ինչ զիմ քեզ հարանութիւն, որ ինձ բազդ մեծ՝ քեզ
[էի ինչ.
Այլ արուեստիւն քո, զարմ առհմիկ և ազգութիւն տես գու
[զինչ
Ընծայեն կոյս, և մի Թողուր գահձապ ի ձեռս անձնատուր
Զոր խոստանայն բազդ գեղեցիկ արդար ըզձից մեր ի լուր:

ՊՈԼԻԿՏՈՍ

Ինձ առաւելն իսկ է ծանօթ. ըզզարծանս իմ գիտեմ ես,
Եւ ի նոցունց քաջարուեստիդ որ ինչ յուսալ իցէ մեզ.

Այլ լինչ, ազէ, յանգիցեն այնք, բայց ի բարիս անցաւոր,
Որոց ըզհետ գան բիւր վըտանգք, վըրդովէն հոգք բիւրա-
[ւոր.
Բառնայ ի մէնջ մահ զամենայն, լինիմք բազդին խաղալիկ.
Այսօր ի գահ արքունական, վաղիւ յարեան ճասալիք.
Գըրգուեալքն ի բաղդ գեղանըսեհ եղէն տըժգոհք առաւել.
Քանի՛ նուազումնք ի կայսերայ կացին փառացն ի վայել:
Է՛, է և յիս փառայ անճուկ ազնըւագոյն և վըսեմ. [գրեմ,
Վազանցիկ այդք են մեծութիւնք, զանանցականսըն խըն-
Ջերջանկութիւն աներկիւան, որ ոչ ջափ է ոչ պայման,
Որ մխանայ գերը ի վերոյ, գեր ի վերոյ բաշխից կան:
Մի ծանրագնի՛ չկայ սառնալ ինձ զայն ընդ այսըց կենաց,
Որ թէ կանուխ թէ անագան բարձցին յինէն յերկակարծ,
Այլ փախըստեայ են սուղ վայելք և կերկակարծ ապագայն:

ՊԱՒԼԻՆԷ

Փրկատուիդըդ ձեր երազք են այդոքիկ ծաղրական.
Աչատպելեայ հրապոյրք ըզձեզ տեսէք զիմ՛րդ կախարդեն.
Ոչ ինչ արիւնքըդ ձեր Թըրկին ընդ այնոցիկ փոխարէն:
Այլ կարծեցէք անօրէն ըստ կամս արեան ձերոյ գոլ և տէր.
Զէ խակ և չէ ըզիեանս հանդոյն ժառանգութեան առեալ
[ձեր.
Ապաքէն օրըն կենատուս էա և պարտուց ձեզ պայման,
Եւ աշխարհն և պետութեան և արքայի պարտիք զայն:

ՊՈԼԻԿՏՈՍ

Զայն մըտադիր գնէի ի մահ վասըն նոցա ի ժարտի.
Գիտեմ ըզժամն և ըզպայման և Թէ որ փառք են անան:
Հարոյ և հաւուց Դեկեայ պարծանքն ի ձէնջ գովեալ մեծա-
[պէս,
Եւ սիրելի անունն այն ցարդ Հռոմայեցւոցդ եղեալ ձեզ,
Նա արդ ի գըլուխ վեցեակ գարուց վերամբարձաւ ինքնակալ:
Վասն արքայի և աշխարհի զարիւնս, այո, պարտիմ տալ,
Այլ առաւել ևս Աստուծոյ խնդ՝ որ զայն ինձ շնորհեաց.
Թէ ի վերոյ արքայի տալ զանձն իցէ բազդ գերազանց,
Իսկ քանիօն վասն Աստուծոյ որ զանձն ի մահ ոք Թէ տայ:

ՊԱՒԼԻՆԷ

Ո՞ր այն Աստուած...

ՊՈԼԻԿՏՈՍ

Պաւլինէ, ղգոյշ. ըղբանըս քո լըսէ նա.
Չէ նա Աստուած հանդուրժական իսկ կըռոց քոյ սին Թարմա-
[տաբ,
Խուվ, անըզգայ, համր և անշարժ, յոտից ձեռաց ապիկար,
Ոչ ականձայն և կամ վհատրդ ըստ քիմըս ձեր կոփածոյ.
Քրխատանէից է նա Աստուած, նա և իմ է, նոյն և քո.
Յերկինս ի վեր չէք սյլ Աստուած և ոչ յերկիր ի խոնարհ:

ՊԱՒԼԻՆԷ

Երկիր գոռ պագ նըմա հոգւով, մի ի վերոյ ցոյց ինչ տար:

ՊՈԼԻԿՏՈՍ

Չի քրխատանեաի և դիցապաշտ կամիս համայն Թէ իցեմ:

ՊԱՒԼԻՆԷ

Կեղծեա առ ժամն՝ մինչև Աւետ գնասցէ ասել տարադեմ,
Եւ հօրն իմում լինի պատեհ ըզգոռթ ի քեզ ցուցանել.

ՊՈԼԻԿՏՈՍ

Ինձ ցանկալի է Աստուածոյն իմոյ զըթոյն հանդիպելը
Որ կենցաղոյս զիս ի վտանգոյ յաւիրըտակեալ ի վերոյ,
Եւ ոչ Թողեալ ինձ ժամանակ կեսոս ընդ կըրուանին հայելոյ,
Յասպարիզիս ի գլուխ կապել ինձ զըթուԹեամբ ըզպըսակ,
Յանդորը ածեալ նաւահանգիստ ի նախկին չոնչ աջողակ,
Ըզնորածնեալս յաւազանէն յուղարկելով զիս ի մահ:
Ո՛հ, Պաւլինէ, Թէ դիտիր զինչ կեանքս իցեն գիւրաւոհ,
Եւ բարեբաղդ մահուս այս որ քաղցըր վայելք յաջորդեն...
Այլ ծածկեըցդ գանձուց այս ձառք, աւաղ, ի զուր նոցին են,
Զորոց չև ևս աստուածոյին չընորհ ըզպրտըսըն չարժեաց:

ՊԱՒԼԻՆԷ

Ո՛վ անողորմ գոռ, ժամ է արդ զի զկիսա՞ անձին մերկացայց,
Եւ ապաշնորհ սիրա քո հարցի ի կըշտամբանս իմ արդար.

Ա՞յս իցէ քո հարսանեկան սիրոյդ ինձ ցոյց զոր երդուար.
Ա՞յս քո սըրտիդ գոռԹ կարեկից զոր ցուցանես ինձ հիդիս.
Լըռեցի ցարդ զղջըմ աղէտս յոր յուսահատ Թողուս զիս,
Կարծեալ Թէ չատ իսկ սէր ընդ իմ լինի առ քեզ բարեխօս,
Որ զի և չէն իսկ ինձ հաճոյ աղաղատանք բըռնազբօս:
Այլսէր անկեղծ, զոր խոստացար գոռ ինձ յաւերժ անյեղլի,
Եւ զոր կալայն ես միշտ առ քեզ ամրապահեստ ի սըրտի,
Իցէ Թէ գէԹ ի լըքանելըդ զիս այսպէս առ ի մահ՝
Յօղեսցէ չԹէ մի արտասուաց յոգւոյ հանեալ ընդ իս մհ:
Լըքանես զիս, ո՛վ ապաշնորհ, և գոհոԹեամբ լըքանես,
Ոչ ծածկեալ զայն, ըզիշխողուԹիւն սըրտիդ ցուցեալ յայտ-
[նապէս.
Անկարելիք սիրա քո իմոյ գառն աղիտից ի կըսկիծ,
ԵրջանկուԹիւն ցնորք անձին որում չիցեմ մասնակից:
Տաղտուկ ուրեմըն հարսանիքըս մեր ածին քեզ չինէն.
Չարան ընծայեալ քեզ Պաւլինէ և առեցաւ նա ի քէն:

ՊՈԼԻԿՏՈՍ

Եղուկ:

ՊԱՒԼԻՆԷ

Փանլ դըժուարաշարժ բերին չըրԹունքդ յայդ եղուկ.
Այլ այդ Թէ սիկըռն էր շարժելոյ սըրտիդ գուշակ ի փըղ-
[ձուկ,
Բըռնազբօսիկդ իսկ այդ քանլ քաղցր ինձ գոյն հաճա-
[ճանք:...
Վա՜շ վա՜շ, յուզին գուԹք իւր ահա, աչք ի չարտօսըր Թա-
[նան:

ՊՈԼԻԿՏՈՍ

Թանան, այո, աչք իմ չարտօսր, և ո՞ այնց տայր զըրուԹիւն
Չընդդիմամարտս խըստացելոյ սըրտիդ կակղել պընդուԹիւն:
Ողջըմ աղէտք յոր ղբեզ Թողում՝ են արտասուաց արժանիք,
Զոր կարեկից հոսել գորով սիրոյն իմոյ հաւատարիք.
Եւ Թէ երբեք մարԹեն երկինք ցաւոց լինել ընդունակ,
Լացից ես անդ, լացից ըզքեզ ի չաղետից չիշատակ:

Բայց յօթևանս անդ լուսաձեմ երանաւէտ խորանաց
Եթէ լուիցէ արդարադատ և բարեբարձ ինձ Աստուած,
Թէ հաճեսցի ընդունել զուխտ հպարտանեկան իմ սիրոյս,
Ըզկուսրուածեանըդ քո խաւար վերատեսցէ յիւրն ի լոյս։

Ա՜յո, ով Տէր, զայդ ի քումմէ բարուքենէդ յուսամ ես,
Զի արժանի քրիստոնէի և ուղղուքեանցն իւր հանդէս.
Զէ մարթ նըմա այսքան բարեօք գոլով ի քէն ձեռացեալ,
Զըձանաչել ըզքեզ, և ոչ զուրկ ի սիրոյ քումմէ կալ,
Գերեալ յանլոյծ ի դըժոխոց սարիս ըսարսուռ վառչըւէր,
Մընեալ ընդ խիստ նոցին լըծով և ի նըմին մեռանել։

ՊԱՒԼԻՆԷ

Չինչ բարբառիս, ոմ վատաբախտ, և զինչ չըրթունքդ ինձ
[մաղթեն։

ՊՈԼԻԿՏՈՍ

Զոր բովանդակ արեանս ի դէն ցանկամ առնուլ փոխարէն։

ՊԱՒԼԻՆԷ

Նա մանաւանդ...

ՊՈԼԻԿՏՈՍ

Մի վայրապար ըստահակիր դըժկամակ,
Ցեղակարծում չարժէ Աստուած ընկճեալ ըզսիրտըս վայ-
[րագ.
Զև ևս լոյծ երանաւէտ օրն այն և ժամ հասեալ արդ.
Հասցէ անշուշտ, այլերբ և ուր՝ գիտել այժմըն չէ ինձ մարթ։

ՊԱՒԼԻՆԷ

Թո՛ղ անդր ըզցնորս, և ցոյց ինձ սէր։

ՊՈԼԻԿՏՈՍ

Ըզքեզ սիրեմ ես, այո,
Ցոյժ քան զԱստուածն իմ ի ստորև, այլ յոյժ քան զիս ի
[վերոյ։

ՊԱՒԼԻՆԷ

Երդմնեցուցեալ ըզքեզ յոյդ սէր, մի զիս անիմանալ լըքաս
[նեը։

ՊՈԼԻԿՏՈՍ

Երդմնեցուցեալ ըզքեզ յիմ սէր, լսիլըր ուղղոյս իմ ընկեր։

ՊԱՒԼԻՆԷ

Ո՛չ շատ ևցէ Թողուլ քո զիս, և կախարդել իսկ հնարիս։

ՊՈԼԻԿՏՈՍ

Ո՛չ շատ ե գնալ ինձ ի յերկինս, անձկամ լինել քեզ ընդ ես։

ՊԱՒԼԻՆԷ

Զառանցելոյ մըտացդ ցընորք։

ՊՈԼԻԿՏՈՍ

Ճըշմարտութիւն երկնառատ։

ՊԱՒԼԻՆԷ

Ո՛վ կուրութիւն տարօրինակ։

ՊՈԼԻԿՏՈՍ

Յաւէրժ լուսոյն ճառագայթ։

ՊԱՒԼԻՆԷ

Ա՛յդպէս ուրեմն ընտրես ըզմահ քան զՊաւլինեայ դու ըզ-
[սէր։

ՊՈԼԻԿՏՈՍ

Ա՛յդպէս ապա սիրես զաշխարհ քան զբարուքեանց դու
[ըզՏէր։

ՊԱՒԼԻՆԷ

Ե՛րթ, խըստասիրտ, ձեռքեաց ի մահ, ընաւ իսկ դու զիս ոչ
[սիրես։

ՊՈԼԻԿՏՈՍ

կաց բարեբաղդ դու ի յերկրի, և յանդորրու զիս Թողցես։

ՊԱՒԼԻՆԷ

Թողից, այո, այժմ յանդորրու Թողից ըզքեզ, հանգարտ
Ահա երթամ։
[լեր.

ԴՈՒՌՆԵՑԱ. Պաւլինէ։

ՊԱՏԱՍԽԱՆԻ ՊՈԼԻԿՏՈՍԻ ՈՒ ԴԱՏԱՒՈՐՆ

Փելիքս, Պոլիկտոս, Պաւլինէ, Ջօրախոփ

ՊՈԼԻԿՏՈՍ

Ըզդին միայն պաշտեմ ես Տէր՝ տիեզերաց արարող,
Յորմէ սաբսին երկինք, երկիր, անդադարամեռ կան ի դող.
Ըզդի Աստուած, որոյ սիրեալ ըզմեզ ի սէր անբասիս՝
Զանարգանաց մահ վասըն մեր ինքնայօժար յանձն էառ.
Եւ որ մեծի սիրոյն ղեղման հրաշագործեալ յիշատակ՝
Օր ըստ օրէ հաճի տալ զանձն ընդ մեր մեղաց պատարագ:
Այլ ինձ զայնց մեղք են ձեզ ճառել, որ ոչ կարէք գոլ [հասու:
Իսկ որպիսեաց, տեսէք, ցնորից կայք դուք պաշտպանք զա- [յացու.
Ի զաղջագործ ոճիրս անզուր նըշաւակէք ըզդիս ձեր.
Պատուհասեալք ի ձէնջ ոճիրք յերկինս համայն ուղղին [տէր.
Պատնիկն և չուն, առևանգեալն և ազգասպիղծ մըծղընեայն,
Գողն, աւազակ, և որ ինչ այլ ևս գարշելիքն են համայն,
Յանմահ ի դիս ձեր նախատիպ ուղին իւրեանց օրինակ.
Զորոց մեհեանսըն սըղծեցի, զբագինս եդի հարթյատակ,
Որ թէ և այժմ ինձ առաջի կային՝ ըզնոյն առնէի
Յայտ յանդիման քեզ փեղիքսի, և յանդիման Սևերի,
Եւ ծերակոյտ մեծ աստենին, դէմ յանդիման իսկ կայսեր:

ՓԵԼԻՔՍ

Արդար ցասման իմում ոչ ևս արդ ժուժեն կամք մարդա- [սէր,
Նոցին պաշտօն տար, կամ մեռիր:

ՊՈԼԻԿՏՈՍ

Իրիստոնեայ եմ:

ՓԵԼԻՔՍ

Անօրէն.
Քեզ ասեմ՝ դիցըն պագ երկիր, թէ ոչ՝ ընտրեա մահ քեզին:

ՊՈԼԻԿՏՈՍ

Իրիստոնեայ եմ:

ՓԵԼԻՔՍ

Իրիստոնեայ ես. ով խըստասիրտ դու յամառ:
Օ՛ն, զօրականք, ածէք զառաջդ յինէն հրաման ի կատար:

ՊԱՒԼԻՆԷ

Յո՞ զինա տանիք:

ՓԵԼԻՔՍ

Ի մահ:

ՊՈԼԻԿՏՈՍ

Ի վառս: Ո՛վ Պաւլինէ սիրելի,
Ողջամբ կացիր, և զյիշատակս անջինջ կալցիս ի սըրտի:

ՊԱՒԼԻՆԷ

Եկիր ընդ քեզ ա՛ւր և երթաս, և ի մահ իսկ՝ թէ մեռցիս:

ՊՈԼԻԿՏՈՍ

Կաց, մի ընդ ես դար, և կամ թող ի բաց ըզդիս քո անուխ:

ՓԵԼԻՔՍ

Առէք ըզդա յաչաց ի բաց, ըզոյնն հրամանք իմ ի գա.
Զի ընդ կորուսեա իւր կամեցաւ, զըսոցէ զկորուսեա իւր ապա:

ԳՈՌՆԵՑԻ. Պոլիկտոս:

ՄԱՀ ԿԻՆԶՄԱՆՑ

Ալեաբէդ, Զամբ, Ասէբա, Ալընդա, Ամբիւոզիւ, Սպանիոլիւ

ԱԼՈՆԶՈՍ (աո Ալեաբէդ)

Առաջի քո բերեալ մատուցանեն զորդիդ հէք,
Տէր, ի գերկըս քո կամի նա ի կենաց անցանել:
Ժողովուրդն որ զինա սիրեր՝ մըղեգնոտեալ ամբոխիւ
Շուրջ խըռնեալ ըզնովաւ, յարուցեալ գայ յայգենալ
Յարենէ հարսին իւրոյ և այրատյան խոշըճին:

Ալոարէզ, Կիւզման, Մանդէզ, Զամոր, Ալբիրա,
Ասբիկոյիֆ, Զինոարֆ.

ԶԱՄՈՐ

Փըրկեցէք, դուժք, զԱլզկա, և ձեռ տուք յիմպատուհաս:

ԱԼԶԻՐԱ

Մի, այլ մահ սարսափելի զմեզ զերեսեան զուդեսցէ:

ԱԼՈՒԱՐԷԶ

Որդին իմ մեռանի, որգիս, ով ծայր աղետից:

ԶԱՄՈՐ (առ Կիւզման)

Արդ քեզ կամք են մինչ ի սպառ ըզմոլութիւնդ հանել յանդ,
Եւ կ և տես զհեղումն արեանն, մինդեռ դու կեաս տակա-
Եւ կ ուսիր մեռանել նըկատելով ըզՁամոր: [ւին,

ԿԻԻԶՄԱՆ

Են են այլ արուեստիք՝ ուսուցանել ինձ ըզքեզ.
Զայլ ևս օրինակ պարտիմ ես քեզ, և տաց արդ:
(առ Ալոարէզ)
Որ ըզմեզ իմ կամ երկինք, և ցայժմ յապաղեաց,
Հայր իմ, արդ ի ժամուս բերէ զնա քեզ զառաջեօք:
Հոգիս օրհասական և յանձատել չինէն մերձ,
Առալի քո զտեղի առնու... լինել քեզ նման:
Մեռանիմ ես, առագաստն անկանի, նոր լոյս ծագէ.
Զանձն իմ ես ոչ ծանեայ՝ բայց ի վախճան ընծայեցս.
Մինչև ցայս ժամ որ զնան ինչուցանէ ի չերիմ,
Մարգուեստեան հետս հեծել գուռզուեստեանս ընդ բեռամբ:
Վրէժ առնուն երկինք զերկրիս. արդար է նա. և իմ կեանք
Ոչ կարեն հատուցանել զարիւնն յոր ձեռն իմ ներկաւ:
Կուրացոյց երջանկութիւն, լուսաւորեաց զնս արդ մահ:
Թողութիւն շնորհեմ ձեռինն՝ որով Ասուած զնս եհար:
Տէր էի ես ի տեղւոջս, ես գեռ ի սմա հրամայեմ,
Շնորհ առնել կարեմ ինձէն, և զայն առնեմ Զամորայ:
Կեաց յոխորտ Թըշնամի, ազատ լինիր, և քեզ յո՛չ

Եթէ զինչ էին պարտք քրիստոնէի, և զինչ մահ:
(առ Մանդէզ որ յոտս էր անկանի)
Դու Մանդէզ, ամերիկեանք, որ եղէքդ իմ ողջակէզք,
Ցուշ ածէք՝ զի գըթութիւնս անցոյց զանցոյց զյանցանօքս:
Ուսուցէք զԱմերիկա, դուք արքայիցն ի մըտի,
Թէ ծընեալ են քրիստոնեայք ի՞ստալ օրէնըս նոցա:
(առ Զամոր)
Զաստուածոյն՝զոր մեք պաշտեմք՝ ի միտ առնիր ըզխըրիր.
Ինդրեցէ քեզ հրաման ետուն զըսպանութիւն և ըզվրէժ.
Ինակ լսես, յորժամ բազուկ քո դաս երբեր արեւուս,
Հրամայէ արգահատել քեզ և զյանցանսըդ թողուլ:

ԱԼՈՒԱՐԷԶ

Ո՛հ որդեակ, քո լաւութիւնք հաւասարեն արուեստանդ:

ԱԼԶԻՐԱ

Աստուած մեծ, զինչ փոփոխումն և զինչ չըքնաղ այս բար-
[բառ:

ԶԱՄՈՐ

Զինչ. կամիս դու սպիտել և զնս ինքնին ի զըղջումն:

ԿԻԻԶՄԱՆ

Առաւել իմըն կամիմ. սպիտել ըզքեզ ի սէր իմ:
Ալզիրայ կեանք իւր եղեն թըշուառայեղց կարի յոյժ,
Թէ իմով անգըթութեամբք, և թէ իմով հարստանօքս.
Ըզնա ձեռքս օրհասականք տացեն անդրէն ի քո գիրկս:
Կեցջիք, մի զնս տուեայք, խնամարկեցէք աշխարհիդ.
Ըզպետըս պարըսպացդ աւերակաց՝ կանգնեսջիք,
Զանուան իմ՝ թէ հնար է՝ օրհնեցէք զնիշատակ:
(առ Ալոարէզ)
Հաճեաց՝ հայր լինել սոցա բարեբաստիկ ամուսնացս,
Երկնաւոր լոյսըն խնամովք քով ի տուա ծագեսցէ.
Ի նըշոյլըս քրիստոսեան թէ բաց լցէ հոգի իւր,
Զամոր քո է որդի, և կարիատ զնմ խրատատ:

ԶԱՄՈՐ

Երկնահաւր կամ անչարժ, վարանական, ծըփալի:

Իսկ արդ զինչ. եցէն այսչափ ի քրիստոնեայս լաւութիւնք:
Ո՛հ, օրինք՝ որ զքեզ ի դոյն հարկէն յեսին ձրդնուԹիւն,
Սկըսանիմ հաւատալ ԹԷ Աստուծոյ են օրինք:
Գիտեմ զինչ մըտերմուԹիւն է, պընդուԹիւն և հաւատ,
Բայց այսքան մեծուԹիւն հոգւոյ՝ ի վեր է քան զիս,
ԼաւուԹիւնս այս զիս ձրդնէ, և ձրգէ զիս գեղ նորա:
Ի վերիժուցս ամենեցուս, սիրեմ ըզքեզ, հիանամ:

(անկանի յոտս նորա)

ՍԼՋԻՐԱ

Տէր ի ծունկըդ անկանիմ շառագունեալ ամենով.
Ալղիրա յայսմ ժամու ունչդայր ի մահ վասըն քո:
Ի մէջ քո և Զամորայ՝ հոգիս յերկուս պատառեալ՝
Անհանի յապաշաւ, յորոյ խայԹից կելեբի.
Յանցաւոր զանձն իմ դատիմ, և սըխալանք իմ դըժնեայք...

ԿԻՒԶՄԱՆ

Ախեռայն ինչ ձեզ քաւեալ, զի զարտասուսդ ականեմ:
Հայր իմ՝ զոյս յեսին նըւագ՝ մտիը առ իս մեռձեցիր,
Երջանիկ կեցցես յամայր, քեզ Ալղիրա սիրելի,
Բրիստոնեայ լինիր Զամոր. գոհ եմ արդ ես, մեռանիմ:

ՍԼՈՒՆԱՐԶ (առ Մոնթէզ)

Տեսանեմ յաղէտըս մեր դրոշմեալ ըզմտան Աստուծոյ:
Սիրա իմ յոտսահատ հընտատակէ, և Թողու
Զինքն ի կամն աստուածային՝ որ հարկանէ և ներէ:

ՎՈՒԴԵՆ. Սպէյա:

ՄԱՀ ԵՐՄԷՆԳԱՐԴԱՑ ԱՐՁԱԿԵԼՈՑ ԿՆՈՋ ՄԵԾԻՆ ԿԱՐՈԼՈՍԻ

Էրմինգարդա, յեղեալ յերկուս օրիորդս, և Անոբերգա

ԷՐՄԷՆԳԱՐԴԱ.

Ասա՛ ընդ Թըմբուցս հովանեաւ, ասա՝ զնա՛րդ քաղցը է և [անոյշ
ՃառագայԹս այս գարնայնոյ. Էըզը փարի զսաղարԹուք:
Ա՛յժմ իմանամ եԹէ զնարդ անձկով խընդրէ զարեգակն
Այն որ ամեք ծանրաբեռնեալ ըզգայ զկենացըն փախուստ:

(Առ Օրիորդս)

Շնորհ ունիմ ձեզ, ձեզ որ նեցուկ լեալ կըԹուցեալըս կո-
Օժանդակ եղէք ըզձից զոր ըզձացայ ես այսօր, [ղից,
Բոլորել միասանգամ ևս ազատ օդովքս այս Մելլայ
Զոր նախ չընչեցիս. և ընդ երկնիւքս իմ նըւաեալ ինձ,
Եւ տեսանել զայն բովանդակ՝ զոր վայր և աչք նըշմարեն:

(Օրիորդս դինին)

Ո՛վ քաղցը քոյր, ո՛վ տիրանուէր մայր, ո՛վ գըԹած Անս-
Հոգոց քոց և իմ վըշտաց ահա մերձեալ է վախճան: [խոնջ
Ո՛հ, չափով բաշխէ Տէր զայնս. ըզգամ հանդիստ իմըն
Կարապետ գերեզմանի. մանկուԹիւնս այս իմ ընկճեալ
Ոչ ևս այլ պատերազմի ընդդէմ ժամուն Աստուծոյ.
Եւ մեղմով քաղցրաբար, առաւել քան ըզկարծիս՝
Հինօրեայ ի ցաւս հոգւոյ՝ ի կապանաց զերծանի:
Զյեսին հայցեմ այժմ ի քէն ընորհս, միա դէր բանիցըս [կարևոր,
Լուր զբևաս ի մահ մերձեցելոյս, պահեա զնոսա ի սըրտի,
Եւ սուրբ հաւտս յաւուր միում որոց յերկրի Թողում ևս:
Մի խռովիր, ո՛վ սիրելի. ո՛հ, մի հայիր այս պատպէս վը- [հաս:
Զիմանամ, զի այս գուԹ Տեառն է: Կամիցի Թողուլ զիս
Ցերկրի՝ մինչ յօրն յորում վերայ յարձակեսցին Բրեշիայ:

Մինչև ոսոխ ոք այգպիսի հասեալ գայցէ մերձեսցի.
Զի կալցի՞ նա զիս ասահն յայս անպատուամ չարչարանս:

ԱՆՍԲԵՐԴԱ.

Սիրելի չըւառական, մի զանգիտեր. տակաւին
Զհինք հեռի են գեռ ի մէնջ. Նդգէմ Վերոնայ և Պաւիայ,
Աբքայից և մարդկան հաւատարմոց ապաստանին,
Ամբարիշտն ի դուռ վարէ զամենայն զիւր զօրութիւնս,
Ամլ ակն ունիմ ի Տէր Աստուած զի նկուն եղիցի:
Փեռորդին մեր ազնուական քաջայանդուգնն Բաւդոն,
Անակնջս սուրբ եպիսկոպոսն, ըզպարբսպօքս այսոքիւք՝
Խրմբեցին զպատերազմողս Բէնակեայ և զՃորոց.
Եւ անդադրադիք կան գօսէպինդք մինչև ցըմահ պաշտպանել:
Վերոնա և Պաւիա եթէ անկցին կործանեալք,
Զոր մի առնէր, Տէր, նոր երկար կըռիւ...

ԵՐՄԷՆԴԱՐԴ.

Ես ոչ տեսից զայն.
Յերկրաւորը սիրոյ քակեալ և յամենայն երկիւղէ,
Մեկուսի գըտայց ես ի գըժընդակ այդմ յուսոյ.
Վասն հօր իմոյ աղօթեցից, վասն Ադելքեայ սիրելւոյն,
Վասըն քո, վասն այնոցիկ որոց նեղլինն և նեղեն,
Վասըն բնաւից: — Մինա դիր արդ յիշողութեան իմ վերս
Ընսբերգա, հօրս և եղբօր, յորժամ տեսցես ըզնոսին, [զնս:
Ոհ, ձեզ մի լեցի զըրկիլ ի բերկրանացս յայսցանէ,
Աստացես, եթէ մերձեալ ի հուսկ կենաց կատարած,
Ի կէսն՝ յոր ամենայն ինչ անկան՝ ի մոռացօնս,
Պահեցի քաղցր և հաճոյ ըզպիչատակ ասուրն այն՝
Մարդասէր գործոյն, յորժամ առ դողդոջունս և տարտամս
Զկորովն և զգըճռալիր կարկառեցին ձեռս առ նս,
Եւ զբարձի Թողն եղեալըս ոչ յամօթ արարին.
Աստացես, եթէ աղօթք իմ ամբարձան ջերմ, անդուլ,
Առ աթոռ Տեառն Աստուծոյ՝ վասն յաղթութեանըն նոցին.
Եւ թէ նա ոչ լըսեցէ, մեծ ինն անչուշտ կայ խորհուրդ
Խորագոյն ևս գըճռութեան. և ք՝ ի մահուան անդ իմում
Օրհնեցի զնոսին: — Ապա, քոյր... ոհ, ինձ մի զլանար
[զայս...

Գիտ զայր ոք հաւատարիմ, որ ևրբ կամ ուր և իցէ,
Առ աչեղն այն Թըչնամի աղէտս մերձեալ...

ԱՆՍԲԵՐԴԱ.

Առ կարծս:

ԵՐՄԷՆԴԱՐԴ.

Դու ինքն ընդնա անուանեցեր, և ասացէ նըմա զայս.
Անցանէ Երմինգարդա առանց քննու ինչ վըճռոց,
Եւ ոչ ինչ ի յերկրի ատելութեան Թողու խեթ.
Եւ յաղագս սակաւուն զոր կըրեաց, զՏէր Թախանձէ,
Եւ յուսայ՝ եթէ ոչ պահանջեսցի ինչ համար,
Զ՝ ի ձեռաց անոի նորին նա զամենայն ընկալաւ:
Զայս նըմին ասացէ, և... Թէ ոչ կարի դառնալոյր
Ունկանըն խրատամբակ հասանիցէ բարբառս այս... [զայս:
Թէ՝ Թողութիւն նըմին շնորհեմ: — Խոստանայցէս առնել

ԱՆՍԲԵՐԴԱ.

Զվերջին զիմ բանս երկինք կալցեն, որպէս ինձ սուրբ են
[քոյքդ այդ:

ԵՐՄԷՆԴԱՐԴԱ.

Սիրելիդ, և վասն այլոյ իրիք ըզքեզ աղերսեմ. [նեաւ,
Մարմնոյս այսմ՝ որում խընամ տարար գըթով այսքա-
Մինչ գայր ի սմա շունչ կենդանի, քեզ մ՝ի սոակուըն
[լեցի
Եւ զչեաին տանել խընամ. ամիսս ևս զայն յանդորըրուս:
Մատանիս այս զոր ի մատն իմ յահեկի տեսանես,
Ի սափոր ընդ իւր մըտցէ. առ սեղանոյին ինձ տուաւ այն
Յանդիման Աստուծոյ: Անչուք լեցի սափորն իմ. —
Փոշի եմք ամենեքին. ես ինչ իւիք պարծեցայց. —
Ամլ սակայն կըրեացէ նա զօրէնս պատուոյ գըշխոյի,
Կապ մի սուրբ զիս գըշխոյ արար, և քաջ իսկ գիտես,
Զի զպարգևս Աստուծոյ ոչ ոք կապտել կարացէ.
Եւ հանգոյն կենաց և մահ պարտ այգմիկ վըկայել:

ԱՆՍԲԵՐԳԱ.

Ո՛հ, ի բաց ապր ի քէն զցաւագին զայդ յիշատակս.
Հան ի գլուխ ըզզսհրն. լուր. աեղւոյս այսմիկ ապաւինի
Յոր Աստուած հած ըղքեզ պանդուխտ, լեր արդ քաղաքացի:
Եւ քո՛ եղիցի յայսմ հետէ քոյին հանգըստեան տուն:
Ըզգեցիր ըզսուրբ սըքեան, և ընդ նըմին ըզհոգին,
Եւ մոռա ըզմարդկեղինըս ամենայն:

ԷՐՄԷՆԳԱՐԴԱ.

Անսբերգա,
Զինչ դընես առաջի իմ, զի սուեցիր ես առ Տէր:
Զմըտաւ ածէ զի յանգիման եղէց նըմա հարսնօրէն.
Հարան անասպական, սակայն մարդոյ մահացուի:
Երանի՛ ձեզ, երանի ամենեցուն, որք ըզսուրբ
Մաաւուցին արքայից արքային զերծ ի հոգոց,
Եւ ըզքօղըն նուիրական զաչօք իւրեանց ելծուցին,
Մինչեւ յաւէտ յերես մարդոյ. այլոց եմ ես:

ԱՆՍԲԵՐԳԱ.

Իցի՛ չէիր:

ԷՐՄԷՆԳԱՐԴԱ.

Ո՛հ, մի այդպէս. ըզսուխըն՝ յոր կացուցին զմեզ երկինք,
Հատանել հարկ է ողջամբ, որ զի և է, մինչ ի սպառ:
Եւ եթէ ի գոյժ մահուան իմոյ նորոգ խոցն խորհուրդ
Սաբըջանաց և գըթութեան յորդորեսցէ՛ն ի սիրտն այն.
Թէ անագան լինչ զըղջմամբ, այլ տակաւին քաղցուենի,
Ըզնըշխարըզդ ցըրտագին խընդրեսցէ նա իբրև իւր
Աբքունի չիրմին ի դիր: Ննջեցեալք, ով Անսբերգա,
Է զի զօրեղագոյնք քան զկենդանիս գըտանին:

ԱՆՍԲԵՐԳԱ.

Ո՛հ, նա զայդ ոչ արասցէ:

ԷՐՄԷՆԳԱՐԴԱ.

Դո՛ւ բարուքեան Աչխարհ,
Դո՛ւ, ով աշնըաղուէթ, արկանես սանձ անարգուս,

Որ յուզէ ըզսիրտ մարդոյ, որ ախորժէ, զի իւր ընդհօք
Ի գարման նախատանացն, այն որ արար, եկեսցէ:

ԱՆՍԲԵՐԳԱ.

Ոչ, Թըշուառ դու, նա ոչ արասցէ զայդ: — Ոչ իսկ կարէ

ԷՐՄԷՆԳԱՐԴԱ.

Զինարդ. առ իմ՞ ոչ կարիցէ:

ԱՆՍԲԵՐԳԱ.

Սիրուհդ իմ,
Մի հարցաներ անդրադարձ ևըս, մոռացիր:

ԷՐՄԷՆԳԱՐԴԱ.

Օ՛ն, խոսեաց.
Մի այսու երկբայութեամբ զնս ի տապան առաքեր:

ԱՆՍԲԵՐԳԱ.

Ո՛հ, զեղեռն իւր ամպարիշտն ի գլուխ եհան:

ԷՐՄԷՆԳԱՐԴԱ.

Ասա՛, զինչ:

ԱՆՍԲԵՐԳԱ.

Մերժեա՛ ի սըրտէ քումմէ բնաւին զնա ի բաց:
Յանցեաւ նա վերըսաին նոր անօրէն հարսանեաց.
Անամօթն ի մարդկանէ և Աստուծոյ՝ ակն յայտնի,
Զօրէն յաղթանակի, ածեալ ձըգէ յիւր բանակ
Զնւրըն զայն Ինգիգարդէ... (Էրմինգարդ նուաղէ)
Թալո՛ւին ըզքեւ գայ, Էրմինգարդ.
Ոչ լըսես ինձ: Ո՛վ երկինք. փուԹացարո՛ւք. քորը, ընԹաց
Ո՛հ, զինչ արարի: (Մտանէն Էրիս Օրիորդ և այլ տիկ [ցիք:
Ո՛հ, ո՞ նըմին օգնեսցէ:
Տեսանէք. ցաւն իւր առնէ զնա կըտտամահ:

ԱՌԱՋԻՆ ԿՈՑՐ

Զօրացիր.
Շընչէ նա:

ԵՐԿՐՈՐԴ ՓՈՑՐ

Ո՛վ եղկելի, յայդըմ ահոց հասակի.
Ցայնպիսի տեղւոջ ծընեաք, և այսպոռնակ չարչարիլ:

ՕՐԻՈՐԴ ՈՄՆ

Ո՛վ տիկինդ իմ անուշակ:

ԱՌԱՋԻՆ ՓՈՑՐ

Ահա բանայ զաչս ի լոյս:

ԱՆՍԲԵՐԴԱ.

Որպիսի՛ հայեցուածք: Ո՛վ երկինք, ղի՞նչ լինիցի:

ԷՐՄԷՆԳԱՐԴԱ. (ի ծնոյս)

Ի բաց վըտարեցէ՛ք զկինըն զայն, ով զինակիցք:
Ո՛հ, ո՛չ տեսանէք իբր համարձակ յառաջէ.
Եւ զարքային ձեռս հընարի ունել:

ԱՆՍԲԵՐԴԱ.

Սթափեաց. ո՛վ Աստուած.
Մի՛ խօսիր այսպէս, զդաստացիր, թո՛ղ անդր ի բաց ըզ-
Կարդա՛ զանուանըն սուրբ: [ցընորսդ.

ԷՐՄԷՆԳԱՐԴԱ.

Կարօղս, մի՛ թողուր զայդ.
Ահաւոր տիգք աչաց քոց ի վերայ նորին խաղա,
Եւ խակոյն փախուցու. ես ինքնին, ես հարսըն քո,
Եւ ոչ ի խորհուրդս իսկ մտաց երբեք մեղապարտ,
Ոչ կարեմ նըշմարել առանց բնաւին խռովելոյ:...
Ո՛վ երկինք, ղի՞նչ տեսանեմ. դու ինքն առ նա ծիծաղիս:
Ահա, մի՛, դադարեա յանագորոյն կատակէդ.
Տագնապէ տանջէ զիս, ոչ հանդուրժեմ ես այդմիկ: —
Մարթ է քեզ, ով Կարօղս, մեռուցանել զիս ցաւովք.
Այլ ղի՞նչ քեզ անոի փառք. ցաւեսցես այդ երբեմն և քեզ.
Սոսկալի է սէր իմ, դու տակաւին ոչ գիտես:
Ո՛հ, դեռ քեզ ոչ յայտնեցի զամենայն. դու իմ էիր.
Անվըրդով յուրախութեան իմում ես լուռ եւեթ կայի.

Եւ համբուն ոչ ժըամէին պարկեշտ չըրթունքս այս ասել քեզ,
Զանխուռ սըրտին իմոյ զարբեցուածին բովանդակ:
Ալաչեմ, հալածեա զդա. տես, երկընչիմ ի նմանէ
Իբր յօձէ խիւքէ, սպանանէն զիս աչք դորա:
Միայն եմ ես և ուրկաը. չիցես միակ իմ դու մեերիմ:
Եթէ եղէ քո, եթէ հաս ինչ ինև քեզ քաղցրութիւն,
Ո՛հ, մի՛ զիս սոիպեր այսպէս մատուցանել աղաչանս
Աւաչի ամբոխիս այս որ զինև ծաղր առնէ...
Ո՛վ երկինք. նա խոյս տայ ի բաղուկս իւր... մեռանիմ ես:..

ԱՆՍԲԵՐԴԱ

Ո՛հ, և ընդ քեզ լինիմ մեռանել տացես:

ԷՐՄԷՆԳԱՐԴԱ.

Ո՞ւր է Բեերտրադա,
Ըզքաղցրիկն այն զգըթալիրըն ես կամիմ Բեերտրադա:
Ասա ինձ, գիտիցե՞ս զայդ դու զոր ես նախըն տեսի,
Զոր նախկին սիրեցի ես յայսըմ տանէս, գիտիցե՞ս զայդ:
Ընդ Թըշուառս ընդ ինս խօսեաց. առեւտր ըզձայն բարբառոյ
Ամենայն մահկանացուի. այլ է տեսիլ քոյ գիմաց,
Այլ ի բաղուկըս քո գըթածըս ես ոգի կըլանեմ,
Խընդութիւն իմըն գաւըն որ սիրոյ նըմանէ:
Թող լինիմ ընդ քեզ հայել, Թող լինի նըստել մերձ առ քեզ.
Կարի պարտաւոր եմ. առընթեր քո կամիմ կալ,
Կամիմ Թանգուղել զերեսս ի գիրկըս քոյին
Եւ հեղուլ արտասուս. ընդ քեզ կարեմ արտասուել:
Ա՛հա, մի՛ մեկնիր. խոստացիր լինիմ չըհուսափել առ լինելն,
Մինչև ես արտասուեցս իմովք եղոյ արբեցեալ:
Ո՛հ, չըմոայ քեզ համբերել ընդ երկար. զիս շատ սիրեցեր:
Ո՛հ, քանիս ի միասին աւուրըս զուարթս անցուցաք.
Ցիշեցե՞ս դու. ընդ լերինս անցաք ընդ գետս և՛նդ անտառս.
Եւ աձիր առ ամենայն այդ ցընծութիւն արքունեանս:
Ո՛հ աւուրք, ո՛հ, մի՛, մի՛ խօսիր ըզնոցանէ՝ աղերսեմ:
Գիտեն երկինք՝ եթէ ըզսիրս մահկանացուի կարծէի
Եթէ այնքան բերկրութիւն և այնքան վիշտս տանիցի:
Արտասուե՞ս դու ընդ իս: Ո՛հ, ըսփոփել զիս կամիս.

Կարգա՛ զնա դուստրը քո. ի յայս անուն ըղդամ ես
Նեղութեանց լմից լըրուն, որ ըղըներա իմ ողոքէ,
Եւ արկանէ ի մուռացօնս։ (Վերջին անգամ)

ԱՆՍԲԵՐԴԱ.

Մեռանիմը նա խաղաղիկ։

ԷՐՄԻՆԴԱՐԴԱ. (ի ձորս)

Իցէ թէ էր երազ, և այդ ցընդէր ըզմն ևրև մեզ.
Եւ ես զարթնուի արտասուաթոռոմ, վըշտագին,
Եւ զպատաճառն այնորիկ հարցանիմը զնա Կարոլոս,
Եւ ևրբոր դող թերահաւատ զնա ժըպտելով կըշտամբէր։
(Անկանի ի ծնբադիր)

ԱՆՍԲԵՐԴԱ

Տէրուհի երկնից, հաս ի յօգնութիւն թախծելոյս։

ԱՌԱՋԻՆ ԴՈՑԻ

Ո՛հ, տէս, անդորրութիւն գառնայ ի դէմըս նորին.
Ոչ ևս այլ ընդ ձեռամբ սիրտ իւր արտվիեալ դողդողէ։

ԱՆՍԲԵՐԴԱ

Էլմինգարդա՛, Էլմինգարդա՛, քոյր։

ԷՐՄԻՆԴԱՐԴԱ. (ի դուռն էկեալ)

Ո՞ է որ զնա կոչէ։

ԱՆՍԲԵՐԴԱ

Հայեաց յնա, ես եմ Անսբերդա. օրհորդք քո կան ղքեզ շուրջ
Աղնուագունք քորք, որ վասըն քո խաղաղութեան աղօթեն։

ԷՐՄԻՆԴԱՐԴԱ

Օրհնեսցէ ըզձեզ երկինք։ — Ո՛հ, արդարև, են դոքա
Երեսք խաղաղութեան և մըտերիմըն սիրոյ։
Զարթնուի յահեղ երազէ։

ԱՆՍԲԵՐԴԱ

Ա՛յ հէք. խռովելից անդորրութիւնդ

Աչխատութիւն առաւել քան թէ հանգիստ քեզ երեր։

ԷՐՄԻՆԴԱՐԴԱ.

Ատյդ, նուաղեալ է բնաւին չունչ. կանչեցէ զնա, ոմ սիրելի.
Ի մահիճս իմ մըտերիմ ածէք զնա դուք, ոմ բարեմտիք.
Յետին է այս վաստակ աշխատութեան զոր տամ ձեզ,
Այլ թըւեալ է ամենայն յերկինս։ — Մեռցուք յանդորրութ.
Խօսեցարուք լինի զԱստուծոյ, որ ահա զդամ զնա հասեալ գայ։

ՄԱՆՑՈՆԻ. Աթէնք։

ՅՍՆԿ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

	Էջ
Պատուէրք առ այս	1
Յաղագս քերթողական արուեստի	4

ԱՌԱԿՔ

Գայլ և Գառն	12
Շուն պատրեալ	—
Քաղաքացի մուկն և դաշտեցի	13
Գառն և Դժնիկ	14
Գայլ և Հովիւ	15
Աղուէս և Արագիլ	—
Իշ և Աւուրց որսորդք	16
Գայլ և Կռունկն	—
Հպարտն Ձայ և Սիրամարդ	17
Շուն և Գայլ	18
Սարդն և Ծիծառն	19
Սիրամարդ և Հէրա	—
Կնտակք և Սանդր	21
Իշ և Սոխակ	—
Գորտք 'ի խնդիր Թագաւորի	22
Երաժիշտք	23
Փիղ և Ընիկ	24
Եղջերու և Արջառք	25
Կռիւ Շանց ընդ Կատուաց և Կատուացն ընդ Մըկանց	26

ՀՈՎՈՒԵՐԳԱԿԱՆՔ

	էջ
Դրուատ չինական կենաց	29
Մելխիսեդեկ և Տիտրոս	32
Գարուն	35
Եղջերու յափշտակեալ	37
Այգեկութ	38
Երմինեայ ապաստանելն ի մայրիս	40
Մայրեղէն	45

ՓՆԱՐԵՐԳԱԿԱՆՔ

Աւազոտու աղօթք ի Դրախտին	49
Ծնունդ Տեառն	51
Պենտեկոստէ	55
Աւ լոյսն	59
Թշուառութիւն մարդկան	61
Խորհուրդք յառաձնութեան	63
Կանթեղ գիշերի	64
Գերդաստան	68
Յիշատակ մանկութեան	69
Մանուկ յորդանէ	71
Աղօթք մանկան զարթուցելոյ	73
Ագար յանապատի	75
Լուգովիկոս ծն	79
Պողկատս ի բանտի	82
Դաւիթ երգէ զյաղթանակ և զհանգիստ Սաւուղայ	84
Պարք գառեղոյ ցեղին Ղևեայ ի տաճարին	88
Երգ աղքատի	96
Կին Նաւավարին	97
Աւ լուսին	98
Ի կոտորած մանկանցն Բեթլեհեմի	99
Ջանգակ	100

ՆԿԱՐԱԳՐԱԿԱՆՔ

	105
Նկարագիր Դրախտին	110
Ադամ և Եւա ի Դրախտին	111
Սաեղծումն Թռչնոց և ջրգրոտանեաց	115
Նկարագիր վահանին Աքիլլեայ	120
Կառաբշաւ	

	էջ
Հանդէս յուղարկաւորութեան Պատրոկլի	125
Տեսիլ Գողգոթայ	129
Գերեզմանք հանճարեղացն Իտալիա	132
Յլամարա ի Սպանիա	134
Վաճառականն Վենետիկ	137
Գեանագամբանք	139
Իրգունք Եգիպտոսի	140
Գիւղն ամայի	141
Հրդեհ	145
Կատարած գեղազարդ աւուր գարնանոյ	147
Ծնունդք Գետոց	148
Ովկէան	150
Ծով	151
Ծոց Պայեայ	153
Մանիշակ	155
Ձի	156
Օձ և Վիշապ	157
Պօա օձ	158
Գեանափոր գամբարանաց սրահ ի Սիկիլիա	—
Ամարաստունք ի Բրիտանիա	159

ՊԱՏՄԱԿԱՆՔ

Ադամ պատմէ զստեղծուածն իւր	162
Արտաքսումն նախածնողացն ի Դրախտէն	167
Մահ Աբելի	169
Հեկտորի և Անդրոմաքեայ հանդիպումն և բանք	171
Հեկտորի ընդ Աքիլլեայ պատահումն և մահ	174
Դաւիթ զմարմնոյն Կեբրիոնի և մահ Պատրոկլի	182
Մահ Իպպոլիտայ	185
Մահ Սոկրատայ	187
Ոդիսեա ընդ Կիկլոպայս	199
Աքիմենիդէս ի Ծովախոնս Կիկլոպայց	209
Սկիլլա և Քարիբդէս	213
Նեստոս և Եւրիալ	217
Մենամարա Հերակլեայ ընդ Կակոսի	226
Վերջին ճակատամարտ Միհրդատայ ընդդէմ Հռովմայեցւոց	229
Արծիւն Հռովմէական	232
Մենամարտութիւն Տանկրեդեայ ընդ Կլորինդայ	235
Մահ Իլդեգոնդայ	240

էջ

Կոմեն Ուգոլին 246
Պոնաբարդ 249

ԲԱՐՈՑԱԿԱՆՔ

Աստուած 255
Ծանօթութիւն Աստուծոյ 'ի բնութենէ . . . 260
Գաղափար Աստուծոյ առ ամենայն ազգս . . 262
Մարդ 264
Հաւատք 266
Անմահութիւն 270
Անմահութիւն 274
Անմահութիւն հոգւոյ 276
Աղաւութիւն, Ճշմարտութիւն, Սէր . . . 282
Աղօթք հասարակաց 283
Մաղթանք երեկոյին 288
Խաչ 290
Հրաշագործութիւնք Քրիստոսի 293
Ի յարչարանս Քրիստոսի 296
Յետին դատաստան 299
Բարեբանութիւն և աղերս առ Ս. Կոյս . . 302
Մաղթանք առ Ս. Կոյս 306
Վասն աղքատաց 308
Լուսինեան ազաչէ զդուստրն դառնալ 'ի հաւատս քրիստոնէութեան 310
Բոյնք թռչնոց 311
Ծըժման, Մրջիւն, Թիթեռն 313

ԵՂԵՐԵՐԳԱԿԱՆՔ

Ողբ նախածնողացն զկնի յանցանին առաջնոյ . 315
Ողբ ընտանեացն ընդ մահ Հեկտորի . . . 322
Ողբ Էլեկարայ 'ի վերայ եղբօրն 326
Նարգէս 328
Գեթսեմանի կամ Մահ Յուդայի 335
Նուագ ղըճական 'ի ժամ մահուն 340
Օր մեռելոց 341
Ի գանգակն յօր մեռելոց 342
Բարեաւ մնայք 343
Նոր տարի . . . . . —
Ողբ մանկունք 345

էջ

Դուստրն Թշուառ 346
Մահ կաղնւոյ 348
Տերևն անտառի 351
Անկումն տերևոյ . . . . . —
Նոյեմբեր 353
Առ ծիծառն երդ բանտարկելոյ . . . . —
Առ թիթեռնիկն երդ բանտարկելոյ . . . 355
Ողբ Եւայի յարտաքսիլն 'ի Դրախտէն . . . 357

ԱՑԼԱԲԱՆԱԿԱՆՔ

Դարձ Սադայելի առ Լբրան 'և այլափոխիլ ամենեցուն նոցա յօձ 358
Բարապանք դժոխոց 363
Աբձանագիր դրանցն դժոխոց 366
Փարոն . . . . . —
Ելք Եբրիդիկեայ 'ի դժոխոց 368
Դեդալոս 370
Մրցումն Աքիլլեայ ընդ Սկամանդրի . . . 372
Արկածք Նիովբեայ 378
Լայոկոնէ 384
Աղերսք 385
Համառօտ 386

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆՔ

Հրաժեշտ Սառայ Հիսահակայ 387
Յովսէփ յայտնէ զանձն եղբարց իւրոց . . . 389
Որեստէս յայտնէ զանձն Էլեկտրայ քեռւ իւրում . 394
Տեսութիւն Ագամեմնոնի ընդ դասերն . . . 401
Իփիգենէի անձնանուէր 'ի զոհ 404
Մահ Եւրիդիկեայ և ողբք Կրէոնէի . . . 406
Հերակլէս մոլեգին 412
Յայտնութիւն Կեսիրայ դասեր Արիստոդեմի . . 415
Մխիզդատ յայտնէ որդւոցն զնորընծոյդ իւր արշաւելոյ 'ի Հռովմ 421
Ագրիպպինայ գանգատանք և Բուռոսի պաշտպանութիւն զընթացից Ներոնի 424
Բուռոս ջանայ փոխել զՆերոն 'ի խորհրդոյ սպանութեան Բրիտանիկեայ 430
Մահ Աքիմելեքայ 434

	Եր.
Սաւուղ խառվեալ	439
Զրուցատրուհին Գոթողիայ ընդ Յովասու . .	441
Մարգարէութիւնք Յովիդայեայ քահանայապետի .	449
Մահ Գոթողիայ	453
Պաղնկատոսի խրախոյս ՚ի համահ ՚ի վերայ քրիստոսա- կան հաւատոց	457
Զրուցատրուհին Պաղնկատոսի ընդ Պաւլինեայ ՚ի բանտի	462
Պատասխանի Պաղնկատոսի առ դատաւորն . .	468
Մահ Կիւզմանայ	469
Մահ Էրմինգարդայ	473

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL0585405